

Don Juan Guzmán de Rebolledo

3557

25
25

2 400 40 MADE IN SPAIN

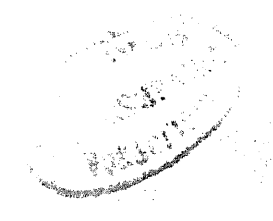
CONSTITVTIONS
 Y ALTRES DRETS DE CA
 THALVNYA COMPILATS EN VIR
 TVT DEL CAP. DE CORT XXIIII.
 DE LAS CORTS PER LA S.C.Y REYAL
 MAIESTAT DEL REY DON PHILIP
 NOSTRE SENYOR CELEBRADAS
 EN LA VILA DE MONTSO
 ANY M. D. LXXXV.

V O L V M P R I M E R .

EN BARCELONA.
 - Any M. D. LXXXVIII.

Estan taxats los tres volús en sis lliuras.

DIMARS A X. DE NOEMBRE.

M. D. Lxxxvij.

Los Senyors Deputats del General de Catalunya, ab interuentio dels Oidors de comptes, per quant al carrec, y officí dels senyors Deputats per tany, ser estampar las Constitutions generals, Capitols, y actes de Cort, y altres leys de Catalunya com fins aci ses fet en totes les estampes delles, ys deu fer en la estampa faedora de la compilatio que de totes ellas se fa per executio del capitol de Cort 24. de les vltimes Corts, acerca de la qual estampa esta molt precuist, preuingut, e instruit lo magnific micer Ioan Cella, y de Tassurer donzell, doctor en drets en Gerona domiciliat, qui es vn dels sis compiladors elegits per lo Rey nostre Senyor, y per la vltima Cort, y continuament te la ma en la dita compilatio: Perço, y per moltes justes causes lanimo de ses Senyories mouents deliberen, que sic donat, axi com de y ab la present donen al dit micer Cella lo carrec de estampar ab deguda correctio, compliment, y perfectio, y a despeses propries del dit micer Cella, y no del General, la compilatio que en virtut de dit capitol de Cort de nou se fa de les dites Constitutions, capitols, y actes de Cort, y altres leys de Catalunya, y de vendre aquelles a vtil, y profit seu, y dels seus successors: de la qual compilatio resultaran tres volums segons lorde dels compiladors, per preu de tots los quals volums dit micer Cella ni los seus no pugan demanar, ni hauer mes de sis liures Barcelonesas, al qual preu de sis liures los Senyors Deputats de y ab la present tatan los dits tres volums, tenint en aço consideratio, y respecte a la taxa de les constitutions de les Corts passades estampades ab vltim particular de quiscuna Cort, y no per orde de compilatio. E no resmenys, per quant no seria rao, que durant la obra, y venda de dita estampa se fes per altri, lo que seria contra la voluntat, e intent dels Senyors Deputats, y Oidors, y en preiudici del General, y de dit micer Cella, y cõtra la bona fe ab la qual empenara aquesta obra, deliberen tambe, que nigu de qual seuol grau, stat, o conditio sic gosc, ni presumesca en Catalunya, Rossello, y Cerdanya vendre altra estampa de la que dit micer Cella haura fet, o fet fer, fins que sien passats deu anys complits comptadors del die que la estampa de dit Cella sera fet en auant, sots pena al qui contrafara de confiscatio de sa estampa, y de sinccentes liures Barceloneses per cada vn, y cada vegada ques fara lo contrari, de les quals penes de confiscatio de estampa, y sinccentes liures sien fetes tres iguals parts, la vna de les quals sie del accusador si ni haura, y sino sie del General, y la segona sie de dit micer Cella, y dels seus, y la tercera sie del General, manant per dits effectes esser al dit micer Cella expedides letres de gratia, prouisio, o altres a ell conuenients segons seran en Registre.

Lo Abbat de Poblet.
Lo Canonge Fuallet.

Don Ioan Dança.
Valenti de Vilanoua.

Hieronim Çaconomina,
Grau.
Ludouicus Rufet Scriua maior Generalis Catalonia.

ERRATA PRIMI VOLUMINIS sic corriges.

FOL. 112. col. 1. lin. 1. apres del mot ordinariis falta, e leuan tots los fets per menuts que sien als ordinaris.
Fol. 174. col. 1. lin. penultima, despres del mot força, falta, alguna.
Fol. 190. col. 2. lin. 2. const. 8. ahont diu emoladas, ha de dir, emologadas.
Fol. 441. col. 1. v. s. Qui volentment, ha de dir Qui violentment.
Fol. 481. const. 5. lin. 23. ahont diu ni corregean, ha de dir, incorregean.
Fol. 517. col. 2. lin. 12. ahont diu alter, ha de dir, aliter.
Fol. 576. col. 1. const. 27. lin. 5. ahont diu ordinarí, ha de dir, ordinari.

Errata secundi voluminis, vulgarment, las Pragmaticas, sic corriges.

FOL. 11. const. 6. ahont diu lo matex, ha de dir Pere terç.
Fol. 36. cap. 80. lin. 5. apres dels mots vel alienatione, falta, facta, y ahont diu, donec, ha de dir, donet.
Eodem. fol. lin. 52. falta, laudamus.
Fol. 42. col. 1. lin. 18. falta, iudicem.
Fol. 50. col. 1. lin. 25. apres del mot inuenerint falta, seu inueniri poterint.
Fol. 55. col. 1. lin. 15. ahont diu, nos enim in partibus Cathalonie, ha de dir, in partibus Principatus Cathalonie.
Eodem fol. col. 2. lin. 25. de la Pragmatica, q comença Expositione syndicorum, apres del mot similia, falta, huiusmodi.
Fol. 56. col. 1. lin. 2. apres del mot forma, falta, huiusmodi.
Eodem fol. col. 2. lin. 55. ahont diu peritoru, ha de dir, iurisperorum.
Fol. 57. col. 1. lin. 23. apres del mot per, falta, procuratorem.
Fol. 59. col. 1. en la Pragmatica, Super facto, li. penultima, falta, ac teneatur.
Fol. 60. col. 2. cap. E perquant, lin. 7. apres del mot altra, falta, qual seuol.
Fol. 63. col. 1. lin. 5. apres del mot aprouar, falta, ratificar.
Fol. 66. col. 2. lin. 4. en la Prag. Licet in causis apres del mot officiales, falta, Principatus.
Eodem fol. lin. 7. apres del mot ciuitate, falta, nostra.
Fol. 67. lin. 20. col. 2. apres del mot nostram, falta, presentem.
Fol. 68. col. 1. cap. 6 apres del mot litium, falta, & causarum.

Fol. 70. col. 1, cap. 7. lin. 11. apres del mot que falta, quidem.
Fol. 71. en lo tit. de Custodia de processos, diu tit. 7. y ha de dir tit. 8.
Fol. 72. cap. 14. lin. 3. apres del mot, sidonchs falta, empero.
Fol. 73. lin. 2. col. 1. apres del mot colp, falta, dels telers.
Eodem. fol. cap. 28. lin. 3. apres del mot honor falta, de la posesio.
Fol. 77. col. 1. lin. 18. apres del mot sancta, falta, quatuor.
Eodem. fol. col. 2. lin. 17. apres del mot Procuratoris, falta, generalis.
Fol. 78. cap. 18. lin. 18. apres del mot inuestidura, falta, semblant.
Fol. 79. cap. 24. lin. 2. apres dels mots sien presos, falta, folament. & eodem cap. a las derres paraulas falta, e no mes.
Fol. 84. col. 2. lin. 41. apres dels mots in casibus falta, superius.
Fol. 93. col. 1. lin. 1. apres del mot pragmatikas, falta, sancions.
Eodem. fol. col. 2. lin. 11. apres del mot estan, falta, y habitan.
Eodem. fol. en la Prag. que comença, Pro parte iurisperorum lin. 20. y 21. ahont diu quod, ha de dir, pro.
Fol. 111. col. 2. lin. 6. apres del mot prouchim, falta, y ordenam.
Fol. 112. col. 1. lin. 36. apres dels mots volumus & falta, expresse.
Fol. 120. col. 2. const. 1. lin. 18. apres dels mots proboru hominu, falta, ciuitatis, & eadem const. lin. 20. apres del mot obseruandum, falta, ac etiam tenendum.
Fol. 121. en lo priuilegi, començant Considerantes, col. 2. lin. 22. ans del mot suplicatione, falta, humilem.
Eodem priuilegio lin. 23. apres del mot carta falta, regia, & lin. 25. apres del mot laudamus falta, confirmamus.
Fol. 137. col. 1. lin. 6. ahont diu la dita sententia, ha de dir, la dita instancia.
Fol. 155. ahont diu tit. 19. ha de dir, tit. 22.

Errata tertij voluminis, vulgarment, las abrogada, sic corriges.

FOL. 54. col. 2. lin. penultima, ahont diu affi, ha de dir, assi, y falta tambe, los.
Fol. 56. col. 2. lin. 19. ahont diu proueesca, ha de dir, proeesca.
Fol. 69. const. 8. lin. 1. apres dels mots dela Cort falta, general.
Et const. 12. lin. vltima, apres del mot nostres, falta, volem.

EPITOME DE LA GENEALOGIA DELS

COMTES DE BARCELONA, AXI DELS QUE FOREN ABANS QUES

fes la unio de dit Comtat ab lo Regne de Arago, com apres fins a la Reygal persona del Rey don Philip nostre Senyor vuy benauenturadament regnant, y de las ordinations per ells fetas, ab la qual quisca para entendre no sols lo temps que regnaren, mas encara en quin temps, y locs celebraren lurs Cortes generals, y en cada una de aquellas quantas constitucions, y capitols de Cort foren fetas, refferint cada qual de aquellas en lo titol en lo qual ab la present noua cõpilatio son estadas collocadas, perque ab mes facilitat se pugã trobar, quant per los doctores pratics, axi antics com moderns son allegadas, y tãbe se dona ab ella raho de las diuisions se son fetas de algunas de ditas constitucions, las quals sens la present claritia causarian admiratio al lector, y occasio de murmurar contra las personas eletas, pensant que seria omes lo restant de aquella constitucio, o capitols que esta diuidit.

I.

Ara hu dels valentissims Godos de la Gallia Narbonense fons lo primer Comte Christia creat per Ludouico Pio Rey de la Equitania, fill de Carlo Magno Emperador, y Rey de França en lany DCCCv. encontinēt que hague presa per força de armas la ciutat de Barcelona criat per alguns cauallers Godos qui estauan en Barcelona, y en lo castell de Tarrassa, expellit de aquella a Gamir Moro, Princep, y senyor de aquella, cosingerma de Addo, o com altres lo nomenan Adola, al qual hauia Carlo Magno comanada la ciutat de Barcelona ab cert tribut, apres de hauerne expellit a Satis Moro tambe tributari seu, per trahitio li hauia feta. E per quant lo dit Bara fons accusat tãbe de trahitio, y de aquella ne fons conuençut per batalla, fons retingut pres, y exillat en França en la ciutat de Roan en lany DCCC. xxvj. ahont mori.

II.

*B*ernat altre valentíssim Godo de la mateixa Gallia Narbonense immediadament apres de la condemnatio, e prinatío de dit Bara, fons creat Comte de Barcelona per dit Ludouico Rey de França, y Emperador de Roma per mort de dit Carles Magno son pare, lo qual Comte Bernat, entenent que la trahitio que feya lo dit Bara, era q̄

Ayso Governador del Regne de Guayna per lo dit Ludouico pio Emperador se alsas senyor de tota la terra que estaua subjecta en Espanya a dit Ludouico, se esuella, y prepara en tanta manera, que posant per obra lo dit Ayso dita trahitio, deffensa la dita terra tant valentímet, q̄ la conserua en obediencia de dit Ludouico son Rey, expellintlo de tota la dita terra, y particularment del Comtat de Osona ahont estaua fortificat, e per la fama de en dita empresa lin resulta, volgue lo dit Ludouico Rey tenir lo prop si, y feu lo Camarer major seu en lany DCCC. xxviij.

III.

*V*ifredo que altramet es appellat Guifre, o Iofre, o Godofre altre valentíssim Godo natural del loc de Ria, en la Gallia Narbonense, en lo Cōtat q̄ vuy se diu de Rossello, y en la uegueria de Consent, fons creat Cōte de Barcelona per dit Ludouico pio Rey de França, y Emperador, en loc del dit Bernat q̄ hauia elegit per son camarer major, lo qual cōserua lo dit Comtat, y tota la terra a son Rey subjecta ab gran pau, y traquillitat, fins en lany 858. q̄ anāt en França en semps ab un fill seu nomenat Griffé, criat per Carlo Caluo fill del dit Rey Ludouico, y son successor en dit Regne de França, quāt fons a Narbona mata un cavaller qui se era atreuit de pedrel p̄ la barba, per la qual mort fons pres, y quāt fons en lo loc dit lo Puig de França, per los parēts del q̄ ell hauia mort fons ferit, y mort, y son fill fou portat saluo dauāt lo dit Rey Carlo Caluo, lo qual comana aquell q̄ era de edat de sis anys tāt salament a sa germana Comtessa de Flandes, y lo cors de dit Vuisfredo son pare apres de molt temps lo dit son fill feu aportar, y soterrat en lo monastir de Ripoll, que edifica en Cathalunya.

III.

*S*alamo cavaller Fracès fons creat Cōte de Barcelona per lo dit Caluo Rey de França, immediadament apres la mort de dit Vuisfredo, y gouerna lo dit Cōtat, fins q̄ vingue de Flādes ja grādet, y esforçat lo dit fill de Vuisfredo, y lo mata dins Barcelona en un aplec

aplec de cavallers per que entenia que de altra manera no poguera cobrar lo Comtat que ere estat de son pare.

V.

*V*ifredo segon cognominat Pelos, per tenir pels en altre loc de sa persona, ahont los altres homens non acostuman tenir, estant en casa de la Comte de Flandes com esta dit, per ser molt gētilious, tingue amors ab la filla del Comte de Flandes, y ella emprenya de un fill nomenat Rodulf qui fons monjo de Ripoll, e apres Bisbe de Urgell, ahauēt promes a la Comtessa de Flādes de casarse ab sa filla, sen vingue secretamet a Barcelona, ahont residia encara sa mare, y donāt se aconexer a ella, e a molts nobles, y cavallers, trauā rahons ab Salamo qui tenia dit Cōtat, y lo mata, y encontinent fons rebut per tots en Comte de Barcelona, ahont feu venir sa muller la filla del Comte de Flandes: y sabent quel Rey Carlo Caluo estaua en guerra ab los Normants, ana en França, y se regratia ab ell, seruint lo alguns anys en dita guerra, y com los Moros per sa absentia li fossen entrats en sa terra, y presa molta part de aquella, demana ajuda al dit Rey Carlo Caluo, per poder foragitar del seu Comtat los dits Moros y lo dit Rey, per la occupatio que tenia en dita guerra, li digue que non podia ser, pero q̄ ell ab sos vasalls, y amics procuras de cobrar la, que de aquella hora en auant li remetia lo seu, y en frāquia: y axi sen vingue a Barcelona, acompanyat de molts cavallers que son sogre li procurā, ab los quals, y ab los altres que tenia ya en Cathalunya expelli los Moros de son Cōtat, en lo qual visque apres quieta, y pacificament, fundant molts Esglesias, y entre ellas lo monastir de Ripoll, fins en lany DCCCC. xij. que mori, y fou soterrat en dit monastir de Ripoll.

VI.

*V*ifredo terç, fill segon de dit Comte Grifopelos fons lo sise Comte, com consta en una scriptura grauada en una pedra de marbre que esta dauāt la porta de la Esglesia de sant Pau de Barcelona, y serueix per caualcador, y no regnā sino fins en lany DCCCC. xiiij. que mori sens fills.

VII.

M

stir de Ripoll.

IR sete Comte succei en lo Comtat immediadament apres la mort de Vuisfredo terç son germa, y regi aquell fins en lany. DCCCC. xxviiiij. que mori, dexant tres fills de molt poca edat, çoes Sinofredo alias Sifre, Oliba que fons Comte de Besalu, y Cerdanya, y Miro que fons Comte, y Bisbe de Gerona, y fons soterrat en lo mona-

VIII.

S

LCCCC. Lj. e fons soterrat en lo monastir de Ripoll.

Vnyer fill de Grifopelos, apres mort de Mir son germa per la menor edat dels fills de aquell prengue lo gouern de dit Comtat, y aquell regi fins en lany. DCCCC. xxxviiiij. appellant se no resmenyns Comte de Barcelona, y perço es dit vuyte Comte, en lo qual any entregà lo dit Comtat a Sinofredo son nebot fill major de dit Mir son germa, y mori en lany.

VIII.

S

anys, e fons soterrat en lo monastir de Ripoll.

Inofredo alias Sifre fill major de Mir fons lo noue Comte, y comença governar en lany DCCCC. xxxviiiij. que li entrega lo Comtat de Barcelona lo dit Sunyer son oncle, y aquell regi fins en lany DCCCC. Lxiiij. que mori sens fills, essent de edat de L.

X.

B

Orrell fill de dit Senyer Comte vuyte succei en lo Comtat de Barcelona apres mort de Sinofredo son cosingerma, no obstant visques Oliba Cabreta Comte de Besalu germa de dit Sinofredo, perço que lo poble mes stima lo cosingerma que lo germa, per la gran satisfactio que tingueren del govern de dit Sunyer son pare, y per lo que veyà lo mal govern que tenia dit Oliba en lo Comtat de Besalu, e en son temps fons presa Barcelona per los Moros de Mallorca, estant ell absent de dita ciutat, pero ell tantost acudi ab gran numero de Barons, y cavallers, y gent de peu, y la cobra, expellint de tota sa terra los Moros, e governa apres pacificament son Comtat fins en lany DCCCC. Lxxxiiij. que mori.

Ramon

XI.

R

Amon Borrell fill de dit Borrell apres mort de dit son pare succei en dit Comtat, e fons molt gran perseguidor dels Moros, y perço arriba en persecutio de aquells fins en Cordoua, en companyia de Arnolfo Bisbe de Orona, e de Etio Bisbe de Barcelona, e de Noto Bisbe de Gerona, e de molts nobles Barons, entre los quals fons Armangou Comte de Vrgell germa seu, lo qual mori en dita jornada, e tornat a Barcelona ab molta honor victorios mori lany M. xvij. e fons soterrat en lo monastir de Ripoll.

XII.

B

Erenguer fill de dit Ramon Borrell fons tant inutil, que per sa simple sa tingue a be Ramo Borrell son pare, dexar per administradora general de tota sa vida a Ermisendis muller sua, y mare de dit Berenguer, lo qual mori en lany M. xxxv. sobreuini li encara la dita Ermisendis sa mare, y tres fills que hague de sa muller, çoes Ramon Berenguer que li succei en lo Comtat, Guillem Berenguer que fons Comte de Manresa, y mori sens fills, y Xanxo que fons Prior de Sanct Benet de Bajes, que encara no era Abadiat.

XIII.

R

Amon Berenguer, fill de dit Berenguer, nomenat lo vell, per la gran prudentia, y discretio que tingue, succehi en dit Comtat immediadament apres mort de son pare, pero veent que la dita Ermisendis auia sua tenia la general administratio per la dispositio de Ramon Borrell son au, determina de emplear sa persona en guerras contra Moros, de hont adquiri grãdissima fama, y feu a si tributaris xij. Reys Moros, y essent li morta la primera muller, casa ab Almodis Comtessa de Carcassona, y muller que era estada del Comte de Puytiers, la qual essent rica, no pogue suffrir la administratio que la Ermisendis auia de son marit tenia de dit Comtat, y axi dit Ramon Berenguer son marit, y ell procuraren q̄ dita Ermisendis los renútiàs dita administratio, cõde fet losne feu veda, ab certa summa q̄ lin donaren, de la qual veda es lo acte en lo Archiu Rey al, en lo libre dels feus. E per mes diuulgar, y ennobrir la sua bona fama, conuoca Corts generals en la ciutat d̄ Barcelona, en las quals ab in-

teruentio, y consell dels Bisbes, Prelats, y altres eclesiastics, Barons, nobles, cauallers, ciutadans, y homens de vilas, ell y dita Almodis muller sua stabli ren moltas y saludables leys, que vuy son nomenadas. LOS VSATGES DE BARCELONA, com se seguexen, e mori en lany M. Lxxxvj. y fonc soterrat en la Seu de Barcelona, la qual ell, y dita Almodis havian edificada.

VSATGES DE BARCELONA
segons lorde dels comentadors.

1. Abans que los vsatges lib. 10. tit. 6. vol. 3.
2. Homidi. ibidem.
3. Com lo senyor ibidem.
4. Aquests son los vsatges lib. 9. tit. 15. pa. 482.
5. Que qui ociura ibidem pag. 483.
6. De varueffor qui ha 5. cauallers. ibi. pa. 483.
7. Qui caualer empero ibidem.
8. Si algu se metra en aguayt ibidem.
9. Aguayt, o encalçibidem.
10. Fill de caualer ibidem.
11. Caualler empero ibidem pag. 484.
12. Ciutadans, e burgesos ibidem.
13. Iueus batuts lib. 9. tit. 6. vol. 3.
14. Balle ocit, o batut lib. 9. tit. 15. pag. 484.
15. Pages ocit ibidem.
16. Debilitatio ibidem.
17. Si algu fer altre ibidem.
18. A prefontament ibidem.
19. Hom pres per Cort lib. 9. tit. 24. pag. 511.
20. Si qualque hu indignat lib. 9. tit. 15. pa. 484.
21. Si algu empeny ibidem.
22. Si algu efcup ibidem.
23. Si algu dira a altri fellonia ibidem pag. 485.
24. Los malfets ibidem.
25. Cascuna fembra ibidem.
26. Tots homens lib. 3. tit. 1. pag. 191.
27. Plet sic menat lib. 3. tit. 8. pag. 224.
28. Pledejar deuen lib. 3. tit. 2. pag. 193.
29. Plet jutjat lib. 7. tit. 9. pag. 416.
30. Batalla jutjada lib. 8. tit. 2. pag. 444.
31. De tots los plets lib. 3. tit. 1. pag. 191.
32. Los magnats lib. 4. tit. 27. pag. 342.
33. Si algu contradira ibidem.
34. Si dels Vescomtes lib. 6. tit. 4. pag. 394.
35. Los Castlans lib. 4. tit. 27. pag. 342.
36. Si negu donara son feu lib. 4. tit. 27. pa. 343.
37. Qui fallira hostis ibidem.
38. Qui veura son senyor ibidem.
39. Qui es foliu ibidem.
40. Qui son senyor ibidem.
41. Qui per ira mogut ibidem.
42. Qui son senyor menyspreara ibidem.
43. Qui scientment ociura ibidem.
44. De las otras bauñas ibidem.
45. Postat del feu castell lib. 4. tit. 27. pag. 344.
46. Si algu en Cort lib. 9. tit. 12. pag. 474.
47. Sēblantmēt si lo senyor li. 10. tit. 1. pa. 526.
48. Si per la Potestat lib. 9. tit. 12. pag. 474.
49. Semblantment sic entrels Magnats. ibidē.
50. Tot mal que hom fa lib. 4. tit. 27. pag. 344.
51. Tots homeus lib. 4. tit. 1. pag. 267.
52. Sagrament sic tots temps ibidem.
53. Tots homens ibidem.
54. Iueus juren lib. 4. tit. 1. vol. 3.
55. Los sagraments dels pagefos ibidem.
56. Dels altres vilans ibidem.
57. Caualler vell lib. 4. tit. 1. pag. 268.
58. Los altres cauallers ibidem.
59. Los sagraments ibidem.
60. Los feus ibidem.
61. Si algu gitara lib. 9. tit. 15. pag. 485.
62. Si algu ociura ibidem.
63. Tots las naus lib. 4. tit. 22. pag. 318.
64. Statuiren lib. 10. tit. 8. pag. 538.
65. Los camins e las stradas lib. 4. tit. 22. pa. 319.
66. Constituiren encara lib. 10. tit. 8. pag. 539.
67. Car per inic Princep lib. 1. tit. 18. pag. 58.
68. Sēblantmēt fermamēt lib. 10. tit. 1. pag. 526.
69. Empàrament ibidem.
70. Moneda ibidem.
71. Statuim que si algu lib. 4. tit. 1. pag. 268.
72. Lo Princep lib. 10. tit. 1. pag. 527.
73. Statuiren lib. 10. tit. 1. vol. 3.
74. Comunies, e couinēfas lib. 2. tit. 2. pag. 174.
75. Per bon vsatge lib. 9. tit. 15. pag. 485.
76. Stradas, e vias publicas lib. 4. tit. 3. pag. 271.
77. Las rocas lib. 8. tit. 4. pag. 445.
78. La sequia dels molins lib. 4. tit. 4. pag. 272.
79. Si algu hom a Iueu lib. 9. tit. 15. pag. 485.
80. Per authoritat e precslib. 8. tit. 9. pag. 451.
81. Desheretar poden lib. 6. tit. 3. pag. 393.
82. Si negu vol ibidem.
83. Poden encara lib. 8. tit. 9. pag. 452.
84. Iuy donat en Cort lib. 1. tit. 13. pag. 35.
85. Iuys de la Cort lib. 1. tit. 13. pag. 36.

82. Quis-

86. Quisqui ociura subdiaca li. 9. tit. 3. pa. 462.
87. Si negu en treua lib. 10. tit. 8. pag. 539.
88. Statuiren encara lib. 3. tit. 1. pag. 192.
89. Manam que perjuris lib. 3. tit. 15. pag. 237.
90. Los testimonis ibidem.
91. Si quant que quant lib. 7. tit. 6. pag. 406.
92. Dos o tres testimonis li. 3. tit. 15. pag. 237.
93. Negu presfumesca lib. 3. tit. 1. pag. 192.
94. Accusadors lib. 3. tit. 15. pag. 237.
95. Per scriptura lib. 9. tit. 1. pag. 456.
96. Per authoritat e per precis li. 10. tit. 1. pa. 527.
97. Constituiren encara lib. 2. tit. 2. pag. 175.
98. Dels Magnats lib. 10. tit. 1. pag. 528.
99. Com fer justitia ibidem.
100. A las fembras ibidem.
101. Loaren e atorgaren lib. 1. tit. 4. pag. 15.
102. Item statuiren.
103. Tota malafera lib. 10. tit. 8. pag. 539.
104. Treua donada ibidem.
105. Si algu de homicidi lib. 9. tit. 5. pag. 463.
106. De la composicio lib. 9. tit. 1. pag. 456.
107. De tots homens lib. 9. tit. 15. pag. 486.
108. Si algu pendra mal lib. 3. tit. 24. pag. 251.
109. Si algu haura homens ibidem.
110. Si negun hom ibidem.
111. De las ballias lib. 4. tit. 27. pag. 344.
112. Pages qui desemparara li. 9. tit. 29. pag. 521.
113. Si negu violentment lib. 9. tit. 8. pag. 465.
114. De las cosas lib. 4. tit. 11. vol. 3.
115. Semblantment lib. 4. tit. 29. pag. 379.
116. E si las mullers ibidem.
117. Los marits lib. 9. tit. 8. pag. 465.
118. Veramēt denunciador lib. 9. tit. 1. pag. 456.
119. Aço que es dret lib. 7. tit. 1. pag. 397.
120. Los tudors lib. 5. tit. 4. pag. 390.
121. Sarrahins lib. 9. tit. 17. pag. 491.
122. Pages si troba or lib. 4. tit. 29. pag. 379.
123. Pages com haura ibidem.
124. Los sous de esmena lib. 9. tit. 15. pag. 486.
125. En ballia lib. 4. tit. 3. pag. 271.
126. Si negu diu lib. 3. tit. 24. pag. 252.
127. Tots homens lib. 8. tit. 2. pag. 445.
128. Los Chriftians lib. 4. tit. 19. pag. 314.
129. Altre noble lib. 10. tit. 1. pag. 528.
130. Item statuiren lib. 4. tit. 27. pag. 344.
131. Statuiren encara lib. 3. tit. 1. pag. 192.
132. E si los fills lib. 4. tit. 18. pag. 313.
133. Item statuiren ibidem pag. 314.
134. Statuiren lib. 3. tit. 6. vol. 3.
135. Statuiren encara aqlls lib. 2. tit. 10. pag. 187.
136. Semblantment ibidem.
137. Constituiren doncs lib. 8. tit. 3. pag. 445.
138. En lany lib. 10. tit. 8. pag. 542.
139. Si aquell qui haura lib. 8. tit. 7. pag. 450.
140. Si negu menyspreara li. 9. tit. 15. pag. 486.
141. Qui caualer empero ibidem.
142. Itē constituirē encara lib. 4. tit. 1. pag. 268.
143. Dels intestats lib. 4. tit. 11. vol. 3.
144. Cascuna gent lib. 1. tit. 14. pag. 42.
145. Mas priuilegi ibidem.
146. Sou de or lib. 10. tit. 2. pag. 531.
147. Com en temps lib. 10. tit. 1. pag. 528.
148. Car per complancta lib. 3. tit. 15. pag. 237.
149. Car per complancta lib. 3. tit. 10. pag. 227.
150. E q en neguna manera li. 7. tit. 6. pag. 406.
151. Item ab inuiolable lib. 3. tit. 25. pag. 255.
152. Item ab prouida lib. 3. tit. 15. pag. 238.
153. Manā que si algu lib. 1. tit. 3. vsat. 1. pag. 12.
154. Statuiren mes auant lib. 4. tit. 27. pag. 344.
155. Vidua si honestament lib. 5. tit. 3. pag. 389.
156. Si algu o testament lib. 4. tit. 15. pag. 308.
157. Si alcu ballia lib. 4. tit. 27. pag. 344.
158. Si lo senyor ibidem.
159. Si algu pēdra home lib. 4. tit. 29. pag. 379.
160. Castell los antics lib. 8. tit. 4. pag. 445.
161. La cosa en contesa lib. 8. tit. 6. pag. 449.
162. Qui violentment lib. 8. tit. 1. pag. 441.
163. Qui ço daltri lib. 9. tit. 14. pag. 478.
164. Tots causas lib. 7. tit. 1. pag. 397.
165. Ne sic legut lib. 1. tit. 3. pag. 12.
166. Statuim q algu clergue li. 4. tit. 19. pag. 314.
167. Si algu no sabent lib. 9. tit. 15. pag. 486.
168. Si algu lo dit ibidem.
169. Si algu haura mort ibidem.
170. Si algu per amor lib. 9. tit. 7. pag. 464.
171. Si algu fals testimonio ibidem.
172. Negun hom lib. 3. tit. 15. pag. 238.
173. Homevers ibidem.
174. Coue axi ibidem.
175. Los clergues.
176. Pare contra fill lib. 3. tit. 15. pag. 238.
177. Del affirmant lib. 3. tit. 14. pag. 236.
178. Si negu en lo sol lib. 7. tit. 1. pag. 396.
179. Si algu reptara lib. 9. tit. 12. pag. 475.
180. Aço es la forma lib. 1. tit. 5. vol. 3.
181. A tots veents lib. 10. tit. 8. pag. 539.
182. Aquesta es la treua lib. 10. tit. 8. pag. 540.
183. La treua de nostre Senyor ibidē pag. 543.

VSATGES EN LATI. PER
orde de alphas.

A.

- Accusatores lib. 3. tit. 15. pag. 237.
Affirmantis lib. 3. tit. 14. pag. 236.
Aguayt y encals lib. 9. tit. 15. pag. 483.

¶ 5 Alij

Alij quoq. milites lib.4.tit.1.pag.268.
Alium namq. lib.10.tit.1.pag.528.
Antequam vřatici lib.10.tit.6.vol.3.
Auctoritate & rogatu lib.8.tit.9.pag.451.
Auctoritate & rogatu lib.10.tit.1.pag.527.

B.

Bailus interfectus lib.9.tit.15.pag.484.
Båtaya lib.8.tit.2.pag.444.
Bonum vřaticum lib.9.tit.15.pag.485.

C.

Camini & fratre lib.4.tit.19.pag.319.
Captio vero lib.9.tit.15.pag.484.
Captus à curia lib.9.tit.24.pag.511.
Castlani lib.4.tit.27.pag.342.
Castrum lib.8.tit.4.pag.445.
Christiani lib.4.tit.19.pag.314.
Ciues autem lib.9.tit.15.pag.484.
Comuniæ lib.2.tit.2.pag.174.
Constituerunt etiam lib.10.tit.8.pag.539.
Constituerunt etiam lib.2.tit.2.pag.175.
Constituerunt etiam lib.4.tit.1.pag.268.
Constituerunt igitur lib.8.tit.3.pag.445.
Cum dominus lib.10.tit.6.vol.3.
Cum temporibus lib.10.tit.1.pag.528.
Cum in contentione lib.8.tit.6.pag.449.
Cunctis pateat lib.10.tit.8.pag.539.
Cunctum malum lib.4.tit.27.pag.344.

D.

De alijs namq. bauřijs lib.4.tit.27.pag.343.
De alijs namq. ruřticis lib.4.tit.1.vol.3.
De bajulijs lib.4.tit.27.pag.344.
Debilitatio lib.9.tit.15.pag.484.
De compositione lib.9.tit.1.pag.456.
De intestatis lib.4.tit.11.vol.3.
Denique lib.10.tit.8.pag.542.
De omnibus hominibus lib.9.tit.15.pag.485.
De omnibus namq. lib.3.tit.1.pag.191.
De rebus lib.4.tit.11.vol.3.
De vaseffoře lib.9.tit.15.pag.483.

E.

Et si quis ad aliquem lib.9.tit.15.pag.484.
Et si quis à potestate lib.9.tit.12.pag.474.
Et testes lib.3.tit.15.pag.237.
Exheredare lib.6.tit.3.pag.393.
Ex Magnatibus lib.10.tit.1.pag.528.

F.

Feudos lib.4.tit.1.pag.268.
Filius militis lib.9.tit.15.pag.483.

H.

Hęc sunt vsualia lib.9.tit.15.pag.482.
Hęc est pax lib.10.tit.8.pag.540.
Hoc quod juris est lib.7.tit.2.pag.397.
Homicidium lib.10.tit.6.vol.3.
Homicide lib.3.tit.15.pag.238.

I.

In bailia lib.4.tit.3.pag.271.
Item prouida lib.3.tit.15.pag.238.
Item inuiolabili lib.3.tit.25.pag.255.
Item statuerunt lib.10.tit.8.pag.538.
Item statuerunt lib.10.tit.1.vol.3.
Item statuerunt lib.4.tit.18.pag.314.
Item statumus lib.4.tit.1.pag.268.
Item constituerunt lib.4.tit.27.pag.344.
Iudei cefi lib.9.tit.6.vol.3.
Iudei iurent lib.4.tit.1.vol.3.
Iudicium in curia datum lib.1.tit.13.pag.35.
Iudicia curie ibidem pag.36.

L.

Laudauerunt lib.1.tit.4.pag.15.

M.

Magnates lib.4.tit.27.pag.342.
Malefacta lib.9.tit.15.pag.485.
Mariti vxores lib.9.tit.8.pag.465.
Miles vero lib.9.tit.15.pag.484.
Militem vero ibidem pag.483.
Moneta lib.10.tit.1.pag.526.
Mulieribus ibidem pag.528.

N.

Nemini liceat lib.1.tit.3.pag.12.
Nullus homo lib.3.tit.15.pag.238.
Nullus vnquam lib.3.tit.1.pag.192.

O.

Omnes homines lib.3.tit.1.pag.191.
Omnes homines lib.4.tit.1.pag.267.
Omnes homines ibidem.

Omnes

Omnes homines lib.8.tit.2.pag.445.
Omnes quippe naues lib.4.tit.22.pag.315.
Omnes causa lib.7.tit.2.pag.397.
Omnia malefacta lib.10.tit.8.pag.539.
Opportet lib.3.tit.15.pag.238.

P.

Pater contra filium lib.3.tit.15.pag.238.
Per scripturam lib.9.tit.1.pag.456.
Placitum mandetur lib.3.tit.8.pag.224.
Placitum iudicatum lib.7.tit.9.pag.416.
Placitare lib.3.tit.2.pag.193.
Possunt etiam lib.8.tit.9.pag.452.
Potestatem lib.4.tit.27.pag.344.
Præcipimus lib.3.tit.15.pag.237.
Præcipimus lib.1.tit.3.pag.12.
Princeps namq. lib.10.tit.1.pag.527.
Prinilegia lib.1.tit.14.pag.42.

Q.

Quia iustitiam lib.10.tit.1.pag.528.
Qui aliena lib.9.tit.14.pag.478.
Quicumq. violenter lib.8.tit.1.pag.441.
Quicumq. subdiaconum lib.9.tit.3.pag.462.
Qui fallerit lib.4.tit.27.pag.343.
Qui ira ductus ibidem.
Qui seniore ibidem.
Qui seniore ibidem.
Qui se sciente ibidem.
Qui solidus ibidem.
Qui viderit ibidem.
Quod si filij lib.4.tit.18.pag.314.
Quoniam per inicum lib.1.tit.18.pag.58.
Quoniam ex cõ questione lib.3.tit.15.pag.237.
Quoniam ex cõ questione lib.3.tit.10.pag.227.

R.

Rochas lib.8.tit.4.pag.445.
Rusticus interfectus lib.9.tit.15.pag.484.
Rusticus si desempauerit lib.9.tit.29.pag.521.
Rusticus vero lib.4.tit.29.pag.379.
Rusticus etiam ibidem.

Si

Sacramentum fit lib.4.tit.1.pag.267.
Sacramenta burgenfium ibidem pag.268.
Sacramenta ruřtici lib.4.tit.1.vol.3.
Sarracenis lib.9.tit.17.pag.491.
Senex miles lib.4.tit.1.pag.268.
Sequiam lib.4.tit.4.pag.274.

Si a vicecomitibus lib.6.tit.4.pag.394.
Si autem mulieres lib.4.tit.29.pag.389.
Si dominus lib.4.tit.27.pag.344.
Si ille qui plium lib.8.tit.7.pag.450.
Similiter etia senior lib.10.tit.1.pag.526.
Similiter de rebus lib.4.tit.29.pag.379.
Similiter fit inter Magnates lib.9.tit.12.pag.474.
Similiter nempe lib.2.tit.10.pag.187.
Similimodo lib.10.tit.1.pag.526.
Si quando lib.7.tit.6.pag.406.
Si quis se miserit en aguayt lib.9.tit.15.pa.483.
Si quis aliquem percusserit ibidem pag.484.
Si quis aliquem quolibet icu ibidem.
Si quis impulerit ibidem.
Si quis alicui spuent ibidem.
Si quis alicui criminalem ibidem pag.485.
Si quis occiderit equum ibidem.
Si quis judeo ibidem.
Si quis alicui homini ibidem.
Si quis seniore suum ibidem pag.486.
Si quis infcio ibidem.
Si quis columbos ibidem.
Si quis alienum ibiem.
Si quis aliquem de bauřia lib.9.tit.12.pag.473.
Si quis in curia ibidem pag.474.
Si quis suum feudum lib.4.tit.27.pag.342.
Si quis contradixerit ibidem.
Si quis bajuliam ibidem pag.344.
Si quis per treugam lib.10.tit.8.pag.539.
Si quis de homicidio lib.10.tit.8.pag.539.
Si quis aliquod malum lib.3.tit.24.pag.251.
Si quis homines ibidem.
Si quis contra alium ibidem.
Si quis virginem lib.9.tit.8.pag.465.
Si quis dixerit lib.3.tit.24.pag.252.
Si quis vel testamentum lib.4.tit.15.pag.308.
Si quis per peccuniam lib.9.tit.7.pag.464.
Si quis falsum ibidem.
Si quis in alieno lib.7.tit.7.pag.396.
Si senior lib.4.tit.27.pag.344.
Solidos lib.9.tit.15.pag.486.
Solidus aureus lib.10.tit.2.pag.531.
Stabilierunt lib.3.tit.1.pag.192.
Statuerunt etia quod si patetes lib.3.tit.1.pa.192.
Statuerunt etiam lib.10.tit.8.pag.538.
Statuerunt etiam lib.2.tit.10.pag.187.
Statuerunt equidem lib.3.tit.6.vol.3.
Statumus lib.4.tit.19.pag.314.
Strata & via publica lib.4.tit.3.pag.271.

T.

Treuga data lib.10.tit.8.pag.539.
Tutores lib.5.tit.4.pag.390.

V. Vre

V.

Vere iudex lib. 9. tit. 1. pag. 456.
Vidua lib. 5. tit. 3. pag. 389.

Vnaqueq. gens lib. 1. tit. 14. pag. 42.
Vnaqueq. mulier lib. 9. tit. 15. pag. 485.
Vt qui interfecerit lib. 9. tit. 15. pag. 483.

XIIII.

Ramon Berenguer segon fill de dits Ramon Berenguer y Almodis muller sua, cognominat cap de Stopa, succei en dit Comtat en sems ab son germa Berenguer Ramon fill de la primera muller, als quals lur pare hauia heretats en son testamēt, y apres feren entre si diuisio, y no estāt satisfet de sa portio lo dit Berenguer Ramon, anant cami mata a dit Ramon Berenguer son germa en lo loc vuy nomenat lo Gorc del Cote, qui es entre la vila de Stabric, y la ciutat de Gerona, en lany M. Lxxxiiij. e fou soterrat en la Seu de Gerona, e perq̄ lo dit fratricidi estigue ocult alguns anys, tingue lo govern de dit Comtat per la menor edat de son nebot, fins que per ser descubert fugi, y en abit de peregrin mori en Hierusalem.

XV.

Ramon Berenguer tercer, apres mort de dit Ramon Berenguer so pa re succei en lo Cotat, e fone molt liberal, piados, e molt valent, perco q̄ essent accusada de adulteri la Emperatriz muller de Phederic Aenobarba, la desliura, vēcēt los acusadors en batalla, e casa ab Dolsa filla den Gispert Cote de Proensa, per causa del qual matrimoni hague lo dit Cotat, y lo de Mila, prengue Mallorca dels Moros, y obringue corra aquells moltes victorias, de tal manera que feu asitributaris los Reys de Valentia, Tortosa, y Leyda, e hauent regit ab tātā felicitat L. anys, hereta del Comtat de Barcelona a Ramon Berenguer son primogenit, e del Comtat de Proensa a Berenguer Ramon altre fill seu, y de dita Dolsa muller sua, e posas en la orde dela cavalleria del temple de Hierusalem, e conegue, e sabe lo die de la sua mort, e volgue morir sens propri en la casa dels pobres de Barcelona, en lany M. Cxxxj. y fone soterrat en lo monastir de Ripoll.

Ramon

XVI.

Ramon Berenguer quart comença a governar ja en vida de Ramon Berenguer son pare lo Comtat de Barcelona, perco que veu lo dit son pare que era noble Baro, e de gran proesa, saber, ingeni, e consell, y apres mort de dit son pare casa ab la filla de don Ramiro Rey de Arago, appellada dona Petronilla de primer, y apres dona Urraca, ab lo qual matrimoni prengue lo dit Regne en Axonar lany MCxxxvij. Conquista Almaria lany M. Cxxxxvij. Tortosa lany M. Cxxxxviij. y en ella edifica la Esglesia Cathedral, Leyda en lany M. C. xxxxxviij. e apres conquista Fraga Mirauet, Miquinensa, Alcanyis, e Ciurana, en lany M. C. Liiij. E sabent que son germa Berenguer Ramon Marques de Proensa era mort en la mar per cossaris, ana regir, y governar dit Marquesat durant la menor edat de vn fill de dit son germa, fins quel hague casat ab vna neta del Emperador de Alemanyā, y ab dit casament li fone concedit lo dit Marquesat per tots tēps, e destruida la ciutat de Arles que li ere estada molt rebelle, sen torna en son Regne. Proceiren de aquest Comte Ramon Berenguer, y Petronilla dos fills, çoes Alfons, o Ildefons, e don Xanxo que fou Comte de Rossello, y Cerdanya, e dues filles, çoes dona Dolsa que casa ab lo Rey de Portugal, y altra que fou muller de don Armangol Comte de Urgell, e hauent regit lo dit Comtat xxxiiij. anys, mori en edat de 50. anys en lo Burc de sant Dalmay, prop la ciutat de Gerona en lo mes de Agost M. C. Lxxij. e fone aportat lo seu cors en lo monastir de Ripoll.

(?)

Alfons

Alfons primer Rey de Arago, y Comte de Barcelona, qui fonc appellat lo Cast. succei en dit Comtat apres mort de dit Ramon Berenguer son pare, e casa ab la filla de Alfonso Rey de Castella nomenada dona Sãcha, pobla Teruel, e vni al Comtat de Barcelona los Cõrats de Rossello, y Cerdaña, y Pallars, y recobra lo Marquesat d'Proësa per mort de Berenguer Ramõ son cosingerma, q̄ mori sens fills, per raho del qual sostingue greus guerras ab lo Cõte de Tolosa, y tãbe las tingue ab molta victoria contra lo Rey de Castella : e fonc tant catholic, y obedient a la Sede Apostolica, que per orde del Papa Celestino ana en romiatge a Sãct Iauime de Galicia per posar pau entre los Reys Christiãs de Castella, e hague de dita sa muller quatre fills, ço es Pere q̄ li succei en lo Regne, y Cõtats de Barcelona, Alfons que li succei en lo Marquesat de Proësa, Ferrãdo Abbat de Mont Arago, e Nuno sans que li succei en lo Comtat de Rossello, e tres fillas ço es Costansa que casa primer ab lo Rey de Vngria, y apres ab lo Rey de Sicilia que fonc Emperador, Eleonor, e Sancha las quals casaren ab los Comtes de Tolosa pare y fill, nomenats Ramons, mori en la vila de Perpinya a xxiiij. de Abril Any M. C. Lxxxvij. e fonc soterrat en lo monastir de Poblet que hauia edificat, hauent fetas saludables ordinations per lo bon gouern de sos Estats en los locs, dies, y anys deuall scrits, ço es.

EN FONTDALDARA.
Any M. C. Lxxiiij.

De las Diuinals lib. 10. tit. 8. pag. 546.

EN BALBASTRO,
Any M. C. Lxxxiiij.

Alfons p la gratia de Deu lib. 10. tit. 8. pag. 549.

Pere primer cognomenat lo Catholic, succei en lo Regne de Arago, y Cõtats de Barcelona, apres mort de Alfons son pare, e pres per muller la filla del noble Princep don Guillem de Montpellier, netadel Emperador de Constantinoble, de la qual hague vn fill appellat Iauime, y entenent que lo Comte de Fontcalquer tenia pres lo Cõte de Proësa germa seu, ana a destiuarlo, y feu fer les paus entre ells, e no res mēys ab gran

ab gran poder ana en persona socorrer lo Rey de Castella qui estaua opprimit del Rey de Leo, y en semps ab dit Rey de Castella ana en persecutio dels Moros contra los quals obtingue diuersas victorias, y prengue Vbeda, e los Castells de Fabis, y Ademus, Calatrava, y altres en lany M. CC. viiiij. E apres volent socorrer a son curyat lo Cõte de Tolosa ana a fer guerra a Symon de Montfort quil persequi per lo Rey de França, en la qual jornada ferit en batalla mori valerosamēt ab la espasa en la ma en dit any M. CC. xiiij. e fonc soterrat en lo monastir de Xixena, hauent fetas saludables ordinations per lo bon gouern de sos estats en los locs, dies, y anys deuall scrits.

EN BARCELONA, Any
M. C. Lxxxviiij.

Aquesta es la pau lib. 10. tit. 8. pag. 552.

EN BARCELONA,
Any M. CC.

De las Diuinals lib. 10. tit. 8. pag. 554.

EN CERVERA,
Any M. CC. ij.

En lany de nostre Senyor lib. 10. tit. 8. pag. 559.

EN PVIGCERDA.
Any M. CC. vij.

Si algu del Magnats lib. 10. tit. 8. pag. 560.

EN BARCELONA,
Any M. CC. x.

Car dignament lib. 4. tit. 28. pag. 374.

EN LEYDA.
Any M. CC. x.

En uom de Iesu Christi lib. 1. tit. 9. pag. 30.

Lacme primer cognomenat lo venturos apres mort de Pere primer son pare succei en lo Regne de Arago y Comtat de Barcelona, y estant en poder de Symon de Montfort en Carcassona a hont se ere criat, y retngut per forsa, lo Sãct Pare de Roma enuia vn Cardenal appellat mestre Pere de Benauent, lo qual lo trague de poder de dit Symõ de Montfort, y lo porta en dits sos estats, y cõuocats los stamēts de dits Regne, y Comtat, fonc comanada sa persona per dits stamēts, y lo gouern de sos estats durant sa menor edat a Nuno Sans Compte de Rossello, e apres que fonc de edat se casa ab Eleonor filla del Rey de Castella, e per ser en grau de parentela molt propinques, fonc fet diuorsi entre ells, y casa ab Andreua filla del Rey de Vngria que apres li digueren Violant, de la qual hague tres fills, ço es Pere que li succei en dit Regnat, y Comtat, Iauime que li succei lo Regne de Mallorca, y Xanxo Archebisbe de Toledo fonc

font tant valeros, y guerrer que cōquista dels Moros los Regnes de Mallorca, Valencia, y Murcia, lo qual dona apres en dot a vna filla sua que havia casada ab lo Rey de Castella, e rebut lo abit de sanct Bernat en lo monastir de Poblet renūtia sos estats a son fill en Pere fent li molt sanctas exhortations, e mori de edat de Lxxxvij. anys en Valentia ha vj. de Iuliol any M. CC. Lxxvij. e fons portat son cors en lo monastir de Poblet hauent fetas saludables ordinatiōs per lo bō govern d' sos estats en los locs, dies, y anys deuall scrits.

EN VILAFRANCA,
Any M. CC. xvij.

A honor de Deu lib. 10. tit. 3. vol. 3.

EN BARCELONA,
Any M. CC. xvij.

Com en la celebre Cort lib. 5. tit. 1. pag. 385.

EN VALENTIA,
Any M. CC. xvij.

Iacme per la gratia lib. 5. tit. 1. pag. 386.

EN TORTOSA,
Any M. CC. xxv.

En nom de Iesu Christ lib. 10. tit. 3. vol. 3.

EN BARCELONA, a 12. de las chalendas de Ianer, Any M. CC. xxvij.

En nom de Iesu Christ lib. 10. tit. 8. pag. 560.

EN BARCELONA a xj. de las chalendas de Ianer, Any M. CC. xxvij.

1. En nō d' nostre Señor Deu li. 1. tit. 5. vol. 3.
2. Ab solemne ibidem.
3. Statuim volem ibidem.
4. No resmenys ibidem.
5. Ab irrefragable ibidem.
6. Ab inuiolable ibidem.
7. La general Cort lib. 1. tit. 20. vol. 3.
8. A quest statut lib. 1. tit. 43. pag. 114.
9. Negun veguer ibidem.
10. Digna cosa es ibidem.
11. Manam fermament ibidem.
12. No resmenys ibidem.
13. A la per si ibidem.
14. Statuim, e ordenam ibidem pag. 115.

15. Statuim que veguers lib. 1. tit. 3. pag. 12.

EN TARRAGONA,
Any M. CC. xxxiiij.

1. En nō d' la (an̄a Trinitat lib. 1. tit. 1. pag. 7.
2. Statuim que algu ibidem.
3. Statuim que negu lib. 1. tit. 9. pag. 33.
4. Perque no sie fet ibidem.
5. Perço que los innocents ibidem.
6. Statuim que si qualseuol ibidem.
7. Statuim que en los locs ibidem.
8. Stablim que las paus lib. 10. tit. 8. pag. 564.
9. Stablim que las paus ibidem.
10. Statuim encara lib. 1. tit. 11. vol. 3.
11. Letras lib. 1. tit. 23. pag. 69.
12. Statuim quels rescrits lib. 1. tit. 21. pag. 64.
13. Statuim que a precs lib. 1. tit. 23. pag. 69.
14. Statuim que no cometā lib. tit. 22. pag. 67.
15. Statuim que los clergues lib. 1. tit. 4. pa. 16.
16. Statuim que quāt algu lib. 1. tit. 9. pag. 34.
17. Statuim que quiscu lib. 1. tit. 3. pag. 12.
18. Statuim que si carta lib. 4. tit. 20. pag. 317.
19. Statuim que clergue lib. 1. tit. 4. pag. 16.
20. Statuim que Iucus lib. 4. tit. 6. vol. 3.
21. Statuim que Sarrahi lib. 1. tit. 5. vol. 3.
22. Statuim que los balles lib. 1. tit. 3. pag. 12.
23. Pregam los Bisbes lib. 10. tit. 8. pag. 564.

EN TARRAGONA ha xvj. de las chalendas de Abril, Any M. CC. xxxiiij.

En nom de Iesu Christ lib. 10. tit. 8. pag. 564.

EN GERONA, Any
M. CC. xxx.

Iacme per la gratia de Deu lib. 4. tit. 6. vol. 3.

EN GERONA, Any
M. CC. xxxij.

Aço es la forma lib. 1. tit. 5. vol. 3.

EN Ley.

PERE II.

EN LEYDA Any.
M. CC. xxxij.

1. Sapien tuyt. lib. 1. tit. 1. pag. 7.
- §. Statuim lib. 9. tit. 15. pag. 486.
- §. Volem encara lib. 1. tit. 1. vol. 3.

EN BARCELONA.
Any M. CC. Lj.

1. Volents lib. 2. tit. 3. pag. 175.
2. Semblantment quiscu ibidem.
3. Encara statuim lib. 1. tit. 8. vol. 3.
4. Encara statuim lib. 3. tit. 5. vol. 3.
5. Encara statuim que die ibidem.

6. Encara decernim ibidem.
7. Encara statuim lib. 4. tit. 8. pag. 133.
8. Encara statuim lib. 3. tit. 10. pag. 227.
- §. La causa lib. 7. tit. 3. vol. 3.
9. Cō entre nostres cauallers. li. 4. tit. 1. pa. 268.

EN LEYDA Any.
M. CC. Lvij.

En nom de Iesu Christ lib. 1. tit. 3. pag. 12.

EN TARRAGONA.
Any M. CC. Lx.

Com al ofici Rey al lib. 6. tit. 2. pag. 392.

PERE segon mort I aume primer son pare succei en los Regnes de Arago, y Valentia, y Comtat de Barcelona, en vida del qual havia casat ab dona Costansa, filla de Manfredó rey de Sicilia, dela qual bague quatre fills, y dos fillas, çoes Alfons, I aume, Federic, y Pere, Isabel que casa ab lo Rey de Portugal, y Violāt que casa ab Ruberto Rey de Napols, per rabo del qual matrimoni obtingue lo dit Regne de Sicilia apres mort de dit Manfredó son sogre, encara q' passaren alguns anys, perço q' lo Rey Carles de França, apres de hauer mori lodit Rey Manfredó en batalla, se apodera de dit Regne de Sicilia, y aquell tingue, fins que ab grā exercit hi passa lo dit Rey en Pere, y de aquell ne expelli lo dit Rey Carles de França, qui estava ab son exercit sobre la ciutat de Mecina. Sentis lo dit Rey Carles de França tāt agrauiat de dit Rey en Pere, axi per veure quel havia expellit de Sicilia, com encara per tenir li pres Carles Denjou son fill, que no content de hauer lo desafiat cors a cors, ab lo major exercit que pogue li entra per Salses en Cathalunya, y arriba fins a la ciutat de Gerona, ha hōt mori lo seu exercit de pestilentia, y de unas moscas que isquerē del cors de sanct Narcis Bisbe, y lo Rey Carles se retira malalt fins a Empurias, a hont tambe fini sos dies. E apres, trobant se en vilafranca de Panades lo dit Rey en Pere, mori a xj. de novembre M. CC. Lxxxvij. e fons soterrat en lo monastir de Sanctascreus, hauent fetas molt sanctas ordinacions en lo loc, y any deuall scrits.

EN BARCELONA Any.
M. CC. Lxxxij.

1. Com ala Rey al lib. 1. tit. 17. pag. 56.
- §. Restituim en cara lib. 8. tit. 1. pag. 441.

2. Restituim en cara ibidem.
3. Statuim en axi lib. 1. tit. 57. pag. 157.
4. Ordenā que en los locs. li. 1. tit. 55. pag. 151.
5. Nos o successors nostres. li. 10. tit. 3. pa. 534.

¶¶

6. Nos

6. Nos ne successors lib. 10. tit. 5. pag. 536.
 7. Atorgam volem lib. 4. tit. 24. pag. 306.
 8. Prometem lib. 1. tit. 3. pag. 15.
 9. Specialment restituim lib. 8. tit. 1. pag. 441.
 10. Statuim encara lib. 10. tit. 5. pag. 536.
 11. Totas las causas lib. 3. tit. 2. pag. 193.
 12. Las causas ibidem pag. 194.
 13. Confirmants lib. 10. tit. 5. vol. 3.
 14. Volem statuim lib. 1. tit. 14. pag. 42.
 15. Neguns homens lib. 3. tit. 2. pag. 194.
 16. Encara que de tota carta lib. 1. tit. 22. pa. 67.
 17. Encara que lib. 7. tit. 8. pag. 413.
 18. Ordenam encara lib. 1. tit. 18. vol. 3.
 19. Atorgam, e ordenam lib. 1. tit. 46. pag. 120.
 20. Confirmam lib. 10. tit. 5. vol. 3.
 21. Statuim que null hō lib. 9. tit. 12. pag. 475.
 22. En las terras lib. 4. tit. 29. pag. 380.
 23. Vna vegada lany lib. 1. tit. 13. pag. 36.
 24. Nos, e officials lib. 8. tit. 1. pag. 441.
 25. Statuim encara lib. 4. tit. 22. pag. 319.
 26. Null caualler lib. 4. tit. 16. pag. 310.
 27. Atorgam encara lib. 1. tit. 49. pag. 136.
 28. Atorgam lib. 4. tit. 24. pag. 326.
 29. Encara atorgam lib. 9. tit. 16. pag. 488.
 30. Statuim lib. 1. tit. 1. vol. 3.
 31. Si Barons lib. 10. tit. 1. pag. 529.
 32. En las vendas lib. 4. tit. 19. pag. 315.
 33. Confirmam lib. 10. tit. 5. vol. 3.
 34. Volem, e atorgam lib. 1. tit. 11. pag. 34.
 35. Statuim encara lib. 4. tit. 24. pag. 326.
 36. Los ciudatans lib. 4. tit. 24. pag. 327.
 37. Volem, e atorgam lib. 10. tit. 5. vol. 3.
 38. Declaram lib. 10. tit. 8. pag. 570.
 39. Los veguers ibidem.
 40. Si de hom lib. 8. tit. 5. pag. 447.
 41. Si negu se clama lib. 3. tit. 2. pag. 194.
 42. Com en la const. lib. 10. tit. 8. pag. 570.
 43. Los veguers lib. 10. tit. 8. pag. 571.
 44. Statuim, volem lib. 4. tit. 3. pag. 272.
 45. Animals lib. 7. tit. 9. pag. 416.
 46. Los terratinents lib. 8. tit. 4. pag. 445.
 47. Si algun Baro lib. 4. tit. 27. pag. 345.
 48. Volem que sic ibidem.
 49. Dels jueus lib. 1. tit. 5. vol. 3.
 50. Statuim atorgam lib. 4. tit. 19. pag. 315.
 51. Las veguerias lib. 1. tit. 43. pag. 115.
 52. Null caualler lib. 10. tit. 1. pag. 529.
 53. Nos, o alguns lib. 4. tit. 20. pag. 318.
 54. Volem, e atorgam lib. 4. tit. 3. pag. 272.
 55. Nos, o los officials lib. 8. tit. 6. pag. 450.
 56. En todas causas lib. 4. tit. 27. pag. 345.
- Forma dl juramēt d veguer lib. 1. tit. 43. p. 115

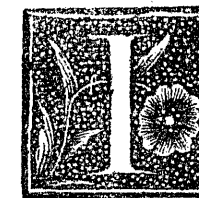

Alfons segō, cognominat lo Frāc, apres mort de Pere segō son pare succer en los Regnes de Arago, y Valētia, y Cōtat de Barcelona, estāt sobre Mallorcās, en la qual Illa lo hauiā enuiat son pare, p la infidelitat q̄ li hauiā comesa Iauime Rey de Mallorca, y Cōte de Rossello son germa, donant pas al Rey de França, pera que pogues entrar en Cathalunya, com entra, la qual cōquista dos dies apres q̄ sabe la mort de dit son pare, apres sen ana Tuisa, e alli fou rebut ab gran honor, y a cap de dos dies sen torna a Barcelona, e alli rebe embaxador del Papa, c dels Reys de França, e de Inglaterra, pera que volgues libertar la persona de Carles den Iou Rey de Napols, q̄ son pare hauiā pres, e nou pogueren acabar, fins que casa ab la filla del Rey de Inglaterra, a pregarias del qual lo liberta, donantli per renes tres fills, y 20. nobles de Proensa, e poc apres ab 40. galeras ana sobre Menorca, que staua en poder de Sarrabins en la qual, trauada serca de Maho vna cruel batalla ab lo Moxarif, obtingue victoria, e tornat en Barcelona, se enmalalti de vna bony que se li feu a la cuxa, y mori sens fills ha 18. de Juny 1291. e fons soterrat en lo monastir de frares menors, hauent fetas saludables ordinations en lo loc, die, y any deuall scrits.

EN

EN LA CORT DE MONTSO,
Any M. CC. Lxxxviii.

1. Ordenam lib. 1. tit. 56. pag. 153.
2. Statuim lib. 1. tit. 43. pag. 116.
3. Ordenam lib. 1. tit. 55. pag. 152.
4. Ordenam lib. 1. tit. 46. pag. 120.
5. Statuim lib. 1. tit. 57. pag. 157.
6. Ordenam lib. 2. tit. 3. pag. 176.
7. Ordenam lib. 1. tit. 23. pag. 68.
8. Ordenam lib. 4. tit. 22. pag. 319.
9. Ordenam lib. 1. tit. 22. pag. 69.
10. Ordenam lib. 1. tit. 49. pag. 136.
11. Ordenam lib. 1. tit. 57. pag. 157.
12. Ordenam lib. 8. tit. 4. pag. 446.
13. Ordenam lib. 7. tit. 9. pag. 416.
14. Item que sien tenguts lib. 2. tit. 13. pag. 188.
15. Ordenam lib. 9. tit. 15. pag. 487.
16. Ordenam lib. 1. tit. 23. pag. 69.
17. Ordenam lib. 2. tit. 6. pag. 179.
18. Ordenam ibidem.
19. Allo mateix ibidem.
20. Ordenam lib. 1. tit. 45. pag. 119.
21. Ordenam lib. 8. tit. 1. pag. 442.
22. Ordenam lib. 2. tit. 3. pag. 176.
23. Ordenam lib. 4. tit. 16. pag. 310.
24. Ordenam lib. 1. tit. 55. pag. 152.
25. Ordenam lib. 1. tit. 5. vol. 3.
26. Ordenam lib. 3. tit. 2. pag. 194.
27. Ordenam lib. 1. tit. 57. pag. 158.
28. Ordenam lib. 9. tit. 29. pag. 521.
29. Ordenam lib. 4. tit. 29. pag. 380.
30. Ordenam lib. 9. tit. 2. pag. 461.
31. Ordenam lib. 1. tit. 3. pag. 15.
32. Ordenam lib. 8. tit. 11. pag. 454.
33. Ordenam lib. 10. tit. 5. vol. 3.
34. Com nos hajam rebut lib. 8. tit. 10.

L Aume segō, cognomenat lo justitier, Rey de Sicilia, mort Alfons segon son germa succer en los Regnes de Arago, y Valētia, y Cōtats de Barcelona, e renuntia lo Regne de Sicilia a don Federic son germa. Casa ab dona Blanca filla del Rey Carles segon Rey de Napols que hauiā tingut pres, de la qual nasqueren sinc fills, y sinc fillas, perraho del qual matrimoni se feren entre ells las pans, y restituim las personas que tenia per renes, e axi mateix restituim los Regnes de Mallorca, Menorca, e Tuisa, a Xanxo fill del Rey en Iauime, e apres trames a son fill Alfons en Serdenya la qual conquista, e collocats tots sos fills, y fillas honoradament, mori en la ciutat de Barcelona a 2. de Noēbre M. CCC. xxviij. e foc soterrat en lo monastir de Sanctas Creus, hauent fetas saludables ordinations en las Corts per ell celebradas en los locs, y anys deuall scrits.

EN LA PRIMERA CORT DE
Barcelona, Any M. CC. Lxxxj.

1. A supplicatio lib. 1. tit. 58. pag. 161.
2. Lo noble infant ibidem.
3. Veguers lib. 1. tit. 56. pag. 153.
4. Algun scriua lib. 1. tit. 57. pag. 158.
5. Ningun clergue lib. 1. tit. 6. pag. 28.
6. Nos, e nostres lib. 1. tit. 22. pag. 68.
7. Nos, o officials lib. 9. tit. 15. pag. 487.
8. Confirmants lib. 10. tit. 2. pag. 531.
9. Algun jueu lib. 4. tit. 6. vol. 3.
10. Algun official lib. 1. tit. 56. pag. 153.
11. Alguna carta lib. 7. tit. 1. vol. 3.
12. Algun jutge lib. 4. tit. 8. pag. 283.
13. Algun jueu lib. 1. tit. 5. vol. 3.
14. A requesta lib. 8. tit. 5. pag. 448.
15. Si per ventura lib. 3. tit. 8. pag. 224.
16. De gratia lib. 7. tit. 8. pag. 413.
17. Algun saig lib. 1. tit. 55. pag. 152.
18. Nos, o nostres lib. 10. tit. 1. pag. 529.
19. Officials nostres lib. 9. tit. 22. pag. 504.
20. Tot sagramental ibidem.
21. Algun jutge lib. 1. tit. 44. pag. 118.
22. Nul hom lib. 4. tit. 29. pag. 380.
23. Si algu fera reptat lib. 9. tit. 12. pag. 475.
24. Si algu reptara ibidem.
25. Si algu haura treuas lib. 2. tit. 3. pag. 176.

¶¶ 2 Algun

26. Algun caualler lib.8.tit.2.pag.445.
 27. Nos o successors lib.1.tit.56.pag.154.
 28. Noftra Cort lib.8.tit.5.pag.448.
 29. Negun home lib.3.tit.2.pag.194.
 30. Algun loc no sie lib.1.tit.43.pag.116.
 31. Tota malafeta lib.9.tit.15.pag.487.
 32. Algun veguer lib.1.tit.57.pag.158.
 33. Algun hom no sie lib.4.tit.16.pag.310.
 34. Si homens nostres lib.3.tit.2.pag.194.
 35. Clergues lib.4.tit.24.pag.327.
 36. Volem lib.3.tit.2.pag.195.
 37. Si lo dit veguer ibidem.
 38. Porter lib.7.tit.9.pag.416.
 39. Tota vegada lib.1.tit.43.pag.17.
 40. Nos lib.1.tit.6.vol.3.
 41. Ordenam lib.8.tit.11.pag.454.
- ynic En nom de Deu sie lib.10.tit.5.vol.3.

EN LA SEGONA CORT DE
Barcelona, Any M. CC.
Lxxxvijij.

1. Primerament lib.1.tit.46.pag.120.
2. Tot veguer ibidem.
3. Algun offici lib.1.tit.61.pag.171.
4. Nos, e los successors lib.1.tit.13.pag.36.
5. Quiscun cambiador lib.9.tit.16.pag.469.
6. De tota dita lib.4.tit.32.pag.384.
7. Lo statut lib.4.tit.6.vol.3.
8. Statuim que si jueu lib.1.tit.1.pag.9.
9. Nos, e los successors lib.1.tit.32.pag.89.
10. Lo capitol lib.4.tit.24.pag.327.
11. Nos, o los successors lib.10.tit.5.vol.3.
12. Algun veguer lib.1.tit.57.pag.158.
13. Algun home lib.1.tit.63.pag.172.
14. Negun clergue lib.1.tit.6.pag.29.
15. Ordenam lib.4.tit.22.pag.319.
16. Nos, e los lib.1.tit.23.pag.69.
17. Com quiscu sie lib.1.tit.18.pag.58.
18. Quiscun notari lib.4.tit.13.pag.30.
19. Alguna persona lib.1.tit.57.pag.158.
20. Tota ferma lib.3.tit.1.pag.192.
21. Com en la Cort lib.1.tit.46.pag.121.
22. Algun oficial lib.1.tit.57.pag.158.
23. Lo capitol de la Cort lib.10.tit.5.vol.3.
24. Lo capitol nostre lib.7.tit.9.pag.416.
25. Algun home lib.9.tit.29.pag.521.
26. Lo am lib.10.tit.4.pag.534.
27. Nostres succedors lib.4.tit.1.pag.269.
28. Nos, o successors lib.10.tit.4.pag.535.
29. Per ningun deute lib.4.tit.16.pag.310.
30. Si en algun capitol lib.1.tit.15.pag.43.
31. Com los prelats lib.1.tit.6.vol.3.

32. Nos vsarem lib.9.tit.32.pag.525.
33. Com nos hajam lib.1.tit.13.pag.36.
34. Si deute lib.4.tit.16.pag.310.
35. Nos no puixam lib.10.tit.4.pag.535.
36. Si en assignats lib.1.tit.16.pag.44.
37. En tots los Capitols ibidem.

EN LEYDA, Any
M. CCC.

A tots sic manifest lib.4.tit.16.pag.311.

EN LEYDA, Any
M. CCC. j.

1. Primerament lib.1.tit.46.pag.121.
2. Statuim encara lib.1.tit.13.pag.37.
3. Sobre lo capitol lib.9.tit.10.pag.469.
4. Ordenam lib.4.tit.32.pag.384.
5. Algun cambiador ibidem.
6. Ordenam lib.4.tit.1.vol.3.
7. Del capitol lib.4.tit.24.pag.327.
8. Sobre aquell capitol lib.1.tit.57.pag.158.
9. Sobre lo capitol lib.10.tit.4.pag.535.
10. Sobre lo capitol lib.1.tit.13.pag.37.
11. Ordenam lib.10.tit.5.vol.3.
12. Ordenam lib.1.tit.5.vol.3.
13. Ordenam lib.7.tit.6.vol.407.
14. Ordenam lib.3.tit.7.pag.206.
15. De certa scientia lib.10.tit.4.pag.535.
16. Statuim lib.1.tit.9.vol.3.
17. Ordenam lib.1.tit.16.pag.44.

EN MONTBLANC, Any
M. CCC. vij.

1. Hauent supplicat lib.10.tit.8.pag.571.
2. A supplicatio lib.1.tit.18.pag.58.

EN LA TERCERA CORT
de Barcelona, Any M.
CCC. xj.

1. E a supplicatio lib.1.tit.1.vol.3.
 2. Ordenam lib.1.tit.46.pag.122.
 3. Ordenam que lo salari lib.9.tit.24.pa. 111.
 4. Ordenam la present lib.8.tit.1.pag.442.
 5. Ordenam quel capitol ibidem.
 6. Ordenam que los cap. lib.3.tit.2.pag.195.
 7. Ordenam que algun lib.1.tit.56.pag.154.
 8. Ordenam que lo capitol lib.1.tit.18.vol.3.
 9. Ordenam sobre lo cap. lib.1.tit.55.pag.152.
- Ordenam

10. Ordenam que lo cap. lib.2.tit.13.pag.188.
11. Ordenam sobre lib.1.tit.46.pag.125.
12. Ordenam y prometem lib.1.tit.23.pag.69.
13. Ordenam sobre lib.1.tit.18.pag.59.
14. Ordenam de consell lib.4.tit.27.pag.345.
15. Ordenam de consell lib.1.tit.57.pag.158.
16. Ordena que tot hom lib.7.tit.13.pag.440.
17. Ordenam que si nos lib.10.tit.8.pag.572.
18. Ordenam quel cap. lib.7.tit.1.vol.3.

9. Statuim lib.1.tit.23.pag.70.
10. Statuim lib.1.tit.15.pag.43.
11. Statuim lib.9.tit.32.pag.525.
12. Encara statuim lib.1.tit.16.pag.44.
13. Statuim lib.9.tit.10.pag.469.
14. Statuim lib.10.tit.5.vol.3.
15. Statuim lib.1.tit.18.vol.3.
16. Statuim lib.2.tit.13.pag.188.
17. Statuim lib.1.tit.23.pag.70.
18. A supplicatio lib.1.tit.57.pag.159.
19. Statuim lib.1.tit.46.pag.126.
20. Statuim lib.1.tit.37.pag.100.
21. Statuim lib.4.tit.10.pag.296.
22. Statuim lib.4.tit.29.pag.380.
23. Statuim lib.9.tit.24.pag.511.
24. Statuim encara lib.1.tit.13.pag.39.
25. Statuim lib.9.tit.12.pag.476.
26. Statuim lib.3.tit.2.pag.195.
27. Statuim lib.10.tit.8.pag.572.
28. Ordenam lib.1.tit.44.pag.118.
29. Encara statuim lib.1.tit.16.pag.45.
30. A que llas cosas lib.10.tit.5.vol.3.

EN LA CORT DE GERONA,
Any M. CCC. xxj.

1. A supplicatio lib.9.tit.12.pag.475.
2. Statuim lib.4.tit.24.pag.328.
3. Statuim lib.1.tit.43.pag.117.
4. Statuim lib.1.tit.23.pag.70.
5. Statuim que lo cap. lib.4.tit.16.pag.312.
6. Statuim lib.9.tit.11.vol.3.
7. Statuim lib.1.tit.57.pag.159.
8. Statuim lib.4.tit.24.pag.328.

*A*lfons terc cognomenat lo benigue, mort Jaume segon son pare succi en lo Regne de Arago, y Valentia, y Comtat de Barcelona, perço que Jaume son germa major, renuntiada la primogenitura, prengue labit de la militia de Sanct Ioa de Hierusalem: en vida de son pare hauia casat ab dona Terez a filla de don Combau Dentensa, de la qual haue tres fillas, ço es Costansa, Tereza, y Elisabet, e apres de la mort de dit son pare trobant se viuudo pres altra muller nomenada dona Eleonor, filla de don Ferrando Rey de Castella, que fone spofada primer ab dit don Jayme son germa, de la qual haue dos fills, ço es Ferrando, al qual dona lo Marquesat de Tortosa, y la ciutat de Albarraçin, y Ioan que resta sens titol algu, e mori en la ciutat de Barcelona a 24 de Ianer M. CCC. xxxv. e fone soterrat en lo monastir dels freres menors de la ciutat de Leyda, hauent fetas saludables ordinations en lo loc, die, y any deuall scrits.

EN LA CORT DE MONT-
blanc, Any M.CCC.xxxiiij.

1. Primerament lib.1.tit.23.vol.3.
2. A esquiuar fraus ibidem.
3. Per tal lib.1.tit.46.pag.126.
4. Com segons ibidem.
5. Per tal que dels salaris ibidem.
6. Volem statuum ibidem.
7. Statuum, e ordenam ibidem pag.127.
8. Statuum lib.1.tit.41. pag.107.
9. Per tal q̄ en las executiōs li.1.tit.54.pa.149
10. Volem lib.1.tit.56.pag.154.
11. Per tal que a las fraus ibidem.
12. Per tal que tota ibidem.
13. Com segons ibidem.
14. Statuum lib.1.tit.61.pag.171.
15. Los veguers lib.1.tit.59.pag.168.
16. Statuum lib.1.tit.47. pag.133.
17. Statuum lib.1.tit.43.pag.117.

18. Volents lib.1.tit.55.pag.152.
19. De aqui auant ibidem pag.153.
20. A supplicatio lib.1.tit.58. pag.161.
21. Per tolre lo abus lib.9.tit.30.pag.524.
22. Statuum lib.10.tit.5.vol.3.
23. Confirmants lib.1.tit.19.vol.3.
24. Iutges lib.7.tit.1.pag.397.
25. Ordenam que negu lib.9.tit.29.pag.521.
26. Approbants lib.4.tit.10.pag.296.
27. Fem edicte lib.6.tit.1.vol.3.
28. Per abreuiar lib.7.tit.6.pag.407.
29. Ordenam lib.9.tit.1.pag.456.
30. Statuum part aço lib.9.tit.10.pag.470.
31. Ningu de aqui auant lib.4.tit.13.pag.300.
- §. Ningu jurat lib.6.tit.1.pag.391.
32. Dins deu anys lib.9.tit.10.vol.3.
33. Dins deu anys lib.4.tit.5.pag.277.
34. Statuum q̄ si los veguers lib.8.tit.5.pa.448.
35. Part aço lib.10.tit.4.pag.535.
36. Mes auant lib.1.tit.9.vol.3.

Dere terç vulgarmēt appellat del Pūyalet, succei en los Regnes, y Comtat de Barcelona, immediadamēt apres la mort de Alfons terç son pare, e tingue quatre mullers, la primera se nomenaua dona Maria filla de Philip, y Ioana Reys de Navarra, de la qual hague quatre infants, çoes, tres fillas, e un fill, la segona se nomenaua Eleonor, filla de dō Alfonso Rey de Portugal, de la qual no hague ningun fill, la tercera se nomena tambe Eleonor filla del Rey en Pere de Sicilia, de la qual hague tres fills, çoes, Ioan q̄ li succei en los Regnes, y Cōtat de Barcelona, lo segon Marti, lo terç Alfons q̄ mori en edat de infantesa, e una filla nomenada Eleonor, q̄ casa ab lo Rey don Ioā de Castella, de la qual nasque dō Ferrando que fons apres Rey de Arago, y Cōte de Barcelona, per mort del Rey en Marti, com se dira en son loc, la quarta muller se nomena Sibilla filla de un simple caualler de Empurda, nomenat Bernat de Fortia, de la qual hague una filla nomenada Elisabet, q̄ fons casada ab don Iauime derrer Comte de Urgell, e un fill nomenat Alfons, que fons Cōte de Morella, y mori molt jove. Fons aquest Rey molt valeros Princep, y de grā coratge, encara que de baxa estatura, y axi essent se li rebellat Iauime Rey de Mallorca, e Cōte de Rossello, y Cerdanya costi seu, y cunyat, e feudatari, apres de hauer li prestats los homenatges del feu, ana ab exercit en dita Isla de Mallorca, y per força de armas lo priua de dit Regne, ab sas Illas adjacents, e de dits Cōtats de Rossello, y Cerdanya, los quals Estats apres vni perpetuament ab la Corona de Arago, e apres tingue guerra contra lo Rey de Castella, nomenat don Pedro lo cruel, al qual priua de sen Regne, y feu que fos Rey de Castella, lo In-

lo Infant don Enric Comte de Trestamena pare del dit Rey don Ioan, ab lo qual apres casa a dona Eleonor sa filla. E essent li alterada la Isla de Cerdanya ab persuasio del jutge de Arbolea, y dels Genouesos, ana alli ab grā exercit, y la subjuga, y torna a sa obedientia, e mori en Barcelona a 5. de Ianer 1387. e fons comanat lo seu cors en la Seu de Barcelona, e apres de algun tēps trāsladat en lo monastir de Poblet, hauent fetas moltes, y sanctas ordinatiōs, per la bona administratio de la justitia, en los locs, dies, y anys deuall scrits.

EN LA CORT DE PERPINYA,
Any M.CCC.Lj.

1. Primerament lib.1.tit.56. pag.155.
2. Com no deja lib.4.tit.8. pag.282.
3. Mes encara lib.1.tit.46.pag.127.
4. Car la vtilitat lib.1.tit.56.pag.155.
5. Ordenam lib.4.tit.13.pag.300.
6. A la perfu lib.7.tit.6.vol.3.
7. Per tal que nos faça lib.4.tit.8.pag.283.
8. Per semblant ibidem pag.284.
9. Part aço lib.5.tit.4.pag.390.
10. Per tal que als fraus lib.1.tit.46.pag.127.
11. A obuira difficultat lib.4.tit.1.pag.269.
12. A la difficultat lib.2.tit.1.pag.174.
13. Car souint lib.3.tit.9.pag.226.
14. Confirmants lib.10.tit.5.vol.3.
15. Part aço ordenam lib.9.tit.5.pag.463.
16. Statuum encara lib.8.tit.8.pag.451.
17. A tolre tota materia lib.5.tit.4.pag.391.
18. Sancim lib.1.tit.57.pag.159.
19. A occorrer lib.4.tit.13.pag.301.
20. De aqui auant lib.9.tit.24.pag.511.
21. Volem lib.9.tit.1.vol.3.
22. Com quiscuna lib.1.tit.10.vol.3.
23. A esquiuar lib.4.tit.5.vol.3.
24. Atorgam lib.1.tit.54.pag.150.
25. Volem lib.10.tit.5.vol.3.
26. A foragitar fraus lib.5.tit.2.pag.388.
27. Approbants lib.4.tit.4.vol.3.
28. Loants lib.9.tit.30.pag.524.
29. Perço que lo salari lib.1.tit.46.pag.127.
30. Part aço lib.1.tit.13.pag.39.
31. Com segons lib.4.tit.22.pag.319.
32. Ab aquesta lib.5.tit.3.pag.389.
33. Com per alguns lib.10.tit.1.pag.529.
34. Com de la valor lib.10.tit.2.pag.531.
35. Com en temps lib.4.tit.15.pag.398.
36. Car experientia lib.2.tit.2.vol.3.
37. Ordenam lib.1.tit.5.vol.3.
38. A tolre lib.9.tit.7.pag.464.
39. Per tal que occasio ibidem.

Proces fet sobre la mort del Abat de Sāct
Cugat lib.9.tit.2.vol.3.

EN LA CORT DE CERVERA,
Any M.CCC.Lviiiij.

1. Primerament lib.10.tit.5.vol.3.
2. Part aço lib.10.tit.1.pag.530.
3. Perço q̄ sobre lo luitme li.4.tit.28.pa.375.
4. Com per part lib.1.tit.16.pag.45.
5. Part aço lib.1.tit.37.pag.100.
6. Ordenam lib.1.tit.46.pag.128.
7. Encara statuum lib.9.tit.27.pag.518.
8. De aqui auant lib.10.tit.8. pag.572.
9. Part aço cōfirmants lib.9.tit.10.pag.470.
10. Part aço lib.1.tit.58.pag.162.
11. De aci auant lib.1.tit.49.pag.136.
12. Confirmants lib.2.tit.6.pag.180.
13. A repmirit lib.1.tit.54.pag.150.
14. Ordenam lib.4.tit.2.vol.3.
15. Confirmants lib.1.tit.59.pag.168.
16. Part aço lib.9.tit.5.pag.463.
17. Ordenam lib.1.tit.42.pag.110.
18. Part aço lib.1.tit.41.pag.108.
19. Confirmants lib.1.tit.13.pag.40.
20. Encara ordenam lib.4.tit.32.pag.384.
21. Ordenam de part lib.4.tit.19.pag.315.
- §. Encara lib.7.tit.9.pag.416.
22. Ultra aço lib.10.tit.1.vol.3.
23. Part aço lib.2.tit.1.vol.3.
24. Encara mes lib.8.tit.2.vol.3.
25. Algun prelat lib.9.tit.8.vol.3.
26. Retenim lib.10.tit.5.vol.3.

EN LA CORT DE MONTSO,
Any M.CCC.Lxiiij.

1. Los impubers lib.6.tit.2.pag.393.
2. Com los offcis lib.1.tit.62.pag.172.
3. Las leys Romanas lib.2.tit.9.pag.186.
4. Nos e lo Primogenit lib.9.tit.15.pag.487.
5. Si per raho lib.4.tit.8.pag.284.

6. Segons lib. 3. tit. 18. vol. 3.
5. Ajustant lib. 7. tit. 6. pag. 407.
7. Dins deu dies ibidem.
8. La part ibidem.
9. Los jutges lib. 1. tit. 46. pag. 128.
10. Qui paraulas lib. 9. tit. 2. pag. 461.
11. Fembras vils lib. 9. tit. 8. pag. 466.
12. La constitutio lib. 7. tit. 6. pag. 408.
13. Las causas lib. 3. tit. 1. pag. 192.
14. Marit a muller lib. 6. tit. 6. pag. 395.
15. Sots pena lib. 4. tit. 2. vol. 3.
16. Porters lib. 1. tit. 54. pag. 150.
17. En las ciutats lib. 2. tit. 6. pag. 180.
5. Los jueus lib. 2. tit. 3. vol. 3.
18. Ajustant lib. 1. tit. 56. pag. 155.
19. Los notaris lib. 4. tit. 13. pag. 292.
20. Pertestaments lib. 4. tit. 12. pag. 298.
21. Com los notaris lib. 4. tit. 2. vol. 3.
22. Per cartes lib. 4. tit. 12. pag. 299.
23. Los officials lib. 3. tit. 2. pag. 196.
24. Com en sentencias lib. 4. tit. 8. pag. 285.
25. Statuim lib. 1. tit. 49. pag. 136.
26. La fi de la const. lib. 6. tit. 1. pag. 392.
27. Confirmants lib. 2. tit. 13. pag. 189.
28. Manam part aço lib. 4. tit. 24. pag. 328.
29. Part aço lib. 4. tit. 8. pag. 285.
30. La constitutio lib. 10. tit. 5. vol. 3.
31. Corregints lib. 1. tit. 42. pag. III.
32. Com segons lib. 1. tit. 17. pag. 56.
33. Approbants lib. 1. tit. 57. pag. 159.
34. Perço que tota lib. 10. tit. 8. pag. 573.
35. Mes auant lib. 7. tit. 5. vol. 3.
36. Proucints lib. 1. tit. 37. pag. 101.
37. Mes auant lib. 9. tit. 10. vol. 3.
38. De aqui auant lib. 10. tit. 1. vol. 3.
39. Iatfic lib. 1. tit. 21. vol. 3.

Capitols de Cort.

1. Vos senyor lib. 1. tit. 21. pag. 64.
2. Com per alguns lib. 1. tit. 51. pag. 140.

ELEONOR Consort, y Lo tinent general de Pere terç en la Cort de Leyda, Any M. CCC. Lxiiij.

Reprehenfible lib. 1. tit. 6. vol. 3.

EN LA CORT DE TORTOSA, Any M. CCC. Lxv.

1. Primerament lib. 6. tit. 3. pag. 394.
2. Ultra aço lib. 1. tit. 37. pag. 101.
3. Part aço lib. 2. tit. 6. pag. 180.

4. A la fi lib. 10. tit. 5. vol. 3.
5. Derrera ment lib. 8. tit. 11. pag. 454.
6. Sanament lib. 10. tit. 2. pag. 532.

LO MATEIX PERE TERÇ, en la Cort de Tortosa, Any M. CCC. Lxv.

1. Vos senyor lib. 1. tit. 10. vol. 3.

EN LA PRIMERA CORT DE Barcelona, Any M. CCC. Lxv.

- 1.
- 2.
3. Lo senyor Rey lib. 1. tit. 21. pag. 65.
- 4.
- 5.
6. Absent lib. 1. tit. 24. pag. 71.
7. Lo Senyor Rey lib. 9. tit. 24. pag. 512.
8. Com la dita lib. 1. tit. 13. pag. 40.

EN LA SEGONA CORT DE Barcelona, Any M. CCC. Lxviii.

1. Vos senyor lib. 1. tit. 21. pag. 65.

EN LA TERCERA CORT de Barcelona, Any M. CCC. Lxxiiij.

- 1.
2. Vos senyor lib. 1. tit. 22. pag. 66.
- 3.
4. Vos senyor lib. 10. tit. 5. pag. 538.
5. Vos senyor lib. 10. tit. 5. vol. 3.

EN LA CORT DE LEYDA, Any M. CCC. Lxxv.

1. Com las penas lib. 9. tit. 29. pag. 521.

EN LA QVARTA CORT DE Barcelona, Any M. CCC. Lxxxiij.

1. Com algun abus lib. 10. tit. 8. pag. 573.
2. Com per hauer lib. 9. tit. 27. pag. 518.
3. De aqui auant lib. 10. tit. 8. pag. 573.
4. Com los sauis lib. 4. tit. 8. pag. 283.
5. Com los algutzirs lib. 1. tit. 42. pag. III.
6. Com en molts lib. 9. tit. 1. pag. 456.

EN FRAGA.

1. Com segons lib. 1. tit. 23. vol. 3.

Ioan

Ioan primer, mort lo Rey en Pere terç son pare, succi en los Regnes, y Comtats, e viuint encara lo dit son pare, casa ab dona Martha filla del Comte de Armanyac, y neta del Rey Ioan primer de França, de la qual hague una filla appellada Ioana, la qual casa ab don Mathen Comte de Foix, e morint dita muller sua, se casa altra volta en vida axi mateix de son pare ab dona Violant filla del Duc de Barri, y neta del Rey de França, de la qual hague un fill nomenat Jaume, al qual intitularen Delfi de Gerona, pero no li visque sino una filla nomenada violant, que casa apres mort de son pare ab Luys Rey de Napols. E apres en lany M. CCC. viiiij. Bernat germa del Comte de Armanyac son sogre, per certas differencies tenia ab dit son gendre entra en Cathalunya ab denou milia homes darmas fins a la vila de Bascara, pero lo General de Cathalunya, considerant lo descuyt de dit Rey don Ioan, soldeja, y enuia molta gent darmas de prompte, sens hauerne licentia ni poder de Corts generals, que per tals, y semblants cosas se acostuman de conuocar, y foren fins a Gerona, q̄ sonc causa que los del Comte de Armanyac se retiraren, y tornaren en França. Era tāt gran cassador, que venint de Rossello, se posa a cassar en lo bosc de Foxa, qui es en lo Empurda, e corret darrera los cans caygue del cauall, y mori encō tinent, sens dexar fills mascles, e sonc comanat lo seu cos en la Seu de Barcelona ha 18. de Maig M. CCC. Lxxxv. e apres quatre mesos, y mig sonc tras ladat en lo monastir de Poblet. Nos troban de aquest Rey ningunas constitutions, sino algunas pragmaticas sancions, segons que en lo segon volum seran continuadas.

Marti fill segō del Rey en Pere terç, viuint encara lo dit son pare, casa ab dona Maria de Luna, filla, y hereuera del Comte de Luna, de la qual hague un fill nomenat tambe Marti, e apres mort de dit son pare, lo Rey don Ioan son germa lo feu Duc de Montblac. Casa en vida de son germa a dit Marti son fill ab dona Maria, filla, y hereuera de Federic Rey de Sicilia, e perque durāt la menor edat de aquella, quatre Barons se alsaren ab lo Regne, encara que ab appellido solamet de vicaris, ço es Artal de Alago mestre justicier, en la vall de Nor, e don Berthomeu de Arago en la vall de Mena, e mestre Cheremont, y lo Comte Guillellem de Peralta en la vall de Matzara, no volent apres dexar la administratio a dita Reyna Maria, y Marti menor marit seu, determina lo dit Marti son pare Duc de Montblanc passar en Sicilia ab gran stol, y doma

la insolètia de dits Barons, y en aquexa occasio li vingue la noua de la mort de dit Rey don Ioã son germa, ab embaxada solemne q̄ li feren los Cathalãs, y Valentiãs, requerint lo vingues a pendre lo dit Regne, y Comtats, no obstāt sobreuisquessen fillas de dit Rey don Ioan son germa, y arribat a Barcelona, essent se tornada rebellar la Illa de Sardenya, apres de algun temps, y trobāt se ell indispost de sa persona, per la gordaria que tenia, y altrament molt tormentat de las camas, fins que lo glorios sanct. Seuer miraculosamet lo hague curat, feu que lo Rey de Sicilia don Marti fill seu ab gran st̄ol passas en dita Illa de Sardenya, en la qual apres de hauser obtinguda vna victoria cāpal dauant la vila de sanct. Luri, mori en la ciutat de Caller a 5. de las chabendas de Setembre 1409. sobreuiuint li tant solament un fill bastart nomenat Federic, lo qual lo Rey en Marti son auí feya criar en sa Cort, e veent se lo dit Rey don Marti sens fills legitims, se torna casar ab dona Margarida filla de don Jaume Comte de Pradas, de la qual tantpoc no pogue hauer infants, ans mori poc apres en lo monastir de Valldonz, ella ha 31. de Maig 1410. e fonc soterrat en lo monastir de Poblet, hauent fetas primer molt sanctas ordinations en lo loc, y any deuall scrits ço es.

EN LA CORT DE BARCELO
na, Any M.CCCC.viiiij.

1. Primerament lib. 1. tit. 34. pag. 91.	8. Per tolre lib. 7. tit. 6. pag. 408.
2. Lo Canceller ibidem.	9. Placia a vos senyor lib. 4. tit. 8. vol. 3.
3. Com segons ibidem pag. 92.	10. Sie merce vostra lib. 1. tit. 57. pag. 160.
4. Vostro Prothonotari lib. . . tit. 36. pag. 94.	11. Com per gran lib. 3. tit. 1. vol. 3.
5. Alguns secretaris ibidem pag. 95.	12. Sie merce vostra lib. 8. tit. 1. vol. 3.
6. Los camerlencs lib. 1. tit. 35. pag. 94.	13. Placia a vos senyor lib. 3. tit. 1. vol. 3.
7. Placia lib. 1. tit. 7. vol. 3.	14. Placia a vos senyor lib. 1. tit. 6. vol. 3.
	15. Com molts lib. 1. tit. 7. vol. 3.
	16. Com poc voltria lib. 1. tit. 37. pag. 101.

Errado primer fill de don Ioã Rey de Castella, y de dona Eleonor filla del Rey en Pere terç, y germana del Rey don Marti, succei en los Regnes, y Comtats, per la electio feta de sa persona en la vila de Cass ha 25. de Juny 1412. per las nou personas, ço es, tres de cada Regne electas, no obstāt tingues per cōpetidors don Jaume de Arago Comte de Vrgell, besnet del Rey Alfons terç, qui se ere opposat tā iure proprio, cō encara per lo dret cōpetia, a dona Isabel muller sua, y germana de dit Rey don Marti, don Alfonso de Arago Duc de Gandia fill del Infant dō Pedro germa

germa de dit Alfons terç, y oncle Valenti de dit Rey don Marti. Lo Rey Luys de Napol, fill de dona Violant filla del Rey don Ioan, germa de dit Rey dō Marti, don Federic de Arago, Duc de Luna, fill bastart de dō Marti: e hauent presa possessio, assetia Balaguer, ahont se era fet fort lo dit don Jaume Cōte de Vrgell, y alli lo prengue, y feu portar pres en lo Castell de Xatua, ahont mori, priuat de tots sos Estats ab sententia Reyal, e apres sen ana a Perpinya, ha hont tambe vingue lo Papa Benet de Luna, y lo Emperador de Alemany Sigismundo, per lleuar la sisma que ere entre dit Benet de Luna, Marti, y Gregori, que tots pretenian esser Papas, e poc apres sobreuiuint li cinc fills, ço es don Alfonso, don Ioan Rey de Nauarra, don Henric mestre de Sanctiago, don Sancho mestre de Calatrava, y don Pedro que mori en Napol en la guerra que tenia dit don Alfonso son germa ab los Francesos, mori en la vila de Igualada a 2. de Abril 1416. e fonc soterrat en lo monastir de Poblet, hauent fetas molt sanctas ordinations per lo bon govern de sos Estats, en lo loc, y any deuall scrits.

EN LA CORT DE BARCELO
na, Any M.CCCC.xiiij.

1. Enuers la honor lib. 9. tit. 2. pag. 462.	25. Encara que donar fauor lib. 9. tit. 4. vol. 3.
2. La constitutio lib. 9. tit. 7. vol. 3.	26. Mas per tal lib. 10. tit. 8. pag. 577.
3. Per tal que mal lib. 9. tit. 16. pag. 489.	27. Perço q̄ del benefici lib. 3. tit. 6. pag. 213.
4. La constitutio lib. 1. tit. 37. pag. 102.	28. Volents lib. 9. tit. 1. pag. 457.
5. Lo procurador fiscal lib. 1. tit. 41. pag. 108.	29. Car per forma lib. 9. tit. 22. pag. 504.
6. Als procuradors ibidem.	30. A la honor lib. 10. tit. 8. pag. 577.
7. Contra la pensa lib. 1. tit. 62. pag. 72. 172.	31. Com lo fruytibidem pag. 578.
8. Prohibim lib. 1. tit. 61. pag. 171.	32. Iatse per la concordia ibidem pag. 579.
9. Als scriuans lib. 4. tit. 13. pag. 292.	33. Penfants lib. 9. tit. 8. pag. 466.
10. Aquells mateixs lib. 1. tit. 59. pag. 162.	34. Per tal que las leys. De la noua comp. pag. 1.
11. Confirmants ibidem.	35. Com fer, e contraure lib. 5. tit. 1. pag. 386.
12. Tolents lo abus lib. 1. tit. 42. pag. 112.	36. Experiencia lib. 10. tit. 2. pag. 532.
13. Confirmant lib. 9. tit. 15. pag. 488.	37. Per obuair lib. 9. tit. 16. pag. 489.
14. Los salaris lib. 4. tit. 8. pag. 286.	
15. Com a molts lib. 9. tit. 12. pag. 476.	
16. Als escandols lib. 4. tit. 28. pag. 377.	
17. Per part de la Cort lib. 10. tit. 8. pag. 573.	
18. Car molts ibidem pag. 575.	
19. Car molts constituits ibidem.	
20. Confirmants ibidem pag. 576.	
21. Car a vegadas ibidem.	
22. En aixi com contra ibidem.	
23. Car a nostra oida lib. 1. tit. 46. pag. 129.	
24. A coratge hauem lib. 10. tit. 3. vol. 3.	

Capitols de Cort.

1. Com lo Senyor Rey lib. 10. tit. 9. pag. 581.
2. Supplica lib. 1. tit. 48. pag. 134.
3. Supplica lib. 4. tit. 25. pag. 335.
4. Com experientia lib. 1. tit. 26. vol. 3.
5. Com lo nombre lib. 4. tit. 8. vol. 3.
6. Com lo Senyor Rey lib. 9. tit. 29. pag. 522.
7. Com segons lib. 1. tit. 37. pag. 102.
8. Com los vsatges. De la noua comp. vol. 3.
9. Vos senyor remetats lib. 10. tit. 4. vol. 3.
10. Vos senyor lib. 1. tit. 16. pag. 46.
11. Vos senyor façats lib. 1. tit. 11. vol. 3.

Alfons

Alfons quart mort Ferrando primer son pare succei en los Regnes, y Comtats, hauent casat primer ab dona Maria cosina germana sua, filla de don Henric el enfermo, Rey de Castilla, de la qual no hague ningun fill: e cridat apres de alguns anys per dona Ioana Reyna de Napolis, la qual lo afilla, y li feu donatio de dit Regne, passa en dit Regne, y aquell governa en sempre ab ella com a fill, pero dura poc la concordia, y pau entre ells, y a filla Luys den Ion, Comte de Proensa, de hont sostingue grans guerras en dit Regne, axi ab los mateixos Napoletans qui feyan la part de la Reyna, com encara ab los Francesos qui eren vinguts ab dit Luys den Ion, y en vna batalla naval fone pres per los Genouesos, iustament ab don Henric, y don Ioan sos germans, e portats en poder del Duc de Mila, qui las horas era señor de Genoua, e obtenint de aquell dins poc temps libertat, sen torna en dit son Regne de Napolis, y expelli de aquell a Renat successor de dit Luys den Ion son germa, y a tots los Francesos, en l'ay. 1442. ha hont visque lo mes temps de sa vida pacificamēt, tenint per Governadora general de la Corona de Arago a dita dona Maria muller sua, y apres a dit don Ioan Rey de Nauarra germa seu, fins a 27. de Juny 1458. quemori en lo Castell del Ous situat deuant la ciutat de Napolis, sens fills legitims, y deixa per successor en dit Regne de Napolis a don Ferrando fill seu bastart, hauent fetas en son temps per si, y per dits sos governadors molt sanctas ordinations per lo bon govern de sos Estats, en los locs, y anys de uall scrits.

EN SANCT CVGAT, Any
M. CCCC. xviiiij.

1. Com per los nostres lib. 1. tit. 5. pag. 18.
2. Per tolre lib. 1. tit. 22. vol. 3.
3. Ordenam lib. 1. tit. 13. pag. 41.

Capitols de Cort.

1. Vos senyor remetats lib. 10. tit. 4. vol. 3.
2. Com la promisió lib. 1. tit. 7. vol. 3.
3. Com poc valria lib. 1. tit. 19. vol. 3.

MARIA CONSORT, Y LOCTI
nent general de Alfons quart en la
Cort de Barcelona, Any
M. CCCC. xxij.

1. Primerament lib. 1. tit. 34. pag. 93.
2. Volents lib. 3. tit. 2. pag. 196.
3. Ab aquesta lib. 1. tit. 13. pag. 41.

4. Statuim mesauant lib. 1. tit. 13. pag. 42.
5. Ordenam lib. 1. tit. 24. pag. 71.
6. Occorrents lib. 10. tit. 8. pag. 579.
7. A remoure ibidem pag. 580.
8. La superfluitat lib. 1. tit. 42. pag. 112.
9. Al abus lib. 1. tit. 22. pag. 68.
10. Aquells mateixs lib. 1. tit. 38. pag. 163.
11. Tolent lo abus lib. 1. tit. 36. pag. 95.
12. Com segons lib. 1. tit. 56. pag. 155.
13. Per donar orde lib. 3. tit. 8. vol. 3.
14. Ab aquest edicte lib. 1. tit. 57. pag. 160.
15. Als posaders lib. 1. tit. 52. pag. 147.
16. A la conditio lib. 4. tit. 16. pag. 312.
17. Assats es cosa lib. 1. tit. 4. pag. 177.
18. Iatse per const. lib. 4. tit. 22. pag. 320.
19. Molts inexperts lib. 1. tit. 50. pag. 138.
20. Lo scriua lib. 1. tit. 46. pag. 129.
21. Hauents acor lib. 4. tit. 19. pag. 315.
22. Proueim lib. 9. tit. 1. pag. 458.
23. Ab ferie lib. 1. tit. 40. pag. 106.
24. Mes auant lib. 1. tit. 42. pag. 113.

25. La

25. La rigor lib. 9. tit. 11. pag. 472.
26. Perrepos lib. 1. tit. 41. pag. 108.
27. Lo fruyt lib. 1. tit. 16. pag. 46.
28. Contra const. lib. 1. tit. 60. pag. 168.
29. Per tolre vexacions ibidem pag. 169.
30. Per prouoir lib. 1. tit. 58. pag. 163.

Capitols de Cort.

1. Vos senyora lib. 10. tit. 4. vol. 3.
2. Com sic notori lib. 8. tit. 1. pag. 442.

LO MATEIX ALFONS QVART
en la Cort de Barcelona, Any M.
CCCC. xxxij.

1. Las causas lib. 3. tit. 6. pag. 114.
2. Commemorants lib. 4. tit. 29. pag. 38.
3. Confirmants lib. 9. tit. 22. pag. 508.
4. Com sobre lib. 7. tit. 10. pag. 420.
5. E si se esdeuendra ibidem pag. 423.
6. Mes auant ibidem pag. 424.
7. Encara mes ibidem pag. 425.
8. E mes auant ibidem pag. 426.
9. Statuim ibidem pag. 427.

10. E si cas fera ibidem pag. 428.
11. Si empero seran ibidem.
12. E en cas que lo nombre ibidem pag. 429.
13. E si cas se esdeuendra ibidem.
14. E mes auant ibidem pag. 431.
15. Com sic affermat ibidem.
16. Per semblant ibidem pag. 432.
17. Declarants ibidem.
18. Ordenants ibidem.
19. E perço que la present ibidem pag. 433.
20. Encara per major ibidem.
21. Mas com moltas ibidem.

IOAN REY DE NAVARRA
Lo cinent de Alfons quart son germa,
en la Cort de Barcelona, Any
M. CCCC. Lviij.

1. En ninguna cosa lib. 1. tit. 2. pag. 10.
2. Quant a la sanctedat lib. 3. tit. 29. pag. 261.
3. Ratificant lib. 4. tit. 5. pag. 277.
4. Ab assentiment lib. 9. tit. 29. pag. 522.
5. Com sic molt deuia lib. 4. tit. 13. pag. 292.
6. Statuim, sancim lib. 1. tit. 42. pag. 113.

Ioan segon, Rey de Nauarra, per ser mort lo Rey Alfons quart son germa sens fills legitims, succei en los Regnes de Arago, y Valensia, y Comtats de Barcelona, Rossello, y Cerdanya, tenint ja de dona Blanca Reyna de Nauarra primera muller sua, vn fill nomenat Carles Princep de Viana, y duas fillas, ço es dona Blanca que fone casada ab don Henric Rey de Castilla, e dona Eleonor que casa ab lo Comte de Foix, apres mors de la qual torna casar ab dona Ioana filla de don Federic Henriques Almirant de Castilla, del qual matrimoni foren procreats don Ferrando, y dona Ioana q' casa ab son cosingerma don Ferrando Rey de Napolis, y dona Marina que mori en pueril edat, per contemplatio de la qual segona muller hague gran discordia entre lo dit Rey don Ioan, y lo dit Princep don Carles fill seu, que causa molt gran dany en aquest Principat de Cathalunya: e premorint li dit Princep don Carles son fill casa lo don Ferrando fill de la segona muller ab dona Ysabel germana del Rey don Henric Rey de Castilla, donant li ab dit casament titol de Rey de Sicilia, perque la dita dona Ysabel era tambe cridada, y jurada per successora de dit son germa, no obstant sa muller hagues parit vna filla, perço que no la tenia per filla en aquelles horas, encara que apres la torna rebre en comte de filla, y la casa ab lo Rey de Portugal, que fone causa de las

de las guerras foren en Castilla entre dit don Ferrado, e dona Ysabel muller sua, y los Portuguesos, tant en vida de dit Rey don Henric, cō apres, pero ab la ajuda que li feu lo Rey don Ioan son pare, obtingue de aquells victoria, y resta pacificament Rey de Castilla. Mori lo dit Rey don Ioā en lo palau del Bisbe de Barcelona a 19. de Ianer 1479. e fone soterrat en lo monastir de Poblet, hauent fetas algunas saludables ordinatiōs en lo loc, y any deuall scrits.

EN LA CORT DE MONTSO,
Any M. CCCC. Lxx.

1. Et primo la dita Cort.	27. En lany proppassat.
2. Per quant la dita gent.	28. Per quant a occasio.
3. Per quant la residentia.	29. Per quant a occasio lib.4.tit.24.pag.329.
4. La dita Cort.	30. La present Cort.
5. Tots e qual seuol.	31. Per quant quiscun dielib.1.tit.54.pag.151.
6. E per que lo seruey.	32. Com losdels Comtats.
7. La present Cort proueix.	33. Com la tanta variatio.
8. Lo dit rebedor.	34. Cō per la multiplicatio lib.1.tit.60.pa.169.
9. Lo pagador.	35. Com per constitutions.
10. Lo dit rebedor.	36. Com per constitutio.
11. Supplica la dita Cort.	37. Com per dispositio lib.10.tit.5.vol.3.
12. Si cas fera.	38. La present Cort ibidem.
13. Si per alguna occasio.	39. La practica que vuy se serua.
14. Com la iniquitat.	40. Com alguns se atreuescan.
15. Supplica la dita Cort lib.10.tit.5.vol.3.	41. Per quant es manifest.
16. Com per pagament.	42. Com per vostres ministres.
17. E mes supplica.	43. Cō per vostres ministres lib.10.tit.5.vol.3.
18. Per lo parlament.	44. Com sie molt expedient.
19. Com lo Regne.	45. Com sie acostumat lib.10.tit.4.vol.3.
20. Cō per la Illustrissima lib.1.tit.58.pag.164.	46. Cō p vostre prothonorari li.1.tit.36.pa.96.
21. Iatsie per const. lib.8.tit.4.pag.446.	47. Per quant la experientia.
22. Com per consuetut lib.1.tit.51.pag.140.	48. Iatsie per vostra Majestat.
23. Vostre Majestat ibidem pag.141.	49. Com la Serenissima Senyora.
24. Com los Alcayts ibidem.	50. La Cort supplica.
25. Per quant en las ciutats.	51. Com per lo Senyor Rey lib.10.tit.5.vol.3.
26. Supplica la dita Cort lib.10.tit.5.vol.3.	52. Cō per vostra Majestat lib.1.tit.58.pag.165.
	53. Com la potissima lib.1.tit.16.pag.47.
	54. Com algunas personas lib.1.tit.51.pa.142.
	55. La present Cort.

Errando segon, mort lo Rey en Ioan segon son pare, succei en los Regnes de Arago, y Valētia, y Comtats de Barcelona, Rossello, y Cerdaña, e hague de dona Ysabel Reyna de Castilla, primera muller sua un fill nomenat Ioan, lo qual casa ab Margarida de Austria filla del Emperador Maximiliano, pero premori a dits son pare, y mare, e quatre fillas, ço es dona Ysabel q̄ fone casada primer ab don Michel fill de don Ioan

Ioan Rey de Portugal, y apres ab don Manuel Rey de Portugal, que tãbe a dits son pare, y mare premori, dona Ioana que casa ab don Philip de Austria, Archiduc de Austria, y Comte de flandes, fill de dit Emperador Maximiliano, dona Maria que apres mort de sa germana dona Ysabel casa ab lo mateix don Emanuel Rey de Portugal, dona Catherina que fone muller primer de Aduardo, y apres de Henric son germa Reys de Inglaterra, y un fill nomenat don Alonso, que fone Archebisbe de saragoça, y de Montreal. Emprengue de expellir del tot los Moros de Granada, y apres de algũs anys que li dura la guerra continua contra aquells, entra en la ciutat ab copliment de conquista de tot lo dit Regne en lany 1492. en lo qual any tambe foragita tots los jueus de sos Regnes, q̄ nos volguerē cōuertir a la sancta Fe Catholica. E apres conquista lo Regne de Navarra de mans del Rey don Ioā, al qual lo Sumo Pōitific havia declarat per sismaftic, donāt li a ell la dita cōquista: cōquista tãbe lo Regne de Napols primeramet de mās de Federic Rey de aq̄ll, y apres de mās del Rey Luys 12. de França, y ultimament conquista tambe Alger, Bugia, y Ora en Barbaria, e apres de tot aço volēt se regratiar ab dit Rey Luys de França se casa ab sa neboda, filla de una germana sua muller del Vescomte de Narbona, que apres fone Comte de Foix, nomenada dona Germana, mori en la vila de Madrigalejo, vila de Castilla a 22. de Ianer 1516. e fone soterrat en sancta Fe capella de los Reyes, foralos murs de Granada, ahont estava ja soterrada la dita Reyna dona Ysabel sa muller, hauent fetas moltes, y molts sanctas ordinacions en los locs, y anys deuall scrits, tant per si mateix, com per dita dona Germana ultima muller sua ço es.

EN LA PRIMERA CORT
de Barcelona, Any M.
CCCC. Lxxxj.

1. Primerament lib.2.tit.13.pag.189.	13. Lo assessor lib.1.tit.37.pag.102.
2. Per leuar lo abus lib.1.tit.21.pag.66.	14. Si algu haura lib.7.tit.1.pag.397.
3. Clarificant lib.3.tit.2.pag.196.	15. Com per lo senyor lib.4.tit.29.pag.382.
4. Com fouint lib.4.tit.8.pag.287.	16. Volem lib.2.tit.1.pag.174.
5. Mes statuum lib.9.tit.1.pag.458.	17. Volem, e ordenam lib.1.tit.38.pag.105.
6. Si per nos lib.1.tit.12.vol.3.	18. Desijants lib.1.tit.16.pag.49.
7. Encara proueim lib.9.tit.28.pag.520.	19. Per quant lib.1.tit.58.pag.166.
8. Mes volem lib.10.tit.1.pag.530.	20. Com en la ballia lib.1.tit.60.pag.170.
9. Si per nos lib.9.tit.32.pag.525.	21. Segucix se lib.1.tit.32.pag.89.
10. Statuum ibidem pag.526.	22. Poc valria lib.1.tit.16.pag.49.
11. Reuocant lib.10.tit.1.pag.530.	
12. Approbants lib.1.tit.58.pag.165.	

Capitols de Cort.

1. Com per traure lib.3.tit.6.pag.215.
2. Per donar lib.4.tit.19.pag.316.
3. Supplica la dita lib.10.tit.4.vol.3.

EN LA SEGONA CORT DE
Barcelona, Any M. CCCC.

Lxxxij.

1. Primerament lib. 1. tit. 25. pag. 75.
2. Mes statum lib. 1. tit. 26. pag. 82.
3. Per donar lib. 1. tit. 24. pag. 71.
4. Encara proucim lib. 1. tit. 27. pag. 85.
5. E si alguna part lib. 1. tit. 16. pag. 53.
6. Quant seceidendra lib. 1. tit. 25. pag. 76.
7. Mes statum lib. 1. tit. 31. pag. 88.
8. E com se digna lib. 4. tit. 7. pag. 279.
9. Quiscu dels vuyt, ibidem.
10. Los quals salaris, ibidem.
11. Mes volem que tots lib. 4. tit. 8. pag. 287.
12. Com experientia lib. 3. tit. 8. pag. 224.
13. Statum lib. 3. tit. 9. pag. 226.
- §. E si lo dit reo lib. 3. tit. 11. pag. 227.
- §. E si de tal lib. 7. tit. 2. vol. 3.
- §. Entes empero lib. 3. tit. 11. pag. 228.
14. Mes auant lib. 3. tit. 15. pag. 231.
15. Statum ibidem, pag. 232.
16. E mes statum, ibidem.
17. Passadas, ibidem.
18. Publicats ibidem, pag. 233.
19. Mes statum lib. 3. tit. 18. pag. 241.
20. Segons lo apunçament li. 3. tit. 21. pag. 248.
21. Mes auant lib. 7. tit. 5. pag. 402.
22. Donada la sententia lib. 7. tit. 9. pag. 417.
23. Mes statum lib. 3. tit. 4. vol. 3.
24. Mes statum lib. 3. tit. 25. pag. 255.
25. Mes auant lib. 7. tit. 5. pag. 402.
26. Mes auant, ibidem.
27. Statum lib. 3. tit. 6. pag. 215.
28. Mes volem lib. 7. tit. 6. pag. 408.
29. Volem lib. 3. tit. 24. pag. 252.
30. Mes volem lib. 1. tit. 32. pag. 89.
31. Com no se lib. 3. tit. 3. pag. 207.
32. Per quant lib. 3. tit. 17. pag. 240.
33. Per quant lib. 3. tit. 7. vol. 3.
34. Mes volem lib. 4. tit. 2. pag. 270.
35. Com molts lib. 1. tit. 18. pag. 59.
36. Renocant lib. 4. tit. 9. pag. 293.
37. Com en las causas lib. 3. tit. 1. pag. 193.
38. Volem emanam lib. 4. tit. 13. pag. 301.
39. Mes volem, ibidem.
40. Proucim lib. 4. tit. 2. vol. 3.
41. Per leuar lib. 7. tit. 8. pag. 414.
42. Mes auant lib. 4. tit. 9. pag. 294.
43. Mes statum lib. 1. tit. 36. pag. 96.
44. Ordenam, ibidem.

45. Desijants subleuar, lib. 4. tit. 12. pag. 299.
46. Per proucir lib. 3. tit. 6. pag. 215.
47. Com per causa, ibidem.
48. Atinent lib. 3. tit. 2. pag. 198.
49. Sobre las Marcas lib. 8. tit. 5. pag. 449.
50. Declarant lib. 4. tit. 8. pag. 288.
51. Per quant lib. 4. tit. 11. pag. 298.
52. Com souint lib. 7. tit. 9. pag. 417.
53. Iatsie per constitutions lib. 9. tit. 10. pa. 470.
54. Atesa la gran lib. 10. tit. 3. pag. 335.
55. Mes statum lib. 1. tit. 50. pag. 138.
56. Mes ordenam lib. 7. tit. 2. pag. 397.
57. Per semblant ibidem, pag. 398.
58. Mes statum lib. 1. tit. 36. pag. 97.
59. Repellint lib. 4. tit. 10. pag. 296.
60. Statum lib. 1. tit. 37. pag. 102.
61. Statum lib. 1. tit. 43. pag. 117.
62. Com en algunas ibidem.
63. Per quant lib. 4. tit. 2. vol. 3.
64. Per obuiar lib. 9. tit. 5. pag. 449.
65. Ordenam lib. 4. tit. 13. pag. 302.
66. Per quant lib. 1. tit. 58. pag. 166.
67. Mes auant lib. 1. tit. 16. pag. 54.
68. E mes a supplicatio lib. 10. tit. 7. pag. 537.
69. E mes ordenam lib. 1. tit. 17. vol. 3.

Capitol de Cort.

1. Com los proucidors lib. 1. tit. 7. vol. 3.

EN LA TERCERA CORT
de Barcelona Any.
M. D. iij.

1. Primerament lib. 3. tit. 4. vol. 3.
2. Ordenam lib. 1. tit. 28. pag. 86.
3. Mes auant lib. 3. tit. 8. vol. 3.
4. Mes auant lib. 3. tit. 7. pag. 221.
5. Ordenam lib. 3. tit. 6. pag. 216.
6. Mes statum lib. 3. tit. 27. pag. 258.
7. Per proucir lib. 3. tit. 31. pag. 265.
8. Com per la constitutio lib. 3. tit. 6. pag. 216.
9. Percuitar lib. 2. tit. 5. pag. 178.
10. Ordenam lib. 3. tit. 29. pag. 263.
11. Statum lib. 1. tit. 26. pag. 83.
12. Mes auant lib. 1. tit. 15. vol. 3.
13. Mes statum lib. 1. tit. 34. pag. 93.
14. Per tolre lib. 3. tit. 27. pag. 258.
15. Com en la cort lib. 4. tit. 13. pag. 302.
16. Com no se lib. 4. tit. 10. pag. 297.
17. Mes any adint lib. 3. tit. 9. pag. 226.
18. Mes statum lib. 7. tit. 4. vol. 3.
19. Statum lib. 1. tit. 9. vol. 3.

20. Mes

20. Mes confirmant lib. 1. tit. 39. pag. 105.
21. Per quant lib. 7. tit. 9. pag. 417.
22. Per major lib. 3. tit. 20. pag. 247.
23. Ordenam lib. 1. tit. 37. pag. 103.
24. Mes auant lib. 4. tit. 8. pag. 288.
25. Mes statum lib. 1. tit. 14. vol. 3.
26. Mes statum lib. 7. tit. 3. pag. 400.
27. Statum lib. 1. tit. 41. pag. 109.
28. Statum lib. 1. tit. 46. pag. 130.
29. Com per constitutio lib. 1. tit. 24. pag. 76.
30. Statum lib. 9. tit. 1. pag. 458.
31. Com fins aci ibidem.
32. Statum lib. 9. tit. 12. vol. 3.
33. Statum lib. 9. tit. 23. pag. 509.
34. Com sic iusta lib. 9. tit. 24. pag. 512.
35. Statum lib. 9. tit. 15. pag. 488.
36. Per posar lib. 9. tit. 27. pag. 519.
37. Mes statum lib. 9. tit. 12. vol. 3.
38. Statum lib. 3. tit. 19. pag. 244.
39. Statum lib. 1. tit. 41. pag. 109.
40. Com infligant lib. 9. tit. 14. pag. 478.
41. Per tolre fraus lib. 8. tit. 9. pag. 452.
42. Desijants lib. 4. tit. 31. pag. 383.
43. Statum lib. 3. tit. 30. pag. 264.
44. Mes auant statum lib. 1. tit. 9. vol. 3.
45. Mes a supplicatio lib. 10. tit. 4. vol. 3.

Cap. de Cort

1. Com a noticia lib. 1. tit. 10. pag. 34.

EN LA CORT DE MONT-
fo, Any M. D. x.

1. Primerament lib. 3. tit. 7. pag. 222.
2. Statum lib. 7. tit. 5. pag. 402.
3. Com en la Cort lib. 3. tit. 7. pag. 222.
4. Statum lib. 7. tit. 5. pag. 403.
5. Statum lib. 3. tit. 18. pag. 242.
6. Statum lib. 3. tit. 10. vol. 3.
- §. E axi las diras lib. 7. tit. 6. pag. 409.
7. Statum ibidem.
8. Statum lib. 3. tit. 18. pag. 242.
9. Statum lib. 3. tit. 3. pag. 207.
10. Statum lib. 1. tit. 43. pag. 118.
11. Statum lib. 7. tit. 10. pag. 434.
12. Statum lib. 1. tit. 24. pag. 72.
13. Statum lib. 1. tit. 36. pag. 97.
14. Declarant lib. 1. tit. 16. pag. 54.
15. Statum lib. 1. tit. 13. pag. 42.
16. Confirmant lib. 3. tit. 30. pag. 265.
17. Statum lib. 3. tit. 26. pag. 257.
18. Statum lib. 9. tit. 31. pag. 524.
19. Declarants lib. 3. tit. 8. vol. 3.

20. Encara mes lib. 1. tit. 25. pag. 77.
21. Confirmant lib. 4. tit. 10. pag. 297.
22. Confirmant encara lib. 1. tit. 54. pag. 151.
23. Per la administratio lib. 1. tit. 32. pag. 90.
24. Statum lib. 3. tit. 8. vol. 3.
25. Per proucir lib. 9. tit. 19. pag. 494.
26. Statum encara lib. 9. tit. 13. pag. 477.
27. Encara statum lib. 9. tit. 21. pag. 499.
28. Renocant lib. 1. tit. 34. pag. 93.
29. Confirmant lib. 9. tit. 10. pag. 471.
30. Statum lib. 9. tit. 25. pag. 516.
31. Statum lib. 2. tit. 6. pag. 181.
32. Proucim lib. 10. tit. 8. pag. 580.
33. Com alguns lib. 1. tit. 48. pag. 134.
34. Com molts lib. 4. tit. 25. pag. 335.
35. Com molts lib. 9. tit. 15. pag. 488.
36. E com per la constitutio lib. 3. tit. 7. vol. 3.
37. Statum mes auant lib. 10. tit. 3. pag. 533.
38. Encara statum lib. 9. tit. 26. pag. 516.
39. Hauent a cor lib. 4. tit. 13. pag. 302.
40. Confirmant lib. 3. tit. 1. pag. 193.
41. Per quant lib. 10. tit. 8. pag. 581.
42. Sobre lo vendre lib. 4. tit. 19. pa. 317.
43. Confirmant lib. 1. tit. 26. pag. 43.
44. Mes auant lib. 1. tit. 39. pag. 165.
45. Com souint lib. 9. tit. 24. pag. 512.
46. Com de poc temps lib. 4. tit. 8. pag. 288.
47. Statum lib. 1. tit. 60. pag. 170.
48. Mes auant lib. 9. tit. 24. pag. 513.
49. Statum lib. 3. tit. 20. pag. 247.
50. Si per lo aduocat lib. 1. tit. 41. pag. 109.
51. Encara mes lib. 1. tit. 36. pag. 97.
52. Confirmant lib. 9. tit. 23. pag. 509.
53. Mes auant lib. 9. tit. 24. pag. 513.
54. Confirmants lib. 1. tit. 16. pag. 54.
55. Mes auant lib. 7. tit. 3. pag. 400.
56. Per tolre lib. 3. tit. 3. pag. 207.
57. Per proucir lib. 2. tit. 11. pag. 187.
58. Experientia lib. 9. tit. 14. pag. 480.
59. Volent mes auant lib. 1. tit. 30. pag. 87.
60. Per donar lib. 1. tit. 19. vol. 3.
61. Mes auant lib. 1. tit. 9. vol. 3.
62. E mes a supplicatio lib. 10. tit. 4. vol. 3.

Capitols de Cort.

1. Per quant lib. 4. tit. 25. pag. 335.
2. Los tres staments lib. 1. tit. 48. pag. 134.
3. Supplicatio dita Cort lib. 4. tit. 23. pag. 336.
4. Pus a la Ditinal clemencia li. 4. tit. 22. p. 321.
5. Com sia degut lib. 3. tit. 2. pag. 198.
6. En la vostra ciutat lib. 1. tit. 63. pag. 172.
7. Com en los dies lib. 3. tit. 2. pag. 200.
8. Iatsie ibidem pag. 201.
9. Com en los vostres lib. 9. tit. 1. pag. 459.

¶¶¶

Germana

GENEALOGIA DELS REYS DE ARAGO, Y COM. DE BARC.

GERMANA CONSORT, Y LO
 Ainent general de Ferrando segon en
 la Cort de Montso, Any
 M. D. xij.

1. Primerament lib. 1. tit. 25. pag. 77.
2. E perque millor ibidem.
3. Iarrie que en las segonas lib. 4. tit. 7. pa. 281.
4. Statuim lib. 4. tit. 8. pag. 288.
5. Per quant se poria ibidem pag. 289.
6. Ajustant lib. 3. tit. 27. pag. 259.
7. Statuim mes auant lib. 1. tit. 25. pag. 78.
8. Per quant seria lib. 1. tit. 12. vol. 3.
9. Com la constitutio lib. 1. tit. 29. vol. 3.

10. Statuim encara lib. 3. tit. 7. pag. 222.
11. Anyadint ibidem.
12. Per major lib. 3. tit. 21. pag. 248.
13. Hauent a cor lib. 3. tit. 26. pag. 257.
14. Statuim lib. 1. tit. 46. pag. 130.
15. Statuim mes auant lib. 7. tit. 8. pag. 414.
16. Com experiential lib. 9. tit. 14. pag. 480.
17. Com sic degut lib. 9. tit. 18. pag. 492.
18. Mes auant lib. 7. tit. 2. pag. 398.
19. Considerants lib. 1. tit. 30. pag. 87.
20. Mes a supplicatio lib. 10. tit. 4. vol. 3.

- Capitols de Cort.
1. La Cort general lib. 4. tit. 25. pag. 337.
 2. En las Corts lib. 4. tit. 24. pag. 329.

Ioana muller relictã de Philip de Austria mort Ferrando segon son pare, essent ja Reyna de Castilla succei en los Regnes d' Arago, Valentia, Mallorca, Sardenya Napols, y Sicilia, y Comtat de Barcelona, y feu venir a don Carles de Austria fill seu, qui era en Flandes, en temps ab lo qual governa tots sos Regnes, y Estats, fins a 12. de Abril 1555, q̄ mori en Tordeillas, sobreuiuint li lo dit dō Carles, e dō Ferrado q̄ fonec Rey de Boemia, e dona Eleonor muller de Emanuel Rey de Portugal, e apres de Francesc Rey de França, e dona Catherina que fonec muller de Christierno Rey de Dinamarca, e dona Maria que fonec muller de Luys Rey de Vngria.

Carles mort lo Rey don Ferrando son auí, cridat per la Reyna dona Ioana sa mare, comença de governar en lany 1518. Prengue per muller a dona Isabel filla de dō Emanuel Rey d' Portugal, de la qual li nasqueren don Philip, dona Maria q̄ es estada muller de Maximiliano Rey de Vngria, y dona Ioana que fonec muller del Princep de Portugal. En la fi del any 1519. trobant se en Molin de Reux, oi los Embaxadors del Imperi, qui li aportauan la noua, com los Electors lo hauian elet Emperador de Alemanyia per mort de Maximiliano son auí, e tantost closas que hague las Corts en Cathalunya sen torna en Castilla, per domar la insolentia dels comuners qui seren alsais, e apasigat queu hague sen passa p̄ lo mar Oceano en Flan-

en Flandes, y Alemanyia, y prengue la primera Corona en Aquisgrano, y tantost sen torna en Castilla, ahont apres, ço es en lany 1525. Carles de la Noy Virrey de Napols, y capita general del exercit que tenia en Italia, li aporta a la vila de Madrid la persona de Francisco de Valdes Rey de França, q̄ lo Marques de Pescara hauiã pres en Pavia, y alli lo retingue pres en una torre, fins en lany 1526. quel casa ab dona Eleonor germana sua, y li dona libertat. En lany 1529. sen passa en Italia, y en Mila prengue la segona corona del Imperi, y lany seguent de 1530. rebe la tercera corona en Bolonya per mans de Papa Climent, per hauer pesta en Roma, y entement la necessitat que tenia son germa lo Rey de Vngria don Ferrando, sen ana en Viena ab son exercit, ab animo de representar la batalla a Solimã gran Turc, pero aquell nol gosã sperar, ans se retira en Constantinoble. En lany M. D. xxxv. passa en Africa, y prengue a Tunis y Bona, dexant a Muley Rey Moro son tributari, ab molt bona guarntio que dexa en una fortatessa que fortifica nomenada la Goleta. En lany M. D. xxxviij. rebe la noua com Ferrando Cortes son capita general en las Indias hauiã presa la persona del gran Rey Muteffuma, ab tot son Regne de Mexico, y Temestitan. En lany M. D. xxxix. ana en Flandes passant per França, per domar la insolentia dels de la ciutat de Gant que se li eren rebellats, y lany seguent de M. D. xxxxiij. venint sen de Flandes per Italia, en lo mes de Noembre ana ab son exercit en Alger, y per la gran tempestat ques mogue passa molts treballs, que foren causa que no tingue effecte son obrat, y sen vingue en Spanya. En lany M. D. xxxxiij. torna en Italia, ahont feu vn poderos exercit, y ab aquell sen passa en Flandes, per domar lo Duc de Cleues Flamenc qui se li era rebellat, volent li pendre Enuers, y tota Flades, y hauet li cremada Dulla, estant sobre Rolamunda se li vingue a rēdir. Y perq̄ lo mateix Rey Franciscolany abans hauiã enuat son exercit ab lo Delfi son fill, pera pendre li la vila de Perpinya, entra en França ab poderos exercit per Mets de Lorena, y Lini, y sant Desir, fins a la ciutat de Xelons sobre lo riu Marna, y tes p̄ cert que haguera pres a Paris, q̄ ja no distaua mes de una jornada, si no fos estada la pau que li demana lo dit Rey de França. En lany M. D. xxxxiij. essent se li leuada en armas la major part de Alemanyia per inductio de Marti Luter, y altres heretges, dels quals eran los principals Ioan Pederic Duc de Saxonia, y elector del Imperi, y Philip Lans graue de Acia, los mogue cruel guerra, y prengue als dits Duc de Saxonia, y Lans graue, y reduit a sa obediencia

diencia totas las ciutats que se li eran rebelladas, ab molta summa de diners que li donaren. En lany M. D. Lj. hauent li rompuda la pau lo Rey Hēric de França, ab la vinguda que feu lo Prior de Capua ab 25 galeras Francesas, prenent dauant Barcelona la galera de don Anton Doms, y sinc naus, en las quals hauia ja molta part de la recamara del Rey de Boemia, lo qual sen tornaua en Boemia ab dona Maria muller sua, y filla de dit Emperador don Carles, li mogue guerra en las parts de Flandes, y cobra las plassas de Teruana, y de Edin. E trobantse en Brucellas, lany M. D. Lvi. renuntialo govern de tots sos Regnes, y Estats a dit don Philip son fill, y lo Imperi a don Ferrado son germa, y sen vingue en Spanya, a hont se retira en Ajusta monastir del orde de sant Hieronym, en lo qual ab molta sanctedat, y gran exemple visque lo restant de sa vida fins a 21. de Setembre M. D. Lviij. que mori, hauent fetas moltes, y sanctas ordinations per lo bon govern de sos Estats, en los locs, y anys deuall scriss.

EN LA CORT DE BARCELONA, Any M. D. xx.

1. Primerament lib. 9. tit. 6. pag. 464.
2. Per obuiar lib. 9. tit. 24. pag. 513.
3. Statuim lib. 9. tit. 14. pag. 481.
4. Mes auant lib. 9. tit. 21. pag. 499.
5. Statuim lib. 2. tit. 3. pag. 176.
6. Com per la const. lib. 4. tit. 8. pag. 289.
7. Per quat la experiētia lib. 4. tit. 13. pag. 302.
8. Statuim lib. 1. tit. 53. pag. 147.
9. Mes auant lib. 3. tit. 27. pag. 259.
10. Iatse lib. 1. tit. 25. pag. 78.
11. Statuim ibidem pag. 79.
12. Cō en las constitutions lib. 10. tit. 5. vol. 3.
13. Statuim ibidem.
14. Per obuiar lib. 4. tit. 28. pag. 377.
15. Per quant lib. 3. tit. 3. pag. 207.
16. Statuim lib. 7. tit. 5. pag. 403.
17. Com los deutors lib. 9. tit. 24. pag. 513.
18. Confirmant lib. 1. tit. 32. pag. 90.
19. Mesa supplicatio lib. 10. tit. 4. vol. 3.
20. Mes auant lib. 1. tit. 9. vol. 3.
21. Anyadint lib. 3. tit. 25. pag. 255.
22. Mes auant lib. 7. tit. 7. pag. 413.

23. Statuim encara lib. 3. tit. 7. pag. 223.
 24. Statuim lib. 7. tit. 5. pag. 404.
 25. Statuim encara ibidem.
 26. Mes statuim lib. 3. tit. 25. pag. 255.
 27. Mes auant lib. 1. tit. 36. pag. 97.
 28. Declarant lib. 3. tit. 13. pag. 233.
 29. Statuim lib. 7. tit. 9. pag. 417.
 30. Encara mes lib. 7. tit. 5. pag. 404.
 31. Per major lib. 3. tit. 7. pag. 223.
 32. Statuim encara lib. 2. tit. 13. pag. 189.
 33. E mes statuim lib. 3. tit. 3. pag. 208.
 34. Volem, e ordenam lib. 3. tit. 7. vol. 3.
- Capitols de Cort.
1. Primerament lib. 10. tit. 5. vol. 3.
 2. Per quat molt souint lib. 9. tit. 24. pag. 513.
 3. Per quant lib. 4. tit. 7. vol. 3.
 4. Supplica lib. 10. tit. 5. vol. 3.
 5. Per dar lib. 4. tit. 26. pag. 319.
 6. Supplica ibidem pag. 340.
 7. Supplica ibidem.
 8. A vostra Catholica lib. 1. tit. 51. pag. 143.
 9. Supplica lib. 10. tit. 5. vol. 3.
 10. Placia lib. 4. tit. 14. pag. 308.
 11. Placia lib. 4. tit. 13. pag. 303.
 12. Com moltes lib. 4. tit. 28. pag. 377.
 13. Supplica lib. 4. tit. 25. pag. 338.

Com lo

14. Com lo exercici lib. 1. tit. 49. pag. 136.
15. Placia lib. 9. tit. 10. vol. 3.
16. Per lo dany lib. 4. tit. 10. vol. 3.
17. Per indemnitat lib. 7. tit. 2. pag. 398.
18. Com la religio lib. 1. tit. 5. pag. 19.
19. Supplica lib. 4. tit. 26. pag. 340.

EN LA SEGONA CORT de Montso, Any M. D. xxxiiij.

1. Primerament lib. 1. tit. 4. pag. 16.
2. Statuim lib. 1. tit. 51. pag. 144.
3. Mes auant lib. 1. tit. 56. pag. 156.
4. Statuim lib. 1. tit. 16. pag. 55.
5. Statuim lib. 3. tit. 27. pag. 259.
6. Statuim lib. 4. tit. 9. pag. 294.
7. Statuim lib. 4. tit. 13. pag. 303.
8. Statuim lib. 3. tit. 7. vol. 3.
9. Declarant lib. 9. tit. 24. pag. 514.
10. Ajustant lib. 9. tit. 19. pag. 495.
11. Per major lib. 3. tit. 25. pag. 256.
12. Per quant lib. 9. tit. 14. pag. 481.
13. Per major fauor lib. 3. tit. 26. pag. 258.
14. Com per major lib. 7. tit. 5. pag. 404.
15. Per obuiar lib. 7. tit. 10. pag. 434.

Capitols de Cort.

1. Com sic cofa lib. 1. tit. 5. pag. 19.
2. Com per la constitutio lib. 1. tit. 60. pa. 170.
3. Per que moltes lib. 9. tit. 24. pag. 514.
4. Per quant lib. 4. tit. 22. pag. 321.
5. Per proueir lib. 3. tit. 2. pag. 205.
6. Clarament se veu lib. 9. tit. 27. pag. 519.
7. Per constitutions lib. 3. tit. 6. pag. 217.
8. Per retenit lib. 9. tit. 21. pag. 499.
9. Com per constitutio lib. 7. tit. 6. pag. 409.
10. Com per constitutio lib. 1. tit. 46. pag. 130.
11. Per releuar lib. 10. tit. 3. pag. 534.
12. Per quant lib. 1. tit. 53. pag. 148.
13. Per proueir lib. 9. tit. 21. pag. 500.
14. Com manifestament lib. 4. tit. 24. pag. 330.
15. Tota vegada lib. 1. tit. 4. pag. 16.
16. Com per privilegi lib. 4. tit. 24. pag. 330.
17. Considerant lib. 4. tit. 3. vol. 3.
18. Los tres taments lib. 10. tit. 4. vol. 3.

EN LA TERCERA CORT de Montso, Any M. D. xxxvij.

1. Primerament lib. 4. tit. 13. pag. 303.
2. Proueim lib. 1. tit. 9. vol. 3.
3. Statuim mes lib. 7. tit. 10. pag. 435.

4. Statuim mes lib. 5. tit. 51. pag. 144.
5. Encara mes lib. 5. tit. 1. pag. 388.
6. Ordenam lib. 1. tit. 49. pag. 137.
7. Com se veja lib. 1. tit. 40. pag. 106.
8. Com sic vist lib. 4. tit. 9. pag. 295.
9. Mes auant lib. 9. tit. 24. pag. 515.
10. Per euitar lib. 9. tit. 13. pag. 477.
11. Vigilant lib. 9. tit. 5. vol. 3.
12. Per leuar lib. 2. tit. 3. pag. 176.
13. Statuim lib. 3. tit. 3. pag. 208.
14. Volent proueir lib. 2. tit. 9. pag. 186.
15. Per quant lib. 9. tit. 13. vol. 3.
16. Mes auant lib. 7. tit. 6. pag. 410.

Capitols de Cort.

1. Primerament lib. 1. tit. 1. pag. 21.
2. Com en lo capitol lib. 1. tit. 3. vol. 3.
3. Placia lib. 10. tit. 5. vol. 3.
4. Com sic gran vil lib. 4. tit. 22. pag. 322.
5. Per proueir lib. 4. tit. 28. pag. 378.
6. Supplicant lib. 3. tit. 3. vol. 3.
7. Per quant lib. 4. tit. 8. vol. 3.
8. Supplicant lib. 4. tit. 22. pag. 322.
9. Per quant algunas lib. 4. tit. 3. vol. 3.
10. Los tres taments lib. 10. tit. 4. vol. 3.

EN LA QVARTA CORT de Montso, Any M. D. xxxxiij.

1. Primerament lib. 3. tit. 3. vol. 3.
2. Statuim lib. 3. tit. 22. pag. 249.
3. Mes statuim lib. 1. tit. 33. pag. 90.
4. Per la bona administratio lib. 3. tit. 19. pa. 245.
5. Mes statuim lib. 1. tit. 24. pag. 72.
6. Per que las letras lib. 9. tit. 11. pag. 472.
7. E permes effectuar ibidem pag. 473.
8. Continuant la expulsio lib. 9. tit. 22. p. 508.
9. Per que millor lib. 1. tit. 37. pag. 103.
10. Volent proueir lib. 9. tit. 9. pag. 467.
11. Statuim lib. 10. tit. 1. pag. 530.
12. Mes statuim lib. 1. tit. 42. pag. 113.
13. Per effer lo crim lib. 9. tit. 7. pag. 465.
14. Statuim lib. 1. tit. 36. pag. 97.
15. Mes statuim lib. 1. tit. 24. pag. 73.
16. Statuim lib. 3. tit. 3. pag. 208.
17. Mes statuim lib. 3. tit. 13. pag. 133.
18. Per que los litigants lib. 3. tit. 18. pag. 242.
19. Ajustant lib. 9. tit. 18. pag. 492.
20. Ajustant lib. 9. tit. 13. pag. 477.
21. Statuim lib. 3. tit. 17. pag. 241.
22. Statuim encara lib. 1. tit. 19. pag. 60.
23. Statuim lib. 3. tit. 8. pag. 224.
24. Per leuar abusos lib. 4. tit. 2. pag. 270.

¶¶¶ 3 Perq

25. Perque los laics lib.6. tit.2. vol.3.
 26. Statuim lib.4. tit.13. pag.304.
 27. Per major lib.3. tit.29. pag.264.
 28. Statuim lib.4. tit.8. pag.289.
 29. Per conuidar lib.4. tit.25. pag.238.
 30. Volent obuiar lib.4. tit.10. pag.297.
 31. Mes statuim lib.1. tit.39. pag.168.
 32. Statuim lib.1. tit.12. vol.3.
 33. Statuim lib.3. tit.2. pag.206.
 34. Statuim lib.4. tit.24. pag.331.
 35. Mes auant lib.4. tit.9. pag.294.
 36. Ajustant lib.4. tit.28. pag.379.
 37. Statuim lib.1. tit.9. pag.34.
 38. Per major lib.7. tit.9. pag.417.
 39. Volent donar lib.1. tit.36. pag.98.
 40. Mes auant lib.2. tit.6. pag.281.
 41. Statuim lib.1. tit.41. pag.109.
 42. Approbant lib.3. tit.6. pag.218.
 43. Mes statuim lib.7. tit.4. pag.401.
 44. Encara statuim lib.9. tit.24. pag.515.
 45. Statuim lib.1. tit.44. pa.118.
 46. Statuim lib.7. tit.3. pag.400.
 47. Statuim lib.3. tit.23. pag.250.
 48. Statuim lib.1. tit.57. pag.160.
 49. Statuim lib.1. tit.17. pag.57.
 50. Mes statuim lib.4. tit.2. pag.270.
 51. Confirmant lib.9. tit.14. pag.482.
 52. Per leuar lib.8. tit.1. pag.443.
 53. Per obuiar lib.4. tit.30. pag.383.
 54. Statuim lib.1. tit.17. pag.57.
 55. Statuim lib.4. tit.8. vol.3.
 56. Statuim lib.4. tit.8. pag.290.
- Capitols de Cort.
1. Primerament lib.9. tit.9. vol.3.
 2. Per milloribidem.
 3. Per posar lib.2. tit.3. pag.177.
 4. Per mes facilment lib.9. tit.11. pag.473.
 5. Inconuenient es lib.1. tit.37. pag.103.
 6. Per leuar lib.1. tit.19. vol.3.
 7. Si lasleys lib.1. tit.5. pag.22.
 8. Per obseruança lib.1. tit.5. pag.23.
 9. Com la ciutat lib.9. tit.23. pag.509.
 10. Las contentions lib.3. tit.2. vol.3.
 11. De poc profit lib.1. tit.2. vol.3.
 12. Com experientia lib.7. tit.10. pag.435.
 13. Com sic cosa lib.2. tit.4. vol.3.
 14. Entre otras lib.10. tit.10. pag.583.
 15. Gran agravi lib.4. tit.12. vol.3.
 16. Per major lib.1. tit.25. vol.3.
 17. Grantemps lib.4. tit.8. vol.3.
 18. Per vostra sacra lib.1. tit.21. pag.66.
 19. En la vostra lib.1. tit.21. pag.67.
 20. Per vostra Majestat lib.4. tit.22. pag.323.

21. En los ports lib.4. tit.22. pag.323.
22. Per reglas lib.1. tit.2. vol.3.
23. A la experientia lib.1. tit.51. pag.144.
24. Los tres staments lib.10. tit.4. vol.3.

PHILIP PRINCEP, Y LOCTI
nent general de Carles en la primera
Cort de Montfo, Any M. D.
xxxxvij.

1. Primerament lib.10. tit.9. pag.582.
2. Com experientia lib.3. tit.6. pag.218.
3. Statuim lib.3. tit.9. pag.226.
4. Statuim lib.3. tit.11. pag.228.
5. E si de la prouiso lib.7. tit.5. pag.404.
6. Com las dilacions lib.3. tit.13. pag.233.
7. Mes auant lib.3. tit.18. pag.242.
8. Com per los altercats lib.3. tit.12. pag.230.
9. E si de la prouiso lib.7. tit.5. pag.405.
10. Statuim lib.7. tit.8. pag.414.
11. Per quant poc valia lib.3. tit.21. pag.248.
12. Ajustant lib.3. tit.22. pag.249.
13. Statuim lib.3. tit.21. pag.248.
14. Statuim lib.7. tit.3. pag.400.
15. En la taxatio lib.7. tit.8. pag.415.
16. Attes lib.7. tit.4. pag.401.
17. Attes que los notaris lib.3. tit.19. pag.245.
18. Lo orde lib.3. tit.12. pag.230.
19. Perque los originals lib.3. tit.31. pag.266.
20. Perque lib.4. tit.13. pag.304.
21. Los scriuans lib.3. tit.20. pag.247.
22. Ajustant lib.4. tit.15. pag.304.
23. Las paraulas lib.3. tit.21. pag.249.
24. Ajustant lib.3. tit.25. pag.256.
25. Com sic estat lib.3. tit.8. pag.225.
26. Si algu lib.9. tit.7. pag.465.
27. Ajustant lib.4. tit.8. pag.290.
28. Los docters lib.1. tit.57. pag.160.
29. Com per cauillacions lib.2. tit.4. pag.178.
30. Per quant lib.4. tit.7. pag.282.
31. Per que es considerat lib.4. tit.8. pag.290.
32. Per quant los jutges ibidem.
33. Attes que ab las lib.1. tit.25. pag.79.
34. Per los danys lib.1. tit.19. pag.61.
35. Com no sic lib.7. tit.12. pag.438.
36. Com moltas lib.3. tit.28. pag.260.
37. Ajustant lib.3. tit.3. pag.208.
38. Ajustant lib.3. tit.24. pag.252.
39. Per que axi lib.1. tit.29. pag.86.
40. Effent lib.3. tit.18. pag.242.
41. Com algunas lib.8. tit.6. pag.450.
42. Com moltas lib.9. tit.23. pag.510.
43. Per prouoir lib.1. tit.57. pag.161.

Statuim

42. Statuim lib.9. tit.26. pag.516.
 43. Com se faça lib.9. tit.26. pag.516.
 44. Per prouoir lib.9. tit.24. pag.515.
 45. Per prouoir lib.1. tit.58. pag.167.
 46. Declarant lib.3. tit.19. pag.245.
 47. Confirmant lib.9. tit.27. pag.519.
 48. Com la experientia lib.9. tit.1. vol.3.
 49. Statuim lib.9. tit.1. pag.459.
 50. Statuim e ordenam ibidem.
 51. Statuim lib.1. tit.40. pag.107.
 52. Statuim lib.4. tit.2. pag.270.
 53. Statuim ibidem.
 54. Axi mateix lib.6. tit.5. pag.394.
 55. Per leuar lib.6. tit.7. pag.395.
 56. Statuim lib.1. tit.41. pag.110.
 57. Statuim lib.1. tit.14. vol.3.
 58. Com per la negligentia lib.2. tit.5. pag.178.
 59. Per que las parts lib.1. tit.36. pag.98.
 60. Statuim lib.1. tit.46. pag.131.
 61. Los jutges ibidem.
 62. Com per constitutio lib.1. tit.37. pag.104.
 63. També statuim lib.1. tit.5. pag.24.
 64. Attes que en França lib.4. tit.22. pag.323.
 65. Com per experientia lib.4. tit.24. pag.331.
 66. Com per la constitutio lib.1. tit.24. pag.73.
 67. Per quant los notaris lib.4. tit.9. pag.295.
 68. Attes que per constitucions lib.4. tit.8. pag.291.
 69. Per quant lib.4. tit.24. pag.331.
 70. Com en las Corts lib.1. tit.50. pag.139.
 71. Gran temps ha lib.4. tit.24. pag.332.
 72. Considerant lib.4. tit.9. vol.3.
 73. Per lo que conue lib.1. tit.90. pag.90.
- Capitols de Cort.
1. Per la justitia lib.1. tit.19. vol.3.
 2. Confirmant lib.1. tit.25. vol.3.
 3. Declarant lib.1. tit.13. vol.3.
 4. Per quant conue lib.1. tit.24. pag.73.
 5. Per quant en los Regnes lib.4. tit.7. vol.3.
 6. Attes lib.4. tit.10. vol.3.
 7. Com per prouiso lib.10. tit.2. vol.3.
 8. Com de alguns anys lib.1. tit.3. vol.3.
 9. Placia lib.4. tit.19. pag.317.
 10. Placia lib.2. tit.1. vol.3.
 11. Com sic lib.1. tit.2. vol.3.
 12. Com per constitutio lib.1. tit.5. pag.24.
 13. Ajustant a la constitutio lib.1. tit.36. pag.98.
 14. Suplicas lib.6. tit.18. pag.493.
 15. Lo castell lib.1. tit.51. pag.143.
 16. Per quant la ignorantia lib.2. tit.6. pag.181.
 17. La Cort general lib.1. tit.16. vol.3.
 18. La dita Cort ibidem.
 19. Com los regnicolas lib.1. tit.12. pag.35.
 20. Supplicant los tres lib.1. tit.2. vol.3.

21. Per quant lib.4. tit.7. vol.3.
22. Per quant lo alcayt lib.1. tit.51. pag.145.
23. Attes lib.1. tit.25. vol.3.
24. Per quant lib.1. tit.5. pag.25.
25. Com per constitutio lib.1. tit.19. pag.61.
26. Com per la pragmatica lib.3. tit.4. pa. 210.
27. Per obuiar lib.1. tit.36. pag.99.
28. Axi mateix lib.1. tit.23. vol.3.
29. Com de algú temps lib.4. tit.24. pag.333.
30. Supplicant lib.1. tit.17. vol.3.
31. Per priuilegi lib.4. tit.7. vol.3.
32. Com en las Corts lib.4. tit.25. pag.338.
33. Per quant algunas lib.4. tit.3. vol.3.
34. Per que tambe ibidem.
35. Per quant lib.4. tit.26. pag.341.
36. Se supplica lib.1. tit.25. vol.3.
37. Supplica lib.4. tit.8. vol.3.
38. Iatfe lib.1. tit.51. pag.145.
39. Per que de poc temps lib.1. tit.24. pag.74.
40. Se supplica lib.1. tit.23. vol.3.
41. Com per la Majestat lib.4. tit.22. pag.324.
42. Com per priuilegis lib.1. tit.17. pag.57.
43. Com per la Cefarea lib.1. tit.49. pag.137.
44. Supplica lib.4. tit.3. vol.3.
45. Com en los capitols lib.1. tit.4. vol.3.
46. Supplicant lib.1. tit.7. pag.29.
47. Per quant lib.9. tit.3. vol.3.
48. Los tres staments lib.10. tit.4. vol.3.

EN LA SEGONA CORT
de Montfo, Any M. D.
Liiij.

1. Primerament lib.10. tit.9. pag.582.
2. E que en lo capitol lib.6. tit.7. pag.395.
3. Y que en lo dit lib.4. tit.3. vol.3.
4. Statuim *De la noua comp.* pag.2.
5. Statuim lib.3. tit.8. pag.225.
6. Statuim lib.1. tit.25. pag.79.
7. Declarant lib.3. tit.19. pag.246.
8. Statuim lib.7. tit.5. pag.405.
9. Statuim lib.9. tit.1. pag.460.
10. Statuim lib.4. tit.13. pag.305.
11. Axi mateix lib.9. tit.1. pag.460.
12. Statuim lib.4. tit.6. pag.279.
13. Statuim lib.3. tit.24. pag.252.
14. Statuim lib.7. tit.8. pag.415.
15. Statuim lib.4. tit.25. pag.339.
16. Statuim lib.9. tit.18. pag.493.
17. Per obuiar lib.1. tit.51. pag.146.
18. Statuim lib.3. tit.25. pag.256.
19. Statuim lib.10. tit.8. pag.581.
20. Statuim lib.2. tit.19. pag.186.

¶¶¶ 4

Attes

19. Attes lib. 4. tit. 8. vol. 3.
20. Statuim lib. 9. tit. 17. pag. 492.
21. Statuim lib. 4. tit. 8. vol. 3.
22. Statuim lib. 3. tit. 24. pag. 253.
23. Statuim lib. 7. tit. 8. pag. 416.
24. Mes encara lib. 1. tit. 56. pag. 156.
25. Com a la expulsio lib. 9. tit. 18. pag. 493.
26. Encara mes statuim lib. 7. tit. 2. pag. 399.
27. Perleuar lo abus lib. 9. tit. 20. pag. 498.
28. Mes auant lib. 4. tit. 25. pag. 339.
29. Per quant nous vestigals li. 4. tit. 24. pa. 333.
30. Com lo ordinat lib. 1. tit. 19. pag. 63.
31. Com sic ordenat lib. 3. tit. 4. pag. 211.

Capitols de Cort.

1. Com per experientia lib. 1. tit. 8. pag. 29.
2. Supplica lib. 1. tit. 46. pag. 131.
3. Supplican lib. 1. tit. 20. pag. 63.
4. Supplica lib. 1. tit. 2. vol. 3.
5. Suplica lib. 1. tit. 51. pag. 146.
6. Supplica lib. 4. tit. 2. pag. 271.
7. Supplica lib. 3. tit. 20. pag. 247.
8. Supplica lib. 1. tit. 46. pag. 131.

9. Supplica lib. 1. tit. 58. pag. 167.
10. Supplica lib. 9. tit. 13. pag. 477.
11. Supplica lib. 4. tit. 9. vol. 3.
12. Supplica lib. 1. tit. 13. pag. 42.
13. Supplica lib. 10. tit. 10. pag. 584.
14. Supplica lib. 4. tit. 2. pag. 271.
15. Supplica lib. 1. tit. 4. pag. 17.
16. Supplica lib. 1. tit. 25. vol. 3.
17. Supplica lib. 4. tit. 6. pag. 279.
18. Supplica lib. 1. tit. 23. pag. 70.
19. Supplica lib. 1. tit. 37. pag. 104.
20. Supplica lib. 3. tit. 2. pag. 206.
21. Supplica lib. 4. tit. 4. pag. 272.
22. Supplica lib. 4. tit. 30. pag. 383.
23. Supplica lib. 1. tit. 46. pag. 131.
24. Supplica lib. 1. tit. 30. pag. 88.
25. Supplica lib. 4. tit. 25. pag. 339.
26. Supplica lib. 1. tit. 25. vol. 3.
27. Per quant lib. 8. tit. 5. pag. 449.
28. Cosa justa es lib. 1. tit. 5. pag. 26.
29. En las Corts lib. 1. tit. 3. vol. 3.

Philip fill de Carles quint Emperador casa en vida de dit son pare primeramēt ab dona Isabel filla del Rey don Ioan de Portugal, de la qual hague un fill nomenat Carles, que mori en lany 1568 e apres casa ab dona Maria Reyna de Inglaterra, de la qual no hague infants, e apres mort d' dit son pare casa ab dona Isabel filla de Henric segon Rey de França, de la qual ha hagut las Infantas dona Isabel, y a dona Catherina q̄ es casada ab lo Duc de Sauoya, y apres ab dona Anna de Austria filla de Maximiliano segon Emperador de Alemania, de la qual ha hagut quatre fills mascles, ço es Ferrando, Ladislao, y Jaume, que ja son morts, e Philip que ja per la gratia de nostre Senyor tenim jurat per immediat successor destes Regnes, apres los felicissims dies de dit son pare. Partit que fonc lo Emperador son pare de Flādes per Espanya, apres de ha-ner lirenūtiars los Estats, cōtinua la guerra que dit son pare tenia ab lo Rey de França ab tanta feruor, que dins poc tēps guanyant al Frances las bata-llas, prengue lo Condestable, y lo Almirall, y molts altres cauallers, e vingue a molt poc que no prengues tambe a Henric Rey de França, y per força de armas entra en la vila de sanct Quinti, y de Han en Picardia, y vingue lo seu exercit molt prop de Paris, per hont lo dit Rey Henric tingue per be demanar li pau, la qual se conclogue ab molt gran contento de tota la Christiandat. E tornāt sen en Castella, castiga, y reprimi la audacia de alḡns Heretges, q̄ comēsaū a inficionar aquell Regne, y los Moros de Granada qui serē rebellats.

Ten lo

Ten lo Mar Oceano en las Indias de ponent conquista molts Illas, que vny se diuen de son nom las Philipinas. Y essent se li rebellats los de Flādes, enuia alli lo Duc Dalua ab exercit, lo qual castiga molts d' dits rebelles, y particularmēt als Comtes de Agmont, y de Horno, leuant los lo cap publicamēt, E faent liga ab Papa Pio Quint, y ab la senyoria de Venecia, enuia per capi ta general de aquella a don Ioan de Austria son germa, al qual dona nostre Senyor Deu victoria contra la armada Turquesca, prop de Lepanto a 7. de Octubre 1571. Y essent li peruingut lo Regne de Portugal per mort del Rey don Sebastia, y del Cardenal don Henric de aquell immediat successor, en lany 1580. entra en Portugal ab gran exercit, y de alli expelli a don Antonio de Portugal fill bastart del infant don Luys, y Prior de Portugal del orde de sant Ioan qui sera fet coronar per Rey en sant Arcus, y apres de alguns anys, ço es en lany, 1582. essent se alsadas las Illas de la tercera per lo dit don Antonio enuia alli al Marques de Sancta Cruz ab gran armada, lo qual troba prop de la Isla de sant Miquel gran armada de vexells de Francesos, dels quals sera valgut lo dit don Antonio, y aquells vence, axi ab la batalla naual que ab ells tingue morintli Philip Strotio y altres capitās del Rey de França, encara q̄ dit dō Antonio se escapa ab vna pataxa, cō encara ab la q̄ tingue lany seguent quey torna ab los de terra de ditas illas, E no res menys per lo bon govern de aquest Principat ha fetas molt sanctas ordinations en los locs y anys deuall scrits.

EN LA CORT DE BAR celona, Any M.D. Lxiiij.

1. Primerament lib. 10. tit. 9. pag. 583.
2. Com per la bona lib. 1. tit. 25. pag. 79.
3. Com en la Cort lib. 1. tit. 19. vol. 3.
4. Per quant poden lib. 9. tit. 2. pag. 460.
5. Ates que los dos lib. 4. tit. 7. pag. 282.
6. Statuim lib. 9. tit. 27. pag. 520.
7. Per leuar lib. 1. tit. 24. pag. 75.
8. E per donar ordel lib. 1. tit. 26. pag. 84.
9. Per quant poien lib. 3. tit. 5. p. 112.
10. Statuim lib. 1. tit. 25. pag. 80.
11. Encara que lib. 9. tit. 1. pag. 460.
12. Perque los notaris lib. 2. tit. 6. pag. 182.
13. Ajustant lib. 9. tit. 23. pag. 511.
14. Per lançar lib. 9. tit. 9. pag. 467.
15. Per leuar lib. 9. tit. 14. pag. 482.
16. Per donar lib. 1. tit. 53. pag. 148.
17. Ab loatio lib. 9. tit. 24. pag. 515.
18. Statuim y ordenam lib. 3. tit. 19. pag. 246.

19. Perque per falta lib. 3. tit. 27. pag. 259.
20. Per donar lib. 1. tit. 53. pag. 149.
21. Statuim lib. 1. tit. 51. pag. 146.
22. Perque la electio lib. 3. tit. 4. pag. 211.
23. Ab loatio lib. 4. tit. 6. pag. 279.
24. Com per diuerfas lib. 2. tit. 13. pag. 190.
25. Statuim lib. 3. tit. 24. pag. 253.
26. Per quant lib. 4. tit. 10. pag. 297.
27. Ab loatio lib. 4. tit. 8. pag. 291.
28. Mes statuim lib. 1. tit. 46. pag. 132.
29. Com per pragmatica lib. 4. tit. 21. pag. 318.
30. Per tolte las lib. 3. tit. 3. pag. 209.
31. Perque las causas lib. 1. tit. 32. pag. 90.
32. Declarant lib. 5. tit. 3. pag. 389.
33. Ab loatio lib. 1. tit. 25. pag. 81.
34. Perque lib. 4. tit. 13. pag. 305.
35. Perque lo orde ibidem.
36. Com sic cosa lib. 3. tit. 3. pag. 210.
37. Com per constitutio lib. 3. tit. 21. pag. 249.
38. Com se veja lib. 1. tit. 24. pag. 75.
39. Ajustant lib. 3. tit. 17. pag. 241.
40. Per lo que molt lib. 7. tit. 2. pag. 400.

41. Per que se puga lib.3.tit.4 pag.211.
42. Per remoure lib.4.tit.13 pag.305.
Capitols de Cort.
1. Per quant proccint lib.7.tit.6.pag.410.
2. Per quant es molt lib.9.tit.26.pag.517.
3. Per quant molts ladres lib.9 tit.21.pag.501.
4. Per quant es molt grā lib.8.tit.1.pag.443.
5. Per que es cert lib.1.tit.20.vol.3.
6. Per que apar lib.3.tit.4.pag.212.
7. Per quant per scure lib.4.tit.13. pag.306.
8. Per quant algunas lib.1.tit.46.pag.132.
9. Com per la const. lib.4.tit.8.vol.3.
10. Com alguns lib.10.tit.6.pag.537.
11. Iatse que los libres lib.4.tit.32. pag.385.
12. Per donar lib.1.tit.26.pag.84.
13. Com essent lib.1.tit.12.vol.3.
14. Com encaraque lib.3.tit.3.vol.3.
15. Com per lo interrepre lib.1.tit.27.pag.85.
16. Per ques veu lib.7.tit.9.pag.418.
17. Placia a vostra Majestat lib.7.tit.5.vol.3.
18. Com per constitutio ibidem.
19. Com en lo exercici lib.1.tit.44.pag.118.
20. Per excusar lib.4.tit.13.pag.306.
21. Com per las cautelas lib.7.tit.11.pag.436.
22. Com molta part lib.2.tit.5.pag.179.
23. Per que per falta lib.1.tit.24.vol.3.
24. Com per no hauer *De la noua comp.* pag.2.
25. Per quant es vist lib.7.tit.10.pag.435.
26. Per quant se fideu lib.7.tit.6.pag.411.
27. Per esser estat lib.4.tit.24. pag.334.
28. Per quant en lo present lib.4.tit.5.pag.278.
29. Placia a vostra Majestat lib.1.tit.46.pa.132.
30. Los tres staments lib.10.tit.4.vol.3.

EN MONTSO. Any M. D.
Lxxxv.

1. Primerament lib.10.tit.9.pag.583.
2. Per quant la const. lib.1.tit.50.pag.139.
3. Per quant es necessari lib.2.tit.7.pag.183.
4. Confirmant lib.1.tit.5.pag.28.
5. Per que del arbitre lib.1.tit.20.pag.63.
6. Statuim lib.7.tit.6.pag.411.
7. Com no obstant lib.1.tit.4.pag.17.
8. Per declaratio lib.9.tit.14.pag.482.
9. Per que los lib.9.tit.27.pag.520.
10. Considerant lib.9.tit.16.pag.489.
11. Com los hostals lib.9.tit.21.pag.501.
12. Com se cosa lib.7.tit.13.pag.439.
13. Considerant lib.7.tit.9.pag.419.
14. Com en las causas lib.3.tit.6.pag.219.
15. Ajustant lib.1.tit.44.pag.119.
16. Per refrenar lib.4.tit.9.pag.295.

17. Per releuar lib.7.tit.10.pag.436.
18. Declarant lib.4.tit.5.pag.278.
19. Com las comissions lib.2.tit.6.pag.182.
20. Ajustant lib.2.tit.11.pag.187.
21. Ates q per constitutio lib.1.tit.56.pag.156.
22. Per quant se poden lib.4.tit.13.pag.306.
23. Car souint lib.4.tit.17.pag.315.
24. Com per constitutio lib.9.tit.20. pag. 498.
25. Com per constitutio lib.3.tit.27. pag. 260.
26. Encaraque lib.9.tit.21.pag.502.
27. Per quant lib.9.tit.7.pag.465.
28. Com la experientia lib.4.tit.4.pag.273.
29. Feta dita relatio ibidem pag.274.
30. E per quant per fer ibidem.
31. E com no se raho ibidem.
32. Per quant ibidem.
33. Statuim ibidem.
34. Statuim ibidem pag.276.
35. Com poc aprofitata ibidem.
36. Per mort ibidem.
37. Com sen notoris lib.7.tit.11.pag.437.
38. Ajustant y declarant ibidem.
39. Com se foralib.4.tit.8.pag.291.
40. Ajustant lib.1.tit.46.pag.133.
41. Ajustant lib.2.tit.6.pag.183.
42. Com en las botigas lib.9.tit.21.pag.502.
43. Per que souint lib.3.tit.3.pag.210.
44. Desijant prouejr lib.4.tit.32.pag.385.
45. Encaraque lib.9.tit.18.pag.493.
46. Com sempre lib.4.tit.22.pag.325.
47. Com per lo sacre lib.7.tit.12.pag.438.
48. Per prouejr lib.7.tit.13.pag.440.
49. Com los termens lib.7.tit.6.pag.412.
50. Per quant lib.1.tit.42.pag.113.
51. Encaraque lib.3.tit.6.pag.219.
52. Considerant lib.3.tit.6.pag.220.
53. Statuim lib.7.tit.9.pag.419.
54. Mes auant lib.1.tit.40.pag.107.
55. Statuim lib.3.tit.28.pag.261.
56. Mes auant lib.3.tit.9.pag.226.
57. Statuim lib.3.tit.11.pag.229.
58. Mes auant lib.3.tit.13.pag.234.
59. Statuim lib.3.tit.8.pag.225.
60. Statuim lib.3.tit.16.pag.239.
61. Mes auant lib.4.tit.9.pag.296.
62. Statuim lib.3.tit.18.pag.243.
63. Mes auant lib.7.tit.3.pag.451.
64. Statuim lib.7.tit.6.pag.412.
65. Mes statuim lib.3.tit.12.pag.230.
66. Statuim lib.7.tit.5.pag.405.
67. Per quant lib.3.tit.24.pag.253.
68. Per cuijar lib.3.tit.6.pag.220.
69. Mes auant lib.3.tit.6.pag.225.

Statuim

70. Statuim lib.3.tit.11.pag.229.
71. Per quant los sobredits lib.3.tit.12.pag.230.
72. Mes auant lib.3.tit.13.pag.234.
73. E per major ibidem.
74. En las causas lib.3.tit.25.pag.256.
75. Statuim lib.3.tit.13.pag.235.
76. Mes statuim ibidem.
77. Statuim lib.3.tit.12.pag.231.
78. Mes auant lib.2.tit.12.pag.188.
79. Ab loatio lib.7.tit.5.pag.405.
80. Mes statuim lib.3.tit.16.pag.239.
81. Statuim lib.3.tit.13.pag.235.
82. Statuim lib.3.tit.28.pag.261.
83. Mes auant lib.3.tit.19.pag.246.
84. En los casos lib.3.tit.22.pag.250.
85. E mes statuim lib.7.tit.5.pag.406.
86. Statuim lib.7.tit.6.pag.412.
87. Sis supplicara lib.7.tit.5.pag.406.
88. Per quant lib.3.tit.29.pag.264.
89. Per leuar lib.4.tit.23.pag.325.
90. Per quant es inconuenient lib.2.tit.13.pa.190.
91. Com per constitutio lib.3.tit.15.pag.239.
92. Per quant la experientia lib.9.tit.10.pa.471.
93. Ates y considerat lib.4.tit.24.pag.334.
94. Zelantia conseruatio lib.6.tit.5.pag.394.
95. Per quant appar lib.6.tit.2.pag.393.
96. Per quant anant lib.4.tit.7.pag.282.
97. Per quant lo regent lib.9.tit.29.pag.522.
98. Per que no es raho ibidem pag.523.
99. Com lo fill lib.4.tit.18.pag.314.
100. Per quant encaraque lib.9.tit.21.pag.403.
101. Mes statuim lib.1.tit.44.pag.119.
102. Statuim lib.4.tit.4.pag.277.
103. Per quant lib.1.tit.46.pag.133.
104. Considerant lib.9.tit.19.pag.495.
105. Per quant ibidem pag.496.
106. Per que ibidem.
107. Statuim ibidem pag.497.

108. Statuim ibidem.
109. Per quant aprofitaria ibidem.
110. Son estats tants lib.9.tit.9.pag.468.
111. Statuim lib.8.tit.4.pag.447.
112. Per quant lib.4.tit.7.pag.282.
113. Per quant lo crim lib.9.tit.4.pag.462.
114. Statuim lib.3.tit.6.pag.220.
115. Per defferir lib.4.tit.16.pag.312.
116. Per major lib.1.tit.25.pag.81.
117. Per subuentio lib.1.tit.3.pag.15.
Capitols de Cort.
1. Primerament placia lib.1.tit.18.pag.59.
2. Encaraque lib.10.tit.1.pag.530.
3. Per quant lib.9.tit.26.pag.517.
4. Per quant lib.9.tit.11.pag.474.
5. Com per comoditat lib.1.tit.37. pag. 104.
6. Per facilitar lib.3.tit.23.pag.250.
7. Mes auant lib.3.tit.6.pag.221.
8. Com per la poca lib.3.tit.18.pag.243.
9. Iatse per la constitutio ibidem.
10. Per que la experientia lib.3.tit.24. pag.253.
11. Per quant la dita ibidem.
12. Supplica lib.3.tit.16.pag.240.
13. Supplica la present lib.3.tit.7.pag.223.
14. Per releuar lib.7.tit.9.pag.420.
15. Notoria cosa es lib.1.tit.7.pag.183.
16. Per quant la experientia ibidem pag.184.
17. Item placia ibidem pag.185.
18. Per conseruatio lib.3.tit.31.pag.266.
19. Per quant los matxos lib.7.tit.9.pag.420.
20. Per quant no es raho lib.9.tit.29.pag.523.
21. Com los cridats lib.1.tit.18.pag.59.
22. Mes auant lib.1.tit.16.pag.55.
23. Per quant experientia lib.4.tit.13. pag.307.
24. Com p no esser *De la noua comp.* pag.3.
25. Per que lo grau lib.9.tit.19.pag.498.
26. Per quant per const. lib.1.tit.58.pag.167.
27. Los tres staments lib.10.tit.7.pag.538.

CONSVETVTS GENERALS DE
CATHALUNYA.

- S** I yo he treuas lib.2.tit.3.pag.175.
Es costuma lib.6.tit.1.vol.3.
Segonsley Gotica ibidem.
Mas vuy per privilegi lib.6.tit.5.pag.394.
Item si algu dona lib.8.tit.9.pag.452.
Si algu qui nunca lib.4.tit.11.vol.3.
Si algun fill ibidem.
Si yo tinc feu lib.4.tit.27.pag.345.
Costuma es ibidem pag.346.
Item es costuma ibidem.
Dret es scrit ibidem pag.347.

- Item es costuma ibidem.
Es costuma de Cathalunya ibidem.
Item es costuma ibidem pag.348.
Item es costuma ibidem.
Dret es scrit ibidem pag.349.
Item es costuma ibidem.
Item es costuma ibidem.
Item es costuma ibidem.
Item es costuma ibidem pag.350.
Item es costuma ibidem.

COMMEMORATIONS DE PERE ALBERT CANON-
GE DE BARCELONA.

1. Si lo Señor demanara lib. 4. tit. 27. pa. 350.	23. Puys que algun vassall, ibidem pag. 359.
2. Si demanada fera per lo Senyor ibidem.	24. Sil vassall, o castla ibidem.
3. E rebent postar ibidem pag. 351.	25. Si en algun castell ibidem pag. 360.
4. E si aqui no es ibidem.	26. Mort lo senyor del vassall ibidem.
5. E si lo Senyor ibidem.	27. Si vassall, o castla ibidem.
6. Si emper o ibidem.	28. Lo senyor mort ibidem pag. 361.
7. E finits deu dies ibidem pag. 352.	29. Si el castla ibidem.
8. Si el Senyor tinent postar ibidem.	30. Doble es homenatge ibidem.
9. Item si lo vassall ibidem.	31. Hom soliu dalcun noble ibidem pag. 362.
10. Si dos, o tres o mes ibidem pag. 353.	32. Si algu es hom no soliu ibidem.
11. En aquella mateixa manera, ibidem.	33. Iatse que de dret Roma ibidem.
12. Si menor castla ibidem pag. 354.	34. Homenatge pot esser prescrit ibi. pa. 363.
13. Si castla, o vassall dira ibidem.	35. Entes de homenatge ibidem pag. 364.
14. Vassall, o castla ibidem.	36. Negu no pot ibidem pag. 365.
15. Si empero ninguna carta ibidem pag. 355.	37. Si algun senyor ibidem pag. 366.
16. Si alguns aloers ibidem pag. 356.	38. Barons ibidem.
17. Si aloer fera ibidem.	39. Si algun Baro ibidem pag. 367.
18. Castla, o feuater ibidem pag. 357.	40. Si en algun castell ibidem pag. 368.
19. Sil senyor dalcun castell ibidem.	41. Si algun vassall ibidem pag. 369.
20. Si venut lo castell ibidem pag. 358.	42. Fellonia al senyor ibidem.
21. Vassall si morra intestat ibidem.	43. Si algun ha hom ibidem pag. 371.
22. Si mort lo castla ibidem.	

TAVLA DELS TITOLS QUE CONTE
lo present volum, en quiscu dels deu llibres.

Titols del llibre primer.

1. De la sancta fe catholica pag. 7.
2. De la Conceptio immaculada de la sanctissima Verge Maria pag. 9.
3. De las sanctas Esglesias, y Hospitals, cosas, y priuilegis lurs pag. 11.
4. De Bisbes, Prelats, clergues, religiosos, cosas, y priuilegis lurs pag. 15.
5. Que los estrangers no pogan obtenir beneficis, ni officis ecclesiasticos en Cathalunya pag. 18.
6. De las cosas prohibidas als clergues pa. 28.
7. De la Sancta Cruzada pag. 29.
8. Del commissari del breu Apostolic contra los ecclesiasticos qui cometen delictes atroces pag. 29.
9. De Heretges, y altres excomuni. pag. 30.
10. De Sarrahins pag. 34.
11. De Titol de Princep pag. 34.
12. De Audientia de Princep pag. 35.
13. De Celebrar Cortes pag. 35.
14. De Vfatges, constitutions, y otras leys pag. 42.
15. De Interpretatio de vfatges, constitutios y otras leys pag. 43.

16. De Obseruar constitutions pag. 44.
17. De Priuilegis, e Immunitatis pag. 56.
18. De Guiatges, Saluaguardas, y Penons, pag. 58.
19. De Manutenentias pag. 60.
20. De Listas pag. 63.
21. De Diuersos rescrits, y Elongaments. pag. 64.
22. De Dret de segell, y que nos puga alienar. pag. 67.
23. Si contra dret, y vtilitat publica fera alguna cosa impetrada. pag. 69.
24. De Audientia, y Consell Rey al pag. 70.
25. De La Electio, Nombre, y examē dels doctores de la Audientia, y Consell Rey al, Iurament, y Homenatge de aquells. pag. 75.
26. De Residētia, y Absentia dels doctores de la Audientia, y Consell Rey al. pag. 82.
27. De la forma del votar, e cōcloure las causas en la Audientia, y Consell Rey al. pag. 85.
28. Que los doctores de la Audientia, y Consell Rey al no pogan aduocar, ni aconcellar pag. 86.
29. Que la Audientia responga a las cōsultas dels

- dels ordinariis pag. 86.
30. Dels impeditos de la Audientia, y Consell Rey al, e adjuncts d' aquells, e de lur salari pag. 87.
31. De la Audientia del Governador vice Regia pag. 88.
32. De luy verbal del Senyor Rey, o son Locinent general, Canceller, Vicicanceller, y Regent la Cancellaria pag. 89.
33. De Decisions de la Rey al Audientia pa. 90.
34. De Offici de Canceller, Vicicanceller, y Regent la Cancellaria pag. 91.
35. De Offici de Camerlenc. pag. 94.
36. De Offici de Prothonotari, Secretaris, Scriuans de manament, y altres de la Rey al Cancellaria pag. 94.
37. De Offici de Governador, Portant veus de aquell, y de lur assessor pag. 100.
38. De Offici de Mestre Rational pag. 105.
39. De Offici de Thezorer pag. 105.
40. De Offici de Balle general, y Procurador Rey al, Locinent, Assessors, aduocats, o Procuradors fiscals lurs pag. 106.
41. De Offici de Aduocats, y Procuradors fiscals, y Collidors de terços pag. 107.
42. De Offici de Alguatzirs pag. 110.
43. De Offici de Veguers, Sotsueguers, Balles, Sotsballes, Capdeguaytas, y altres officials temporals, e del jurament que ells, e altres han prestar pag. 114.
44. De Offici de Iutges, y Assessors ordinariis pag. 118.
45. De Offici de Iutges delegats pag. 119.
46. De Offici de Iutges de taula, y de lur salari, y quals officials, y quant la ha de tenir pag. 119.
47. Que los officials pogan esser punits durant lur officio pag. 133.
48. De Offici de Deputats, e Oidors pag. 134.
49. De Offici de Consellers, Paers, Consols, Iurats, y altres Administradors d' vniuersitats pag. 136.
50. De Offici de Alcaldes, y Moneders de la seca pag. 138.
51. De Offici de Alcayts, Capitans, y altre gēt de guerra pag. 140.
52. De Offici de Aposentadors pag. 147.
53. De Offici de Aduocats, y Procuradors de pobres pag. 147.
54. De Offici de Porters, y Adzemblers Rey als, y de lur salaris pag. 149.
55. De Offici de Saigs, troters, y Bastoners, y de lur salaris pag. 151.
56. De personas prohibidas regir officis pag. 153.
57. De cosas prohibidas als officials pag. 157.

58. Que tots los officials en Cathalunya, y Mallorcas sien Cathalans pag. 161.
59. Que los officials façan personal residencia en sos officis pag. 168.
60. Que nouells officials no sien posats pag. 168.
61. Que officis triennals no sien atorgats a tots temps ne a violari pag. 171.
62. Que officis temporals no sien cōtinuats pag. 171.
63. Que ningu puga tenir sino vn officio de iurisdicchio en vn mateix loc pag. 172.

Titols del llibre segon.

1. De Mōstrar, y exhibir cartas, e notas, pa. 174.
2. De Pactes, y Transaccions, pag. 174.
3. De Treuas cōuentionals, y Emprenimēt pag. 175.
4. De Aduocats pag. 177.
5. De Procuradors pag. 178.
6. De Examen de Aduocats, Metges, y Notaris pag. 179.
7. De Examen de Medicinas pag. 183.
8. De Studis generals pag. 183.
9. Que no se licit celsionar, o transferir alguna cosa en altres mes potēts pa. 186.
10. De Dol, e mal engan pag. 187.
11. De Menors de 25. anys, y altres en poder de lur pares constituits pag. 187.
12. De Restitutio en integre pag. 188.
13. De Arbitres, y arbitradors, y de executio de lur sententias pag. 188.

Titols del llibre tercer.

1. De luy, y firmas de dret pag. 191.
2. De Iurisdicchio de tots jutges, y de for cōpetent pag. 193.
3. De Recusatio de tots jutges, y causas de suspita pag. 206.
4. De Contentions de iurisdiccions, y occupatio de Temporalitats pag. 210.
5. Com se deu declarar lo dubte si vna causa es ciuil, o criminal pag. 212.
6. De Euocacions de causas en la Rey al Audientia pag. 213.
7. De Commissions de causas en la Rey al Audientia pag. 221.
8. De Citacions, e inhibitions pag. 224.
9. De Donar libell, o demanda pag. 226.
10. De Iurament de calumnia pag. 227.
11. De Exceptions per impedir lo ingres de la causa, y Reconuencions pag. 227.
12. De Altercats incidēts en la causa pag. 230.
13. De Dilations, y Terminis probatoris, e instructoris

- fructoris pag. 231.
14. De Prouas pag. 236.
 15. De testimoniis pag. 237.
 16. De Productas de actes pag. 239.
 17. De Intimas pag. 240.
 18. De Denuntiatis de processos pag. 241.
 19. De Comunicatis de processos pag. 244.
 20. De Memorials de processos pag. 246.
 21. De Relations de processos pag. 247.
 22. Dels Dubtes, y Punçts se hã de donar en las causas pag. 249.
 23. De Auditio de Aduocats pag. 250.
 24. De Orde Iudiciari, y que lo de la Audiencia se seruat en las corts dels ordinariis pag. 251.
 25. De Causas summarias pag. 255.
 26. De Causas mercantiuols pag. 257.
 27. De Pobres pledejants pag. 258.
 28. De Tercers opposants pag. 260.
 29. De Ferias pag. 261.
 30. Del Archiu Rey al pag. 264.
 31. De Custodia de processos pag. 265.

Titols del libre quart.

1. De Iurament axi voluntari com necessari, y de fidelitat pag. 267.
2. De Sequestres, y Emparas pag. 270.
3. De seruituts, Ayguas, Emprius, y Ponts, pag. 271.
4. De Sequias, y Recs de ayguas, pag. 272.
5. De Cassar, y Pescar, pag. 277.
6. De Salariis pag. 279.
7. Dels Salariis reben officials Reyals sobre lo General pag. 279.
8. De Salariis de sententias, prouisions, y decretis pag. 283.
9. De Salariis de scripturas judiciales pag. 292.
10. De Salariis de dietas pag. 296.
11. De Salariis de Calculations pag. 298.
12. De Salariis de scripturas extrajudiciales pag. 298.
13. De Notariis, y Scriuans, y a que son tinguts pag. 300.
14. De Actes, y Scripturas de notariis defunctis pag. 308.
15. De Fe, Authoritat, y Chalendari de cartas pag. 308.
16. De Actioas, y Obligations pag. 310.
17. De Deutors de vniuersitats pag. 313.
18. Quãt lo pare es obligat per lo fill pag. 313.
19. De Compra, y Venda pag. 314.
20. De Usuras, y Baratas pag. 317.
21. De Loguers pag. 318.
22. De Commerciis, y seguretats de camins pag. 318.

23. De Pesos, Midas, y Mesuras pag. 325.
24. De Vectigals. Leudas, Peatges, Gabellas, y de cosas prohibidas traure de Cathalunya pag. 326.
25. De Drets de General pag. 335.
26. De Naus, Galeras, y altres vexells pag. 339.
27. De Feus, y Postars, y Emparas reals pag. 342.
28. De Dret emphiteotic, Luismes, y Foresca pis cap. 374.
29. De Homens propriis, amafats, o borders, y de remensa pag. 379.
38. De Delmes pag. 383.
31. De la Taula de la ciutat de Barcelona, pag. 383.
32. De Deposits, y Cambiadors pag. 384.

Titols del libre sinque.

1. De Spofalles, y Matrimonis pag. 385.
2. De Promesa de dot, y Donatio per nocces pag. 388.
3. Dissolt lo matrimoni quin dret pertany a la viuuda pag. 388.
4. De Tudors, y Curadors pag. 390.

Titols del libre fise.

1. De Testaments, y altres vltimas voluntats pag. 391.
2. De Pupillars, y altres substitucions, y de successions dels Impubers pag. 392.
3. De Fills, y Pares preterits, y desheretats, pag. 393.
4. De Successio ab intestat pag. 394.
5. De Legitima, y diuisio de aquella pag. 394.
6. De Indignes de successio pag. 396.
7. De Inuentari faedor per lo hereu pag. 395.

Titols del libre sete.

1. De Acquirir senyoria de las cosas pag. 396.
2. De Prescriptions pag. 397.
3. De Sententias pag. 400.
4. De Liquidations de sententias pag. 401.
5. De Supplications de sententias pag. 402.
6. De Appellatis, Recorsos, Reclamatis, e nullitats de sententias pag. 406.
7. En quins casos no es licit supplicar, ni appellat pag. 413.
8. De Despesas de plets pag. 413.
9. De Executio de sententias, y Cautio prestadora per obtenir aquella pag. 416.
10. De Executio de censals, y violaris, y scripturas de terç pag. 420.

11. De Letras requisitorias, y de fadiga pag. 436.
12. De Inuocatio de braç secular pag. 437.
13. De Depositaris, y Deposits de executiõs, pag. 439.
14. De aquells qui fan celsio de bẽs pa. 440.

Titols del libre vuyte.

1. De Violentia, y Restitutio de despullats, pag. 441.
2. De Desaximents, y Guerra pag. 444.
3. De Deffensio permessa a quiscu de si mateix, y de altre pag. 445.
4. De Obras publicas, y Drets de Castells, pag. 445.
5. De Marchas, y Penyoraments per fadigas de justitia pag. 447.
6. De Cosas litigiosas pag. 449.
7. De Fermanças pag. 450.
8. De Emancipations de fills pag. 450.
9. De Donations pag. 451.
10. De Reuocar donations pag. 453.
11. De La vnio del Regne de Mallorca ab las Illas, y de la ciutat de Tortosa a la corona Rey al pag. 454.

Titols del libre noue.

1. De Accusacions, Denuntiations, Inquisitiones, y Orde de juys criminalis pag. 456.
2. De Maldients, y Blasphemants de Deu, de la Verge Maria, y dels Sancts pa. 461.
3. De Sacrilegi pag. 462.
4. De Crim de Sodomia pag. 462.
5. De Homicidis pag. 463.
6. De Falsificadors de moneda pag. 464.
7. De Crim de fals pag. 464.
8. De Adulteris, y Strupos, e que vils fembras no estigan entre bonas gentis, ni en hostals publicos pag. 465.
9. De Furts, y Latrocinis pag. 467.
10. De Abaruts, y Latitants pag. 469.
11. De Fautoria pag. 472.
12. De Reptats de bauisca, e traitio pag. 474.
13. De Defaßus pag. 476.

14. Quant se licit o no a quiscu venjar se sens jutge pag. 479.
15. De Injurias, y Danys donats pag. 482.
16. De Iugadors, y Taffurexia prohibida, pag. 488.
17. De Sclaus fugitiuis pag. 491.
18. De Bonians, Vagabundos, y Validos medicants pag. 492.
19. De Prohibitio de armas pag. 494.
20. Que no se licit a ningun matar anyells, pag. 498.
21. De Diuerfos, y extraordinaris crims y delictes pag. 499.
22. De Sometent, sacramental, y Hosts, pag. 503.
23. De Capturas pag. 509.
24. De Custodia de presos, Dret, y Carec de carcellers, y liberatio de dits presos, y altres despesas de carcerats pag. 511.
25. De Causa recognoscendi pag. 516.
26. De Manleutas pag. 516.
27. De Compositiõs, y Hauerias pag. 518.
28. De Torments pag. 520.
29. De Penas corporals, y pecuniarias pag. 521.
30. De Bandejaments pag. 524.
31. De la Pena del jutge qui ab dol iudicara, pag. 524.
32. De Bens dels condemnats pag. 525.

Titols del libre Deze.

1. De Dret del fise, y de las suas regalias, p. 526.
2. De Moneda, Valor, y forma de aquella, pag. 531.
3. De Coronatges, y Maridatges pag. 533.
4. De Bouatge, y remissio de aquell pag. 534.
5. De Remissio de monedatge, de senas, de albergas, de quistias, y de lexas pias, pag. 536.
6. De Remissio de quint pag. 537.
7. De Remissio de bans y penas en Corts, pag. 537.
8. De Pau, y treua, pag. 538.
9. De Porrogatiõs, y Perpetuatiõs de constitutions, y capitols de Cort pag. 581.
10. De Confirmations de constitutions, y priuilegis pag. 583.

TAVLA ALPHABETICA DELS TITOLS QUE CONTE LO PRESENT VOLUM DE LA NOVA COMPILATIO DE LAS CONSTITVIONS.

A.

Abatuts, 7. Latitans lib. 9. tit. 10. pag. 469.
 Accusacions, Denunciations, Inquisitions, y Orde de juys criminals. lib. 9. tit. 1. pag. 456.
 Acquirir senyoria de las cosas lib. 7. tit. 1. pag. 397.
 Actes y Scripturas de notaris deffuncts lib. 4. tit. 14. pag. 308.
 Accions y Obligacions lib. 4. tit. 16. pag. 310.
 Aduocats lib. 2. tit. 4. pag. 465.
 Adulteris, Strupos, E. que vils fembras no estigan entre bonas gents, ni en hostals publicos lib. 9. tit. 8. pag. 465.
 Altercats incidents en la causa lib. 3. tit. 12. pag. 230.
 Appellacions, Recorsos, Reclamacions, y Nullitats de sentencias lib. 7. tit. 6. pag. 406.
 Aquells qui fan cesio de bes lib. 7. tit. 14. pag. 448.
 Arbitres, y Arbitradors, y de Executio de lurs sentencias lib. 2. tit. 13. pag. 188.
 Archivu Rey al lib. 3. tit. 30. pag. 264.
 Audientia de Princep lib. 1. tit. 12. pag. 35.
 Audientia y Consell Rey al lib. 1. tit. 24. pag. 70.
 Audientia del Governador vice Regia lib. 1. tit. 31. pag. 88.
 Auditorio de aduocats lib. 3. tit. 23. pag. 250.

B.

Bandejaments lib. 9. tit. 30. pag. 524.
 Bens dels condemnats lib. 9. tit. 32. pag. 525.
 Bisbes, Prelats, Clergues, Religiosos, Cosas y Priuilegis lurs lib. 1. tit. 4. pag. 15.
 Bomians, Vagabundos, y Validos mendicants lib. 9. tit. 18. pag. 492.
 Bonatge, e Remissio de aquell lib. 10. tit. 4. pag. 534.

C.

Capturas lib. 9. tit. 23. pag. 509.
 Cassar y Pescar lib. 4. tit. 1. pag. 277.
 Causas mercantiols lib. 3. tit. 26. pag. 257.

Causas summarias lib. 3. tit. 25. pag. 255.
 Causa recognoscendi lib. 9. tit. 25. pag. 516.
 Celebrar Corts lib. 1. tit. 13. pag. 35.
 Citacions, e Inhibicions lib. 3. tit. 8. pag. 224.
 Commercis, y Seguretat de camins lib. 4. tit. 22. pag. 318.
 Commissari del breu Apostolic contra los ecclesiasticos qui cometen delictes atroces lib. 1. tit. 8. pag. 29.
 Commissions de causas en la Rey al Audientia lib. 3. tit. 7. pag. 221.
 Communicatio de processos lib. 3. tit. 19. pag. 244.
 Compra, e Venda lib. 4. tit. 19. pag. 314.
 Compositiōs, y Hauerias lib. 9. tit. 27. pag. 518.
 Com se deu declarar lo dubte si la causa es ciuil, o criminal lib. 3. tit. 5. pag. 212.
 Conceptio immaculada de la sagratissima verge Maria lib. 1. tit. 2. pag. 9.
 Confirmacions de Constitucions, y priuilegis lib. 10. tit. 10. pag. 383.
 Contentions de Iurisdictiōs, y Occupatio de temporalitats lib. 3. tit. 4. pag. 210.
 Coronatges, y Maridatges lib. 10. tit. 3. pag. 531.
 Cosas prohibidas als clergues lib. 1. tit. 6. pag. 28.
 Cosas prohibidas als officials lib. 1. tit. 57. pag. 157.
 Cosas litigiosas lib. 8. tit. 6. pag. 449.
 Crim de sodomia lib. 9. tit. 4. pag. 463.
 Crim de fals lib. 9. tit. 7. pag. 464.
 Custodia de processos lib. 3. tit. 31. pag. 265.
 Custodia de presos, Dret, y Carrec de carcellers, y Liberatio de dits presos, y otras despesas de carcerats lib. 9. tit. 24. pag. 511.

D.

Decisions de la Rey al Audientia lib. 1. tit. 33. pag. 9.
 Deffensio permessa a quiscun desmateix, o de altre lib. 8. tit. 4. pag. 445.
 Delmes lib. 4. tit. 30. pag. 383.
 Denunciations de processos lib. 3. tit. 18. pag. 241.
 Deposits, y Cambiadors lib. 4. tit. 32. pag. 384.
 Depositaris, y Deposits de execucions lib. 7. tit. 13. pag. 439.

Desafins

Desafins lib. 9. tit. 13. pag. 476.
 Desafiments, y Guerra lib. 8. tit. 2. pag. 444.
 Despesas de plets lib. 7. tit. 8. pag. 413.
 Deutors de vniuersitats lib. 4. tit. 17. pag. 318.
 Dilacions, y Terminis probatoris, e instructoris lib. 3. tit. 13. pag. 231.
 Dissol lo matrimoni quin dret pertany a la viuuda lib. 5. tit. 3. pag. 388.
 Diuersos rescrits, y Elongaments lib. 1. tit. 21. pag. 64.
 Diuersos y extraordinaris crims y delictes lib. 9. tit. 21. pag. 499.
 Dol, e mal engan, lib. 2. tit. 10. pag. 187.
 Donar libell, o demanda lib. 3. tit. 9. pag. 226.
 Donacions lib. 8. tit. 9. pag. 451.
 Dret de segell, y que nos pugan alienar lib. 1. tit. 22. pag. 67.
 Dret emphiteotic, Luismes, y Forescapis li. 4. ti. 28. pag. 374.
 Dret de general lib. 4. tit. 25. pag. 335.
 Dret del fisc, y de las suas regalias lib. 10. tit. 1. pag. 327.
 Dubtes, y Punts se han de donar en la Audientia lib. 3. tit. 22. pag. 249.

E.

Electio, Nombre, y Examen dels docters de la Audientia, y consell Rey al. Iurament y Homenatge de aquells lib. 1. tit. 25. pag. 75.
 Emancipacions de fills lib. 8. tit. 8. pag. 450.
 En quins casos no es licit supplicar, ni appellat lib. 7. tit. 7. pag. 413.
 Euocacions de causas en la Rey al Audientia li. 3. tit. 6. pag. 215.
 Examen de aduocats, metges y notaris lib. 2. tit. 6. pag. 179.
 Examen de medicinas lib. 2. tit. 7. pag. 183.
 Executio de sentencias y Cautio prestadora per obtenir aquella lib. 7. tit. 9. pag. 416.
 Executio per censats y violaris, y scriptura de terç lib. 7. tit. 10. pag. 420.
 Exeptions per impedir lo ingres de la causa y Reconuencions lib. 3. tit. 11. pag. 227.

F.

Falsificadors de moneda lib. 9. tit. 6. pag. 464.
 Fantoria lib. 9. tit. 11. pag. 472.
 Fe, e Autoritat y Chalendari de cartas lib. 4. tit. 15. pag. 301.
 Feras lib. 3. tit. 29. pag. 261.
 Fermansas lib. 8. tit. 7. pag. 450.
 Feus, Postats, y Emparas reals li. 4. tit. 27. pag. 242.

Fills, y pares preterits, y desheretats lib. 6. tit. 3. pag. 343.
 Forma del votar, e concloure las causas en la Audientia, y Consell Rey al lib. 1. tit. 27. pag. 85.
 Furts, y Entrocinis lib. 9. tit. 9. pag. 467.

G.

Guatges, Saluaguardas, y Penons lib. 1. tit. 18. pag. 58.

H.

Heretges, y altres excommunicats lib. 1. tit. 9. pag. 30.
 Homens propis, amafats, o borders, y de remensa lib. 4. tit. 29. pag. 379.
 Homicidis lib. 9. tit. 5. pag. 463.

I.

Impedits de la Audientia, y consell Rey al, e aduicts de aquells, e de lur salari lib. 1. tit. 30. pag. 87.
 Indignes de successions lib. 6. tit. 6. pag. 395.
 Iniurias, y Danys donats lib. 9. tit. 15. pag. 482.
 Interpretatio de vsatges, constitucions, y otras leys lib. 1. tit. 15. pag. 43.
 Intimas lib. 3. tit. 17. pag. 240.
 Inuentari faedor per lo hereu lib. 6. tit. 7. pag. 395.
 Inuocatio de braç secular lib. 7. tit. 12. pag. 437.
 Jugadors, y Taffureria prohibida lib. 9. tit. 16. pag. 488.
 Iurament axi voluntari com necessari, y de fidelitat lib. 4. tit. 1. pag. 267.
 Iurament de calumnia lib. 3. tit. 10. pag. 227.
 Iurisdictio de tots jutges, y de For competent lib. 3. tit. 2. pag. 193.
 Iuy verbal del senyor Rey, o son Loctinēt general, Cancellor, Vicecancellor, y Regent la cancellaria lib. 1. tit. 32. pag. 89.
 Iuys, y Fermas de dret lib. 3. tit. 1. pag. 191.

L.

Legittima, y diuisio de aquella lib. 6. tit. 5. pag. 394.
 Letras requisitorias, y de fadiga lib. 7. tit. 11. pag. 436.
 Liquidacions de sentencias lib. 7. tit. 4. pag. 401.
 Listas lib. 1. tit. 20. pag. 63.
 Loguers lib. 4. tit. 21. pag. 318.

M.

Maldients, y Blasphemens de Deu de la verge Maria

Maria, y dels sancts lib. 9. tit. 2. pag. 461.
Mamleutas lib. 9. tit. 26. pag. 516.
Mantenimentas lib. 1. tit. 19. pag. 60.
Marchas y Penyoraments per fadigas de justitia lib. 8. tit. 5. pag. 447.
Memorials de processos lib. 3. tit. 20. pag. 246.
Menors de vintysinc anys, y altres en poder de lurs pares constituits lib. 2. tit. 11. pag. 187.
Moneda, Valor, y Forma de aquila li. 10. tit. 2. pa. 531.
Mostrars, y exhibir cartas, y notas li. 2. tit. 1. pa. 174.

N.

Naus, Galeras, y altres vexells li. 4. tit. 26. pag. 339.
Notaris, y Scrivans, y a que son tenguts lib. 4. tit. 13. pag. 300.

O.

Obras publicas, y Drets de Castells lib. 8. tit. 4. pag. 445.
Observar constitutions lib. 1. tit. 16. pag. 44.
Offici de Canceller, vicicanceller, y Regent la cancellaria lib. 1. tit. 34. pag. 91.
Offici de Camerlenc lib. 1. tit. 35. pag. 94.
Offici de Prothonotari, Secretaris, Scrivans de manament, y altres dela Royal cancellaria lib. 1. tit. 36. pag. 94.
Offici de Governador, Portants veus de aquell, y de lur assessor lib. 1. tit. 37. pag. 100.
Offici de Mestre racional lib. 1. tit. 38. pag. 105.
Offici de Thezorer lib. 1. tit. 39. pag. 105.
Offici de Ballo general, y Procurador Royal, Loctiments, assessors, advocats, y procuradors fiscals lurs lib. 1. tit. 40. pag. 106.
Offici de advocats, y procuradors fiscals, y collidors de terços lib. 1. tit. 41. pag. 107.
Offici de algtuzirs lib. 1. tit. 42. pag. 110.
Offici de veguers, fotsueguers, balles, fotsballes, capdeguaytas, y altres officials temporals, e del jurament que ells e altres han prestar lib. 1. tit. 43. pag. 114.
Offici de jutges, y assessors ordinaris lib. 1. tit. 44. pag. 118.
Offici de jutges delegats lib. 1. tit. 45. pag. 119.
Offici de jutges de taula, y de lur salari, y quals officials, y quant la han de tenir lib. 1. tit. 46. pag. 119.
Offici de Deputats, e Oidors lib. 1. tit. 48. pag. 134.
Offici de Consellers, Paers, Consols, Jurats, y altres administradors de univertats lib. 1. tit. 49. pag. 136.
Offici de alcaldes, y moneders dela seca lib. 1. tit. 50. pag. 138.

Offici de alcaytes, capitans y altra gent de guerra lib. 1. tit. 51. pag. 140.
Offici de aposentadors lib. 1. tit. 52. pag. 147.
Offici de advocats, y procuradors de pobres lib. 1. tit. 53. pag. 147.
Offici de porters, y adzemplers Reyals, y de lur salari lib. 1. tit. 54. pag. 149.
Offici de saigs, troters, bastoners, y de lurs salaris lib. 1. tit. 55. pag. 151.
Orde judiciari, y que lo dela Audiencia se servat en las corts dels ordinaris lib. 3. tit. 24. pag. 251.

P.

Paetes, y Transactions lib. 2. tit. 2. pag. 174.
Pau, y Treua lib. 10. tit. 8. pag. 538.
Pena del jutge qui ab dol iudicava lib. 9. tit. 31. pag. 25.
Penas corporals y pecuniarias lib. 9. tit. 29. pag. 521.
Personas prohibidas regir officis lib. 1. tit. 56. pag. 153.
Pesos, Medidas, y Mesuras lib. 4. tit. 23. pag. 325.
Pobres pledeiants lib. 3. tit. 27. pag. 253.
Prescriptions lib. 7. tit. 2. pag. 397.
Priuilegis, e Immunitats lib. 1. tit. 17. pag. 56.
Procuradors lib. 1. tit. 5. pag. 178.
Productas de artes lib. 3. tit. 16. pag. 239.
Prohibitions de armas lib. 3. tit. 19. pag. 494.
Promesa de dot, y Donatio per nocces lib. 5. tit. 2. pag. 588.
Prorrogations, y Perpetuations de constitutions y capitolos de Cort lib. 10. tit. 9. pag. 581.
Prouas lib. 3. tit. 14. pag. 236.
Pupillars, y altres substitutions, y de successions dels impubers lib. 6. tit. 2. pag. 392.

Q.

Quant se legit o no aquisa venirse sens jutge lib. 9. tit. 14. pag. 479.
Quant lo pare es obligat per lo fill lib. 4. tit. 18. pag. 313.
Que los doctores dela Audiencia y consell Royal no pogan advocar, ni aconsellar lib. 1. tit. 28. pag. 83.
Que la Audiencia responga a las consultas dels ordinaris lib. 1. tit. 29. pag. 86.
Que los officials pogan esser punits durant lur offic lib. 1. tit. 47. pag. 113.
Que tots los officials en Cathalunya, y Mallorcas sien Cathalans lib. 1. tit. 58. pag. 161.
Que los officials faen personal residentia en sos officis lib. 1. tit. 59. pag. 163.

Que

Que nouells officials no sien posats lib. 1. tit. 60. pag. 108.
Que officis trienals no sien atorgats a tots temps, ne a violari lib. 1. tit. 61. pag. 171.
Que officis temporals no sien continuats lib. 1. tit. 62. pag. 171.
Que ningu puga tenir sino vn offic de jurisdicctio en vn mateix loc lib. 1. tit. 63. pag. 172.
Que los estrangers no pogan tenir beneficcis, ni officis ecclesiasticos en Cathalunya lib. 1. tit. 5. pag. 18.
Que no sie licit cessionar, o transferir alguna cosa en altres mes potents lib. 2. tit. 9. pag. 186.
Que no sie licit a ningu matar anyells lib. 9. tit. 20. pag. 498.

R.

Recusatio de tots jutges y Causas de suspita lib. 3. tit. 3. pag. 206.
Relacions de processos lib. 3. tit. 21. pag. 247.
Remisio de monedatge, de enas, de albergas de quistias, y de lexas pias lib. 10. tit. 5. pag. 536.
Remisio del quint lib. 10. tit. 6. pag. 537.
Remisio de baus y penas en Corts lib. 10. tit. 7. pag. 537.
Reptas de bausia, e traytio lib. 9. tit. 12. pag. 474.
Residentia, y Absentia dels doctores dela Audiencia, y Consell Royal lib. 1. tit. 26. pag. 82.
Restitutio en integre lib. 2. tit. 12. pag. 188.
Renovar donacions lib. 8. tit. 10. pag. 453.

S.

Sacrilegi lib. 9. tit. 3. pag. 462.
Salaris lib. 4. tit. 6. pag. 279.
Salaris reben officials Reyals sobre lo General lib. 4. tit. 7. pag. 279.
Salaris de sentencias, provisions, y decretis lib. 4. tit. 8. pag. 283.
Salaris de scripturas judiciales lib. 4. tit. 9. pag. 292.
Salaris de dietas lib. 4. tit. 10. pag. 296.
Salaris de calculations lib. 4. tit. 11. pag. 298.
Salaris de scripturas extrajudicials lib. 4. tit. 12. pag. 298.

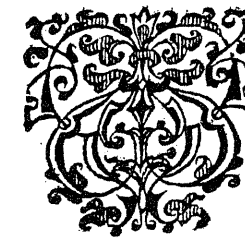
Sancta fe catholica lib. 1. tit. 1. pag. 7.
Sanctas Eslelesias y hospitals, cosas, y priuilegis lurs lib. 1. tit. 3. pag. 11.
Sancta Cruzada lib. 1. tit. 7. pag. 29.
Sarrakins lib. 1. tit. 10. pag. 34.
Sclaus fugitius lib. 9. tit. 17. pag. 491.
Sentencias lib. 7. tit. 3. pag. 400.
Sequestres, y Emparas lib. 4. tit. 2. pag. 270.
Sequias, y Recs de ayguas lib. 4. tit. 4. pag. 272.
Seruituts, Ayguas, Emprius, y Ponts lib. 4. tit. 3. pag. 271.
Si contra dret e utilitat publica fera alguna cosa impetrada lib. 1. tit. 23. pag. 69.
Somertent, Sacramental, y Hosts lib. 9. tit. 22. pag. 503.
Sposalles y Matrimonis lib. 5. tit. 1. pag. 335.
Studis generals lib. 2. tit. 8. pag. 183.
Succesio ab intestat lib. 6. tit. 4. pag. 394.
Supplicacions de sentencias lib. 7. tit. 5. pag. 402.

T.

Taula dela ciutat de Barcelona li. 4. tit. 31. pa. 383.
Tercers opposants lib. 3. tit. 28. pag. 260.
Testaments, y altres vltimas voluntats lib. 6. tit. 1. pag. 391.
Testimonis lib. 3. tit. 15. pag. 237.
Titol de Princep lib. 1. tit. 11. pag. 34.
Torments lib. 9. tit. 28. pag. 520.
Treuas conuencionals lib. 2. tit. 3. pag. 175.
Tudors, y Curadors lib. 5. tit. 4. pag. 390.

V.

Vedigals, Leudas, Peatges, Gabellas, y de cosas prohibidas traure de Cathalunya lib. 4. tit. 24. pag. 326.
Violentia, y restitutio de despullats lib. 8. tit. 1. pag. 441.
Vnio del Regne de Mallorcas ab sus Illas adiacents y de la ciutat de Tortosa a la corona Royal lib. 8. tit. 11. pag. 454.
Vsages, Constitutions, y altres leys lib. 1. tit. 14. pag. 42.
Vsuras, y Baratas lib. 4. tit. 20. pag. 317.

EN NOM DENOSTRE
SENYOR DEV IESV CHRIST
COMENÇALANOVA COM-
PILATIO DELS VSATGES
DE BARCELONA, CONSTITV-
TIONS, CAPITOLS, Y ACTES
DE CORT, Y ALTRAS LEYS
DE CATHALVNIA.

I. FERRANDO primer, en la Cort de Barcelona,
Any. M. ccccxiij. Cap. xxxiiij.

ER tal que las leys del Principat de Cathaluña, per nostres illustres predecessors promulgadas, sien pus manifestas, e intelligibles a tots nostres sotsmesos, axi letrats, cō no letrats, e mers lecs, e per conseguent, mils puxen saber lur dret, e justitia en las causas ques menaran, proueim, e ordenam a supplicatio de la Cort general, e de assentimēt de aquella, que de present sien elegidas per nos, e ab assentimēt de la Cort, tres bonas, e idoneas personas, e vn apte notari, las quals comprouen be los vsatges, o libres dels vsatges de Barcelona, e las Constitutions generals de Cathalunya, apres dels dits vsatges, tro ara promulgadas en lati, e capitols de Cort, segōs vuy estan, no mudant substātia, dictio, seny, o letra: ans los dits vsatges, constitutions, e capitols estigā puramēt, e simple, segons los antics, e vertaders originals de aquells, a si q sien be vertaders, e vertaderas: e apres los dits vsatges, e constitutions comprouats, re duefcan de lati en lengua vulgar Cathalana, la pus propriamēt que poran, e sabran, sens mudar, ne alterar lo seny, e sententia de aquells. E axi mateix colloquen, e ordenen aquells, e aquellas, axi de lati, com de vulgar Cathala, en, e per propis titols, o rubricas, a si, que siē mils collocats, e colocadas, e que dels dits vsatges, e constitutions, axi de lati, com de Cathala, o lengua vulgar, haja, e deja esser jutjat de aci auant en las corts, e audientias nostra, e de nostre Primogenit, e en las altras corts, e juys de dit Principat de Cathalunya: e que sien entesas, practicats, e practicadas, segōs lo vertader, e bon seny de aquells, e aquellas, tota calumnia captio, o cauillatio a part posadas: e que aquells, e aquellas axi comprouats, e com prouadas, sien hauts, e haudas per originals, e sien mesas, e recōdidas en lo

A Archiu

Archiu de nostre palau major de Barcelona, dels quals, e encara axi com prouats, sien fets tràllats vertaders, e autentics, los quals sien recondits en la casa de la Deputatio de Cathalunya, e si per ventura de las paraulas, seny, o sententia dels vsatges, e cõstitucions reduits, e reduidas en lengua vulgar Cathalana, sera dubte entre las parts, o entre los iutges, o iutjants, o altres, en tal cas sie recorregut per aclariment del dubte als dits vsatges, e constitucions de lati, constituits, e constituydas en lo dit Archiu nostre per original, segons dit es, e si dels dits vsatges, e constitucions reduidas en lengua vulgar Cathalana, per defalliment de mots, o altre vici sera dubte, o questio ab altrás ja explanadas abans, o apres, o en altra manera, en tal cas sie recorregut als originals explanats del dit nostre Archiu: e si aquells facilment nos podien hauer, sie recorregut als tràllats autentics, que seran en la casa de la Deputatio.

II. PHILIP Princep, y Lo ñinent general de CARLES en la segona Cort de Montfo, Any. M. D. Lij. Cap. ij.

STatuim, y ordenam, que per las personas elegidoras per nos, y per vna persona de quiscu dels tres staments, todas las constitucions, y capitols de Cort sien reduidas a degut orde, y del modo que cumple a la bona directio, y administratio de la justitia, ço es, que sie feta distinctio, axi de las superfluas, com de las que son contrarias a altrás, y de las corregidas, y que de tot, las personas nomenadoras tingan a fer relatio en las primeras Corts.

III. PHILIP, en la Cort de Barcelona, Any. MDLxiiij. Cap. de Cort. xxiiij.

COM per no hauerse fet nominatio de personas, y assignatio de salari, la constitutio del any Mil Sinccents Sinquãta tres, capitol segon, en la qual fonc ordenat, que las constitucions, y capitols de Cort fossen deduits a degut orde, no ha sortit en effecte, y es cosa molt necessaria en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, q ab tot effecte se faça, supplica la present Cort a vostra Majestat, li placia statuir, y ordenar, que ditas constitucions, capitols, y actes de Cort, y vsatges de Barcelona, y altrás leys de la terra se hajan de posar sots congruos titols, y degut orde, senyalant las superfluas, y corregidas, y aço se faça per las personas, que en las presents Corts sera per los tres braços nomenadas, als quals per los matexos braços sie assignat cert salari, pagador de las pecunias de las generalitats. Plau a sa Majestat ques guarde la constitutio, y que de tot las personas elegidoras ne façan relatio a sa Majestat, pera que proueesca, lo que conuindra.

III Lo

III. LO MATEIX en la Cort de Montfo. Any. M. D. Lxxxv. Cap. de Cort. xxiiij.

COM per no esserfe obtingut lo beneplacit de. V. Majestat, nos sia imprimida la recopilatio de las cõstitucions de Cathalunya, la qual fonc ab tot effecte acabada per las personas elegidas per. V. Majestat, y per los staments del present Principat, in seguint la dispositio del Capitol de Cort, xxiiij. de las Corts per. V. Majestat celebradas en la Ciutat de Barcelona, en lany. M. D. Lxiiij. ans per esser se perduda, (segons se enten) la copia que per los Deputats del present Principat fonc tramesa a. V. Majestat, firmada de todas las sis personas eletas, y tambe, perque ab la no ua impressio se pugan insertar las constitucions, y capitols de Cort, que en la present Cort sera. V. Majestat feruit, ab loatio, y aprouatio de aquella, statuir, y ordenar, ques reueja, y en quant sie menester, de nou se faça la dita recopilatio de constitucions, si, y segons, ab dit capitol de Cort, y ab cõstitutio feta per. V. Majestat, en lo any. M. D. Lij. Capit. ij. esta disposat: supplica la present Cort a. V. Majestat, que per executio de dita constitutio, y capitol de Cort, sia de son Reyal seruey, ab la decretatio de la present constitutio fer nominatio de tres personas, las quals, junctament ab las personas de micer Honophre Pau Cellers en drets Doctor, Canõge, y Sindic del Capitol de la Seu d Barcelona, per lo bras ecclesiastic, micer Ioã Cella, per lo bras militar, y micer Nicolau Frexenet per lo bras Reyal nomenadas, façan la dita recopilatio, collocant aquellas sots congruos titols, y refecant las superfluas, y corregidas, segons q ab dita constitutio, y capitol de Cort esta disposat. E no res menys li placia, ab loatio, y aprouatio de la present Cort statuir, y ordenar, que feta dita recopilatio, y liurada de aquella vna copia al Lo ñinent general de. V. Majestat, y altrás Deputats de Cathalunya, firmadas de ma propria de las personas eletas, pera que resten perpetuament recondidas en los Archius Reyal, y de la Deputatio, pugan los Deputats del present Principat, fer imprimir dita no ua recopilatio, sens altra consulta de. V. Majestat. Plau a sa Majestat, y dins de vn mes sa Majestat nomenara las tres personas p sa part, y en falta de alguns dels nomenats per la Cort, los Deputats de Cathalunya pugã nomenar altrás, y lo mateix sa Majestat, en respecte dels nomenats per sa part.

NOMINATIO FETA PER LO SENYOR REY
per executio del precedent Capitol.

DON PHILIP per la gratia de Deu Rey de Castella, de Arago, de Leo, de las dos Sicilias, de Hierusalem, de Portugal, de Vngria, de Dalmatia, de Croatia, de Navarra, de Granada, de Toledo, de Valentia,

A 2

lencia,

lencia, de Galicia, de Mallorca, de Sivilla, de Sardenya, de Cordona, de Corsega, de Murria, de Iacn, dels Algarbes, de Algezira, de Gibraltar, de las Illas de Canaria, de las Indias Orientals, y Occidentals, Illas, y terra ferma del mar Ocea, Archiduc de Austria, Duc de Borgonya, de Brabant, de Mila, de Atenas, y Neopatria, Comte de Haspurg, de Flandes, de Tirol, de Barcelona, de Rossello y Cerdanya, Marques de Oristany, y Comte de Gociano. Als magnifics, y amats Consellers, los Doctores Miquel Cordellas Regent la Cancelleria, Marti Ioan Franquesa Aduocat fiscal, y Francesc Puig Aduocat patrimonial en lo nostre Principat de Cathalunya salut, y dilectio. Desijant que tinga effecte la recopilatio de las constitutions, capitols, y actes de Cort de aqueix nostre Principat, y Comtats, com se delibera en estas ultimas Corts, en executio, y compliment, del que en altrs Corts anteriors estaua acordat, tenint de vstras personas, letras, experientia, e integritat la satisfaccio, que pera fer la dita recopilatio se requereix, vos hauem nomenat, segons que ab las presents, de nostra certa scientia, y Reyala authoritat, deliberadament, y consulta vos nomenam, pera que juntament ab las tres personas nomenadas per los del dit nostre Principat, y Comtats, en un acte de Cort destas ultimas Corts, fagau la recopilatio de las ditas constitutions, capitols, y actes de Cort, com millor uenreu conuenir al seruey de Deu, y nostre, y be vniuersal de la terra, y a labona, y breu expeditio de la iustitia, (sobre lo qual vstras conscientias encarregam:) y per enaxo, fins la deguda conclusio, y lo annexo, y deppendent dell, vos donam, y commetem nostras vens, vices, y poder complit, quant bastant se requer. Dat en Sanct Lorens lo Reyala, lo primer del mes de Octubre, Any de la Natiuitat de nostre Senyor Mil sinccents vuytanta sis.

YO EL REY.

V. Frigola Vicecan.
V. Comes generalis Thesaur.
V. Marzilla Regens.

V. Sapena Regens.
V. Terça Regens.
V. Quintana Regens.

In Curia quinto foleo. C. xxxj.

Nomina

NOMINATIO DE MICER MICHEL POMET.

Dissabte a xxj. d' Mars M. D. Lxxxvij. Los senyors Deputats del General de Cathalunya, lo ecclesiastic per sa indispositio corporal absent del consistori, ab interuentio dels molt Reuerent y magnifics Oidors de comptes, lo reyal absent del consistori, y lo ecclesiastic succehint en loc, y poder del Deputat de son stamēt, cō es dit absent, en virtut del Capitol. xxxij. de la vltima Cort general, sobre la compilatio, per dispositio del mateix capitol faedora dels vsatges de Barcelona, constitutions, capitols, y actes de Cort, y altrs leys de Cathalunya, nomenan lo magnific micer Miquel Pomet doctor en drets, per fer la dita compilatio, en loc de micer Nicolau Frexanet de Leyda, qui, per aquest effecte demanat ab letra de sas senyorias, no es vingut.

Luis Rufet Scriua major del
General de Cathalunya.

CERTIFICATORIA DELS COMPILADORS.

Nosaltres Michel Cordelles Regent la Reyala Cancellaria, Marti Ioan Franquesa olim Aduocat fiscal, y ara doctor d'la tercera sala, y Regent la Reyala Thesoreria, Francesc Puig doctor del Reyala Consell ciuil, y Aduocat fiscal patrimonial en lo Principat d' Cathalunya, Onofre Pau Cellers Canōge de la Seu de Barcelona, Ioan Cella, y de Taffurer dōzell en Geronia domiciliat, y Michel Pomet ciutada de Barcelona, doctors en quiscun dret, en virtut del capitol de Cort. xxxij. fet en la vltima Cort, celebrada per la S. C. R. Magestat del Rey nostre senyor en la vila de Montso, en lo Any. M. D. Lxxxvij. y de la nominatio, per executio d' dit capitol de Cort, per dita S. C. R. Magestat feta, ab sas letras Reyals dadas en sanct Lorens lo Reyala lo primer de Octubre. M. D. Lxxxvij. y per la subrogatio per los Deputats del General d' Cathalunya, ab lur deliberatio d' xxj. de Mars. M. D. Lxxxvij. feta de la persona de dit Michel Pomet, en loc, y per absentia de micer Nicolau Frexanet, nomenat en dit capitol de Cort, hauem vist, y regonegut los Originals, recondits en los Archius Reyala, y de la casa de la Deputatio del General de Cathalunya, dels vsatges de Barcelona, constitutions, capitols, y actes de Cort de Cathalunya, pragmaticas, privilegis, y altres drets de la patria: e in seguint la forma de dit capitol de Cort, hauem fet la cō-

A 3 pilatio

pilatio, segons se conte en lo present libre: e axi ho certificam, y donam firmat de nostras mans, vuy a .x.vij. del mes de Dezembre, Any de la Natiuitat de nostre Senyor. M.D.Lxxxvij.

*Michel Cordelles Regent.
Martí Ioan Franquesa.
Francesc Puig.*

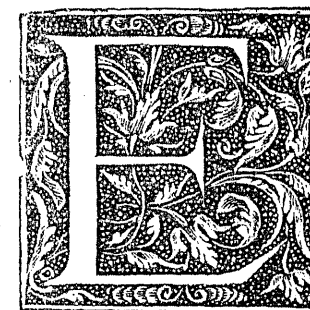
*Onofre Pau Cellers.
Ioan Cella y Taffurer.
Michel Pomet.*

LIBRE PRIMER DE LAS CONSTITUTIONS DE CATHALVNYA.

DE LA SANCTA FE CATHOLICA. TIT. I.

I. IACME primer en Tarragona.
Any. M. CC. xxxiiij. Cap. I.

EN nom de la Sã-
cta, e indiuidua
Trinitat, la qual
lo mon en son
puny contenet,
als imperãts im-
pera, y mana, e
als senyorejants senyoreja. Manife-
sta cosa sie a tots, axi presents, com
esdeuenidors, q̄ nos en Iacme per la
gratia de Deu Rey de Arago, de
Mallorca, Comte de Barcelona,
de Vrgell, e senyor de Montpeller,
volents, enuers lo regiment a nos
acomenat, deguda prouisió ajustar,
e lo stament del Regne en millor
reformat, ensemps ab saludable cõ-
sell, e diligent tractat dels venera-
bles en. G. de Tarragona elet, en.
G. de Gerona, en. G. de Vic, B. de
Leyda, Symon de Çaragoça, P. de
Tortosa Bisbes, B. de la casa de la
caualleria del Temple, B. de la casa
del Hospital Mestres, dels Abbats,
e lecs de tot lo regne nostre, e en-
cara de molts Prelats estãts ab nos

personalment enuers Tarragona,
irrefragablement constituim, decer-
nim, e fermament inhibim, que
nunca de alguna persona layca sia
licit publicamēt, o priuada disputar
de la fe catholica: e qui contrafara,
quant apparra a son propri Bisbe sie
excomunicat, e fino sen purgara, a-
xi com a sospitos de heretgia sie ha-
ut.

II. LO MATEIX en dita Cort.
Cap. ij.

STatuim, que alguns no hajan
libres del vell, o nouell testa-
ment en romanç: e si algu ne
haura, dins vuyt dies, apres la publi-
cacio de aquesta constitutio, del die
que ho sabra, liure aquells al Bisbe
del loc cremadors la qual cosa fino
ho fan, vuller sie clergue, o lec, axi
com a sospitos de heretgia sie ha-
ut, fins que sen sie purgat.

III. LO MATEIX en Leyda. Any.
M. CC. xxxij. Cap. vnic.

Sapien tuyt, que nos en Iacme
per la gratia de Deu Rey de
Arago, de Mallorca, e de Va-
lencia, Comte de Barcelona, e de

Vrgell, e Senyor de Montpeller, per nos, e per tots nostres successors, axi en Arago, com en Cathalunya, e Mallorcas, Manorca, e Montpeller, com encara en lo Regne de Valentia, e per tota la Senyoria, e jurisdicció nostra, com en qual seuol altre loc que ara hauem, e de aqui auant nos, e nostres successors (nostre Senyor ajudant) haurem, per amor de nostre Senyor Iesu Christ, e de la Verge Maria gloriosa mare sua, e en remey de la nostra anima en per tots temps statutim, que cascun jueu, o sarrahi, qui inspirat per gratia del Spirit Sanct, volra rebre la fe catholica, el saludable lauament del baptisme, que francament, e sens tota contradicció de alcun ho pufca fer, no contrestant statut, prohibitio, o pacte de nostres predecessors, o de altre, o encara costuma sobre aço obtenguda: axi que per aço no perda res de sos bens mobles, e immobles, e si mouents que primerament hauia, ans tots aquells bens segurament, e franca haja, tenga, e posseezca per authoritat nostra, salua la legitima dels fills, e dret dels proïmes del conuers: axi empero, que dels dits bens de aytal conuers, los fills, ne los proïmes no li puxen res demanar ell viuient, mas apres la mort de aquell, allo solament, e no res mes puxen demanar, que si moris en judaisme, o en paganisme raho- nablement demanar pogueran: car axi com aquests aytals per axo mereixen la Diuinal gratia, axi mateix se conegan obtenir la nostra, qui deuem la voluntat, e beneplacit de

Deu semblar. Dada en Leyda a tres Idus de Mars, lany de nostre Senyor Mil Doscents quaranta dos. Senyal den Iacme per la gratia de Deu Rey de Arago, de Mallorcas, e de Valentia, Comte de Barcelona, e de Vrgell, e Senyor de Montpeller. Testimonis son en. G. de Montcada, en. R. de Liçana. P. Comte de Vrgell, Pere de Montcada, Nassalit de Gudal, e molts de altres. Senyal den. G. Scriua, qui de manament del Senyor Rey aço feu scriure, en loc, die, e any demunt dits.

CONFIRMATIO DE PAPA
Innocent Quart.

Innoçent Bisbe, seruent dels ser- uents de Deu al venerable fra- re Archabisbe de Tarragona salut, e Apostolical benedicció. Aquellas cosas que a la gloria del Rey eternal, e creximent de la religio christiana, los Reys, e Princeps de la terra orde- nan, statuexen, e disposan, aytant pus feruentment, e pus agradable per quiscuns feels de qual seuol con- ditio, o orde irrefragablement se de- uen observar, quant pus placent son vistes esser a la Diuinal majestat, e per aquells, la utilitat dels loants Ie- su Christ, es vista rebre majors cre- ximents. Sanament la tua placent demanda a nos feta contenia, que lo nostre molt car fill en Iesu Christ lo Illustre Rey de Arago de Deu be- neyt, ab tota affectio de coratge desi- jant

jant plaure a aquell, en ma del qual son las potestats de todas las cosas, e tots los drets dels Regnes, e de aquell re- gonexent hauer la dignitat Reyal, e tot quāt es a ell atribuint, e tot quāt ha, qui feu todas las cosas ab la sola paraula, la temor en temps, e amor de aquell en son coratge, ja en flor de sa iouentut fort mēt ficāt, per aug- mentar, e crexer poble a Deu, per lo qual mes, e pus per fetament lo nom del crucifix pufca esser glorificat, ab sancta, e sauia deliberatio statui, que en tota la terra a jurisdicció de la sua senyoria sotsmesa, quiscu sarrahi, e jueu, qui de tenebres de ignorantia, a la via de veritat qui es Iesu Christ, per lauament de regeneratio se con- uertira, tots sos bens mobles, e im- mobles, que hauia abans de la con- uersio feta a Iesu Christ, entegrament, e franca, sens empatxament, e contradicció de algu puxa tenir per authoritat Reyal, e perpetuament possehir, no obstant statut, prohibitio, o pacte dels predecessors de dit Rey, o de qual seuol altre, o costuma sobre aço obtenguda, segons que en las le- tras de aquen fetas hauem vist pus largamēt esser contengut. Nos doncs lo dit statut tant sanct, e loable ha- uents ferm, e agradable, aquell per authoritat Apostolical confirmam, e ab patrocini del present scrit gor- nim, lo tenor de las quals letras ha- uem fet en las presents insertar, lo qual es aytal. Sapien tuyt, que

nos en Iacme. &c. A negun doncs dels homens sie legut en nenguna ma- nera aqusta nostra pagina de cōfirma- tio infringir, o per gozar temerari cō- trauenir: e si aço algu assajar ho pre- sumira, indignatio de Deu omnipo- tent, e dels benaumenturats sanct Pe- re, e sanct Pau Apostols seus se con- ga encorrer. Dada a Lio a tretze de chalendas de Setembre, del Ponti- ficat nostre any tres.

III. IACME segon, en la segona
Cort de Barcelona, Any.
M.CC.Lxxxviiiij.
Cap. viij.

STatuim, que si jueu, o jueus, o juya, o juyas se batejaren, o tor- naran a la fe catholica, que per ço, car ells há a renuntiar a lurs bēs, per ço cō aquells han de vsuras, e de leig guany, e axi pus greument, e pus dura ne venen a la fe catholica, que nos aytant quant en nos es, e en nostre poder, e en nostra autho- ritat Reyal, e successors nostres, e encara la Cort per tot lo general de la terra lexam, e remetem aquells a ells, e als seus per tots temps.

DE LA CONCEPTIO
IMMACVLADA DE LA SA-
CRATISSIMA VERGE
MARIA, TIT. II.

I. IOAN Rey de Nauarra Loctinent ge- neral de Alfons quart son germa en la
Cort de Barcelona. Any.
M.CCCC.Lvij.
Capitol. I.

EN nenguna cosa tant lo bõ princep no deu girar la sua pensa, cõ en aqllas, per las quals la honor de Deu, e de la sua excellēt mare, e dels altres sancts, e sanctas de Paradis es exalçada, e los poblats a ell subdits de scandols de sinistres, qui seguir se porien, son preferuats. E cõ entre los altres sancts, la Sacratissima Verge mare de Deu, e home sia estada per la Sanctissima Trinitat singularment preeleta, per esser vexell de puritat, e sacrari del Sanct Spirit, e migensera de pau en lo sagrat ventre virginal, de la qual es estada feta reconciliatio, e confederatio entre Deu, e los homens, e de molts altres, e inefables priuilegis, e prerogatiuas, e gratias es estada per lo fabricador del mon decorada, en tant, que nenguna pura creatura fins en nostres dies es estada trobada semblant a ella, ne se espera trobar en los esdeuenidors setgles: que mes direm, si tot quant dir es possible, seria la menor part, del degut a la sua incomprehensible excellentia: a la qual tota persona deu, e pot segurament recorrer, axi com a port de salut, e ancora ferma de sperança de tots aquells, qui a ella deuotament cõfugen, com sie cert, e clara experientia nos demostra, que della rebem totas las gents del mon infinidas misericordias, e gratias, los catius redēptio, los infirmats sanitat, los peregrins reudit, los encarcerats liberatio, los nauegants port, los periclitants, e oppressos

adiutori, los peccadors indulgēcia, los justs premi, los Angels letitia, e tota la Sanctissima Trinitat gloria. No es doncs alguna marauella, si los faels christians a ella deuots de justa ira se cõmouen, quāt de la inefable puritat sua, e dela sua sancta cõceptio, ouhen disputar, o disceptar, e metre en dubte, oc e per algũs curiosos, e temeraris esser publicamēt predicat, ella esser cõcebuda en peccat original, de q̄ lasorellas dels seus deuots se judicā molt offesas, quāt en predicationes, o publicas disputations, o rasonaments ouhen asfermar, la mare del Rey dels setgles, e Saluador del mon esser infecta, e maculada de peccat original, en lo instant de la sua sancta conceptio. Segueix se encara en los pobles, majorment ignorants, indeuotio, e diminutio en las pensas de aquells de la honor, e reuerentia de la sanctissima Verge nostra dona Sancta Maria, e del contrari se alegran las pensas deuotas, e son inflamadas a major, e pus subjecta reputatio, e reuerētia de la purissima Verge, e del seu glorios fill Iesu Christ, Creador, e Redemptor, e Saluador nostre, la honor dels quals de tot nostre poder, e ab tot nostre diligēt studi desijā augmētatar, axi com lom tēguts a aquell subiran be, e encara per las multiplicacions de beneficis, e gratias, q̄ de la sua largitat immensa, migēçant la dita mare gloriosissima, hauē rebuts, y per tots tēps eternalmēt sperā rebre. Per tāt nos dõ Ioā per la gratia d̄ Deu Rey de Navarra, Infant, e Governador general de Ara-

Arago, e de Sicilia, Duc de Nemos, e de Montblanc, Côte de Ribagorça, e Señor dela ciutat de Balaguer, Loctinent general del Serenissim senyor, lo senyor dõ Alfons per la mateixa gratia Rey de Arago, e de Sicilia, deça e della Far, e de Valentia, de Hierusalē, de Hūgria, de Mallorcas, de Sardenya, de Corcega, Côte de Barcelona, Duc de Athenas, e de Neopatria, e encara Comte de Rossello, e de Cerdanya frare nostre molt honrat, seguints los vestigis dels molt Illustres, e serenissims Princeps de recolenda memoria lo senyor Rey don Ioan, e del senyor Rey don Marti, e del victoriosissim senyor Rey don Alfons, e de la molt Illustre Senyora Reyna dona Maria consort, e lauors Loctinent del dit senyor vuy benauen turadament regnants, quiscu dels quals en diuersos temps hā fetas ab sas pragmaticas sanctiõs molts ordinatiõs loables, per augmētatio de la honor, e reuerentia de la gloriosa Verge nostra dona sancta Maria, e de la sua sancta, e purissima cõceptio, e p̄ cessar incõuenients, scādols, e sinistres, q̄ verssemblantmēt se deuiē tēbre seguir entre los deuots d̄ la dita benauenturada Verge, e de la sua sancta cõceptio, e algũs, qui aqlla esser cõcebuda en peccat original affirmauan, e afirman, cõformantnos encara a la preconitzatio feta de manamēt de la dita senyora Reyna vuy benauenturada mēt regnant, sobre la dita altercatio, la qual preconitzatio deppendeix, de certa declaratio per aço feta en lo Cõcili de Basilea, ab loatio, e approbatio, e

consentiment de la present Cort, e aquella instāt, e humilmēt supplicāt constituim, ordenā, e manam ab aquesta constitutio per tots tēps duradora, q̄ no sie algu en tot lo Principat de Cathalunya, vuller sie ecclesiastica persona, o layca, religios mēdicant, o de altre qualseuol statament, religio, professio, o condicio, qui gos publicamēt, o amagada predicar, o dogmatitzar, ne publicamēt afirmar, o disputar, la sacratissima Verge Maria esser estada subiugada, ne maculada de peccat original en la sua sancta conceptio, ne gos dir, que tenir, predicar, o afirmar, la dita sanctissima Verge esser estada preferuada de la dita macula original, sie opinio falsa, improuada, o indeuota, ne en altra manera impugnar, ans de tal doctrina, predicatio, o publica disputatio, o affirmatio se callen, posant fre a la sua temeraria lengua, e indiscret parlar, attes majorment, que ninguna necessitat de la fe sancta, e catholica nons força, tal cosa confessar: e si per algu, o alguns de qualseuol statamēt, religio, o condicio sie, o sien, era fet, o dit publicament contra las cosas en la present cõstitutio cõtengudas, e quiscuna de aquellas, volēm, cõstituim, manā, e declaram, q̄ tals cõtrafaēts, ipso facto, sien haguts per inimics del senyor Rey, e siē perpetualmēt exillats del Principat de Cathalunya, del qual exili gratia, comport, e remissio alguna obtenir no pugā.

DE LAS SANCTAS ES-
GLESIAS, Y HOSPITALS,
COSAS, Y PRIVILEGIS
LVRS. TITOL. III.
I. Vfatge

I. VSATGE. Præcipimus. lo. ij.

MAnam, que si algun alodiari caualler, o pages sō alou volra donar, o vèdre a la esgleya, o monastir, o algun, licètia ne haia, saluāt los balles dls no bles, e aytant quāt ha en la proprietat dī alou, aytāt haia en los homēs aqui habitants, o de aqui exints.

II. VSATGE. Nemini liceat.

NE sie legut a negu de aqui auant, de qualseuol monastir vèda impiadosa, o donatio, o permutatio querer, aqui hon altar es collocat, e la sancta missa hi es feta, e monastica cōuersatio: ans si alguna aytal cosa fera cōmesa, e aço q̄ fet es, per no fet sera haut, e aq̄ll qui haura rebut lo preu, lo perda, e aquell qui haura alienat, la cosa, e lo preu reta a la esgleya sancta, e als venerables monastirs: e los Bisbes han cura, quel monastir alienat cōtra leys, sie reudit altra vegada en son primer stament. Ni sia legut a algu per titol de penyoras, o de ypothecas obligar lo sanct monastir, ans si lo cōtrari era fet, coue ques retorn, de guisa q̄ en lo sanct monastir proceesca la missa.

I. IACME ptimer en Barcelona. Any. M. CCxxvij. Cap. xv.

STatuim, que veguers no alberguē en masos de esgleyas, ne dī locs religiosos, ni prēgan aqui alguna cosa, ne hi façā força. Dada en Barcelona a onze de las chalen-

das de Ianer. Any d̄ nostre Senyor Mil Doscents vint y vuyt.

II. LO MATEIX en Tarragona. Any. M. CC. xxxij. Cap. xvij.

STatuim, que quiscu puxa lexar, donar, e alienar en qualque manera seuulla a esgleyas, e locs religiosos de sas possessions, saluat no stre dret, e senyoria general, e statuts antics: e aço per Cathalunya, e Arago volem esser obseruat.

III. LO MATEIX en dita Cort. Cap. xxij.

STatuim, q̄ los balles, veguers, e cauallers d̄ tota Cathalunya, e de Arago no alberguē p̄ força en monastirs, esgleyas, e casas del Tēple, e del Hospital, e altres locs religiosos, e señorias d̄ aq̄lls, ne de lurs pagesos: la qual cosa si ho fayā, per nos, ep̄ los veguers nostres, e homēs, encara per comunas sien prohibits.

III. LO MATEIX en Leyda. Any. M. CCLvij. Cap. vnic.

EN nō de Iesu Christ. Sie cosa coneguda a tots, q̄ cō nos en Iacme p̄ la gratia de Deu Rey de Arago, e de Mallorcas, e de Valentia, Côte de Barcelona, e de Vrgell, e senyor de Montpeller, e los venerables en Bernat p̄ la gratia de Deu Archabisbe d̄ Tarragona, en. B. de Elna, en. B. d̄ Pāpalona. A. d̄ Çaragoça, en. B. de Vic, en. D. de Osca, A. de Barcelona, P. d̄ Gerona Bisbes, en. G. de Mōtcada de Leyda, en. B. de Oliuella de Tortosa elets, e frare Huc de Ioli de la militia del Tēple, e frare Garau Amic del Hospital d̄ Hierusalē Mestres en Arago, e en Catha-

Cathalunya, e los Abbats de Ripoll, de Poblet, d̄ Coxà, de Montarago, de sanct Ioan de la Penya, e Arnau Pabordre de Tarragona, e molts altres Prelats de esgleyas, e homens religiosos, e clergues, Barons, e cauallers fossen en la Cort, que en la ciutat de Leyda hauem celebrada personalment constituits, per lo stamēt de la terra nostra en mils reformar, e pau, e treua inuiolablemēt obseruar, los dits Archabisbe, Bisbes, e Prelats, e Mestres del Temple, e del Hospital, e altres homens religiosos, e clergues a nos humilment pregarē, q̄ los priuilegis, e libertats per nos, e predecessors nostres a ells atorgadas, e atorgats, e algunas altras cosas q̄ deus son contengudas, deguessen a ells atorgar, e encara cōfirmar. Nos doncs Rey de susdit, seguint las pitjadas dels predecessors nostres, qui libertats, e priuilegis a las esgleyas, e homēs religiosos, axi cō homens catholics han atorgats, e munificentias, e donatiōs han fetas, e treballs volūtaris han sofferts, per ço q̄ repos a las esgleyas, e subdits preparassen, atorgā, e solemnament confessam ab aquest public instrument per tots temps valedor, q̄ nos, e los successors nostres son tenguts, per deute de Rey al offici, deffendre los Prelats, e clergues, e religiosos, e homens, e bens lurs, a nostras proprias missions, e despesas, e a fer aço ab la present nos estrenyem, los successors nostres lexats a semblats cosas obligats.

Item volē, que algun preiudici no sia fet a las esgleyas, a vosaltres Archabisbe, e Mestres, e altres homēs

religiosos, e Prelats d̄ esgleyas, e clergues, e homēs vostres, ne als successors vostres, per la collecta de pecunia que hajam feta als homens vostres, per tuitio, e deffensio vostra, e dels vostres bens, e homēs faedora,

Itē atorgā a vosaltres, que los veguers, e balles nostres jurē en poder del Bisbe diocesā publicament, en presentia del poble, que seelmēt exercescan la justitia, e que per aço pecunia no reban, e q̄ deffenā vosaltres clergues, e homēs vostres, e dels vostres, e los bens dells virilment, e poderosa.

Item atorgam vos, q̄ los veguers, e balles, e sotueguers, e altres officials nostres jurē en poder del Bisbe diocesā, obseruar treuas, e paus, e q̄ seelmēt donen la part sua als Bisbes, segons que en lo instrument de pau, e de treua pus plenament es contengut: e aço mateix juren los sobrejuters en Arago, axi que los sobrejuters lur salari reban acostumat: mas los Bisbes no reban res en Arago, cō aço no sia de costuma obseruat.

Itē prometē en bona fe, q̄ deffendré vosaltres Prelats, e clergues, e homēs religiosos, e homēs, e bens vostres, e lurs, cōtra d̄ predadors, e violadors d̄ pau, e treua, e qualseuol altres, vos, o aquells contra justitia agreuiants.

Itē prometem, q̄ obseruarē, e farem obseruar paus, e treuas, axi com en la forma de aquella pau pus largament es contengut.

Itē prometē, q̄ esmenarē rotas injurias, a vosaltres, e a vostres homēs per nos, e per los nostres fetas, e restituirē las toltas, e q̄ vosaltres allo mateix

mateix semblantment a nos façats.

Item prometem a vosaltres, q̄ seguirẽ falladors d̄ moneda nostra, e aquells, axi com just sera, punirẽ.

Itẽ volẽ, e atorgã a vosaltres, q̄ no sie exigit de vosaltres, ne de altres Prelats, e clergues, e homẽs religiosos en tota la terra nostra, o en mar, leuda, o peatge, per las cosas vostra, e a vs vostre cõpradas tantfolamẽt, ne empatxarẽ per nos, o per altre, que no puscats francament, las cosas vostra transferir p̄ mar, o per terra, a qualsque locs volrets, si dõcs aço no era prohibit per sterilitat, o per carestia grã, e cuidet de la terra, de blat, per mar a las parts estranyes portar. Mas per aquest capitol no volem, ne entenem, q̄ al dret, o libertat del senyor Archabisbe, o de la esgleya d̄ Tarragona en alguna cosa sia derogat.

Item atorgã, e confirmam a vosaltres esgleyas, e monastirs, locs religiosos, e altres, Bisbes, e Abbats, Prelats, e clergues, e homẽs religiosos, e homens vostra, e lurs, tots priuilegis, e libertats, per nos, o per predecessors nostres a vosaltres, e a aq̄lls atorgats, si doncs no eren tals priuilegis, que de dret, e de for del Regne de Arago fossen no sens causa reuocadors.

Item atorgam, que los veguers, e sotueguers, balles, e sobrejunters nostres no facen questa, ne exactio de blat, de ouellas, ne de altra qualseuol cosa a vosaltres, o altres clergues, o homens religiosos, o homens vostra, o lurs, e si peruentura en alguna de aquestas cosas cõtrafayan, prometem a vosaltres, que nos a-

quella cosa entegrament dins spay de dos mesos, apres q̄ request ne serem, esmenar, e restituir farem.

Itẽ atorgam, q̄ cõ algu sera excõmunicat legitimament, en juy a demanar no sie admes en for secular, ans ne sie repellit, fins q̄ sie absolt.

Itẽ atorgã a vos Archabisbe, q̄ sie saul lo dret vostre a vos, e a la esgleya de Tarragona generalmẽt, e special, en totas las cosas sobreditas, e sie a nos lo dret nostre saul semblantment en aquellas. E perço que las cosas sobreditas, totas, e sengles de major fermetat se alegren, juram per Deu, e aquests sancts quatre Euangelis corporalment per nos tocats, e per la Creu de nostre Señor, que totas las cosas sobreditas, e sengles obseruarem, e tendrem a bona fe, e sens engan, e obseruar encara ferma mẽt farem, e contra no vendrẽ per nos, o per altra interposada persona, axi Deu nos aiut, e aquests sancts quatre Euangelis. E a totas las cosas sobreditas, e sengles fermamẽt obseruadoras, e cõplidoras, volem los hereters, e successors nostres perpetualment esser obligats. Fet es aço a Leyda, a dos de las nonas de Abril, any de nostre Senyor Mil Doscets Sinquãta set. Senyal den Iacme per la gratia de Deu Rey de Arago, de Mallorcas, e de Valẽtia, Comte de Barcelona, e de Vrgell, e Senyor de Montpeller. Testimonis forẽ lo Archabisbe, Bisbes, e homens religiosos de sus dits. B. de Cardona, P. de Mõtcada, G. de Castell nou, Huc d̄ Sogorb, R. d̄ Nec, R. d̄ Mõtcada, Iofre de Rocaberti, G. de Castellnou, Ximeno d̄ Folc, B. de Sãctaeugenia, sen ya

senyal dẽ Miquel del Coer, qui per manament del senyor Rey, e per lo senyor frare Andreu Bisbe de Valentia Cancellor seu aquestas cosas scriure feu en lo loc, die, e any de sus dits.

V. PERE segon en la Cort de Barcelona. Any. MCCLxxxiiij. Cap. viij.

Prometem, e encara volem, e ordenã per nos, e per los successors nostres, q̄ obseruarẽ, e farem obseruar las libertats, e immunitats a las esgleyas, e a las personas ecclesiasticas, e als locs, e a las cosas de aquells, e homens lurs, e de certa sciẽtia reuocã los stablimẽts, e las costumats, e las constitutions, si nengunas son fetas contra las ditas cosas, o algunas de aquellas, e que sien cassas, e vanas, e per no fetas de tot en tot sien hagudas, saluas las constitutions de pau, e treua, e los vsatges de Barcelona.

VI. ALFONS segon, en la Cort de Montso. Any M. CCLxxxviiiij. Cap. xxxj.

Ordenam, e statuim, que de aqui auãt nos no trequem, ne officials nostres, ne Barro, ne caualler, ne alguna altra persona, de qual que condicio sia, no gos trencar esglefia cathedral, ne altra esglefia, ne casa de orde, o de religio, o d̄ monastir, ne traure violentment de aquellas, ni de algunas de aquellas, cartas, moneda, ne altra comanda, qualseuol hi sia posada, e los consellers de las ciutats, e de las vilas hajan poder, e licentia

de nos, de empatxar, e deffendre, e contrestar a tota persona, quicõtra aquesta cosa vendra, sens tota pena ciuil, e criminal.

VII. PHILIP en la Cort de Montso. Any. M. DLxxxv. Cap. Cxvij.

PER subuentio de las moltas, y continuas miserias pateix de ordinari lo Hospital general de Sanctacreu de Barcelona, a causa de las moltas despesas, y gastos sustenta, en alimentar los molts malts, y otras miserables personas, q̄ alli se alimentan, statuim, y ordenã, que quiscũ any, de pecunias del General sien donadas, y pagadas al dit Hospital general Mil y doscentas liuras, durador lo present capitol fins a las primeras Corts.

DE BISBES, PRELATS, CLERGVES, RELIGIOSOS, COSAS, Y PRIVILEGIS LVRS, TIT. III.

I. VSATGE. Laudauerunt.

Loaren, atorgaren, e auctorizarẽ los ja dits Princeps Ramõ, e Adalmus, ab lurs magnats que esgleyas, e clergues, e tots lurs drets, e justitias, ne leix treuas treçadas, e sacrilegis qui fossen fetas en lurs Bisbats, requirã, e pledejen, e destrenyan, e iutjen los Bisbes en lurs Capitols, o en lurs Senets, o encara en lurs Cõcilis, o lurs communitats.

I. Iacme

I. IACME Primer en Tarragona. Any.
M.cccxxiiij. Cap. xv.

STatuim, que los clergues, e religiosos, e homēs lurs no donen peatges, o leudas, sino aquells, que donauan en temps del senyor Rey en Pere pare nostre, e del senyor Alfons auí nostre.

II. LO MATEIX en dita Cort,
Cap. xviiij.

STatuim, que clergue, per raho de cosa moble, o immoble, no sie tengut a alguna questa, saluat censos, e agraris cōstituits, e antics statuts, segons diuersitats de locs.

III. CARLES en la segona Cort de
Montso. Any. M. D. xxxiiij.
Cap. i.

PRimeramēt ab loatio, y approbatio de la present Cort statuim, y ordenam, que en los processos de Regalia fets, y fahedors en lo Principat d̄ Cathalunya, y Cōtats de Rossello, y Cerdanya, contra personas constituidas en sacres ordens, religiosos, o beneficiats, sie seruat lo priuilegi consentit, y atorgat al stament ecclesiastic, en las Corts celebradas en la present vila de Montso, per lo Serenissim, y Catholic Rey don Ferrando nostre pare, y auí de memoria immortal, en lany M. D. X. iuxta serie, y tenor de aquell.

III. LO MATEIX en dita Cort,
Cap. de Cort. xv.

TOta vegada q̄ a vostra Maiestat, e als gloriosos Reys antecessors seus se es acostumat fer seruey en aquests Regnes d̄ Cathalunya, Valētia, y Arago, acostumen los Pabordres de la esglesia de Tortosa pagar la part quels toca en Cathalunya, per quant Tortosa es lo cap del Bisbat, y allí tenē sa residentia, lo que no obstant, en lo vltim seruey fōc fet a vostra Maiestat, es estat intentat per los clauaris del Regne de Valentia, voler fer pagar als dits Pabordres sa part en Valentia, allegant, que dits Pabordres tenen part de las rēdas en dit Regne de Valētia: y per que no es raho, que dits Pabordres paguen vna mateixa tatxa duas vegadas, y a vostra Maiestat no redunda ningun interes, que paguen en Cathalunya, o en Valentia, y son en possessio antiga de pagar en Cathalunya, y no en Valentia, encara que tingan rendas en lo Regne de Valentia, com aquellas sian dintre lo Bisbat de Tortosa, e prouintia d̄ Tarragona. Perço supplican a V. Maiestat los tres stamēts de Cathalunya, mane statuir, y ordenar per acte de Cort, que dits Pabordres hajan de pagar, com sempre hā pagat, la part quels toca de qualseuol seruey en Cathalunya, y no en Valentia: per que manant ho axi V. Maiestat, conseruara la antiga consuetut, que los altres Reys de gloriosa memoria predecessors seus continuament hā obseruat, y redimira plets, y questions, que per dit respecte entre lo Regne de Valētia, y dits Pabordres porien insurgir. Quæ licet &c. Altissimus

Altissimus, &c. Plau a sa Maiestat sie seruada la antiga consuetut.

V. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles, en la segona Cort de Montso. Any. M. D. Liiij.
Cap. de Cort. xv.

SVpplica la Cort a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, que lo acte de Cort fet per la Cesarea Maiestat en la present vila de Montso, lany M. D. xxxiiij. disposant, q̄ los ecclesiastics de Tortosa no contribuescan en altres serueys, sino en los que farā en lo present Principat, e que vulla consentir letras, e prouisions necessarias, ab nominatio, e deputatio d̄ personas, o jutges, qui tingā poder, o facultat de fer obseruar lo dit acte de Cort, y fer restituir al Bisbe, Pabordres, e Canōges, y Capitol de Tortosa, lo ques prouara legitimament los hā fet pagar en Valētia de lurs rendas, per los serueys en dit Regne fets, e que no sie prohibit als dits Bisbe, Pabordres, e Canonges, y Capitol traure del dit Regne de Valētia los dits fruyts, y rēdas rebē en dit Regne per raho de lurs Dignitats, y beneficis, ans aquells pogan liberamēt traure de dit Regne per lur sustentatio, y per pagar los carrechs de lurs beneficis. Plau a sa Alteza q̄ sie seruat dit capitol de Cort numero xv, Any M. D. xxxiiij. Y si volran letras, y prouisions, ques facen, dirigidas vniuersis, & singulis officialibus, per executoria de dit Capitol.

VI. PHILIP en la Cort de Mōtso,
Any. M. D. Lxxxv. Cap. vij.

COm no obstant los capitols concedits al stament ecclesiastic, per lo Catholic Rey Ferrando segon, en las Corts de Mōtso, en lo any M. D. x. confirmats per constitutio feta per la Cesarea Maiestat del Emperador nostre pare, y senyor de immortal memoria, en las Corts del any M. D. xxxiiij. capitol. j. y per lo capitol de Cort. xj. del any M. D. xxxij. los ecclesiastics constituits en sacres ordens, o beneficiats, o religiosos son encarcerats per proces de regalia, per los jutges Reyals, sens preceir alsistentia, o requesta del jutge ecclesiastic, y encara a las ditas ecclesiasticas personas portan a las presons comunas, y no en alguna casa honesta, com dits capitols, y constitutions manan, y a las voltas los detenen mes de las vinty quatre horas posadas en dits capitols, perço statuim, y ordenam ab consentiment, y approbatio de la present Cort, que de aci auant se leuen dits abusos, y los dits ecclesiastics sien portats ab tota decentia com se conue als sacres ordens, y stament ecclesiastic, y que no pogan esser portats a las presons comunas, sino en alguna casa particular honesta, com en dits capitols, y constitutions es cōtēgut. Y per quāt vna de las exceptions posadas en dits capitols del any M. D. x. en lo qual no es necessari, q̄ lo jutge Rey al demane alsistentia al jutge ecclesiastic, essent fugitiu lo processat, y la Cort Rey al fa fonament que tantost que es impetit de delictē, y regaliat, es suspitos de fuga, per ço statuim,

B que

que tantoft que vn ecclesiastic se po-
fara en ma, y poder del jutge eccle-
fiastic offerintfe a totas las cosas con
tengudas en dit capitol, no puga a-
quell tal effer capturat per lo jutge
Reyal, ans lo haja de pendre de po-
der del jutge ecclesiastic, per exigir
li la depositio en alguna casa hone-
sta, y no en presos cōmunas, y apres
lo haja de tornar a son jutge eccle-
fiastic, per quel tinga en la forma, q̄
fins aci es acostumat.

**QUE LOS ESTRAN-
GERS NO PVGAN OBTENIR
BENEFICIS, NI OFFICIS EC-
CLESIASTICS EN CATHA-
LVNYA. TIT. V.**

I. ALFONS quart en la Cort de sanct
Cugat, Any. M. CCCC. xviiiij.
Capitol. j.

Om per los nostres
predecessors de loa-
ble memoria, per
grans, e virgents ra-
hons, amor, e fauor
molt justas, e raho-
nables de lurs, e nostres sotsmesos, e
vassalls, veents effer cosa desigual, e
inçõportable, q̄ las Prelaturas, Digi-
nitats, e altres beneficis ecclesiastics,
fundats, e dotats per ells, e lurs pre-
decessors, e lurs, e nostres subdits, siē
per homens estrangers, e de estranya
natio posseits, de q̄ en los temps pas-
sats se hā seguits grās danys, scādols,
e inconuenients irreparables, e per
tolre, e cessar los dits incõuenients,
danys, e scādols, debats, e prejudicis
de a quen seguits, e seguidors, e a sa-
tisfer a la indēnitat del benefici pu-
blic, sien estadas ab grans cõfells per

los dits nostres predecessors orde-
nadas certas pragmaticas, hauets en
substantia, que algun estranger, o de
estranya natio no puga dins nostres
Regnes, e terras obtenir, o posseir
Dignitats, o beneficis ecclesiastics,
per tant ordenam, e statuim perpe-
tualment, e immutable, ab consenti-
mēt, e approbatio d̄ la present Cort,
que algu, qui no sie nadiu d̄ nostres
Regnes, e terras, no puga d̄ aci auāt
obtenir, ne posseir alguna Prelatu-
ra, Dignitat, benefici, ne offici, o ad-
ministratio ecclesiastics en alguna
part dels dits nostres Regnes, e ter-
ras: ans degā, e siam tenguts empat-
xar en tota manera, e ab tots re-
meys, la executio de qualseuol bul-
las, e gratias fetas, e faedoras, enca-
ra que pogues effer dit, que haguef-
sen jus in re dels dits estrangers, las
ditas gratias, o bullas impetrants: e si
alguns, qui no sien nadius dels dits
nostres Regnes, e terras de present
posseixen alguna Prelatura, Digni-
tat, benefici, offici, o administratio
ecclesiastics, on son proueits, o han
gratia expectatiua, proueirem encõ-
tinent, ab gran instātia al sanct Pare
faedora, que per via de translatio, o
altres remeys canonicos sien proue-
its en otras parts, o Regnes de be-
neficis a ells couinets, e aquells que
vuy posseexē las ditas estranyas per-
sonas, sien donats a nostres subdits,
nadius dels dits nostres Regnes, o
terras, e no a altres: e per semblant fa-
rem sobre totas responsions, e pen-
sions ques fan, que de aci auant no
sien, ne pugañ effer fetas a las ditas
personas de estranya natio, per qual-
seuol personas en alguna manera.

CAR-

II. CARLES en la Cort de Barcelo-
na. Any. M. D. xx. Capitol
de Cort. xviiij.

COm la religio del Hospital
de sanct Ioan de Hierusa-
lē sie estada per los Princesps
Reys de Arago, Comtes de Barce-
lona progenitos d̄ vostra Majestat,
y per los Barons, y altres del present
Principat dotada, fauorida, y ajuda-
da, com los frares de la dita religio
sien deffensors de la fe Christiana,
y zeladors de aquella, e sie cert, que
en lo ambit d̄ las duas Dignitats de
la dita religio, que son en lo present
Principat, ço es la Castellania de
Amposta, y Priorat de Cathaluña,
son, y deuen effer, segõs en lo passat
sõ estadas sempre, las Preceptorias,
y Cõmandas cōmunas als frares de
la dita religio, originaris, y nadius
del dit Principat, y dels Regnes de
Arago, Valētia, y Mallorcas: empe-
rõ de algun temps en la se ha intro-
duit pratica, o vs, q̄ en la dita Caste-
llania, ni en las Cõmandas en lo am-
bit de aquella fundadas, no son acu-
llits los frares de la dita religio ori-
ginaris, y nadius del present Princi-
pat de Cathaluña, segõs es de equi-
tat, justitia, y raho, y en lo passat loa-
blemēt era acostumat, cõ lo cap d̄ la
dita Castellania, y moltas Cõmandas
de aquella sien en lo dit Principat,
la qual diuisio es inica, y sembrado-
ra de Zizania en tant sancta religio.
Perço la dita Cort supplica humil-
mēt a vostra Majestat, per proueir a
las ditas cosas, y tornar aq̄llas a de-
gut stamēt, sie d̄ merce sua proueir,
inhibir, y manar, que no sie donada

possessio a algun frare de dita reli-
gio, q̄ no sie nadiu, e originari del
dit Principat de Cathaluña de Pre-
ceptorias, o Cõmandas alguna, funda-
da en la dita Castellania, q̄ sie en lo
dit Principat de Cathaluña, fins,
entro a tāt, q̄ sie proueit, e ordenat,
e posat en executio, q̄ los frares ori-
ginaris, e nadius del dit Principat d̄
Cathaluña sien acullits, y de fet cõ-
corregan en las Cõmandas, funda-
das en la dita Castellania de Ampo-
sta, encara q̄ sien en los dits Regnes
de Arago, y Valentia, y q̄ contra a-
questa dispositio no sien consenti-
das, o atorgadas per vostra Maje-
stat, Loctinēt general, e altres qual-
seuol officials de aq̄lla executorias,
ni otras prouisions, e si cõsentidas,
e atorgadas seran, sien hagudas per
nullas. Plau al senyor Rey.

III. LO MATEIX en la segona Cort
de Montso. Any M. D. xxxiiij.
Capitol de Cort. j.

COm sie cosa desigual, e molt
danyosa al Principat de Ca-
thalunya, y Cõtats de Ros-
fello, y Cerdanya, q̄ las Prelaturas, y
Abbadiats, e altres Dignitats eccle-
siastics, fundadas, e dotadas en dit
Principat, e Comtats, per los prede-
cessors de vostra Majestat, o per sos
subdits, o qualseuol otras personas,
sien per personas estranyas de dits
Principat, y Comtats posseidas, de
que se hā seguit en lo passat danys,
e inconuenients: perço los tres sta-
ments de Cathaluña congregats
en las Corts generals, que vostra
Majestat celebra als Cathalās, en
la vila de Montso, supplican hu-
milmēt,

B 2

milmét, que per be, vtilitat, y repos dels poblats en los dits Principat, y Còtats, li placia perpetualment statuir, y ordenar p si, e successors seus, q̄ de aci al dauat, en las Prelaturas, e Abbadiats, e otras Dignitats, e beneficis ecclesiasticos del present Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, dels quals vostra Majestat es patro, qui d̄ present vagan, ni per auant vagarã, encara q̄ vacassen en la Sede Apostolica, no sien presentadas a nostre Sanct Pare per vostra Majestat, ni per sos successors, ni prestara cõsentiment per causa de permutatio, o de tràlla tjo, per prouoir de aquellas, sino per sonas q̄ siẽ Cathalãs, nats, e domiciliats vertaderament, y sens frau en los dits Principat de Cathalunya, o Comtats de Rossello, y Cerdanya, y fills de aquells, encara q̄ no sien nats dins los dits Principat, o Còtats, en axi que, a las ditas Prelaturas, Abbadiats, e otras Dignitats, e beneficis ecclesiasticos sien presentats tãtfolamēt Cathalans, e no otras personas de altres Regnes, e terras de vostra Majestat, y ab toç effecte dits Cathalans tingã, e posseescã ditas Prelaturas, e Abbadiats, sobre los fruyts de las quals no cõsentira vostra Majestat, sien imposadas p̄sio, o p̄sions annuas, en fauor, de personas otras, que no sien Cathalans, nats, e domiciliats, com dit es, en los dits Principat, o Comtats, empero en fauor de dits Cathalans se pugan cõsentir, e imposar, e aço, no obstant qualseuol cõstitutio lo cõtrari disposant, e los executorials atorgadors per ditas Prelaturas, e Abba-

diats, e otras Dignitats, sien atorgadas per vostra Majestat, si sera present en dit Principat, y en absentia de vostra Majestat, per son Locutinēt general, y en absentia, o defallimēt de aquell per lo Portat veus de general Governador, a cõsell, y deliberatio de la Reyal Audientia de Cathalunya, e no en altra manera, los quals executorials no pugã esser atorgats, sino als demunt dits Cathalãs, y fills de aquells, com dalt es dit, e tot lo fet en cõtrari, sie cas, va, e nulle: e vostra Majestat obtindra de nostre Sãct Pare, ans de la conclusio de la present Cort, q̄ no conferira ditas Prelaturas, Abbadiats, Dignitats, e beneficis, encara q̄ vacassẽ en la Romana Curia, sino a las ditas personas Cathalanas, e q̄ cõfirmara lo present Capitol, e tot lo cõtengut en aquell. E mes placia a vostra Majestat, fer los merces, obtenir de nostre Sãct Pare, q̄ las Dignitats post Pontificals, Priorats, e tots los altres beneficis, axi ab cura, cõ sens cura, que no son de patronat Reyal, fundats en dits Principat, y Còtats, sien cõferits als dits Cathalãs, cõ altres dit, y las p̄sions sobre los fruyts de aquells imposadoras, en fauor de dits Cathalans, y no de altres, Et licet, &c. Altissimus, &c. Plau a sa Majestat per bons, y molts serueys als Serenissims Reys predecessors seus de gloriosa memoria, y a sa Majestat fets, fer los merces de presentar, e dar asẽso, y cõsenso, en tots los Abbadiats, e beneficis ab cura, o sens cura de patronat Reyal, axi per fundatio, cõ per dotatio, o priuilegi Apostolic, axi del tẽps de sa Ma-

sa Majestat cõ d̄ los antecessors fundats, en fauor d̄ Cathalãs, nats vera mēt, e sens fictio, o disp̄tatio alguna en lo Principat de Cathalunya, y Còtats de Rossello, y Cerdanya, y supplicara sa Majestat a nostre sanct Pare, se effectuen las ditas presentatiõs, cõsensos, y assensos realmēt, y de fet, y las prouisions, y collations q̄ a sa Majestat esguardan, y esguardar pugan, atorgara aquellas iuxta lo styl de la Regia Cancellaria en dits Cathalans, y no altres: e que aço haja loc en qualseuol vaccatio de aci auant, axi per mort, cõ per renūtiatio, o resignatio, regres, acces, coadjutoria, impositio de pensio, la qual nos puga imposar sino en fauor d̄ dits Cathalãs, y q̄ no manara sa Majestat dar altrament executorials, sino en obseruãça tantfolamēt del present capitol. Quãt empero a las Dignitats post Põtificals, y priorats q̄ no seran electius, y beneficis q̄ no son de patronat Reyal, ab cura, e sens cura, y pensions sobre los fruyts de aquells, plau a sa Majestat, manar q̄ sien cõferits a dits Cathalans, cõ dalt es dit en los Abbadiats, y beneficis, y las pensions sien imposadas en fauor de Cathalãs tãtfolamēt, y manar expedir letras oportunas pera nostre sanct Pare, y son Embaxador, y altres, y tindra la ma que haja effecte,

III. LO MATEIX en la tercera Cort de Montso, Any M. D. xxxvij. Capitol de Cort. j.

PRimerament, cõ per experientia se sie vist, q̄ molts perso-

nas estrangeras, per fer frau ala constitutio, o capitol de Cort primer, atorgat per vostra Majestat en las Corts celebradas en la present villa, en lo any, M. D. xxxiiij. Començant, *Com sie cosa desigual, y molt danyosa. &c.* disposant, q̄ Abbadias, y beneficis d̄ patronat Reyal, e no patronat Reyal no sien conferidas a personas estrañes, q̄ no siẽ naturals del dit Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, molts personas estranyas obtenẽ de vostra Majestat Abbadias, y altres beneficis, e per fer frau a dita cõstitutio, o capitol de Cort, obtenen de vostra Majestat executorials, e sequestres de las rendas de dits Abbadiats, los quals sequestres responen de las rendas dels dits Abbadiats, e beneficis, als tals estrangers: per hont lo dit capitol de Cort resta sens effecte algu: perço, per prouoir a tals abusos, supplicã los dits tres stamets del dit vostre Principat de Cathalunya a vostra Majestat, q̄ li placia statuir, y ordenar, q̄ de aqui al dauat tals sequestres, y executorials, en frau, y preiudici de dit capitol de Cort, no siẽ atorgats, ni expeditos, ab decret de nullitat: prohibint al Cancellor, Vicicancellor, e Regẽt la Cancellaria de vostra Majestat, q̄ tals sequestres, y executorials no firmen, y al Prothonotari, y a sos locutinets, e tots scriuans Reyals, y de la Cancellaria de vostra Majestat, que tals executorials, e sequestres no expedescan, ni registren, ni segellen, fots las penas contengudas en lo capitol dit de la obseruança, fet per lo Catholic Rey don Ferrando

aui de vostra Maieſtat, en la Cort celebrada en la ciutat de Barcelona. cap. xxij. Començant. *Poc valria, etc.* e q̄ en cas de vacatio de dits Abbadats, y beneficis, los Deputats del General de Cathalunya ſien ſequeſtres de las rendas de aquells, ſins a tant, que dits Abbadats, y beneficis ſien proueits, e conferits a naturals dels dits Principat, e Comtats. E cō las letras offertas per vostra Maieſtat en dit capitol, ſobre los beneficis que no ſon de patronat Rey al, no ſien obtingudas, ni ſe remey cōpetent, que ſie ſeruit vostra Maieſtat, obtenir cōfirmatio de la Sede Apoſtolica del dit capitol, ans de la conclusio de la preſent Cort. Plau a ſa Maieſtat queſ guarde la dita cōſtitutio, o capitol de Cort, y que en frau, y prejuy de dita conſtitutio, e capitol de Cort nos donen executorials, ni prouifions de ſequeſtres, y que ſi ſe faran, en tal cas ſien nul·las: e tambe manara ſa Maieſtat, donar letras, y fauor que cōuinga, pera que vinga la confirmatio de dita conſtitutio, com ſe ſupplica, lo mes preſt que ſer puga.

V. LO MATEIX en la quarta Cort de Montſo. Any M. D. xxxij. Capitol de Cort. vij.

SI las leys ab tot effecte no ſon obſeruadas, poc aprofitaria fer aquellas. E cō de poc en ſa ſeſa cā molts fraus als capitols de Cort, fets p vostra Maieſtat, lo vn en Barcelona lany M. D. xx. e laltre en las Corts de la vila de Mōtſo, lany M. D. xxxvij. ſobre los executorials donadors per las Cōmandas de ſanct

Ioā de la Caſtellania de Ampoſta, ſituadas en Cathalunya, ço es, que no ſien donats, o expeditos a frares de la religio de ſanct Ioan que no ſien nadius, y originaris del Principat de Cathaluña, e Cōtats de Roſſello, e Cerdanya: e los frares de dita religio Aragonesos, y Valentiās, (per q̄ los dits executorials nols ſerriē cōſentits, ſens los quals no podē rebre los homenatges dels vaſſalls, obſtāt Reyals pragmaticas) procura, que lo Meſtre de dita religio poſe ſequeſtre en los fruyts d̄ las ditas Cōmandas, mane al ſequeſtre, q̄ los dits fruyts done al qui de dita Cōmāda es per ell proueit, no eſſent nadiu, y originari dels dits Principat, y Cōtats, axi q̄ ab tals ſequeſtres ſe fa frau als dits capitols de Cort, y a la Rey al Cancellaria, y ſegell, per q̄ ſe reben los fruyts ſens traure executorials, lo que es cōtra pragmaticas Reyals, y la cōcordia feta entre los Reys de Arago, y dita religio: per ço la dita Cort ſupplica a vostra Maieſtat, q̄ li placia ſtatuir, y ordenar, q̄ tals ſequeſtres, en frau, y preiudici de dits capitols de Cort, no ſien poſats, ni admeſos, ſino en cas, q̄ frare de la dita religio, nadiu, y originari dels dits Principat y Comtats fos proueit de tal Comanda, o lo ſequeſtre fos poſat en fauor ſua, e per dar los fruyts anaquell, y no a altri: e lo dit ſequeſtre no goze, ni preſumesca acceptar aquell, ſenſe traure primer executorials de la Rey al Cancellaria de Cathalunya, dels quals haia de fer oſtentio a las Vniuerſitats de dita Comanda: e ſens dits executorials, los vaſſalls no pu

no paguen, ni pogan pagar rendas algunas, ſots pena de Mil ducats, dels bens de dita vniuerſitat exigidors, ſens remiſſio alguna: ans en tal cas, ſe hajan de retenir las rendas vers ſi, y en coſa algua no obeir lo dit ſequeſtre, ni altra qualſeuol persona, ſenſe dits executorials, de las quals penas ſien fetas duas parts, la vna adquiſidora al official executor, laltra al General de Cathalunya. E noresmenys, q̄ vostra Maieſtat, o vofre Loctinet general, e en abſentia de aq̄ll dels dits Principat, y Comtats, lo Portant veus de Gobernador general haja a inſtancia dels Deputats de Cathalunya, o de altra qualſeuol persona de la dita religio poſar ſequeſtre en dita Cōmanda, nomenador per los dits Deputats, los quals hajan a fer dita inſtancia, y nominatio: e lo dit ſequeſtre haja de poſar los fruyts, o lo proceit de aquells, dins vn any apres que collits ſerā, en la taula dels depofits de la ciutat de Barcelona, a ſolta dels Deputats qui a las horas, y per temps ſeran, e hajan de rebre compte de aquells: e per eſtas coſas lo dit ſequeſtre haja de preſtar cautio idonea, ab fermanças, en poder de la Cort: e los Deputats hajan, e ſien tinguts de fer dita inſtancia, y nominatio de ſequeſtre, ſots lo jurament que preſtan en lo introit de lur offici, e noresmenys incorregan en ſententia de excommunicatio, com en las otras coſas d̄ las Generalitats: e las poſſeſſions, y ſequeſtres de las Commādas que ſeran donadas, y poſats apres del dit capitol de las Corts del any.

M. D. xx. ſien reuocadas, y reuocadas, e las ditas Commādas ſien poſadas ſots ſequeſtre, en la forma q̄ en lo preſent capitol es contengut. Plau a ſa Maieſtat, ab q̄ la nominatio del ſequeſtre ſie feta per nos, o per noſtre Loctinet general ab la Rey al Audiētia, e axi mateix la ſolta dels diners d̄ la taula ſequeſtrats. E per a uant ſa Maieſtat, per la bona conformitat de aqueſtos Regnes, manara, y tindra la aduertentia que conuindra.

VI. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort. viij.

PER obſeruança del capitol de Cort, fet per voftra Maieſtat, en las Corts per voftra Maieſtat celebradas en la preſent vila, lany M. D. xxxvij. començant. *Primeramē, com per experientia ſe ſie viſt, &c.* diſpoſant que las Abbadias vagāts en los Principat de Cathalunya, y Cōtats de Roſſello, y Cerdanya, no ſie cōferidas a personas eſtrañas, ſupplica la dita Cort a voftra Maieſtat, q̄ li placia ſtatuir, y ordenar, q̄ ſi ſequeſtres ſerā poſats en ditas Abbadias en fauor de eſtrāgers, eſſent cōferidas a aquells, q̄ los Deputats del General de Cathalunya puga, y hajan per lur Syndic fer inſtātia, q̄ los dits ſequeſtres en fauor de eſtrāgers poſats, ſie remoguts per la Rey al Audiētia, o altre iutge, aqui ſe pertaēne ra, encara q̄ fos poſat per voftra Maieſtat, e que ni ſie poſat altre, nomenador per dits Deputats, lo qual haja de preſtar jurament, y cautio idonea, de legitimament miniſtrar, y

B 4 poſar

posar las pecunias que proceiran de dits Abbadiats, en la taula de Barcelona quiscun any, a solta de dits Deputats, sens expressio dels noms propis de aquells, sino tant solament sub nomine officij, y que alli sien conseruats, per als qui seran proueits dels dits Abbadiats, que siē Cathalās, y qualificats, segōs dit capitol de Cort. Plau a sa Maiestat q̄ se obserue lo capitol de Cort, y que lo sequestre sie posat per nos, o per nostre Loctinent general, y la solta dels diners sie feta per nos, o per dit nostre Loctinent general.

VII. PHILIP. Prīncep y Loctinent general de Carles, en la primera Cort de Montso, Any. M. D. xxxvij. Cap. Lxij.

Tambe statuim, e ordenam, q̄ sie seruada la constitutio, e, o acte de Cort de las Prelaturas del any. M. D. xxvij: exceptadas las personas cōtengudas en lo cap. de Cort.

VIII. LO MATEIX en dita Cort, Cap. de Cort. xij.

Com per constitutio feta en lo concili prouincial de Tarragona, començant, *Archiepiscopalis apicis, &c.* sie statut, y ordenat ab moltes justas rahons, y causas, que no puga esser vicari general en lo spiritual y temporal en dit Arcebisbat, y suffraganeas de aquell, persona que sie de extranea natio, y fora dels Regnes de la Corona d'Arago, ab decret irritant, que las sentēcias, y processos fets per tals assistents officials, y vicaris generals de

extranea natio, fossen ipso facto inualits, e nulles: la qual constitutio a be que sie auctoritate Apostolica cōfirmada, no resmenys es moltes, y diuersas voltas, per incuria, y poca potentia dels ecclesiasticos prouincials, de fet violada, o alterada, en gran dany, y preiudici, axi del seruey de Deu, com dels ecclesiasticos de dita prouincia, lo que cessaria, si vostra Alteza manas prestar la auctoritat, y auxili, ab aquella deguda assistēcia, y fauor, que sol, y deu prestar la cort temporal a la spiritual, per la conseruatio, y bon estat de la Republica ecclesiastica: per tant se supplica a v. Alteza vulla manar a son Loctinent general, Cancellor, Vicicancellor, Regent la Cancelleria, o altres officials Reyals, que tota hora y quant, sera demanada assistēcia, o executio de dita executio, o inuocatio de bras secular, per lo capitol de Tarragona, o altres capitols particulars prouincials, aqui tal interes sera fet, com la actio sie popular, que ajudant a dita iurisdicció ecclesiastica, y als prouincials de aquella, sie donada per dit Loctinent general, y Rey al Audientia, o per qualseuol altre official Rey al, que de aço sera request, tota fauor, y auxili, per la executio, y obseruāça de dita cōstitutio: e no permetā aquella sie violada, o perturbada, en tant gran dany, y preiudici de dita prouincia, y singulars personas ecclesiasticas de aquella, Plau a sa Alteza, quels sie donat lo auxili supplicat.

VIII. LO MATEIX en dita Cort, Cap. de Cort. xxij.

Perque

Per quant en Arago, Valentia, y Castella, y altres Regnes no admeten en las Dignitats, y beneficis ecclesiasticos simples, o curats, Cathala algu, y es molt grā inconuenient, que los de nostra natio Cathalana no sien admesos en dits Regnes, y que ells sien admesos en Cathalunya, ahont los patrimonis dels militars, y altres son mes exiguos, que en los predits Regnes, y sie la total destructio de la republica, no mirar en aquest tāt grā dany, y abus, e desigualtat: a la qual desijāt la present Cort obuiar, y dar remey, supplican dits tres staments a vostra Alteza, que li placia manar, y prouoir, que notari algu de qualseuol auctoritat, no obstāt qualseuol exemptio tinguēs, no gos presentar, ni lleuar actes de ningunas prouisions, o letras Apostolicas, fetas extra Regnū, e possessions de algunas Dignitats, o beneficis de qualseuol religio sien, instituits en Cathalunya, en fauor de qualseuol persona, que no sie Cathala natural, nat en Cathalunya verament, y sens fictio, y sens dispēfatio, y habilitatio, y no sols per las possessions de dits beneficis, mes ni per pensions que sobre aquells fossē referuadas apres de la concessio de las cosas contengudas en la present supplicatio, o capitol: ni aduocat aconsellar, ni procurador procurar: y si lo cōtrari sera fet per algu dels predits affirmatiue, cayga per quiscuna vegada q̄ haura cōtrafet en pena de cent lliuras Barcelonesas, y sien inhabils de officis, y beneficis, y bandejats perpetuis temporibus de dit Principat

de Cathalunya, sens remissio alguna: y que los Deputats del General de dit Principat en dit cas, requests que sien per algu Cathala natural, hajan, y sien tēguts executar lo present capitol, a despesas del dit General: y no fentho, sien dits Deputats ipso facto priuats del salari de aquella terça, en que seran requirits, y dita priuatio sie tātās voltas, quātas seran requirits: entenen empero, q̄ del present capitol, o cosas en aquell contengudas sien exceptats los Reuerēdissims dō Ioan de Tormo Bisbe de Vic, don Francesc de Vries Bisbe de Vrgell, y don Ferrando de Loazes Bisbe de Leyda, y los familiars, y continuos comēfals dells, y quiscu dells: e las ditas cosas demanan, y entenen supplicar los dits tres staments, saluo beneplacito Sāctæ Sedis Apostolicæ: y que la dita dispositio sie seruada per tot lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello y Cerdanya. Plau a sa Alteza, se guarden las constitutions sobre aço fetas, y que los notaris sien punits, com es supplicat, si contrafaran, en lo que es cōtengut en ditas constitutions, saluat tots temps lo dit beneplacit de la Sede Apostolica: y q̄ los Bisbes de Vic, Vrgell, y Leyda, qui ara son tant solament, pugan quiscu dells nomenar vuyt personas, dins spay de vn mes, las quals haian de eiser scrites en la Depütatio de Cathalunya, y pugan tenir ditas personas nomenadoras qualseuol beneficis a lur dispositio, e collatio, saluats los patronats de sa Maiestat.

B ; X LO

X. LO MATEIX en la segona Cort de Montfo. Any. M. D. Lij. Cap. de Cort. xxvij.

Cofa justa es, e per vostra Altefa, e predecessors vostres a tots los Regnes vostres de Espanya atorgada, y en lo present Principat per los Reys de Arago de immortal memoria predecessors vostres ordenada, que los beneficis ecclesiasticos siē posseits per los regnicols de aquells. Perço, adherint vostra Altefa a la voluntat del Serenissim Rey don Alfons quart de immortal memoria predecessor vostre, en la Cort de Sanct Cugat, en la constitutio començant. *Com per los nostres, &c.* y aquella de nou corroborant, y confirmant, ab loatio, y ab approbatio de la present Cort placia a vostra Altefa statuir, y ordenar, que ningun estranger de qual seuol grau, o condicio que sie no sie admes, a obtenir en lo present Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya ningunas Prelaturas, Abbadias, Dignitats, Comandas, y officis, ni beneficis ecclesiasticos, axi regulars, com seculars, en dits Principat, y Comtats constituits, o fundats, ni pensions, ni reseruatiōs de fruyts, sobre los fruyts d'aquells, ans en dits beneficis, pensions, y reseruatiōs de fruyts tātfolamēt siē admesos, los qui veramēt, y sens fictio, o dispensatio serā naturals de dits Principat, y Comtats, y nats en los locs, o terras q̄ pagan los fogatges al General de Cathalunya, e los fills de aquells, encara que sien nats fora los dits Principat, y Comtats,

los quals empero no tindrā lo dret, venint, o deualāt de persona estrāgera, media, o immediadament, e los quals, per obtenir dits beneficis, no hauran consentida alguna pensio, ni reseruatio de fruyts, ni altre interes pagat haurā a estranger algu: en los quals casos, dits naturals sien tractats com estrangers. E per que millor ditas cosas sien obseruadas, placia a vostra Altefa statuir, y ordenar, que ningu no gos, ni presumesca, per dit effecte presentar a ningun natural dels dits Principat, y Comtats ninguns actes, o prouisions de qual seuol estranger, o natural tenint lo dret mediada, o immediadament de aquells, e per qui per dit dret cōsentit haura pensio, o reseruatio de fruyts, o altre interes pagat, o donat li haura, ni tampoc als predits no gos aduocar, procurar, ni deffensar aquells en juy, ni fora juy, sots pena, que los tals presentats, aduocats, y sollicitants sien fets inhabils ipso iure, y sens altra declaratio, de tots officis, y beneficis, a q̄ los naturals del present Principat poden, y son acostumats cōcorrer, e que sien exillats per vostra Altefa, e vostres officials dels dits Principat, y Comtats, sens poder esser remesos de dit exili per qual seuol officials vostres, e que encorregan en pena de Mil florins de Arago, applicadors a vostres cofrens Reyals per la meytat, e per l'altra meytat al official executant: e vltra las penas sobreditas, incorregan en las penas apposadas a semblants personas per los fueros de Arago, y furs de Valentia, pragmatics, y leys de Castella,

lla, las quals volen ser hagudas per repetidas, junct ab tota la tenor de aquellas, axi com si de paraula, a paraula fossen aci cōtinuadas. Contra los notaris empero Reyals, e Apostolics, o laycs qui tals actes, venints en nom de estrangers, directament presentaran, placia a vostra Altefa ordenar, ser repetidas en aquest cas las penas posadas per vostres predecessors, quant en los qui presentan a laycas personas citations Apostolicas: e q̄ perço sien priuats del exercici del offici de notaris en vostres Regnes, del qual cas, no pujan axi mateix per vostres officials ser remesos. Si empero los tals notaris presentants seran ecclesiasticos, placia a vostra Altefa statuir, y ordenar, que sent presos per los atreuiments dits per vostres officials, siē restituits en los carcens Episcopals del Bisbe, en la diocesi del qual lo dit official se trobara, de aquell modo, y manera, que se acostuman restituir los clergues coniugats, obligats ab scriptura de terç firmada en la cort del veguer de Barcelona, fins a tant quel dit notari haia restituits tots los actes, e la apprisa de aquells, si algūs ne tindra, e la part en danys, e interessos sera plenament satisfeta: e apres lo dit notari sie liberat, e exillat de tot lo present Principat de Cathalunya, e Comtats de Rossello, e Cerdanya perpetuamēt, sens poder ne ser remes. E cō per altrās constitutions sie proueit, que poc aprofitaria ser constitutions, si aquellas no eran plenamēt obseruadas, perço, sots pena de indignatio de vostra Altefa, e sots las penas statui-

das, e ordenadas per lo Rey dō Ferrando segō de immortal memoria proauit de vostra Altefa, en la constitutio vulgarment dita de la obseruāça, y altrās al arbitre de vostra Altefa reseruadas, placia a vostra Altefa manar al Illustre Loctinent general vostre que per temps sera, Cancellor, Vicicancellor, Regent la Cancellaria, Portāt veus de general Governador en los dits Principat, y Comtats, e a lurs assessors, e a qual seuol altres officials vostres, que totas, e sengles cosas contengudas en la present cōstitutio obseruen, e exequescan, segons q̄ per vostra Altefa sera statuit, y ordenat: e q̄, si per cas a la part instant apparra, los dits officials vostres ser negligents en la executio de las cosas sobreditas, placia a vostra Altefa statuir, y ordenar, q̄, com per altrās constitutions es permes, puga esser recorregut als Deputats qui vuy son, y per auant serā en lo present Principat, los quals iunct ab son syndic sien obligats en totas, e sengles cosas sobreditas ser part formada, a despesas del General, y la present constitutio ser seruar, sots las inhabilitatiōs mateixas: entes empero, que del present capitol sien exceptats lo Archebisbe de Tarragona qui de present es, y vuyt personas per ell nomenadoras, dins cert termini per vostra Altefa prefigidor, per los beneficis a la collatio, y prouisio, y lo Bisbe de Vic qui vuy es, y tantas personas, quātas en las derreras Corts li foren consentidas, en vn capitol tractant del mateix: exceptat axi mateix lo Reuerendissim don Ferrando de Loazes Bisbe

Bisbe de Leyda, eiet de Tortosa, y las vuyt personas q̄ nomenara, las quals tambe en las Corts passadas fore exceptadas, y a ell referuadas: y la mateixa exceptio sie per lo doctor Aries nou eiet de Leyda, y per vuyt personas per ell nomenadoras, y per lo Abat de Ager, y per tres personas per ell nomenadoras, per los beneficis de son Abbadiat, que seran fora de son monastir, y que la dita nominatio hajan fer los sobre-dits dins sis mesos, comptadors del die de la conclusio de las presentis Corts en auant: e que las penas imposadas als aduocats hajan loc tant solament, en lo cas que son imposadas als notaris. E com lo dit Reuerendissim don Ferrado de Loazes Bisbe de Leyda sie present en la dita Cort, nomena las personas seguets, coes; mossen Ferrando de Loazes preuere, Ioan de Loazes, Francesc Loazes, mossen Ioan Marti ara canonge de Leyda, Francesc Marti, Gaspar Togores, Balthasar Togores, tots de la ciutat de Oriola, del Regne de Valentia, y Cosme de Omiate de la ciutat de Valentia. Plau a sa Altesa, exceptadas las Prelaturas, sobre las quals intercedira ab sa Majestat, y las Commandas que la Castellania de Amposta te en Cathalunya, sobre las quals ha respost en lo seguent capitol de las Commandas.

XI. PHILIP en la Cort de Montso, Any. M. D. Lxxxv. Cap. iij.

Confirmat lo capitol d̄ Cort, qui comença, *Com la religio, etc.* concedit als tres stamets del

present Principat, per lo inuictissim Emperador, y Rey nostre señor de immortal memoria pare nostre, en las primeras Corts de Barcelona celebradas en lany M. D. xx. y laltre capitol d̄ Cort sete comecat̄ *Si las leys ab tor eff. etc, etc.* de las Corts p̄ lo mateix Emperador, en lany M. D. xxxxiij. en la present vila celebradas, sobre las Commandas del orde de sanct Ioan, que estan situadas dins lo present Principat de Cathalunya, statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que dits capitols de Cort sien guardats a la letra, com en aquells se conte, sots la pena imposada contra aquells, qui contrafaran a constitutio, capitol, o acte de Cort, y que qualseuol persona particular, encara q̄ no sie Comanador, puga instar lo contengut en aquest capitol, axi ab los Deputats, com en qualseuol altra part, que conuinga.

DE COSAS PROHIBIDAS ALS CLERGUES
TIT. VI.

I. IACME segon en la primera Cort de Barcelona, Any. MCC. Lxxxj. Cap. v.

Negū clergue no puxa esser assessor, si doncs no asseguraua p̄ homens lecs couinentment, que faes dret als clamants, en poder de la cort seglar.

II. LO

II. LO MATEIX en la segona Cort de Barcelona. Any. M. CC. Lxxxviii. Cap. xiiij.

Negun clergue, o altre hom qui haja corona, no puga tenir per null temps algun offici nostre, saul Canceller, e Conseller nostre, o Almoynor nostre, e jutges qui sabessen dret: perço que si delinquier en res, que nos los ne puguessem punir.

DE LA SANCTA CRUZADA. TIT. VII.

I. PHILIP Princep y Loftinent general de Carles, en la primera Cort de Montso, Any. M. D. xxxxviij. Cap. de Cort. xxxxvi.

Spplican los tres stamets a vostra Altesa, si placia manar moderar, q̄ ningun Inquisidor del sac̄t offici puga esser deputat en Comissari de la sancta Cruzada, ni de altrás bullas Apostolicas, y que los predicadors de las ditas bullas no façan fer als poblats de Cathalunya, y Comtats de Rossello y Cerdanya mes festas, de aquellas q̄ per capitols de Cort sobre aço fets esta ordenat, reuocats tots abusos fins lo die present fets. Plau a sa Altesa, si no en casos que li aparegues a sa Altesa molt necessaris.

DEL COMMISSARI DEL BREV APOSTOLIC CONTRA LOS ECCLESIASTICS, QVI COMETEN DELICTES ATROCES. TIT. VIII.

I. PHILIP Princep y Loftinent general de Carles, en la segona Cort de Montso. Any. M. D. Lij. Cap. de Cort. j.

Com per experientia se sie vist, que per lo Comissari del breu Apostolic, y per sos assessors, y ministros sien fets molts prejudicis a la jurisdic̄tio ordinaria ecclesiastica, axi en repetir, y retenir algus clergues, y altrás personas ecclesiasticas, no essent reos de crims atroces, y axi no hauent comesos crims, y delictes qualificats, segons forma, y tenor del dit breu, com en proceir contra aquells, tenint los presos en los carcens Reyals, en vilipendi, y derogatio del titol clerical, y dels ordens sagrats, en que alguns dels dits clergues son constituits, y quant algun pres condemnat diffinitiuament per dit Comissari, apella a la sancta Sede Apostolica de la sententia cõtra ell donada per dit Comissari, e impetra jutge, o jutges, qui conegan de dita causa de appellatio, lo dit Comissari del breu impedeix lo jutge impetrat en dita causa de appellatio, molestat̄ aquell ab censuras, y altrament, de hon se segueix, que lo tal condemnat no pot proffeguir liberament la causa de la sua appellatio, contra la auctoritat d̄ la Sede Apostolica. Perço la dita

dita Cort supplica a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, q̄ lo Cōmissari del dit breu, en los casos a ell permessos, haja, y sie tēgut a proceir, etiam a captura, y declarar ab vot, y parer almenys de quatre doctores de la Reyal Audiētia, y nō en altra manera: e mes placia a vostra Alteza, que los quis pendran, y retindran per dit Commissari, no pogan esser portats, ni retinguts en los carcens Reyals, ans aquells hajā esser portats en los carcens de la cort ecclesiastica, ahont dit Cōmissari residira, y que a las appellations de sentētia diffinitiva interposadoras, dit Commissari haja a defferir, cōforme a la dispositio del dret canonic. Plau a sa Alteza, que los Cōmissaris del breu no excedescan la forma de aquell, y consent, y mana als doctores de la Reyal Audientia, que pogan aconsellar als Comissaris, essent demanats per ells, y que en los carcens ahōt serā detinguts, sien tractats humanament, y q̄ a las appellatiōs sie defferit, tāt quat per tenor del breu, y d̄ dret sie permes.

DE HERETGES, Y ALTRES EXCOMMVNICATS. TIT. VIII.

I. PERE Primer en Leyda. Any. M.CC.x. Cap. vnic.

EN nom de Iesu Christ. Nos en Pere p la gratia d̄ Deu Rey d̄ Arago, e Comte de Barcelona, a honor de la sancta esgleya, e a creximent de la religio

de la fe Catholica, e a instantia de las moltas pregarías del amat nostre lo senyor en Ramō, per aquella mateixa gratia venerable Archebisbe de Tarragona, e de tots los Bisbes, e dels altres Prelats de tota la terra nostra statuim, e posam ley en per tots temps, que si algun layc, per lo Archebisbe, o Bisbe seu, o p̄ special manament dells, per sa propria culpa, solemnamēt, ab candelas axi com es costuma, excōmunicat, en aquella excommunicatio d̄ certa sciētia, contumaçament per quatre mesos continuus perseverara, que haja de pagar de pena cent sous: allo mateix sie fet per quiscuns altres quatre mesos, entro a vn any complit, mas apres de vn any complit, sie tēgut pagar la dita pena dupplicada, e trescents sous, vltra aquells dits cēt sous dels dits quatre mesos de vn any: de la qual pecunia tota, la meytat prenga lo Archebisbe, e lo Bisbe de jurisdicció del qual lo excōmunicat sera, si ja peruentura aquell excōmunicat senyor no haura Prelat, o Canonge de esgleya Cathedral, o Prelat, o homens religiosos de algun monastir, als quals aquella meytat sie donada, e l'altra meytat a nos, e a nostre erari sie applicada.

1. E encara mes apres lo dit any, aytant com estara en excōmunicatio, ipso jure sie infame, e de pau, e de treua, e de nostre Ducat foragitat, e que a offici de legittims, e catholics homens, e consells, o a algūs altres actes legittims en algua guisa no sie admes. 2. Sie encara intestable, ne a successio de alguna heretat puxa venir vnca. 3. Encara mes,

mes, q̄ null hom en juy, o fora juy, sobre qualseuol negoci li respōga.

4. Ne puxa esser jutge, ne arbitre, ne testimoni, ne aduocat, ne notari: vegueria, ne sagionia tenir en ciutat, o fora, en alguna part de nostra señoria ne puxa requirir feeltat, o homenatge, si es tal persona q̄ vassalls haja, o hauer deja en algua manera: ne algu a ell sie tēgut la dita feeltat, o homenatge prestar, o ja prestadas seruar, mentre que excommunicat estara, entro q̄ haja benefici de absolutio aconseguit. 5. Manā encara, e noresmenys per ferm hauē, e tots temps haurem, ço que a la detestatio de tant gran excès, per lo Archebisbe, e Bisbes es a tots cōstituit, ço es, que apres reuolutio de vn any, no puxa esser absolt sino per lo Papa, o per son Legat, o per special manament dell, si doncs no era posat en article de mort, o laboraua in extremis. 6. Ajustam encara, q̄ a aytals excōmunicats, puys que denūtiats seran excōmunicats, null hom los vena res, o dells compre, ne ab ells habit, menje, o bega, sino las personas p aytals exceptadas, ço es a saber muller, e fills, e altrás, a las quals per canones es atorgat, ne son fill, ne sa filla a nubtias los liure, ne algun comerci, o contracte ab ells celebre, e si ho fara, sinccēts sous de pena pagara a nos, e al Bisbe de aq̄ll loc, de jurisdicció del qual sera, o al senyor seu, si senyor haura clergue, axi com es desusdit, per mig entre nos, e ell departidors, axi com de la pena dels excommunicats desus es premes: e vltra aço, la ira, e indignatio nostra senta, e incorrega. 7. E

mes auant, tot quant per aytals excōmunicats en temps de la dita excōmunicatio sera fet, fem, e volem q̄ sie haut per cas, e per irrit ipso jure, no sperat algun juy, o sentētia.

8. Statuim encara, e prometem a Deu, e a vos en Ramō Archebisbe de Tarragona, e a tots los Bisbes del Regne nostre, q̄ no sostendrem, ne deffendrem aquells, qui en clergues, o en religiosos homens mans violents haurā injacidas, aliàs appofadas, o que presos los hauran tenguts, ne de aquells alguna fi, o compositio farem, o pendrem, entro que del sacrilegi comes, o injuria, a vos, e a las esgleyas, e personas las quals hauran offesas, sie plenariament satisfet, e per la esgleya Romana serā absolts. 9. Aço mateix diē, e manam, e aquella mateixa pena imposam, e manera de pena, contra aquells qui ociuran clergues: e carpus greu peccan, ajustam, que satisfet primerament del sacrilegi a las esgleyas, o clergues, o Bisbes, sens compositio que de quen no prengam, axi com es ja dit, pena de sinccents sous de or a nos pagar sien tēguts, pena corporal a ells per nos noresmenys imposadora, si doncs per arbitre del Bisbe de aq̄ll loc, hon lo malefici sera comès, no lus era remesa, e que los feus, e beneficis, e totas altrás cosas que en qualque manera tendran, o hauran de las esgleyas, liberamēt, e absoluta a aquellas esgleyas, a las quals se esperauan, irreuocablement, e perpetual, e sens retentio alguna sien adquiridas, e applicadas ipso jure, no sperat algun juy, o sentētia. Manāts a balles,

a balles, e a veguers, e a saigs nostres, q̄ a ço a vofaltres, e esgleyas voftras en pau tenir, e posseir façan. Totas aq̄stas cosas empero defusditas hã ja axi loc, q̄ als priuilegis dels clergues, o de las esgleyas no sie derogat, si alguna ecclesiastica persona volra, o elegira mes vfarne. Dada en Leyda a dotze de las chalendas de Abril, per ma den Ferrer notari nostre senyor Mil doscents e deu. Senyal den Pere per la gratia de Deu Rey de Arago, e Comte de Barcelona. Senyal den Guillem Bisbe de Osona. Senyal den Pere Bisbe de Barcelona, Abbat de sanct Ioan. Senyal den Guillem Durfort.

CONFIRMATIO DE PAPA
Gregori Nove.

Gregori Bisbe seruent dels seruent de Deu. Als venerables freres Archebisbe de Tarragona, e als sufragans seus salut, e Apostolical benedictio. Cõ a nos es demanat, ço que just es, e honest, axi vigor de equitat, cõ orde de raho exigeix, que allo per sollicitut de nostre offici a degut effecte sie reduit. Com doncs, axi com referets vofaltres hauem entes, q̄ en tal manera, en las parts voftras abunda iniquitat, que los lecs cruelment senescan, aliàs se irascan cõtra las personas ecclesiasticas, axi que la censura ecclesiastica meny spreẽ, lo car en Iesu Christ fill nostre Rey d' Arago, axi com de Deu, e de la esgleya de not, ab pia cõsideratio ha constituit,

que los homens de son Regne, qui clergues ocien, o mans violents inrecescã, aliàs apposa, o la dita cõsura meny spreẽ, segons la manera de la culpa, de pena pecuniaria sien punits. E si excommunicats vltra vn any en la excommunicatio estarã, de legitims actes sien exclofos, e los officials de lurs officis detriment incorregan, entro que benefici de absolutio hauran aconseguit, e satisfactio hauran feta, e los bens dels dits interfectors, si alguns ne tenen per esgleyas, liberamẽt retornen a ellas. Nos doncs a las pregarías de vostra fraternitat inclinats, a ço que sobre la tutela de las ecclesiasticas personas, e vigor de la ecclesiastica disciplina, per lo dit Rey piadosament, e discreta es conegut esser Statuit, axi com en aquellas letras es dit, pus plenament esser contẽgut, per auctoritat Apostolical confirmam, e ab patrocini del present scrit comunim. A negu doncs dels homens sie legut, aquesta pagina de nostra confirmatio infringir, o a ella abgozar, temerari cõtrauenir. E si a ço algun attentar presumira, indignatio de Deu omnipotent, e dels benauẽturats sanct Pere, e sant Pau Apostols seus se conega encorrer. Dada en Lateran a sinc de las chalendas de Febrer, del Pontificat nostre any quart.

II. I A C M E primer en Tarragona,
Any. M. CC. xxiiiij.
Capitol. iij.

Statuim,

STatuim, que negu de heretgia infamat, o luspitos, a vegueria, o ballia, o altra jurisdicctio temporal, o a algun offici public no sie admes.

III. LO MATEIX en dita Cort
Capitol iij.

Perque no sie fet receptacle de las cosas lejas, la hõ sera estat lo amagatay dels maluats homens, statuim, que las casas dels recbents los heretges sciẽtmẽt, si a lous seran, sien enderrocadas, si son feus, o censuals, a lur senyor sien applicadas: e a ço, axi en las ciutats, com de fora manam esser obseruat.

III. LO MATEIX en dita Cort
Capitol v.

Perço q̄ los innocẽts per peccadors no sien punits, o a algun, per calũnia de altres, heretica prauitat no sie impingida, statuim, q̄ algu creent, o heretge no sie punit sino p lo Bisbe del loc, o altra ecclesiastica persona, q̄ haja potestat d' conexer, si fera creẽt, o heretge jutjat.

V. LO MATEIX en dita Cort.
Capitol vij.

STatuim, que si qualseuol de aqui auant en la sua terra, o senyoria heretges scientment, o negligentment, per pecunia, o altra qualseuol causa lexara estar, si en juy ho haura confessat, on sera conuençut, ipso facto perda en p tots tẽps la sua terra, en axique, si feus seran,

a son senyor seran applicats, e si seran a lous, a nostra senyoria sien confiscats, e lo seu cors en la ma nostra sie liurat, axi cõ deu esser punidor: si empero de scientia no sera conuençut, e sera prouada la negligentia dissoluta, o souen serã trobats los heretges en la sua terra, e creents, e sobre a ço sera estat diffamat, a nostre arbitre sie punit: empero lo balle, e veguer, qui tots temps es resident en lo loc contra lo qual es presumit, o contra los heretges, o lurs creents, si doncs no es trobat fort sollicit, del offici de ballia, o de vegueria a tots temps sie deposat.

VI. LO MATEIX en dita Cort.
Capitol vij.

STatuim, que en los locs suspitosos de heretgia, en los quals lo Bisbe veura esser expediet, vn preuere, o clergue per lo Bisbe, e dos, o tres lecs per nos, o per nostre veguer, o balle sien elegits, qui los heretges, e creents, e receptadors de aq̄lls en lurs parrochias sien tẽguts cercar, no denegada a aq̄lls licentia de entrar, e perscrutar tots, e sengles locs secrets, de qualseuol senyor, o priuilegi sien, fots tal pena com lo Bisbe volra imposar als denegats, sobre la qual cola al dit Bisbe potestat per autoritat Reyat atorgã: los quals encara inquisidors, despuys q̄ haurã trobats los heretges, fautors, e receptors, ajustada cautela q̄ no pu xã fugir, al Archebisbe, o Bisbe, o al nostre veguer, o balle del loc, e encara als senors dels locs, o als balles lurs no ho triguen denũtiar. Aq̄lls

C empero,

empero, los quals al sobredit negoci lo Bisbe delloc, e nos, o nostre veguer, o balle hauran elegits, si en executio de aytal offici seran negligents, si es clergue, per subtractio d' son propri benefici, si lec, per pena pecuniaria imposadora a juy de nostre veguer, o balle, sien punits.

VII. LO MATEIX en dita Cort
Capitol xvj.

STatuim, que quant algu sera excomunicat per sa propria culpa, e perseuerara contumacament per vn any, quel forcen de aqui auant per nos, e nostres veguers satisfiser, axi com deura.

VIII. CARLES en la quarta Cort de Mòtso, Any M.D. xxxij.
Cap. xxxvij.

STatuim, y ordená, q' lo nostre Loctinent general en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello y Cerdanya, los Cancellers, Vicicancellers, y en son cas Regent la Cancellaria, o altre qualseuol official nostre, dins tres dies apres que seran requests de paraula per lo jutge ecclesiastic, o per son fise, sens supplicatio alguna, hajan, y sien tenguts l'acar de la terra, lo qui sera constitucionat per las constitutions dels sacros Concilis de la Provincia de Tarragona, o posarlos en los carcens nostres, o Episcopals, feta empero primer ostentio als dits officials de la dita sententia de excommunicatio.

DE SARRAHINS. TIT. X.

I. FERRANDO segon en la tercera Cort de Barcelona. Any M. D. iij.
Cap. de Cort. j.

COm a noticia de la present Cort en aquests dies propassats sie peruingut, ques tractaria de expellir los Moros, qui estan poblats en lo present Principat, los quals son en poc nombre, e serie gran dany, e destructio dels Barons, e altrás parts, ahõ dits Moros estã poblats, e dels quals nos pot seguir al stat de vostra Majestat, ne al dit Principat dany algu, perço supplica la dita Cort a vostra Majestat, vulla ab lo present acte de Cort ordenar, statuir, e prometre en sa bona fe, e paraula Reyala, que no expellira, ne expellir fara, ne consentira esser expellits los dits Moros del dit Principat. Plau al senyor Rey.

DE TITOL DE PRINCEP. TIT. XI.

I. P E R E segon en la Cort de Barcelona, Any, M. CC. Lxxxij.
Capitol xxxij.

VOlem, e atorgã, q' de aqui auant, axi en letras, cõ en cartas, e en nostres segells nos scriuã nos, e nostres successors, COMTE DE BARCELONA, de Audien

DE AVDIENTIA DE PRINCEP. TIT. XII.

I. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles, en la primera Cort de Mòtso, Any M.D. xxxvij. Cap. de Cort. xvij.

COm los regnicolas dels Regnes de Arago no sie de menor cõdicio, que los del Regne de Castilla, y sa Majestat esta cõtinuament, o la major part del tẽps fora de aquests Regnes, y sien forçats los regnicolas de aquests Regnes anar ahont sa Majestat, y son consell de Arago esta, axi per demanar algunas gratias, com encara per algunas cosas de justitia, o agravis quels fan, y quant son en la Cort de sa Majestat no poden hauer la resposta dels memorials quels donan, differintlos a vegadas los de dit cõsell de Arago, per auerlos de consultar ab sa Majestat, se supplica a vostra Alteza li placia, y sie de son Reyala seruey, y animo, que todas las cosas de justitia que anirà a dit son consell de Arago, y las hajan de cõsultar a sa Majestat, las cõsultẽ cada femmana, en lo die que sa Majestat sera seruit, com ho acostuma de fer en los de Castilla, y las cosas de gratia cada mes vna vegada, y firmar tot lo q' sera expedit, cada femmana, pera que los negociants, sperant las cõsultas, y ferma de sa Majestat, nos menjen per los hostals quant tenen, y apres, forçats per la

necessitat, sen hajan de anar de sa Reyala Cort, sens portarsen resposta del negoci, per que son alla anats: y que per lo present capitol no sie fet prejudici algu, nouatio, o derogatio a las constitutions de Cathalunya, disposants, que las causas no pogan exir del present Principat de Cathalunya. Plau a sa Alteza, que almenys sie vna vegada cada mes, no hauenhi impediment.

DE CELEBRAR CORTS. TIT. XIII.

I. VSATGE Iudicium in Curia datum.

NVy donat en Cort, o donat per jutge elet de Cort, de tots sie rebut, e en tots tẽps seguit: e null ho per engan, ne per art nolos rebujar: e cell qui ho fara, sa persona ab tot quant ha venga en ma del Princep, a ferne sa voluntat: car qui rebuja lo judici de la Cort, falsa la Cort, e qui falsa la Cort, damna lo Princep, e qui lo Princep damnar volra, punit, e d'nat sie tots temps ell, e sa primogenitura: car orat es, e sens seny, qui vol cõtraftar al seny, e al saber de la Cort, en que ha Princeps, Bisbes, Abbats, Cõtes, Vescomtes, Comdors, Verueffors, Philosophs, sauis, e jutges.

(?)

C 2

Vfatge

II. VSTATGE Iudicia Curia:

IVys de la Cort, els vfatges de grat deuē effer rebuts, e seguits, car no son mesos sino per la afpresa, e dureza de la ley, car tots poden pledejar, mas cōpositio segons las leys no poden cōplir, car las leys jutgen homicidi effer cōposat, e esmenat en trescents sous de morabatsins, qui valen ara mil e quatre cents sous de plata fina: traure vll, e tallamēt de ma, cent, per peu, cent, e axi per tots los altres membres: e jutgē tots homens egualment, e no jutgē res entre vassall e senyor, car en leys no troba hom homenatge: e per ço las cosas fetas, e a fer, cōstituiren los dits Princesps, q̄ sien jutjadas segons lo vfatge, e aquí hon no bastara los vfatges, torna hō a las leys, e al arbitre del Princep, e a sō juy d̄ la Cort.

I. PERE segon en la Cort de Barcelona, Any, M. CC. Lxxxij. Capitol xxij.

VNa vegada lo any, en aquell temps que mills nos sera vist expediet, nos, e los successors nostres celebrem dins Cathalunya general Cort als Cathalans, en la qual ab nostres Prelats, religiosos, Barons, cauallers, ciutadās, e homēs de vilas tractem del bon stament, e reformatio de la terra: la qual Cort fer, ne celebrar no siam tēguts, si per alguna justa raho serem empatxats.

II. IACME segon en la segona Cort de Barcelona, Any. M. CC. Lxxxvij. Cap. iij.

NOs, e los successors nostres per totstems, cadany lo primer diumēge de quaresma tingam Cort general en Cathalunya als Cathalans, ço es a saber en la ciutat de Barcelona vn any, e altre any en la ciutat de Leyda, axi que la primera Cort que vindra sie celebrada en la ciutat d̄ Leyda, e la Cort del altre any que vindra, que sie tenguda en la ciutat de Barcelona, en lo die demunt dit, e que axi sie fet per tots temps, que lo vn any sie en Barcelona, e lo altre any sie en Leyda, segons la forma demunt dita: e si nos volrem mudar lo loc, queu puxā fer, ab queu façam saber per dos mesos abans del die de la Cort general de Cathalunya, e que fos lo loc dins Cathalunya. E si per ventura nos, o successors nostres haviem embargament, que personalment no puxessem effer en la dita cort general, ço es a saber, que fossem malalts, o absents de nostra terra, o teniem personalment frontera en algun cap de nostra terra, que vn mes apres que fossem guarits, o tornats en nostra terra, o ja quida la dita frontera, dejessem tenir la dita Cort general en Cathalunya.

III. LO MATEIX en dita Cort Capitol xxxij.

COm nos hajā manada Cort general de Cathalunya en Barcelona, e per raho del dit manament generalment fet per nos, vinguessen a la Cort demunt dita tots los Prelats, e religiosos,

giosos, rics homens, cauallers, e ciutadans, e homens de vilas, axi com han acostumat tots temps de venir los rics homens, cauallers, ciutadās, e homens de vilas, ab los quals Prelats, e religiosos en temps tractasē, e ordenassem algunas cosas, que eran bonas, e profitosas a bon stamēt nostre, e a conferuament de pau, e de justitia, e a bon stament de tota la terra de Cathalunya, e los dits Prelats, e religiosos sen partissen de la dita Cort, no volents consentir als dits tractaments, e ordenaments, e protestassen ab carta publica en la dita Cort, de no consentir a las cosas demunt ditas, jat sie aço, quels dits Prelats, e religiosos fossen requests, e amonestats moltes vegadas ab carta publica per los rics homens, e cauallers, e ciutadans, e homens de vilas que ells dejesen interesser als tractaments, e ordenaments quis feyan en la present Cort a bon stamēt nostre, e de tota la terra de Cathalunya, los dits rics homens, cauallers, ciutadans, e homens de vilas, qui a la dita Cort eren vinguts, han supplicat a nos, que ordenassem en la dita Cort capitols, e ordenaments, los quals son a bon stamēt nostre, e de tota la terra demunt dita: hon, com lo dit proces sie fet en contumacia, e en absentia dels dits Prelats, e religiosos, per la necessitat demunt dita, ordenam de consell, e assentiment dels demunt dits, q̄ las Corts, que de aquí auant se faran en Cathalunya, se façan en lo modo, e forma acostumats en Cathalunya, es a saber, que a las ditas Corts, que de aquí auant se faran, siē appellats,

e sien tenguts de venir Prelats, religiosos, e rics homens, e cauallers, e ciutadans, e homens de vilas, no cōtrafant en res la absentia, e la contumacia dels Prelats, e dels religiosos demunt dits, feta en aquesta present Cort demunt dita: ans tots temps de aquí auant los Prelats, e religiosos demunt dits sien tenguts, de venir a tota Cort, que nos manem, o vullā fer en Cathalunya, e encara a totas las Corts, qui son ordenadas tots anys en esta present Cort, e en altres Corts fetas en temps passat: e per la absentia, e contumacia dels Prelats, e dels religiosos demunt dits, no puxan ells aconseguir, ne guanyar, ne hauer alguna franquesa, o libertat, ne ningun absolument de no venir a Cort, ne de als, ne per lur absentia ningun perjudici puxa effer fet, ne engenrat a nos, ne al General de Cathalunya, ans sie saul a nos tot dret, e tota regalia, e tota senyoria que nos haviem, e dejam hauer sobre ells, e sobre lurs bens, e sie saul aytambe a tot lo General de Cathalunya tot dret, e tota vfança de Cort. E no contrastant la lur absentia, volem, e ordenam, que tot ço qui es fet, y ordenat en aquesta Cort present, valla, e haja valor per tots temps, axi com per la Cort es ordenat.

III. LO MATEIX en la Cort de Leyda, Any M. CCC. j. Cap. ij.

STatuim encara, e ordenā, sobre lo capitol qui parla d̄ la general

neral Cort quiscun any en Cathalunya celebradora, q̄ aquella Cort general de carnestoltes de quaresma primeras vinents a tres anys següents, e despuys de tres anys en tres anys, tots temps en Cathalunya en lo dit temps sie celebrada, si doncs entretant per algun cas, o necessitat d̄ la terra, o a supplicatio d̄ tot lo General de Cathalunya, nos volrem la dita Cort manar tenir, e celebrar: sta tuints, que quiscuna persona, e vniuersitat, citadas, e requestras a aquella Cort, que las ditas personas sien tēgudas de venir personalment, e las vniuersitats trametre syndics ydoneus, ab sufficient poder, al die, e al loc assignats a la dita Cort celebradora, si dōcs las ditas personas, a coneguda nostra, e de la Cort no hāguessen just empatxament, per q̄ personalment no puxessen venir a la dita Cort, en lo qual cas, las ditas personas, e quiscuna dellas sien tengudas de trametre procurador, o procuradors sufficientes, ab plen poder, qui al die, e al loc assignats sien, e interesser siē tinguts: e aquell, o aq̄lls, qui al die, e al loc assignats no seran per si, o per sos procuradors en los casos demūtdits, de aquell die auāt no siē sperats, ni aquells sie tinguda la dita Cort sperar, e apres lo die a aquells assignat, si venjen durant la Cort, lauors no sien rebuts a ningū tractamēts, statuts, e ordinations de la Cort demūtdita, ans sien tēguts, y obligats seguir, tenir, complir, e obseruar totas ordinations, tractaments, e statuts fets lauors, e faedors en la Cort dauant dita, e aquellas ordinations, e tractamēts fets, e fae-

dor̄s en aquella Cort obtengan fermetat de força, e nos siam tenguts, e compliscam, e façam aquellas cosas complir, tenir, e obseruar, axi cō si per tots generalment fossen fetas, no contrastant absentia, o contradic̄tio de aquells. Totas empero las altras cosas contengudas en lo dit capitol romangan en lur stament, e vigor, saluas, quant als Prelats, e religiosos, e clergues, las declarations fetas per nos sobre lo dit capitol, e altres capitols fets en la dita Cort de Barcelona.

V. LO MATEIX en dita Cort
Capitol x.

Sobre lo capitol fet en la dita Cort general de Barcelona prop celebrada qui comença.

Com los Prelats, e religiosos, e personas ecclesiasticas, etc. e sobre aquel capitol en la dita general Cort de Barcelona ordenat, qui comença, *Nos no puxam fer gratias de priuilegis etc.* Ordenam, e statuim la present Cort approbant, que pus que los Prelats, e religiosos, e personas ecclesiasticas son tornadas a la communitat, e vñança antiga, que solia esser en la general Cort de Cathalunya, aquells Prelats, e religiosos, e personas ecclesiasticas, e los homens lurs se puxan ajudar, e valer de las ordinations gratiosas, fetas en la dita general Cort de Barcelona prop celebrada, e encara de las ordinations de aquesta present Cort, e de las altras Corts passadas, e nos puxam a ells fer gratias, e priuilegis, no contrestants los capitols demūtdits.

LO

VI. LO MATEIX en la Cort de Gerona,
Any. M. CCC. xxj.
Capitol xxxij.

Stauim, e encara ordenam, quels cauallers de quiscuna vegueria satisfaçan, e satisfeser hajan en las missiōs couinēts, las quals los elets caualler, o cauallers de aq̄lla vegueria, per la qual seran elegits tractadors en la general Cort, faran en aq̄lla Cort, sobre los tractamēts de aquella Cort: car per aço aquells tractadors elets romandran en la Cort, e aquella continuaran, e que a aço sien destrets, e se hajan a destrenyer aquells cauallers, per aquells qui ells destrenyer han acostumat. Aço empero ajustat, e declarat, que aquells cauallers qui no son, o seran de aqui auāt per alguna raho, o causa admesos als tractaments de la Cort, no sien destrets pagar, o cōtribuir en las despesas demūtditas.

VII. PERE Terç en la Cort de Perpinya, Any. M. CCC. Lj.
Capitol xxx.

Partaço confirmants lo capitol fet en la Cort de Leyda, per lo Senyor Rey en Iacme de bona memoria aui nostre celebrada, lo qual comença, *Statuim, e encara ordenam, sobre lo capitol qui parla &c.* e aquell capitol declarats statuim, e sancçim, q̄ tots los Prelats, e religiosos, e lurs Capitols, Comtes, Velcomtes, e altres Barons, cauallers, ciudadā, e homens de vilas, e vniuersitats, e qualseuol altras personas ecclesiasticas, o seglars en Cathalunya estants, citadas per nos, o succeïdors nostres,

q̄ vingan a las Corts, las quals en Cathalunya manar se esdeuēdra, de aqui auant vingan, e venir sien tenguts personalmēt, e las vniuersitats, e Capitols lurs syndics, poder sufficient hauents, trametan, e trametre sien tenguts. E si per ventura las personas citadas, per just, e sufficiēt empatxament seran detingudas, que a las ditas Corts no puxan personalmēt cōparer, en aquell cas, ydonea, o sufficient persona en procurador lur trametre sien tenguts: axi ço es a saber, q̄ si lo Prelat sera de esgleya cathedral, persona sufficiēt, e ydonea de son Capitol, o lo vicari, o lo official seu principal, si empero religios, o collegiada esgleya sera, alguna ydonea persona de son cōuēt, o orde, o profesio, o si Capitol d̄ Cathedral, o collegiada esgleya sera, persona sufficiēt de son Capitol, o collegi, si empero Baro de qualseuol preeminētia, o stament sera, o caualler, persona de paratge, o de linatge de caualler en lur procurador sien tenguts trametre: axi empero, que aquell procurador sie, e haja esser Cathala, e domiciliat, o beneficiat en Cathalunya: e que vna mateixa persona no puxa esser procurador de dos, ço es a saber de Prelat, e de Capitol, o de dos Prelats, o Capitols, o de dos Barōs, e axi dels altres: ne encara aq̄ll qui per si, o per son nom en la Cort sera, puxa esser procurador de altre, exceptat caualler, qui per si, o per nom seu, en la Cort axi com a procurador de dos, o de molts cauallers puxa esser: aña dint, que lo procurador de Prelat, de Baro, o de qualque altre haja

C 4 sufficient

sufficient procuratori aportar, del qual per carta publica, lo die de la Cort assignat, a nos fer fe sie tēgut, en lo qual sie insertat, e feta fe per lo notari qui aquella carta fara, del empatxament, per lo qual la persona citada a la Cort venir no pot: lo qual empatxament, en poder de aquell notari la persona citada clarament exprimir, e de aquell per propri sagriment fer fe, sie tingut: proueint empero, que no resmenys, si aquell impediment just fera, o no, a conexença nostra, e de la Cort, segons lo tenor del dit Capítol, sie feruat. E si contra las cosas demunt ditas, o no seguent las cosas demunt ditas per algun fet fera, aytal contra faent, o las cosas demunt ditas omment, als tractaments de la Cort, o altrás cosas qui aqui faedoras seran, en nēguna manera no sie rebut, ne de aço a ell, nos, e los successors nostres, encara de assentiment de tota la Cort gratia fer puxam. Anyadint encara, que vltra aquesta pena, e las penas encara en lo dit capítol contēgudas, lo Archebisbe, los Bisbes, e los Comtes, perço com son notables personas, si las cosas demunt ditas no seruaran, a donar greuges en la Cort, en nenguna manera no sie admesos.

VIII. LO MATEIX en la Cort de Ceruera, Any M.CCC.Lviiiij.
Capítol. xviiiij.

Confirmants mes auant lo capítol per nos fet en la Cort de Perpinya, lo qual comença Part aço confirmants lo Capítol fet en la Cort

de Leyda, &c. e de aquell detrahēts ordenam, e statuim, que no contrastāt la constitutio demunt dita, en la carta de procuratio algun no sie tēgut, senyaladament exprimir empatxament, que hagues, si empero aquell empatxament seria vergonyos, o perillos, o damnos al constituent aquell procuratori: e que aquell axi constituent procuratori, sobre aço, çoes alaber q̄ a ell fos vergonyos, o perillos, o damnos lo dit empatxamēt, sie cregut a son propri sagriment, lo qual haja a fer en poder del notari, qui la carta del procuratori rebra, e q̄ en aquella carta de la prestatio del dit sagriment per aquell notari sie feta fe.

VIII. LO MATEIX en la primera Cort de Barcelona. Any M.CCC.
Lxv. Cap. de Cort. viij.

Com la dita senyora Reyna, en nom, e axi cō a Loctinent del senyor Rey haja començat de celebrar, e granres continuada la present Cort personalmēt, perço com lo dit Senyor, per gran necessitat dels affers de la guerra de Castella, la dita Cort no ha pogut personalmēt comēçar de celebrar, ni continuar, sino del die de Omnium Sanctorum ença, e la celebratio de las Corts de Cathalunya se pertanya a la persona del senyor Rey tant solament, e no a altra persona, perço la present Cort protesta, que per la celebratio de la dita Senyora en nom demunt dit fetā de la dita Cort present, no sie, ne puxa esser fet algun prejudici al General de Ca-

de Cathalunya, ne als dits tres braços, ne a algu de aquells, ne als singulars de aquells, ne aço puxa esser de aqui auant tret a consequentia, e a eximpli, e que de aço sien fetas letras del Senyor Rey, e de la dita Senyora Reyna, francas de tot dret de segell, qui sien dictadas a profit de la dita Cort general d̄ Cathalunya. Plau al Senyor Rey, e que semblament no sie fet prejudici al Senyor Rey, ne a son dret.

X. ALFONS quart en la Cort de sanct Cugat Any, M.CCCC.xviiiij.
Capítol. iij.

Ordenam, estatuim perpetualment per tolre debats, e turbacions, e donar orde, e deguda regla, e per conseruar deguda honor a nostra Majestat Reyala, que de aci auant en la present, e esdeuenidoras Corts, e Parlaments de Cathalunya, en lo sitial dalt entorn de la nostra cadira Reyala, ne en tot lo pla del sitial no estiga alguna persona de qualseuol grau, o cōdicio sie, e solament hi romanga vn nostre Vxer de armas baix deus lo pla del sitial, e que en los graons del dit sitial no estiga algu Cōseller nostre, ço es Cāceller, Viciāceller, o altre qualseuol official, ans estigā tots segons lurs graus, en lo banc qui esta baix deuant lo dit sitial, lo qual esta igual ab aquells dels Archebisbes, e altrás personas ecclesiasticas, Ducs, Comtes, Vescomtes, Barōs, nobles, Cauallers, homens de paratge, generosos, e syndics de ciutats, e de vilas Reyals del dit Principat entreue-

nints en las ditas Corts: en axi, que hauēt a parlarnos, e nostres successors ab los entreuenints en las ditas Corts, e Parlaments, e per lo contrari dels dits nostres Consellers, en actes que no sie molt secrets, hi romangan solamēt aquells principals, qui per nos, e los dits nostres successors seran estats elets, e triats, per cōfellar continuament en los actes secrets tocants las ditas Corts, e Parlaments, foraxits tots altres officials, e personas, exceptat nostre Primogenit.

XI. MARIA Confort, e Loctinent general de Alfons quart en la Cort de Barcelona. Any, M.CCCC.xxij.
Capítol. iij.

Ab aquesta present constitutio statuim, e ordenam, que de aci auant, com lo dit Senyor, o successors seus hauran conuocada Cort, o Parlament en alguna ciutat, vila, o loc del Principat de Cathalunya, e lo dit Señor Rey, o successors seus no seran personalment en la ciutat, vila, o loc assignada, o assignat, la dita Cort, o Parlament no pugan esser prorogada, o porrogat en vna vegada, o en moltes, sino per quaranta dies: e si dins aquells lo dit Senyor, o altre successor seu no sera vingut personalmēt a la dita ciutat, vila, o loc, la dita cōuocatio e injunctio de la Cort, o Parlament sien reipsa circumducta, e absoluta.

XII. LO MATEIX en dita Cort.
Capítol. iij.
C 5 Statuim

STatuim mes, e ordenam, que de aci auant Cort, o Parlamēt no pugan esser cōuocadas, ne celebradas en Cathalunya, en loc menor de doscents focs.

XIII. FERRANDO segon en la Cort de Montso, Any. M. D. x. Capitol. xv.

STatuim, e ordenam, que los processos familiars d̄ las Corts presents, passadas, e esdeuenidoras sien recondits en los archius, ço es, lo del braç ecclesiastic en lo archiu de la esglesia de Tarragona, lo del braç militar en la casa d̄ la Deputatio, e lo del braç Rey al en la casa de la ciutat de Barcelona: e que los scriuans no sien pagats de remuneratio alguna, fins hajan posats los dits processos en los dits locs. E si processos antics, o altrás scripturas, o actes de Corts se trobaran en fauor dels dits staments, sie procurat de hauer aquells per los Deputats, e siē reposats en dits locs, satisfets primer los notaris, si doncs no seran estats ja satisfets, o remunerats.

XIIII. PHILIP Princep, y Lo ãinent general de Carles, en la segona Cort de Montso, Any. M. D. Liiij. Cap. de Cort. xij.

SVpplica la Cort a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, que los syndics, qui seran tramesos p̄ las vniuersitats en Corts, hajan de ser naturals de las vniuersitats, per las quals seran tramesos, y domiciliats en aquellas, y fents foc,

y estada, e que altrament no siē admesos en ditas Corts. Plau a sa Alteza que los syndics de las vniuersitats hajan de ser de la mateixa vniuersitat.

DE VSATGES, CONSTITUTIONS, Y ALTRAS LEYS. TIT. XIII.

I. VSATGE. Vnaquæ que gens.

Alguna gēt así mateix elegeix propria ley per sa costuma, car longa costuma p̄ ley es hauda. Ley es special dret. Vs es longa costuma solament, treta de vfos. Costuma es vn dret, instituit de vfos, la qual per ley es rebuda, car ço que Rey, ne Emperador mana, constitutio, o edicte es appellat, e tot dret esta en ley, e en costum. Vs es aprouada costuma p̄ antiquitat, e es appellat costuma, car es en cōmu vs. Institutio d̄ equitat es doble, ara en leys, ara en costums.

Mas priuilegis son leys de priuats, quasi priuadas leys, car priuilegi es de quent dit, que estiga en priuat.

I. PERE segon en la Cort de Barcelona, Any. M. CC. Lxxxiiij. Capitol xiiij.

VOlem, statuim, e ordenam, q̄ si nos, o los successors nostres constitutio alguna general, o statut fer volrem en Cathalunya, aquella, o aquell façam de approbatio,

tio, e consentiment dels Prelats, dels Barons, dels Cauallers, e dels ciutadans de Cathalunya, o ells appellats, de la major, e de la pus sana part de aquells.

DE INTERPRETATIO DE VSATGES, CONSTITUTIONS, Y ALTRAS LEYS. TIT. XV.

I. ALFONS segon en la Cort de Mōtso, Any. M. CC. Lxxxviiij. Capitol xv.

Ordenā, e statuim, quels priuilegis, e constitutions, que per los antecessors nostres son atorgats, e confirmats generalmēt a tota la terra, e specialmēt a alguns locs, o per sonas, per si romangan en sa força, e en sa valor, e a quiscū loc per si, qui haja priuilegis specials, en axi, que algu nols gos interpretar, ne sobre aquells sentetia demanar.

II. IACME segon en la segona Cort de Barcelona, Any. M. CC. Lxxxviiiij. Capitol xxx.

SI en algun capitol, o statut, o ordinatio, o constitutio, de vsatges de Barcelona, o de paus, e de treuas, o de Corts generals de aquesta, o de altrás hauia mester interpretatio alguna, q̄ nos, e los successors nostres, appelladas, e oidas las parts, farem la dita interpretatio ab quatre rics homens de Catha-

luña, e ab quatre cauallers, e ab quatre ciutadans, e ab fauis en dret: e si per ventura algun milloramēt sera necessari a la interpretatio, q̄ nos fossem tēguts de millorar aquell ab consell de la Cort general de Cathalunya, lauors primeramēt esdeuenidora.

III. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any. M. CCC. xxi. Cap. x.

STatuim, que lo capitol fet per nos en la dita segona Cort de Barcelona, lo qual comença.

Si en algun capitol, o statut, o ordinatio, o constitutio, etc. sie tengut, e obseruat: anyadints a aquell, o encara statuim, que la dita interpretatio sie feta de aqui auāt per nos, e per los successors nostres ab quatre Prelats de Cathalunya, quatre rics homes, quatre cauallers, quatre ciutadans, e fauis en dret, segons forma de dit capitol. Sie entes empero, que si cas se esdeuēdra, que en aquella interpretatio no volran esser los dits quatre Prelats, per raho del fet qui fos criminal, o per altra raho, que en aquell cas, nos, e los successors nostres façā, e hajam a fer la dita interpretatio sens aq̄lls Prelats, ab los altres en lo dit capitol nomenats: anyadints encara al dit capitol, e statuim, que lo dit capitol ab la present additio sie estes als capitols de la present Cort, e de las altrás passadas Corts generals.

(?)

DE

DE OBSERVAR
CONSTITVTIONS.
TIT. XVI.

I. IACME segon en la segona Cort de Barcelona, Any. M. CC. Lxxxviiij.
Capitol xxxvj.

Sien assignats ara p nos vn Caualler, e vn ciutada, e vn saui en dret en cascu na vegueria, qui ses libell, e sens figura de plet, simplement, e d pla conegã, si las ordinatiõs de las Corts passadas son trecadas en res a rics homens, e a cauallers, e a ciutadãs, e a homẽs de vilas, e en aço que trobarã los dits caualler, e ciutada, e saui en dret, quels sien trencats, quels sie adobat, e esmenat a coneguda lur: e que de aqui auant, quels sien obseruadas axi las ordinatiõs de la present Cort, com de las altras que passadas son,

II. LO MATEIX en dita Cort
Capitol xxxvij.

EN tots los capitols, e ordenaments de aquesta Cort, e de las altras Corts demunt declaradas siẽ entesos tots los locs, e tots los officials, que la molt Alta dona na Blãca Reyna de Arago, e la molt Alta dona na Constança Reyna de Arago, e todas las altras Reynas de Arago que de aqui auant seran, tenen, o tendrã, e tots los officials si q̃

sien officials nostres, o de las molt Altas Reynas de Arago. Item, e en cara quey sien entesos los officials del Procurador nostre, e de las ditas donas Reynas de Arago.

III. LO MATEIX en la Cort de Leyda, Any. M. CCC j.
Capitol xvij.

ORdenam, e statuim, la present Cort aprobãt, que tot ço q̃ en aquesta Cort es ordenat, sie tẽgut, e jurat per lo Señor Rey, e per tots los altres de Cathalunya, de qualque condicio sien, e sie obseruat, e jurat ab fermetat de homenatge: e si algu, o alguns aço no volian fer, o fermar, o contrauenien, que nos ab tota la terra proceescam, e forcem, e hajam proceir, e forçar encontinent aq̃ll, o aquells qui contrauedran, e cõtra lurs bẽs.

IIII. LO MATEIX en la Cort de Gerona. Any. M. CCC. xxj.
Capitol xij.

EN cara statuim, que lo capitol per nos fet en la dita segona Cort d Barcelona, lo qual comença. *En tots los capitols, e ordenaments de aquesta Cort, etc.* sie obseruat: anyadint a aquell, e encara stablints, que lo capitol aquell sie entes, e se estena a la present Cort, e a todas las altras Corts generals, apres ordinatio del dit capitol celebradas.

V. LO MATEIX en dita Cort
Capitol xxviiiij.

Encar

EN cara statuim, e volem, que nos, e lo molt Alt Infãt Nam fos molt car Primogenit, e general Procurador nostre, e los officials nostres qui son, e serã, tingam, e obseruem, tingan, e obseruen los capitols de la present Cort, e de las altras generals Corts de Cathalunya passadas: e encara tingan, e obseruẽ als Prelats, e Esigleyas, religiosos, rics homens, cauallers, ciutadans, e a las vilas, e altres locs de Cathalunya, e als ciutadans, e habitants de aq̃lls, e als seus per tots temps, totas libertats, priuilegis, vfos, e costumãs de aquells, segons q̃ mills, e pus plenaria mẽt d aq̃lls entro aci hã vfat, totas a q̃llas cosas, e sengles confirmants a aq̃lls. Manants al Procurador, veguers, e corts, e a tots officials nostres, e a sos loctinẽts, e als sotmesos encara nostres presents, e esdeuenidors, q̃ todas las cosas demũdidas, e sengles tingã, e obseruen, e a tots faça tenir, e fermamẽt obseruar, e en alguna cosa no cõtrauengan, ni cõtrauenir algu lexen per alguna raho. E a major cautela prometem en bona fe a tots, e sengles deualscrits, qui a aq̃lla dita general Cort vingueren, e encara a altres de Cathalunya qui absents son, e al notari deualscrit, de nos per aquells, e per tots los altres de quis pertany, o pertanyer se pot, o pora legitimament pactant, stipulant, e rebent. E encara juram en anima nostra per Deu, e per la Creu de nostre Senyor Deu Iesu Christ, e los seus sançts quatre Euangelis de nostres mans corporalment tocats, las ditas cosas totas, e sengles, segons que demunt son di

tas, tenir, complir, e inuiolablement obseruar, e fer tenir, e obseruar, segons demunt son contengudas.

VI. PER E terç en la Cort de Ceruera, Any. M. CCC. Lviiiij.
Capitol iiii.

COm per part de alguns Prelats, Barons, e cauallers, e de alguns altres de Cort fos en aquella Cort exposat cõplanyentse, que alguns vfos, e stils de corts, per officials nostres del Comtat, e vegueria de Rossello, contra constitutions de Cathalunya, e vfatges de Barcelona son allegats, per raho dels quals, segos que per ells es affirmat, en lo dit Cotat, e vegueria las ditas constitutions, e vfatges, segos ques coue, no son seruats, e encara en la vegueria de Bages, e en algunas altras veguerias, e ballias de Cathalunya los officials nostres, allegats sobre aço vfos, e estils d las lurs corts, empatxan los demũdits Prelats, Barons, cauallers, e altres hauets castells, e locs, q̃ la jurisdicctio a ells en los lurs locs per constitutions de Cathalunya, e en altra manera pertanyent no vfen, e que encara en las veguerias de Ceruera, de Tarrega, e de Montblanc, e encara en algunas altras veguerias, e ballias, e locs lo abus de atorgar licentia de penyorar en tant es crescut, que los lurs locs, o homens forment son oppremuts, e encara algũs locs per aquella occasio son exposats quax a total destructio, hoc encara en algunas altras veguerias, e ballias de Cathalunya, molts, e diuersos vfos, e stils

stils de cort son allegats, qui torná, segós ques preten, en perjudici dels demúdits: enperamor de aço, nos voléts sobre las cosas desusdidas degudamēt prouoir axi sobre aquells, de consell, approbatio, e consentiment de tota la present Cort general ordenam prouidor, ço es a saber, que per nos certas personas sien eletas, a las quals atorguem poder, de rebre summaria informatio, sens libell, petitio, e plet, dels dits vfos, e stils de cort, e de las rahons, e drets dels dits Barons, e cauallers, e d'altres, los quals lo dit negoci toc, e de totas encara otras cosas las demúditas tocáts, e d'aquēt deualláts per alguna manera, la qual informatio cō rebuda sera, a la nostra cort sie remesa, a si que nos, feta relatio de la dita informatio a nos, e a nostre consell, en presentia de certas personas per la present Cort elegidoras, ço es a saber tres de quiscun bras, ab consell, approbatio, e consentimēt de aquellas, o de la major, e pus sana part d'aquellas, sobre las cosas demunt ditas nostra prouisio, o declaratio façam, axi cō a nos, e a aquells sera vist equal, e rahonable, e encara just: la qual prouisio, o declaratio, força, e poder de general Cort volem obtenir.

VII. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any. M. CCCC. xiiij. Cap. de Cort x.

VOs senyor, e lo dit Primogenit manets d'present, sots ira, e indignatio vostra, e sua, e sots pena de mil morabatins de or,

a tots, e sengles officials vostres, e del dit senyor Primogenit vostre, e a loctinents de aquells, presents, e esdeuenidors, e encara a totas otras personas de quis pertanga, que tots, e sengles capitols demunt dits, e las cosas en aquells contengudas tengā, e obseruen totalment, e que en res noy façan, ney vengan contra, ney lexen contrafer, ne venir per alguna manera, o raho: e que neguna prouisio, o letra contraria a las prouisions fetas, e faedoras en aquestas Corts, axi sobre los capitols presēts, com en qualseuol dels dits greuges, no puxa exir de la Cort vostra, o d'el dit Primogenit, e si ho faya, q no hagues valor ninguna, ni fos obeida, ni seruada. Plau al senyor Rey.

VIII. MARIA Consort, e Loctinent general de Alfons quart en la Cort de Barcelona. Any. M. CCCC. xxij. Cap. xxvij.

LO fruyt de las leys es obseruāça de aquellas, en altra manera en va son ordenadas: en peramor de aço, desijants, los vsatges de Barcelona, constitutions, e capitols de Cort de Cathalunya, e otras leys d'la terra, e encara los priuilegis generals, e comuns a tots los tres braços atorgats, esser obseruats, de assentiment, e approbatio de la dita Cort donam facultat, e statuim, e ordenam, que si sera cas, que lo senyor Rey, o nos, per inaduertētia, o en altramanera, o lo Primogenit, o lo Governador general, o los Portants veus de aquell, o altres qualseuol officials lurs, e no-

stres

stres, per via de manaments, prouisions, o otras scripturas, o proceiments, faran, o farem alguna cosa, o manaments, cōtra, o en derogatio, o perjudici dels dits vsatges, constitutions, capitols de Cort, o priuilegis generals, e comuns als dits tres braços, que los Deputats del General de Cathalunya, axi generals, cō locals, si vist los sera que ells personalment hi sien necessaris, se hajan, e pogan opposar per via de supplications, rahonaments, requestas, protestacions, e appellacions, e aquellas profeguir, e fer prosseguir, tro a deguda cōclusio, en tal manera, que los dits vsatges, e otras leys, e priuilegis desusdits sien conseruadas, e deffesas, la diligencia dels Deputats mijencant. E hon los dits Deputats ocupats d'altres affers, per los quals personalment noy poguessen entēdre, o lo fet fos de tal pes, que lur presentia noy fos necessaria, en tals casos, e semblants, e en calcun dells, los desusdits Deputats generals pogan, e hajan a fer, e a constituir vn procurador, o syndic, qui en loc lur prosseguesca los dits affers, segons desus es dit, a despesas de la part de qui sera interes, en totas cosas necessarias: exceptat, que las personas dels Deputats no pugā res rebre per dita raho, o causa. E mes consentim la dita Cort approbant, que los Deputats generals hajan facultat, e pogan constituir vn syndic, o procurador, qui en loc lur seguezca la Audiētia del dit senyor, o d'el dit Primogenit, e nostre en son loc, lo qual se oppos als dits manaments, prouisions, e enantaments quis faran contra los

dits vsatges, constitutions, e capitols de Cort, e otras leys de la terra, e priuilegis a tots los tres braços comuns, segons dit es: al qual syndic, o procurador, los dits Deputats pugā constituir lo salari, que ben vist los sera, tro en quantitat de sinquantalliuas, e no mes auant.

VIII. IOAN segon en la Cort de Mōtso, Any. M. CCCC. Lxx. Cap. de Cort. Liiij.

COm la potissima, o principal part en tots actes sie la execucio de aquells, e sie digna cosa a vostra Reyal Majestat, ab summa cura entendre en las obseruancas de las leys, constitutions, ordinations, priuilegis, e libertats, los quals per repos, e vtilitat de la cosa publica de vostre Principat, e administratio de la justitia de aquell, ab exquisitas vigilias, e treballs, per vostres predecessors de gloriosa, e immortal memoria, e per vostra Excellētia son estats fets, prouaits, e atorgats, com altramēt serie frustra, fer leys, o statuts, sino eren per obra, a bona obra, e effecte deduits, e obseruats: perço la Cort del dit Principat, desijant lo tràquille stat de vostres subdits, e augmēt de vostra Reyal Corona, insistint al fruyt de las cosas, tāt en la present, cō en otras Corts, e Parlamēts proueadas, e atorgadas, humilmēt supplica a vostra Alteza, sie de merce vostra prometre en vostra bona fe Reyal, e jurar solemnemēt, de tenir, cōplir, e seruar, e fer, e procurar ab bō effecte, q lo Illustrissim Rey de Sicilia Primogenit, e Governador

uernador general vostre, Príncep de Castella prometra, e jurara, que tendra, e seruara las leys perpetuas, per petualment, e las que son a temps, temporalment, singula singulis referendo, tots actes en la present, e altres Corts, o Parlaments ordenats, e los vsatges de Barcelona, leys, constitutions de Cathalunya, priuilegis, libertats, immunitats, consuetuts, vfos, costums, e obseruanças de aquelles, al dit Principat, e als singulars de aquell, conjunctament, o diuisa, tant per vostra Excellètia, com per vostres gloriosos antecessors atorgats, e fara, proueïra, e manara ab bon effecte per vostres Cancellor, Vicicancellor, Regent la Cancelleria, per lo Portat veus de Governador en lo dit Principat, e assessor de aquell, veguers, balles, sotsueguers, sotsballes, alguatzirs, e altres ministres, e officials ordinaris, e extraordinaris, capitans, vicecapitans de ciutats, vilas, e locs, alcayts de castells, e loctinents de aquells, tant Reyals com altres, aquells, e aquelles inuiolablement tenir, e complir, e seruar. E hajan, e sien tenguts quiscu dels sobredits, los ecclesiastics sacrament, e los laics sacrament, e homenatge prestar dins tres dies, apres q̄ requests ne seran per los Deputats de Cathalunya, que tendrà, e obseruaran, tenir, e obseruar faran, e manaran, quant a quiscu se esguardara, a la vngla, totas las ditas constitutions, vsatges, capitols de Cort, e altres actes desus mencionats, al dit Principat, e als habitants en aquell vniuersalment, e particular atorgats, e contra aquelles, o aquells no faran, ne

cōtrauidran, fer, ni contrauenir faran, ni permetran directament, o indirecta, encaraq̄ per vostra Excellètia, o vostres successors fos proueït, injungit, o manat lo contrari: e si lo dit sacrament, e homenatge dins lo dit temps prestar recufaran, o apres sie prestat, faran, o vendran contra las cosas desus mencionadas, e per ells juradas, si requests per algu dels desusdits, dins deu dies no tornarà a loc las cosas contrafetes, sien haguts per priuats de lurs officis, e reputats per priuadas personas, e fets inhables en tals, e altres officis publicos obtenir, per temps de quatre anys, en lo qual per vostra Serenitat, ne altre nols puga esser dispensat, e tots actes que farà, sien haguts per cassos, nulles, inualits, e ineficaces: e noresmenys hajan, e sien tenguts pagar, e satisfer lo dany, e interres a la part interessada, e totas despesas que per aço li conuindra fer, vltra las altres penas que per constitutions son instituidas contra los contrafaents. E los Deputats, quant primer denuntiat los fera, en virtut de la obligatio per ells en lo introit de lur offici prestada, com ja per constitutions sien tenguts opposarse a la obseruança de aquelles, hajan a instar, e proffeguir, e, o fer proffeguir, e instar tals contrafaents, ab remeys de justitia, deuant vostra Majestat, e vostres successors, o vostres, e lurs demuntmentionats officials, e ministres, a despesas de la part, o de las parts, e de las quals sie lo interres, ab que los ministres de la casa dels Deputats no pugan demanar, ni exigir per sos treballs res de las parts interessadas,

ressadas, ans se haja a cōtentar, dels salaris q̄ rebē de la dita casa, en axi, que vostra Excellètia per part lur supplicada, en vigor de la promesa, e jurament, e los dits officials, e ministres per la obligatio desus exprefada, e per ells prestada, haja a fer de tals contrafaents prompta, e expedida justitia, simplement, e de pla, e los qui culpables atrobats seran, rigidament castigar, e punir, segōs las leys de la terra disponen. Saluat empero, que per aquest acte no sie fet prejudici a las constitutions de Cathalunya, disposants de tenir taula, ne altres en cōseruatio del dit Principat ordenadas. Plau al senyor Rey de jurar, e fer jurar, e fer prestar los homenatges, segons es supplicat, quant en los proceïments, e penas supplicats contra los officials dure per lo temps de la dita offereta: las ditas constitutions empero, capitols de Cort, priuilegis comuns en totas cosas stants en sa força, e valor.

X. FERRANDO segō en la primera Cort de Barcelona, Any. M. CCCC. Lxxxj. Cap. xviii.

DEsijants que los vsatges de Barcelona, constitutions de Cathalunya, capitols de Cort, vfos, praticas, e consuetuts, priuilegis dels ecclesiastics, militars, ciutats, vilas, e locs del Principat de Cathalunya sien incōcussament obseruadas, e obseruats, statuim, e ordenam, que per qualseuol vs, o verdamerament abus fet, e praticat per nos, e nostres officials, e que de aqui

auant se faran, o praticaran contra los dits vsatges, constitutions de Cathalunya, capitols de Cort, priuilegis, vfos, praticas, e consuetuts, encara que tals vfos fossen obseruats per tant temps, que no fos memoria del contrari, no sie, ne puga esser derogat, ne prejudicat a las ditas constitutions, vsatges, capitols de Cort, priuilegis, vfos, praticas, e costums: ans reprobant tals vfos, e abusos, cō a nulles, volem, que las ditas constitutions, vsatges, capitols, e actes de Cort, priuilegis, vfos, e costums romangan valits, e sien inuiolablement obseruats.

XI. LO MATEIX en dita Cort Capítol xxij.

POc valria fer leys, e constitutions, sino eren per nos, e nostres officials obseruadas: perço confirmants los vsatges de Barcelona, e las constitutions del Principat de Cathalunya, capitols, e actes de Cort, priuilegis comuns, e particulars, e altres libertats del dit Principat, volem, e manam, que aquells, e aquelles sien obseruats: e senyaladament perpetuam, e en tot cas volē perpetuamēt esser obseruats los capitols del Rey en Marti, no obstāt qualseuol prouisio, acte, o sententia ques fes, o se donas en qualseuol manera, en la causa ques mena sobre la vila de Roses, e Cadaques, e altres terras que vuy posseïx lo Principat de Cathalunya: volent, e declarant que qualseuol letras, prouisions, manaments, commissio, o commissions ab carta, o sens carta,

D contra

contra los dits vsatges, constitutiōs, capitols, e actes de Cort, e encara contra priuilegis, e libertats, vsos, e costums de la Esglesia, de Barons, caualers, e homēs de paratge, de ciutats, vilas, e locs Reyals, de ciudadās, burgesos, de homens de vila del Principat de Cathalunya, e dels singulars de aq̄lls atorgadas, e de aqui auant atorgadoras fetas, e faedoras per nos, e successors nostres, o per nostre Primogenit, o Loctinēt, Governador, o Portāt veus de Governador, o per qualseuol altres officials nostres presents, e esdeuenidors, esser ipso facto nulles, encara q̄ fossen de propri motiu, e de certa sciētia, e per qualseuol causa, o raho, e sots qualseuol impositio de penas atorgadas, e atorgadoras: ans volē, q̄ com a nulles, inualits, e inualidas los officials, e jutges d̄ qualseuol nō, e preeminētia sien, no obeescā, ne sien tenguts obeir en manera alguna, encara q̄ emanas primera, segona, e terça iursio, o qualseuol altre manamēt, per la obseruāca de aq̄lla, o de aquellas: e si cōtrafarā, volem, q̄ vltra las penas deus cōtēgudas, los actes, e proceimēts siē ipso jure nulles. E si los dits officials, e jutges las ditas cosas no seruaran, o si los dits officials, o jutges, de qualseuol preeminētia, e cōdicio sien, encara que fossen Cancellor, Vicicancellor, Regent Cancellaria Portant veus de Governador, Mestre Rational, Balle general, e loctinent de aquells, assessors, jutges, alguatzirs, Prothonotaris, secretaris, scriuans de manament, o altres majors, o menors, que no sien tenguts per consti-

tutions de Cathalunya a tenir tau-la, sciētment proueirā, signarā, posarā manamēts, expediran, o faran cosa alguna en qualseuol causas, o negocis ciuils, criminals, o mixtes, contra los dits vsatges, cōstitutiōs, capitols, actes de Cort, priuilegis, vsos, e costūs, volem, q̄ ipso facto incorregan en sentētia, e pena de excōmunicatio, la qual de present hajan de oir en scrits los officials nostres, e dels successors nostres, e altres defusdits qui de present son, e los qui per auant seran, en lo introit, e ans q̄ vsen, ne vsar pugā d̄ lurs officis, promulgadora frāca de salari, e de totas despesas de jutge, e de scriua, e altras despesas per aquell official, qui la jurisdicctio ecclesiastica regira, o exercira en aquella ciutat, vila, o loc, hōt juraran, e, o los dits officials exerciran. E si las ditas cosas en qualseuol manera se pretendra esser fetas cōtra los dits vsatges, cōstitutions, priuilegis, capitols, e actes de Cort, vsos, e costums, pus sien de natura, e condicio, que per contrari imperi, e manament, sens supplicatio, appellatio, o reclamatio reuocar se pogan, volem, que si seran Cancellor, Vicicancellor, Regent la Cancellaria, Portāt veus de Governador, assessor seu, o altres jutges delegats en la ciutat, o loc, hon la Audientia Reyala, o d̄l Governador, o Portāt veus se tēdra, requests, e feta se a ells dels dits vsatges, constitutions, capitols, actes de Cort, priuilegis, vsos, e costums, designats en que, e per que han fet contra los dits vsatges, cōstitutions, e altres drets defusdits, sien tenguts, dins tres dies apres seguēts, los dits

los dits actes, e tot lo que de alli auāt en virtut de aquells sera seguit, e fet, reuocar, e tornar al primer statment: altrament, passats los dits tres dies, incorregan ipso facto en las penas deus contengudas. Entes empero, que si a instantia de part, o del mateix official se dubtara, sis deura reuocar, o no, que en tal cas lo Cancellor, Vicicancellor, e en son cas lo Regent, ço es lo mes preeminēt de ells, pus no sie aquell, contra qui la dita instantia se fara, e si contra tots se fara, lo mes antic doctor qui present sera en la Audientia Reyala, dins sis dies apres dita requesta immediate seguentis haja, e sie tengut, sots las penas deus contengudas, posarho, e ferne relatio en la Audientia Reyala, en que haja hauer almenys deu juristas, si tants sen trobaran, e oida de paraula la part, o son aduocat, e lo dit official si esser hi volra, ferho votar ab jurament, cloure, e declarar, sens salaris, ni despesas algunas, e que los vots, e declaratio, o prouisio sien posats en scrits, en la qual conclusio no sien, ne pogan esser presents aquell, o aquells qui serā impetits: e lo mateix sie seruat en la Audientia del Governador, o Portant veus del Governador en absentia de la Reyala Audientia: e del que sera determinat, e declarat, nos puga supplicar, appellar, ne reclamar, ans se haja estar a la determinatio de la dita Audientia, e si sera declarat, e determinat, los dits actes esser cōtra los dits vsatges, constitutions, priuilegis, capitols, e actes de Cort, vsos, e costums, feta dita declaratio, los dits

officials, jutges, e altres defusdits, dins vn die apres quels sera intimat, los dits actes no reuocaran, en tal cas, lo qui en tal declaratio presidit haura, de continent haja, e sie tengut reuocar, e fer reuocar tot lo que contra dits vsatges, constitutions, capitols, e actes d̄ Cort, priuilegis, vsos, e costums fet sera: e no resmenys en los dits casos, e encara en tot cas que los dits actes fossen fets en causas criminals, e irreparables, sens consell, o conclusio de la Audientia, o consell Reyala, e essent declarat per la Audientia seruada la forma defusdita, vltra las penas en los dits vsatges, constitutions, priuilegis, capitols, e actes de Cort contengudas, incorregan ipso facto en pena de excommunicatio, e de sinccents florins de or de Arago, e sien priuats de lurs officis, e haguts per remoguts, e priuadas personas, e los actes per ells de aqui auant faedors siē nulles, axi cō a fets per priuadas personas, sens potestat, e jurisdicctio alguna: e apres no pugā obtenir offici, ne benefici de jurisdicctio, o sens jurisdicctio en Cathalunya. Si empero la dita pretenzio se allegara, e dira per raho de sententias diffinitiuas, o altras, que per contrari imperi, o manament, e sens remey d̄ supplicatio, appellatio, o reclamatio reuocar nos podē, pretenentse esser promulgadas contra vsatges, constitutiōs, capitols, e actes de Cort, priuilegis, vsos, e costūs, volem, q̄ tals sententias nos pugā reuocar, sino p̄ los remeys ordenats per vsatges, cōstitutions, priuilegis, vsos, e costūs: empero la part que preten dra, aquellas esser donadas contra

las ditas constitutions, vsatges, capitols, e actes d Cort, priuilegis, vfos, e costums, puga demanar, e conuenir deuant jutge competent lo official, e jutge, qui tals sentēias dadas haurā, per tots los dāys, dānatges, e despesas, que per la dita raho incorreguts hauran: empero si las ditas sententias serā donadas ab determinatio, e deliberatio del consell Rey al, o de la Audiētia, no volem, que los dits officials, o jutges pugā esser que relats. E si los dits jutges, cōtra qui se fara la dita pretēssio, serā delegats en otras parts, q̄ no sie la Audiencia Rey al, o del Governador, o Portāt veus de aquell, si haurā sententiat, o declarat diffinitiuamēt, o interlocutorie, o altramēt hauer fet, o proueit cōtra los dits vsatges, constitutiōs, capitols, e actes de Cort, priuilegis, vfos, e costūs, volem, q̄ los dits actes se hajā a reuocar per los remeys, que per constitutions, vsatges, capitols, e actes de Cort es statut, e ordenat, e noresmenys, la part de qui sera interres los puga cōuenir en tots danys, dānatges, e despesas, q̄ p la dita raho sostēgut haura: en los altres empero officials ordinari del dit Principat qui per cōstitutions han a tenir taula, si per executio de prouisions, o letras Reyals no signadas de ma de Cāceller, Viciāceller, o en son cas Regent, o de assessor de Governador, o del Portant veus de aquell, o de si mateix vsants de lurs officis, sciētēmēt faran, manarā, o proueirā, o pronuntjaran, o declararā contra los dits vsatges, cōstitutiōs, capitols, e actes de Cort, priuilegis, vfos, e costums, volem, e ordenā, que encorre

gan en pena de excōmunicatio ipso facto, la qual hajan de oir segons dit es en los altres officials: e en lo sobre dit cas, vltra la dita pena, e en qualse uol altre puga esser conuenguts, e syndicats segons forma de las constitutions de Cathalunya, e encorregan en las penas en aquellas contēgudas, no prejudicant perço en res a las constitutions, e priuilegis parlants dels jutges de la taula, o otras sobre los dits officials disposants. E loant, e approbant las constitutions ja sobre aço disponents, volem, e ordenam, que los Deputats del Principat de Cathalunya puga, e requelsts sien tinguts instar, e supplicar per la obseruança de la present constitutio, segons que per constitutions los es permes, e contra los dits officials, qui ab declaratio seran incorreguts en ditas penas, fer instantia deuant nos, o nostre Loctinent general, o Governador general, o Portant veus de aquell, que sien en ditas penas executats, sens despesas empero del General: empero que lo syndic del General, aduocats, e scriuās de la casa de la Deputatio hajā a fer ditas instācias, ordenar, e continuar lo que sera necessari, cōtētātse del salari quels es ja taxat, e ordenat: e que nos, e nostres successors, Primogenit, e altres officials nostres no guiarem, perdonarē, ne remetrem, los qui seran incorreguts en ditas penas, ans los executarem, e executar farē, si doncs no satisfan primer a la part de qui fos interres, restants empero inhabils pera obtenir, e regir officis, e beneficis en Cathalunya. En las quals cosas en la present

present constitutio cōtengudas no volem, ne entenem esser cōpresas la Serenissima Reyna muller nostra, e otras Reynas mullers dels successors nostres, e fills, e nets nostres, e dels predecessors, o successors nostres deuallants per linea masculina, si seran per nos, o nostres successors creats Loctinēts generals en lo Principat d Cathalunya, o si los dits fills Primogenits fossen en lo dit Principat Governadors generals, en los actes, e prouisions que per ells seran fets, e fetas personalmente, sino solamēt en no fer, ne obeir prouisiōs, cōmissiōs, o altres actes ab carta, e sens carta fets, e proueits contra los dits vsatges, cōstitutiōs, actes, e capitols de Cort, e otras libertats, o priuilegis, vfos, e costūs generals, e particulars del dit Principat, segōs defus es dit: e si lo cōtrari era per ells fet, las prouisions, cōmissiōs, e altres actes siē ipso iure nulles. Empero volem, que los dits Loctinēts Primogenits Governadors generals, en lo jurament q̄ prestar deuen, ans de exercir jurisdicctio alguna, siē tinguts, axi cō los altres acostumā, jurar, q̄ tendrā, e seruarā los vsatges de Barcelona, constitutions de Cathalunya, Capitols, e actes de Cort, priuilegis, libertats, vfos, e costums defusdits: e encara sien tenguts jurar expressamēt, q̄ seruaran quant a ells toca la present constitutio, e faran seruar aquella per los officials, e otras personas en dita constitutio mencionadas: si empero seran altres Loctinēts generals, q̄ no fossen los defusdits, volem, que aquells, en ço ques mostrara esser fet sens determinatio feta en

lo consell Rey al, o en la Audiencia, segons per otras cōstitutions es disposst, sien cōpresos en la present constitutio, e sien tēguts seruar aquella, e la forma en aquella donada, e jurar segons defus es dit, saluo que no incorregan en las penas, contra la persona, e bens dels altres officials defus ordenadas, e posadas.

XII. L O MATEIX en la segona Cort de Barcelona, Any. M.CCCC Lxxxij. Cap.v.

SI alguna part se clamaua, q̄ alguna letra, prouisio, carta, o acte algu per lo nostre Loctinent general, Cāceller, o Viciāceller, o Regent en son cas, o altres officials nostres emanada, e feta, esser contra constitutions de Cathalunya, vsatges de Barcelona, capitols de Cort, priuilegis, vfos, e costums, tant dels ecclesiasticos, cō del stamēt militar, o vniuersitats, o en altra manera contra iustitia, volem, e ordenā, q̄ lo dit consell dins sis dies haja veure, e conexer, si tal letra, prouisio, carta, o acte sera cōtra los dits drets d la patria, o cōtra iustitia, e si tal los sera vist, en tal cas volē, q̄ lo dit President en dita Audiētia, a consell de la dita Audiencia, o consell, o de la major part dells, segons demunt es dit, ho haja a reuocar, e tornar a degut loc, e ferhi complimēt de iustitia, tātas vegadas com al dit consell sera recorregut, restant totas las otras cosas cōtengudas en lo dit capitol de la obseruança, en lur força, e valor. E si tals letras, prouisiōs, cartas, o actes alguns seran emanadas

D 3 de nos,

de nos, o de nostre Illustre Primogenit, o de successors nostres, en tal cas volem, sien obseruats los capitols del Rey en Marti, e de la dita obseruança, e altres qualseuol constitutions, capitols de Cort, e drets de la patria sobre aço disposants: entes empero, que sis dubtara, o era questio, q̄ ditas letras Reyals, prouisiõs, cartas, o actes alguns fossen contra constitutions, o altres drets de la patria, o contra justitia, volem, que la conexença, e decisiõ de la dita questio, o dubte, e tot lo que en dit capitol de la obseruança es remes als Cancellers, Vicicancellers, Regent la Cancellaria, o altre doctor, sie remes als dits Cancellers, Vicicancellers, o Regent, o altre doctor de la vuytena, quiscu en son cas, a consell empero de la dita Audientia, o consell, o de la major part de ells, seruat ço q̄ desus es dit, en cas de paritat.

XIII. LO MATEIX en dita Cort.
Capitol Lxvij.

MEs auant statuim, e ordenã, que los vsatges de Barcelona, constitutions de Cathalunya, Capitols de Cort, priuilegis de las Esglesias, e de ecclesiasticas personas, e de Barons, militars, e de ciutats, vilas, e locs del Principat de Cathalunya, vsos, practicas, e costums sien inuiolablement obseruats. E encara statuim, e ordenam, que per qualseuol vs, o verdaderamēt abus per nos, o per nostres officials qualseuol que sie fets, e practicats, o en lo temps venidor se faran, es practicaran contra dits vsat-

ges, constitutions de Cathalunya, capitols, e actes de Cort, priuilegis predits, practicas, vsos, e costums, no sie prejudicat, o derogat als dits vsatges, constitutions, capitols, e actes de Cort, e priuilegis, vsos, practicas, e costums, encara q̄ tals vsos, o verdaderamēt abusos fossen per tāt tēps obseruats, q̄ no fos memoria en cōtrari: mes reprobāt tals vsos, o verdaderamēt abusos, e hauent aquells per nulles, e inualits, axi com ab la present constitutio hauem, volem, ordenam, e manam, que dits vsatges, cōstitutiõs, capitols, e actes de Cort, priuilegis, vsos, e costums sien perpetuament obseruats.

XIII. LO MATEIX en la Cort de Montsó, Any M.D.x.
Capit. xiiij.

DEclarant la constitutio per nos feta en la primera Cort de Barcelona, vulgarment dita de la Obseruança, començant. *Poc valria, etc.* statuim, e ordenam, que lo Loctinēt general qui no sera de casa Reyala per legitima, e recta linea masculina descendent, haja oir sentia de excommunicatio en lo introit de son offici, axi com los altres officials inferiors, nomenats en la dita constitutio.

XV. LO MATEIX en dita Cort
Capitol Liiij.

Confirmãts la constitutio per nos feta en la primera Cort de Barcelona, en lo cap. xxij. començant. *Poc valria, etc.* vulgarment dita con-

dita constitutio de la obseruança, ab la qual entre altres cosas es proueit, q̄ los Deputats del General de Cathalunya hajan, e sien tenguts a opposarse, e fer instantia per la deffenso dels vsatges de Barcelona, constitutions de Cathalunya, capitols, e actes de Cort, priuilegis cōmuns, e particulars, e altres libertats del dit Principat, segons en dita cōstitutio, e altres, a las quals nos referim, es largament contengut, e en aquellas anyadint statuim, e ordenam, que los dits Deputats qui ara son, e per temps seran, sils parra que sie necessari lur syndic, o procurador, ab dieta de quatorze sous si haura anar fora lo loc hont dits Deputats tindran lo consistori, per la deffenso dels dits vsatges de Barcelona, constitutions de Cathalunya, capitols, e actes de Cort, priuilegis cōmuns, e particulars, vsos, e obseruances de aquells.

XVI. CARLES en la segona Cort de Montsó, Any M.D.xxxiiij.
Capitol iiij.

STatuim, y ordenam, que si algunas supplicacions se donaran, pretenent que lo Loctinēt general, o altres officials del Reyala consell dels dits Principat, y Comtats hauran contrafet a vsatges, cōstitutions, capitols, e actes de Cort, priuilegis communs, e particulars del dit Principat, e Cōtats, aquellas se pugã fer, y presentar, pus sie signadas del aduocat, o de la part mateixa, de qui es interes,

XVII. PHILIP en la Cort de Montsó, Any M.D.Lxxxv. Cap. de Cort. xxij.

MEs auant placia a vostra Majestat, ab la sobredita loactio, y approbatio de la present Cort statuir, y ordenar, y manar, que los vsatges de Barcelona, constitutions de Cathalunya, actes, y capitols de Cort, priuilegis de las Esglesias, y de las ecclesiasticas personas, y de Barons, militars, y de ciutats, vilas, y locs del Principat de Cathalunya, vsos, practicas, y costums sien inuiolablement obseruats, y que per qualseuol vs, o verdaderament abus, per vostra Majestat, o son Loctinēt general, Portat veus d̄ general Governador, o altres qualseuol officials Reyals que sien fets, practicats, o en lo tēps esdeuenidor se faran, o practicarã cōtra dits vsatges, constitutions de Cathalunya, capitols, y actes de Cort, priuilegis predits, practicas, vsos, y costums, no sie prejudicat, o derogat als dits vsatges, practicas, costums, encara que tals vsos, verdaderament abusos fossen per tāt temps obseruats, que no fos memoria en contrari: mes reuocant tals vsos, o verdaderamēt abusos, e hauent aquells per nulles, e inualits, supplica a vostra Majestat sie de son Reyala seruey, hauer, voler, ordenar, y manar, que dits vsatges, constitutions, capitols, y actes de Cort, priuilegis, vsos, y costums sien perpetuament obseruats. Plau a sa Majestat, reuocats tots abusos.

DE PRIVILEGIS,
E IMMUNITATIS.
TIT. XVII.

I. PERE segon en la Cort de Barcelo-
na, Any. M. CC. Lxxxij.
Capitol j.

Om a la Rey al Excellence pertanya, als seus sotsmesos libertats, e franquessas atorgar, els priuilegis per los seus antecessors a ells atorgats, e las costumaz, vfos, e las bonas obseruacions approuar, e inuolablement obseruar, perço agenollats, e ab aquella humilitat q̄ poden, supplican los Prelats, e los religiosos, els Barons, els cauallers, els ciutadans, els homes de las vilas de Cathalunya per nom lur, e de tota la vniuersitat de Cathalunya, a vos molt Alt senyor Rey, que las demandas, e los capitols deus scrits dejats liberalment admetre, e atorgar, e en cara approuar, com aquells tornen a honor de vos, e a bon stament general de tota Cathalunya. Perço nos Rey demunt dit, entesa la supplicatio, e las demandas, els capitols de aquells, e haut consell diligentment examinats, considerants, que a la Rey al cadira se pertany, que se vellant vers los profits dels sotsmesos, e tinga pacificada tota la sua terra, e als sotsmesos seus leyals, e ben merehets, de franquessas, e de libertats, e de immunitats predotar, e lurs priuilegis de ells inconcussament fer obseruar: considerants encara la naturalca, lealtat, bona fe, dret consell,

fauor, e ajuda, quels Prelats, religiosos, els Barons, cauallers, ciutadans, els homes de las vilas de Cathalunya als nostres antecessors, e a nos han fet, e encara a nos fan, e (volent Deu) faran de aqui auant: perço nos dit Rey, per nos, e per tots los nostres restituim, atorgam, e approbā als Prelats, als Templers, als Hospitalers, a las Esigleyas, e altres religiosos, e personas ecclesiasticas, Baros, cauallers, ciutadans, e homes de vilas, e de locs de Cathalunya, axi cō antiguamēt pus plenamēt hā haut, tengut, e posseit, las libertats, e franquessas, costumaz, e bons vfos, e tots priuilegis, e atorgaments vstats en tēps del senyor en lacme çaenrera d̄ bona memoria pare nostre, e Rey de Arago, en axi, quel vs dels priuilegis, e atorgaments, si de aço era dubtat, sie espatxat, e exercit per sola receptio d̄ testimonis, sens donar libell, e sens manament de plet.

II. PERE terçen en la Cort de Montso,
Any. M. CCC. Lxiiij.
Capitol xxiiij.

Com segons que experientia nos ha mostrat, alguns a esquiuar carrecs imposats, o imposadors en las ciutats, vilas, e locs, en los quals han domicili, priuilegi de generositat impetran, lo qual en damnatge dels habitants en los dits locs clarament retorna: en per amor de aço ordenam, e statuim, que qual seuol dels generosos demunt dits, e de aquells qui de aqui auant priuilegi de generositat impetraran, sino rebrā caualleria, aquells qui ara son genero-

generosos, dins vn any del die de la publicatio d̄ la present Cort, e aq̄i, qui de aqui auāt se farà, del die quel priuilegi, o generositat a aquells sera atorgat comptador, per no generosos de tot en tot sie hauts: e lo priuilegi per aquells impetrat, o impetrador sie ipso iure cas, e nulle, e sie haut en totas cosas per no fet.

III. CARLES en la quarta Cort de
Montso, Any M. D. xxxxiij.
Cap. xxxviiiij.

Statuim, y ordenā, que lo priuilegi atorgat per lo Rey don Alfons quart a la vniuersitat de la vila de Granollers, dat en Valētia a xxiiij. de Febrer del any M. CCC. xviiij. ab lo qual fa vnio de dita vila a la ciutat de Barcelona, y vol que se alegre de tots los priuilegis, immunitats, y libertats a la dita ciutat atorgats, y atorgadors, sie haut per acte de Cort.

III. LO MATEIX en dita Cort
Capitol Liiij.

Statuim, y ordenam, q̄ los quis faran cauallers per Comtes Palatins no se alegrē de priuilegi militar, ni tals priuilegis los sien admesos.

V. PHILIP Princep, y Lo cinēt general de
Carles, en la primera Cort de Mont
so, Any M. D. xxxviiij. Cap.
de Cort. xxxxiij.

Com per priuilegis a la ciutat de Barcelona per lo Catholic Rey dō Ferrado d̄ glorio sa memoria, e altres Reys atorgats,

e p la Sacra, Cesarea, Rey al Majestat vuy benauenturadament regnant confirmats, sie cōcedit, e atorgat de fer elections, y extractions de consols en las parts vltra marinas, es a saber en Sicilia, Napols, Genoua, y altras parts, y sie en pacifica, y quieta possessio de tāt temps ença, que no es memoria de homes en cōtrari. E com Hieronym Oliba ciutada de Barcelona, per mort d̄ mossen Onofre Montmany, en lo mes de Setēbre proppassat sie estat elegit, y extret en consol de Cathalans de Genoua, y sie peruingut a noticia d̄ dit Oliba, la dita Cesarea, y Real Majestat del Emperador, y Rey nostre senyor hauer atorgat vn priuilegi d̄ dit consolat de Cathalans de Genoua a vn Genoues, persona estranya, y surreptitiament, y en virtut de dit priuilegi dit Genoues seria estat posat en possessio, seu quasi de dit offici, expoliāt, y priuāt a la dita ciutat, y als qui son extrets en dit offici, perço, y altrament se supplica a vostra Alteza, sie de son Rey al seruey, dita ciutat esser restituida en la pacifica, y quieta possessio de fer extractio pera consols de Cathalans de Genoua, e reuocar lo dit priuilegi, per la dita Cesarea, y Rey al Majestat al dit Genoues atorgat, com sie cōtra forma, serie, y tenor dels priuilegis a la dita ciutat de Barcelona sobre dits officis atorgats: e manar que lo dit Hieronym Oliba sie posat en possessio del dit consolat, y en aquella mā tengut, ab tots los drets, y pertinencias de aquell. Sa Alteza mana sien seruats los priuilegis de Barcelona, y per obseruança dells scriure a la

ciutat de Genoua, pera quels guarden, y posen en possessio lo dit Oli-
ba.

DE GUIATGES,
SALVAGVARDAS, Y PE
NONS. TIT. XVIII.

I. VSATGE Quoniam periniquum.

CAr per inic Princep,
e sens veritat, e sens
iustitia se destroeix,
e pereix per tots téps
la terra, e sos habita-
dors, per aço nos so-
bredits Princeps Ramon, e Adal-
mus, ab consell, e ajuda dels nobles
Barõs decernim, e manam, que tots
los Princeps qui en aquest Principat
son a venir apres nos, hajã tots téps
ferma fe, e perfeta, e vera paraula, de
guifa, que tots homens nobles, e no
nobles, Reys, e Princeps, e magnats,
e cauallers, vilãs, e pagefos, mercers,
e mercaders, peregrins, e viandants,
amics, e enemics, Christiãs, e Sarra-
hins, Iueus, e heretges se pugan en
ells fiar, e creure, no solament lurs
personas, mas ciutats, e castells, ho-
nor, e hauer, muller, e fills, e tot quãt
hajan sens paor, e sens tota suspita, e
tots homens nobles, e no nobles,
magnats, cauallers, e pedons, mari-
ners, colfaris, e moneders en lur ter-
ra estants, e de altre loc vinentes aju-
den als sobredits Princeps, lur fe, e
lur paraula tenir, guardar, e gouer-
nar per dreta fe, sens engan, e sens
mal enginy, e sens mal consell, en
tots plets grãs, e pocs, e entre las al-
tras cosas guardẽ fermamẽt la pau,

e la seguretat quels Princeps de Es-
panya daran als Sarrahins, axi per
terra, com per mar.

I. IACME segon en la segona Cort de Bar-
celona, Any. M. CC. Lxxxviiiij.
Capitol xvij.

COm quiscu sie, e deja esser en
guarda, e en deffensio no-
stra, nos reuocã tots guiat-
ges, e cartas de guiatges que hajam
atorgadas a algunas personas singu-
lars, Christians, o Iueus qui sien no-
stres, o a alguna persona singular
ecclesiastica, que sien en guarda no-
stra special, e guiatge, e que nos no
dejam atorgar semblants guiatges,
o cartas a singulars personas, e si ho
feyem, que no hagueffen valor, ne
la pena posada en aquellas pogues
esser demanada.

II. LO MATEIX en la Cort de
Montblanc, Any M. CCC.
vij. Capitol ij.

A Supplicatio dels dits rics ho-
mens, e cauallers atorgam, q̃
nos, e la senyora Reyna molt
cara muller nostra, o fills nostres, o
Procurador nostre, o veguer, o al-
guns altres officials nostres no po-
sarem, ne metrem penõs, o porters,
o altre hom per raho de guiatge, en
algũ loc, lo qual sie dins jurisdic-
tio de castells, o de locs de rics homẽs,
o de cauallers: e encara, que en las
proteccions, e guiatges ja fets, e que
de aqui auant farem, vsarem segons
lo senyor Rey en Iacme aui nostre,
e altres predecessors nostres, qui
apres

apres ell son vinguts, han vsat: e no
entenen, quel ric hom, o caualler, e
aquells qui per ells vsen, vsant de la
jurisdic-
tio, o d'altres cosas, las quals
hã acostumadas hauer antigamẽt
en los homẽs de las altras senyorias,
que son poblats en termens de lurs
castells, puxen esser per aço dits trẽ-
cadors de nostres proteccions, o
guiatges.

III. LO MATEIX en la tercera Cort de
Barcelona, Any. M. CCCxi.
Capit. xij.

ORdenam sobre lo capitol de
la dita Cort general de Bar-
celona per nos fet, q̃ comẽ
ça. *Com quiscu sie, e deja esser en guarda, e deffen-
sio nostra etc.* que axi com diu, que nos
no dejam atorgar, q̃ sie ajustat aqui,
q̃l Procurador, veguers, o officials
nostres no puxen aço fer: e si fet es
estat per aquells, sie reuocat, e sie ha-
ut per no fet.

III. FERRANDO segõ en la segona Cort
de Barcelona, Any. M. CCCC.
Lxxxij. Cap. xxxv.

COm moltes vegadas se esde-
uenga, que las saluaguardas
Reyals per antiquitat de téps
venẽ en obliuio, de hont se segueix,
que per ignorantia molts contrafan
a aquellas, e los locs, e personas qui
estan en saluaguarda, son damnifi-
cats, perço, ab approbatio, e assenti-
ment de la present Cort statuim, vo-
lem, e ordenam, que los qui tingan
saluaguardas, las hajan fer publicar
ab veu de crida al cap de las vegue-

rias de sinc en sinc anys, altrament,
que sien nullas, e extinctas.

V. PHILIP en la Cort de Montso, Any,
M. D. Lxxxv. Capitol
de Cort j.

PRimeramẽt placia a vostra Ma-
jestat, ab cõsentiment, y appro-
batio d'la present Cort statuir,
ordenar, y manar, que hauer algu
encarcerat allegat exceptio de ma-
la captura, o d'guiatge en lo proces,
tal exceptio se haja de declarar per
los doctõs del Reyal consell, dins
quinze dies, comptadors del die, q̃
la exceptio sera posada, passar lo
qual termini, lo qual sie precis, y pe-
remptori, sino sera declarat sobre di-
ta exceptio, se entenga la declara-
tio esser feta en fauor del reo, y que
aço haja tambe loc en los officials
ordinaris. Plau a sa Majestat que
lo relador haja a declarar dins trẽta
dies, lo que sera de iustitia, sobre la
exceptio de guiatge, o mala captu-
ra oposada, y que passats los trenta
dies si noy haura declarat, perda lo
salari del offici, de tots los dies que
tardara mes a declarar, y se entenga
en las causas criminals, y no ciuils.

VI. LO MATEIX en dita Cort Cap.
de Cort xxj.

COm los cridats p vostra Ma-
jestat, o per son Loctinẽt ge-
neral, o altres officials Re-
yals, encara q̃ ab simples letras mis-
suas, sien tinguts per guiats, venint,
com los es manat en semblants le-
tras, y presentantse deuant vostra
Majestat,

Majestat, o son Loctinent general, de qui han emanat las tals letras, no deuen esser molestats per qualseuol pretes crim, o crims, que los dits cridats se pretenga hauer comes, y se sie vist per lo passat, que algun Loctinent general de vostra Majestat, hauer escrit a algun caualler, que vingues deuât de ell, per cosas que cumplen al seruey de vostra Majestat, obeynt com li era scrit, y comparant ab bona fe, com a vassall obedient de vostra Majestat, lo feu pendre, y posar en preso, y encara que allegas guiatge a ell concedit per la dita letra, sent majorment tambe firmada per lo Regent la Cancellaria, may pogue obtenir del Rey al consell criminal, q̄ declaras sobre lo tal guiatge, de hont se son seguits grãdissims incõuenients, y danys, per ço supplicã los tres braços a vostra Majestat, que ab lur consentiment, y approbatio li placia statuir, y ordenar, que succeint semblât cas, sie tingut per guiat de qualseuol crim, o excès, que se pretenga hauer comes aquell, a qui se scriura semblât letra, encara que no sie expedida per Càcellaria, sino ab sola ferma de vostra Majestat, o de son Loctinent general. Y si hauer comparegut sera posat en preso, o altrament detingut, allegât lo dit guiatge, dins tres dies, hauer feta fe de la letra, haja de ser per lo Rey al consell relaxat, y posat en la libertat complida: y si lo contrari era fet, caygan en las penas posadas contra aquells, qui contrafan a constitutions, y otras leys de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya. Plau a sa Majestat, que

si algu ab carta de Loctinent general vindra ahõt fera lo dit Loctinēt general, sie guiat, fins a tāt q̄ ell haja demanada licentia, o lo Loctinent general lay haja donada, o q̄ lo tal cridat ab letra del Loctinent general de son propri motiu, sens hauer demanada licentia, ni hauer lay donada lo Loctinēt general, sen anas del loc, a hont residiria lo Virrey, perque en tal cas, no li dure lo guiatge, sino lo temps que commodamēt haura menester, per tornar a sa casa.

DE MANVTENEN TIAS. TIT. XVIII.

I. CARLES en la quarta Cort de Mõtso, Any M.D. xxxxiij. Cap. xxij.

Tatuim encara, y ordenã, q̄ si mantenentias seran atorgadas p los officials a qui se pertay, e algua de las parts de qui sera lo interes pretendra, aquellas ser estadas mal atorgadas, en tal cas lo official qui las haura cõcedidas, sen se fer proces, y sen se despesas, ni salari, sino en cas que se hajan de rebre testimonis, a sola exhibitio dels actes de ditas parts, o de la part instant, si l'altra no tindra actes, o nols exhibira, hajan a declarar dins vn mes sobre ditas letras de mantenentia, si deuen esser reuocadas, o no. E si hauran a dar testimonis, sie dada tantfolamēt dilatio de trenta

trenta dies, pera prouar, la qual haja de ser demanada dins tres dies, cõp tadors apres del die que exira lo terme d̄ la citatio, y lo mes donat a declarar, correga ipso facto, passats los dits trēta dies. E si per cas ditas causas de mantenētia seran euocadas a la Audiētia Rey al, o dels Portãts veus de general Governador dels dits Principat, y Comtats, lo dit superior haja de seruar lo mateix orde, y declararhi dins vn mes, apres que la causa sera euocada.

II. PHILIP Príncipe, y Loctinēt general de Carles, en la primera Cort de Montso, Any M.D. xxxvij. Cap. xxxij.

Per los danys ques segueixen, en consentir indistinctament mantenentias, no sols en los fets profans, que es estat tots temps vist no deures fer, mas en los fets ecclesiasticos, per ques fan molts intrusos, qui de aquella via se sostenen gran temps en la intrusio, y occupatio, statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que de aqui auât, en, y per fets, y bens profans, nos pugan cõsentir, ni expedir mantenētia: ni en beneficis ecclesiasticos, ni otras cosas ecclesiasticas, sino que en dits beneficis façan fe de titol almenys colorat, del qual titol en ditas letras se haja d̄ fer expressio, y encara nos pugan atorgar ab titol, sino als verdaders possessors, qui realmēt, y de fet tingan las possessions dels beneficis, y que nos pugan cõsentir per possessio de beneficis de Esglesias

cathedrals, y collegiadas, sino ques faça fe d̄ la possessio, donada per lo Capitol, o p las personas, a las quals se esguarda, com la possessio en tals Esglesias nos prenga propria auctoritate: e si altrament eren consentidas, sien com a nullas reuocadas, y la part qui la haura impetrada, que sie condemnada en las despesas, y danys, y encara se puga demanar, cõ acte fet en violatio de constitutio.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxv.

Com per constitutio feta per sa Majestat en la vila d̄ Mõtso, en las Corts del Any M.D. xxxxiij. cap. Lij. començant, *Per llevar los desordens etc.* sie prohibit ab grandissimas penas la occupatio de las possessions dels beneficis ecclesiasticos, feta ab gētarmada, o sens titol, o dret algu, no resmenys, molts, e diuersas personas poc temets las ditas, y otras penas, per lo dret ciuil, y canonic imposadas, sens titol algu, o ab gratias expectatiuas, referuas, mādatos de prouidendo, y altres titols ja reuocats, o cõsumits, les tenir procura special de aq̄lls, en fauor d̄ qui son concedidas ditas gratias, la qual procura special se requer, com en ditas gratias es expressamēt disposat: y lo que pijor es, molts voltas en los mesos de Mars, Juny, Setembre, y Decembre, dits dels ordinari, la possessio de molts beneficis ab ditas gratias vuy occupã, y aq̄lls ab gent armada retenen, y ab tals titols, y possessiõs nullas, letras de mantenentia Rey al impetrã, cõtra la forma,

forma, y tenor de ditas gratias, reglas de Cancellaria, constitutions, y ordinations Apostolicas, y la mète, y tenor de dita cõstitutio. Perço los dits tres staments supplican a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, q̄ lo Loctinent general, los Portants veus de Governador general en lo Principat de Cathalunya, y Cõtats de Rossello, y Cerdanya, y lo Cancellor, Vicicancellor, Regent la Cancellaria, y assessors de Governador degan, y sien tenguts donar, y atorgar manutentia Reyala en los dits beneficis, qui vaccaran en los dits quatre mesos del ordinari, a aquells tant solament, qui seran proueuits per lo ordinari, y tindran possessio, y no a altres, d̄ la qual collatio, y possessio hajan de fer fe ab acte autentic, y aquellas hajan esser chalendadas en las letras de manutentia. Y si los tals beneficis vacaran en los mesos Apostolicos, ans de atorgar dita manutentia, als qui aquella demanaran, los haja de constar legitimamèt de la vacatio de dit benefici simple, o curat, o Dignitat, o officio que sie, y de la gratia, o titol, ab lo qual la possessio de aquells han presa, y de la procura, o poder special que de son principal tenen, per acceptar beneficis en vigor de dita gratia, y de la possessio diuen tenir de dit benefici, p̄ instrument autentic, la qual haja esser vera, real, y no momentanea, o d̄ vista: y en Canonicats, y prebendas, y Dignitats, y beneficis simples de Esglesias cathedrals, y collegiadas, donada capitularment dita possessio. Y si sera lo principal, lo qui dita manutentia demanara, ha

ja, y sie tēgut a jurar, que per si, ni per altre no ha acceptat altre benefici, o beneficis en virtut, de dita gratia: e si sera procurador, haja a jurar, q̄ ell, ni altre per ell, en virtut de dita gratia, no ha acceptat altre benefici, o beneficis, mes dels que son compresos en dita gratia, y que no sab, ni creu, que altre ne haja acceptat, o presas possessions, y en tal cas, haja esser atorgada manutentia Reyala: en las letras de la qual haja esser chalēdada la gratia, o titol, ab que ha presa la possessio del benefici, y la data, y lo nom del notari, qui haura rebuda la procura ab la qual dit benefici ha acceptat, y la data, y lo nom del notari, qui ha rebut lo acte de la possessio: e si per ventura lo tal procurador affirmaua, no tenir alli la procura, y se offeria prestarne juramēt, o dar cautio de mostrarla, que no sie admes tal jurament, o cautio, ans sie tengut, de fer vera, y ocular ostēfio de dit poder special, y no altra: y si tal possessio haura presa, o en mes del ordinari, o ab gratia reuocada, o consumada, o sens poder special, o ab gent armada, y en qual seuol cas que sera contrafet a la present ordinatio, lo qui contrauindra, incorrega en la pena d̄ dits sinccēts florins de or, statuida per la dita cõstitutio, feta en lo any M. D. xxxxiij. de la qual pena la meytat sie adquirida als cofrēs Reyals, y la altra meytat al ordinari, en la diocesi del qual sera tal benefici. Plau a sa Alteza, y ques donen manutentias als proueuits per los ordinari, en los mesos del ordinari, si ja no constas en dits mesos hauerhi alguna referua, o

altra

altra gratia, ab derogatio d̄ la regla dels mesos dels ordinari: y en los mesos Apostolicos, ques donen las manutentias als qui tindran titols legitims, saluada la forma del present capitol, y que en los beneficis d̄ las Esglesias Cathedrals la possessio se haja de pendre de ma de aquells, a qui sesguarda.

III. LO MATEIX en la segona Cort de Montso, Any. M. D. Liiij. Cap. xxx.

COM lo ordinari collador tinga la intētio fundada d̄ dret, en tots los mesos del any, perço declarant lo capitol xxv. de las Corts del Any 1547. en la present vi la celebradas statuim, y ordenam, q̄ manutentias sien consentidas als proueuits per los ordinari en tots temps, si doncs no se allegas, y constas, que la facultat del ordinari fos impedida per reseruatio, decret, o altramēt, restant dit capitol en la resta en sa força, y valor: entenent empero, que si los tals beneficis serā de patronat laical, o ecclesiastic, e sera feta presentatio p̄ lo patro, e lo presentat obtindra collatio, y possessio, se haja de donar dita manutentia al presentat, y no al proueit per lo ordinari. E si dita manutentia sera consentida en virtut de collatio del ordinari, de benefici de patronat laical, o ecclesiastic, sens presentatio dels patrons, q̄ lo jutge qui tal manutentia haura cõsentida, feta fe del patronat, o possessio de aquell, haja de reuocar dita manutentia, sens altrás prouas, dins lo

temps de la constitutio. E que la present constitutio sie duradora fins a las primeras esdeuenidoras Corts.

DE LISTAS.

TIT. XX.

I. PHILIP Princep, y Loctinēt general de Carles, en la segona Cort de Montso, Any M. D. Liiij. Cap. de Cort iij.

Supplican los tres stamēts, q̄ placia a vostra Alteza statuir, y ordenar, que d̄ aci auant nos pogan fer listas en los Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya: exceptat empero, que en aço no sie compresas las listas ja començadas, ni la lista ja atorgada per sa Alteza al bany de Arles, tots pena, q̄ sien perdudas, y confiscadas al Rey, donant ne la terça part al qui acusara. Sa Alteza manara tenir aduertentia en aço, que nos faça abus, y mana, que nos pogan expedir sino per la Reyala Cancellaria, y encarrega al Loctinēt general, que nos façan sino ab molta causa.

II. PHILIP en la Cort de Montso, Any, M. D. Lxxxv. Cap. v.

PER que del arbitre reseruat al Loctinent general, en concedir ques façā listas, se ha seguit molt gran abus, ab molt dany dels poblats

poblats en la ciutat de Barcelona, majorment de menestrals, y gēt pobre, ques destruxen: perço statum, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que ditas listas sien totalment leuadas, de manera q̄ en ningun modo de aci auant no sien concedidas, ni permesas en lo present Principat de Cathalunya, y Comtats d̄ Rossello, y Cerdanya, ni lo Loctinent general nostre puga concedir aquellas, sino las ques fan per extractio de Deputats.

DE DIVERSOS RES
CRITS, Y ELONGA
MENTS. TIT. XXI.

I. IACME primer en Tarragona, Any.
M. CC. xxxiii. Cap. xij.

STatum, q̄ls rescrits per al gū impetrats de nos, sobre elōgamēt de deute, no valgan, si dōcs lo deutor no dona cautio al creador, que al tēps que nos li haurem donat, los deutes li seran pagats, si doncs no era en temps de estol.

II. PERE terçen la Cort de Montsó,
Any M. CCC. Lxiiij. Cap.
de Cort j.

VOs senyor, o lo senyor Duc, e vostres Governadors, ni altres per nom, o authoritat vostra, o sua no puxats fer, ne atorgar elongaments, sobreceiments,

guiatges, manamēts, emparas, empatxamēts, inhibitiōs, reseruatiōs, abdications de jurisdicció, ne algunas otras prouisiōs, per nenguna raho, o manera, vuller per regalia, o regalías, o per restauratio de casal, o casals, o per barrejaments de companyas, o per qualseuol altra manera, necessitat, raho, causa, o dret, per grā que fos, directament, o indirecta, de scrit, o de paraula, en, e sobre executions, o qualseuol enantaments quis demanen, os façan, axi en presons de personas, com en bens, per raho de cēsals, e violaris, cōtra qualseuol vniuersitats, o personas q̄ sien, o seran en censals morts, o violaris obligadas, o detingudas, de qualseuol preeminētia, grau, stament, ley, o condicio sien, e com encara se puxes dir, que la major part dels creadors hi consentissen, o fessen compositio, o auinença alguna ab los obligats als dits censals, o violaris, los altres creadors hauents censals, o violaris no hajessen en lur executio torb, o empatxament algu, ne hajessen per força seguir la auinēça de la major partida, ne de aço senyor vos, o lo senyor Duc, o vostres officials los ne puxats forçar, e si lo contrari era fet, os feya, que no valgues, ans fos nulle: e si ja son atorgats, o atorgadas, sien hauts per reuocats, o per reuocadas, e per no fetas, axi que no hajan valor, e aquellas no contrastants, se dejan, es puxen fer executions fortment, e destreta, segōs las obligations, e en altra manera: e que los officials Reyals qui ara son, e encara aquells qui per temps seran, hajan, e sien tenguts de seruar lo present capi-

sent capitol, e las cosas en aquell cōtengudas, no contrastant si de vos senyor, o del senyor Duc, o de Governadors, o de altres officials vostres, o seus han haut, o haviē de aci auant manament en contrari, sots qualseuol forma de paraulas, o per qualque necessitat, o raho aquell manament se fes, encara quāt fos penal, ni per aço lo official puxes encōrrer reprehensio, o pena alguna: e aço sie aximateix atorgat als habitants d̄ la ciutat, e Regne de Mallorcas, e de las illas a aquell adjacents: e que de aço senyor vos placia fer cōstitutio general, e perpetual, bona, e larga.
Plau al senyor Rey.

III. LO MATEIX en la primera Cort
de Barcelona, Any M. CCC.
Lxv. Cap. de Cort. iij.

LO senyor Rey, ne la senyora Reyna, ne lo senyor Duc, ni Procurador general, ni Portant veus, ni algun official, ne altra persona qualseuulla que sie no faça, ni puxa atorgar elongaments, sobreceiments, o emparas, per raho de la guerra de Castella, o per altra qualseuol raho, a qualseuol personas, de qualseuol cōdicio sien, que sien obligadas a censals morts, o a violaris, venuts, e qui de aqui auant se vendran, a instantia de part, ni per propri mouiment, e si ja son atorgats, o atorgadas, o de aqui auant se atorgaran, no puxan de aquellas vsar en ninguna manera, ans sien ara axi com lauors, e lauors axi com ara haudas per cassas, e per nullas: e aço mateix sie entes de guiatges

faedors a qualseuol persona, per raho de la present guerra de Castella, o per qualseuol altra manera.
Plau al senyor Rey.

III. LO MATEIX en la segona Cort
de Barcelona, Any M. CCC.
Lxviiiij. Capitol de
Cort j.

VOs senyor, o la senyora Reyna, o lo senyor Duc, o altre per nom, o per authoritat vostra no puxats fer, o atorgar elongaments, sobreceiments, emparas, guiatges, o altres prouisiōs, per neguna raho, vuller per regalia, o regalías, o restauratio de casal, o casals, o en altra qualseuol manera, o raho, en e sobre censals morts, o violaris venuts, o venedors, ne a vniuersitats, ne personas en aq̄llas obligadas, e obligadoras: e si lo contrari era fet, os feya, que no valgues, ans fos nulle: e si ja son atorgats, o atorgadas, sien hauts per reuocats, o per reuocadas, axi que no hajan valor, e aquells no contrastant, se puxan, es dejan fer las executions, segōs las obligations, e en altra manera. E que los officials Reyals qui ara son, e encara aquells qui per temps seran, hajan, e sien tenguts de seruar lo present capitol, e las cosas en aquell contengudas. Plau al senyor Rey, si doncs no era per reparatio d̄ loc qui fos estat barrejat per gents estranyas, e de aço abans se haques a fer informatio, e no puxes fer en lo dit cas los dits elōgamēts, e sobreceiments, e altres cosas en lo
E dit ca-

dit capitol contengudas ningū official del senyor Rey, sino la persona del Rey ab son Consell.

V. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M.CCC.Lxxij. Cap. de Cort.ij.

VOs senyor, o la senyora Reyna, o lo señor Duc, o altre per nō, o p autoritat vostra, o lur no puxats fer, ne atorgar elongaments, sobreseiments, guiatges, manaments, emparas, empatxaments, ne negunas altrs prouisions, per neguna raho, o manera, vuller per regalia, o regalías, o restauratio de casal, o casals, o barrejaments de cōpanyas, o per qualseuol altra manera, o raho, a negunas personas, en e sobre censals morts, o violaris venuts, o venedors, ne a vniuersitats, o personas en aquellas obligadas, o obligadoras, de qualseuol stament, ley, o condicio sien, e si lo contrari era fet, os feya, que no valgues, ans fos nulle, e si ja son atorgats, o atorgadas, sien hauts per reuocats, e per reuocadas, axi que no hajan valor, e aquells no contrastants, se puxan, es dejan fer las executions, segons las obligatiōs, e en altra manera. E que los officials Reyals qui ara son, e encara aquells qui per temps seran, hajan, e sien tenguts de seruar lo present capitol, e las cosas en aquell cōtengudas. Plau al senyor Rey.

VI. FERRANDO segō en la primera Cort de Barcelona, Any M.CCCC.Lxxxj. Cap.ij.

PEr leuar lo abus quis fa dels guiatges, e aprobats los capitols del Rey en Marti sobre aço disponents, ordenam, e statuim, que si algun plet sera començat, ço es que la part sera citada, en tal causa, e plet pēdent no siē p nos, o Loctinēt nostre, Primogenit, Por tant veus de Governador, veguers, balles, o altres officials atorgats guiatges, sobreseiments, moratoria, elongament, o altre impediment, per lo qual la dita causa hagues esser empatxada, o differida, e si atorgat era, no obstant aquell, lo jutge, o official deuant lo qual dita causa se menara haja a proceir en dita causa, e pronūtiar, e declarar en executio de sententias obtingudas, e altrs executions, no obstant dits guiatges, moratorias, e sobreseiments.

VII. CARLES en la quarta Cort de Mōtso, Any M.D.xxxxij. Cap. de Cort xvij

PEr vostra Sacra Majestat es estada feta merce al Virrey d Sicilia, de vnas alumeras Reyals, que son prop la ciutat de Medina, e lo dit Virrey ha consentit vn priuilegi general, ab lo qual guia, y assegura qualseuol personas, que aportaran vna barca de lenya a ditas alumeras, y pagara tres escuts, en tal manera que de tres anys no li pu ga esser demanat deute algu, de manera, que nos pot aconseguir justitia dels deutors, lo que es molt prejudi-

prejudicial a la mercaderia, y a tota la negociatio mercantiuol, assenyaldament a la natio Cathalana, per la grā draperia q̄ d Cathalunya hi aportan a la dita illa de Sicilia, de que redonda gran benefici al General de Cathalunya: perço la dita Cort supplica a vostra Majestat, q̄ se tinga per seruit, de manar reuocar lo tant danyos, y perjudicial priuilegi, y manar al dit Virrey de Sicilia, que aquell no obserue, abans no obstant tals guiatges, los deutors pogan, y hajan de esser executats a instantia de lurs creditors, axi com si dit pretes priuilegi, y guiatge no fossen consentits. Plau a sa Majestat.

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xvij

EN la vostra illa de Sicilia ha vn priuilegi, disposant, que qualseuol debitor, façto any y lo die, no pot esser vexat, ni molestat per los seus creditors, y encara que aço fos molt perjudicial als dits creditors, empero restauals remey de poder executar las fermanças dels dits deutors, e de vn temps ença se es introduit, que las preditas fermanças, encara que no façan lo any y lo die, pus lo principal lo haja fet, se volen alegrar del dit priuilegi, lo que es contra justitia: perço la dita Cort supplica a vostra Majestat, se tinga per seruit, ab sa Rey al pragmatica prouoir, statuir, y ordenar, declarant lo dit priuilegi, que si las fermanças dels deutors no hauran fet lo any y lo die, enca-

ra que lur principal ho haja fet, nos pogan alegrar del dit priuilegi, abans pogan esser constrets en pagar las quantitats, per las quals haurā feta fermança, axi com serien forçats, si lur principal nō hagues fet lo any y lo die: la qual Rey al pragmatica comprega, no solament los deutes que per auant se crearan, mas en cara los que fins aci seran creats. Plau a sa Majestat que se guarde la pragmatica.

DE DRET DE SEGELL,
Y QVE NOS PVGA
ALIENAR.
TIT. XXII.

I. IACME primer en la Cort de Tarragona, Any M.CC.xxxiiij. Cap. xiiij.

STatuim, que no cometam a negun dins nostra terra, ni defora lo segell nostre major, o menor, sino en nostra cort.

II. PERE segon en la Cort de Barcelona, Any M.CC.Lxxxiiij. Cap. xvj.

EN cara, que de carta de simple justitia, e de executio de justitia, e de commissio, don quiscun singular sinc sous, e no mes, e vniuersitat don deu sous, e per citatio sien

ORdenam, e prometem als demunt dits, tots, e sengles, e al General de Cathalunya, que no farem priuilegi, ne atorgament contra las ordinations de aquesta Cort, ni de las altras Corts passadas.

VII. **LO MATEIX** en la Cort de Gerona, Any M.CCC.xxj. Cap. iij.

STatuim, que lo capitol fet en la dita Cort de Montso, lo qual comença. *Ordenam, e statuim, que neguna carta no puxa exir de la cort nostra contra carta etc.* sie seruat: e declarats, e anyadints a aquell capitol stablim, que si carta de aqui auant exira de la dita cort nostra, o del molt Alt Infant Namos Primogenit, e general Procurador nostre, o dels successors nostres, contra forma del dit capitol, que no valla, ne sie obseruada.

VIII. **LO MATEIX** en dita Cort, Cap. viij.

STatuim, que lo capitol fet per nos en la dita segona Cort de Barcelona, lo qual comença. *Nos, o successors nostres no façam, ne atorguem en general, o en special priuilegi etc.* sie seruat: e declarats, e anyadints a aquell stablim, que si nos, o los successors nostres farem priuilegi, o atorgament de aqui auant contra lo dit capitol, no valla aquell priuilegi, o atorgament: e que lo capitol aquell sie entes, e estes als stabliments de la present Cort, axi com parla d las altras Corts passadas.

VIII. **LO MATEIX** en dita Cort Cap. xvij.

STatuim, que lo capitol per nos fet en la dita general Cort de Barcelona, lo qual comença. *ordenam, e prometem als demunt dits, tots, e sengles, etc.* sie seruat: anyadints, o stablints, que sie estes, e entes als capitols de la present Cort, e de las altras generals Corts esdeuenidoras.

X. **PHILIP** Princep, y Loctinent general de Carles, en la segona Cort de Montso, Any M.D. Lij. Cap. de Cort. xvij.

SVpplica la dita Cort a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, q tots, y qualseuol priuilegis, y altras prouisiôs, cõcedits, y cõcedidas, encara q per propri motiu, y en qualseuol forma de paraulas, contra constitutions, capitols, y actes de Cort, a la vall d Areu, specialment lo priuilegi concedida dita vall en Barcelona lo derrer de Abril del Any M. Dxxxxv. en quãt es contra capitol, y acte de Cort, fet per lo Serenissim Rey don Ferrando, en lo Any M.D.x. sien, y esser degan nulles, y sens força, y valor. Plau a sa Alteza que sie seruadas las constitutions, y actes de Cort sobre aço disposants.

DE AVDIENTIA Y CONSELL REYAL. TIT. XXIII.

I. **PERE** terç en la primera Cort de Barcelona, Any M.CCC.Lxv. Cap. de Cort. vj.

Absent

ABsent lo senyor Rey, e la senyora Reyna Loctinent seu de alguna ciutat, vila, o loc de Cathaluña, Audiencia no si puxa tenir, ni signar, ne alguns negocis, o fets qualseuol fer, ne reseruar, ne altras prouisions fer, sino tantfolamēt per Cancellor, o Vicicaceller del dit senyor, o per lo Cancellor del senyor Duc, e no per altre: e si lo cõtrari era fet, ipso facto tot fos nulle, cas, e va, e haut per no fet, axi que alguna eficacia, o valor no hajes, ço ques fes en contrari del present capitol, en tot, o en partida. Plau al senyor Rey.

II. **MARIA** Consort, e Loctinent general de Alfons quart, en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC. xxij. Cap. v.

ORdenam, e statuim la Cort present approbant, que lo senyor Rey, o son Primogenit partints de alguna ciutat, vila, o loc del Principat de Cathalunya, hõt se celebrara sa Audiencia, p anar en altra ciutat, vila, o loc, e fer aqui residentia ab sa cort, en la ciutat, vila, o loc d hõt fera partit se puga celebrar Audiencia per son Cancellor, Vicicancellor, o en son cas Regent Cancellaria, per deu dies, apres del jorn que ell sera exit d la vegueria, e no pus auant, per continuar, decidir, e exequir las causas comẽçadas, e que de nou no se ni pugan comẽ-

çar, si dõcs dins aquells deu dies no tornaua dins la ciutat, vila, o loc, hõt fera la Audiencia romana. Ajustat, que en alguna ciutat, vila, o loc nos començ celebrar Audiencia, tro a tant que sie entrat dins los termens de aquella, o aquell: e que durants los dits deu dies de la Audiencia romana en lo loc de hont fera partit, causas començadas en aquella dins los dits deu dies nos pugan aqui cõtinuar: proueing, e inhibint, que en la ciutat, vila, o loc hont fera la dita Audiencia, Primogenit Governador general, o Portant veus de aquell en Cathalunya no tingan Audiencia.

III. **FERRANDO** segõ en la segona Cort de Barcelona, Any M.CCCC. Lxxxiiij. Cap. iij.

PEr donar expeditio a la justitia, statuim, e ordenam, que quiscun die no feriat, las ditas vuyt personas hajan a esser demati en la Audiencia ab lo Loctinent general, Cancellor, Vicicancellor, o Regent Cancellaria en son cas, o lo altre de aquells qui presidira en la dita Audiencia, per oir los advocats, e altrament entendre en la expeditio de las causas: e apres migjorn, tres dies almenys la semmana hajan esser en lo Consell, saluat cas de malaltia, o altre just, e legitim impediment: e axi ho hajan a jurar en lo introit de lurs officis. E volem, que quiscun diuendres hajan oir, votar, e expedir las causas dels pobres, e la visita se haja fer vn die la semmana dins la preso, entre-

E 4 uenint

ueninhi los dits dos jutges d' cort, o lo altre dells.

III. LO MATEIX en la Cort de Mòt-
so, Any M. D. x. Cap. xij.

STatuim, e ordenam, que anyadint al capitol terc fet per nos en la segona Cort de Barcelona, en lo monastir de sancta Anna, qui comença. *Per donar expeditio etc.* que los Vicicancellor, e en sa absentia, o impediment lo Regent la Cancellaria hajan, e sien tenguts esser demati en las Audientias, e en lo apresdinar en los còfells, axi com las altras vuyt personas, e dos jutges d' Cort, segòs que en dit capitol es contengut: e ensemps ab aquells hajà estar en la Audiència en lo estiu, de set horas tocadas demati, fins a las deu, e de iuern, de las vuyt horas fins a las onze: e en los consells estigan de las tres horas apres dinar fins a las cinc. E si parra a nos, o a nostres successors, o al Loctinent general, tots los demunt dits que vingà abans, axi a la Audientia, com als còfells, com encara en estar mes en dita Audientia, e consell de las demunt ditas horas, ho hajan a fer, sots la pena referuada a arbitre de nos, o de nostres successors, o del nostre Loctinent.

V. CARLES en la quarta Cort de
Mòtso, Any M. D. xxxij.
Cap. v.

MEs statuim, y ordenam, que si al nostre Loctinent general apparra, anarsen de la vegueria, ciutat, vila, o loc, ahon se cele-

brara la Reyat Audientia, per perseguir, y pendre malfactors, o altrament, puga portarsen lo Regent la Cancellaria, Aduocat fiscal, y los dos jutges d' Cort, ab los quals puga sententiar, y decidir totas las causas criminals, exceptat las causas de las personas que se alegran de priuilegi militar, las quals se hajan de fer, y decidir, conforme a las constitutions de Cathalunya, y leys de la terra fins aci fetas, y obseruadas. E perque la expeditio d' las causas ciuils no cesse, la Reyat Audientia romanga en la dita ciutat, vila, o loc, ahon se celebraua, ab los altres doctores del Reyat consell, los quals pugan expedir, cloure, sententiar, y decidir, e deffinir las causas ciuils, axi com si lo dit Loctinent general hi fos present, presidint en la vna sala lo Cancellor, y en sa absentia lo mes antic doctor d' aquella, y en la altra sala, en loc del Regent la Cancellaria, presidesca lo mes antic doctor de aquella. E mes, en cas de la dita absentia del dit Loctinent general, se pugan euocar, y cometre causas, y fet tot lo exercici en lo ciuil, que es necessari, cò si fos present lo dit Loctinent general: las sentencias empero ques donaran en lo cas de dita absentia, se hajà de donar en nom del dit Loctinent general, publicadoras en presentia de dit Cancellor. La present empero constitutio sie duradora fins a la conclusio de las esdeuenidoras primeras Corts, tant solament.

VI. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xv.

Mes

MEs statuim, y ordenam, q' la Audientia, y consell Reyat se tingan, y celebren en lo palau Reyat de Barcelona, en lo loc, o locs, que millor, apparra a nostre Loctinent general, Còfell Reyat, y Deputats, per los quals Deputats sie fetas fabricar dues salas sufficients, de bona largaria, y amplaria, per tenir la dita Audientia, y Còfell, e los scriuas dels processos hajà de estar, y scriure en la sala gran del dit palau per sos trafts, segons los serà assignats, tenint alli los processos ab armaris, o caxas, per aço per ells faedoras a lurs despesas, y no pugan tenir scriuanias en altre loc per raho de dits processos: y la obra faedora sie feta a despesas del General, a coneguda dels Deputats del dit General, y Oidores de comptes, y nou per sonas elegidoras per dits Deputats, y Oidores de comptes, esa saber, tres de quiscun stament, perque nos fagan obras sumptuosas: entretant empero q' la dita obra, y aposento per lo nostre Loctinent general se fara, la Audientia, y Consell se tingan, y celebren en lo loc, o casa, ahon estara lo dit nostre Loctinent general.

VII. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles, en la primera Cort de Montso, Any M. D. xxxvij.
Cap. Lxvj.

COm per la constitutio de la Reyna Maria, feta en la Cort de Barcelona, cap. v. qui comença, *Ordenam, y statuim la Cort present, &c.* sie disposat, que exint lo Rey, o son Primogenit de alguna ciutat, vila, o

loc del Principat de Cathalunya, ahon se celebrara sa Audientia per anar a altra ciutat, vila, o loc, a fer aqui residentia ab sa cort, en la ciutat, vila, o loc de hont sera partit, se puga celebrar Audientia ab son Cancellor, Vicicancellor, o en son cas Regent la Cancellaria per deu dies, apres del jorn que ell fera exit de la vegueria, e no pus auant, per continuar, y exquir las causas començadas, e que de nou no se pugan començar, si doncs dins aquells deu dies no tornara en aquella ciutat, vila, o loc, a hont la dita Audientia se ra romana: perço statuim, y ordenam, ajustant a la dita constitutio, alli hót diu deu dies, que sie vint dies, restats totas las altras cosas en dita constitutio contengudas en sa força, e valor, segons que en aquella es contengut.

VIII. LO MATEIX en dita Cort.
Cap. de Cort iij.

PEr quant conue a la bona, y prompta expeditio de la justitia, axi en lo ciuil, cò en lo criminal, que la Audientia Reyat se tinga en lo palau Reyat de Barcelona, en las salas, y locs ja adaptats, com sie loc mes còuenient, per poder los doctores del dit Consell Reyat mes expeditament prouoir, que placia a vostra Alteza statuir, y ordenar, que de aci auant la dita Reyat Audientia se haja de tenir, y celebrar en lo dit palau Reyat en lo ciuil, y perque hi haja comoditat en lo criminal, que dins quatre Anys primer vinets, los Deputats generals, ab interuètio de

E 5 tres

tres personas p ells elegidoras dels tres staments, entengã, que a despesas del General sie adaptat, y fet aposento en lo dit palau peral Loctinēt general, podent despēdre en dita aposento, per acabar aquell, fins en summa d̄ sis milliuras, vltra lo preu de las casã, que estan junctas al dit palau, y las mortitzacions dels censos: y fins dit aposento sie acabat, los Cōsells criminals se tingan en la posada del Loctinēt general, si dit Loctinēt general ho volra. E los doctōrs del dit Reyat Consell degã venir al dit palau, vn quart poc mes o menys abans de la hora, per lo cap. xij. de la Cort de Montso del any deu ordenada, pera cōtinuar, e proueir quiscun en sa sala; entenen empero, que si la concessio, o fabrica de la galera, o galeras q̄ la present Cort enten supplicar, y obtenir de vostra Alteza, haura effecte, que en tal cas, la sobredita obra faedora en la dita casa, o aposento, y despesas d̄ aquella sien prorogadas fins a las primeras esdeuenidoras Corts: si empero la dita fabrica, o concessio de dita galera, o galeras no haura loc, en tal cas sie feta la dita obra, en la forma sobredita. Plau a sa Alteza, ab que los del Cōsell vingan a la hora acostumada, y que mētre la obra no sera feta del aposento del Virrey, se tinga la Audientia, ahont lo Loctinēt general li apparra: y encara que lo de la galera sortesca son effecte, per accommodar lo aposento del Loctinent general, y del Inquisidor en lo dit palau Reyat, de manera, q̄ sien commodament aposentats, se pugã despēdre fins en summa de dosmi-

lia ducats per dits Deputats, en reparatio, y traça dels dits aposentos.

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. xxxviij.

P Erque de poc tēps ença se fa vn abus, que las supplications se donan los dies del consell, nos ligen, sino aquellas reseruã per lo dissabte, e moltes voltas se dona supplicatio lo dimars per algun pobre pres, q̄ esta mal pera morir, supplicant sie tret, y quat ve al dissabte, quant se ligen, lo tal pres es ja mort, y sis legian (perque en la triga hi ha gran perill) si proueria encontinēt: y axi mateix d̄ altres negocis de importancia se segueix, que per la gran dilatio no se expedexen com seria de raho, perço supplican los tres staments a vostra Alteza, li placia statur, y ordenar, que quiscun die de consell, se hajã de legir totas las supplications, a si ques prouesca en lo mes necessari. Mana sa Alteza, que en las causas que requirirã prompta expeditio, sien encontinēt decreta das, y quant en lo legir de las supplications, que las que seran donadas als jutges de cort, pera ques ligē en lo Consell, hajan de esser referidas, o legidas al Consell aquell die, si als jutges apparra, que sie per causa de tal qualitat, o necessitat, ques degã referir, o legir, encarregãt sobre aço lurs consciencias.

X. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any, M. D. Lxiiij. Cap. vij.

Per

P Er leuar differentias, q̄ sobre la precedentia dels dits doctōrs de la Reyat Audientia ciuil, y del Reyat Cōsell criminal porien naxer, trobantse tots en alguns ajusts, ab loatio, e approbatio de la present Cort statuim, e ordenam, q̄ se ferue entre ells lo orde de antiquitat, en lo entrar en lo exercici de lur offici, ço es, que lo qui sera en la Reyat Audiētia del ciuil, es sēt entrat primer en dita Audiētia que lo doctōr del Reyat Cōsell del criminal, precesca aquell, y per lo contrari, lo doctōr del Reyat Consell criminal qui sera entrat primer en lo dit Consell, precesca al doctōr de la Reyat Audientia ciuil, qui apres sera entrat, y hajã desta manera anar, y seure tots plegats, sens altra differentia.

XI. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxviij.

C Om se veja, que las parts patexen molt, tenint las causas q̄ se han de tractar, ab las dos salas, per que ab molta difficultat se ajustã, y axi ditas causas son immortals, ab approbatio, y consentiment de la present Cort statuim, y ordenam, que cada semmana lo primer die que sera juridic, las dos salas de la Reyat Audientia ciuil se hajan de juntar, per tractar, y expedir las causas de las ditas dos salas, y aquell die no pogan tractar de otras causas, sino de las que en ditas dos salas se han de tractar, si algunas ni haura.

DE LA ELECTIOM
BRE, Y EXAMEN DELS DOCTORS
DE LA AVDIENTIA, Y CON
SELL REYAL, IVRAMENT, Y HO
MENATGE DE AQVELLS.
TIT. XXV.

I. FERRANDO segon en la segona Cort de Barcelona, Any. M. CCCC. Lxxxiiij. Cap. j.

P rimerament ordenam, e statuim ab consentimēt, e approbatio de la present Cort, que en la Reyat Audientia p nos sien elets vuyt juristas solemnes doctōrs, o licentiats en drets canonic, o ciuil, Cathalans, e habils, segōs las constitutions de Cathalunya disponen, los quals, ensemps ab los Canceller, Vicicanceller, o en son cas Regent Cācellaria, o ab altre de aqlls hajã oir, examinar, e votar totas las causas ciuils, e criminals de la Reyat Audientia. E mes sien per nos elets dos bons doctōrs, o licētiats, per lo semblant Cathalans, habils segōs ditas constitutions, en jutges de cort, p inquirir, colligir, referir, e ensemps ab los demūtdits votar totas las causas criminals: las quals vuyt personas, e los dos jutges de cort, en lo introit de lurs officis, e ans q̄ vfen, ne vfar pogan de aquells, hajan a jurar, e sien tenguts oir sentētia de excommunicatio, segons que en lo capitoll de la obseruança fet per nos en la Cort vltimamēt en la present ciutat de Barcelona celebrada, es estat dispo-

disposat, e ordenat en los Cáceller, Vicicancellor, Regent Cancellaria, e altres officials nostres, que en concellar, votar, e en totas las altras cosas que hauran esguart en lo exercici de lurs officis, seruaran las constitutions de Cathalunya, vsatges de Barcelona, capitols de Cort, priuilegis, vsos, e costus a las Esglesias, Prelats, e ecclesiasticas personas, Baros, nobles, cauallers, e homes de paratge, a ciutats, vilas, locs, e vniuersitats atorgats: volents, que lo demunt dit capitol de la obseruança, e las penas en aquell contengudas sien estefas, e compregan las ditas vuyt personas, e los jutges de cort, en lo que a ells haura esguart, en votar, cõfellar, e en totas altras cosas del exercici d' lurs officis. E mes volem, que los demunt dits Cancellor, Vicicancellor, Regent la Cancellaria, vuyt personas, e dos jutges de cort no pogan aduocar, ni pendre pensio de aduocatio alguna, ni tenir altre offici, excepto, q' los assessor de Portant veus de Governador, e Aduocat fiscal de la nostra Audientia qui de present son, o per teps seran, pogan esser del nobre dels vuyt: e no resmenys dit assessor puga regir dita assessoria, e lo dit Aduocat fiscal puga aduocar las causas fiscals, e patrimonials, e no altras: reseruant encara a nos, e als successors nostres facultat, d' poder donar a tots los demunt dits altres officis, pus no sien incompetibles al exercici de lurs officis demunt dits.

II. LO MATEIX en dita Cort.
Cap. vj.

Quant se esdeuendra, que algu, o alguns dels dits vuyt, o dels dits jutges d' cort morra, o altramet lo loc de algu, o algus dells per qualseuol causa, o manera vacara, volem, e ordenam, que dins tres mesos, del die d' la dita vacatio continuamet comptadors, per nos, o per nostres successors sie proueit de altre, o altres doctores, o licetiats Cathalans, habils segons ditas constitutions disponen, en loc de aquell, o de aquells qui vacaran.

III. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij.
Cap. xxviii.

Com per cõstitutio per nos feta en las Corts celebradas en lo monastir de sancta Anna de la present ciutat de Barcelona sie disposat, que los vuyt doctores del Reyat Consell, e dos jutges de cort qui de present son, e per auant sera, presten lo jurament, que prestar son tenguts los Vicicancellor, e Regent la Cancellaria, de tenir, e seruar las constitutions, e no sie res dit de homenatge, perço statuim, e ordenam ab consentiment, e approbatio de la present Cort, que los dits vuyt doctores, e los dos jutges de cort qui de present son, o per auant seran, hajan, e sien tenguts prestar no sols lo dit jurament, mes encara homenatge, segons que los dits Vicicancellor, e Regent prestan, e son tenguts de prestar.

III. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M. D. x. Cap. xx.
Encara

Encara mes statuim, e ordenam per esquivar malitias, e maleuolentias, que almenys quiscun mes, los votants, e los scriuas de manament qui acostuman entreuenir en lo votar de las causas, hajan a jurar, de tenir secrets los vots, e lo mateix sie seruat en las Audientias dels Governador, e Portants veus de Governador en lo Principat de Cathalunya, e Cõtats de Rossello, e Cerdanya.

V. GERMANA Confort, e Loftinent general de Ferrando segon, en la Cort de Montso, Any. M. D. xij.
Cap. j.

Primeramet com experientia haja mostrat, que lo nombre dels vuyt juristas statut en la Cort per lo senyor Rey celebrada en lo monastir de sancta Anna de Barcelona, no es sufficient a la expedicio de las causas ques menan a la Reyat Audientia, perço, e per altres bons respectes, ab loatio, e approbatio de la present Cort statuim, e ordenam, que de aci auant sien anyadits quatre juristas Cathalans, doctores, o licenciats en dret canonic, o ciuil, e habils segons las cõstitucions de Cathalunya disponen, en axi, que de aqui auant sien dotze, sens lo Cancellor, Vicicancellor, o Regent la Cancellaria, e sens los dos jutges d' Cort: los quals en lo introit de lurs officis, e ans que vsen, ne vsar pogan de aquells, hajan a jurar, e sien tenguts oir sententia de excommunicatio, e sien tenguts, y obligats a totas las altras cosas, que los dits vuyt juri-

ristas son tenguts y obligats per cõstitutions, y altres drets de la terra.

VI. LA MATEIXA en dita Cort.
Cap. ij.

Eperque millor puga esser proueit de personas habils, y sufficientes, axi en doctrina, com en bons costums, en la bona administratio de la justitia, statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que de aci auant, ans que algu sie admes en algu dels locs, o officis dels dits dotze, haja, e sie tengut tenir publicament conclusions, a hont los del Reyat Consell, e tots los altres que volran, pogan arguir. E apres de hauer tengudas ditas conclusions publicament, hajan a tenir vn particular examẽ, en casa del Cancellor, Vicicancellor, o Regent la Cancellaria, ab tots los altres del dit Reyat Cõfessell, o la major part d' aquells, e aqui encara se faça examen de la vida, e costums: y quels dits Cancellor, Vicicancellor, o Regent la Cancellaria, y altres del dit Reyat Consell hajan abans de admetre algu, mijençant jurament fer relatio al senyor Rey de la habilitat, vida, y costums d' aquell tal, qui deura esser admes: e lo mateix sie seruat en los jutges de cort, y assessors dels Portants veus de Governador en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya.

VII. LA MATEIXA en dita Cort.
Cap. vij.

Statuim

STatuim mes auant, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que los dits dotze juristas sien repartits en dues salas, o Audientias, ço es, sis dells en la vna, en la qual, abliet lo senyor Rey, o son Loctinent general de la dita Audientia, haja presidir lo Canceller, tots temps q' esser hi voltra, y en sa absentia lo pus antic jurista dels dits sis, segons lur orde, e los altres sis en altra sala, o Audientia, en la qual, absent lo senyor Rey, o son Loctinent general de la dita Audientia com dit es, haja presidir lo Vici-canceller, o en son cas Regent la Cancellaria, y en lur absentia lo mes antic jurista, segons dalt es dit: e en quiscuna de las ditas dues salas, o Audientias se expedescan causas ciuils. E si se interposaran supplications de las sententias diffinitiuas, o altrás ha uets força de diffinitiuas, donadoras per conclusions faedoras en la vna sala, o Audientia, tals causas de supplicatio se hajan cõmetre, y determinar en altra sala, o Audientia. E si se esdeuendra, que en algun fet se donaran dues sententias contrarias en tot, o en part, que la causa de supplicatio de la tercera instãtia haja esser votada per los dits juristas en las dues salas, o Audientias juntamente en vn loc, e sentenciada segons orde de las constitutions: no entenenent donar major facultat a las parts de supplicar de las sententias, prouisions, o declarations, que per constitutions de iustitia los es permites: entes, e declarat, que las causas de supplicatio de sententias diffinitiuas, e altrás hauent força de diffi-

nitiuas ara pendants se hajan a votar, e determinar junctamēt per los juristas de las ditas dues salas, o Audientias: entes encara, y declarat, que los dits Canceller, Vici-canceller, y en son cas Regent la Cancellaria, e los altres juristas demundits nos pugan mudar, ni variar, ni esser mudats de la vna sala, o Audientia a la altra, ans hajan residir tantfolament en aquella Audientia, o sala, e loc, en los quals vna vegada serã destinats: volent, que los dits Canceller, Vici-canceller, e Regent Cancellaria, o altre jurista qui en son cas presidis, segons demunt es dit, no haja mes de vn vot, o veu quiscu dells: en las causas empero criminals se hajan ajustar los juristas de las ditas dues salas, o Audientias, ab vot, y determinatio dels quals, e del jutge, o jutges de cort qui presents se trobarã, sien votadas, e determinadas, seruadas las constitutiõs de Cathalunya, y altres drets de la terra, axi cõmuns, com particulars.

VIII. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. Dxx. Cap. x.

IAtsie que en la constitutio feta en la derrera Cort de Montso, en lo capit. segon, començant. *E per que millor pugan, &c.* fos statuit, y ordenat, que las personas admitedoras en algun loc dels dotze del Rey al Consell, e altres en dits capitols contenguts, haguessen a tenir publica, segons en dit capitol se cõte, pero modificant, declarant, e anyadint en aquell, statuim, y ordenam, ab loatio, y approbatio de la present cort, que

que los qui hauran praticat en la Audientia Rey al, o del Governador de Rossello per temps de dotze anys, o tingut offici de assessor dels Governadors del Principat de Cathalunya, o de Rossello, no sien tenguts en tenir publica.

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xj.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que quant se tindra publica per los doctores qui hauran entrar en lo Rey al Consell, los qui lauors seran del Rey al Consell sien tenguts tots de arguyr, o la major part dells.

X. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles, en la primera Cort de Montso, Any M. D. xxxvij. Cap. xxxj.

ATtes que ab las preditas cõtliuras mes de las doscetas sera competēt salari, statuim, y ordenã, que lo qui sera elegit per sa Majestat al dit offici de la Rota, haja de acceptar lo dit offici, o loc de Rota, altramēt sie prohibit de aduocar en la Regia Audiencia, y en la vgueria hont sera domiciliat, y residira.

XI. LO MATEIX en la segona Cort de Montso, Any M. D. Lij. Cap. iij.

STatuim, y ordenam, que no pugan esser dos doctores de la Rey al Audientia, que sien pare, y fill, sogre, y gendre, y dos germans:

entes empero, que en lo present capitol no sien compresos, los qui de present hi son.

XII. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any. M. D. Lxiiij. Cap. ij.

COm per la bona administratio de la iustitia del present Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, per lo Catholic Rey don Ferrando segon de immortal memoria fos estat creat vn Cõsell Rey al de vuyt doctores, al numero dels quals, p lo mateix Catholic Rey foren ajustats quatre doctores, qui ab los Cancellor, Vici-canceller, y en son cas Regent la Cancellaria, diuidits en dos salas, coneguessen de las causas ciuils, y ab los dos jutges de cort coneguessen de las causas criminals, segons lorde, y manera, per diuersas constitutions, capitols, y actes de Cort a ells donat: pero, per quant per experientia se ha vist, que per esser los negocis axi ciuils, cõ criminals dels poblats en dits Principat, y Cõtats molts, los dits doctores del dit Rey al Consell no poden ab la breuetat ques deurie, expedir dits negocis, ans las causas son fetas immortals, perço, per donar orde a la expedicio de las causas, y al be, y tràquillitat dels nostres vassalls, ab approbatio de la present Cort erigim, statuim, e ordenã, y cream vn nou Cõsell Rey al per los negocis, y causas criminals, en lo qual hi haja de hauer vuyt doctores en dret, de bona vida, y fama, naturals del dit Principat, y Comtats, ço es sis doctores, per nos

nos ans de la conclusio de las presents Corts elegidors, o vn mes apres d̄ la cōclusio d̄ la present Cort, y los dos jutges de cort qui vuy son: los quals vuyt doctores, junctament ab lo Regent la Cancellaria façā vn Rey al Cōsell per los negocis, y causas criminals, que segons vsatges de Barcelona, constitutions de Cathalunya, y otras leys de la terra en lo Rey al Cōsell deuen esser tractadas, e decididas: demanera, que de aci auant perpetuament, lo dit Rey al Cōsell dels negocis criminals haja de esser diuidit, y separat de la Rey al Audiētia de las causas ciuils, y ningu dels dotze doctores del Rey al Cōsell qui vuy son, y han de restar en la Rey al Audiencia, per conixer, y decidir las causas ciuils, ni los qui en loc de aquells per temps succeiran, nos puga entremetre, ni entreuinga en alguna manera en negocis criminals, y tambe per lo contrari ningu doctor del Rey al Cōsell criminal se puga entremetre, ni entreuinga en las causas ciuils, ni tãpoc en aquellas puga aduocar, ni aconsellar publicament, ni secreta, cō tambe la mateixa facultat de aduocar, o acōsellar en los negocis, o causas criminals als doctores de la Rey al Audiencia ciuil totalment se abdicada: als quals vuyt doctores, y quiscu de aq̄lls, y a lurs successors, ab loatio, y approbatio de la present Cort assignam salari quiscun any de cinc cētas liuras moneda de Barcelona, pagadoras per terças, de tres en tres mesos, per los Deputats del General del present Principat, dels drets de las generalitats, compresas en di-

tas finccētes liuras, las trescētes liuras que vuy reben los dos jutges de cort, en lo qual Cōsell del criminal presidesca, y entreuinga en lo votar, y en todas las otras cosas, dempto esser relador, lo Vicicancellor, y en son cas lo Regent la Cancellaria qui vuy es de tot lo temps d̄ sa vida, y mort aquell, lo qui en loc seu p nos sera elet, e deputat en Regent la Cancellaria tambe presidira en dit Cōsell criminal, fins a la cōclusio de las primeras Corts, que apres d̄ dita electio, y prouisio de Regent seran conuocadas: axi empero, que per lo inconuenient gran quey ha, de no poder seruir lo Vicicancellor, y en son cas lo Regent la Cancellaria en los dos tribunals, faltant aq̄lls en lo hu dells, puga en aquell tal tribunal presidir lo mes antic, ab lo mateix poder que dits Vicicancellor, y en son cas Regent la Cancellaria: y lo q̄ es dit, de no entreuenir los doctores de vn tribunal en lo altre, dure fins a la conclusio de las primeras Corts, exceptat en lo del Aduocat fiscal, en lo qual volem, nos faça nouitat alguna, ans puga entreuenir en lo vn tribunal, y en lo altre, com fins aci ha acostumat.

XIII. LO MATEIX en dita Cort.
Cap. x.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio d̄ la present Cort, que lo primer examen dels doctores qui hauran de entrar en lo Rey al Cōsell criminal se haja de fer per lo Cāceller, Vicicancellor, y Regent la Cancellaria, y los altres doctores

ctores del Rey al Cōsell, y jutges de cort qui vuy son, y de alli auant se haja de fer per dits Vicicancellor, Regent la Cancellaria, y los altres doctores del mateix Cōsell criminal, y lo examen dels doctores de la Rey al Audiētia ciuil se haja de fer per lo Cāceller, Vicicancellor, y en son cas Regent la Cancellaria, y los altres doctores de dita Rey al Audiencia ciuil.

XIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxiiij.

AB loatio, y approbatio de la present Cort statuim, y ordenam, que la constitutio del any M. D. Liiij. capitol quatre se declare, y en quant menester sie se estēga al Rey al Cōsell del criminal, de tal manera, que pare, y fill, auí, y net, sogre, y gendre, o dos germans no pogan esser del Cōsell del criminal, ni lo hu del Cōsell del criminal, y lo altre de la Audiencia ciuil.

XV. LO MATEIX en la Cort de Mōtso, Any M. D. Lxxxv.
Cap. Cxvi.

PEr major expeditio de las causas, axi ciuils, com criminals, ab loatio, y approbatio de la present cort statuim, y ordenam, que sie leuat lo Cōsell criminal, y que se erigesca vna tercera sala de la Audiencia, y Cōsell Rey al, en la qual sien posats sis doctores, y que en dita tercera sala se tracten tant solament las causas ciuils de la tercera instantia, y que pera las causas criminals se

creen tres jutges de cort per nos no menadors, los quals façan tots los processos, e instruescan aquells, y pera votar, y decidir, los dits tres jutges de cort se junctē ab los doctores de dita tercera sala, y ab aquells, junctament ab lo Aduocat fiscal, lo qual puga esser hu dels sis, se façan, y expedescan todas las causas criminals, y que en dita tercera sala presidesca lo Regent la Rey al Cancellaria, quant se tractaran las causas criminals, y en sa absentia, o impediment, lo mes antic doctor de dita sala: y quāt se tractaran las causas ciuils de la tercera instantia, haja de presidir dit doctor mes antic de la dita tercera sala, y que los dits tres jutges d̄ cort hajan de anar tots los dies juridics a la preso, y alli estar tres horas, es a saber, del primer die del mes de maig, fins al derrer de Setembre, de las tres horas fins a las sis, y del primer die del mes de Octubre fins al derrer de Abril, de las dos, fins a las cinc horas, a effecte de exigir las depositions, e instruir processos, y fer lo demes que conuindra: y que lo Cōsell se haja de tenir per las causas criminals demati, a las mateixas horas, quies te lo Cōsell ciuil, y que vn die part altre, los doctores de dita tercera sala se hajā de junctar, pera fer, y decidir las causas de dita tercera instantia, los depredinars, en casa del Loctinēt ge general, tres horas, ço es las matexas, que se ha dit, q̄ los tres jutges de cort han de estar en la preso: y vltra de aço, hajan de tenir vberts los studis, las horas que los altres doctores de la Rey al Audiētia son obligats,

gats, exceptats los dies que tendran consell apresdinar, en los quals no hajan de obrir, sino de la vna a las dues horas, y lo mati, com los demes doctores de las dues salas: e que pera dita tercera sala nos façam electio dels doctores quens parra mes conuenir, prenent dels qui fins vuy son del Consell criminal, o dels que son de la Rey al Audiencia ciuil: e los doctores qui fins vuy son estats del dit Consell criminal, si seran assumpts pera dita tercera sala, o per alguna de las otras dues de la Audiencia ciuil, o si restaran jutges de cort, retingan la ancianitat, y las mateixas prerogatiuas que vuy tenen: declaram empero, que en cas, algu, o alguns de dits jutges de cort seran impeditos, o absents del loc ahont se celebrara la Rey al Audiencia, en loc de aquell, o aquells, hajan de fer lo exercici de jutges de cort lo doctor, e doctores mes nous de dita tercera sala, los quals no resmenys continuen entretant las causas ciuils de dita tercera sala: e quant se dubtara, si alguna causa sera ciuil, o criminal, en la decisio de dit dubte se guarde, lo que esta disposat en la Cort del any M. D. Lxiiij. E per salari ordinari a cada hu de dits tres jutges de cort sien donadas cada any sinccentes liuras moneda Barcelonesa, pagadoras p terças de diners del General de Cathalunya: e a cada hu dels sis doctores de dita tercera sala noua, per salari ordinari, cada any, de diners del General de Cathalunya, se done tant, quant muntaran lo salari ordinari, y guanyables de cada hu

dels doctores de las dues salas antigas de la Audiencia ciuil, y que de aço sels faça compte, y pagament cada terça, de diners de dit General de Cathalunya, sens que los doctores de las ditas dues salas antigas tingan a fer part de sos guanyables als de la tercera sala noua: tot lo demes per diuersas otras constitucions statuit en los altres doctores de la Rey al Audiencia, axi en lo poder, authoritat, cas de absentia, e impediment per lo qual se hagues de dar adjunct, se entenga fer statuit ab cada hu dels doctores de la dita tercera sala. E que la present constitucio, axi en respecte de la extincio del Consell criminal, com de la erectio de la tercera sala se duradora fins a la conclusio de las primeras Corts.

DE RESIDENTIA, Y
ABSENTIA DELS DO-
CTORS DE LA AUDIEN-
TIA, Y CONSELL REYAL.
TIT. XXVI.

I. FERRANDO segon en la segona
Cort de Barcelona, Any M.
CCCC.Lxxxiiij.
Cap. ij.

Es statuim, que las ditas personas, e dos jutges de cort hajan, e sien tengudas fer continua residentia en lo loc hont la Rey al Audiencia se tendra, e hajan aquella a seguir, e nos pugan de aquella

de aquella absentar, çoes los dits vuyt mes de quaranta dies lany, continuos, o interpollats, no ferriats, e lo Cancellor tres mesos continuos, o interpollatim com dit es: e si mes estaran absents, nols sie respost del salari, per lo temps que estaran absents mes de dits quaranta dies: entes empero, que de las ditas vuyt personas sempre hajan a restarne sis de presents, altrament nos pugan absentar per causa alguna, sots lo jurament per ells prestador: volents, que aço semblantment sie seruat en lo assessor de Portant veus de Governador, en cas que fos del nombre dels vuyt. E los jutges de cort se pugan absentar per trenta dies lo any continuos, o interpollats, no ferriats: e vltra aquells, si per alguna necessitat, o negoci de la cort, a coneguda del Consell, conuenia, lo hu dels dos jutges de cort hauerse de absentar, volé, ho pugan fer, pus empero, en quiscu dels dits casos, e altrament en tot cas, lo hu dells haja de restar sempre present en la dita Audiencia.

II. LO MATEIX en la tercera Cort
de Barcelona, Any M. D. iij.
Cap. xj.

Statuim, e ordenam ab loatio de la dita Cort, que sie fet vn libre dietari, en lo qual sien continuadas las absentias del Cancellor, Regent la Cancellaria, vuyt doctores, dos jutges de cort, lo qual libre estiga en la scriuania de nostra Cancellaria, e de aquell sie dada copia

als Deputats del present nostre Principat, tots temps que hauer la volran.

III. LO MATEIX en la Cort de
Montfo, Any M. D. x. Cap.
xxxiiij.

Confirmant la constitucio per nos feta en la tercera Cort de Barcelona, en lo monastir de frares menors, començant. Statuim, e ordenam ab loatio de dita Cort, que sie fet vn libre dietari, etc. e en aquella anyadint volem, e ordenam, que lo Prothonotari, son loctinent, o lo tenint los segells de la Rey al Cancellaria hajan a prestar jurament, e oir sententia de excommunicatio, que be, e lealment continuara las absentias del Cancellor, Viciancellor, Regent la Cancellaria, vuyt personas del Rey al Consell, e dels dos jutges de cort, e de aquellas dara copia als Deputats, sens salari algu, segons en lo dit capitol es contengut: e que en dit libre dietari continuara las prorogacions de la Audiencia: e que lo Cancellor, Viciancellor, e Regent la Cancellaria, vuyt doctores, e dos jutges de cort per lo semblant hajan a jurar, e oir sententia de excommunicatio, que denuntiaran las lurs absentias, e tornadas al dit Prothonotari, o a son loctinent, o tenint los dits segells, los quals Prothonotari, o son loctinent, o tenint dits segells se haja informar, si algu mancara a la Audiencia, o Consell, a las horas degudas, sens just impediment: e trobant que noy sien estats sens dit just impediment

dimient, ne façan notament endit li bre dictari.

III. PHILIP en la Cort de Barce-
lona, Any M.DLxiiij.
Cap.vij.

E Per donar orde a la conexen-
ça, y expeditio de ditas causas
criminales, ab loatio, e appro-
batio de la present Cort statuim, y
ordenam, que lo temps de poderse
absentar los jutges de cort, del loc
ahont la Rey al Audiencia se tendra,
per la constitutio del Catholic Rey
don Ferrando segon, en la segona
Cort de Barcelona, capitol segon,
haja loc en tots los doctores del dit
Reyal Consell criminal nouament
erigit, y que totes las otras cosas
contengudas en dita constitutio ha-
jan loc en los dits vuyt doctores del
dit Consell criminal, y que tots los
dies no feriatos lo Vicicancellor, y en
son cas lo Regent la Cancellaria, y
doctores del Rey al Consell crimi-
nal se hajan de ajuntar en lo loc,
per nos, o lo Loctinent general no-
stre deputador, tres horas cadaldie,
lexant a arbitre nostre, o de nostre
Loctinent general la hora de cele-
brar aquell, y en lo Consell, y con-
gregatio lur hajan de estar entenent
en los negocios criminales, per lo
menys tres horas cadaldie, ço es de-
mati, o de presdinar, es a saber, en
lo temps que los doctores de la Re-
yal Audiencia ciuil entra a las vuyt
horas demati, y ixen a las onze ho-
ras, hajan de entrar en lo Consell
criminal a las dos horas passat mig
die, y en lo temps que a la Audiencia

ciuil se entrara a las set horas de-
mati, en lo Consell del criminal se
haja de entrar a las tres horas de
presdinar, y en lo mati, los dits do-
ctores del Rey al Consell criminal, en
lo temps que los del ciuil son en la
Audiencia, hajan de visitar las pre-
sions, y exigir las depositions dels
reos, y testimonis, y entendre en fer
los processos, no tenintse en aque-
lla hora lo Consell, y que los dits
doctores del Rey al Consell criminal,
ans de entendre en lo exercici de
lur offici, hajan de prestar lo sagra-
ment, y homenatge, y oir sententia
de excommunicatio, per obseruan-
ça de las libertats, e immunitats de
las Esglesias, y personas ecclesiasti-
cas, y de las constitutions de Catha-
lunya, vsatges de Barcelona, capi-
tols, y actes de Cort, y otras leys
de la terra, y per las otras cosas, con
forme en tot al jurament que son
obligats prestar, y fins aci han pre-
stat los jutges de cort, y altres do-
ctores del Rey al Consell, segons con-
stitutions de Cathalunya, capitols, y
actes de Cort.

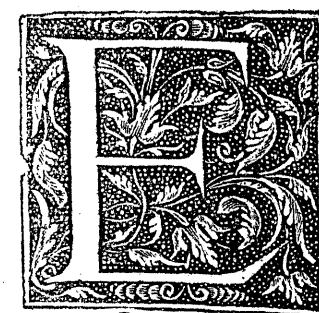
V. LO MATEIX en dita Cort Cap.
de Cort xij.

P Er donar bon orde a la expe-
ditio de las causas, y perquè,
no obrint los doctores de la Re-
yal Audiencia a las horas necessarias
demati, y apresdinar, pera prouoir,
y oir, son molt differidas, placia a
vostre Majestat ab loatio, y appro-
batio de la present Cort statuir, y or-
denar, q los dits doctores de la Rey al
Audiencia

Audiencia, saluat just impediment
de malaltia, en lo temps que va a la
Reyal Audiencia a las set horas, sien
obligats obrir lurs studis al punt de
las sis horas, y en temps que van a la
Reyal Audiencia a las vuyt horas, sien
obligats obrir dits studis al punt de
las set horas: y en tots temps sien obli-
gats obrir los studis al punt de la vna
hora, y tenirlo vbert fins a las tres
horas, per prouoir, y oir las parts, y
en tocar la hora de anar a la Audiencia
Reyal, no pugá tardar, sino anar
en lo punt mateix en la dita Rey al
Audiencia, com fins aci se sie vist,
que per tardar de anar, se pert quasi
vna hora de temps, sots las penas co-
tengudas en lo capitol de la obser-
uança. Sa Majestat mana a son Lo-
ctinent general queu faça guardar,
axi com se supplica.

DE LA FORMA DEL VO-
TAR, E CONCLOURE LAS
CAVSAS EN LA AVDIEN-
CIA, Y CONSELL REYAL.
TIT. XXVII.

I. FERRANDO segon en la segona
Cort de Barcelona, Any M.
CCCC.Lxxxiiij.
Cap. iij.

E N cara prouoim,
e ordenam, que
lo Presidēt en la
Audiencia, e Co-
sell Reyals qual-
seuol sie, axi Lo-
ctinent general,
com Canceller, Vicicancellor, o Re-

gēt Cancellaria en son cas, exceptats
nos, e la Serenissima Reyna muller
nostra, e nostres fills legitims, e de
legitim matrimoni nats, e procreats,
e los Reys, e Reynas successors no-
stres, mullers, e fills de aqlls legitims,
e de legitim matrimoni nats, e pro-
creats haja cloure, e determinar las
causas ciuils, e criminales, pus en las
causas criminales hi sien almēys sis el
dit Consell, vltra lo Vicicancellor, o
Regent en son cas, e promulgar sen-
tentias, axi interloquutorias, com
diffinitiuas, ab lo vot de la major
part de la dita Audiencia, o Con-
sell, qui presents si trobaran. E tota
hora, e quant, lo vot del president,
ab altres de la dita Audiencia, o Co-
sell, en ditas causas ciuils, e crimi-
nals fara nombre par, ordenam, que
alla hont ell fara la dita paritat, se
haja estar, e cloure: volem empe-
ro, que lo nombre dels votants en
las causas criminales sie seruat, se-
gons serie, y tenor de la constitutio
sobre aço feta en la cort per nos vl-
timadament celebrada en la pre-
sent ciutat de Barcelona, a la qual,
quant a nos, e a las ditas personas
Reyals, per la present no entenem a
derogar, ans volem, que aquella sie
en sa força, e valor.

II. PHILIP en la Cort de Barcelona,
Any. M.D.Lxiiij. Cap. de
Cort xv.

C Om per lo interrompre dels
vots, y lo spay del temps ques
posa moltes vegadas apres
de hauer votat alguns del Rey al
F 3 Con-

Consell criminal, o de la Rey al Audiencia ciuil en la causa, pot donar impediment a la libertat, ab que se deu votar en las causas, supplica a vostra Majestat la present Cort li placia ab lur approbatio, y consentiment statuir, y ordenar, que los vots dels doctores del Rey al Consell criminal, o de la Rey al Audiencia ciuil, per algunas replicas, etiam occorrents al Loctinent general, no sien interromputs, ans be cada hu dels dits doctores, segons son orde, vote sens interruptio alguna, e lo die que sera començada de votar vna causa, tant ciuil, com criminal, haja de esser votada per tots los altres doctores, qui en dita causa entreindran, sens que lo vot de ningun dells puga esser interromput, y sens remetre algun vot a laltre die de Audiencia, o del Consell, encara que sie tocada la hora: y lo doctor qui volra votar en scrits, ho puga fer, legint, y dexant son vot en scrits, quant li tocara la sua tanda: y lo mateix se entega en las corts dels Portants veus de general Governador del Principat de Catalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya.

Sa Majestat mana a son Loctinent general, que ho proueesca, y mane executar, com se supplica, y lo mateix faça lo Governador en temps de sa presidentia.

(2)

QUE LOS DOCTORS DE LA AVDIENTIA, Y CONSELL REYAL NO PVGAN ADVOCAR, NI ACONSELLAR. TIT. XXVIII.

- I. FERRANDO segó en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. ij.

Ordenam, e statuí, que las personas del nostre Rey al Cōsell no pugã aduocar en cort alguna, axi ecclesiastica, cō secllar, ni aconsellar a las parts en causas algunas, que pugan venir a la Rey al Audiencia, que siẽ axi del present Principat, com fora de aquell: pero que no sie prohibit, dar cōsell als jutges, o arbitres de causas ecclesiasticas, e tals, que no se speran a venir a decisio del dit Rey al Cōsell.

QUE LA AVDIENTIA RESPONGA A LAS CONSULTAS DELS ORDINARIS. TIT. XXVIII.

- I. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles, en la primera Cort de Mōt so, Any M. D. xxxvij. Cap. xxxvij.

Er que axi cōue a la bona, y expedida administratio d la justitia, statuí, y ordenã, que la Rey al Audiencia ha ja de

ja de respondre a las cōsultas que li seran fetas per jutges Reyals inferiors, pus no sien de articles, que toquen a la decisio dels merits de causas pendents, sino per altrats fets, tocants al bon exercici de sos officis.

DELS IMPEDITS DE LA AVDIENTIA Y CONSELL REYAL, E ADIVNCTS DE AQV ELLS, E DE LV R SALARI. TIT. XXX.

- I. FERRANDO segon, en la Cort de Montso, Any M. D. x. Cap. Lvij.

Volent mes auãt proueir a la expedicio de la justitia, si conuindra, que algun doctor del Rey al Cōsell sie tal met impedit, que per malaltia, o altre just impediment de sa persona no puga seruir son officio, a nostra coneguda, e de nostres successors, e en loc de tal impedit sera per nos, o per nostres successors posat, e elegit altre doctor en lo dit Rey al Consell, ab loatio, e approbatio de la present Cort statuí, e ordenam, que durant la vida de tal doctor impedit, aquell reba, e haja de salari de las pecunias del General de Catalunya, doscentas liuras barcelonesas quiscun any, e lo doctor qui en loc del impedit sera elegit, durant la vida del impe-

dit, haja salari de trescentas liuras quiscun any, e per mort del dit impedit succeesca en lo loc del mort, e de aqui auãt haja salari de quatrecentas liuras, com los altres doctores del Rey al Consell: entes empero, e declarat, que lo dit impediment de malaltia, o altre just impediment de la dita persona sie tal, que a nostra coneguda, e de nostres successors, lo doctor impedit no pogues tornar a seruir son officio, e encara, que entre aquell qui en loc del impedit sera elegit, e lo impedit, directament, o indirecta no puga ha uer pacte algu.

- II. GERMANA Consort, e Loctinent general de Ferrando segon, en la Cort de Montso, Any. M. D. xij. Cap. xvij.

Considerants mes auant, que en las proppassadas Corts de Montso en lo capitol Lvij. començant, *Volent mes auant proueir. &c.* fone proueit, e ordenat, que essent impedit algun doctor del Rey al Consell per malaltia, o altre just impediment de sa persona, e no pogues seruir son officio a coneguda de la Majestat del senyor Rey, e successors seus, fos posat per sa Majestat, e successors seus algun altre doctor en lo dit Rey al Consell, rebes lo impedit durant la vida sua doscentas liuras del General, e lo elegit, y posat en loc del dit impedit trescentas liuras, e cō los salaris sien ara en las presents Corts reduits a doscentas liuras certas, rebedoras p quiscu

F 4 doctor

doctor de dit Rey al Consell, e dit capitol no puga en tot sortir son efecte, per tant, ab loatio, e approbatio de la present Cort statuim, e ordenam, que essent impedit justamēt algun doctor de dit Rey al Consell, reba doscentas liuras del General, e lo elegit, y posat per lo senyor Rey, (seruat lo examē, com desus es dit) reba durant la vida del impedit certas del General cent liuras, e la portio dels salaris de las sententias, e apres mort del impedit haja doscentas liuras, e los salaris de las sententias, segōs que los altres doctors de las ditas salas, o Audientias reben. E volem, q̄ lo dit capitol en las altras cosas reste en sa propria força, e valor.

III. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles, en la segona Cort de Mōtso, Any M. D. Lij. Cap. de Cort xxij.

SVpplica la dita Cort a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, que lo Canceller, Vicicanceller, y en son cas lo Regent la Cancellaria, y jutges de cort qui serā impedit per malaltia, o altre just impediment, tingan la meytat del salari, com en los jutges de Rota esta ordenat. Plau a sa Alteza, que lo Canceller, Vicicanceller, y Regent en dits casos hajan la meytat del salari, e los jutges de cort hajan doscentas liuras quiscu, cō los altres jutges de Rota.

(?)

DE LA AUDIENTIA
DEL GOVERNADOR, VICE
REGIA. TIT. XXXI.

I. FERRANDO segon, en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxiiij. Cap. vij.

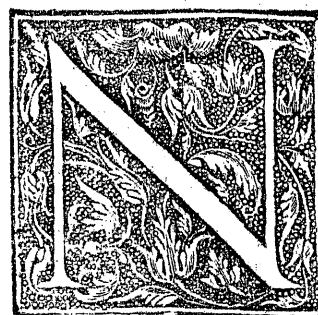

MEs statuim, e ordenam, que si se esdeuendra, que en tot lo Principat de Catalunya no haja Primogenit, ni Loctinent general nostre, en tal cas los dits vuyt, e per las causas criminals los dits dos jutges de cort hajan seguir la Audientia del Portant veus de Governador de Catalunya: e en dit cas, lo assessor del dit Portant veus de Governador presidesca en dita Audientia, e haja determinar, e cloure las causas ciuils, e criminals, segons la forma demūt dita en la Audientia, e Cōsell Reyals: e durant la Audiētia del dit Portat veus de Governador, volē, que lo dit assessor haja, e prēga lo salari assignat al Vicicanceller, o al Regent en son cas: e si lo dit assessor era del nōbre dels vuyt, ordenam, que en lo propdit cas, lo dit assessor no haja lo seu primer salari, ans aquell sie donat al Regent la Cancellaria, si doncs no estaua lo Principat sens Loctinent mes de yn any, en lo qual cas volē, que passat dit any, lo dit Regent no haja dit salari, empero lo Canceller, e Vicicanceller no hajan salari encontinent que lo dit Loctinent sie absent

absent: volem empero, q̄ per la present constitutio no sie derogat en manera alguna, tacitamēt, ne expressa als priuilegis de juy d̄prohomēs, e altres qualleuol priuilegis, libertats, y vos, e consuetuts, praticas, e costums, a la vniuersitat de la ciutat de Barcelona, e a las altras vniuersitats d̄ las ciutats, vilas, e locs del present Principat, nis puga traure a consequentia per ningū temps, e per semblant proueim, que per la propdita saluetat del priuilegi de juy d̄prohomens, e de altres en dita saluetat contengudas no sie feta derogatio, ni perjudici, tacitamēt, ni expressa, als priuilegis, e libertats al stament militar, e a las singulars personas de aquell atorgats: e que sien saluas las preeminencias Reyals nostres, a las quals per la present no sie en res derogat, sino en tant, quant dispon la present constitutio.

DE IVY VERBAL DEL
SENYOR REY, O SON LOC
TINENT GENERAL, CANCE
LLER, VICICANCELLER, Y
REGENT LA CANCELLA
RIA. TIT. XXXII.

I. IACME segon en la segona Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxviiiij. Cap. viiiij.

NOs, e los successors nostres, en qualque ciutat siam, o vila de la nostra terra, cada semmana en lo diuendres tingam personalment Audientia a las

nostras gents, per tenir lus dret, de ço que exposaran deuāt nos. E si lo diuendres noy podiem entendre, quey entenam, e queu façam lo endema.

II. FERRANDO segō en la primera Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxj. Cap. xxj.

SEgueixse moltes voltas, q̄ per donar vexatio, las causas minimas se euocan en la Audientia Rey al, perço ordenā, e statuim, que causas menors de deu liuras fora la vegueria, e menors de cinc liures dins la vegueria no pugā effer euodas en la regia Audientia: empero que no sie tolt facultat a nos, ne a nostres successors, ne al Vicicanceller, ne Regent la Cancellaria, de poder oir, e despātjar totas altras causas dels pobres, verbo, e sens scriptura, e figura de juy.

III. LO MATEIX en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxiiij. Cap. xxx.

MEs volem, statuim, y ordenam, que causas menors de vint liures nos pugan euocar a la Regia Audiētia, axi de la vegueria, com extra, exceptat las causas dels pobres, en las quals no sie tolt facultat a nos, ne a nostres successors, ne al Canceller, Vicicanceller, ne Regēt la Cancellaria en son cas, de poder oir, y expedir aquellas verbo, e sens scriptura, e figura de juy.

III. LO MATEIX en la Cort de Mòt-
so, Any M.D.x. Cap.xxiiij.

Per la administratio de la justitia, e per la bona expeditio de las causas verbals, volem, e ordenam, que lo Cancellor, almenys vn die rotas semanas, saluat just impediment, çoes lo diuendres si feriat no sera, e si feriat sera, lo die seguent no feriat tinga audientia tot lo de apres dinar en las causas verbals de pobres, pubills, e viudas, e aquellas expedesca, sens empatxarse en altre: e si li sera donada supplicatio, dins lo mateix die sie donada la dita supplicatio al scriua.

V. CARLES en la Cort de Barcelona,
Any M.D.xx. Cap.xviiij.

Confirmant, e declarant la constitutio feta en la primera Cort de Mòtso per lo Rey dō Ferrando segon de digne recort, en lo cap. xxiiij. y altres sobre aço disposants, statuim, y ordenam ab loatio, y aprobatio de la present Cort, que los Cancellor, Vicicancellor, ni Regent Cancellaria en son cas no pogan conexer de causas verbals excidents la summa de vintliuras.

VI. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles, en la primera Cort de Mòtso, Any M.D. xxxvij. Cap.Lxxij.

Per lo que cõue al bon stamēt del present Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, y a la bona administratio de la justitia, statuim, y or-

denam, q̄ quiscuna semana, ço es lo diuendres, lo Loctinent general de sa Majestat personalment sie tengut tenir audiētia de las causas verbals en presentia del Cancellor, o Regent la Cancellaria, e si lo diuendres noy pora entendre, queu faça lo endema.

VII. PHILIP en la Cort de Barcelona,
Any. M.D.Lxiiij. Cap.xxxj.

Per q̄ las causas verbals, q̄ dauāt lo Cancellor, Vicicancellor, o lo Regēt se tractā, se deuen expedir breument, y se sie vist per experientia, que ditas causas verbals duran per algun temps, perço, ab loatio, y aprobatio de la present Cort statuim, y ordenam, que ditas causas se haja a expedir, decidir, y sentētiar dins tres mesos, y que de las causas menors de cinquanta sous, que per qualseuol dells se decidiran, nos puga supplicar, sino que sien hagudas las sententias, y declaracions en aquellas fetas p passadas en cosa jutjada.

DE DECISIONS DE LA REYAL AVDIENTIA. TIT. XXXIII.

I. CARLES en la quarta Cort de Mòtso, Any M.D. xxxvij. Cap. iij.

MEs statuim, y ordenam, que de las conclusions fetas en la Regia Audientia, y Cõsell Reyale sien fetas decisions, segons lorde que se ha donat per no

per nostre Loctinent general ab lo Reyale Consell, y aquellas sien estampadas a despesas del General, y de las conclusions per auant faedoras sien per lo semblant fetas decisions de tres en tres anys, y estampadas a despesas del General, y lo vtil que d̄ totas exira, sie del dit General.

DE OFFICI DE CANCELLER, VICICANCELLER, Y REGENT LA CANCELLARIA. TIT. XXXIII.

I. MARTI en la Cort de Barcelona, Any, M.CCCC.viii. Cap. de Cortj.

Primament senyor, q̄ cõ per occupatio de molts, e vrgents negocis, e concurrentia de molts personas, e encara

souint per alguna indispositio, o necessitat de la vostra persona, vos senyor no puxats, per la forma necessaria entendre personalmēt en la administratio, e exercici de la justitia, segons seria mester al be public del Principat de Cathalunya, e per altres rahons placia a vos senyor imposar, e fer ley a vos mateix, e als vostres successors, e encara al senyor Rey de Sicilia Primogenit vostre, e successors seus en la primogenitura, que de aqui auant no signarets, ne signaran alguna carta, rescrit, letra, o albara, o qualseuol altra scriptura, de ques seguis, o proceis conexas,

o executio alguna dins lo dit Principat de Cathalunya, que concerne, o toc, o tocar puxa interes d̄ part deduible en juy, e si per obliuio, importunitat, o encara de certa scientia, ço que Deu no vulla, era fet lo contrari, que ipso facto fos nulle, e no puxes hauer alguna efficacia de dret, ne de fet, ne sien obeides per algun official, e si lo contrari era fet per lo dit official, que ipso facto incorrega en pena de doscents florins d̄ or de Arago, applicadors per la meytat al fisc d̄ la vostra cort, e per laltra meytat a la part de qui sera interes, e lo impetrant, o presentant per si, o procurador hauer poder, ipso facto incorrega en pena de cent florins de or d̄ Arago, applicadors per la meytat al dit fisc, e per laltra meytat a la part contra la qual sera impetrat, o presentat, e que de altra part lo dit impetrant, o presentant sie tengut a totas las despesas, e interes d̄ la part. Plau al senyor Rey.

II. LO MATEIX en dita Cort
Cap. de Cortij.

LO Cancellor, e Vicicancellor vostres, e del dit senyor Primogenit vostre, o de successors vostres, e seus, qui ara son, e per temps seran, e en lur absentia, o empatxament de vn dells, en la vostra casa, e sua, e no en altra manera, vn notable, e de bona consciencia doctor, o jurista elegidor p vos senyor, e per vostre Primogenit, e successors vostres, e seus, e quiscun en son cas, e en sa casa, per la forma, e manera q̄ en lo capitol pus prop seguent es cõ tengut,

tengut, regeſcan, e miniſtré per vos ſenyor la juſtitia, ſeruáts la bona ordinatio de la voſtra caſa, tãtbe en ço que toca los ſcriuans de manamét, e de registre, com en altras coſas, e en altra manera las parts presents, o per contumacia abſents, en aquella millor forma que fer ſe deja, ſegons vſatges de Barcelona, e cõſtitutions, e capitols de Cort de Cathalunya, vſos, coſtũs, priuilegis, immunitats, e libertats de quiscuna condicio, e de las vniuerſitats, e dels ſingulars de aquellas, dret comu, equitat, e bona raho, e que en aytal ſpatxament de aytal exercici de juſtitia los dits Cãceller, Vicicãceller, e Regent, e qualſeuulla delegat de vos ſenyor, o ſubdelegat, relador, o altre miniſtre de juſtitia, no puxã eſſer empatxats, o perturbats generalmét, o particular per vos ſenyor, o per part voſtra, o del dit ſenyor Primogenit voſtre, e ſuccellors voſtres, o ſeus, per via de dilatatio, ſobreceiments, precſ, manaças, o per qualſeuol altra via de empatxament, e ſi lo contrari era fet, (ço que Deu no vulla) quels dits Cancellor, Vicicãceller, e Regent Cãcellaria, o altres demunt dits no ho hajeffen, ne dejeffen ſeruar, e quels dits voſtre Cancellor, e Vicicãceller presents encontinent, e los ſdeuenidors, e Regent Cancellaria, ans que vſen de lur offici ſien tẽguts de jurar ſolemnament, e los Vicicãceller, e Regent preſtar homenatge en poder voſtre ſenyor, de tenir, e obſeruar lo preſent capitol a la letra, e tro los dits ſagramets, e homenatge ſiẽ preſtats, tots actes p ells faedors ſiẽ nulles. Plaũ al ſenyor Rey.

III. LO MATEIX en dita Cort.
Cap. de Cort iij.

COm ſegõs la ordinatio de voſtra caſa, quãt ſesdeue que los Cancellor, o Vicicãceller voſtres, e ãl dit ſenyor Primogenit voſtre, e ſuccellors voſtres, e ſeus ſon abſents, o empatxats, lo regimét de la Audientia, e de la juſtitia de la dita voſtra caſa, e del dit Primogenit deu eſſer fet, e exercit per certs officials voſtres, e del dit Primogenit per orde ſucceſſiu, ſegons que en la ordinatio es contengut largament, per la qual raho ſe pot eſdeuehir, q lo dit regiment de la Audientia, e juſtitia voſtra, e del dit Primogenit vindria, e ſeria deuolut a perſonas no ſufficients en ſcientia ſpeculatiua, ne en pratica, en gran dan, e mal ſtament de voſtres ſotſmefos, e de la terra, e coſa publica, perço ſupplisca la dita Cort la voſtra gran Excelentia, que commutant en millor la dita ordinatio, vullats proueir, e atorgar p vos ſenyor, e lo dit ſenyor Primogenit voſtre, e voſtres, e ſeus ſuccellors, q de aci auant, quant que quant ſesdeuindra quels dits Cancellor, o Vicicãceller voſtres, e ſeus ſeran abſents, o empatxats, ſegons q dit es, en loc, e, en ſubſidi ãl abſent, o empatxat, e en la caſa de vos ſenyor, e del dit Primogenit de hont ſera lo dit abſent, o empatxat, e no en altra manera, ne en altra cas, los dits Cancellor, Vicicãceller, e la vn dells qui han major notitia dels juristas, e de la ſcientia, e ſufficiẽtia de aquells, que altres officials voſtres, e del dit Primogenit voſtre, hajan nomenar

nomenar dos, o tres doctõrs, o juristas dels pus aptes, e pus ſufficiẽts a regir en abſentia, o empatxamét lur la Audientia, e juſtitia: los quals Cancellor, e Vicicãceller, o la vn de aquells ſien tenguts, e eſtrets per virtut de la ſeguretat per ells preſtadora, ſegons forma del precedent capitol, ſer la dita nominatio dels dits dos, o tres doctõrs, o juristas, ſegons Deu, e lur bona conſcientia, e ſcientia, dels pus ſufficiẽts, e idoneus que ells ſabra, a ſeruey de Deu, e de la juſtitia, e de la coſa publica: e que vos ſenyor ſiats tengut, elegir vn dels dits dos, o tres, e a aquell, e no a altre, ne en altra manera comanar lo regiment de la dita Audientia, e juſtitia tantbe, e ſignar com en altres actes per ell exercidors, enſemps ab aquell dels dits Cancellor, e Vicicãceller qui preſent ſera, e no empatxat, lo qual Regent, abans que vſe del dit offici, haja a jurar, e fer homenatge, e preſtar ſeguretat ſemblant, que fara lo dit Vicicãceller, ſegons que deſus en lo precedent capitol es dit: e fins lo dit ſagramét, e homenatge ſien per lo dit Regent axi elet, e no en altra manera, preſtats, tots actes per ell faedors ſien nulles. Plaũ al ſenyor Rey.

III. MARIA Conſort, e Lo ſtinent general de Alfons quart en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xxij. Cap. j.

PRimerament, a ſupplicatio, e de aſſentimét, e approbatio de la preſent Cort. ordenam, e ſta tuim perpetualmét, q quãtque quãt

los officis de Cancellor e Vicicãceller vacarã per mort, remotio, o renũtatio, o en altra manera, lo dit ſenyor Rey, e ſuccellors ſeus, dins dos meſos cõptadors del die ã la mort, renũtatio, o remotio, hajan, e ſien tenguts proueir dels dits officis, çoes del Cancellor; a alguna notable perſona eccleſiaſtica, graduada en dret canonic, o ciuil, e del offici de Vicicãceller, a altra perſona ſeglar doctõr, o jurista ſolẽnes, experts en los furs, conſtitutions, e altras leys dels Regnes, e terras del dit ſenyor Rey, nadius, naturals, e domiciliats realmét, y de fet, ab veritat, e ſens diſpenſatio dels Regnes de Arago, o de Valentia, o del Principat de Cathalunya, o del Regne de Mallorca, e no en altres.

V. FERRANDO ſegon, en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xij.

MEs ſta tuim, e ordenã ab loatio, e approbatio de la preſent Cort, que lo Regent la Cancellaria ſe puga abſentar de la Rey al Audiẽtia, e loc hont aquella ſe tendra, ſegons q als vuyt doctõrs del Rey al Cõſell per conſtitutio los es atorgat.

VI. LO MATEIX en la Cort de Mõſſo, Any M. D. x. Cap. xvij.

Reuocãt la cõſtitutio per nos feta en la tercera Cort de Barcelona, en lo monaſtir dels frares menors, començant. *Mes auant, per millor expedicio etc.* Statuim, e ordenã, ab loatio

ab loatio, e approbatio d̄ la present Cort, que commissiōs de causas pugan esser fetas al Vicicancellor, e Regent la Cancellaria, restāt en sa força, e valor las constitutions fetas en sancta Anna, y otras tractants de las causas verbals de pobres: anyadint en aquellas, que lo Vicicancellor, e en son cas Regent la Cancellaria han quiscū die oir las causas verbals dels dits pobres, viduas, e pubills, si ni haura, depresdinar, d̄ las duas horas fins a las tres, saluat just impediment.

DE OFFICI DE CAMERLENC. TIT. XXXV.

I. MARTI en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC.viiiij. Cap. de Cortvj.

LOs Camerlencs vostres, e d̄ dit senyor Primogenit vostre, e d̄ successors vostres, e seus, que per ordinatio d̄ vostra casa tenen, e tenir deuen lo segell secret, no puxan, ne dejan segellar, ni espatxar algūas cartas, letras, o rescrits ab lo dit segell secret, sino als dits secretaris, ne puxan, ne dejan, per qualseuol absentia, o cas, comanar a altre, que no sie Camerlenc, o Secretari, o al scriua de manament en lo dit cas lo dit segell secret: e aço los dits Camerlencs presents encōtinēt, e los sdeuenidors abans que v̄sen del offici, siē tēguts jurar, e ferne homenatge en poder

vostre senyor, e del dit senyor Primogenit vostre, o d̄ls dits Cāceller, o Vicicāceller, e si era fet lo cōtrari, vltra la infriçtio del sacramēt, e homenatge, fossen infames, e perdā lo offici, lo qual nols puxes esser restituit, e vltra aço, las ditas cartas, letras, rescrits no hajessen alguna efficacia, o valor. Plau al senyor Rey, quel Camerlenc se estrenga, de no spatxar ab lo segell secret algunas cosas tocants justitia, ne otras letras patents de qualseuulla materia sien, sino segons la forma del present capitol.

DE OFFICI DE PROTHONOTARI, SECRETARIS, SCRIVANS DEMANAMENT, Y ALTRES DELA REYAL CANCELLARIA. TIT. XXXVI.

I. MARTI en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC.viiiij. Cap. de Cortiiij.

Vostre Prothonotari, e son loctinent, e del dit vostre Primogenit, e d̄ successors vostres, e seus qui ara son, e p̄ tēps seran, o altres scriuans de manamēt per lo dit Prothonotari, o en sa absentia, per son loctinēt deputadors, los quals puxa variar, pero que sien personas sufficiēts, a espatxar ço que al dit offici se pertany, los quals, e no altres han espatxar toras cōmissiōs, rescrits, cartas, e letras de justitia, e encara gratiosas, no puxan, ne dejā espatxar,

espatxar, ne segellar, ne fer espatxar, o segellar scientment alguna carta, letra, o rescrit de justitia, o tocant interes de part deduible en juy, sino es signada de ma del Cāceller, o Vicicancellor, o en son cas del Regent Cancellaria: e aço los dits Prothonotari, e loctinent presents encōtinēt, e los sdeuenidors, e los dits scriuans demanament tota vegada quel cas hi vendra, abans que v̄sen del offici, sien tenguts jurar, e fer homenatge en poder del Cancellor, o Vicicancellor: e si lo contrari era fet, tals cartas, letras, o rescrits no hajessen alguna efficacia, o valor. Plau al senyor Rey.

II. LO MATEIX endita Cort. Cap. de Cort v.

ALguns Secretaris vostres, e del dit senyor Primogenit vostre, e de successors vostres, e seus, o altre scriua demanament dels ordinaris per vos senyor, o vostre Prothonotari elegidor, en loc d̄ls dits secretaris, en cas de absentia, o altre empatxamēt de aquells, per espatxar ço que al offici dels Secretaris se pertany, no dejan, ne pnxē per si, ne per altre segellar, ne espatxar alguna de las ditas cartas, letras, o rescrits de justitia, o tocants interes de part deduible en juy, ans hajan aquellas remetre espatxadoras al dit Prothonotari, e d̄ aço los presents encontinent, e los sdeuenidors, e los dits scriuans demanament tota vegada quel dit cas hi véndra, abans que v̄sen de lur offici, han a fer sacramēt, e homenatge en

poder del dit Cancellor, o Vicicancellor: e si fera fet lo contrari, vltra la infriçtio del dit sacrament, e homenatge, fossen infames, e perdan lo offici, lo qual nols puxes esser restituit, e vltra aço tals cartas, letras, o rescrits no hajessen alguna efficacia, o valor. Plau al senyor Rey.

III. MARIA Consort, e Loctinent general de Alfons quart en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC. xxij. Cap. xj.

TOlēts lo abus per lo Prothonotari, loctinent, Secretaris, e altres scriuans, qui actualment son, o serā en seruey del señor Rey, de son Primogenit, e nostre, o del Governador general, tro aci fet, ordenam, statuim, e volem, q̄ de aqui auant, com algun dels demundits sera empatxat per malaltia, o en altra manera, o se absentara d̄ la cort, e seruey desusdits, tal axi empatxat, o volēte absentar, haja, e sie tengut lejar, e comanar las scripturas, o actes quis hajan a menar deuant lo dit senyor, o en la sua Audientia, a algun dels altres scriuans Cathalans, actualment seguints la dita Cort, e si algu contrafara, per cascuna vegada sie priuat per spay d̄ vn any del exercici de son offici, e de la quitatio, ve stit, e gratia a ells pertanyents per lo dit any: anyadint, que partint lo dit senyor de la vegueria hont sera, los fets dels quals lo dit senyor, o son Cancellor, o Vicicancellor, o en son cas Regent Cancellaria no porā conexer, obstant las leys de la terra, romangan defet als ordinaris de la dita

dita vequeria de hōt exira, e los pro-
cessos, e actes als scriuās de las corts
de aquells, e aço mateix volem esser
obseruat en lo Primogenit Gouver-
nador general, e Portant veus de a-
quell en Cathalunya, las cōstitutiōs
de aço parlants romanets en lur for-
ça, e valor,

III. IOAN segon en la Cort de Montso,
Any M. CCCCLxx. Cap.
de Cort xxxvj.

COm per vostre Prothonotari
loctinent de Prothonotari, e
regent lo dit offici, Secretaris,
scriuans de manament, e de regi-
stre, axi en exactio de las expeditiōs
de priuilegis, cartas, prouisiōs, e le-
tras, axi patents, com closas, apposi-
tio de manaments, e registre, e dret
de segell se façan excessos, e immo-
deradas exactions, contra forma de
diuersas constitutions, al dit Princi-
pat sobre las ditas cosas atorgadas,
pertant supplica la dita cort se mer-
ce vostra prouoir, e manar, que so-
bre las ditas expeditiōs, e dret de
segell, registre, e otras cosas sobredi-
tas, se hajan seruar ab effecte las di-
tas constitutions: e si algu, o alguns
dels sobredits Prothonotari, locti-
nent, regent, Secretaris, scriuans de
manament contrafaran, e requestes
no restituiran lo indugadament ex-
torquit, o rebut, hi sien cōpellits per
deguts mijans, los quals, si per vo-
stra Majestat, o officials vostres no
erē compellits a presta restitutio de
aqls, los tals Prothonotari, e altres
officials sobredits contrafants sien
fets inhables del exercici de lurs offi-

cis, e incorregan en pena de mil flo-
rins, la terça part d la qual se adqusi-
da al official, al qual per executio
de la dita pena se haura regres, o re-
cors. Plau al senyor Rey.

V. FERRANDO segon en la segona Cort
de Barcelona, Any M. CCCC.
Lxxxiiij. Cap. xxxiiij.

MEs statuim, e ordenam, que
lo Prothonotari, e loctinent
de aquell, Secretaris, escri-
uans de manament no pugan espat-
xar, ni metre manamēt en prouisiō
alguna tocant interes de part a part
deduible en iuy, si doncs no era pro-
ueida per Cancellier, o Viciaceller,
o en son cas Regent Cancellaria, se-
gons per constitutions de Cathalu-
nya es disposat.

VI. LO MATEIX en dita Cort,
Cap. xxxiiij.

ORdenam, e statuim ab appro-
batio de la present cort, que
lo Prothonotari, loctinent
de aquell, Secretaris, scriuans de ma-
nament, scriuans de registre, e tots
officials de la nostra Audiētia, e al-
tres que hi sien tenguts, presten sa-
grament y homenatge, e ojan sen-
tentia de excommunicatio, de ser-
uar, e tenir los vfatges de Barcelo-
na, constitutions de Cathalunya, e
capitols de cort, legint a quiscus los
capitols que son tenguts a seruar, se
pregnan copia de las cosas que jura-
ran, o en lo acte ques cōtinuara dels
juraments ne sie feta mentio, que tal
copia los es estada donada, e si con-
trafaran,

trafaran, incorregan en pena de priua-
tions, e inhabilitat de lurs officis.

VII. LO MATEIX en dita Cort,
Cap. Lviij.

MEs statuim, e ordenam, que si
scriua de manamēt sera locti-
nent de Theforer, tāt com se-
ra loctinent de Theforer, no puga vfar
de scriua de manament.

VIII. LO MATEIX en la Cort de
Montso, Any M. D. x.
Cap. xiiij.

STatuim, e ordenam, q los scriuās
de manament, tots temps q seran
requestes, sens consulta, ni licētia
de algun official, sien tenguts de do-
nar a las parts copia, e si la part volra
autentica dels processos de causas ci-
uils que seran mienats en poder lur, sa-
tisfets en lur salari e dēcēt la qual co-
pia se haja de donar del q sera fins en
aquella hora quen demanaran, encara
que no exprimescan la causa, perque
volem dit trāslat: de las depositiōs em-
pero dels testimonis no sie dada co-
pia, fins siē publicats: en las causas em-
pero criminals, e processos de regalia
per lo semblant siē donada copia, e si
la part la volra autētica, pus siē sentē-
tiats, e no siē procès fet en virtut del
vfatge autoritate & rogatu: entes em-
pero, quels sie donat lo trāslat autē-
tic, o tal qual volra de aquella part de
proces quels sera estada publicada, e
segons quels sera estada publicada, e
de las defensas que haura dadas lo qui
demanara la copia, e per lo semblat los
sie dada copia autentica de la senten-
tia, pagadas aquellas cosas, que de ju-
stitia pagar se deuen, e aço sots pena d

sinccents florins de or de Arago, e no
obstāt qualseuol prohibitio, o mana-
ment ques fes en contrari.

VIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lij.

ENcara mes statuim, e ordenam,
que en lo votar de las causas no
sien, ni entreuingan scriuans de
manament, ni altres, sino lo scriua de
la causa, o altre scriua de manament
en lo loc seu: e que los vots, e conclu-
sio del Reyat Consell se haja de guar-
dar, e metre en lo libre, e apres que se-
ra mes en libre, quiscun any los dits li-
bres de conclusiōs sien posats en lo
Reyal Archiu.

X. CARLES en la Cort de Barcelona,
Any M. Dxx. Cap. xxvij

MES auant statuim, e ordenam,
que quant se interposara sup-
plicatio de intermedis, o sen-
tentias diffinitiuas, lo scriua de ma-
nament qui decretara la supplicatio se ha-
ja de retenir aquella, si sera ell lo scri-
ua del proces, o posarla en poder del
scriua de manament, o scriuet qui por-
tara lo proces, a si que facilment pu-
ga venir a noticia de la part contra la
qual sera interposada.

XI. LO MATEIX en la quarta Cort de
Montso, Any M. D. xxxiiij.
Cap. xiiij.

STatuim, y ordenā, que qualseuol
scriuans de manament, requestes
que siē per vniuersitats, capitols,
collegis, o otras qualseuol personas,
G axi pu-

axi publicas eõ priuadas, hajan, e sien tenguts presentar qualseuol supplicacions, requestas, actes, o scripturas, exceptadas Apostolicas en causas profanas, y entre laics, al nostre Loctinent general, Cancellor, Vicicancellor, Regent la Cancellaria, y doctors del Reyall Cõcell, puix se faça ab aqlla decetia ques pertáy: als Portants veus de Governador empero de Cathalunya, y Cõtats de Rossello, y Cerdáya, Mestre rational, Balie general, y altres qualseuol officials sié obligats los scriuás de lurs cortis, o cõsistoris requestis, fer las ditas presentatiõs cõ dalt es dit, sots pena de esser ipso facto inhabils dels officis, axi de las scriuanias de manamēt, cõ de las altras notarias, y scriuanias, y q̄ per causa de ditas presentacions no sié impedits, vexats, molestats, ni maltractats, axi de presons com altramēt per nostres officials, sots pena d̄ incorrer en las penas q̄ incorren los violadors de las cõstituciones de Cathalunya, e no resmenys los dits scriuás, y notaris sien obligats testificar dits actes, y liurar aquells autentics a las parts, satisfets en lurs salaris condecents.

XII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxviiiij.

Volent donar orde, q̄ las scripturas sien guardadas, y mes facils de saber ahõt son, statuim, y ordenam, que se feta vna taula per lo Prothonotari, o son regent, ahõt sié scrits, y continuats los noms dels scriuás de manamēt defuncts, y los qui vuy son, e las scripturas dels defuncts a qui son peruingudas, axi cõ es en la casa de la ciutat de Barcelona dels notaris pu-

blics de aquella, e la dita taula se posta en la sala del palau Reyall, feta que se la obra, y entretant estiga dita taula en la casa del dit Prothonotari, o de son regent, e tots tēps ques seguira mudament de scriuás de manamēt, y de scripturas de aqlls, de las ditas scriuanias de manamēt tant solament, se hajan continuar en dita taula, o en altra semblant, com aquella no bastas, per dit Prothonotari, o son regent.

XIII. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles en la primera Cort de Montso, Any M.D. xxxvij.
Cap. Lviiiij.

Perque las parts litigants sostenē grans danys, a causa que los scriuans de la Cancellaria no resideixen en aquella, ni lo qui te carrec dels segells, sino ahoras incertas, statuim, e ordenam, que dits scriuás de dita Cancellaria, y lo qui tendra carrec dels segells façan continua residentia en dita Cancellaria las horas de Audiencia, ço es, demati de las vuyt horas fins a las deu, y de vespre de las tres horas fins a las cinc, y en las ditas horas hajan de registrar, y segellar las prouisions que vindran en dita Cancellaria.

XIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. de Cort xiiij.

Alustant a la constitutio del Rey don Ferrãdo segõ, en la segona Cort de Barcelona, cap. 44. qui comença. *Ordenã, y statuim, &c.* se suplica a vostra Alteza, se proueix que lo Cancellor, Vicicancellor, o Regent la Cancellaria, y Prothonotari, y altre qualseuol qui tēdra carrec dls segells, e regi-

e registres de la Reyall Cancellaria, no admeta official algu dels cõtenguts en dita constitutio al exercici de son officio, que primerament no haja prestat sacrament, y homenatge, y oida sententia de excommunicatio, conforme a la dita constitutio, sots pena d̄ priuatio de lurs officis, si lo contrari faran, y de no poder esser dispensats, per a regir, y exercir aquells, y que los tals officials hajan de tenir las qualitats cõtengudas en la cõstitutio de la Reyna Maria Consort, y loctinent general del Rey Alfons quart en la Cort de Barcelona, capitol x. q̄ comença. *Aquells mateixos scriuans, secretaris, &c.* Ajustat, que no resmenys los officials referuats en lo fi de dita constitutio, per raho dels fets, y negocis de Cathalunya, y Comtats de Rossello y Cerdanya, de qualseuol natura, e qualitat que sien, hõt se vulla ques despatxaran dins, o fora dels dits Principat y Cõtats, que toquen als dits Principat, y Comtats, y tres taments de aquell en general, y en particular, hajan tambe de prestar semblant sacrament, e homenatge, e oir sententia de excommunicatio, de seruar, y tenir los vsatges de Barcelona, e constituciones de Cathalunya, e capitols de Cort, o que dit sacrament, y homenatge no sie rebut, ni exigit, ni admesa la dita sententia de excommunicatio, sino dels officials naturals dels Regnes de la Corona de Arago, nats en aquells sens fictio, ni dispensatio alguna, y sera seruar lo intent de la dita constitutio de la Reyna Maria, e proueix a molts abusos. Plau a sa Alteza

ques guarden las cõstituciones sobre aço disposants.

XIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. de Cort xxvij.

Per obuiar al abus dels secretaris, qui despatxan moltes maneres de negocis tocants al Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello y Cerdanya, sens registrar, ni guardar en ells las solemnitats ques pertanyen a semblants negocis, axi de gouernatio, com de parts, y que las mes voltas no son senyaladas las prouisions, y letras de ningu del Reyall Consell, e aquellas, quant son menester, no troban registradas, en gran dany de la republica, e aço se cosa ordinaria en los secretaris estrangers, qui no saben la practica, y costum de la casa Reyall de Arago, o los quals en perjuy del Prothonotari, y secretaris ordinari de la dita casa Reyall, qui son dos, y vn extraordinari, los quals son obligats de tenir sos registres de tot lo ques despatxa axi de cort, com de part, y en son temps restituir los al Reyall Archiu per cõseruatio dels dits registres, porque alli lo fisc Reyall, y las personas priuadas pugan trobar tot lo quels cõue, perço los dits tres estamēts suplican a vostra Alteza, li placia estatuir, e ordenar, que ninguns altres officials estrangers, pugan ni degan posar la ma en ninguna manera de negocis, axi de gratia, com de justitia, ni de gouernatio de dits Principat, e Comtats, si no son los Prothonotaris, Secretaris, y

ris, y fotsprothonotaris, scriuans de manament, y de registre, cada hu segons la natura, y qualitat de son offici, segons es acostumat, los quals sié naturals de la dita Corona sens dispensatio alguna, los quals seran asentats en carta d'ratio de la casa Reyal de Arago, y per los fets, y negocis de Cathalunya haurá prestat sacrament, y homenatge, y oida sententia de excommunicatio de seruar constitutions, actes de cort, y vsatges de Cathalunya, y de tot lo ques despatxara, inseguint lo loable styl de la dita casa de Arago, sen fan registres, y aquells sien recondits de deu en deu anys en lo dit Reyal Archiu de Barcelona, ab bonas impositions de penas, y si altrament dits negocis seran despatxats contra forma del present capitol, que no sien deduits a executio, ni registrats, ni segellats, ni dits officials estrangers sien admesos en dits negocis, ni los del Reyal Consell, cón son Canceller, Vicicanceller, Regent la Cancelleria, y altres no senyalen cosa alguna de dits negocis ab dits officials estrangers, e que per aço denou hajan oir sententia de excommunicatio, per remediare dits abusos. Plau a sa Altesa ques guarden las constitutions sobre aço difposants, e que per la obseruança d'ellas ojan sententia de excommunicatio.

DE OFFICI DE GOVERNADOR, PORTANTS VEVS DE AQUELL, Y DE SON ASSESSOR. III. XXXVII.

I. IACME segon en la Cort de Gerona, Any M. CCC. xxj. Cap. xx.

STatuim, e en cara ordena, que de present lo Procurador general, qui es, o sera en Cathalunya, jur en poder nostre, e lo loctinent de aqll, e lo assessor seu qui ara es, son, o seran per tostemps, ans que vsen de lurs officis, juren en poder del dit Procurador general, tenir, e obseruar las constitutions de la present Cort, e de las passadas, e los priuilegis, vsanças, e costums, e otras libertats atorgadas als Prelats, religiosos, clergues, rics homens, cauallers, ciutadans, e homens de vilas de Cathalunya.

II. PERE. terç en la Cort de Cervera Any M. CCC. Lviij. Cap. v.

PArt aço, com per referuatió las quals moltes de vegadas los generals Governadors, o Procuradors nostres, e Portat veus de aquells en Cathalunya fan, las gents son molt opprimidas, enperamor de aço ordenam, e statuim, que lo Governador general nostre en Cathalunya, o Portant veus de aqll, presents, e esdeuenidors no pugan a ells referuar algun negoci criminal, o ciuil de neguna vegueria, o ballia de Cathalunya, ells estants fora aquellas:

aquellas: empero mentre que presents seran en aquellas, puxan liberalment conceixer de aquells, axi empero, que encontinent que ells será exits de la vegueria, o de la ballia, en la qual de algú negoci criminal, o ciuil hauran començat de conceixer, la coneixença de aquell negoci torn al ordinari ipso facto, sens que comissio no sié necessaria sobre aquestas cosas, e que sobre aço al ordinari no puxa esser feta alguna inhibicio, o prohibicio per los demútdits, ne sen puxan ab ells alguns processos portar, ni traure aqlls d'aqllas veguerias, o ballias, en la qual constitutio no volem esser còpres lo Primogenit nostre, o de succidors nostres, encara q de offici de Governatio, o Procuratio vsassen, o regissen.

III. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M. CCC. Lxij. Cap. xxxvj.

PRouents al statmēt de la cosa publica de Cathalunya statuim, quel Portat veus de Procurador, o Governador general, e qual seuol altre qui regesca lo dit offici, per qualque nom sié appellat, no puxa loctinent constituir, e per altre fer regir, ells stants dins lo Principat de Cathalunya.

III. ELEONOR Consort, e Loctinēt general de Pere terç en la Cort de Tortosa, Any M. CCC. Lxv. Cap. ij.

VLtra aço constituim, que lo senyor Rey, o nos, o Primogenit nostre, o algun Loctinent

del Rey, estants dins Cathalunya, lo noble en Berenguer de Abella, o altre Portant veus en Cathalunya no puxa fer loctinēt en alguna manera.

V. MARTI en la Cort de Barcelona Any M. CCC. viij. Cap. i de Cort xvj.

COm poc valria posar, e fer ordinatio en vostra Audientia, si per los Governadors d' Cathalunya, e dels Còtats de Rossello, e de Cerdanya, aliàs appellats Portants veus de Governador general, e lurs loctinents, e assessors, e loctinents de aquells en son cas justitia, e egualtat no era obseruada, supplica la dita Cort a la vostra Senyoria q sie merce vostra statuir, e ordenar, que los assessors dels dits Governadors, aliàs Portants veus, e lurs loctinents en son cas dejan fer sacrament, e homenatge, segons desús es dit dels Vicicanceller, e Regent, los quals assessors haja a seguir los dits Governadors, aliàs Portants veus de Governador, e lurs loctinents en lo dit cas. E hont per alguna necessitat, o empatxament dells, o de algu dells no puxessen, o no puxes seguir los dits Governadors, aliàs Portants veus, e lurs loctinents, que algun bon jurista idoneu de scientia, e costums hi fos posat en loc seu, que semblant seguretad primer haja a fer. Declarat, quels dits Governadors, aliàs Portants veus, e lurs loctinents, las sententias diffinitiuas, e interloquutorias de torments hanjan pronuntiar de, e ab consell dels

dits assessors lurs, o de aquells, o aqll quey sera posat en son loc, seruants las constitutions de Cathalunya, e altres drets. E si lo contrari feya, q̄ sie nulle, e que sie haut, axi cō si era fet per persona priuada, e per aytal sie punir: de las quals sententias diffinitiuas, e interloquutorias de torments las appellacions interposadoras dels dits Governadors, aliàs Portants veus, e lurs loctinents, hajan esser admelas, si ja no eren personas diffamadas, o de mala vida ans dels delictes, de ques darien las ditas sententias, de la qual infamia, o mala vida hajes primer aparer per sumaria informario: e quels dits Governadors, aliàs Portats veus, e lurs loctinents seruen semblat forma en signar letras de justitia, o tocants interres de part en juy deduible, axi cō es ordenat desus en vos senyor. Plau al senyor Rey.

VI. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any M. CCC. xiiij. Cap. iij.

LA constitutio feta en la Cort d̄ Girona per lo senyor Rey en Iacme de bona memoria, la qual comēça. *Statuim, e encara ordenam, que de present lo Procurador general, &c.* A qual seuol regent en cas permes, axi de la Governatio de Cathalunya, com encara de la Governatio dels Comtats de Rossello, e Cerdanya, e a lurs assessors, ab aquesta perpetual constitutio volem esser estesa. En altra manera, tro sus lo jurament hajan prestat, los actes per ells faedors sien nulles.

VII. LO MATEIX en dita Cort, Cap. de Cort vij.

COm segons las constitutions d̄ Cathalunya, lo vostre Illustre Primogenit, qui es Governador general d̄ vostres Regnes, e terras, sie tengut jurar en vostre poder, e los loctinents de aqll, e lurs assessors qui ara son, e per teps serā, ans q̄ vfen dels officis, dejā jurar en poder del dit Governador general, de tenir, e obseruar las constitutiōs, priuilegis, vsanças, consuetuts, e altres libertats atorgadas als Prelats, religiosos, clergues, rics homens, cauallers, ciutadās, e homēs d̄ las vilas de Cathalunya, perço senyor la dita cort vos supplica humilmēt, que sie vostra merce manar, e fer fer los dits juraments, segons la forma de las constitutions demunt ditas. Plau al senyor Rey.

VIII. FERRANDO segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CCC. Lxxxj. Cap. xiiij.

LO assessor de Portant veus de Governador nostre en lo Principat de Cathalunya no puga signar, ne fer actes algūs de jurisdiction, ne altres com assessor, sino present lo Portant veus de Governador en vna mateixa ciutat, vila, o loc ab lo dit assessor.

VIII. LO MATEIX en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCC. Lxxxiiij. Cap. Lx.

STatuim, e ordenam, que lo Portant veus de Governador, la primera vegada q̄ nouamēt entrara

alguna ciutat, vila, o loc Reyal de aquest nostre Principat de Cathalunya, haja, e sie tengut jurar, que tendra, e obseruara priuilegis generals, e particulars, vsos, praticas, e costūs de aquella ciutat, vila, o loc, e vegueria, hont nouament entrara, ans que vs de son offici en dits locs.

X. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xxiiij.

ORdenam, e proueim, que per absentia del assessor ordinari del Governador, vaja ab dit Governador algun altre bon doctor en loc de dit assessor, bo, e sufficient pera tal offici, lo qual haja tot lo salari complidament, que al dit assessor principal se esguarda durāt la absentia de aquell, e haja las venturas. Lo qual loctinent de assessor, o regēt la assessoria ans de regir dit offici, haja a prestar sagrament, e homenatge, e oir sententia de vet, segons los dits assessors ordinaris de la Governatio son tenguts.

XI. CARLES en la quarta Cort de Mōtso, Any M. D. xxxiiij. Cap. viiiij.

Perque millor siē expellits los delats, y mals homēs, statuim, y ordenam, q̄ lo Portant veus de Governador general en lo nostre Principat de Cathalunya sie tēgut, y obligat de anar p lo dit Principat, ara en vna ciutat, o vila, ara en altra, a hont sera necessari, y no puga estar, ni residir en la vegueria, ahōt

residirē nos, o nostre Loctinent general, y la Reyal Audiētia, exceptat per temps de quatre mesos per quiscun any: y si cōtrafara, q̄ tant quant estara en la vegueria, hōt nos, o nostre Loctinēt general serem, o la Reyal Audiētia se celebrara, no li corre ga, ni li puga esser pagat lo salari, ans sie priuat de aquell, per lo dit temps que estara, vltra lo dit temps de quatre mesos quiscun any.

XII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort v.

INconuenient es, que lo assessor del Portant veus de general Governador en lo Principat de Cathalunya sie del Reyal Consell, per hauer de anar ab lo dit Portat veus de general Governador, perço supplica la dita Cort a vostra Majestat que li placia statuir, y ordenar, que lo dit assessor no puga esser del Reyal Consell: e que micer Luys Vilana qui vuy te dit offici, haja d̄ hauer renūtiat aquell dins vn any, y entre tant haja de donar persona habil, y sufficient, qui regesca, y seruesca lo dit offici. E la dita renūtiatio puga fer en la persona que ell elegira, pus no sie del Reyal Consell, y sie habil, y sufficient, a coneguda la dita habilitat del dit Reyal Consell, altrament que dit offici ipso facto vague. Y si lo qui sera assessor sera apres proueit per entrar en lo dit Reyal Consell, per lo semblant haja de renuntiar lo dit offici en persona habil, a coneguda del dit Reyal Consell. E mes placia a vostra Majestat statuir, que lo dit assessor haja

de seruir personalmēt, y no per substitut, sino en cas de justa absentia, o infirmitat corporal, y en tals casos lo substitut haja, y reba lo salari, y emoluments del dit offici integra mēt, lo qual salari placia a vostra Majestat constituir al dit assessor.

Plau a sa Majestat, ab q̄ lo salari del assessor se pague dels emoluments del offici de la Governatio, y que li se constituit aquell augment de salari, q̄ apparra a nos, y a la Cort: e q̄ entretant lo assessor qui vuy es haja de dar substitut al Governador, a conceixença del Loctinent general, sots pena de priuatio del offici.

XIII. PHILIP Princep, y Loctinēt general de Carles, en la primera Cort de Montso, Any M.D. xxxvij. Cap. Lxij.

COm per constitutio de sa Majestat feta en la Cort celebrada en dita vila de Montso lo any M.D. xxxij. cap. viiiij. sic ordenat, que lo dit Portant veus de general Governador se tēgut, y obligat de anar p lo dit Principat de Cathalunya, ara en vna ciutat, o vila, ara en altra, y no puga estar, ni residir en la vegueria hont residira la Royal Audientia, sino per temps de quatre mesos per quiscun any, perço, per millor obseruatio de dita constitutio, statuim, e ordenam, que dit Portant veus de general Governador en lo dit Principat de Cathalunya haja a cercar, y visitar la terra, d̄ tal modo, q̄ no puga estar, ni residir e vna mateixa vegueria, vltra quatre mesos quiscun any, si ja no era per alguna

necessitat, coneguda, y declarada per sa Majestat, o per son Loctinēt general, e per lo Reyal Consell: de la qual haja fer fe, si fera demanat, sots pena de priuatio d̄ son salari en la dita primera constitutio contenuda.

XIIII. LO MATEIX en la segona Cort de Montso, Any M.D. Liiij. Cap. de Cort xviiij.

SVpplica la dita Cort a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, que lo Portant veus de general Governador, anantsen lo Loctinent general de vna vegueria en altra, puga en aquella, de hont sen va, coneixer d̄ a q̄llas causas ciuils, axi las ques tractan verbalment, com en scrits, que de sa natura romanen en poder del ordinari, y en lo criminal quant en las causas nouas, de las quals no coneix la Royal Audientia, dins los vint dies per altres constitutions prefigits puga de aquellas coneixer dit Governador. Plau a sa Alteza, ab que no se impedescan las causas verbals del Canceller, y Regent.

XV. PHILIP en la Cort de Montso, Any M.D. Lxxxv. Cap. de Cort v.

COm per commoditat dels litigats hi haja en la vila de Perpinya loc destinat, pera tenir lo Consell de la Governatio dels Comtats de Rossello y Cerdanya, lo qual se diu la audiētia del Governador general, supplica la present Cort a

Cort a vostra Majestat li placia statuir, y ordenar, que lo Portant veus de general Governador en dits Cōtats, no puga tenir lo consell de las causas, y negocis quis tractan en dita Governatio, axi ciuils, com criminals, sino en dit loc nomenat audiētia, ja per dit effecte destinat, ni los altres ordinaris: sino en lurs corts, saluat en cas de malaltia, y no altrament, sots las penas contra los violadors de las constitutions statuidas, y ordenadas. Plau a sa Majestat ques tinga en dita casa la audientia, quant estara obrada decentment, a conceixença de sa Majestat, o de son Loctinent general.

DE OFFICI DE MESTRE RATIONAL. TIT. XXXVIII.

I. FERRANDO segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxj. Cap. xvij.

VOlem, e ordenā q̄ lo Mestre Rational de la nostra cort haja de oir los comptes dels officials triennals nostres, absolre, o cōdemnar per culpas, o obmissions, e hauer raho de la administratio dels officis de aquells, dins quatre anys apres que hauran lexat los officis triennals, e si dins los dits quatre anys lo dit Mestre Rational no haura oit, examinat, e diffinit los comptes, de alli auant, axi los officials, com las fermanças sien absolts,

e si seran officials que sien stats fins per tot lany M. CCCC. Lx. e seran morts sens esser diffinit de cōptes, que no puga esser res demanat als hereus, e fermanças.

DE OFFICI DE THEZORER. TIT. XXXVIII.

I. FERRANDO segon en la tercera Cort de Barcelona, Any, M. D. iij. Cap. xx.

MEs confirmant, e en quant mester sic ajustant a las constitutions sobre aço fetas, statuim, e ordenam, que si los Thezorer, loctinent, o regent la thezoreria seran scriuans de manament, no pugan vfar de dit offici de scriua de manament per si, ni per substituts, durāt lo dit offici. E mes que qualseuol Thezorer, loctinent, o regent la thezoreria hajan a jurar, de seruar las cōstitutions, vsatges, e altres drets del present Principat, hauer sguart a son offici, e hauer oir sententia de vet, segōs los altres officials Reyal.

II. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M.D. x. Cap. xxxiiij.

MEs auant statuim, e ordenam, que lo Thezorer, o regent dit offici no puga exigir, ni hauer res per si, o per altre, per lo albara dels qui son mesos a la preso a instantia dels Consellers, Depu
G 5 tats, Cō

tats, consols de mar, e alcaldes, o per scriptura de terç: e si algu sera estat mes a la preso, p lo cas mateix que sera stat pres per la primera vegada, que si sera tret de la preso, no pac res per lo segon albara, e que lo mateix sie seruat per lo Portat veus de Governador de Catalunya, e Comtats de Rossello, e Cerdanya, e veguers, e balles, e altres officials,

DE OFFICI DE BALLE
GENERAL, Y PROCURADOR REYAL, LOCTINENTS, ASSESSORS, ADVOCATS, E PROCURADORS FISCALS LVRS.
TIT. XXXX.

I. MARIA Consort, e Loctinent general de Alfons quart, en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC. xxij. Cap. xxij.

Ab serie de la present constitutio inhibim al Balle general d Catalunya, e Procurador Rey al d Rossello, e de Cerdanya, qui ara son, o per temps seran, q de qui auat no deffenan per autoritat, o color de lur offici, o en altra manera algunas personas de la jurisdicció dels officials ordinaris, encara que fossen arrendadors, o personers de leudas, o de otras rendas, e drets Reyals: ans aquells lexẽ jutjar, punir, condemnar, e absolre per los dits ordinaris, axi com ferẽ, los dits arrendamets, o personeries cessants, volents, ordenants, e declarants, los

demunt dits arrendadors, leuders, e personers esser de for, e de jurisdicció dels dits ordinaris, axi en causas ciuils, com criminals, e no dels dits Balle, e Procurador Rey al: entes empero, q los dits Balle, e Procurador Rey al no pugã, ne tẽpten exercir, ne vsar de altra jurisdicció, sino en, e per la forma, e manera que vsan en temps del Rey en Pereproau nostre de memoria recordable, e segons las principals commissiõs de lurs officis, e reuocam expressamẽt, e hauem per reuocadas totas, e qual seuol comissions, e prouisions en contrari fetas, e de aqui auant faedoras, vltra las principals demunt ditas emanadas, e encara totas licẽcias de portar armas, e exemptions per los dits Balle, e Procurador Rey al atorgadas, e atorgadoras, e si los defusdits Balle general, e Procurador Rey al, o loctinent lur se esforçaran fer lo contrari de las cosas defusditas, sien priuats ipso facto de lurs officis, e tots actes que apres faran sien nulles, e no sie obtemperats per los officials ordinaris.

II. CARLES en la tercera Cort de Montso, Any M.D. xxxvij. Cap. vij.

Com se veja per experiẽtia manifesta, que lo loctinent del Balle general en lo Principat de Catalunya, e los Procuradors Reyals dels Comtats de Rossello y Cerdanya, e de otras parts faça grã abus, en exigir las penas pecuniarias per la executio de las quals hi fan anar assessor, a duocat, e procurador, fiscal,

fiscal, notari, y porter, tenint mes res pecte a lurs salaris, e dietas, que a la bona administratio de la justitia, e lo mateix se abusa en la executio dls fraus pretefos per dits officials, perço per lleuar dits abusos statuim, y ordenam, que de aqui al deuant en las executions faedoras de ditas penas, e fraus, los dits loctinets d Balle general, e Procuradors Reyals, quãt seran suma, o sumas fins en sinquant sous inclusiu, no pogan enuiar a fer ditas executions sino vn porter, e de sinquant sous fins en sexanta sous, notari, e porter, e d sexata sous en amunt pogan anar los dits officials, e la part instant dita executio, remoguts tots, e qual seuol abusos fins alsí fetos.

III. PHILIP Princep, y Loctinẽt general de Carles, en la primera Cort de Montso, Any M.D. xxxvij. Cap. Lj.

Statuim, e ordenam, que en las causas majors de quatrecentes liuras ques portan, y per sdeue nidor se aportaran en la Ballia General, o Procuracions del Principat de Catalunya, y dels Cõtats d Rossello, y Cerdanya, supplicant ho la vna de las parts, lo Loctinent general haja de manar, que los assessors del Balle, o de ditas Procuraciõs Reyals, façan paraula en vna sala de la Rey al Audientia, y dita sala haja de respondre, y dar son vot, y per salari haja vna terça.

III. PHILIP en la Cort de Montso, Any M.D. Lxxxvij. Cap. Liiij.

MEsauant statuim, y ordenã ab loatio, y approbatio de la present Cort, q las causas de quatercetes liuras, o majors ques tractaran en la Ballia general de Catalunya, o Procuratio Rey al dels Comtats de Rossello, y Cerdanya, quãt se haura de donar en aquellas sententia diffinitiuã tant solamẽt, pogan esser compellits dits Balle general, Procurador Rey al, y los assessors, a ferne paraula en la Rey al Audientia de Catalunya, y que seguint la determinatio de aquella, y no altrament, pogan donar ditas sententias diffinitiuas, declarant, que en las causas semblãts ques tractarã en la Procuratio Rey al de Rossello, y Cerdanya, puga dita paraula ferse, enuiant copia autẽtica del proces al Cancellor, o Regent la Cancellaria de Catalunya, a despesas de totas las dos parts, peraque lo integren al doctor de la Rey al Audientia quels apparra, sens que haja de venir persona de dits Comtats de Rossello, y Cerdanya, pera fer dita paraula, perque no es just, que las parts sien vexadas ab tantas despesas, com son estadas fins alsí, confirmant, e en quant menester sie declarãt del modo sobredit, la cõstitutio feta en lo any M.D. xxxvij. capitol Lj.

DE OFFICI DE ADVOCATS, Y PROCURADORS FISCALS, Y COLLECTORS DE TERÇOS.
TIT. XXXXI.

I. ALFONS terç en la Cort de Montblanc, Any M.CCC. xxxij. Cap. viij.

Statuim,

STatuim, e prohibim, que los loctinents de procuradors fiscals no puxan yfar de jurisdicció alguna, ne alguna executio fer: mas si algúas cosas per lur offici hauran a demanar, aquellas deuant los veguers, o jutges ordinaris nostres sien tenguts demanar. E las demúditas cosas en lo comēçament de lur offici sien tenguts assegurar: e si cótrafaran, per los inquisidors a las ditas inquisitiōs deputats, segons lur arbitre sien punits.

II. PERE terç en la Cort de Ceruera, Any M. CCC.Lviiiij. Cap. xviiij.

PArt aço confirmants la constitutio en la dita Cort d' Mōt blanc, la qual comença, *statuim, e prohibim, etc.* e encara a aquella anyadint, statuim, que si alguns loctinēts de procurador fiscal, collidors de terços, e scriuās de las corts per força, o per corruptio, o en altra manera no degudament haurā res exigit, o rebut, tot allo sien tenguts de restituir a la part en doble: e que a aço preso de bens, e de personas, e encara per altres remeys de dret per lurs ordinaris sien forçats.

III. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any, M. CCC.C. xiiij. Cap. v.

LO procurador fiscal d' la cort de la Governatio de Catalunya, e de la Governatio de Rossello, e d' Cerdanya, e dels altres inferiors officials, o jutges, dintre sis dies judiciales, q' li hajā esser assignats apres que la inquisitio sera publicada, la petitio, o libell contra lo delat en tota manera deuant lo jutge, sots pena de priuatio del offici, si per ell estara, sie tēgut offerir, e donar, e si per lo aduocat fiscal haura estat, ab pena semblant sie punit.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. vj.

Als procuradors fiscals, sots pena, e priuatio del offici, ab la present perpetual constitutio inhibim, que de aqui auāt no fagan inquirir, ne en proces libell, demanda, o altra scriptura donen, offeran, o presenten contra algun qui sie dit hauer comes crim, sino de cōsell del aduocat fiscal d' aquella estatio, del qual haja a constar per scriptura de ma del dit aduocat feta: e si lo cōtrari haura fet, en algúa manera no sie oit, mas si fragrant malefici, o la hont suspita de fuyta del delinquēt per lo fiscal se allegara, a la captio de las personas puxa esser proceit, instant lo dit procurador, o en altra manera, no sperat cōsell de aduocat,

V. MARIA Consort, e Loctinent general de Alfons quart, en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xxij. Cap. xxvj.

Per repos de la cosa publica del Principat, e per tolre vexatiōs, e esquiuar despēsas als qui son conuen

conuenguts a instantia del procurador fiscal en la Audiētia del senyor Rey, ordenam, statuim, e manam, q' quantquequant cōindra al dit procurador fiscal moure algúa questio a algun, sobre alguna jurisdicció, dret, o propietat, la qual lo dit procurador fiscal pretendra pertanyer al dit senyor, q' no puga moure questio, e donar demāda sens cōsell en scrits del aduocat fiscal d' la cort del dit senyor, del qual aparega p' subscriptio de sa propria ma en la demāda, o supplicatio primerament offeridora, segons ja es ordenat en lo capitol fet per lo senyor Rey en Marti preoncle nostre en la Cort d' Barcelona, lo qual volē, e manam esser seruat a la letra: ajustant, quel aduocat fiscal no done, ni gose donar cōsell sobre la dita supplicatio, o demāda, troatant, que per lo dit procurador fiscal, o altre volent fer part ab ell, li seran mōstradas las prouas de la dita demanda, o supplicatio, e vistes aqllas haja hagut consell ab dos solemnes juristas de la Audientia, o consell del dit senyor, e lo cōsell de aquells sie redigit en scrits, en manera, que lo qui sera appellat al juy, vist lo dit cōsell, puga deliberar, sis defendra, o fara raho de simateix, de las cosas en la dita supplicatio, o demanda contengudas. Volents, e manants, que los dits procuradors, e aduocats fiscals qui ara son, de present, e los qui seran, en lo comēçament de lur offici sien tenguts de prestar sagrament, e homenatge, que seruaran las cosas contengudas en la present constitutio.

VI. FERRANDO segon en la terçera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xxvij.

STatuim, e ordenam, que lo aduocat fiscal no puga tenir altre offici incompetible ab lo offici de aduocat fiscal.

VII. LO MATEIX en dita Cort, Cap. xxx viiiij.

STatuim, e ordenam per bō orde d' la justitia, que en lo votar de las causas criminals noy sie present lo procurador fiscal, e aço se esten, no sols en la Reyat Audiētia, ans encara en las audiētias dels Portants veus de Governador en lo Principat de Catalunya, e Comtats de Rossello, e Cerdanya, e en totas las corts ordinarias del dit Principat, e Comtats.

VIII. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M. D. x. Cap. L.

SI per lo aduocat fiscal era recusat fer part contra algun delat, hauenthi instātia de part, se haja de estar sobre aço, si hi deura fer part, o no, a deliberatio del Reyat Consell, e lo mateix sie seruat en las corts dels Portants veus de Governador de Catalunya, e Comtats de Rossello, e Cerdanya.

VIII. CARLES en la quarta Cort de Mōtso, Any M. D. xxxij. Cap. xxxij.

Statuim,

STatuim, e ordenam, que lo qui vuy es, y per auant sera adjunct al offici d'aduocat fiscal, no puga esser relador en causas fiscals, o patrimonials.

X. PHILIP Princep, y Loctinēt general de Carles, en la primera Cort de Mōtso, Any M.D. xxxvij. Cap. Lvi.

STatuim, e ordenā, que de aquí al deuāt los aduocats fiscals de las ciutat, e Ballias Reyals del Bisbat de Gerona no pugan aduocar en deffensa de ninguns delats, ni altres personas que estigā presas, ni arrestadas, y que en las offensas se hajan hauer be, y degudamēt, cō se esguarda al dit offici, y q̄ per via directa, ni indirecta no pugan pendre per si, ni per interposada persona, salaris, estrenas, diners, ni presets, per raho de causas criminals, ans se hajan a cōtētar del salari tatxat, lo qual los pagā los officials Reyals de las ditas ciutat y ballias Reyals de dit Bisbat de Gerona: e aço sots pena de priuatio de lurs officis: y que acerca de ditas cosas, y per tenir, y seruar aquellas, ne hajan prestar quiscu dels aduocats fiscals qui ara son, y per auant seran, sagrament, y homenatge, en poder del veguer, balle, sotsueguer, y sotsballe de dita ciutat, o de algu dells, e oirne sententia de vet, la qual haja de esser promulgada per lo Bisbe de Gerona, o son vicari general: y dit jurament, y sentētia de vet hajan fer, y oir quiscun triēni, ço es de tres en tres anys, en lo mes de Ianer, en aquell die ju-

ridic del dit mes, que als dits aduocats fiscals apparra: altrament si ditas cosas no faran, dits aduocats fiscals, o lo vn dells qui no haura complit ditas cosas, no pugan rebre dels dits officials Reyals lo salari, que dells acostumā rebre: ans tant quāt dits aduocats fiscals, o algu dells tardara a prestar dit juramēt, y oir dita sententia de vet, passat lo dit mes de Ianer de quiscun triēni, dits officials pugan cessar de pagar, per prorata del temps que haurā tardat de prestar lo dit jurament, y oir la sententia de vet, per sou y liura: entes empero, q̄ los dits aduocats fiscals pugan rebre lo salari que acostumā rebre los altres doctors qui entreuen en lo votar de las enquestas, en las quals ha instātia de part priuada. E que la present cōstitutio haja loc en tot lo Principat de Cathalunya, y Cōtats de Rossello y Cerdanya.

DE OFFICI DE ALGVTZIRS. TIT. XXXII.

I. PERE terç en la Cort de Ceruera, Any M.CCC.Lviii. Cap. xvij.

Ordenam encara, e statuim, que alguatzir nostre, o del nostre general Governador, o de son loctinent, no puxa rebre per raho de carcellatge, o morabati, de neguna persona qui en poder seu, per deu dies, o mes haura estat presa, sino deu sous de Barcelona tant-

na tant solament: e si dins deu dies aquella persona sera liurada a manlleuta, no puga hauer en aquell cas sino sine sous tant solament: si empero dins aquells deu dies, sens manlleuta, o ferma d' dret, la persona presa sera desliurada de la preso, lo dit alguatzir, o son loctinent no puxa de aquen res rebre, ni hauer: e si per vettura se esdeuendra que algun Baro, caualler, o home de paratge, ciutada, burges, o home de vila honrat, a pena de mort natural per nos, o per nostre general Governador sera cōdemnat, que en aquell cas lo dit alguatzir, o son loctinent, per dret de son offici, no puxa dels bens de aq̄ll cōdemnat alguna cosa rebre, ne hauer, si doncs lo dit axi cōdemnat lo die de la condemnatio no haura cauall propri, e armas proprias de son cors, çoesaber, espala, corretja, brotxa, o coltell que de argent fossen guarnits, e quels tengues ab si en temps de la sua preso, e lit encara, e vexella de argent propria, que a ell en la preso hajes seruit, e la qual hajes en temps de la sua cōdemnatio, las quals cosas totas tant solament, e no altres puxa hauer, e exigir, segōs que demunt es dit.

II. LO MATEIX en la Cort de Mōtso, Any M.CCC.Lxiiij. Cap. xxxj.

COrregints la constitutio feta per nos en la Cort de Ceruera, que comença. *Ordenā encara, e statuim, que Alguatzir, &c.* sancçim, q̄ alla hont se esdeuendra algun noble, caualler, o home de paratge, e

honrat de ciutat, o de vila, que pres en poder del nostre alguatzir, o del Primogenit nostre, o de general Governador sie, al derrer supplici esser cōdemnat, los alguatzirs demūt dits, o loctinents de aquells no gozen rebre alguna cosa dels bens del cōdemnat, sino lo cauall, o mul, o mula, lo qual, o la qual caualcara en tēps de la sua preso, e las armas ab las quals sera estat pres, e lo lit, e la vexella tota, que per menjar, e per beure, o en altra manera a aquell cōdemnat haura seruit en la preso, en la qual haura estat mancipat: en las altres empero cosas contengudas en lo començament de la dita constitutio, aquella constitutio volem estar en la sua fermetat.

III. LO MATEIX en la quarta Cort de Barcelona. Any M.CCC.Lxxxij. Cap. de Cort v.

COM los alguatzirs vostres senyor, e del senyor Duc vsen indistinctament, no solamēt en los domestics d' vos senyor, e del dit senyor Duc, e en los estrangers cortesans, los quals domestics, e cortesans solament segons ordinatio de la vostra casa, e vs antic son de lur for, ans encara vsen axi generalmēt com los ordinaris dels locs en totas personas de qualseuol cōdicio, hoc encara citant, e bandejant, e bens anotant, e en totas altres cosas, axi en causas ciuils, com criminals, prenent encara çaplous, e morabatins indifferēt mēt de totas maneres de gēts, e estenent en tant lurs officis, que major seylla, e auditori tenen quels ordinaris,

dinaris, de ques segueixen grans op-
pressions, greuges, e vexacions, inju-
stitias, e extortions a las gentes, com
los dits algutzirs no haja a tenir tau-
la, ne curen de seruar las constitu-
tions, e los drets de la terra, ans va-
jan regna solta, que placia a vos se-
ñor, per be public prouoir, quels dits
algutzirs no puxan entremetres, ni
conceixer sino tantfolament dels do-
mestics, e dels cortelsans estrangers,
e de vostres officials, e que altrás ma-
neras, o cōditio de personas no ha-
jan a comparar, ne respondre deuant
ells, ni obejra a ells, si doncs no eran
alguns fets criminals enormes, e as-
senyalats, dels quals hajessen special
commissio de vos senyor, o del dit
senyor Duc, la qual cōmissio hajes-
sen a mostrar. Plau al senyor Rey
quels algutzirs no se entremetan, ne
puxan conceixer de ninguns fets ci-
uils, ne criminals de ciutadans, o ha-
bitadors de ciutats, vilas, e locs Re-
yals de Cathalunya, sino de aquells
qui son de casa del senyor Rey, si
doncs lo senyor Rey nols se hauia
reseruats, e quen hajessen cōmissio,
o manament del senyor Rey ab le-
tra, o ab albara seu; car lo senyor
Rey, per informatio quen ha hauda
de personas antigas, e dignas de fe,
ha trobat, q̄ axi nes estat vsat, e ac-
stumat en temps passat: enten empe-
ro lo senyor Rey, que per lo dit ma-
nament de letra, o albara no puxan
conceixer los dits algutzirs en los
fets ciuils de part a part, qui no sien
de casa del senyor Rey, sens lo Vici-
canceller, o aquell qui en loc dell, ell
empero absent, regis la Cancellaria,
e que per aço no fos prejudicat a al-

tras cōcessions, o priuilegis, o vfan-
ças que han las ciutats, vilas, e locs
Reyals d̄ Cathalunya, sis vol en par-
ticular, sis vol en general.

III. FERRANDO primer en la Cort de
Barcelona, Any M. CCCC.
xiiij. Cap. xij.

Tolents lo abus dels algutzirs
nostres, e del Governador
general, e dels seus Portants
veus, sobre la receptio del moraba-
ti, de las personas q̄ en poder dells
presas estan, cōtra la constitutio de
la Cort de Ceruera del Rey en Pere
terç comēcant. *Ordenā encara, e statum,*
etc. e confirmada, quant a la solutio
del dit morabati, per lo dit Rey en
Pere en la Cort de Montso en la cō-
stitutio començant, Corregints, etc. sta-
tuim, e perpetuamēt ordenam, que
la dita cōstitutio de la Cort de Cer-
uera, la qual en part no es estada cor-
regida, mas confirmada, inuiolable-
ment se obseruada: e aquell qui cō-
trafara, per aço se priuat del offici
de algutzir: e no resmenys se de tot
en tot inhabil de alli auant a obte-
nir aquell,

V. MARIA Consort, e Loctinent gene-
ral de Alfons quart, en la Cort de
Barcelona, Any M. CCCC.
xxij. Cap. viij.

LA superfluitat dels algutzirs
volēts esquiuar, per vexatiōs
a tolre als sotsmesos poblats
en lo Principat de Cathalunya, sta-
tuim, e ordenam, que de aci auāt no
pugan vsar sino dos algutzirs del
senyor

senyor Rey, e vn d̄ son Primogenit,
en la ciutat, vila, o loc hont lo dit se-
ñor, o son Primogenit serā presents
dins lo Principat d̄ Cathalunya, los
quals algutzirs hajā esser nadius, e
naturals del dit Principat, o de aq̄lls
Regnes, e terras de la Corona d̄ Ara-
go, hōt Cathalans podē vsar del dit
offici. Proueints, q̄ los dits algutzirs,
e encara jutges de cort no pugan te-
nir cort, ni juy, ni fer altres actes sens
expressa, e special cōmissio, o mana-
ment del senyor Rey, o de son Pri-
mogenit, Canceller, Vicicanceller, o
en son cas Regent Cancellaria, feta,
o fet sobre algun fet particular, ex-
ceptada captio de personas en bre-
ga, o fragant crim, e exceptadas en-
cara las personas familiars, e dome-
sticas de casa del senyor Rey, e no-
stras, e del dit Primogenit, e tots a-
ctes fets en contrari sien ipso facto
nules, saluats empero los priuilegis
a las ciutats, vilas, y locs qui de me-
nor nombre de algutzirs son priui-
legiadas.

VI. LA MATEIXA en dita Cort
Cap. xxiiij.

MEs auant statuim, e orde-
nā la dita Cort aprobant,
q̄ d̄ aqui auāt los algutzirs
del Governador general, e de Por-
tant veus de aquell en Cathalunya,
e en los Cōtats de Rossello, e d̄ Cer-
danya, o algu de aquells no gozē, ni
pugan exigir, ne pendre salari algu,
per occasio d̄ guardas, o en altra ma-
nera, de alguna persona q̄ no sie me-
sa realment en preso, e no haura car-
rec, ni perill de guardar aquella, ne

encara q̄ fos mesā en preso, si doncs
per ordinatio dels dits Governador,
o Portant veus, o de lur assessor no
era mesā en la dita preso, no cōtre-
stants qualseuol prouisions en con-
trari emanadas, e emanadoras, las
quals ipso jure volem esser nullas, e
inualidas.

VII. IOAN Rey de Nauarra Loctinēt
general de Alfons quart son ger-
ma, en la Cort de Barcelo-
na, Any M. CCCC.
Lvi. Cap. vi.

Stauim, sancim, e ordenam, q̄
de aci auāt no pugā esser algut-
zir, ne vsar de offici de algut-
zir, sots qualseuol nom dir, o nome-
nar se pugā, algu, q̄ no sie noble hō,
caualler, o home d̄ paratge, ciutada,
o burges honrat, en aço empero no
entenē lo algutzir del Portant veus
de Governador general en Catha-
lunya sie compres.

VIII. CARLES en la quarta Cort de
Montso, Any M. D. xxxij.

MEs statuim, y ordenam, que
de aci al deuant nos pugan
crear cōmissaris, sino ab pa-
rer dels doctores del Rey al Consell,
qui apparra a nos, o a nostre Locti-
nent general, la qual constitutio sie
duradora fins a la conclusio de las
primeras Corts.

VIII. PHILIP en la Cort de Mōt-
so, Any M. D. Lxxxv.
Cap. L.

PEr quant de poc temps a esta
part se es inuetat, que los Re-
yals commissaris van per tota
H Catha-

Cathalunya ab basto larc, cō acostu mā aportar los veguers, y altres of- ficials ordinari, y los algutzirs ordi nari, y extraordinari, statuim, y or- denā ab loatio, y approbatio d̄ la pre sent Cort, que los dits commissaris no pugā portar semblāt basto larc, cō la multiplicatio dels officials ba- stoners sie notoriāmēt per cōstitu- tions prohibida en Cathalunya, y Comtats de Rossello y Cerdanya, y que sie duradora fins a la conclusio de las primeras Corts.

DE OFFICIDE VE
GVERS, SOTSVEGVERS BAL
LES, SOTSBALLES, CAP
DEGVAYTAS, Y ALTRES OFFI
CIALS TEMPORALS, E DEL IV
RAMENT QVE ELLS Y AL
TRES HAN PRESTAR.
TIT. XXXXIII.

I. IACME primer en Barcelona, Any,
M. CC. xxviiij. Cap. viij.

Quest statut ab inuolable obser uāça volem per- durar, q̄ quiscun veguer, qui per nos sie institui- dor, jur la forma de la pau, aquella la qual los veguers han acostumada jurar, en presentia del Bisbe, si copia sen pot hauer, e deuant lo poble de aquella ciutat, o yila, en la qual sera instituit,

II. LO MATEIX en dita Cort
Cap. viiiij.

NEgun veguer no gos, o pre- sumesca fer caualcada sobre

honors, o homens de Esqleyas, o de monastirs, o sobre castell, o ho- nor de feu de Esqleya, si doncs no era trobada primerament fadiga de dret en lo senyor del feu, per ra ho de aquell quis diu hauer tren- cada la pau.

III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. x.

Digna cosa es, e ab ferma ob- seruança sie tengut, que ve- guer no gos a si posar sotsue guer per vilas, o parochias de sa ve- gueria, sino alla hont peruētura de antic temps ni ha acostumat de ha- uer: e aquell sotsueguer semblant- ment jur.

IIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xi.

MANam fermamēt esser ob- seruat, que veguer no tenga en sa companyia seruidors ladres, o homens culpables, o diffa- mats, ni gos aquells trametre per sa vegueria.

V. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xij.

NOresmenys manam esser ob- seruat, quels nostres veguers no venā la justitia, ne prengā res de algu, perço q̄ no façā justitia.

VI. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xiiij.

ALa per si ab inuolable con- stitutio statuim, quels nostres veguers no començen a que stio, o a torments, sens coneixēça de jutge, o manament de Princep.

Lo ma-

VII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xiiij.

STATuim, e atorgā, que nos, per instituir veguer, no rebā preu, o prestec algu.

VIII. PERE segon en la Cort de Barce- lona, Any M. CC. Lxxxiiij.
Cap. Lj.

Las veguerias sien distinctas, e dos veguers no vsen dins los termens de vn castell.

FORMA DE SAGRAMENT DELS
veguers, feta per lo Rey en Pere segon.

Esta es la forma del sacrament dels veguers. Jur yo aytala vos señor, en Pere Rey, e a tot lo po- ble de la mia vegueria, q̄ en aq̄sta ve- gueria en la qual vos me metets, me haure lealmēt, mātēnēt dret, e justitia, e deffēdre Esqleyas, clergues, ca- sas de ordēs, e religiōs, e personas, e dret dells, e los homens, e las posses- siōs dells, e las immunitats, e los pri- uilegis, e las vilas de las Esqleyas, e de las casas de orde: ne destrenyere los clergues sots mō examē plede- jar, sino per deffēdio deson Prelat. Si neguna psona militar, o de paratge, o alguna altra alberga manara, o per força pēdre sen ardira, o algūa cosa assajara en casas de clergues, o d̄ re- ligiosos, o en las domenjeduras de aquells, o en las domenjeduras vo- stras, de aquella per mon poder ju- stitia fare, axi cō de robador, o d̄ pu- blic malfeytor, e deffēdre viduas, pubills, orphens, çamins, stradas,

paus, treuas, e bouatge, e homens de las ciutats, e d̄ las vilas, e dels burcs, de las domenjeduras vostre, e los drets dells, e las penyoras, e de algu- na persona de aquellas q̄ yo deffen- dre, e emparar deure, no pēdre negu na cosa amagadament, o palefa, per fer a ell dret, e los plets qui vendran en mō poder espatxare de mon po- der, cō pus tost pore, segōs dret, e ra ho. E no pēdre neguna cosa de algu na de las parts, sino dreta justitia, q̄ de plet deu exir, e aquella, no negun tēps, sino lo plet finit per cōpositio, o per sentētia: e si p sentētia es finit, pēdre justitia tātfolamēt del vēçut, del vēcedor res no pēdre, ni dema- nare: si empero questio, o plet per a- migable cōpositio sera determinat, atēpradamēt ço que just sera dema nare a cascuna part, la qual justitia liurare feelment en ma del balle vo- stre, e no vedare mi a negu clamāt, e si neguns serueys a mi seran fets de grat, tots los manifestare, e los me- tre en cōpte: durant aytābe mō offi- ci a mi de vos senyor comanat, ne- gu dels sotsmeos fara a mi cēfal. E car statut es vostre, q̄ algun de aq̄lls homēs q̄ vos deuets mantenir, e de ffēdre, no sie en mātēnēça, o en em- parança de algū, e que negu de aqui auāt no port escut, o senyal negu en guiatge de algun, promet a vos, que tots aquells que en la vegueria mia atrobare esser romafos, o esser en mantenença de algun, de aquests quinze dies en auant yo recobrarē dell aquella pena, que deu esser de- manada a trespasador de Reyal de- cret: si negu empero en las ciutats, e en las vilas vostre, domenjeduras

H 2 de las

de las esgleyas, e de las casaf dels religiosos, homey, sacrilegi, o algũ malfici perpetrara, es recullira en castell, o força de algun, yo encõtinẽt com ho haure oit, vendre a aquell qui haura rebut, e demanare a ell diligentment lo malfeytor, e lo furt: e sino ho volraretre, exigire dell la postat de aquellas cosas que per vos tendra: e despuys que haura dada la postat, tendre aquella tant, fins de aqlla malafeyta, e dela injuria a vos donada sera plenariament satisfet. Si empero no tendra neguna cosa per vos, per que puxa aquell destre nyer, acuydare ell per part vostra, e per mon poder pendre tãt de las cosas suas, quen puxa las malfeytas, e la injuria esmenar. Açõ mateix fare de aquells, qui no volran donar postat en semblãt fet.

Item promet, que si algun a algũ hom vostre, de aquells que deffen dre dejats, leja onta fara, ol ociura, o nafrara, no guiare ell sens consentiment de aquell paftrat, o qui haura sofferta la onta, o sens consentimẽt dels amics del mort. Furtadors empero, ladres, o robadors, o altres malfeytors, hont oire que siẽ en tota la mia vegueria, ab tot studi atrobar curare, e despuys quels haure trobats, no lexare ells per diners, o per altra raho, mas faren justitia, segons que sera jutjat: prometents sots religio del sacramẽt, q valdences, o enfabatats, e altres heretges perseguire, e esquiuare en tot loc, e ab aqlls axi me haure de tot mon poder, cõ del Bisbe ne fere amonestat, e instruit: e axi cõ en la carta del stabliment de vos senyor Rey meu feta

çaẽrera a Gerona pus plenariamẽt es cõtengut. Senyal den. P. de sanct Climent scriua del senyor Rey, qui de manamẽt seu açõ scriure he fet, e clogui, en lo loc, die, e any defusdits.

VIII. ALFONS segõ en la Cort de Mõt so, Any M. CC. Lxxxviiiij.
Cap. ij.

STatuim, e ordenam, quel official, quant entrara en lo offici, quiscu jur tres cosas, ço es, que tẽga justitia a tots estrãys, e priuats, en tots fets q li vengã en poder, axi al vn, com al altre, no esguardada amor, ni temor nostre, ne amor, ne desgrat de alguna altra persona.

Item, que no gos en res jutjar, ne proceir en la causa, o plet, sens congeda de jutge, o de assessor.

Item, que no trenc costum, ne libertats donadas als nobles, e religiosos, e cauallers, e ciudadãs, e a vilas, e altres homẽs, d qualque cõdicio siẽ, atorgadas per nos, o per nostres antecessors.

X. IACME segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxij.
Cap. xxx.

ALgun loc no sie sino de vna vegueria, ne hi puxa destre nyer sino vn veguer, axi cõ en lo capitol de la Cort de Barcelona es contengut, e que sien elegidas certas personas, que dins cert temps hajan diuifidas las veguerias.

XI. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxviiiij.

Tota

TOta vegada q veguer, cort, o balle vendran nouellamẽt en offici, sie feta p vn die abãs crida generalment per la ciutat, o per la vila, o per lo loc qui sera cap d la vegueria, o de la ballia, o de altre offici, q tuyt venguẽ a cert loc a veure jurar lo veguer, o lo official, lo qual veguer, o official juren tenir justitia, segons la forma acostumada.

XII. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any M. CCC. xxij.
Cap. iij.

STatuim, quel capitol de la dita Cort del senyor Rey en Pere lo qual comença. *Las veguerias sien distinctas, etc.* sie tengut, e obseruat, E statuits declaram, e anyadim a aquell capitol, que algun castell ab sos termens no sie sino de vna vegueria, e que aquell castell ab sos termẽs sie, e haja esser entes de aquella vegueria, en la qual lo cap del dit castell es situat.

XIII. ALFONS terç en la Cort de Mõt blanc, Any M. CCC. xxxiiij.
Cap. xvij.

STatuim, e ordenam, que sotsballes sien elegits, y posats per los balles, per quiscu en la ballia, e no per nos: los quals sotsballes ans q vfen de lurs officis, sien tenguts de assegurar couinentment de tenir taula, segons la forma dels capitols qui parlan de tenir taula. E que los dits balles, si dels dits sotsballes no podia seguir justitia als clamãts, siẽ tenguts per las culpas, negligentias, e delictes comesos per aquells sots-

balles, cõ a aquells balles en aquell cas puxa esser mala electio imputada. Açõ mateix entenem de capde guaytas, qui per lo veguer de Barcelona aqui serã elets, e posats, com no sie intentio nostra, que los dits capde guaytas en altres locs sien constituits, o encara ordenats.

XIII. FERRANDO segon en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxiiij.
Cap. Lxj.

STatuim, e ordenam, que offici de sotsueguer de qualseuol ciutats, vniuersitats, e vilas Reyals d aquest nostre Principat de Cathalunya, daci auãt no puga esser regit, sino per persona de honor, e dit offici nos, ne successors nostres, ne officials a altrs personas dar, ne comanar pugam.

XV. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lxij.

COm en algunas ciutats, e vilas los veguers, sotsueguers, balles, e locinents de aquells, jutges, o assessors de aquells, en lurs officis se han negligentment, e estã per molts dies de no venir en las corts, per oir los litigants, e administrar justitia a aquells, e fan anar las parts a lurs casaf, de hont se segueixen molts inconuenients, e danys als dits litigants, perço statuim, e ordenam, que los dits officials, o lurs assessors, almenys vna vegada quiscu die no feriat, hajan, e siẽ tenguts d anar en las corts, per administrar justitia, just impediment cessant.

H 3 Lo ma

XVI. LO MATEIX en la Cort de Montfo, Any M. D. x. Cap. x.

STatuim, e ordenam, que en los locs ordinaris sien posats bons officials, e be patrimoniats a arbitre nostre, e dls successors nostres.

DE OFFICI DE IVTGES, Y ASSESSORS ORDINARIS. TIT. XXXXIII.

I. IACME segon en la primera Cort de Barcelona, Any, M. CC. Lxxxj. Cap. xxj.

ALgun jutge ordinari, o assessor no sie mes, la hōt no son acostumats de esser: e encara no puxā esser en degu loc perpetuats, ans aquells qui ara son perpetuats, nisque de cōtinēt.

II. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any M. CCG. xxj. Cap. xxvij.

ORdenam, e statuim a supplicatio de la Cort, q̄ en la vegueria de Vilafrāca hont no ha acostumat de esser assessor, sie posat per nos assessor, no cōtrestant lo capitol contengut en la primera Cort per nos celebrada en la ciutat d̄ Barcelona, lo qual comença. *Algun jutge ordinari, o assessor no sie mes, etc.* Entenem, empero, volē, e declaram, que lo demūt dit primer capitol romanga, e sie en sa força, e fermetat en totas las altres cosas.

III. CARLES en la quarta Cort de Montfo, Any M. D. xxxij. Cap. xxxv.

STatuim mes auant, y ordenā, que en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello y Cerdanya, algu que sie menor de xxv. anys no puga esser assessor, o jutge ordinari, si doncs no era doctor, licētiat, o batxiller en canones, o en leys, de vniuersitat de studi general.

III. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. de Cort. xvij.

COM en lo exercici de aduocar se requeresca doctrina, y experientia, supplica a vostra Majestat la present Cort, q̄ ab lur approbatio, y cōsentiment li placia statuir y ordenar, que algu no puga practicar, ni exercir offici d̄ aduocat, ni esser jutge, ni assessor de algū jutge ordinari de alguna vegueria en lo present Principat de Cathalunya, y Cōtats de Rossello, y Cerdanya, q̄ no haja studiat en leys, y en canones per tēps de sis anys cōplits en studi general, y q̄ almenys tinga grau de batchiller en dret canonic, y ciuil, saluats priuilegis a las vniuersitats d̄ las ciutats, vilas, y locs concedits. Plau a sa Majestat en la ciutat, vila, o loc, a hont habitaran doctors, o batchillers.

V. LO MATEIX en la Cort de Montfo, Any M. D. Lxxxv. Cap. xv.

Ajustant

Ajustant al capitol de Cort. xviiij. Comētçat, com en lo exercici, etc. d̄ las vltimas Corts per nos celebradas en la ciutat de Barcelona, parlāt del grau q̄ hā de tenir los jutges, y aduocats de las corts dels ordinaris, statuim, y ordenā ab approbatio, y cōsentiment de la present Cort, q̄ lo grau de batchiller en lo dit capitol mencionat, haja de esser de vniuersitat aprobada, en la qual se lija de ordinari lo dret ciuil, y canonic, y sens dispēsatio alguna, y q̄ lo jutge qui sera tātfolament batchiller, no puga fer declaratio, ni sentētia alguna en causas criminals, en las quals se puga proceir a tortura, o altra pena corporal, q̄ no sie ab vot, y parer de dos doctors en drets, o d̄ vn doctor, y vn batchiller aprobat, q̄ haja praticat almenys quatre anys complits.

VI. LO MATEIX en dita Cort, Cap. C. j.

MEs statuim, y ordenā ab cōsentimēt d̄ la present Cort, q̄ lo prior qui diuen del veguer en la ciutat de Barcelona, lo qual es assessor del veguer, y jutge ordinari en la cort del dit veguer, y tābe lo assessor del balle d̄ la dita ciutat, los quals solen esser elegits, y no menats per al exercici de dits officis respectiuament per lo veguer, y balle, y per los Consellers de la dita ciutat, hajan de esser doctors de vniuersitat aprobada, y tenir per lo menys quatre anys de practica, hauēt aduocat quatre anys complits en la mateixa ciutat de Barcelona, y hu-

dels dos concellers de prior, ques solen elegir per las mateixas personas, haja tambe de hauer praticat quatre anys, y lo altre puga esser mes nou en la practica, a voluntat dels dits veguer, y Consellers, y los quatre cōsellers del mateix prior, ques diuen semmaners hajan de esser no menats de la mateixa manera, ço es, dos dels antics, q̄ haja praticat quatre anys, y altres dos dels nous, y desta manera per son torn ne hajan de passar tots los aduocats, q̄ resideixē en la dita ciutat de Barcelona.

DE OFFICI DE IVTGES DELEGATS. TIT. XXXV.

I. ALFONS segon en la Cort de Montfo, Any M. CC. Lxxxvij. Cap. xx.

ORdenam, e statuim, q̄ tots jutges delegats per lo veguer, o per lo balle, pugan elegir scriuas publicas, aquells q̄ volran en las causas, o plets a ells comandats.

DE OFFICI DE IVTGES DE TAVLA, Y DE LVR SALARI, Y QVALS OFFICIALS, Y QVANT LA HAN DE TENIR. TIT. XXXVI.

I. PERE segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxij. Cap. xviiij.

H 4 Ator-

ATorgam, e ordenam, que inquirā cōtra los veguers, els bouaters, els altres officials nostres, q̄ en nostre temps algū offici han exercit, o encara tengut: e feta inquisitio de las ditas cosas, degam aquells corregir, e castigar segons la manera de la culpa, axi com a nos se ra vist expedient, feta empero restitutio a aquells, qui haurā sofferta la injuria, o la dan, e durant la inquisitio siē suspesos del offici, si algu ne obtenen.

II. ALFONS segō en la Cort de Mōtso, Any M. CC. Lxxxviiiij. Cap. iiii.

ORdenam, e statuim, quels officials, çoes quiscu tēga taula per trēta dies, de any en any, e al entrāt assegūr que faça dret als clamants: e ell tinent la taula sie sus pes del offici.

III. IACME segon en la segona Cort de Barcelona, Any, M. CC. Lxxxviiiij. Cap. j.

PRimerament, que tot veguer, o fotsueguer, e cort, e balle, e jutge ordinari, e assessor, e carceller, e tot official que vs de jurisdicctio, e lurs loctinents en los locs nostres, al entrant de lur offici, abās que vs, ne gos v̄sar de aquell offici, assegūr, en lo loc qui sera cap del dit offici, couinentment ab bonas fermanças en nostre poder, o de a-

quell que nōs a aço ordenarem, tenir taula per trenta dies, qui comen cen lo primer die de Ianer cadany, segons q̄ en las ordinations de aquesta Cort es contengut: en tal manere que los prohomens de aquell loc se tengan per pagats, de la seguretat q̄ haura feta aquell official: saluāt, q̄ en aquest capitol no siē entesos castlans, ne lurs balles, ne officials lurs.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. ij.

TOt veguer, o fotsueguer, e balle, e Cort, e jutge ordinari, e assessor, e carceller, e saig, e altre official qui ara vs de jurisdicctio, e qui arā sie en lo offici, e lurs loctinents en los locs nostres, aquells empero qui hā tēgut offici per vn any, o mes, iscan mijāt lo present mes de Febrer del offici, e tots los officials dels dits officis, qui de aqui auant en aquells seran, iscan quiscun any del offici lo primer die de Ianer. E axi aquests officials qui ara hi son, com los altres officials qui de aqui auant hi seran, tengan taula per trēta dies, segons las ordinations de las cortis. E que nos elegiam de present, e puy quiscun any lo primer die de Ianer, vn saui en dret idoneu, e sens suspita en lo cap d̄ quiscuna d̄ las veguerias, e ballias, qui faça la inquisitio cōtra los officials de aquella vegueria, o ballia: e penjant aquella inquisitio, algun official no puxa tornar, o v̄sar del offici, tro q̄ la inquisitio sie terminada sens plet, e sens solemnitat de plet, e sens figura de juy, e feta satisfactio del dan donat, abās que

que nos, o algun per nos deaquen res ne hajam. E si condemnat sera en alguna cosa lo official per raho del offici, que null temps no tenga offici nostre: mas aquell official se puxa appellar a nos vna vegada tant solament de la sententia del dit saui en dret: e nos de present, e puy quiscun any elegiam dos sauis, per decifir, e determinar las appellations, que serā fetas a nos per los officials, de las ditas sententias, que los dits sauis en dret hauran donadas, çoes a saber vn saui en Barcelona, e vn altre saui en Leyda: e lo saui elet en Barcelona sobre las appellations, conega, e determin las appellations fetas a nos per los officials, qui siē dins las veguerias de Barcelona, e de Valles, e de Gerona, e de Besalu, e de Osona, e de Bages, e de Bergada, e d̄ Ripoll, e de Vilafranca, e de Montblanc: e lo saui elet en Leyda sobre las appellations, conega, e determin las appellations fetas a nos per los officials, qui siē dins las veguerias, e ballias de Leyda, e de Ribagorça, de Pallars, de Ceruera, e de Tarragona, e de Tortosa, e las montanyas de Prades: los quals sauis en dret demunt assignats conegan, e determinē las ditas appellatiōs breumēt: mas lo official no puxa tornar en lo offici, tro que sie determinada la appellatio: e quel saui en dret qui las inquisitiones fara, puxa posar, per autoritat empero nostra, official en aquell offici, mētre aquell contraquis fara la inquisitio, de aquell sera suspes. E si son officials, qui en aq̄lls officis siē per diners, o p̄ altre frau, contra las ordinations de las Cortis,

que hajan aquells perduts. Sie entes empero, que en aquest capitol no sien entesos castlans, ne lurs balles, ne lurs loctinents.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxj.

COM en la Cort de Mōtso sie estat ordenat, que quiscū official deu tenir taula per trenta dies de any en any, e lo dit capitol no sie estat seguit en los officials qui hā tēgut offici d̄ la Cort d̄ Mōtso ença, perço ordenam, que quiscū official qui haja v̄sat del temps de la dita Cort de Montso ença, que no haja tenguda taula, segōs forma del capitol, tenga taula per trenta dies, e enço que sera trobat culpable, quē sie punit, restituint lo dan a aquells aqui dat lo haura, segons lo ordenament desta Cort, e que no tornē en negun offici nostre, tro la taula hajan tenguda, e la inquisitio sie determinada, e complida per sententia, e satisfactio feta, segons que ja es demūt ordenat dels altres officials en aquesta Cort.

VI. LO MATEIX en la Cort de Leyda, Any M. CCC. j. Cap. j.

PRimerament, sobre el primer, e segō capitol de la dita Cort de Barcelona, en los quals es feta mētio dels officials nostres, ordenā, e statuim, q̄ en allo q̄ diu, q̄ inquisitio fos feta sengles anys, contra aq̄lls officials, sie feta de aqui auāt d̄ dos en dos anys, o en la fi de la ad-

H 5 ministra

ministratio del dit official, si abans del dit biēni aq̄ll official se esdeuenia quen fos remogut: e que aquella inquisitio, e la taula q̄ tenir deuen sien terminadas dins sexāta dies, del die que la inquisitio començara esser feta contra ell, auant continuamēt nō bradors. Ordenam encara dels dits capitols detrahēts, que si lo official nostre, deposat lo offici, per frau, o per corruptio, o per gran culpa per ell comesa, per inquisitio sera condemnat, de la pena posada en dits capitols sie punit. Si empero en altra manera, e en legeras cosas seria trobat hauer delinquit, sie punit segōs la qualitat del crim, segōs que sera raho. Aço encara ajustat, e saluat, q̄ lo inquisidor qui inquirira cōtra official suspes del offici, contra aquell official per son offici sens clamater, pus que li sera per algun denuntiat, inquiri, e proceesca, e inquirir, e proceir sie tēgut, las otras cosas contengudas en los dits capitols en son statament, e en la força duradoras.

VII. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M.CCC.xj. Cap. ij.

Ordenam de consell, approbatio, e de consentiment de tots los demunt dits, sobre lo capitol per nos fet en la Cort general de Barcelona, qui comença. *Veguers, e balles. &c.* E sobre vn altre capitol de altra Cort d̄ Barcelona per nos fet, qui comença, *Tor veguer, e sotsueguer, e balles, e cort, e iuge ordinari, e assessor, e carceller, e saig, e altre official, qui ara vsen de jurisdiclio, qui ara sien en lo offici, &c.* e sobre lo capi-

tol fet per nos en la general Cort d̄ Leyda, qui comença. *Primerament sobre el primer, e segon capitols de la dita Cort de Barcelona, en los quals es feta mentio, &c.* que ara de present tots los veguers, e sotsueguers, balles, e sotsballes, corts, e locinents de corts, e assessors, e jutges ordinaris, e tots altres officials nostres qui vsen de jurisdiclio, iscan, e siē remoguts per nos de veguerias, ballias, e altres officis lurs, e que per nos ara siē elets vn caualler, e vn ciutada, e vn saui en dret, e alli hont no es ciutat, vn home de vila, e vn caualler, e vn saui en dret en cascuna vegueria, e q̄ siē de cascuna vegueria: los quals caualler, ciutada, o home de vila, e saui en dret hajan, e elegescan vn notari, e inquiran a messions nostres cōtra los dits officials, e contra aq̄lls encara qui sien estats officials, e q̄ son gitats, e remoguts de lurs officis, contra los quals no es feta inquisitio: e inquiran, e ensenquen contra los dits officials, si aq̄lls officials son estats negligēts en guardar, deffendre, e mantenir la jurisdiclio, e los drets nostres, e si han consentit, o fet frau per diners, o per altra raho en dan nostre, e a diminutio de la jurisdiclio nostra, e inquiran encara contra los dits officials sobre los statuts, e ordinatiōs de las Corts passadas, e de aq̄sta Cort present trencadas, o no obseruadas, e sobre totas, e senglas injurias, e torts fets per los dits officials a vniuersitats, a esgleyas, a Prelats, a personas ecclesiasticas, e a rics homens, a cauallers, a ciutadans, e otras qualseuol personas singulares, e sobre totas altres cosas, en las quals los dits officials, o

cial, o algū de aquells en lur offici, o tenint offici, haja delinquit. E jurē sobre los Euangelis de Deu, e façan hom enatge a nos, que be, e lealmēt inquiran contra los dits officials, e condemnen, e absolgan aquells segons justitia, e lur bona conscientia: axi empero, que en propietat, o en possessio de alguna cosa, o en algu altre cas, per la sententia, o proces dels dits inquisidors no puxa dret esser guanyat, ne perjudici fet a nos, o a alguna altra persona, sino tantolament quant a condemnatio, o absolutio del crim, o culpa dels dits officials, cō per aquest capitol summariamēt sie feta enquesta, e deja esser enqueste, e pronuntiat tantolament de crim, e culpa dels officials, e no de altra cosa. E las denūtiatiōs, e los clams, e las querelas siē donats als dits inquisidors dins vn mes, lo qual comēç, eō lo official començ a tenir taula: e puy dins tres mesos se guents los dits inquisidors determinē aquellas questió summariamēt, e sens figura de juy, per lur offici, o en aquella manera que a ells sera vist faedor, remogudas empero temor, amor, e mala voluntat, e tot seruey, e altre frau. E que nos, o Procurador nostre, o algu altre official nostre no embarguem en tot, o en partida, ne a nos reseruem la dita inquisitio, o coneixença, o pronuntiatio de aquella, o part de aquella, ans nos, e Procuradors, e officials nostres manem, e manar façam a executio qual seuol cosas, que per los dits inquisidors seran jutjadas, quant a satisfactio faedora, segons la sententia dels dits inquisidors, a aquell, o aquells,

als quals los dits officials dan hauran donat, o injustitia hauran feta: mas empero nos sins volem, puxam fer gratia, o remissio a aquells qui seran condemnats, de allo tantolament que a nos sera jutjat per los demunt dits inquisidors, e encara de pena corporal, si peruētura aquells officials, o algun de aquells de aquen seran condemnats: la qual remissio, e gratia puxam fer, fins volrem: empero apres que la dita sententia sera donada per los dits inquisidors. E si algu, o alguns dels dits officials serā cōdemnats, sien seruats contra aq̄lls los capitols de las generals Corts d̄ Barcelona, e de Leyda. E si seran trobats sens culpa, e absolts, que nos puxam aquells tornar en officis. E que los dits veguers, e altres officials demunt dits, axi aquells qui ara son en officis, com aquells qui ja son exits de aq̄lls officis, e aquells encara qui de aqui auant serā en los officis demunt dits, sien tenguts, e hajan personalmente, o per procurador sufficiēt tenir taula, e de comparar, e respondre, e proceir deuāt los dits inquisidors, sobre totas las cosas demunt ditas. E si algu dels dits tres inquisidors, per malaltia, o p altre legittim embargament no pora esser, ne entendre en las cosas demunt ditas, q̄ls dos romanēts per nom, e per auctoritat nostra ne puxan elegir altre, e a si acompanyar, qui en temps ab aquells proceesca sobre las ditas cosas, segons la forma demunt dita. E aquell que en aquest cas elegiran, e associaran a ells, faça segons la forma demunt posada sagrament, e homenage al hu d̄ dits inquisidors, qui lo dit

lo dit sagrament, e homenage reba per nos, e p authoritat nostra. E los dits inquisidors hajan aquest poder entro a la primera general Cort de Cathalunya, e ladoncs nos ne elegescam altres tres segons la forma demunt dita, qui hajã aquell mateix poder entro a l'altra Cort general ladoncs primer vinent; e puys segõs aquesta mateixa forma sie feta electio dels dits tres inquisidors en cascuna Cort general. E semblantment nos remogam de officis, tots, e sengles officials demunt dits de tres en tres anys en cascuna Cort general, e si Corts generals eren elongadas de tenir per alguna necessitat, segõs que en los capitols d'las ditas Corts generals passadas es contengut, que las inquisitiones, e lo mudament, e remotio dels officials no sien elõgats: ans de tres en tres anys, en las carnestoltas de quaresma per nos se facan, axi com demunt es contengut. E si algu dels dits officials sera condẽnat en quãtitat de finccents sous, o encara en menor quantitat, o en algũa altra cosa valẽt finccents sous, o menys, per los dits inquisidors, q̄ aquell official condẽnat nos puxa de aqui appellar: mas de condẽnatio de major valor, o quantitat de finccents sous, e de cascuna sententia de qualseuol quantitat sie, per la qual se seguis a aquell official infamia, segons lo capitol de la general Cort de Leyda, e de sententia de pena corporal, se puxa appellar lo dit official vna vegada, segons lo capitol de la general Cort de Barcelona. E aquell semblantment qui haura donada demanda contra lo offi-

cial, se puxa appellar en semblãt manera, sis volra, si en quãtitat, o en cosa valent finccents sous a ell sera vist, per los dits inquisidors esser agreuiat, çoes a saber, que deaquen hassen absolt lo dit official. E encara que quiscu se puxa ajudar de benefici de la appellatio de la part altra. E la quantitat dels dits finccents sous sie entesa tant solament de vna sententia singular, donada cõtra aquell official per vniuersitat, o per vna persona, o per moltes, e nos puxa entendre, ne multiplicar de condẽnations fetas en diuersas sententias. E nos ara de present, e de puys per tots temps en cascuna Cort general assignẽ dos sauis en dret couinents, çoes a saber, hu en la ciutat de Barcelona, e laltre en la ciutat de Leyda, per determinar las appellations per los demunt dits fetas, segons la forma demunt dita: los quals dos jutges de appellatio facan a nos sagrament, e homenatge, q̄ determinen segons justitia, e lur bona conscientia las ditas appellations, e cascuna de aqllas, dins trenta dies continuament següents, puys que la dita appellatio sera feta. E que los dits jutges de appellations, e quiscun de aquells dins los dits trenta dies puxan proceir, e fer proceir de hora en hora, de die en die, e summariamẽt, e sens figura de juy, segons que a aquells jutges, o al hu de aquells sera vist faedor. E lo jutge de las appellatiõs demunt ditas, qui sera assignat en la ciutat de Barcelona, determine las ditas appellations a nos fetas per officials, e qualseuol altrás personas, o vniuersitats d'las veguerias, e ballias de Barce-

de Barcelona, de Valles, de Geronna, de Besalu, de Osona, de Bages, de Berga, e de Bergada, de Ripoll, de Vilafranca, e de Montblanc: e lo altre jutge de appellations qui sera assignat en la ciutat de Leyda, determine las appellations a nos fetas per officials, o per qualseuol altrás personas, o vniuersitats d'las veguerias, e de ballias de Leyda, de Ribagorça, de Pallars, de Ceruera, de Tarragona, de Tortosa, e de las mõtanyas de Prades, segons la forma demunt dita. Sie entes empero, que aquestas cosas no hajan loc en officials, qui ara hã los dits officis a per tots tẽps, o a violari, quant a remotio, o suspensio dels officis, mas sie feta inquisitio contra aquells per los dits inquisidors, segons la forma demunt dita: e si sera trobat, que en alguna cosa hajan delinquit en lurs officis, o tenint offici, quen sien punits a coneguda, e arbitre dels dits inquisidors: las quals totas cosas sien seruadas, e següidas de aqui auãt per tots temps contra los officials esdeuenidors, segons la forma demunt dita. En aquestas cosas empero, o alguna de aquestas no sie entesa la persona del Illustrre molt car Infant fill nostre, Procurador de Cathalunya, ni de son Loctinẽt, ne encara de jutges de nostra cort, e del dit Infant, e de son Loctinẽt: mas empero lo dit Infant, e los altres demunt dits sien tenguts, de tenir, e de obseruar las ordinations de las Corts passadas, e de la present, e encara de las esdeuenidoras. Las altrás cosas contengudas en las constitutions, e stabliments, e ordinations de las altrás Corts ge-

nerals de Cathalunya romangan, e sien en lur plena força, e valor.

VIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xj.

ORdenam sobre los capitols de las Corts generals passadas, parlants, que tot veguer, e sotsueguer, e balle, e cort, e jutge ordinari, e assessor, e carceller, e tot official que vs de jurisdicchio, e loctinents de aquells en los locs nostres, al entrãt de lur offici, ans que vssen, e gozen vfar de aquell offici. &c. q̄ tots los dits officials, o quiscu dells hajan assegurar, segons forma del capitol de la Cort general de Barcelona per nos celebrada, lo qual comença. *Primerament, que tot veguer, e sotsueguer, &c. e segons la declaratio feta sobre lo dit capitol per nos, en la general Cort de Leyda, que los dits capitols sien tẽguts, e obseruats. E perço car alguns veguers, e sotsueguers, e altres dels officials demunt dits de fet han vfat dels dits officis, negun sagrament, o assegurament per aqlls fet, en menyspreu de las ordinations de las ditas Corts generals, perço ordenam, que de aqui auãt algu official dels demunt dits presents, e esdeuenidors no vs, ne gos vfar del offici, tro sus que lo dit sagrament, e seguretat hajan fet, segons la forma dels dits capitols. E si algu, ans que haja assegurat, e jurat, vvara del dit offici, quen sie punit per los dits inquisidors, a arbitre de aquells, axi com persona priuada, qui vfas de offici public.*

Lo ma-

VIII. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any M.CCC.xxj. Cap. xviii.

STatuim, e encara ordenam, que los scriuans de las inquisitiones que son fetas, es faran contra los officials nostres, si e elegits, e posats per los inquisidors: e que lo stabliment de la terça Cort de Barcelona per nos celebrada, en lo qual es contengut, quels inquisidors hajan, e elegecā vn notari, &c. si obseruat: e si cōtrafet es, o sera, que sie reuocat, e no valla.

X. ALFONS terç, en la Cort de Montblanc, Any M.CCC.xxxij. Cap. iij.

PEr tal que las ditas inquisitiōs mils si e complidas, e de tot en tot sien terminadas, statuim, q̄ si per algun cas, las demunditas inquisitiones dins quatre mesos, segōs la forma del dit capitol, no eren determinadas, que los dits inquisidors sien tenguts, sens noua commissio, salari, e despesas, las ditas inquisitiōs, com abans porā, finir, e determinar, lo passament dels dits quatre mesos no contrastant, a las quals cosas per lo sacrament e homenatge per ells faedors en lo començament de las inquisitiones se estrenyer, e obligar sien tenguts.

XI. LO MATEIX en dita Cort. Cap. iij.

COm segons los capitols de las generals Corts de Catha-

lunya los dits inquisidors puxan a si elegir notari, statuim, q̄ los dits inquisidors en los dits sacramēt, e homenatge p ells faedors, se obliguē, e prometan, q̄ segons lur bona cōscientia elegiran bon notari, e couinent, ne contra ço prec, monitiōs, e inductions de nos, o de qualseuol altre no obeiran, ne faran.

XII. LO MATEIX en dita Cort Cap. v.

PEr tal que dels salaris dels dits inquisidors no puxa de aquí auāt esser dubtat, e perço que las ditas inquisitiones nos puxan mes que no deuen retardar, stablim, e ordenam, la taxatio seguēt deure per tots temps inuiolablemēt esser obseruada, çoes a saber, que al caualler sien donats per quiscun die dels dits quatre mesos sis sous barcelonesos, e al ciutada, o home de vila quatre sous, e al saui en dret quatre sous, e al notari, o scriua de las ditas inquisitiones dos sous.

XIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. vj.

VOlem, statuim, e ordenam, q̄ lo capitol fet per lo dit señor Rey en Iacme d̄ bona memoria pare nostre en la tercera Cort de Barcelona, en lo qual se conte, que inquisitio sie feta cōtra los officials, qui los dits officis hā a per tots tēps, o a violari, si e obseruat, e haja loc en cara en los officials de aquells locs, qui apres lo dit capitol a nos, per cābi, o per compra, o per qualseuol altre titol son peruinguts, jatsie q̄ per los se-

los senyors, qui abās foren dels dits locs, los dits officis a ells sien estats donats, o per tots temps, o a temps.

XIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. vij.

STatuim, e ordenam, que los notaris regēts las scriuanias de las corts dels veguers, e dels balles nostres sien tenguts de assegurar, e de tenir taula, axi com, e quant los altres officials son tenguts, segons la forma dels capitols demundits.

XV. PERE terç en la Cort de Perpinya, Any M.CCC.Lj. Cap. iij.

MEs encara, cō segons las constitutions de las Corts passadas los notaris regents las scriuanias de las corts dels veguers, e dels balles nostres sien tenguts tenir taula, axi, e quant altres officials tenirla son estrets, e poria tornar en dubte, si entretant deuen esser suspesos del regiment de aquellas, perço ordenam, e statuim, que aquells notaris regents las ditas scriuanias, si e que las hajan a per tots temps, o a vida, o a temps, sian suspesos del regiment de aquellas, aytant com tendran la taula, axi com, e segons la forma de las constitutions demunditas, los officials demundits son remoguts, e suspesos: ne al regiment de aquellas, per raho de commissio nostra, o dels inquisidors de la taula, o en altra manera hi pujan retornar, sino en aquella manera, q̄ los veguers, e balles, e altres officials

estrets a tenir taula segons las ditas constitutions, a tenir los dits officis poden retornar. Ajustat, q̄ si la scriua sera de aquell notari, qui tendra taula, que durant lo temps de la taula, puxa a alguna bona, e couinēt persona lo regiment de aquella scriuania cōmanar, qui per ell aquella scriuania tenga, e govern.

XVI. LO MATEIX en dita Cort Cap. x.

PEr tal que a las fraus, las quals a las cosas deus scritas hauem trobat esser fetas, si e cōtrestat, ordenam, e statuim, que si a algū veguer, balle, o qualseuol altre official qui en Cathalunya haja a tenir taula, per nos, o per qualque altre per veu nostra hauēt de aquen potestat, alguna causa es cōmanada, d̄ la qual ell per dret ordinari coneixer poria, que de aquellas cosas que per vigor de aytal cōmissio haura fet, taula tenir si e tengut, axi cō si per dret ordinari de aquella hajes conegut: empero si alguna causa fora son offici, o de la qual ell per dret ordinari no poria coneixer, a tal official sera commanada, de aquellas cosas que per vigor de tal commissio haura fetas, tenir taula no si e tengut.

XVII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxviii.

PErço que lo salari dels inquisidors de la taula pus facilmet si e pagat, ordenam, e statuim, que los veguers, balles, e qualseuol altres officials nostres qui a tenir taula

taula son estrets, ans que de lur offici vfen, e encata a aquell offici sien rebuts, deposen, e de posar hajan en alguna taula de cambi couinent, e segura, e hont taula de cambi no sera trobada, en poder de algun couinent mercader, o altre prohóm, lo salari dels inquisidors, per las constitutions de las celebres Corts passadas tatxat, per sou, e per liura, segons los salaris, e emoluments, los quals aquells officials, en, e per los officis a ells cōmanats reben, e la quantitat la qual los dits officials hauran depofada, puxá así dels esdeuenimets de lur offici francament retenir: e lo Mestre rational de la Cort nostra qui ara es, e qui per temps sera, aquella quantitat depofada, per sol mōstrament de apocha per lo cambiador, o mercader, o altri qui aquell deposit rebra, feta, en compte a aqlls officials rebre sie tengut, jatsie que letra nostra de manament, o executoria del Thesorer no monstren.

XVIII. LO MATEIX en la Cort de Cerera, Any M. CCC. Lviij. Cap. vi.

ORdenam encara, e statuim, que los officials nostres qui estrets son de tenir taula, apres que hajan depofats lurs officis, hajan en las ciutats, e vilas, en las quals son estrets de tenir taula, per cinquanta dies personalment romanir, per tenir la taula, e que dins aqlls cinquata dies no puxan de aquellas ciutats, o vilas, o lurs termens exir, si aço no feyan de expressa licentia, e consentiment de las fermaças per

ells en lo començament de lurs regiments dadas, de la qual licentia ha ja aparer per publica carta. E per aquestas cosas a seruar, ans que vfen dels officis a ells cōmanats, sien tenguts fer sagrument, e homenatge, es a saber a aqll, en poder del qual farà la seguretat de tenir taula.

XVIII. LO MATEIX en la Cort de Montsó, Any M. CCG. Lxiiij. Cap. viij.

LOs jutges de la taula no sien tēguts, en alguna cosa obeir a lētras de nostra cort exidas, o exidoras per importunitat, inaduertentia, o en altra manera, cōtra ordinatio feta per lo molt Alt senyor Rey Nāfos pare nostre de bona memoria, en la Cort de Montblanc, que comēça. *Com segons los capitols, &c.* los quals jutges, perço que en lur offici sien pus diligents, en lo comēçament tant solament, la terça part del salari a ells ja tatxat per las constitutions de la dita Cort de Montblanc, reban, e passat lo mes, qui segons las constitutions fetas per lo senyor Rey en Iacme auí nostre en la Cort terçera de Barcelona se dona a propofar los clams, e querimonias deuant ells, altra terça part, e la romanēt terça part en la fi dels tres mesos, quis donan a ells per determinar las inquisitions, e processos, las quals, o los quals faran, lauors pero, quant en totas aquellas inquisitions, o processos lurs sentētias haurā dadas: en altra manera, entro que aquellas hajan dadas, aquesta derretera paga los sie retardada. Manāts als cambia-

cambiadors, taulers, e qualseuol altres personas, qui a pagar lo dit salari als dits jutges son estrets, que fortment se guarden, que nols paguē en altra manera, sino axi com es dit. E perço que aytals inquisitiōs, o processos p los dits jutges dins los dits tres mesos de tot en tot sien terminats, volem, per aquells aquest orde esser obseruat, que lo dit mes passat, quis dona a propofar las querimonias, los dits inquisidors, o jutges assignē vn mes a aqlls, qui las suas querimonias hauran propofadas, a posar, articular, dir, e prouar qualseuol cosa q posar volrà, articular, dir, e prouar, e apres assignē altre mes als officials tenint las ditas taulas, a propofar totas deffensiōs, e exceptiōs, e a dir, si alguna cosa dir volrà, e prouar, los quals passats cascuna part no sie oida, e apres en lo derrer mes no cessen las lurs sentētias publicar. Manāts als dits jutges, que almenys vna hora de quiscun die juri dic dels dits quatre mesos en aquellas inquisitions, o processos hajan, e sien tenguts entēdre ab diligentia.

XX. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xiiij. Cap. xxij.

CAr a nostra oida es peruingut, que alguns de nostres officials, als quals se pertany de conceixer de causas, e de querelas de paus, e de treuas per dret ordinari, de tenir taula per aquestas cosas erroneament affermen, si esser exēpts, per tal q la assertio de aytals no preiudic a la veritat, e per tal que en aq-

stas causas, de las quals no solament gran, mas molt gran interes sen segueix a la cosa publica, no puxa esser feta alguna cosa cōtraria, o aduersa a dret, e a cōstitutiōs, declaram, q los dits officials per las ditas causas, axi cō per altres, tenir taula siē cōstrets.

XXI. MARIA Confort, e Lo dñent general de Alfons quart en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xxij. Cap. xx.

LO scriua de la taula qui per cōstitutions de Cathalunya deu esser elet per los inquisidors, o jutges d aquella, las quals ab la present cōfirmam, e a aqllas anyadint ordenā, e volem, q lo dit scriua sie, e haja esser poblat, domiciliat, e estadāt de la ciutat, vila, o loc, ballia, o vegueria, hont la dita taula se tendra, e si algun altre impetrara la dita scriuania, o sera elet contra la forma de ditas constitutions, tal impetratio, o electio sie cassa, e nulla, e los dits jutges, o inquisidors no goson, ne sien tenguts aquell admetre, e si feyan lo contrari, ipso facto perdan lurs officis. Anyadint mes auāt, que lo dit notari p los dits inquisidors, o jutges elet, ans que vs de la dita scriuania, o notaria, haja, e sie tengut jurar en poder de aquells, que no haja comprada la dita scriuania, ne aquella tendra, o regira per altri, nen fa, o fara responsio alguna, e encara haja aquella dita scriuania, o notaria regir, o exercir personalment.

XXII. FERRANDO segon en la terçera Cort de Barcelona. Any. M. D. iij. Cap. xxvij.

I Statuim,

STatuim, e ordenā, q̄ los officials qui hā depòsar los salaris dels jutges de las taulas, en los introits de lurs officis hajan a jurar, q̄ per via directa, ne indirecta no han obtengut, ni fet obtenir los officis de judicaturas de las taulas, ne de aqui auant los pujan fer obtenir. E que los jutges de taulas no pugā fer gratias, ne pactes de lurs salaris. E que algu qui haja feta fermança al official, qui ha a tenir taula, no puga esser jutge de aquell official, a qui haura feta fermança.

XXIII. GERMANA Consort, e Loctinēt general de Ferrando segon en la Cort de Montso, Any M. D. xij. Cap. xiiij.

STatuim, y ordenam ab loatio, que los jutges de appellations de Gerona, e altres jutges Reyals de appellations en lo Principat de Cathalunya, e Comtats de Rossello, e Cerdanya, de aqui auant hajan, e sien obligats tenir taula deuant los jutges de la taula, en lo loc, y temps que los altres officials triennals tindran taula, e que durant dita taula no pujan vsar en alguna manera contra aquell, o aquells, qui als dits jutges hauran donada demāda: ans hi hajan a subdelegar altri durant la dita causa, y fins aquella sie finida: no entenen en la present constitutio esser compresos los jutges de appells dels consolsats de mar, o de mercaders, ates que sobre la forma de tenir taula en aquells, es ja proueit per priuilegis, vsos, y costūs,

y en altra manera, ni encara sien compresos sots la present constitutio los jutges de appells, de las sentencias ques donarā per los jutges de la taula.

XXIII. CARLES en la segona Cort de Montso, Any M. D. xxxiiij. Cap. de Cort x.

COm per constitutio del Rey don Ferrando de immortal memoria, en la Cort celebrada en Montso en lany M. D. xij. capitol xiiij, sie disposat, que lo jutge de appellations de la estatio de Gerona sie obligat de tenir taula, segons los altres officials la acostumā tenir, y fins aci los qui han tengut, y lo qui vuy d̄ present te dit offici hajan recusat, y vuy recuse tenir dita taula, y los jutges de taula no han curat, ne curan compellirlos hi, per ço supplica la dita Cort a vostra Majestat, que la dita constitutio sie effectuada, y obseruada, y que sie proueit, que lo dit jutge de appellations haja de prestar seguretat de tenir taula, com acostuman los altres officials Reyals, y que sie inhibit de exercir dit offici, fins haja prestada dita seguretat, y que los jutges de taula de aqui al deuant en las cridas que faran, citant los officials qui han tenir taula, hi hajan a nomenar expressamēt lo dit jutge de appellations, axi com acostuman cridar los altres, sots pena de mil florins de or, y de priuatio de lurs officis. Plau a la Majestat.

Philip

XXV. PHILIP Princep, y Loctinēt general de Carles en la primera Cort de Montso, Any M. D. xxxvij. Cap. Lx.

STatuim, e ordenam, que en las causas dels jutges de taula no sien admefas, ni proueidadas demandas, ni altres scedulas, que no sien sotascritas del nom de algu doctor, o aduocat approbat: e si per inaduertentia, o altramēt eren admefas, o proueidadas per dits jutges, que de aquellas no sen puga hauer raho, ans sien hagudas p̄ no presentadas.

XXVI. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lxj.

LOs jutges de taula no pujan rebre arrendament, ni altre qualseuol emolumēt, o profit de la creatio de notari, o scriua de dita taula: y que lo scriua de dita taula, apres que sera creat, no puga arrendar dita scriuania, ni substituir altre en loc seu.

XXVII. LO MATEIX en la segona Cort de Montso, Any M. D. Liiij. Cap. de Cort. ij.

SVpplica la present Cort a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, que ates, que en la vegueria de Camprodon noy ha cauallers, ni doctors, per esser jutges d̄ taula, que tots temps que de altra vegueria seran presentats al veguer, y consols de Camprodon, segons se practica, q̄ aquells sien admefos, y los actes per ells fets sien validos, no ob-

stant, que no sien de la vegueria. Plau a la Alteza, en cas que noy hagues en dita vegueria personas habils pera jutges de taula.

XXVIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort viij.

SVpplica la dita Cort a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, que los scriuans dels jutges de taula no posen en los processos las potestats, e prouisions dels jutges, ni la seguretat han prestada en lo introit de lurs officis, ni los instruments de las mesadas; y assignations: y que los dits scriuans hajan los salaris de dits processos originals, y translats, axi, y segós es disposat per priuilegis, y constitutions, y no altrament, las quals per dit effecte sien seruadas. Plau a la Alteza que no se interescan los dits instruments, sino ques chalenden, si ja per las parts no fos demanat.

XXVIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxiiij.

SVpplica la dita Cort a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, que los jutges de taula que seran creats en la vegueria de Camprodon, hajan, e sien obligats dins dos mesos, apres que seran finits los trienis, o dins vn mes apres que sera proueits per jutges d̄ taula, cridar, y publicar las taulas, e fer tot lo q̄ toca a lurs officis: e si dins dit tēps nou faran, no sien admefos en dits officis: e q̄ los tals jutges de taula no pugā rebre sino vna terça en publicar

I 2 ditas

ditas taulas, e encontinent hauran fetas las sententias altra terça, e fetas la executio de las sentetias altra terça, los quals salaris, lo depositari nomenat, y donat per dit veguer ha ja, y sie obligat donar als còfols de la dita vegueria de Camprodó, los quals sien obligats donar, y repartir aquells en la forma sobredita, y no altrament. Plau a sa Alteza.

XXX. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M.D.Lxiiij. Cap.xxviiij.

MEs statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que los notaris dels jutges de taula sien obligats exigir de quiscuna de las parts la sua part del proces, y que lo official contra lo qual sera inquirat, pagat la sua part, no sie obligat a mes, ans los jutges de taula hajan de promulgar la sententia, y lo notari request sie tengut fer acte de la promulgatio, y fer la intima, sots pena de perdre lo salari.

XXXI. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort viij.

PEr quat algunas voltas ab qualitat las causas de appellations dels jutges de taula, ab animo de allargarlas, son euocadas a la Regia Audientia, y per constitutio del Rey en Jaume segon en la tercera Cort de Barcelona, capit. quart, començant. *Ordenam de consell, &c.* es prefigit terme de trenta dies al jutge de appells, pera expedir ditas causas de

appellatio, las quals de sa natura son sumarias, ys deuen expedir en breus terminis, supplican los tres braços de las presents Corts a vostra Majestat, li placia statuir, y manar, que essent euocada alguna causa de appellatio dels jutges de taula per qual seuol qualitat a la Reyal Audientia, se haja alli de expedir dins lo mateix temps, que se haurie de expedir deuant los jutges de appells, o altrament ipso facto se entega la inhibicio esser leuada, quat al effecte suspensiu: ans se pugua proceir per lo jutge de la taula a la executio de la sententia per ell donada, prestada cautio per aquell, en fauor de qui se ra donada, y en tot cas statuir, y manar, que las causas dels dits jutges de taula nos pugan euocar per qualseuol qualitat a la Regia Audientia, ni lo jutge de taula sie obligat obtemperar a inhibicio de la dita Reyal Audientia emanada, ans sie forçat proceir auant en la causa, y passada en cosa jutjada la sententia per ell donada, lo mateix jutge la pugua executar, sens otras letras requisitorias: totas las otras constitutions, capitols, y actes de Cort en fauor del proces, y sentetias dels jutges de taula disposants, en sa força, y valor romanents. Mana sa Majestat, que se expedisca las tals causas dins dos mesos, y que nos pugan euocar a la Reyal Audientia, sino en cas de esser la sentetia del jutge de appells contraria a la primera.

XXXII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxviiij.

Placia

PLacia a vostra Majestat statuir, y ordenar, que lo capitol de Cort vint y tres del any M.D.Liiij. sobre las taulas de Camprodon, sie reuocat, cassat, y annullat, en quant diu, q los jutges de ditas taulas no pugan exigir la derrera terça de lur salari fins fetas las executions, com per causa de dit capitol, apres que es fet, no se haja declarada alguna taula, com los jutges no vullan anar en Camprodon, apres de rebuda la primera terça, pus nols donan las restants dues terças la hora de la sententia, ans be sie licit, y permes a dits jutges de taula de dita vegueria de Camprodon exigir son complit salari, donada la sententia definitiva per ells en quiscuna causa de ditas taulas, ans de publicadas ditas sentetias. Plau a sa Majestat.

XXXIII. LO MATEIX en la Cort de Mòtso, Any M.D.Lxxxv. Cap. xxx.

Al instant a la còstitutio del Serenissim Rey en Jaume segon de gloriosa memoria en la tercera Cort de Barcelona capitol 2. començant. *Ordenam de consell, &c.* parlant de la subrogatio de algun jutge de taula, statuim, y ordenam ab approbatio de la present Cort, que si algu sera subrogat en lo loc de vn dels jutges de taula, haja de seruir lo offici ab lo mateix salari del jutge de taula, en loc del qual sera subrogat, sens poder esser exigit nou salari, ni altra qualseuol cosa se pugua rebre per la tal subrogatio de alguna de las parts, encara que se diga q volutariament loy vulla donar.

XXXIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. Ciiij.

PEr quant lo offici de consol de mar de la ciutat de Gerona es de tal condicio, que los qui han tengut aquell, no poden obtenir altre offici en dita ciutat, fins a tant hajan purgat taula, y perço nos troba, qui vulla acceptar dit offici de consol de mar, lo que es en gra dany de dita ciutat, y detriment dels comercants, y altres habitants, y poblats en dita ciutat, per tant statuim, y ordenam ab approbatio, y còsentiment de la present Cort, q los qui fins vuy sera estats, y per auant sera extrets en consols de mar de la dita ciutat de Gerona, pugan obtenir qualseuol altre offici de jurisdicchio, y altres de dita ciutat, encara q no hajan purgada taula, pus lo qui sera estat consol, y volra concorrer en algu dels dits officis, no sera impetit, ni contra ell sie donada demada alguna, reuocat en aço en quant menester sie qualseuol còstitutio lo contrari disposant.

QUE LOS OFFICIALS PVGAN ESSER PVNITS DV RANT LVRS OFFICIS. TIT. XXXVII.

I. ALFONS terc en la Cort de Mòtso, Any M.CCC. xxxiiij. Cap. xvj.

STatuim que si algun official nostre regint algun offici de jurisdicchio delinquira, o altrament fara injuria a algu, que nos durant lo

I 3 dit offi

dit offici lo pugam punir, o fer punir, jatsie que lo temps de tenir tau-
la no sie encara vengut, si empero
ans aparra conuenir.

DE OFFICI DE DEPVTATS Y OIDORS.
TIT. XXXVIII.

I. FERRANDO primer en la Cort de
Barcelona, Any M.CCCC.xij.
Cap.de Cortij.

Supplica la dita Cort, qus
placia, p vos,
e vostre Illu-
stre Primoge-
nit, e vostres,
e seus succes-
sors loar, e ap-
probar, ratificar, e cofirmar los capi-
tols, e ordinatios del General d' Ca-
thalunya: e noresmenys donar, e a-
torgar la jurisdicció acostumada als
Deputats elegidors en la present
Cort, si sera triennals, e a lurs succei-
dors triennals generalmēt, faent (si
vostre merce sera) saluetat, que per
aquesta confirmatio no sie fet preju-
dici a la confirmatio general ja feta
per vos senyor en vostre nouell, e
benauenturat adueniment. Enten
empero senyor la dita Cort, que si
per temps mudara la forma de la ele-
ccio dels Deputats, que haja hauer
consentiment vostre senyor, tant
com toca la jurisdicció, si doncs la
dita Cort ara, o lauors no tornaua
en la practica de la Deputatio, que

tenia abans que la present Cort se
celebras, la qual cosa li fos leguda
ab aquella mateixa jurisdicció, la
qual ara per lauors vos placia ator-
gar. Plau al senyor Rey, e ator-
ga la dita jurisdicció.

II. FERRANDO segon en la Cort de
Montso, Any M.D.x.
Cap. xxxij.

Com alguns coronats alle-
gants corona procuren em-
patx a la jurisdicció del Ge-
neral per los officials ecclesiastics,
en manera que las Generalitats per
aquesta via moltes vegadas roma-
nen fraudadas, en gran dany de la
cosa publica del Principat de Ca-
thalunya, e Comtats de Rossello y
Cerdanya, pertant volent prouoir
a la indemnitat del General, e per
tolre occasions de cometre fraus, ab-
loatio, e approbatio de la present
Cort statuim, y ordenam, que tots
aquells qui de aqui auāt impetrarā,
o obtindran inhibitions de jutges ec-
clesiastics contra la dita jurisdicció
del General, perturbant aquella, si
haguts ipso facto per inhabils pera
officis de Deputats, e Oidors de cō-
ptes, y de tots altres officis del Ge-
neral.

III. LOMATEIX en dita Cort Cap.
de Cort ij.

Los tres stamēts, o braços de
la Cort General de vostre
Principat d' Cathaluña cōuo-
cats en Cortes generals, las quals v.M.
de pre-

de present celebra en la vila de
Montso, als incolas de vostres Reg-
nes deça mar, humilment supplican
a vostra Majestat, que axi com
ha acostumat, seguint los vestigis
dels predecessors de sa Excellentia,
li placia confirmar, e atorgar la po-
testat, e la jurisdicció atorgada, e cō-
sentida en Cortes passadas als Depu-
tats del General del dit vostre Prin-
cipat de Cathalunya, segons que a
aquells es estat atorgat, e han acostu-
mat de vsar fins aci. E noresmenys
senyor molt Excellēt, cō en Cortes
generals a supplicatio dels staments
d' dita Cort, entre las altrs cosas per
lo Rey en Pere terç de bona memo-
ria tritauí, e predecessor de vostra
Excellentia sie estat consentit, e ator-
gat vn capitol, sobre la jurisdicció
dels Deputats, o en aquella confe-
rent, del tenor seguent. *Item que
vos senyor, ni lo senyor Duc, ni The-
sorero, ni algu altre official vostre, o
seu, ni alguns ordinaris, cortis, o com-
missaris, o jutges, ni los Prelats, Com-
tes, Vescomtes, Barons, rics homēs,
e cauallers, ne altres hauents jurisdic-
cio en lurs locs, ne lurs officials, per
propru mouiment lur, ni de fiscal, o de
qualseuol persona, sino solament a
denuntiatio, e instantia dels Depu-
tats residents en Barcelona, o de al-
tre per part, o ab poder dells, no pu-
xats, ne puxā, nes dejan entremetre
contra algu, qui hages comesa frau
en las ditas Generalitats, o imposi-
tions, ne dequen puxats, ni puxā
fer inquisitio, ni punitio alguna, si*

*doncs no eren requestes per los dits De-
putats, ne puxā demanar, ne ha-
uer penas algunas, ne part de aque-
llas, si doncs abans no era conegut
per los dits Deputats, aquellas pe-
nas esser comesas, ni encara lauors,
sino aytant, cō p los dits Deputats re-
quets ne fossen. Plau al senyor Rey.*
E per quant per alguns es estat dub-
tat, que totas penas adjudicadas al
dit General, fossen compresas en la
concessio del dit capitol, hoc enca-
ra, si la inquisitio, e punitio mētiona-
das en lo predit capitol son entesas,
axi ciuilmēt, com criminal, e altra-
ment, per bon stat de la vostra co-
sa publica, e vtilitat de dit General,
placia a vostra Majestat confirmar
lo dit capitol, e ajustant a aquell cō-
sentir, e atorgar, que vostra Maje-
stat, ne vostres successors, ne algun
altre official vostre, o seu, ne al-
guns ordinaris, o commissaris, ne
jutges, ne los Prelats, Comtes, Ves-
comtes, Barons, rics homens, e ca-
uallers, ne altres homens jurisdicció
hauēts en lurs locs, ne lurs officials,
per propri mouiment lur, ne de fis-
cal, o de qualseuol persona, sino so-
lament adenuntiatio, e instantia
dels Deputats residents en Barcelo-
na, o d' altra p part, o ab poder dells,
nous pugau, nes pugā, nes degan
entremetre contra algu qui hagues
comesa frau en las ditas Generali-
tats, e impositions, o fos incidit en
pena alguna, que per altres capitols
d' Cort fos, o sie adjudicada al Gene-
ral, ne de quen pugau, ni pugā fer in-
quisitio, ni punitio alguna, ciuilmēt,
ni criminal, si dōcs no erē requestes

per los dits Deputats, o los dos lecs de aquells, en lo q̄ toca lo criminal, ni pugā demanar, ni hauer penas al gunas, ni part de aquellas, si doncs abās no era conegut per los dits Deputats, o per los lecs de aq̄lls, en lo q̄ concerneix lo criminal, aquellas penas esser comesas, ne encara, sino ay tant cō per los dits Deputats, o per los dos de aquells en lo que concerneix lo criminal, requests ne fossen, e que sie cōsentit, e corroborat per acte de cort. Plau al senyor Rey.

DE OFFICI DE CONSELLERS, PAERS, CONSOLS, I VRATS, Y ALTRES ADMINISTRADORS DE VNIVERSITATS.
TIT. XXXXVIII.

I. PERE segon, en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiij.
Cap. xxvij.

A Torgam encara, e approbam, que paers, jurats, e cōsellers sien en las ciutats, vilas, e altres locs nostres, en los quals antigament solien esser, e sien, e roman gan en aquell stament, e vsen, axi cō eran, e vsauan en temps del senyor en Iacme de bona memoria Rey de Arago pare nostre.

II. ALFONS segō en la Cort de Mōtso, Any M. CC. Lxxxviiiij.
Cap. x.

O Rdenā, e statuim, quels prohoms de cascuna ciutat, vila, o loc puxan ordenar, e tatxar, e posar preu, o salari couinēt, ab volūtat d̄l veguer, o del balle de aquell loc, o de lur loctinent, sobre lo salari dels scriuans dels veguers, e dels balles, e d̄ las altras scriuanias forçadas.

III. PERE terç en la Cort de Ceruera, Any M. CCC. Lviiiij.
Cap. xj.

D E aci auant confirmant lo capitol fet en la Cort de Mōtso, per lo molt Alt senyor Rey Nāfos de bona memoria oncle major nostre celebrada, lo qual comença. *Ordenam, e statuim quels prohoms, etc. e a aquell ajustants ordenam, quel dit capitol a quiscuns notaris, e scriuās de Cathalunya, jatse que scriuania forçada no regescan, de tot en tot sie estes.*

III. LO MATEIX en la Cort de Mōtso, Any M. CCC. Lxiiij.
Cap. xxv.

S Tatuim, que mercaderias, capōs, e gallinas, cols, raims, fruytas secas, e verdas, e semblants cosas vendrese dejan en certs locs de cascuna ciutat, vila, o loc, en los quals consellers, paers, jurats, o consols ordenaran, qualseuol ordinations qui a aço sien cōtrarias de tot en tot reuocadas.

V. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap. de Cort xiiij.

Com

C Om lo exercici de la draparia sie molt precipuo, e necessari en lo present Principat, y los regidors de las ciutats, y vilas principals de aquell, en las quals se obran, y aparellan draps, pujan, e hajan acostumat de ordenar sobre lo aparell, bondat, y finor dels dits draps, y altras cosas hauents esguart al dit exercici, y art de la draparia: empero, per quant de algun temps en sa, molts maliciosas personas, per diffugir lo judici dels regidors, han recorregut als Deputats del General de Cathalunya, los quals pretenēt esser jutges, e coneixedors de las ditas cosas, en virtud de algun, o alguns capitols de Cort, o constitutions, han fetas inhibitions als dits regidors, volent entremetres de las ditas drapadas, y exercici de aquellas, de q̄ se hā seguits molts danys, e inconuenients, y encara destorb, y desuio a la dita art de parayreria. Perço, per proueir a tals inconuenients, supplica la dita Cort a vostra Majestat, li placia statuir, y ordenar, q̄ de aci auant no sie licit, ni per mes als Deputats del dit General qui ara son, o per temps serā, concixer, ne entrametres del aparell, bondat, o finor dels dits draps: ans la coneixença de las ditas cosas, e ordenar sobre aquellas, sie dels regidors de ditas ciutats, y vilas principals, e personas per ells deputadoras, als quals per priuilegis Reyals es permes: pujan empero los dits Deputas concixer de tots fraus comesos, e o cometedors per qualseuol personas en los drets del General, e de la bolla de plom, e segell d̄ cera dels

dits draps, com sie propri de lur offici, segons per capitol de Cort es consentit. Plau al senyor Rey.

VI. LO MATEIX en la tercera Cort de Montso Any M. D. xxxvij.
Cap. vj.

O Rdenam mes auant, com per experientia se veja, que lo fer dels pastells en lo dit Principat de Cathalunya, e Cōtats d̄ Rossello, e Cerdanya aport gran vilitat a la terra, y en lo fer de aquells se abusa, per no fer los tant lests com en França, y en altras parts se fan, que en qualseuol parts dels dits Principat, y Comtats que dits pastells se faran, las vniuersitats, o vilas hajan de posar dos veedors, los quals tingan la coneixença de la bōdat dels dits pastells, los quals tingan carrec de regoneixer aquells, y proueir ques façan bons, y sens frau, ni mixtura de altras erbas: prouehint mes auant, que quiscuna collita ques fara de dits pastells, se haia de posar apart, sens mesclarlos ab los pastells de altra collita, y altrament, segons que millor aparra a dits veedors deures fer, a tot profit, e vtilitat dels dits pastells.

VII. PHILIP Princep, y Loctinēt general de Carles, en la primera Cort de Montso. Any M. D. xxxvij. Capitol de Cort xxxiiij.

C Om per la Cesarea Majestat en la Cort de Barcelona en vn capitol començant. *Com lo exercici*

I 5

exercici de la draparia &c. Sie statuit, e orde-
nat, que no sie licit, ni permes als De-
putats del General de Cathalunya
coneixer, ni entremetres del apa-
rell, bondat, y finor dels draps, ans
la coneixença delas ditas cosas, e or-
denar sobre aquellas sie dels regi-
dors d'las ciutats, y vilas principals,
y personas per ells deputadoras. E
co ara de poc tēps en la dits De-
putats hajan fet fer crida, ordenāt,
y disposant, quin tir han de tenir los
draps, y de aço se haja seguit algun
debat, e questio entre los dits regi-
dors, y Deputats, perço se suplica a
vostre Alteza, que li placia, confir-
mant, y clarificant lo dit capitol,
statuir, e ordenar, que lo tir, e quanti-
tat, e qualitat dels draps toca, y per-
tany als dits regidors delas ciutats,
y vilas principals, e la dita crida
quāt en aquest effecte esser reuoca-
da. Plau a sa Alteza.

DE OFFICI DE ALCAL-
DES, Y MONEDERS DE
LA SECA. TIT. L.

I. MARIA Consort, e Loctinēt general
de Alfons quart en la Cort de Bar-
celona, Any M. CCCC. xxij.
Cap. xviiiij.

Molts inexperts
en art demone-
daria, per fugir
a la correctio, e
jurisdictio dels
ordinaris, han
procuradas exē-
ptions, faent se de for dels alcaldes,
de ques son seguits alguns abusos,

perço de assentiment, e approbatio
de la dita Cort prometem, que de
aqui auant lo dit senyor Rey, ne
nos, ne successors seus, o nostres no
atorgaran, ne atorgarem prouisio al-
guna, p'raho de la dita art de mone-
daria, sino a personas habils, e ex-
pertas, e que realment, e de fet exer-
cescan la dita art, e feta primeramēt
examinatio per los mestres de la se-
ca, mijensant sagramēt, entreuenint
hi algū official Reyal ordinari, que
sien sufficients, e que aquella faran
prempatar be, e leyalment, repellits
los qui no sabran vsar, obrar, ne prē-
ptar d'el dit offici, o art, exceptats em
pero los officiers ordinaris, e neces-
saris al dit offici, e art: e si lo contrari
sera fet per lo dit Senyor, o succes-
sors seus, o altres hauents poder, tals
prouisions no sien tengudas, ne ob-
seruadas, ans los ordinaris exerces-
can la jurisdictio en aquells, axi cō-
feyan, cessants las ditas prouisions: e
aço mateix volem esser obseruat en
aquellas prouisions, que ja son ator-
gadas a personas inhabils, e inexper-
tas en lo dit offici, axi que, feta pri-
mer la dita examinatio, solament
sien tengudas, e obseruadas a aqlls,
qui per la dita examinatio seran tro-
bats habils, experts, e sufficiēts, e de
fet exercints lo dit offici, o art, com
la pēsa d'ls Illustres Reys, e Comtes
de Barcelona atorgants los priuile-
gis als moneders, sie estada segons
lo seny de la present constitutio.

II. FERRANDO segon en la segona
Cort de Barcelona Any
M. CCCCL. xxxiiij.
Cap. lv.

Mes

Mes statuim, e ordenam, que
los alcaldes d'la seca en los
actes mercantiuols sien tē-
guts, de fer prestar seguretāt de juy-
als litigants en lur cort: e que la con-
stitutio de la Reyna dona Maria dis-
posant dels alcaldes, e officials de la
seca, sie inuiolablement obseruada.

III. PHILIP Prinçep y Loctinēt gene-
ral de Carles en la primera Cort
de Mōtso, Any M. D. xxxvij.
Cap. Lxx.

Com en las corts dels alcaldes
de la seca de la ciutat de Bar-
celona molts ministres, e offi-
cials pera dita seca, y exercici de aq-
lla sien posats estrangers, no sols no
Cathalans, mas Frācesos, lo que vl-
tra que es contra constitutions ge-
nerals, y la mente de aquellas, ab las
quals es disposat, que los officis sien
cōmanats a nadius, y naturals de la
terra, es en euidēt perill, p' esser dits
officis de tanta importantia, y ne-
cessari que sien los ministres de mol-
ta confiança, perque no reuelen los
secrets, que facilmēt se porie seguir,
que ab la notitia que tindrien del
exercici, falcificassen los cunys, y em-
premtas, y apres en França, o en al-
tras parts estranyas fessen moneda
falça, en grā dany de la republica, y
tambe perq' ab aquells noy pot ha-
uer tanta seguretāt en lo or, y argēt
que sels ha de acōmanar, perço sta-
tuim, e ordenam, que estrangers al-
gūs no sie admesos a officis, ni exer-
cicis algūs de dita seca. Y perque en
la executio noy haja difficultat, que
requests los alcaldes tragan los dits
estrangers dels dits officis dins tres

mesos, dins los quals hajan de renū-
tiar en personas habils, y naturals los
qui vuy los posseixen: e sino ho fa-
ran, vltra que dits estrangers sie pri-
uats, e haguts per priuats en virtut
de la present cōstitutio, los alcaldes
incoregan en pena de cent ducats,
aplicadors la terça part als coffrens
de sa Majestat, l'altra terça part al qui
instara la dita priuatio, e la restāt ter-
ça part als jutges dels alcaldes qui fa-
ran la executio: e que la present cō-
stitutio compenga los officials de
la seca de Perpinya.

III. PHILIP en la Cort de Mōt-
so, Any M. D. Lxxxv.
Cap. ij.

Per quant la constitutio de la
Reyna Maria en la Cort de
Barcelona cap. 19. Començāt.
Molts inexperts, etc. encara que molt ju-
sta, per abus nos serua, y molts sens
faber, ni entendre cosa de moneda-
ria, o seca, se fan officials de la seca, o
de la cort dels alcaldes, sols per exi-
mirse de la jurisdictio ordinaria, o
de Barons, y que dells nos puga ha-
uer justitia, statuim, y ordenam ab
approbatio, y cōsentiment de la pre-
sent Cort, que los dits officials de la
seca, o dels alcaldes, axi en lo Princi-
pat de Cathalunya, cōm en los Cō-
tats de Rossello y Cerdanya no se
alegren de lurs priuilegis, sino en
quāt faran lo exercici de son offici,
y en lo q' a dit offici toca, y no altra-
mēt, ans en tot lo restant sie de for,
y jurisdictio dels ordinaris, y Barōs,
com si no fossen dels alcaldes, y offi-
cials de la seca.

DE

DE OFFICI DE ALCAYTS, CAPITANS, Y ALTRA GENT DE GVER
R. A. TIT. LI.

I. PERE terç en la Cort de Montso,
Any M. CCC. Lxij. Cap.
de Cortij.

Om per alguns capitans posats per vos señor en las ciutats, vilas, e locs vostres de Cathalunya, sien estats demanats, e hauts grans salaris, e fetas grans extorsions, injurias, e vexacions als pobles, en diuersas maneres, anāt regna solta, e sens tot fre en lurs affers, per ço com no haviē a tenir taula, e entremetent se de affers, e de cosas, a q̄ lur offici no se estenia: com pero las demes de las ciutats, e vilas vostres fossen assats be proueidats, e contētas de lurs ordinaris, e dels caps que ja haviē en lurs locs, e no sie justa cosa senyor, quels pobles hajan a pagar per força los salaris dels capitans, q̄ vos señor posats en los locs, queus placia señor proueir, e ordenar que de aquí auant en las ciutats, vilas, e locs de Cathalunya, cō cas d̄ guerra fos, o sesperas, no posets capitans a salari, mesio, ne a carrec lur, cō vos senyor per justitia, ni per bona raho (parlant ab reuerentia de la vostra Alteza) no dejats fer pagar aquells, axi com no fets pagar per força lōs vostres pobles als altres officials vostres. Plau al senyor Rey.

II. IOAN segon en la Cort de Montso,
Any M. CCCC. Lxx.
Cap. de Cort xxij.

Com per cōsuetut, e obseruāça antiquissima, d̄ las quals no es memoria en cōtrari, equiuallēts a priuilegi, las vniuersitats d̄ las ciutats, vilas, e locs acostumen, per mes facilmet trobar carnicers, e seruitut de la cosa publica de aquells, permetre, donar, e atorgar liberament als dits carnicers cert nombre de bestiar per aq̄lls tenidor, en amprament dels termens, e erbatges en lurs territoris, excloure, e prohibir tots altres bestiar de qualseuol personas, e nouament, per causa de la sustentatio de la guerra, alguns alcayts de castells, e forças, en grādissim prejudici, elesio de las ditas vniuersitats, e preeminēcias de aq̄llas, tenē, e fan tenir, e metre bestiar gros, e menut, cabras, cabrons, porcs, bous, e altres prohibits, dels quals fan cōmercis, e mercaderias a lur vtil, tallāt arbres, fruytes, blats, e fruyts, dānejāt las culturas dels dits territoris, no volēt seruar bās, ne prohibitiōs dels regidors d̄ las ditas vniuersitats, e axi son priuats de carnicers, e de la seruitut cōmuna de las impositiōs, q̄ per sustentatio de lurs carrecs acostuman rebre, per ço la dita Cort supplica a vostra Excellentia, que proueint a tal exces, e abus, li placia ordenar, e manar, faent ne ley, e confirmatio perpetual, decernint, que tals alcayts, e detenedors d̄ castells, e forças no pogan, ne degā sens expressa licentia, e prouisio de las ditas vniuersitats, e regidos de aquells, tenir en los

en los dits territoris ninguna manera de bestiar, sino tant solament sin quanta caps de moltons, ouellas, e craftōs per obs, e necessitat de la sustentatio dels dits castells, o forças, e per aquellas pagar las talas, e bās sin faran, ans liberamet las ditas pasturas, e amprament de termens sien en libera, e ampla dispositio de las ditas vniuersitats, e segons antigamet es estat praticat, e obseruat, donant facultat als dits regidors, sens arctatio, ni prejudici de la que tenē, si lo cōtrari sera fet, pogan punir per lurs ministres, metre bans, e altres prohibitions penals, e ab effecte executar aquells, prenēt, venent, e alienant los dits bestiar, e alias los dits abusos cōpriment. Plau al senyor Rey, e q̄ los alcayts dels castells pogan tenir sinquanta, fins en sexanta caps de bestiar, e sien tēguts segons los habitants pagar talas, e bans que faran per aquells sexanta caps de bestiar que tendran, acostumats pagar per aquells.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap.
de Cort xxij.

Vostre Majestat en lo parlament celebrat lo any M. CCCC. Lxvij, en la ciutat de Tarragona statui, e ordena, que ningū alcayt, o capita de qualseuol ciutat, vila, castell, loc, o fortaleza, no pogues destrenyer, o forçar alguna persona, ne pendre de aquella, contra voluntat sua, lenyas, pallas, vituallas, ne algū altre linatge d̄ munitio, hauēt per reuocadas totas, e qualseuol prouisions sobre allo fetas, e axi

mateix ho entenia de adzemblas, segons en lo dit capitol es contengut, e sie vist, que no obstant dit statut, e ordinatio, alguns capitans, alcayts, e altres personas ocupan adzemblas, lenyas, pallas, e altres vituallas, e aq̄llas no volen pagar, ne satisfer, en grandissim dany dels poblats en lo present Principat, qui se han a sustenir de tals, e semblats cosas, e pagar los carrecs imposats, pertant la dita Cort humilmet supplica vostra Majestat, sie merce sua, ratificant, e confirmant lo dit capitol del dit parlament, ara de nou encara a cautela man, orden, e proueesca ab effecte, adzemblas, pallas, vituallas, lenyas, ne altra manera de munitio no puga esser pres, ne leuat a persona ninguna del dit Principat per ningun alcayt, capita, algutzir, porter, o altres, sino pagant primerament, e satisfentho, segons la valor de la cosa. Plau al senyor Rey.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap.
de Cort xxiiij.

Com los alcayts, qui tenen forças, o castells en lo dit Principat de Cathalunya, quiscun die prengan, e façan pendre a gents suas dels bestiar qui entran, e pasturan en lo dit vostre Principat, dient per dret de castell, cabaçatge, o alias tals cosas poder fer, lo que es grandamnatge de tots los poblats en dit vostre Principat, e dels negociats tal mercaderia, e destructio de las erbas, e termens, que tost nos trobara qui vulla aquellas arrendar, e encara contra constitutions de Cathalunya:

nya: pertant la dita Cort humilment supplica la Excellentia vostra, sie co sa merce, seruant, e fent seruar las ditas constitutions, reuoque, e haja per reuocadas, cassas, e nullas, totas, e qualseuol prouisiōs, sobre lo dit pretes, o altre qualseuol nomenat cabaçatge, o en altra manera, si algunas son, o sera fetas, e atorgadas als dits alcayts, o lur loctinēt, o castells, o forças, e prouoir, decernir, ordenar, e manar, los dits alcayts, capitans, o qualseuol altras gents, de qualseuol ley, statmēt, o condició sien, no pugā pēdre, hauer, rebre, ne demanar lo dit pretes dret de cabaçatge, o altre sobredit, encara ques demanas, os volgues hauer per prouisiō dels dits castells, o forças, o en altra manera: e si negu contrafeya, sie proceit contra ell, axi com a malfactor, e sie resistit impunament, e de fet axi com a predo, e inimic de la cosa publica: e vltra aço, qualseuol official qui request ne sera, sie tengut proceir rigurosament contra las personas, e bens de aquells contrafaents, en forma a ells sie castic, e als altres exemple, entes empero, que per lo present capitol, e cosas en aqll contengudas, no sie fet, o engēdrat algū prejudici, o lesio als priuilegis, e libertats del castell de Ciurana, e als vfos, e costums de aquell en semblants cosas, ans aquells romangan saluos, e illesos, e ab tota sa plena força, e valor. Plau al senyor Rey, que negun alcayt no puga pendre, per qualseuol dret del bestiar que pasturara, o passara per lo terme de la ciutat, vila, o loc hont sera lo dit castell, ne en altre terme, o termens, si

doncs no te priuilegi atorgat abans la guerra, lo qual haja mōstrar, e reuoca sa Senyoria qualseuol priuilegi, o concessions en contrari atorgadas.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. Liiij.

COm algunas personas ab fiāça de recollita de castells, e deffensio dels alcayts, o loctinent de aquells, se atreuescan en algunas ciutats, vilas, e locs del dit vostre Principat de Cathaluña moure bregas, cercar remors, matar, e naffrar homens, e altras cosas, per las quals se segueixen molts, e irreparables danys en las ditas ciutats, vilas, e locs, e los ordinaris de aquells, e aqlls seguint los dits malfactors, per donar castic a aquells, e voler ce dar los dits inconuenients, no pugā hauer a sas más los dits malfactors, per la receptio que de aquells se fa en los castells, e forças de las ditas ciutats, vilas, e locs, emparāt, protegint, e deffendent los alcayts, e loctinēt de aquells, offendent, e disponētse per offendre los dits ordinaris, e axi la justitia cessa, e los dits malfactors se esforçan altra vegada fer mes mal, e encara se dona via, los delinquēts, e delictes se augmēten, perço per repos de las ditas ciutats, vilas, e locs, e conseruatio de vnio, e bona voluntat entre aquells, e aqlls ab los dits alcayts, e loctinent, la present Cort humilment supplica, sie merce vostra prouoir, statuir, e ordenar, que negu alcayt, o castla de castell, o fortalēsa, o loctinent, o sots alcayts, no

gos re

gos recullir, e receptar en lo castell, o fortalēsa ninguna persona, encara q sie dels tenguts, e habitants en lo castell, o força, qui haja haguda remor, questio, o debat ab algu, o alguns de aquella ciutat, vila, o loc, hont lo dit castell, o fortalēsa estara, o ab altre qualseuol, sils reptaua a instantia, e requesta, o petitio del veguer, o loctinēt, o capita, o loctinēt, o altre ordinari, lo dit alcayt, o loctinent, o castla hajan, e sien tēguts donat de continent la dita persona axi delinquent, tota dilatio, o consulta cessants, als ordinari, o ordinaris officials, sino sera de la guarda del castell, e si sera de la guarda del castell, haja esser restituit al capita, o a son loctinent, o altres officials qui se trobaran, no suffragant al dit alcayt, o loctinent receptant, si allegara, aqll tal malfactor esser fugit, o exit del dit castell, o força, e si nou feya, puga, e dega esser proceit rigurosament per los dits veguer, loctinent, capita, o loctinent, e altres officials de aquella ciutat, vila, o loc contra lo dit alcayt, castla, o loctinent: e si feta la requesta no retrata malfactor al dit ordinari, o ordinari, o capita, o loctinent, segons desus es dit, sie tal alcayt, castla, o loctinent priuats ipso facto dels dits officis, e de consembants, e sien perpetuo inhabils dels dits officis, e incorregan aquella pena que lo malfactor, o delinquent incorreria: e que vostra Majestat supplicada, sie tenguda aço executar, e complir, encontinent que denūtiat sie a vostra Majestat, per obseruança del dit capitol, e de las cosas en ell contengudas, saluat al Almirall

de la mar, e Vice almirall, los priuilegis, e libertats que ha, e li pertanyen per concessions Reys en los acordats maritims, e la potestat al dit Almirall en aquells pertanyent. Plau al senyor Rey sie seruat lo capitol, exceptats los acordats dels castells, los quals si delinquiran, recullintse en lo castell, sie tēgut lo castla, o loctinent seu integrar aquell, o aqlls al capita, o officials requerints, donāt scorcoll al dit official, ab son algutzir, notari, e dos testimonis: e si constara lo alcayt, o loctinent haja comes frau en la fuyta de aquell que sera recollit en lo castell, en tal cas incorrega en las penas en dit capitol contengudas: empero si sera brega de acordat, a acordat, lo alcayt no sie tengut retre tal delinquent, abas ne conega ell.

VI. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap. de Cort viij.

AVostre Catholica Majestat supplica la dita Cort, manar leuar, e tolre lo abus, que los capitans de las fortalēsas de las fronteras fan en las mercaderias, y vituallas que passen, prenent, que per lo pas han de pagar, e altras exactions injustas, que per ells son fetas, comtals abusos vingan en prejuy del General de Cathalunya, y dels poblats en ell. Plau a sa Majestat no sien exigits dits drets, si dons nou tinguesen per priuilegi antic, o consuetut immemorial.

Lo ma-

VII. LO MATEIX en la segona Cort de Montso, Any M.D. xxxiiij. Cap. ij.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio d' la present Cort, que los capitans de guerra, axi generals, cō particulars no vsen, ne vsarpugan de jurisdicció alguna, sino en quant de dret, e per constitutions del present Principat de Cathalunya los es permes.

VIII. LO MATEIX en la tercera Cort de Montso, Any M.D. xxxvij. Cap. iij.

STatuim mes auant, que la constitutio feta per lo Rey Ioan segon besauí nostre en la present vila de Montso, capitol xxiiij. disponent sobre lo nombre dels bestiaris q̄ poden tenir los capitans, e altres cō tenguts en dita constitutio, sie seruada, remoguts tots abusos, ajustant a dita constitutio, que per interposadas personas dits capitans, ni altres personas no pugan tenir major nombre de bestiar, del q̄ es expressat en dita constitutio.

VIII. LO MATEIX en la quarta Cort de Montso, Any M.D. xxxij. Cap. de Cort xxij.

ALa experientia se es vist de molts anys ensa, q̄ per no estar ab guarda, y prouisio de guda la torra situada en las illas d' las Medas deuant la vila de Torroella de Mòtgri, se son perduts molts vexells, y se han encatiuadas passadas

finccetes animas de pocs anys ensa, per causa que las fustas de Moros se amagan en las ditas illas de las Medas, y prenen molts fustas de Christians, perço los tres braços de las Corts del Principat d' Cathalunya, ab la dita saluetat de consultas, supplican a vostra Majestat, sic seruit manar obtenir de la Sanctedat de nostre sanct Pare confirmatio, y noua cōcessio de las bullas, que antigament foren consentidas a la fabrica de dita torra, y Esglesia de aquella, fundada sots inuocatio de sanct Michel, y que ditas bullas sien publicadas per las terras, y Reyalmes de vostra Majestat, e per aço sien consentidas letras, y executorials oportus, y que del proceit de las ditas bullas lo quart fos d' vostra Majestat, y las restants tres parts se apliquen per a la obra de la dita torra, y Esglesia, y que los Deputats del General de Cathalunya tingā carrec, de fer predicar las ditas bullas, y enuers si retingudas las despensas faedoras p' la impetratio d' las ditas bullas, la resta sien tenguts a conuertir en la dita obra, y en las despensas occorrents per sis soldats, qui continuamēt estigan en la deffensio de dita torra, y per otras despensas de munitiōs necessarias pera la dita deffensio, y mā tenir vna lanterna, la qual cascū vespre cremas en la summitat de la torra, perque los nauegāts en temps de tempestat, y altramet sapian, en quin mars se troban, e per obuiar que no se perdan alguns vexells, segons q̄ en lo passat se son molts perduts, y assenyalamēt se segui q̄ se perderen en aquellas mars sis galeras, y dos ber-

y dos bergantins de Andrea Doria. Plau a sa Majestat, y manara scriure a nostre sanct Pare cōforme al supplicat.

X. PHILIP Princep, y Lo cinent general de Carles en la primera Cort de Montso, Any M.D. xxxvij. Cap. de Cort xv.

LO castell, y torra de sanct Iordi del Reuerēt Mestre d' Mòtesa situat en la marina, dins los termens de la ciutat de Tortosa, per tots los Mestres passats fins a dō Francesc Lançol vltim antecessor del qui vuy es, solie esser guardat p' tres personas per lo menys, quey tenian pera guardar aquella marina, axi als nauegants per mar, com als caminants per terra, faents focs, y fumadas, corresponēts a las otras torras de guarda del Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, e dits Lançol, e lo qui vuy es Mestre de pocs anys ença no fan dita guarda, dexant dita torra sola, y vberta sens portas, en grā dany de la Christiādat, y assenyalamēt dels dits Principat, y Comtats, perq̄ pensant dits nauegants, y caminants, que la costa sie segura, per no veure que dita torra senyala fustas, son decubuts, y exint los Moros ab las fustas de las calas q̄ alli son, los prenē, y encatiuan, cō feren de la galera de Benadetes, y altres vexells, qui alli son estats presos: perço los dits tres stamēts supplicā a vostra Alteza, q̄ mane posar orde, e proueir, que dit Mestre qui vuy es, e per temps sera, faça fer dita guarda, com sos antecessors acostumauā. Sa Alteza manara scriu

re al dit Mestre, que degudamēt ho proueesca.

XI. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxij.

PEr quant lo alcayt del castell de Rosas es castella, y per consequent es contra constitutions, y tambe per los molts greuges, y prejuys q̄ dit capita fa als circunueins de Rosas, los dits tres staments supplicā a vostra Alteza, que dit castella sie remogut d' dit castell, y que vostra Alteza, abans que en la present Cort se tracte del seruey, mane posar en dit castell alcayt veraderament Cathala. Plau a sa Alteza ques guarden las constitutions, leuats tots abusos.

XII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. xxxvij.

IAtie, sie ordenat per dispositio de dret, y per constitutions, que hauent sa Majestat loc cōmodo per aposentar los soldats, y gent de guerra, majorment en temps de pau, los dits soldats, y gēt de guerra no deuen esser aposentats en casas de priuadas personas, a major cautela, y per major claritia se supplica a vostra Alteza, que hauet loc en vna vila, o ciutat cōmodo per aposentar dits soldats, y gēt de guerra, aquells hajan de esser aposentats en dits locs, y no en casas de priuadas personas: e si fera cas, que sa Majestat nō tinga loc commodo, o altrament, que dits soldats, y gent de guerra se haguessen de aposentar en casas de priuadas personas, que

K dits

dits priuats no sien tenguts darlos si no la terça part de la casa, o si son capitans, o altres personas qualificadas la meytat per lur hospitalitat, y habitatio, y que no sien tenguts en donar los lits, lú, oli, sal, vinagre, ni seruey, ni altres cosas, sino la dita sola habitatio. Mana sa Altesa, sien tractats conforme a justitia, y que tambe en los soldats, y gent de guerra los sie guardada la constitutio de la Reyna Maria, que parla de aposentos, y lo dret comu.

XIII. LO MATEIX en la segona Cort de Montso, Any M.D.Liij. Cap.xv.

Per obuiar als grans desordens, abusos, y extortions que de vn tēps ença sō estats introduits, y fets en diuersas ciutats, vilas, y locs del present Principat d̄ Cathalunya, y Comtats d̄ Rossello, y Cerdanya, per diuersos capitans, soldats, y gent de guerra, que de lur propria authoritat, e contra dret de la patria, per lo qual es expressamēt disposat, que nous veltigals en Cathalunya no sien imposats, ab violentia, y contra voluntat dels particulars, y poblats en aquells, y aquellas, en los portals de ditas ciutats, vilas, e locs ahont estan aposentats, y altres parts se prenen a lurs mans lenyas, carbons, ortaliças, fruytas, y altres cosas ques portā, o meten dins ditas ciutats, vilas, y locs, permetēt ho lo Capita general, y sos loc̄tinēts, per ço statum, y ordenam, y expressament manā axi a dits Capita general, e loc̄tinēts, capitans, soldats, e altra gent de guerra, e prohibim, de pēdre per via algu

na directa, o indirecta en dits portals de las ditas ciutats, vilas, y locs del dit Principat, y Cōtats ahont seran aposentats, de dits particulars prouincials de aq̄lls, ni en altra part alguna, de ditas lenyas, carbons, ortaliças, fruytas, e altres qualseuol cosas de qualseuol sort, o especie q̄ siē, encara que aquells tals qui aquelles portaran, guiaran, e conduiran, e aportar, e guiar farā, las volguesē donar voluntariament.

XIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort v.

Supplica la dita Cort a vostra Altesa, per obseruāca del capitol de cort xxij. d̄ la Cort prop passada, lo qual fins a vuy no es estat obseruat, que placia a vostra Altesa, que tots los castellans, capitans, e alcayts de la fortaleza d̄ Rosas, e altres fortalezas, e castells del present Principat, y Comtats de Rossello, y Cerdanya sien, y hajan de ser naturals Cathalans, verament, e no ficta, nats, e domiciliats en lo present Principat, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, o fills de Cathalans, encara q̄ no sien nats en dits Principat, e Cōtats, e si algūs vuy sen hi trobarā, siē repellits. Y axi mateix se entēga dels loc̄tinēts, y subrogats en loc d̄ aq̄lls, com hajan de ser de la mateixa qualitat, y naturalesa del subrogant. Plau a sa Altesa que sien guardadas las constitutions, remoguts tots abusos, y fraus.

XV. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M.D.Lxiiij. Cap.xxj.

Statuim,

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio d̄ la present Cort, que anāt soldats per la terra ab cōmissaris, persequint malfactors, o sens commissaris, si arribaran en alguna ciutat, vila, o loc, ahont haura hostals, y castells nostres, ahont pugan esser alotjats, hajan, y sien alotjats en dits hostals, o castells nostres, y en ninguna manera los pugā alotjar en casa de particulars, sino en de fecte de hostals, y de castell nostre com dit es, hauent loc sufficient per aquells, y alli hajan de pagar lo que despendran.

DE OFFICI DE APOSENTADORS. TIT. LII.

I. MARIA Consort, e Loctinent general de Alfons quart en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC.xxij. Cap.xv.

Als posaders del senyor Rey, e nostres, e encara del Primogenit, o Governador general, e d̄ lurs, e nostres successors ab tenor de la present perpetual constitutio manam, q̄ de aqui auant en donar las posadas hajan, e sien tenguts demanar los regidors d̄ las ciutats, vilas, o locs, hōt los dits senyor Rey, Primogenit, o Governador general seran, o nos serem, e a arbitre, e ordinatio de aquells las ditas posadas sien tenguts donar: e que per donar las ditas posadas no gosē pendre, ni rebre alguns diners: e si lo cō

trari fera fet, volē tals posaders esser ipso facto priuats de lurs officis: entes empero q̄ per la present cōstitutio no sie fet perjudici als qui en las ditas ciutats, vilas, e locs han, o haurā jurisdic̄tio, e senyoria, ne a las ciutats, vilas, e locs, las quals sobre aço son ja priuilegiadas. Volem mes, que las posadas en tot loc sien pagadas a coneixença del posader, e dels dits regidors.

DE OFFICI DE ADVOCATS, Y PROCURADORS DE POBRES. TIT.LIII.

I. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M.D.xx. Cap.viij.

STatuim, y ordenā ab loatio, y approbatio d̄ la present Cort; q̄ lo aduocat d̄ls pobres sie tengut patrocinat, e aduocar los dits pobres, ecclesiasticos, religiosos, y laics, sens exigir res de aquells, per via directa, o indirecta, e q̄ lo procurador de dits pobres, almenys vna vegada en quiscun die juridic, sie tengut esser vna vegada en casa del dit aduocat. E q̄ dit aduocat, e procurador de pobres portē memorial de las causas d̄ dits pobres, qui a ells recorrerā. E q̄ los dits aduocats, e procuradors d̄ls dits pobres hajan esser almenys quiscun die del cōsell al mati dins la preso, ab los jutges d̄ Cort, pera veure q̄

K 2 occorrera

ocorrera en las causas dels pobres presos, e que en la audiència del Portant veus de Governador se haja pēdre informatio de la pobretat, e admetre en las causas que serā de nou per dits pobres introduidas, en cas ques puyan introduir, com se fa en la Reyal Audientia.

II. LO MATEIX en la segona Cort de Montso, Any M. D. xxxiiij. Cap. de Cort xij.

PEr quant moltes vegadas se esdeue que vn pobre pledeja ab altre pobre, y per no hauer hi sino vn aduocat, y vn procurador de pobres, qui son preuenguts per lo hu de dits pobres, resta laltre pobre sens aduocat, y sens procurador, perço los dits tres stamēts supplicā a vostra Majestat, que li placia statuir, y ordenar, que se ajustat vn altre aduocat, y vn altre procurador de pobres, axi que de aci al deuat hi haja dos aduocats, y dos procuradors de pobres, los quals hajan de aduocar, y procurar totas las causas, com fins aci es acostumat, dels dits pobres, y que los dits dos aduocats hajan de aci auant entre los dos per salari del General de Cathaluña sexanta liuras cada any tātfolamēt, çoes, quiscu de aquells trenta liuras cada any, pagadoras per terças, com es acostumat. E los dits dos procuradors de pobres hajan entre los dos del dit General cada any trenta liuras tantfolament, çoes, quiscu dells quinze liuras, pagadoras per terças, cō dit es en los aduocats: entes empero, q̄ mentre que tindrā los officis

los aduocats, y procuradors qui vuy son dels dits pobres, se hajā a repartir los dits salaris, y treballs en la forma deuallscrita, çoes, q̄ de las ditas sexanta liuras dels aduocats, ne reba lo aduocat qui vuy obte lo dit offici, mentre q̄ obtindra aquell, quarāta sine liuras tantfolament quiscun any, e lo aduocat qui de nou entrara quinze liuras quiscun any tantfolament, e lo procurador dels dits pobres qui vuy es, de las ditas trēta liuras ne reba vint y dos liuras cada any, e lo qui de nou entrara vuyt liuras solament cada any, y que en las causas ciuils los dits aduocats, y procuradors qui de nou entraran hajā de aduocar, y procurar tantfolamēt aquells pobres, qui no poran hauer lo aduocat, y procurador qui vuy son, per esser estats preuenguts per altres pobres en las mateixas causas, ab los quals pledejaran: pero vacant lo offici de dit aduocat qui vuy es, sien igualmēt los dits dos aduocats qui seran, en los salaris, y treballs, com desus es dit, y semblant igualtat sie en los salaris, y treballs dels dits dos procuradors de pobres qui seran la hora que vaccara lo offici del qui vuy es procurador dels pobres, e axi sie seruat sempre de allí auant ab igualtat en lo salari, e treballs entre los dits dos aduocats, y dos procuradors dels dits pobres, q̄ apres del present capitol serā creats.

Plau a sa Majestat.

III. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. xvj.

Per do

PEr donar bon orde a la expedicio de las causas dels pobres presos, y que sien degudament, y ab promptitut deffenats, y no reban detriment algu per lur miseria, com fins aci moltes voltas han rebut, statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, q̄ quiscun die lo hu dels procuradors dels pobres demati, y lo altre de presdinar, saluat just impediment de mahlaltia, sien tenguts, sots pena de estar tres dies en la preso, per cada vegada q̄ contrafaran, anar, y entrar en la preso, y cridar al qui vulgarment se diu abat dels presos, demanantli las intimas seran vengudas dels dits pobres presos, y q̄ sapia, si haura alguns de aquells, qui tingā necessitat de comunicar ab los aduocats dels pobres, y deman si hi ha algus malalts, y prēga memoria de aquells, la qual ab las intimas dega portar en casa de hu dels aduocats de dits pobres, pera q̄ faça la deffensa q̄ a ells cōue: y per q̄ millor faça son offici, los ajustā de salari, çoes a quiscu dels aduocats vint liuras, y als procuradors deu liuras quiscu any, pagadoras per los Deputats del present Principat de las pecunias de las Generalitats, en los termens, y forma q̄ fins a vuy los han pagat los altres salaris, a dits aduocats, y procuradors de pobres assignats.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xx.

PEr donar bō orde a la expedicio de las causas dels pobres presos, statuim, y ordenam ab

loatio de la present Cort, quels aduocats, y procuradors dels pobres hajan de repartirse igualmēt las causas d̄ pobres, tāt ciuils, cō criminals, y peraço, y per altres effectes cōcernets la bona despedicio de ditas causas se degan ajustar dits aduocats, y procuradors cada semana lo die de diuēdres feriat, o no feriat en çassa lo aduocat de pobres, a hōt hajan aportar sos memorials d̄ las causas, q̄ cada hu dells tenē, y cōferir entre ells del q̄ cōue, segons lo punct en q̄ estā ditas causas. Entenem empero, q̄ los dits aduocats, y procuradors dels pobres, cō en causas criminals no son obligats de procurar, ni aduocar sino per aquells, q̄ ab albara del Regent la Cancellaria son posats en la almoyna, axi en las causas ciuils no sien obligats aduocar, ni procurar sino per aquells, quels portaran albara dels pobres del Canceller, o Viciaceller, o Regēt la Cancellaria, volent q̄ en las causas ciuils sien los albarans firmats de ma del Canceller, Viciaceller, o Regent la Cancellaria, o dels reladors.

DE OFFICI DE PORTERS, Y ADZEMBLERS, REYALS, Y DE LVRS SALARIS. TIT. LIII.

I. ALFONS terc, en la Cort de Montblanc, Any M. CCC. xxxiiij. Cap. viiiij.

PEr tal q̄ en las executiōs faedoras no sie fet excess, statuim, que negun portier nostre, o de la molt Alta Reyna muller nostra, o del Alt Infant en Pere Primogenit, e general Pro-

ral Procurador nostre, o de son Loctinent, ne algun altre faça, o fer puxan executio alguna, sens consell de veguer, o cort, o de balle, o de jutge ordinari, o de assessor de aquell loc, hont se conuendra fer la executio, o encara sens cōsell de jutge delegat, en lo negoci a ell comanat.

II. PERE terç en la Cort de Perpi nya, Any M. CCC. Lj. Cap. xxiiij.

ATorgam, statuim, e sancçim, que si lo sobreadzembler, e los seus coadjutors, o porters nostres, en pēdre bestias, a nos, o a la nostra cort necessarias, serā denuntiats hauer delinquit, çoes a saber, moltas mes bestias q̄ a nos, e a la nostra cort no serā necessarias scientmēt, per tal que las gēts de aquē façā reembre, prenēt, o reemço rebent, o en altra manera en semblants cosas greumēt, e ab proposit faent exces, los veguers, balles, e altres officials nostres, en destret dels quals aquestas cosas seran comesas, per auctoritat nostra, la qual ab aq̄sta constitutio nostra a ells atorgā, hajā licētia d̄ aytals cosas inquirir, e los porters, e altres demunt dits, los quals en aytal manera hauer delinquit trobarā, forcen a restituir las cosas per aq̄lls indegudament rebudas, a nos empero la punitio altra, si alguna mereixeran, reseruada.

III. LO MATEIX en la Cort de Certiera, Any M. CCC. Lviij. Cap. xiiij.

AReprimir la auaritia dels porters diem, e ordenā, q̄ negun porter nostre, ne de la molt Alta

Reyna muller nostra, o del nostre Primogenit, e d̄ Procurador nostre, o Portat veus de aquell, anāt per raho de alguna executio, o per qualque altra raho, vltra sinc sous p̄ die, entre salari, e despesa, no gos rebre, e hauer: e si algu contrafara, de son offici ipso facto en per tots tēps se prinat: e semblāt pena se dada a quiscū porter, o adzembler, o a lurs loctinēts, qui atrobat sera pecunia hauer rebuda per bestias q̄ anar lexē, o prenē a obs nostre, o de la molt Alta Reyna, o Primogenit nostre, o fills nostres, o officials, e familiars nostres, e de aq̄lls: e no refinēys, ço q̄ haurā pres, en doble a aq̄ll d̄ qual ho haurā rebut, si tēguts d̄ restituir.

III. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M. CCC. Lxiiij. Cap. xvj.

POrters, e adzēblers, o sobreadzēblers, o lurs loctinēts qui no seruarā la cōstitutio p̄ nos feta en la Cort d̄ Ceruera, q̄ comēça. *A reprimir la auaritia dels porters, &c.* vltra la pena d̄ priuatio del offici aqui posada, nota de infamia, e pena de cent morabatins de or, per cascuna vegada q̄ sera cōtrafet, incorregan, de la qual pena la executio, nos absents, los ordinaris de cascuna ciutat, o vila dels bēs de aq̄lls sūmariamēt, e de pla, e sens figura de juy, puxā, e si tēguts de fer: de las quals penas, perço q̄ aquells mes a aquells seruadoras siē estrets, los nostres officials no puxan a aq̄ll fer gratia en ninguna manera. Declarants, que en las ciutats, loes, o vilas nostras tant solament, per nos, o per la Alta Reyna cara muller nostra, o

stra, o fills nostres, e infants; e nos, e ells presents, per los consellers, e altres domesticos nostres, e de aquells, e encara, nos absents per consellers, secretaris, scriuans nostres, qui empero per nostres negōcis iran, las bestias (q̄ empero algu no tēga per propria caualcadura, o a forns, o a molins no seruecā) esser presas. Manāts als nostres officials, q̄ aq̄sta cōstitutio serue, e seruar façā lealmēt, e be.

V. IOAN segon en la Cort de Montso, Any M. CCCC. Lxx. Cap. de Cort xxxj.

PEr quant quiscun die experiētia mōstra, que exint vostra Serenitat, o lo Illustrisim Primogenit, o Loctinent general de alguna ciutat, vila, o loc, o castell del dit Principat, los algutzirs, o porters vostres, o de aq̄lls, no solamēt demanā, e prenē adzembles de aq̄lla ciutat, vila, o loc, pera portarla roba, o cambra de vostra Excellentia, e de aquells, mas de tots los officials cortēsans, e seguints la cort vostra, e de aq̄lls, qual seuol, e quāts seuol siē, lo q̄ redunda en grā dānatge dels pagesos, qui son la sustentatio del dit Principat, e altres poblats en aq̄ll; ja assats carregats, oppressos, e desfets p̄ causa de la present guerra, pertāt, per subleuatio alguna dels carrecs que porta lo dit Principat, la present Cort humilment supplica, si merce vostra statuir, y ordenar, q̄ faci auāt los algutzirs, o porters de vostra Excellentia, o dels dits Primogenit, o Loctinent general no pugā pendre, demanar, ne hauer adzēblas, sino tant solamēt pera la roba, e cābra de vo-

stra Majestat, o d̄ls dits Primogenit, o Loctinent general, e aq̄llas ditas adzēblas hajā hauer a consell, entreuenint, cōsentint, e assistinthe algu, o algūs dels paers, procuradors, cōsols, o jurats d̄ aquella ciutat, vila, castell, o loc, hont vostra Alteza, o aquells dits Primogenit, o Loctinent general se trobaran, e altrament no. Plau al senyor Rey, exceptat en los officials, y ministres de sa Majestat.

VI. FERRANDO segon en la Cort de Montso, Any M. D. x. Cap. xxij.

COnfirmant encara la constitutio feta p̄ lo Rey en Pere terç en la vila de Ceruera començant. *A reprimir la auaritia dels porters, &c.* vltra q̄ dita cōstitutio se seruada en los porters dels Portats veus del general Governador en lo Principat de Cathalunya, e Cōtats de Rossello, e Cerdanya, e de la Ballia general, e Procuratio Reyal, remouet tots abusos fets en contrari.

DE OFFICI DE SAIGS, TROTERS, Y BASTONERS, E DE LVRS SALARIS. TIT. LV.

I. PERE segon en la Cort de Barce lona, Any M. CC. Lxxiiij. Cap. iij.

ORdenam, que en los locs, en q̄ anti gament saigs, o bastoners no hā acostumat de esser tramesos, ne esser rebuts, sien

tramesos missatges per los veguers, e per los altres officials nostres, per citations a fer, q̄ sien nomenats correus, o troters, e que sie cregut a ells, solament en presentatio de la citatio, e no en als: e que portē bustia ab senyal del veguer, o del cap de la vegueria, o fotsuegueria, axi empero, q̄ no puxan res destrenyer, ne penyorar, ne forçar: en los altres empero locs, en los quals saigs, o bastoners antigament haviē acostumat de esfer tramesos, ques faça, e ques vs, axi com en lo temps dels nostres antecessors se acostumaua de fer.

II. ALFONS segon en la Cort de Mōtso, Any M. CC. Lxxxviiiij. Cap. iiij.

ORdenam, e statuim, que saigs sien posats en las corts, bōs, e idoneus, e que sien pocs, en manera empero, que basten al offici.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxiiiij.

ORdenam, e statuim, que algun saig no haja sino sis diners p leuga, car axi fo atorgat per lo senyor Rey en Pere de bona memoria pare nostre.

III. IACME segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxxj. Cap. xvij.

ALgun saig no haja per leuga sino sis diners barcelonesos, o quatre diners jaquesos, la hont corren jaquesos, saul, que la

hont han acostumat menys pendre, quen prenā menys, axi com aqui es acostumat, e lo saig qui contra aço fara, que isca del offici per tots tēps.

V. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M. CCC. xj. Cap. viiiij.

ORdenam sobre lo capitol fet per lo senyor Rey Namfos, en la Cort general de Mōtso, lo qual comēça. *Ordenam e statuim, que saigs sien posats, &c.* q̄ los inquisidors puxan temprar lo nōbre dels saigs en cascuna vegueria, e ballia, segons la granea, e poquea de aquella vegueria, o ballia, segons q̄ a aquells inquisidors fera vijares, e que sien punits per los dits inquisidors a lur coneguda, si hauran delinquit en lur offici, o tenint lo offici.

VI. ALFONS terç, en la Cort de Mōtso, Any M. CCC. xxxiiij. Cap. xviiij.

VOlēts lo capitol fet per lo dit senyor Rey pare nostre, en la terça Cort de Barcelona, lo qual comēça. *Ordenā sobre lo capitol fet per lo senyor Rey Nāfos, &c.* de tot en tot esser obseruat, statuim, quel veguer, cort, o balle no puxa posar saig, vltra lo nombre per los dits inquisidors ordenat, o ordenador, e si contrafara, sie punit de aquen, a coneguda dels dits inquisidors.

VII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xviiij.

De aqui

DE aqui auāt las sagionias no sien venudas, nes puxan vendre per lo Balle nostre general, o per veguer, o altre official nostre, e si algunas son venudas, aquellas reuoca. En aço empero no entenem las sagionias de Vilafranca, e de Fontrubia, com los saigs dels dits locs reban alguns drets nostres, qui en vs, o en exercici de jurisdicció no estan.

DE PERSONAS PROHIBIDAS REGIR OFFICIS. TIT. LVI.

I. ALFONS segon en la Cort de Mōtso, Any M. CC. Lxxxviiiij. Cap. j.

ORdenam, e statuim en la dita Cort, q̄ nos en negū temps no venam, ne dejā vendre, ne prestic rebre en veguerias, ne en ballias, ne en neguns altres officis, ne cōmanar a q̄lls officis a part certa, ne per altra obligatio, o frau, e aquells qui son en las veguerias, o en las ballias, o en altres officis per prestic, o per compra, o per deute, o per assignatio, o per altre contracte, quen iscan encōtinēt, e que nos cōmanem aquells a algun bō hom de aquella vegueria, o ballia, que no sie sospitos a la terra, ni a aquell qui aquell offici lexara: e a q̄ll a qui cōmanarem aquell offici, que jur, que tot ço q̄ ne exira, exceptat son salari, queu do al oficial quin se

ra exit, tro sie declarat son dret per inquisicio, que contra aquell se faça de cōtinēt, e que sie diffinida dins cert temps, e que aquells qui per diners, o per prestic, o per altra obligatio, o contracte entraran en aquells officis, que perdan ço quey hauran prestat, o donat, e que perdā lo offici de cōtinēt.

II. IACME segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxxj. Cap. iiij.

VEguers, balles, e curials qui ara son en officis, niscan de cōtinēt, e si son en los dits officis, per diners quen hajessen liurats ans de las ordinations de Mōtso, que aquells diners los sien restituits per nos, per termens couinents: saluas empero a nos las inquisitiones fetas, e faedoras, ells pero assegurats sufficientment, de estar a dret a nos, e als clamants: e si apres del ordenament de Mōtso son en lo offici per diners, que perdan aquells segons lo dit ordenamēt: e que nos hi puxam tornar officials, axi com a nos plaura, en axi empero, que de aqui auant null hom noy puxa entrar per diners, ne per deute, ne per assignatio, ne a part certa, ne per obligatio, ne per altra frau: e si ho fayen, que perdesen tot ço quey hajessen, segons lo ordenament de la Cort de Mōtso: e a la entrada del offici que assegur de fer dret als clamats, e que en la fi, cō sera exit del offici, tenga tau la per trenta dies.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. x.

K 5 Algun

Algun official qui sera condēnat en res, per raho del offici que haura tengut, null tēps tinga offici nostre.

III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxvij.

NOs, o successors nostres no metā veguer, o altre official de bando en aquell loc, hont sera estat de bando.

V. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M. CCC. xj.
Cap. vij.

Ordenam, que algun vsurer no puxa tenir offici public, ne de jurisdicció.

VI. ALFONS terç en la Cort de Montblanc, Any M. CCC. xxxij.
Cap. x.

Volem, e per tots temps ordenam, que d' aqui auant, a algu qui haja tengut offici de jurisdicció, fins que taula haja tenguda, e per sententia diffinitiva ne sie estat absolt, no comanem algun offici de jurisdicció, ne de aquell acomanar li darem sperança en qualseuol manera, ne consentirē, que en lo endemig, çoesa saber, entro que sie absolt, lo dit offici a algun parent seu, o amic, sots sperança que feta la absolutio demunt dita aquell offici haja, en alguna manera sie comanat.

VII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xj.

Per tal que a las fraus, las quals en las cosas de uall scritas haue trobat esser fetas, sie occorregut, ordenam, e stablim, que tots aquells, qui en algū loc de offici de assessoria hā vsat, als dits officis sots nom de consellers, o en altra manera no siē rebuts, e aquells qui rebuts hi son, quē sien remoguts, entro que taula hajan tenguda, e per sententia sien absolts: e si algu aytal offici cōtra la forma demunt dita de aqui auant pendra, de offici de esser assessor, e jutge, axi cō inhabil perpetualmēt sie priuat.

VIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xij.

Per tal q̄ tota materia d' suspita, de affinitat, de cōsanguinitat, de amor, de oy, e de fauor sie tolt, statuim, e ordenam, que en las veguerias de Cathalunya de aqui auant no sien posats veguers hauets domicilis en aquellas, o si de aquen seran nadius.

VIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xij.

Com segons lo capitol fet per lo dit senyor Rey pare nostre en la primera Cort de Barcelona, nos no dejam posar veguer, o altre official de bando, en aquell loc, en lo qual sera estat de bando, e auengadas algūs ni hā posats qui son d' bando, axi q̄ aquells, ab los quals ells son de bando, no sien sots destret, o jurisdicció de aquells, o aquells officials assegurants, que durant aquell offici

offici, dā a aq̄lls no daran, o fer procuraran, e aço sie vist esser fet cōtra lo enteniment del capitol demunt dit, emperamor de aço stablim, e ordenam, que de aqui auant las demuntitas cosas no façam, ans si alguns aytals hi son, dels demunt dits officis aquells volem, e declaram esser remoguts.

X. PERE terç en la Cort de Perpinya,
Any M. CCC. Lj.
Cap. j.

Primeramēt empero ordenā, e statuim, que no comanē a negu, qui de aqui auant a nos pregarias per si faça, o supplicatio, offici de vegueria, o ballia, o qualque altre, per lo qual en Cathalunya se de ja tenir taula: com aytal, qui axi per si supplicant al offici se ingereix, suspitos dejam de bon dret al regimēt de aquell reputar, e aço mateix en los pregants per si, sobre la prouisio a ells del offici dels inquisidors de la taula faedora, volem que sie obseruat.

XI. LO MATEIX en dita Cort
Cap. iij.

Car la vtilitat dels sotsmesos nostres no requer, que a algu qui haja la scriuania de alguna cort, o als substituits dell, lo principal offici de aquella cort sie comanat, ordenam, e stablim, que a algu hauent ara, o de aqui auant scriuania de la cort del veguer, del balle, o de altre offici ordinari, lo offici de vegueria, o ballia, o altre qualque offi

ci ordinari d' aquella cort, en la qual haura la scriuania, encara q̄ per substitut aquella regis, o als substituits de aquell, en neguna manera no sie comanat: perço empero vedar no entenem, q̄ aquell qui ha scriuania de altra cort, o sos substituits, no puxā tenir offici ordinari de altra cort en lo mateix loc.

XII. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M. CCC. Lxij.
Cap. xvij.

Ajustant a las cōstitucions fetas per lo molt Alt senyor Rey Namfos, en la Cort de Montso, que comença, *Ordenā e statuim en la dita Cort, &c.* en la fi, e per lo molt Alt senyor en Iacme aui nostre en la primera Cort de Barcelona, que comença, *veguers, &c.* e per aquell mateix en la Cort de Gerona, que comença, *A supplicatio de tots los demunt dits, &c.* statuim, quel official, qui per obtenir offici de jurisdicció diners dara, o prestara, o per pacte, o assignatio se obligara, o prometra de dar alguna cosa a nos, o a Primogenit nostre, o a algun altre, dels emoluments, o esdeueniments de son offici, o alguna assignatio sobre los esdeueniments del dit offici impetrara, o en altra manera obtindra a ell esser pagat, a regir aquell offici sie inhabil ipso jure, declarant, que tot ço que fara com a official, sie haut per nulle, e per no fet.

XIII. MARIA Confort, e Lo ōinent general de Alfons quart en la Cort de Barcelona, Any M. CCC. xxij. Cap. xij.

Com

COm segons constitutions de Cathalunya algun offici no dega esser donat, ne comanat per diners, perço confirmants las ditas cõstitutions ordenam, e statuim perpetualment a las ditas constitutions ajustats, que si algu en lo triēni present, o de aquí auant, per si, o per altri directamet, o indirecta haura promes, prometra, o dara diners, argent, o seruey algu valents mes de deu sous, o fara promissio, o obligatio al senyor Rey, o a nos, o al Primogenit, o als successors de aquells, o nostres, o a algun altre qualseuol offici, o persona, per obtenir algũ offici de jurisdicció dins lo Principat de Cathalunya, ara sie perpetual, o temporal, si aquell en la dita manera obtindra, sie priuat dels dits offici, o officis, e sie hagut per infame sens alguna dispensatio, e inhabil per deu anys, a obtenir offici de jurisdicció Reyale en Cathalunya, e los qui pendran tals diners, pecunias, argent, o seruey, valent mes de deu sous, sie tēguts restituir aquells ab lo doble, la meytat al senyor Rey, e la altra meytat al General de Cathalunya. Volem mes, e ordenam, que las constitucions de Cathalunya prohibints, q̄ algu que sie domiciliat dins la vegueria, o sie de bando, o q̄ haja regit offici triēnal en lo triēni passat, e no haja purgada la taula, no puga obtenir offici triēnal, sien simplemēt seruadas a la letra, e las personas contra la pensa de las ditas constitucions proueidias dels dits officis, encontinent sien remogudas, e proueidias altrahabils, e sufficients, seruadas las ditas constitutions simplement, e plana.

XIII. CARLES en la segona Cort de Montso, Any M.D. xxxiiij. Cap. iij.

MEs auant statuim, y ordenā, que los naturals, o poblats en las vilas, o locs deça Cinca, en las quals nos cullen los drets del General de Cathalunya, no pogan de aci auant concorrer en officis alguns, axi ab jurisdicció, cõ sens jurisdicció dels dits Principat, y Cõtats, ni tenir, ni regir aquells.

XV. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles en la segona Cort de Montso, Any M.D. Lij. Cap. xxiiij.

MEs encara statuim, y ordenam, que ningun balle, o loctinent de aquell no puga esser familiar de la inquisicio, e sien compresos tambe en lo present capitol jutges, y scriuans, y que dexat lo offici no pogan tornar esser familiars, o officials del inquisidor.

XVI. PHILIP en la Cort de Montso, Any M.D. Lxxxv. Cap. xxj.

ATes que per constitucio cap. xxiiij. de las Cortes del Any M.D. Lij. esta disposat, que ningun balle, o loctinent de aquell, jutges, y scriuans de alguna cort pogan esser familiars del sanct offici, ni officials de aquell, y altres officials qui tenen obligatio de purgar taula, y en aquella ajustant statuim, y ordenam ab loatio de la present Cort, que los

que los veguers, concellers, paers, jurats, consols de la lotja, jutges de apells, administradors de las plaças, mostesafs, credencers, y receptors de pecunias, procuradors, y homēs de consell, y finalment aquells a qui tocara la admissio del tal balle, o oficial Reyale, ni tãpoc en algun offici de administratio de ciutats, vilas, y locs, nol pogan admetre essent familiar, o official, y ministre del sanct offici, sots pena de doscents ducats, aplicadors als cofrēs Reyals nostres, y que los tals officials no pogan admetre en assessor, o jutge, o scriua semblat familiar, o official del sanct offici, sots pena de la constitucio de la obseruança, restat lo pedit, y mētionat capitol en tot en la força, y valor.

DE COSAS PROHIBIDAS ALS OFFICIALS. TIT. LVII.

I. PERE segon en la Cort de Barcelona, Any M.CC. Lxxxiiij. Cap. iij.

STatuim en axi, volem, e ordenam, q̄ los veguers, procuradors, o altres officials qualseuella, saigs, o bastoners nostres, no entren de aquí auant en ciutats, vilas, castells, ne en los termens de las ciutats, ne de las vilas, ne dels castells, ne en altres locs de aquells en Cathalunya, qui no sie

nostres, per clams, ne per fadigas, ne per penyoras, o per executiõs a fer, ne per alguna altra occasio, per raho de son offici, sino axi com en temps del senyor en Iacme de bona memoria çaenrera Rey de Arago pare nostre es estat acostumat de fer.

II. ALFONS segon en la Cort de Montso, Any M.CC. Lxxxviii. §. del Cap. j.

STatuim, e ordenam, que algun official no gos pendre seruey de algu, sino solament de menjar, e de aquell poca cosa, e si ho fara, que encontinent perda lo offici, e que li sie imputat, axi com a furt.

III. LOMATEIX en dita Cort Cap. v.

ORdenam, e statuim, que algũ official nostre no gos pendre seruey, ne encara se gos vnir ab algun altre official, ne agabellar, ne gos fer se de familia, o casa de algun noble de nostra senyoria, ne gos tenir rēda de null hom, sino solament salari de nos, tinent aquell offici, e si ho feya, que perda lo offici, e sie exillat de la terra per yn any, saluant empero aquells, qui ans que tēguessen lo offici per nos hajessen aquellas rendas, o beneficis.

III. LOMATEIX en dita Cort Cap. xj.

ORdenam, e statuim, q̄ si algũ monastir, o Esgleya, o hom religios, o altra persona qual que sie

que sie se fera obligat a algũ official nostre, tinent offici, ab carta de donar en sa vida censal de diners, o de otras cosas pocas, o muchas, sie encõ tinent reuocada aquella donatio, e que de aqui auant no sie tengut de pagar aquell censal, ne las otras cosas, de que hajan fetas las ditas donacions, perço çar ho farien per paor. Aço mateix ordenam, e stablim sobrels violaris a ell̄s assignats, estants officials.

V. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxvij.

ORdenam, e stablim, que algun veguer, saig, o altre official no puxa fer acapte, e si ho fa, que pac lo doble.

VI. IACME segõ en la primera Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxj. Cap. iij.

ALgun scriua, ni assessor nos gos asçar a veguer, ne a balle, ne a altre official.

VII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxij.

ALgun veguer, o official nostre no pos ban en hom̄s, ne en honors que sien en terme de castells de Prelats, de religiosos, de rics hom̄s, de cauallers, de ciutadans, o de hom̄s de vilas.

VIII. LO MATEIX en la segona Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxvij. Cap. xij.

ALgun veguer, o balle, o altre official no puxa comprar, ne fer comprar rendas, del loc hont sera official, ne hauer part en aquellas.

VIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xviii.

ALguna persona tinent offici nostre, no puxa tenir offici de Prelat, ni de religios, ni de ric hom̄, ne de neguna altra persona, de qualque condicio sie.

X. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxij.

ALgun official nostre qui vs de jurisdicció, no puxa comprar, ne per compra hauer alguna cosa immoble, que sie de alguna fotsmes de son offici, ne encara de moble, que p força de cort se venes.

XI. LO MATEIX en la Cort de Leyda, Any M. CCC. j.
Cap. vij.

Sobre aquell capitol de la dita general Cort de Barcelona prop ara passada qui comença. *Algun official nostre qui vs de jurisdicció, no puxa comprar, &c.* sie ajustat, ne fer comprar, ne part hauer, ne frau neguna metre sobre allo.

XII. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M. CCC. xj.
Cap. xv.

Orde-

ORdenam de consell, assentiment, e approbatio dels demunt dits, q̄ si algun veguer, balle, o cort, o altre official nostre, diners, o otras cosas en poder seu comanadas, o secrestadas per raho de son offici, despendra, o cõuertira en tot, o en part en v̄sos nostres, o seus prop̄s, o de altri, que tot allo q̄ haura rebut, o desp̄s, o haura fet pedre, despendre, o conuertir en dits v̄sos, haja de restituir en doble encontinent, e que en ningun temps tenga offici nostre.

XIII. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any M. CCC. xxi.
Cap. vij.

STatuim, que lo capitol fet en la dita primera Cort per nos celebrada en la ciutat de Barcelona, lo qual comença. *Algun veguer, o official nostre no pos ban, &c.* sie tengut, e obseruat. E anyadint stablim, que si cõtra aquell capitol fet es, o fera, que sie reuocat, e no valla.

XIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xvij.

ASupplicatio d̄ tots los demunt dits statuim, e encara ordenam, que algun official nostre, al qual nos dejam alguna quantitat de diners, no puxa impetrar de nos alguna assignatio a ell esser feta, sobre las exidas, prouents, esdeueniments, o drets del offici a ell comanats, per tal com los fotsmesos per ay tal assignatio serien agreuiats, e tota assignatio d̄ quen feta sie reuocada.

XV. PERE terç en la Cort de Perpinya, Any M. CCC. Lj.
Cap. xviii.

SAncim, statuim, e ordenam, q̄ algun veguer, balle, o assessor, e qualque altre official, ne loc tinentes lurs, ne encara algu de casa, o familia de aq̄lls no gose rebre procuratio, o commissio de alguna persona sobre rendas, o altres drets dintre lur destret collidors, exceptadas rendas, e esdeueniments nostres, los quals als nostres officials, o aquells qui sie de lurs casas, o familia, segõs lo poder per nos a ell̄s liurat, o liurador, collir sie legut, o leuar.

XVI. LO MATEIX en la Cort de Mõso, Any M. CCC. Lxiiij.
Cap. xxxiiij.

APprobants la constitutio feta per lo senyor Rey Namos pare nostre, en la Cort de Montblac, que comença. *Statuim, y ordenam que fotsballes, &c.* volem, que si lo veguer de Barcelona, per elegir capde guaytas, o lo balle nostre qualque sie de Cathalunya per elegir, e prouoir, segõs lo tenor de la dita constitutio, fotsballes, diners, o algũ do, o munus reben, vltra doscents morabatins de or, en los quals aquells volem esser punits, de lurs officis sens sperança de venia siẽ priuats. E si per nos, o altre, qui per los demunt dits los dits fotsballes, o capde guaytas sera elets, o prouaits, ay tal electio, o prouisio sie irrita de tot en tot, e nulla.

Marti

XVII. MARTI en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC.viii.
Cap.de Cort. x.

Sie merce vostra, q̄ a algun official ordinari vostre de qualseuol stament, grau, o condicio sie, no puxa esser feta, ne ell gos acceptar commissio alguna de qualseuol causa, o negoci, ne puxa v̄sar de aquella, ans solament haja v̄sar de sa ordinaria potestat, e ab consell de son assessor. E si feya lo contrari, sie haut per priuat de son offici, e t̄gut de restituir a la part de qui sera interes totas mesios quen hajes fetas, e damnatges quen hajes sostenguts.
Plau al senyor Rey.

XVIII. MARIA Confort, e Loctinent general de Alfons quart en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC.xxij. Cap. xiiij.

AB aquest edicte perpetual statum, ordena, e expressamēt inhibim, q̄ los Portants veus de Governador general, ne encara altres qualseuol officials del dit senyor Rey no pugan, ne presumescā compellir alguna vniuersitat, o comunitat de ciutat, vila, o loc, ne encara algū singular de qualseuol ley, stament, o condicio sie; per alguna exquisita color, o manera acceptar, o pendre remissions, directament, o indirecta, de la qual, o per occasio de aquella prengan alguna quantitat, o altra cosa: e si lo contrari sera fet, volem que tals Governador, Portant veus, e altres officials sien tenguts a restituir a las ditas vniuersi-

tats, e comunitat, e singulars, ço que rebut, e exigit haurā ab lo doble, axi que, pus apparra las ditas cosas per extorsio hauer fetas, no pugan v̄sar de lurs officis, ne exercir aq̄lls, fins la dita restitutio ab lo doble haurā feta, e las remissions axi fetas sien nul las, si doncs los obtinets aquellas no sen volran alegrar.

XVIII. CARLES en la quarta Cort de Mōtso, Any M.D. xxxij.
Cap. xxxvij.

STatuim, y ordenam, que de aci al deuāt los officials axi del nostre Loctinent general, cō dels Portants veus de nostre general Governador en dits Principat, y Comtats, no pugan aportar sen los originals processos de las corts dels ordinari, per regalia, ni altrament, ne pugan forçar, ne compellir als demutdits ordinari, ni a lurs scriuas, quels liuren dits originals processos, e vōlent los ne forçar, no sien obligats a obeir, pus los scriuans dels dits ordinari dins dos dies los donen copia autentica dels dits processos: e los processos qui vuy son en poder de la Regia Audiencia, o de sos officials, o de dits Governadors, o de officials lurs sien restituits encontinent, retenguda copia de aquells.

XX. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles en la primera Cort de Mōtso, Any M.D. xxxvij.
Cap. xxvj.

LOs doctores del Royal Consell nos pugā ocupar en commissio,

missions, o entreuenir cō assessors, o aliàs en causas ecclesiasticas, ni de Barons, axi ciuils, com criminals: y que axi sie seruat en los assessors, o jutges Reyals dels Comtats de Rossello, y Cerdanya, sino en cas que aparega al Virrey, o al Governador presidint conuenir.

XXI. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxij.

PEr prouoir a moltes extorsions, ques fan per los officials, y ministres de las corts dels ordinari Reyals del Principat de Catalunya, y Cōtats de Rossello, y Cerdanya, de exigir salaris, mes auāt de la taxa feta per constitucions de Catalunya, y perço recusan fer polissas, y albarans de las rebudas, perq̄ nos puga mostrar apres la veritat, perço statuim, y ordena, q̄ ningu puga esser cōpellit, o forçat, pagar quantitat alguna als dits officials, com son veugers, sotsueggers, balles, sotsballes, jutges, assessors, scriuas, notaris, y altres ministres d̄ ditas corts dels ordinari, sino q̄ primer p dits officials, y ministres sie feta apocha, o albara d̄ la rebuda de dita quantitat, en la qual apocha, o albara sien narradas totas las partidas, y per menut especificadas, del que per ells sera rebut, y la causa per que, a si ques puga veure, y prouar, si haura excedit la taxa dels salaris, y que de aqui auant, reuocats tots abusos, serue dits officials, y ministres las taxas de las constitucions generals, sots pena de priuatiō de lurs officis, y de hauer restituir en doble lo exigit.

QUE TOTS LOS OFFICIALS EN CATHALVNYA, Y MALLORÇAS SIEN CATHALANS. TIT. LVIII.

I. IACME segon en la primera Cort de Barcelona, Any M.CC.
Lxxxj. Cap. j.

Supplicatio de la dita Cort atorgā, statuim, e ordena per tots tēps, que de aqui auāt Procurador, veguer, balle, e cort, e tot altre official qui dret haja a retre de vn a altre en Catalunya, e en lo Regne de Mallorca, e en las ditas Illas, e lo assessor dells sien Cathalans.

II. LO MATEIX en dita Cort
Cap. ij.

LOnoble Infant en Pere mentre sie Procurador de Catalunya, e los altres Procuradors de Catalunya, e de las ditas Illas de aqui auant hajan consellers, e jutges Cathalans en los fets de Catalunya, e del Regne de Mallorca, e d̄ las ditas Illas, e no altres, perço com los Cathalans saben mils las costumas, e las obseruanças de Catalunya, e de las ditas Illas.

III. ALFONS terç en la Cort de Montblanc, Any M.CCC. xxij.
Cap. xx.

A Supplicatio de tots los demutdits statuim, e ordena,
L que lo

que lo capitol fet per lo dit senyor Rey pare nostre en la primera Cort de Barcelona, lo qual comença. *Lo noble Infant en Pere, &c.* sie obseruat, hōt que sie lo dit Procurador. Ajustats, que algun qui domicili no haja en Cathalunya, no puxa esser jutge ordinari, delegat, o official qui vs de jurisdicció, ne conceixer de algū negoci de Cathalunya, o aquell encara determenar: e aço volēm esser estes, no tant solament als jutges de la nostra cort, ans encara als jutges de la molt Alta Reyna muller nostra, e del Alt Infant en Pere Primogenit, e general Procurador nostre, e encara a vniuersos altres jutges, e officials. E si contra las demuntadas cosas per alguns sera proceit, pronuntiat, o sententiat, aytal proces, o sententia freyturas de força, e de effecte,

III. PERE terç en la Cort de Ceruera, Any M. CCC. Lviij. Cap. x.

P Art aço confirmant la constitució feta en la Cort de Mōtblanc, per lo molt Alt senyor Rey Nāfos de alta recordatio pare nostre, que comença. *A supplicatio de tots los demuntats statuim, y ordenam, que lo capitol fet per lo dit senyor Rey en Pere pare nostre, &c.* e a aquell any adint statuim, q̄ algu qui domicili no haja en Cathalunya, e aq̄ll comunamēt no tēga en aquella, no puxa encara en nostra persona conceixer, o sentēcias donar, ne proces encara algu regonexer, e relatio en nostra cort, o en altra part fet de aquell, ne en altra manera se entremeta de causas d̄ Cathalunya,

per neguna manera: e si lo contrari per qualseuol sera assejat de fet, sie encōtinent per cas, e va: en aço empero lo Cāceller, e Vicicāceller nostres, encara siē en altres locs domiciliats, no volē quey sien cōpresos.

V. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xij. Cap. x.

A Quells mateixs scriuans de las corts nostras, e del general Governador, e Secretaris, los quals per domicili no son Cathalans, quant als actes judicis, e processos que nos menarā en la Audiētia, o Cācellaria nostra, o del dit Governador general, ço es deuant Cāceller, Vicicāceller, o Regent la Cācellaria nostra, o del dit Governador general, demētre nos, o lo dit general Governador serem en Cathalunya, volēm ab aquesta perpetual constitució, que no vsen del offici, e si lo contrari faran, que los actes per ells fadors sien nulles.

VI. LO MATEIX en dita Cort Cap. xi.

C Onfirmants las constitucións fetas en la primera Cort de Barcelona del Rey en Iacme, començant. *A supplicatio de la dita Cort atorgam, statuim, y ordenā, &c.* e altra del dit Rey en aq̄lla mateixa Cort feta, començant. *Lo noble Infant en Pere, &c.* e altra del Rey Alfōs feta en la Cort de Mōtblāc, començant. *A supplicatio de tots los demuntats, &c.* e la constitució feta en la Cort de Ceruera començant.

Part

Part aço cōfirmats, &c. statuim, e d̄ cōsentimēt, e approbatio de la Cort ordenā, a las ditas cōstitucións penas ajustats, q̄ si aq̄ll qui no sera domiciliat en Cathalunya, haura fet en alguna cosa cōtra las ditas cōstitucións, o alguna de aq̄llas, e opposat, o req̄st per alguna de las parts, en continent no desistira de la cosa, que contra las ditas constitucions, o alguna de aq̄llas haura fet; segōs dit es, ipso facto incorregapena de cent florins de or, e no resmenys sie fet infame, de la qual pena la meytat al fisc Rey al, e l'altra meytat a la part contra la qual sera estat impetrat, sie applicada, e lo impetrant fretur de las cosas impetradas.

VII. MARIA Consort, e Loctinent general de Alfons quart, en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xxij. Cap. x.

A Quells mateixs scriuans, Secretaris, e encara loctinēt, o regēt offici d̄ Prothonotari, quāt es al exercici de fer processos, enquestas, e tots altres actes judicis tocants en qualseuol manera Cathalans, ques menaran, es actitaran deuant lo dit senyor, o son Primogenit, o Governador general, e encara deuant nos, o en nostra Audiētia, e sua, volēm, e ordenam de approbatio de la Cort, esser nadius, poblats, e domiciliats dins lo Principat d̄ Cathalunya, e si lo contrari sera fet, que los actes, per aleres, que no hajan las ditas qualitats, fets, siē ipso facto nulles, exceptats manaments, letras, cartas, prouisions, e sentēcias, las quals pugan los altres scriuans, e Secretaris

ordinaris del altres Regnes, e terras del dit senyor rebre.

VIII. LA MATEIXA en dita Cort Cap. xxx.

P Er proueir a la indēnitat del Principat de Cathalunya, e fugir los perills quis porien seguir, prometem, statuim, e ordenā, q̄ lo senyor Rey, o successors seus de aqui auant no proueirā, proueescan, ne proueir pugā de offici de castellanias, o guarda de las forças, e castells, ne de capitánias, sino sera a personas nadius, e naturals, e pobladas de fet, e sens dispēfatio en lo dit Principat: e si lo cōtrari es, o sera estat fet per auant, sie nulle ipso facto, e tornat al primer statmēt, e encara volēm, que als personas, contra lo tenor de la present constitució, dels dits officis de castellanias, custodias, e capitánias proueidias, no siē haguts per castellas, guardas, ni capitāns, nils sie en res obeit: exceptats empero los del Regne de Sicilia, de Mallorcas, de Sardenya, de Corcega, si en tāt cō Cathalans porie obtenir, e hauer los dits officis en los dits Regnes de Sicilia, de Mallorcas, de Sardenya, e de Corcega: declarat, e ampliat, q̄ aquell sie hagut per natural nadiu de Cathalunya, qui en Cathalunya sera nat, e aq̄ll q̄ noy sera nat, pus lo pare, o au paternal de aq̄ll sera nat, e domiciliat en Cathalunya: ajustant a la dita constitució, q̄ en lo dit Regne de Mallorcas, e Illas de aq̄ll adjacēts los dits officis no pugā esser donats sino a personas nadius, e naturals, e domiciliats, segōs desus es dit.

L 2 en lo

en lo dit Principat de Cathalunya, o del Regne de Mallorcas.

VIII. IOAN segó en la Cort de Montso, Any M.CCCC.Lxx.
Cap.de Cort xx.

COm per la Illustríssima senyora dona Maria de memoria immortal, en la Cort general per ella en la ciutat d' Barcelona cō a Loctinent general celebrada, sic estada atorgada la cōstitutio del tenor seguent. *Per prouir a la indemnitat del Principat de Cathalunya, &c.* perço la present Cort humilment supplica vostra Alteza sic merce sua, ans d' la cōclusio, e expeditio d' la present Cort ab effecte seruar, e fer seruar, e metre en executio totas, e sengles cosas cōtengudas en la dita constitutio, en forma, que los dits alcayts, capitās, guardas, custodias, sotsalcayts, e loctinents sic mesos, juxta los termēs, paraulas, e dispositio de la dita constitutio: als quals dits alcayts, capitans, guardas, custodias, sotsalcayts, e loctinents sic merce vostra donar de vostres bens, e rendas aquell sosteniment, que fins aci es donat, als q' dits castells tenē, e que fins las ditas cosas hajan compliment, e sic mesas ab effecte en executio, la present oferta no haja, ne puga hauer loc: e si en negun temps era cōtrafet a la cōstitutio, ipso facto cesse lo seruey. Plau al senyor Rey, e promet, que dins spay d' sis mesos primer vinets donara cōplit effecte en la obseruāça de totas, e sengles cosas contengudas en la precedent constitutio, capitol, a additio, e si nou feya, con-

sent esser extincta la oferta dels tres cents de cauall, feta per la present Cort, e que lo seruey de aquella cesse ipso facto, e tots drets, e imposts fets per causa de la dita oferta, e sosteniment dels dits trescents de cauall sien extincts ipso facto: e mes vol, e consent, que totas, e qualseuol rendas, axi de censals, com altres, las quals per qualseuol titol, o causa, directament, o indirecta fins aci han seruit, e son estadas consignadas a sustentatio dels alcayts, e castells, sien exigidas, e rebudas per los Deputats de Cathalunya, als quals ara per lauors en tal cas, la dita Majestat ne fa consignatio, e de present intima ab la present a tots, y sengles qui fan dits censals, y rendas, que passat lo dit temps, no hauen donat compliment la dita Majestat a las cosas sobreditas ab tot effecte, respongant, e paguen als dits Deputats, los quals per sa propria authoritat, de alli auant pugan, e degā exigir, e rebre ditas rendas, las quals per ells sien conuertidas en reparatio de murs, e valls de aquella ciutat, e vila de hont se exigexen, e sic cessada tota subuentio de sosteniment als dits alcayts de castells, e de executar ditas cosas presten los Deputats sagrament, e homenage: e la Majestat del dit senyor se abdica tot poder, de donar empatx, e torb algu en las ditas cosas. E mes cōsent la dita Majestat, que tāt quāt tardara prouir juxta serie del dit capitol, constitutio, e additio, en la mutatio de mossen Carcaxona, lo qual té lo alcaydiat d' Ceruera, sic pmes a la vila, tenir, e cōseruar los palencs q' fets ha

fets ha entre la vila, e lo castell. E no resmenys la Majestat del dit senyor haja tenir, seruar, e cōplir totas, e sengles cosas en la dita constitutio, capitol, e additio contengudas.

X. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort Lij.

COm per vostra Majestat, e p' lo Illustríssim senyor Rey de Sicilia Primogenit, e Loctinēt vostre general, e Princep de Castella, en dos parlamēts, hu p' vostra dita senyoria en Tarragona, e lo altre per lo dit Loctinent en Ceruera als Cathalās celebrats, sic estat proueit, e ordenat, que si los Aragonesos dins temps de vn any, de la celebratio del dit primer parlament en apres seguent, e comptador, no reuocauan lo fur per ells nouamēt fet, proueing, que Vicicancellor, Prothonotari, e loctinent de Prothonotari, juristas, Secretaris, scriuans de manament, e altres officials de la cort de vostra Excellentia, e del dit senyor, en lo dit Regne d' Arago vfar no pugan, sino eren naturals, o domiciliats en aquell, los dits Aragonesos fossen priuats de aquells officis, dels quals los Cathalans son priuats per lo dit fur en Arago, e dins lo tēps del dit any, ni ara de present encara, lo dit fur no sic estat reuocat, ans romangā los dits Cathalans molt perjudicats, e interessats per aquells, e las decretatiōs fetas per vostra Alteza, e lo dit senyor Rey de Sicilia als dits capitols dels dits parlaments, no hajan sortit son effecte, perço la Cort del Principat de Ca-

thalunya humilmēt supplica, sic merce vostra, obseruant los dits capitols, e ordinations, de continent prohibir lo exercici dels dits officis, e inhibir los dits Aragonesos d' aqlls, e manar no vfen, fins la dita Cort del dit Principat sic legittimament certificada de la reuocatio del dit fur: e si vfaran contra la dita prohibicio, tots los actes per aquells factors sien haguts per nulles, e ineficaces, e per tals reputats. Plau al senyor Rey.

XI. FERRANDO segon en la primera Cort d' Barcelona, Any M.CCCC.Lxxxi. Cap. xij.

Approbants, loants, e confirmants las cōstitutions sobre aço disponents, de e ab consentiment, e loament de la present Cort proueim, e ordenam, que alguna persona que no sic nada, e domiciliada en Cathalunya verament, e sens frau, e fictio, no puga tenir, ne exercir algū offici perpetuo, triennial, o temporal, o de algutz irs, o altres qualseuol officis ordinaris, o extraordinaris, o altres officis axi majors, com menors, ab jurisdiccio, o sens jurisdiccio, no obstant qualseuol vs en contrari introduit, decernint, tots actes en contrari esser nulles, e ineficaces, e aquells esser reputats per priuadas personas: pero q' los estrangers, qui de present tenen officis triennals, pugan tenir, e continuar aquells, per lo temps per las constitutions statuit, no prejudicant a las constitutions, e actes

de Cort disponents sobre los dits officis, e altres qui deuen esser regits per Cathalans: no volent, ne entenent, que en la present dispositio sien compresos Loctinentia general en lo dit Principat, ne altres officis de casa nostra, e dels Reys successors nostres: empero per aço no volem prejudicar, ne derogar als vsatges, constitutions, e priuilegis, vsos, e costums del Principat de Cathalunya, si altramet per aqlls era proueit: volẽ empero, q̃ aquellas personas ecclesiasticas que tenen, o tendran en lo dit Principat Prelaturas, Dignitats, canõgias de Seus Cathedrals, o Comandas del orde de sanct Ioan, pus los obtinents aquellas sien nadius de nostres Regnes, e terras, e conformes a la cõstitutio feta per lo Illustrißim Rey don Alfons oncle nostre de gloriosa recordatio en la Cort de sanct Cugat, e tingan son domicili, e residentia personal dins lo Principat de Cathalunya, pujan hauer, e tenir tots officis, que personas ecclesiasticas nadas, e domiciliadas en Cathalunya poden tenir, e exercir, pus empero en las terras, de hont los dits ecclesiastics fora lo dit Principat seran, no sien prohibits los Cathalans obtenir semblats officis.

XII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xviiiij.

PEr quant en diuersas constitutions de Cathalunya, e encara algunas de las precedents per nos fetas, son expressament prohibidas de officis, axi de jurisdicció, cõ

sens jurisdicció, castellanias, castellanias, e capitannias, e en diuersas altres cosas, las personas que no son nadas, e domiciliadas dins lo Principat de Cathalunya, e axi p̃ causa de las turbations, cõ altramet se tropien vuy en die, e encara per auant se porien trobar molts fills de Cathalans, qui no son nats dins lo Principat de Cathalunya, ans fora de aqll, per rãl statum, e ordenã, q̃ qualseuol personas s̃ qualseuol statum, e cõdicio sien, q̃ serã nats, o naxerã de aqui auãt fora lo dit Principat de Cathalunya, si aqlls tals serã fills s̃ Cathalans, nats, e domiciliats dins lo Principat, e volran venir de las ditas parts hont son nats, a estar, e habitar, e tenir son domicili, e capmajor, e realment aquell tindran vertaderament, sens frau algu, dins lo dit Principat, que aquells tals, encara que sien nats fora lo dit Principat, sien haguts en todas cosas, e en tots officis, e beneficis per vertaders Cathalans, axi com si fossen nats dins lo dit Principat.

XIII. LO MATEIX en la segona Cort de
Barcelona, Any M.CCCC.
Lxxxiiij. Cap. Lxvi.

PEr quant per constitutio en la Cort de Montso feta, alguns estrangers foren prohibits de poder tenir alguns officis en lo Principat de Cathalunya, si doncs dins cert temps en dita constitutio prefigit, en las parts de hont tals estrangers son nats, no eren reuocats los furs, constitutions, e statuts fets, que Cathalans no pujan

alli te

alli tenir officis, e lo dit temps sie ja passat, perço ab approbatio s̃ la present Cort statum, que tots temps q̃ dits furs, constitutions, e statuts contra dits Cathalans seran reuocats en ditas parts, que la demunt dita prohibicio en dita Cort de Montso feta contra dits estrangers, per occasio de dits furs, constitutions, e statuts, sie haguda ex tunc per reuocada, quant a las ditas terras, e locs, q̃ hauran feta la dita reuocatio.

XIII. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles en la primera Cort de Montso, Any M.D. xxxvij.
Cap. xxxvj.

PEr proueir, a que no sien fetas relations falças, ni rebre salaris immoderats p̃ los porters, verguers, y missatges s̃ la Reyat Audientia, y del Portant veus de general Governador de Cathalunya, y del veguer de Barcelona, y altres Corts Reyals de la dita ciutat, statum, e ordenam, que de aci auãt en los officis se hauran de proueir, tals officis no sien atorgats a estrangers, ni a personas incognitas: e q̃ lo present capitol sie extes per los Comtats de Rossello, y Cerdanya.

XV. LO MATEIX en la segona Cort de Montso, Any M.D. Liiij.
Cap. de Cort viiiij.

SVpplica la dita Cort a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, que Francesos, ni fills de aquells, encara que sien casats, no pugã obtenir offici Reyat en Cathalu

nya, y los quilts tenen, ne sien remoguts, y en loc de aqlls posats Cathalans: entenen empero, q̃ lo present capitol no cõprenga los fills de dits francesos, nats, y domiciliats en Cathalunya. Plau a sa Alteza, q̃ aço se entega en lo de aqui auãt, en los qui no tindran sos domicilis per deu anys en Cathalunya, y ques guarden las cõstitucions sobre aço disponfants.

XVI. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. Lxxxv. Cap. de Cort xxvj.

PEr quãt per cõstitutio de Cathalunya, y capitols de Cort esta ordenat, que tots los officials, axi ab jurisdicció, cõ sens ella, y axi de la cort nostra, com de la Prouintia, y los s̃ las Illas de Mallorca, Menorca y Yuica hajan de esser naturals de Cathalunya, y Comtats s̃ Rossello, y Cerdanya, y prohibescan particularment, que lo Prothonotari de Arago y son loctinat, Secretaris, y scriuans de manament que no seran naturals no pujan fer ningũs despatxs tocants a dits Principat, y Comtats, y Illas sobreditas, ys veja ab la experientia, que molts officials no essent naturals, en violatio de ditas constitutions, y capitols de Cort despatxan diuersos negocis, que per conseguent venẽ a esser nulles, y de ninguna valor, perço supplica la present Cort a vostra Majestat ab luroatio, y approbatio li placia statuir, y ordenar, q̃ per leuar dits inconvenients, que per raho de dita nullitat se porien seguir, y p̃ la obseruãça

L 4 dellas

dellas sie feruit manar, que ditas cōstitutiōs, y capitols de Cort se guarden inuiolablement, no obstāt qual seuol abus; y que los officials Reyals qui vuy son, y per tēps seran siē obligats a prestar jurament, de que no contrauindran a ditas cōstitutiōs, ni capitols de Cort, ni consentiran que sie contrauingut en ellas. Plau a la Majestat ques guarden las constitutions.

**QVE LOS OFFICIALS
FAÇAN PERSONAL RESI
DENTIA EN SOS OFFI
CIS. TIT. LVIII.**

II. ALFONS terç en la Cort de Mont
blanc, Any M.CCC. xxxiiij.
Cap. xv.

Los ueguers, sots ueguers, corts, balles, sotsballes, saigs, e altres officials nostres qui de jurisdicció vsan, si q̄sie de casa nostra, o no, siē tēguts de fer residētia cōtinua, e personal en los locs, en los quals regiran los officis demunt dits: ajustats, que aquells de casa nostra, mentre que tēdrā los dits officis, encara si a la nostra cort vēdran; nols sie fet compte, ni albara de lur quitatio, e a la demunt dita residētia a fer, aquells no resmenys volem esser tenguts, e estrets.

II. PERE terç en la Cort de Ceruera,
Any M.CCC. Lviiiij.
Cap. xv.

Confirmants de aqui auant la constitutio feta en la dita Cort de Montblanc que comença. *Los ueguers, &c.* e a aquella ajustant statuim, que si los dits officials, dels quals en la dita constitutio mētio es feta, residētia cōtinua, e personal no faran, encara si solamēt per dos mesos en lo any, jatsie q̄ entre diuerfas vegadas la dita residētia fer hajan cessat, perdan ipso facto lo salari de aquell any, de la qual per duanos no puxam a aquells gratia, ne remissio fer per neguna manera.

III. CARLES en la quarta Cort de Montso, Any M.D. xxxiiij.
Cap. xxxj.

MEs statuim, y ordenam, que los officis de jutges, y aduocacions Reyals de la vila de Perpinya, hajan de esser regits personalment, y no pugan esser regits p substituts.

**QVE NOVELLS OFFI
CIALS NO SIEN PO
SATS. TIT. LX.**

I. MARIA Consort, e Loctinent general de Alfons quart en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC. xxij. Cap. xxviiij.

Contra constitutions es d̄ Catalunya, no uells officials posar en loc, hont no es acostumat, per ço statuim, ordenam, e declaram, tots, e qualseuol officials consti-

constituits, creats, e posats en qualse uol ciutat, vila, o loc de Catalunya, de Prelats, Barons, cauallers, homēs de paratge, de ciutadans, e de altres hauents jurisdicció, o cōmunio en aquellas, en las quals antigament, en lo tēps del senyor Rey en Pere terç no eren acostumats, no deure esser posats, ni cōstituits, e aquells, e quiscun de aquells, sots qualseuulla titol, o nom sien estats posats, reuocam, e hauem per reuocats, e tornam las ditas ciutats, vilas, e locs, e los dits officials al vs antic, e acostumat, axi que de aqui auant no pugan, ne gofen vsar, ne exercir jurisdicció, sino en los locs, e en, e per la forma que feyan en lo temps del dit senyor Rey en Pere proauí nostre, e de sos antecessors: tolēts, e abolints totas, e senclas commissiōs, e prouisiōs en contrari fetas, e emanadas, o de aqui auant emanadoras: e si lo contrari se ra fet p los dits officials, o algu dells, sien haguts per priuats de lurs officis, e tots actes que apres faran, sien ipso jure nulles, e no sien obtemperats per los officials ordinari: e hōt los dits officials reduits al vs antic, se esdeuendra vsar de alguna jurisdicció, sēs lo vs antic feta, tals officials estrenyem, e volem esser estrets a tenir taula, e assegurar aquella, segons en los officials triennals es statut, e ordenat.

II. LA MATEIXA en dita Cort
Cap. xxviiiij.

Per tolre vexacions als subdits del senyor Rey, statuim, e ordenam ab consentiment de la

dita Cort, que algū cōmissari, sots titol, o nom de Visrey, loctinent, protector, reformador, procurador, delegat, instigador, o sots qualseuol altre nō, titol, o vocable sie nomenat, o descriure, se puga, e per qualseuol cas, necessitat, vrgentia, o manera, no sie, ni puga esser per lo dit senyor Rey, ni per nos, ni per lo Primogenit, o successors lurs, o nostres, ne p alguna altra persona de qualseuol altra authoritat, o poder stablida, creat, ordenat, ne trames en alguna part del Principat de Catalunya, e totas prouisiōs fetas, e faedoras en cōtrari sien cassas, e nullas, e los dits cōmissaris sien haguts totalmēt per priuadas personas, e en res no sien obeits, e quels puga esser resistit, sens reprehensio alguna.

III. IOAN segō en la Cort de Montso
Any M.CCCC. Lxx. Cap. de
Cort xxxiiij.

COm per la multiplicatio dels commissaris creats en lo dit vostre Principat, sien comesos diuersos abusos, entrant aquells en terras de Esglesias, Barons, cauallers, e altres, per executiōs, exactiōs, e altres actes, en casos no licits, ni permessos de admetre, en euidentissim prejudici, e derogatio de la cōstitutio sobre aço al dit Principat p la Serenissima senyora Reyna dona Maria com a Loctinent general en la Cort de Barcelona atorgada, e per vostra Majestat jurada, e confirmada, la quals es del tenor seguent. *Per tolre vexacions, &c.* pertant la dita Cort humilment supplica sie merce

vosra seruar, e fer seruar inuiolablement la dita constitutio, e si cas era, que a tals cõmissaris era fet qualseuol empatx de fet en manera alguna, per tal empatx, o impediments, no puga esser contra los empatxats feta inquisitio, proces, inquietatio, vexatio, o molestia alguna per vosra senyoria, officials vostres, ne altres: ans si algu, o alguns per tals actes fins aci son estats processats, aquells tals processos sien cancellats, e haguts per nulles, e de nul·la efficacia, e valor. Plau al senyor Rey.

III. FERRAMDO segon en la primera Cort d Barcelona, Any M. CCC. Lxxxj. Cap. xx.

COm en la Ballia general haja Balle, e loctinent de aquell, e de vn tẽps en sa sie introduit, q̄ vltra los dits Balle, e loctinent sie creat vn official, quis diu regent la ballia, lo que es contra cõstitutions, prohibints creatio de officials nous, per tal reuocam ab la present constitutio lo dit offici de regent la ballia general, e volem, que de aqui auant tal offici de nou no puga esser fet, ne creat.

V. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M. D. x. Cap. xxxvij.

STatuim encara, e ordenam, cõfirmants las otras constitutiõs sobre aço disponents, que alli hont no ha hagut official bastoner, de aqui auant no ni puga hauer.

VI. CARLES en la segona Cort de Montso, Any M. D. xxxiiij. Cap. de Cort ij.

COm per la cõstitutio del Rey en Pere terç, en la quarta Cort de Barcelona, començant.

Com los Alguatzirs, &c. sie ordenat, que los Alguatzirs Reyals de Cathalunya tingan jurisdicció en los que son de casa d vosra Majestat, e per altra cõstitutio del Catholic señor Rey Ferrando segon en la primera Cort de Barcelona començant. *Approbants, &c.* sie disposat, q̄ tots los officials en lo present Principat axi ab jurisdicció, cõsents aquella, haja d esser nats, y domicilats en Cathalunya, e tãbe per altra constitutio de la Reyna dona Maria, en la Cort de Barcelona capitol xxviii. Encara per lo capitol xxxij. del Rey don Ioan segon, en la Cort de Montso stiga ordenat, que nouells officials en lo present Principat no sien posats, e contra forma de ditas cõstitutions en los dies passats, estant vosra Majestat en la ciutat de Barcelona, per los quis diuen alcaldes de la cort castellans, se ha vlat de jurisdicció, coneixent de causas dels familiars, y de la casa de vosra Majestat, la qual jurisdicció, segõs es dit, pertany als dits alguatzirs Reyals, en virtut de dita cõstitutio, perço los dits tres staments supplican a vosra Majestat, que hauet per reuocats los dits abusos, y aquells hauent, y reputant per nulles, y de ningun effecte, restant las ditas constitutions en lur força, y valor, en quãt meneister sie vulla de nou statuir, y ordenar, que de aci auant las ditas consti-

constitutions sien integrament obseruadas, proueint expressamẽt, que los dits alcaldes, e altres quis diran officials de la cort, e personas estrangeras, estant vosra Majestat, e vostres successors en lo present Principat, e Comtats de Rossello, y Cerdanya, en ninguna manera vsen, ni vfar pugan de jurisdicció alguna, ni exercescan aquella en los familiars d la casa, ni en otras personas, e fent lo contrari, los actes sie nulles, e ells sie haguts per gitats de pau, y de treua, remetẽt lo dit exercici a aquells, als quals per constitutio de Cathalunya, e otras leys de la terra es licit, y permes. Plau a sa Majestat, q̄ sien seruadas las cõstitutions de Cathalunya, reuocats qualseuol abusos en contrari.

QVE OFFICIS TRIENNALS NO SIEN ATORGATS A TOTSTEMPS, NE A VIOLARI. TIT. LXI.

I. IACME segon en la segona Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxviiiij. Cap. iij.

ALgu offici dels demunt dits officis, nos, o los successors nostres no donem de aqui auant a tots temps, ne a violari, ne a cert temps: e si ho fayan, que no hagues valor la donatio, ne fos haut per official, ne valgues res que faes com a official.

II. ALFONS terç en la Cort de Montblanc, Any M. CCC. xxxiiij. Cap. xiiij.

STatuim, e ordenam, que lo capitol fet per lo dit senyor Rey pare nostre en la segona Cort de Barcelona, lo qual comença. *Algun offici dels demunt dits, &c.* de tot en tot sie seruat. Ajustants que al dit capitol per interposadas personas, o en altra manera no sie fet frau: e si alguns, contra la forma demunt dita, per nos seran posats en officis, aquells decernim esser priuats, e volem esser remoguts dels officis demunt dits.

III. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any M. CCC. xiiij. Cap. viij.

Prohibim, q̄ tots los officis de jurisdicció, los quals se deuen dar a trienni, no sien per nos, o successors nostres a vida, o altre temps atorgats: e si lo contrari per nos, o nostre Primogenit, o successors nostres, o seus en esdeuenidor se esdeuedra esser fet, allo axi cõ ha fet contra las leys de la terra, de consentiment de la present Cort anul·la, e las ditas leys per nostres predecessors de loable memoria fetas, confirmam.

QVE OFFICIS TEMPORALS NO SIEN CONTINVATS. TIT. LXII.

I. PERE terç en la Cort de Montso, Any M. CCC. Lxiiij. Cap. ij.

Com

Om los officis de iurisdictione no dejan esser continuats, e per tal que sie esquiuat lo frau quis feya a la constitutio feta en la Cort de Montblanc, per lo molt Alt senyor Rey Namfos pare nostre de bona memoria que comença. *Volē, e en per tots tēps ordenā, q̄ de aqui auant, &c.* declaram, que negu qui haja regit offici de iurisdictione trienal, no puxa tenir, o administrar en lo seguent prop trienni aquell mateix, o altre offici de iurisdictione dins aquella mateixa vegueria, o ballia, encara que taula haja tenguda, e sie per sententia absolt, sots lo qual offici de iurisdictione, veguers, sotsueguers, corts, balles, sotsballes, assessors, e jutges ordinari, e capdeguytas volem esser cōpresos: aq̄lls empero qui en lo triēni proppassat menys de vn any haurā regit algū offici d̄ iurisdictione, sots speranza que aquell offici per aquells en lo present triēni sie regit, no volem esser cōpresos en la cōstitutio present.

II. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xij. Cap. vij.

Contra la pēsa de algunas cōstituciones de Cathalunya, e la tenor, e serie d̄ aquellas ha uem trobat, de algu temps en sa indugudamēt tollerat, en special, que vn mateix official en alguns locs de Cathalunya, per dos triennis, e mes continuament, e successiue, ha regit offici d̄ iurisdictione, lo qual regimet,

las ditas constitutions contrestants, en alguna manera nos deuia continuar, perque confirmants las ditas constitutions parlants de prouisiōs de officials de iurisdictione, e volents aquellas inuiolablement esser obseruadas, prohibim las ditas cosas de aqui auant esser fetas, axi que per nostre propri motiu, e encara a supplicatio de vniuersitat de ciutat, o de loc hont es lo cap del offici, o de algun altre, no puxa sobre aço en alguna manera esser dispensat.

QVE NINGV PVGA TENIR SINO VN OFFICI DE IURISDICTIONE EN VN MATEIX LOC TIT. LXIII.

I. IACME segon en la segona Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxviii. Cap. xij.

Algun home no puxa tenir en vna mateixa ciutat, o vila, sino vn offici de iurisdictione.

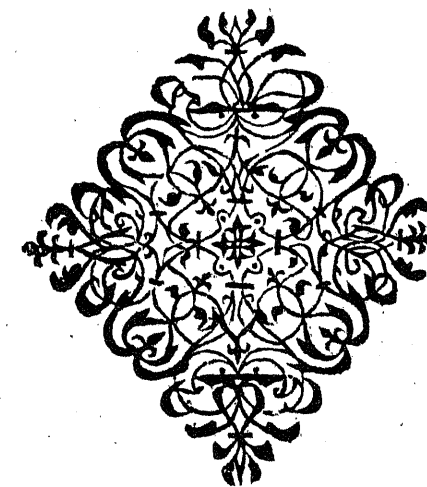
II. FERRANDO segon en la Cort de Montsó, Any M. D. x. Cap. de Cort. vj.

EN la vostra ciutat de Gerona son tres officis, los quals deuen tenir, e regir tres doctors, la iudicatura de appellations, la aduocatio fiscal ques diu major de la ciutat, ballias, e veguerias Reyals de la ciutat, y Bisbat de Gerona, e l'altra se diu menor del veguer, e balle d̄ la ciutat

ciutat de Gerona, e la major aduocatio reb de salari quiscun any cent liuras, e mes, las quals pagan los officials Reyals d̄ Gerona, e los officials de las vilas, e locs del Bisbat, la menor reb trēta e set liuras deu sous, q̄ pagan lo veguer, balle, e sotsueguer d̄ Gerona, e los dits tres officis te ab prouisiōs de vostra Majestat micer Franci Michel, los quals officis son de persi distincts, e en ningū temps no son estats en poder de vna persona: e perque se creu vostra Majestat no es estat a ple informat, perq̄ estat los dits officis en poder de vna persona, los negocis del fisc no poden hauer bona expeditio, e los delats son differits, e detardats en lur iustitia, e axi mateix, per que lo qui obte la aduocatio major acostuma de anar per las vilas, e locs del Bisbat, occorrenthi algun cas, e l'altra resta, e esta continuament en la ciutat: e com en las presents Corts que vostra Alteza celebra en la present vila de Montsó, a suplicatio dels syndics de la ciutat de Gerona, als tres brassos de Cathalunya, sie vist al stament ecclesiastic, e al stament Reyall pendre torb, e differir la iustitia en

la ciutat, e Bisbat de Gerona per la dita occasio, e lo stament militar haja deslberat que sie feta iustitia, pertant los dits staments, segons las desusditas desliberations supplican a vostra Reyall Majestat, vulla ab acte, y capitol de cort pueir, e ordenar, q̄ en la dita ciutat d̄ Gerona haja dos aduocats fiscals, com es acostumat abans, que ditas aduocatiōs tingues dit micer Franci Michel, e de aqui auant en ningun tēps no pugā estar en ma, e poder de vna persona directament, ni indirecta, proueing, que la iudicatura de appels sie proueida a vna altra persona, la qual tinga sa habitatio dins la dita ciutat de Gerona, e conega de las causas de apelatio, segons es vsat, e praticat: aço mateix sie proueit dels dits officis de aduocacions fiscals, de esser donats a dues personas, en axi que dits officis sien regits per tres doctors residents en dita ciutat, reuocant ab lo present acte, e capitol de cort todas prouisiōs fetas, e faedoras encōtrari, no obstant fessen expressa mētio del present acte, o capitol d̄ cort perpetualment obseruador. Plau al senyor Rey.

LIBRE

LIBRE SEGON DE LAS CONSTITUTIONS DE CATHALVNYA.

DE MONSTRAR, Y EX-
HIBIR CARTAS, E NO-
TAS. TIT. I.

I. PERE terç en la Cort de Perpinya,
Any M.CCC.Lj.
Cap. xij.

LA difficultat dels notaris, la qual en demōstrar cartas, e notas q̄ son rebudas de las cosas deus scritas, souint fan, obuiants, ordenā, e statuim, quels ordinarijs dels locs forcē, e siē tenguts de forçar los notaris estants dintre lur destret, a monstrar cartas de vendas, de stablimēts, e de quals que otras alienacions, las quals se façan per emphiteotas, vassalls, o feudataris, e qualsque altres terratinēts, de las possessiōs q̄ tenen en acapte, feu, pagesia, o qualque altre cens, seruitut, o carrec: e las notas encara de aquellas cartas, als senyors, per los quals aquellas possessiōs se tenen: e adonar encara a ells, a despesas de aquells senyors, de las ditas cartas, e notas copia, o translat, la qual copia aquells notaris sens força puxan donar.

II. FERRANDO segon en la primera
Cort d̄ Barcelona, Any M.CCCC.
Lxxxj. Cap. xvj.

VOlem, e ordenam, que lo scriua de nostre Rey al archiu qui es dins la nostra ciutat de Barcelona, siē tengut monstrar, e donar translat, satisfet empero de son salari condecet, de tots actes tocāts interes de part a part: en las cosas empero que hauran esguart al interes de la Regia Cort, haja hauer manament nostre, o del nostre Primogenit, o Loctinent general, o Governador general, o Portant veus de aquell.

DE PACTES, Y TRAN-
SACTIONS. TIT. II.

I. VSATGE Comunia.

Comunias, e couinenças quels cauallers, els homens de peu fan entre si, volēts anar en hosts, e en caualcadas, o en cassas, fermament sien tengudas per aquells qui las oiran, e las authoritzaran, e per aquells qui las oiran, e callaran, e no contradiran, que axi hi hajan prou, o dan, com entre ells sera conuengut.

Vlatge

II. VSATGE Constituerunt etiā lo ij.

Constituiren encara mes, que de clams que hu faria d̄ altre, si las personas de aquells, entrels quals lo plet sera, puys venen a sagrament de feeltat, o a homenatge, o amistança per se compresa, los sobredits clams, si aqui no son retenguts, sien perpetualment inualits, y tenguts per finits.

DE TREVAS CONVEN-
TIONALS, Y EMPRENI-
MENT. TIT. III.

I. CONSVETVT de Cathalunya.

SI yo he treuas ab tu a cert die, no resmēys pusc enfre aquell die a tu penyorar lo deute que deus a mi, mas lo superfluo som tengut de retre a tu, si alguna cosa ne he presa. Alguns dien que no, si retengut no es estat, quāt las treuas foren dadas, mes pledejar ab ell pusc, e demanar en iuy.

Item no porie valer a alcun contra tu, enfre aquell die que las treuas son fetas, car trencadas serian: E ja siē deffenent la casa mia damnatge a tu haure donat, som tēgut a tū esmenar per treuas, mas la fe mia non val menys, mas la tua, axi alguns, yo contra, mas aco es ver, es serua, que las treuas son trencadas en lo dit cas.

I. IACME primer en la Cort de Bar-
celona, Any M.CC. Lj.
Cap. j.

Conegā vnuerfos, que nos en lacme, &c. Volents doncs tota malitia, e tota occasio de infidelitat entre tots nostres sotsmesos de tot en tot extirpar, decernint ab cōsell de tots los sobredits diem statuidor, q̄ quiscu qui ab altre haura treuas adia des, o sera estat lonc tēps, o breu, enmig del tēps no puxa retre las ditas treuas, ne puxa fer mal a altre, ne las treuas en qualque manera infringir, ne p raho de pignoratio, ne per alguna occasio.

II. LO MATEIX en dita Cort
Cap. ij.

Semblantment, quiscu qui haura ab algu tinēças, o algu cert, o certs dies en fre aquellas tinēças, ni per raho de pignoratio, ni per alguna raho, o occasio puxa malfer a altre, ne aquellas tinēças infringir: e quiscu qui entre treuas, o tinēças adia des fara mal a algu, ab lo qual haura treuas, o fara pignorations, o damnatge algu li donara, en doble lo hi esmen: fet primer restitutio del damnatge, o pignoratio a aquell, qui ha soffert lo damnatge. E de la dita pena del doble la meytat a nos, e l'altra meytat al soffrent lo damnatge de tot en tot siē applicada, axi que per pignorations fetas, e treuas, e tinēças trencadas valega mēys la sua fe, e quen puxa esser rep tat, fins que haja restituit tot lo dan, e la pena del doble deus posada.

Alfons

III. ALFONS segon la Cort de Montsó, Any M.CC.Lxxxviii.
Cap. vj.

ORdena, e statuim, que si nos hauem fet empreniment, o couinença ab algun hom de la nostra senyoria, que sie absolt, e reuocat, per ço, car senyor no deu tenir part, ans deu esser cominal en justitia a totes sas gents, e que de aqui auant no faça las cosas demutdidas.

III. LO MATEIX endita Cort
Cap. xxij.

ORdenam, e statuim, que algú hom q ab altre haja treuas, no gos seguir los enemics d aquell ab qui ha treuas, ne talayar, ne estar en aguayt, ne empresa, en tal manera que dan sen puxes seguir a laltra part, e si ho fara, que sie trenca dor de treuas, e puxa esser couengut de tot lo malefici q los altres farian, axi com de treuas trencadas.

V. IACME segon en la primera Cort de Barcelona, Any M.CC.Lxxxj.
Cap. xxy.

SI algu haura treuas ab altre, el al tre sera mort dins aqllas treuas per aqlls, qui dadas las haurá, o per sos valedors, q l senyor del mort, o los parents lo puxan demanar a aquell, qui haura donadas las treuas, axi com poria fer aqll, qui mort fera: e aquell, qui dadas las haura, sie tengut de respondre al senyor, o al hu dels dits parents.

VI. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M.xx.
Cap. v.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que si algu, apres que haura fet, y fermat treuas ab algun altre, acordadamét rompra, o fora rompre las treuas, o matant, o nafrant, o batent aquell, o aquells, ab lo qual, o quals ditas treuas hauie fermadas, o cremant casas, pallers, o altres bens, talant messas, o vinyas, de stroit molins, trencant ayguas, matat bestians, o affollant bestias de caualcar, o laborar, o matant, o nafrant familia, o catiu de aquell, o aquells ab qui las ditas treuas haura fetas, vltra que sie hagut per bare, e traydor, segos vfatges de Barcelona, e constitutions de Cathalunya, incorrega pena de mort natural, la qual empero pena sie en arbitre del jutge, segons la qualitat del crim, comutar en mutilatio de membre, e no menys: e los qui en la forma susdita, o en altra qualseuol manera rompran treuas conuentionals, sien ipso facto haguts per gitats de pau, y treua, e sien punits segons vfatges de Barcelona, e constitutiós de Cathalunya, e altres drets, remoguts tots abusos: e per la present constitutio, no sie entes, ni presumit, q sie donada facultat als qui no es permes, de bandolejar.

VII. LO MATEIX en la tercera Cort de Montsó, Any M.D.xxxvij.
Cap. xij.

PEr leuar los grans abusos, y extorsions que fan los alutzirs, y comissaris nostres, anant per la terra,

la terra sens expressa comissio, fent firmar treuas a personas que ja las há firmadas en poder dels officials ordinaris, ordena, y statuim, q si los officials ordinaris, sie Baros, o altres, ans de esser formada la regalia, haurá feta fer pau, o treua, de la qual cõste per acte authentic, lo commissari de la regalia no se entremeta de la dita pau, o treua, pus per aquella q los dits officials hauran posada, esti gan las parts en seguretat.

VIII. LO MATEIX en la quarta Cort de Montsó, Any M.D.xxxij.
Cap. de Cort xvij.

PEr posar en major pau, y tranquillitat lo present Principat d Cathalunya, y Cõtats de Rossello, y Cerdanya, sie statut, y ordenat, que encontinent se moura alguna questio, debat, o brega, o alias entre personas, entre las quals no es licit, ni permes bandolejar, los officials axi Reyals, com de Barons, axi ecclesiastics, com seculares de qui seran districtuals, hajan de posar los en treua, y seguretat per parents, amics, y valedors: e si las parts, o alguna dellas eran renitets firmar aquellas, que los dits officials los haja posar encõtinent guardas, doblant, y redoblant aquellas, com es de vs, y practica, y executarlas, fins a tant haja firmat ditas treuas: e si per cas los qui tindran la questio seran districtuals d diuersos officials, ço es, que la hu sie districtual de vn official Reyal, y laltre de altre official Reyal, o de diuersos Barons, o la hu de official Reyal, laltre de Baro, lo offi-

cial request ab letra, haja de fer firmar la treua a son districtual, forçant lon per via de posarli guardas, y per altres remeys de justitia permesos: e si passat vn die natural apres de dita requesta, no haura fet firmar ditas treuas, e fetas las dietas, e otras compulsions necessarias, e per mesas, incorrega lo dit official request en pena de cinquata liuras, acquisidoras la meytat al senyor Rey, o a sos Reyals cofrens, e laltra meytat al official requerint, la qual pena, tantas vegadas com se contrafara, sie executada per lo senyor Rey, o per son Loctinent general, o per Portant veus de Governador general de Cathalunya, o dels dits Comtats de Rossello, y Cerdanya: e las guardas posadas per fer firmar ditas treuas no pugan rebre per lur salari cascuna dellas, y per quiscun die de sol a sol, mes de tres sous: e lo present capitol sie durador fins a la conclusio de las primeras Corts.

Plau a sa Majestat, sens perjudici ningu del q sobre aço preten lo fisc.

DE ADVOCATS.

TIT. III.

I. MARIA Consort, e Loctinent general de Alfons quart, en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xxij. Cap. xvij.

ASats es cosa ridiculosa als juristas qui volen exercir offici de judicatura, o de aduocatio en Cathalunya, e no poc damnosa als litigants, ignorar las leys de la terra, per
M ço statuim

ço statum, ordenā, volem, e manā, q̄ quiscun jurista qui volra vsar dels dits officis de judicatura, o de aduocatio en lo Principat de Cathalunya, ans que siē admesos en aquells, o en algu de aquells, hajan, e sien tenguts hauer sens frau algu los vsatges de Barcelona, constitutions, e capitols de cort de Cathalunya, segōs las quals, ans d̄ tots altres drets ha esser jutjat dins lo dit Principat, e si algu dels dits juristas, no hauer las ditas leys, presumira aduocar, o jutjar, aquell aytal volem incorrer pena de sinquanta liuras, la meytat guanyadora al fisc, l'altra meytat al acusador: volēts en la present cōstitutio esser compresos los juristas, qui de present aduocan, o jutjan, si dins spay de sis mesos primer vinēts no hauran las ditas leys de la terra.

- II. PHILIP Princep, y Loctinēt general de Carles en la primera Cort d̄ Mōtso, Any M.D. xxxvij. Cap. xxvij.

COm per cauillatiōs, y diffugis que moltes vegadas se fan per los aduocats, las causas se allargan, en dany de la justitia, y de las parts, statum, y ordenam, que los aduocats qui scientmēt haurā ordenada supplicatio, per euocar causa a la Regia Audientia no euocable, y dit article scientment proseguiran, sien obligats en pagar las despesas, y axi mateix si serā conuēçuts de cauillations illicitas, pugan esser mulçtats per la Regia Audiētia, y q̄ lo Loctinent general tinga grā aduertentia, en ferho executar ab tota diligētia,

DE PROCVRADORS. TIT. V.

- I. FERRANDO segō en la tercera Cort de Barcelona, Any M.D. iij. Cap. viij.

PEr euitar suspitions ordenam, e statum ab approbatio, e consentiment de la present Cort, q̄ algu familiar, o domestic de algun doctor del nostre consell, o començal, o prenent soldada de aquell no gos, ni li sie permes directament, o indirecta, en pales, o en secret procurar, o rahonar algun litigant en qualseuol causa, o causas que hajan a decidir en la nostra Regia Audientia, e aço sots incorrimēt de pena de sinquanta liuras, per cada una vegada que sera contrafet.

- II. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles en la primera Cort de Montso, Any M.D. xxxvij. Cap. Lvij.

COm p̄ la negligētia dels procuradors moltes causas de appellations se fan desertas, y moltes voltas prenē diners d̄ la part altra, perque dexen de fer las diligēcias degudas, perço statum, e ordenā, q̄ los procuradors qui per negligētia dexaran fer desertas las causas, d̄ lurs propis bēs hi siē obligats, y los qui per dol, o subornatio faran las causas desertas, pugan esser punits corporalment, y q̄ sie duradora la pre-

la present constitutio fins a las primeras Cortes.

- III. PHILIP en la Cort de Barcelona. Any M. D. Lxiiij. Cap. de Cortxxij.

COm molta part de differir la expeditio de las causas, siē los scriuans, tant en la Regia Audiētia, com en las corts dels Portats veus d̄ Governador en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, com t̄be en las corts dels ordinariis, los quals no t̄ris prenē supplications, demandas, y scedulas, comparents alguns cō a procuradors, sense fer se, ni produir lurs procuras, y sent intimar als dits procuradors asserts, de manera, que moltes voltas se fa gros proces, sens esser legitimadas las personas cōparents, perço, per leuar dits abusos, supplica la present Cort a vostra Majestat, que ab lur consentiment, y approbatio li placia statuir, y ordenar, que ningun notari, o scriua de proces, tant de las causas que portā a la Regia Audientia, cō de las que portan deuant los Portants veus de general Governador en lo Principat de Cathalunya, y Cōtats d̄ Rossello, y Cerdanya, y t̄be en las corts deuant los ordinariis, puga pēdre supplications, demandas, scedulas, articles, ni altres actes de las causas, de algū com a procuradors de altres, q̄ no aparega d̄ la procura, y no sie la dita procura lexada, y produida en poder del scriua de la causa, ni tampoc faça intimas a algu cō a procurador, q̄ de la procura no li cōste en

proces, e si lo contrari fara, cayga en pena de priuatio de son officio per vn any, y haja d̄ pagar a las parts los danys quels ne vindran. Plau a sa Majestat.

DE EXAMEN DE ADVOCATS, METGES, Y NOTARIS. TIT. VI.

- I. ALFONS segō en la Cort de Montso, Any M.CC. Lxxxviii. Cap. xvij.

ORdenam, e statum, que algun faui en dret no vs en algūa cort de inquisition, ni de aduocations, ne de jutjaments, entro sera examinat per los prohoms de quiscun loc, en temps ab los altres fauis en dret, e aquells qui seran elets juren, que se hauran feelment en aduocations, e en las otras cosas, en poder del veguer, o del balle, e dels dits prohoms de aquell loc.

- II. LO MATEIX en dita Cort Cap. xvij.

ORdenam, e statum, que al mateix se faça en los metges, e cirurgians.

- III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xvij.

ALlo mateix se faça en los notaris publicis.

III. PERE terç en la Cort de Ceruera, Any M.CCC.Lviiiij. Cap.xij.

Confirmants encara lo capitol en la dita cort de Mōtso fet, qui comença. *Ordenam, e statuim, &c.* e a aquell anyadint statuim, que negu saui en dret en las ciutats, vilas, ne encara en altres insignes locs no puxa aduocar, ne offici d' jutge, o de assessor regir, si tots los sinc libres ordinari de dret ciuil no ha, o almēys los libres ordinari de dret canonic: e que aquells almenys haja oit per sinc anys en studi general, de la qual cosa per sacrament sie tengut fer fe: e aço mateix en los metges de art de phisica volem esser obseruat: saul q̄ basta, aquells, en general studi per tres anys tant solament hauer oit.

V. LOMATEIX en la Cort de Mōtso, Any M.CCC.Lxiiij. Cap.xvij.

EN las ciutats, e vilas de Perpinya, de Ceruera, y de Puigcerda, e de Vilafranca de Panades, com en aquestas sie copia de sauis en dret, declarant la constitutio per nos feta en la Cort de Ceruera, que comença. *Confirmants encara, &c.* statuim, e ordenā, que negu saui en dret, qui doctōr, o aprobat no sie, offici de assessor, de jutge, e de aduocat de aqui auant regir, o pendre no gos, o presumesca, si doncs primera ment ell en poder del official ordinari no haura fet publicament en la cort sacramēt, que per sinc anys, en studi general dret canonic haja oit,

o ciuil, e per dos sauis de las ditas ciutats, o vilas, si dos ni haura, o almēys hu en presentia del mateix official examinat fera e aprobat. E per ço que tota fauor de tot en tot en aço sie extirpada, e foragitada dels dits examinadors, las animas en aço en quant podem encarregam, que segons lur bona conscientia, la dita examinatio, e approbatio façan: e encara lauors deuant aquells examinadors sien tenguts de fer fe, que enuers si, axi com a seus propis hajan tots los libres ordinari de aquell dret, lo qual hauran oit: e si lo contrari per algu sera fet, aytal saui en dret qui las cosas desusditas no fara, o complira, de tots los dits officis per dos anys ipso iure sie priuat, e pena de cinquanta morabatins de or no resmenys incorrega, e aço mateix sots las ditas penas sie obseruat en los metges Christians de art de phisica, en los quals empero abasta, aquells per tres anys en general studi hauer studiat, e oit los libres ordinari de la scientia de medicina.

VI. ELEONOR Consort, e Loctinent general de Pere terç, en la Cort de Tortosa, Any M.CCC. Lxv. Cap.iiij.

PArt aço declarants la constitutio feta en la Cort de Montso, que comença. *Allo mateix, &c.* e a aquella ajustants statuim, e ordenā, q̄ qui suulla de aqui auant seran creats notaris, d' hōt seuulla siē, e en qual seuol loc hajā domicili, abās q̄ vscn del offici d' notaria, hajā esser exami-

examinats en lo cap de cascuna vegueria, e en aquell loc en que lo veguer te sa cadira ordinaria, segōs tenor de la dita constitutio, la qual de claratio volem hauer loc encara en los notaris ja creats, si doncs no son ja examinats.

VII. FERRANDO segon en la Cort de Montso, Any M.D. x. Cap. xxxj.

STatuim, y ordenam, que los doctōrs, o licētiats, qui de qui auāt nouament vindrā a praticar en la Reyal Audientia, axi aduocant, com judicant, sino seran doctōrats, o licētiats en studis generals, no ho pugan fer, que primer no hajan tenguda vna publica, e si seran trobats sufficients, pugan aduocar, e totas cosas fer, que altres doctōrats, o licētiats en studis generals poden fer, e que en totas las scedulas, e supPLICATIONS, que de aqui auant en las causas ques menan, e menaran en la Reyal Audientia, se hajan scriure de son nom, seruant totas aquellas cosas, a que son tenguts, e obligats de seruar, y guardar per cōstitutiōs, e altres drets de la patria.

VIII. CARLES en la quarta Cort de Mōtso, Any M.D. xxxxij. Cap. xxxx.

MEs auant statuim, y ordenā, que no sie admes algu per substitut de scriua de mana ment, sens esser primer be examinat per lo Cancellor, Vicicancellor, o en son cas Regēt la Cancellaria, axi en

la habilitat, y bondat, y letras, o doctrina de aquells, cō en lo ben scriure, encarregant ne sobre aço las cōficientias de aquells, e volem que en la present constitutio sien comprensos los substituts de dits scriuās, qui vuy hi son.

VIII. PHILIP Princep, y Loctinēt general de Carles en la primera Cort d' Mōtso, Any M.D. xxxxvij. Cap. de Cort xvj.

PEr quāt la ignorantia dels procuradors de causas, o causidics es causa de molts danys a las parts, y de la longitut de las causas, se supplica a vostra Alteza, li plaçia statuir, y ordenar, que per auant ningu puga procurar en la Audientia Reyal, y del Portant veus de general Governador en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, que no sapian molt be legir, y scriure, y que sien sufficients grammatic, y ans que practiquen en dita Audientia, y Audientias, que sien examinats per lo Cancellor, Vicicancellor, o Regēt la Cācellaria, y en las corts dels dits Portant veus de Governador general, per lurs assessors, e si seran trobats idoneos, quels sie feta prouisiō de lur examen, passada per Cancellaria, altrament los qui sens dita prouisiō attentaran de praticar en ditas Audientias incorregan en pena de deu liuras p cascuna vegada, e q̄ lo present capitol no sie executat, fins q̄ sien passats tres anys, comptadors del die de la cōclusiō d' las presents Corts en auāt. Mana sa Alteza, que

si en examinats los dits procuradors a coneguda del Canceller, Vicicanceller, o Regent la Cancellaria, e los qui seran trobats habils, e idoneos admetan, y passats los tres anys se faça com es supplicat.

X. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. xij.

PEr que ab los notaris dels negocis criminals per tractarse de major perjudici se requereix major sufficiencia, legalitat, y maduresa, perço ab approbatio, y consentiment de la present Cort statuim, y ordena, que de aci auant ningu pugua exercir offici de scriua del criminal, qui no tinga vint y cinc anys cõplits, y que ans de exercir dit offici, se presa informatio per hu dels dos qui derrers entraran en lo Consell criminal, de son linatge, vida, y costums, y q̄ se examinat, y approbat per lo Vicicanceller, o Regent la Cancellaria, y per la major part del Rey al consell criminal, y per obseruansa de la constitutio feta per la Majestat del Emperador, Rey, y senyor nostre, en las Corts del any Mil cinc cents quaranta dos, capitol vint y si se, tots los qui venen de linatge de cõuersos, axi d̄ part de pare, com de part de mare, qui son estats posats en scriuans apres de dita cõstitutio, sien totalmēt expellits, y de aci auant no sien admesos: e si algu sera per descuyt, mala informatio, o altrament admes, constant apres que es de linatge de conuersos, se totalment expellit, y lo mateix se seruat

en tots los tribunals dels ordinaris Reys en tot lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya.

XI. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. xviii.

COm las commissiõs fetas en lo cap de la vegueria, per examinar los qui volen esser notaris, sien estadas de molt gran dany al present Principat, y infamia als notaris, y art de notaria, per esser fetas ditas commissiõs a personas electas per la part, y algunas vegadas affectadas, perço statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que los notaris q̄ de aci auant se crearan, hajan de esser examinats per lo collegi dels notaris de la ciutat, o vila, a hont collegi hi haura, hont lo qui volra esser notari sera domiciliat, lo qual collegi, fet lo dit examen, haja de ferne fe a la Rey al Cancellaria, pera q̄ li pugua ser despendit lo priuilegi, e si noy haura collegi, haja de esser examinat per lo Canceller Vicicanceller, o Regent la Cancellaria, ab interuentio de dos scriuans de manament, y dos notaris de Barcelona, si la Regia Audiencia sera en Barcelona, sino de aquella ciutat, o vila hont la Rey al Audiencia se trobara, y q̄ lo tal examinat haja de mostrar, q̄ haja praticat en casa de notari public, almēys per temps de quatre anys, saluats los priuilegis concedits a las ciutats, vilas, y vniuersitats, q̄ requereixen major tēps: y los notaris quis crearā d̄ altra manera,

manera, no tingā authoritat nostra, ni als actes de aquells se done fe alguna, y que ab la present no se compregan los notaris ja creats de deu anys atras, los quals sien tinguts per examinats, e que los que se volran examinar, sien obligats los collegis de admetrels al examen, y examinar los dins quatre mesos, apres d̄ hauer demanat lo examen, y feta la relatio de aquell.

XII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxxi.

AIustāt al capitol de Cort xvj. de las Corts per nos celebradas en la present vila de Montso lo any M. D. xxxxvij. començāt. Per quant, etc, q̄ parla del examen dels procuradors, statuim, y ordenam ab consentimēt, y approbatio de la present Cort, q̄ lo dit capitol se extes en los procuradors, qui volran procurar en las cortes dels ordinaris, y que lur examen se haja de fer per lo jutge ordinari de aquella cort.

DE EXAMEN DE MEDICINAS. TIT. VII.

I. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. iij.

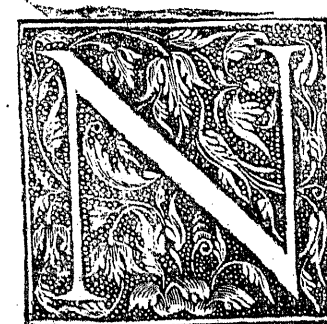

PEr quant es necessari per la salut corporal, proceir a las bonas medicinas, statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que tots los

Cõcellers, paers, jurats, consols, procuradors, y altres administradors de las ciutats, vilas, y altrats vniuersitats, axi del Principat de Cathalunya, com dels Cõtats de Rossello, y Cerdanya, pugā nomenar vn metge cada any, y vn apothecari, los quals ab lo Prothomedic, o son substitut pugā regonexer junctamēt ab dits administradors de las ciutats, vilas, y altrats vniuersitats, fils aparra asistir hi, las botigas de tots los apothecaris, y mirē las drogas, y ayguas, y altrats cosas de medicinas, y tingan facultat de lançar las quels aparra esser dolentas, no obstant qual seuol priuilegis a dits apothecaris, y a lur collegi concedits.

DE STUDIS GENERALIS. TIT. VIII.

I. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. de Cort xv.

NOtoria cosa es a vostra Majestat, y no sols a tots los tres Regnes d̄ la Corona d̄ Arago, y altrats subjectes a vostra Majestat, pero per tota la Christiandat, lo gran fruyt que ha fet per lo passat la vniuersitat general del studi de la ciutat de Leyda, instituida ab molts priuilegis, y prerogatiuas per lo Inuictissim Rey don Jaume primer, dit lo conquistador, de immortal memoria, y que de aquella vniuersitat son exits

molts principals doctores, del quals vostra Majestat, y tots sos predecessors de gloriosa memoria se son seruits per al regiment, y administratio d'justitia d' los Regnes, y Estats, y cō conforme a la varietat del tēps es molt clar, que la dita vniuersitat al die de vuy te molt poca rēda per als salaris cōdecents dels Cathedra tics, y altres ministres de ella, lo q̄ tambe es causa, que en los estudiants falta lo bon regiment que seria menester, perço los tres braços humilment supplicā a vostra Majestat, sie feruit que en las prouisions ques faran, quāt vaccarā los Archebisbats de Tarragona, Çaragoça, y Valētia, se impose sobre los fruyts de aquells p̄ la sede Apostolica, y ab authoritat de aquella, y tambe sobre los altres Bisbats de la mateixa Corona, que parra poder ho supportar, quāt vaccarā, y sobre lo de Tortosa que al present vacca, y t̄be per vnio de beneficis ecclesiasticos, fins a la sūma, y quantitat de sis milia liuras barcelonesas per cada any, vltra de la poca renda que vuy te, que nō arriba a mil y quatre cents ducats, y en la dita vniuersitat general, y studi se pugan assignar los salaris que cōue, peraque personas celebres alli lijan en totes facultats, y scientias, y estiga ordenada ab virtuosa policia, y deguda quietut d' totes las personas qui legiran, studiaran, y residiran en dit estudi, ates majorment, que per vostra Majestat esta prohibit, q̄ nos vaja estudiar en las vniuersitats d' Frāça, y otras fora Espanya, de las quals en estos temps nos pot tenir la confiança, que en altres passats se tenia, y

axi es molt cert, que en dit estudi de Leyda cōcorren, y acuden a estudiar de tots los Regnes de dita Corona de Arago, y Illas adjacents, y al seruey de Deu, y de vostra Majestat cōue, que la dita vniuersitat sie augmētada en letras, y bons costums. Sa Majestat offerintse las vaccatiōs de las Esglesias, y beneficis nomenats en lo present capitol, tindra molt particular memoria del que se li supplica.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xvij.

PEr quant la experiētia ha mostrat, que per no hauer hagut fins aci persona ab bastant poder, y plena authoritat, pera corregir, castigar, y tenir ab la deguda disciplina scholastica als estudiants, y altres personas del dit general estudi d' Leyda, ha hagut en aquell desordēs de armas, y altres inconuenients, y es en grā manera necessari, que per vertader remey d' aço, en lo esdeuenidor se nomene, y cōstituesca jutge competent, ab totā jurisdicció ciuil, y criminal, ecclesiastica, y Reyat sobre la vniuersitat de dit general estudi, y singulars personas d' aquella, perço supplican los tres braços a vostra Majestat, que ab lur loatio, y approbatio li placia, reuocant totes, y qualseuol cosas, y orde fins aci diferents, o en contrari obseruats, de aci auant se erigesca vn offici, o Dignitat ques nomene Mestre Scuola, lo qual sie de natio Cathala, y haja de residir personalment en la ciutat de Leyda, y perpetuament, priuatiue a

tots

tots altres jutges, axi ecclesiasticos, cōseculars, sie superior, y jutge competent, y tinga tota jurisdicció ciuil, y criminal, mer, y mixt imperi sobre tots los cathedra tics, y estudiants, y ministres de dit estudi, y familias de aquells, y que vostra Majestat ab la sobre dita loatio, y approbatio de la present Cort li done tota la jurisdicció Reyat ordinaria, y plenissima, sobre ditas personas, en lo que a sa Reyat jurisdicció toca, y pertany, e intercedesca ab sa Sanctedat, pera q̄ en nom de la Dignitat, ab delegatio Apostolica ad vniuersitatem causarum, y tambe plenissima, a supplicatio de vostra Majestat impetradora, concedesca tota jurisdicció ecclesiastica a dit Mestre Scuola pera dit effecte, axi que, en la persona de aq̄ll concorregan las jurisdiccions, y authoritats Apostolica, y Reyat conuenients, y ab facultat de que dit Mestre Scuola, per exercici de sa jurisdicció, pugan tenir algutzir portant insignia, pera capturar, o arrestar, y fer en los doctores, y estudiants, y lur familia tots los actes que algutzirs Reyals ordinari solen exercir, y presons, notaris, nuncis, y altra familia, etiam armada, necessaria, sens hauer menester concessio de territori, ni asistencia de ningū altre official ecclesiastic, ni secular, sino quant ell la demanara, y en tal cas q̄ la demane, sien obligats a donarla, per executio del que per ell sera proueit. Plau a sa Majestat referuant se la nominatio faedora pera si.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xvij.

ITem placia a vostra Majestat, ab loatio, y approbatio de la present Cort statuir, y ordenar, que lo dit algutzir, no obstant la constitutio de la Reyna dona Maria, y otras constitutions sobre la multitud de officials, y insignias de aq̄lls disposants, pugan portar basto larc, del modo, y manera, y com lo portā los veguers, sotsueguers, y altres officials Reyals ordinari del present Principat, y Comtats, y haja de esser home d' honor, y tenir las qualitats, que conforme a la cōstitutio del catholic Rey don Ferrando segon, en la segōa Cort de Barcelona, capitol Lxj. qui comença. *Statuim, y ordenā, &c.* los sotsueguers han de tenir, y que lo dit official algutzir sie a beneplacit de dit Mestre Scuola, y lo dit algutzir pugan capturar, no sols en crim fragant, pero en tot altre cas, cō qualseuol jutge ordinari, als dits estudiants, y als q̄ se alegan dels priuilegis de estudiants tant solamēt, ab que dit algutzir no pugan entrar en casa de algu dels poblats en dita ciutat de Leyda, pera perseguir, y pendre algun estudiant, sino ab asistencia del veguer, o sotsueguer d' la mateixa ciutat, e no de altra manera, e si sera casa de canonge, o de alguna Dignitat de la Esglesia Cathedral, o altres ecclesiasticos, haja de esser ab la asistencia del ordinari ecclesiastic, cōm es acostumat, dexant totes las otras cosas que tocā al bon gouern de la dita vniuersitat, y als collegis dels doctores de ella, a coneixensa de vostra Majestat, q̄ son certs los tres braços, manara vostra Majestat aduertir, y ordenar ho tot, com conue

M 5 albon

al bon govern, y augment de aquell estudi. Plau a sa Majestat, exceptat en crim fragrant, que en tal cas sens assistentia puga entrar en qualseuol casa.

**QUE NO SIE LICIT
CESSIONAR, O TRANSFERIR
ALGVNA COSA, EN
ALTRES MES POTENTS.
TIT. VIII.**

I. **PER** E terç en la Cort de Montso, Any M. CCC. Lxiiij. Cap. iij.

As leys Romanas vedants cessions esser fetas en pus poderosa persona, axi per raho de riquesas, com de offici, en nostra persona, e de la Alta Regina cara muller nostra, e dels fills nostres, e del Thesorer, e de altres officials nostres, de qualseuol preeminencia, o stament sien, declaram loc hauer, e aquellas inuolablemēt esser obseruadas.

II. **CARLES** en la tercera Cort de Montso, Any M. D. xxxvij. Cap. xiiij.

Volent prouoir en leuar moltes questions, e bandols se segueixen, e porie seguir entre los poblats en lo Principat de Cathalunya, e Comtats de Rossello, y Cerdanya, statuim, y ordenam ab approbatio de la present Cort, que

alguna persona de qualseuol stat, o condicio sie no puga vedre, donar, cessionar, o transferir en altra persona, la instantia, o querela, sis vol sie en virtut de constitutions de pau y treua, o altramēt, que li competesca, per dany, o injuria rebuda de algu, ne per aquell en qui seria transferida se puga adquirir dret algu, si dōcs no li era trāsferida, o adquirida per titol de successio, o herentia vniuer sal: e si lo contrari era fet, que axi lo transferint, com aquell en qui sera transferida la instantia, perdan tot lur dret, y actio, y no pugan fer instantia alguna.

III. **PHILIP** Princep, y Loctinent general de Carles en la segona Cort de Montso, Any M. D. Liiij. Cap. xvij.

Stauim, y ordenam, que qualseuol persona qui fara donatio de paraula, o en scrits a delats, bandolers, y mals homens de seguida, de drets, y actions, a si que dits bandolers per desafius ab menassas, o altramēt hajan, e conseguesca lo quels es donat, ipso facto sie priuada del dret tindria en ditas cosas donadas, e q̄ en juy no puga hauer sen en algū temps raho alguna, ans dits drets, y actions sien adquirits, als qui posseiran, o quasi las cosas en dita donatio contengudas, o al detenedor, o obligat de y en aquellas, y lo delat bandoler, o home de seguida qui tal donatio acceptara, sie punit, y condēnat en seruir tota sa vida en las galeras d̄ sa Majestat, e lo mateix statuim en los qui fan procuras, o al tras transportacions a dits bādolers.

DE DOL

DE DOL, E MAL ENGANY. TIT. X.

I. **VSATGE** statuerunt etiam præfati.

Statuiren encara aquells mateixs dits Princeps, e coneguerē esser bona fe, que tots homēs, pus que hauran saludat altre qualseuulla, o besat, que per null enginy aquell die no li façan mal, e siu fayan, sens altre contradit que aquella malafeta que feta li hauran, li redrecen, e li esmenen.

II. **VSATGE** similiter nempe.

Semblantment statuiren, e loarē esser bon cosiment, que si algu menjara, o albergara ab altre, q̄ per fet dies apres de tot son dan se abstenga, que per algun engan no li faça negun dan per si, ne per son senyor, ne per amic, e si ho faya, que li ho redres sens engan.

**DE MENORS DE VINT
Y SINC ANYS Y ALTRES
EN PODER DE LVRS
PARBS CONSTITVITS.
TIT. XI.**

I. **FERRANDO** segonen la Cort de Montso, Any M. D. x. Cap. Lviij.

PER prouoir a molts desordēs, q̄ ses vist son estrats fets p molts homēs jouens, qui per jugar, e altres causas des honestas han manleuats violaris, e fetas altres obligations, en gran destructio d̄ lurs patrimonis, ab loatio, e approbatio de la present Cort statuim, e ordenam, que algu de qualseuol cōdicio sie, menor de xxv anys, que tinga pare, y no tinga, ni haja tinguda muller, encara que sie emancipat, no puga fer alguns contractes obligatoris, y si de fet los faya, sien haguts per nulles, y no sen puga fer juy, si doncs no seran fets ab expres consentiment, e ferma de lur pare, e que quant als dits contractes sie suspesa la authoritat als notaris, affi que los contractes que contra la dita constitutio seran fets, sien haguts per scripturas priuadas, e no si puga metre jurament.

II. **PHILIP** en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. xx.

A instant a la constitutio del Rey don Ferrando segō, que comença. Per prouoir, &c. cap. Lviij. de las Corts de Montso, del any M. D. x. statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio d̄ la present Cort, que de aci auant dita constitutio ha ja tambe loc en fills, qui tenen pare, y esta sota potestat de aquell, encara que sien majors de vint y sinc anys: y que ningunas scripturas publicas, ni pri-

ni priuadas ques firmassen p aquells, tingã valor, ni effecte, ni façan fe en juy, ni fora juy, suspenent en aço la authoritat dels notaris, com ab dita constitutio esta proueit, no obstant que lo contracte sie firmat fora Cathalunya, com la executio se faça dins Cathalunya.

DE RESTITVTIO EN INTEGRE. TIT. XII.

I. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lxxviii.

Es auãt statuum, y ordenã abloatio, y approbatio dels tres braços, que la restitutio in integrũ, que per personas qui competeix de dret incidet ment en lo progres de la causa se deduire, se haja de demanar ab supplicatio en scrits, y per justificatio d aquella se pugã fer, y donar articles tambe en scrits, ab que corregan las dilations en aquest cas, com en los altres incidents sobredits: y que la present cõstitutio sie duradora, fins a la cõclusio de las primeras Corts.

DE ARBITRES, Y ARBITRADORS, E DE EXECVTIO DE LVRS SENTENTIAS. TIT. XIII.

I. ALFONS segõ en la Cort de Montso, Any M. CC. Lxxxviii. §. del Cap. xiiij.

Lo veguer, e balle sien tẽguts re rre dret de compromissos, e penas posadas en aquells, no contrastants alguns statuts, o vs, en contrari obseruats,

II. IACME segon en la tercera Cort de Barcelona, Any M. CCC. xj. Cap. x.

Ordenam, q lo capitol fet per lo senyor Rey Namfos en la general Cort de Montso, lo qual comença. *Lo veguer, e balle sien tẽguts re rre dret dels compromissos, e penas posadas en aquells, &c.* sie tengut, e obseruat, e declaram, e ordenam, que nos, els veguers, e altres nostres officials menem, e siam tenguts de menar a executio, sens defuyta, e malitia, las sententias, o arbitrations, axi de arbitres, com de arbitradors, e amigables composadors, e que la renunciatio, e remissio feta en qualque manera per las parts en lo compromis, que no recorran, ne puxan recorrer a arbitre de bon baro, valegan, e tegan, no contrastant algunas opiniõs contrarias,

III. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any M. CCC. xxj. Cap. xvj.

Statuum, que lo capitol per nos fet en la dita tercera Cort de Barcelona, lo qual comença. *Ordenam, que lo capitol fet per lo senyor Rey Namfos en la general Cort de Montso, &c.* sie seruat. Ajustants encara, e statuints, que si lo

si lo compromis era, o es fet sots certa pena, en la qual sie contengut, que la sentetia de arbitres, e arbitradors valla, e sie menada a executio, la pena del cõpromis come sa, pagada, o no, que aytal cõpromis valla, e obligue las parts a seruar la sententia dada per vigor de aquell compromis, e que la executio de aquella sententia sie feta segons lo dit capitol, remogudas totas qualseuol opinions: e las demunditas cosas no tant sola ment als esdeuenidors negocis, ans encara als penjants, e als passats volem esser entefas, e extefas.

III. PERE terç en la Cort de Montso, Any M. CCC. Lxiiij. Cap. xxvij.

Confirmants la constitutio feta per lo senyor Rey Namfos, en la Cort de Montso, que comença. *Lo veguer, &c.* e la constitutio feta per lo senyor Rey en Iacme au nostre en la tercera Cort d Barcelona, que comença. *Ordenã, que lo capitol fet per lo senyor Rey Namfos, &c.* e altra feta en la Cort de Gerona, que comença. *Statuum, que lo capitol per nos fet en la dita tercera Cort, &c.* e a aqllas ajustant declaram, que las ditas constitutions hajã loc, posat que en lo compromis sagrament no sie entreuingut, ni algu na pena hi sie posada, o ajustada.

V. FERRANDO segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxj. Cap. j.

Primerament ordenam, e statuum ab consentimẽt, e appro

batio de la dita Cort, que las sententias arbitrals, axi de arbitre, com de arbitrador se hajan a deduir a executio, no obstant qualseuol recors, appellatio, supplicatio, o allegatio de nullitat, enormissima lesio, dol, frau, e corruptio del arbitre, o arbitrador, pus en lo cõpromis sie estat renunciat a tot recors, e arbitre de bon baro: empero sis allegaua dol, corruptio, o enormissima lesio, en aquests tres casos tãt solamẽt, lo demanant executio de la dita sententia haja prestar idonea cautio, de restituir lo que haura executat, si talre corrent obtenia en la causa del recors, empero la executio sie deduida a tot effecte, ans que lo recorret sie oit, lo qual recors en los dits casos se haja interposar dins deu dies, e finir dintre vn any: e si la sententia del arbitre, o arbitrador sera confirmada, e la cautio sie haguda per cancellada, y per lo qui haura interposat lo recors no puga esser interposada appellatio, ni supplicatio, ni restitutio in integrũ, e passat lo dit any, si noy era dclarat, sie haguda la sententia arbitral per confirmada, e la cautio per cancellada: e si lo dit corrent no obtenia en lo dit recors, o nou feya declarar dins lany, haja a pagar totas las despesas fetas en lo dit recors.

VI. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap. xxxij.

Statuum encara, e ordenam ab approbatio, e consentiment de la present Cort, per millor expeditio

peditio de la justitia, que executiōs de sententias arbitrals, de qualseuol summas que sien, se pogan fer, e declarar ab dilations arbitrarias, sens denuntiar, sino a effecte que la denūtiatio sie terme exclusiu, pera no poder mes instruir lo proces, e ses traure en semmana, feta empero paraula, e conclusio en la Audientia: e lo mateix sie seruat en executio de pēsiōs de censals, e violaris: si empero las ditas causas eren menors de dos centes liuras, se pugā declarar, e executar sens fer paraula en la Audientia, segons que per altrās cōstitutiōs es disposat: entes empero, que per la present constitutio no sie derogat, ni prejudicat a la constitutio de las primeras Cortes de Montso cap. j. ni als priuilegis de scriptura de terç, e a las constitutions disponents de las executions de censals, e violaris.

VII. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M.D.Lxiiij.
Cap. xxiiij.

COm per diuersas cōstitutiōs sie ordenat, que las sententias arbitrals tingan executio, preftada cautio, y a las voltas los arbitres se reseruan temps per a re arbitrar, de hont resta la sententia arbitral incerta, com sie en facultat dels arbitres mudar, y corregir lur sentētia, dins lo temps per ells retingut, perço ab approbatio, y consentimēt de la present Cort statuim, y ordenam, que durant lo temps retingut pera re arbitrar, nos pugā fer executio alguna de la sententia arbitral, si doncs per lo arbitre, o arbitres no

fos exprimit en la sententia, que se hagues de executar durāt lo dit tēps pera re arbitrar: y que en tot cas que las parts sien seculares, encara que la vn arbitre, o tots sien ecclesiastics, se haja de recorrer, en cas que alguna de las parts recorrer vulla, a la Rey al Audientia, o altre jutge ordinari secular, y totas las constitutions, capitols, y actes de Cort parlant de las sententias arbitrals, y executions de aquellas, hajan loc, encara que los arbitres sien ecclesiastics, pus las parts compromitents sien seculares, y si lo vn compromitent sera ecclesiastic, y lo altre secular, se haja de recorrer deuant lo jutge ordinari, de la part contra qui sera donada la sententia arbitral.

VIII. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M.D.Lxxxv.
Cap. Lxxxx.

PEr quant es inconueniēt, que las sententias arbitrals emolodas per las parts, o passadas en cosa judicada no tingā tant prōpta executio, com las altrās de las quals se ha appellat, o recorregut, las quals per obseruança de la cōstitutio del Rey don Ferando segon en la primera Cort d̄ Barcelona capitol i. se han de posar en debita executio, cō en la dita cōstitutio es disposat, per tant ajustant a la dita cōstitutio del Rey Catholic, y postposada tota tēla judiciaria, y declaratio en forma d̄ diffinitiu, y tots los altres termes donats a las causas summarias, y denuntiatio de proces, y tot altre styl fins aci obseruat en la Rey al Audientia, sta-

tia, statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que demanantse en la Rey al Audientia, o deuant qualseuol jutge ordinari dels presents Principat, y Comtats executio de la sententia arbitral, per arbitres, o arbitradors, o amigables componedors donada, y passada en cosa judicada, o per las parts emolodada, la dita executio se haja de pro ueir per lo jutge, citada la part condemnada, en scrits, ab prescripcio de terme de trenta dies, pera opposar, o

prouar solamēt aquellas exceptiōs, q̄ per la dita constitutio del Rey Catholic, y altrās constitutions se poden opposar contra las sententias judiciales passadas en cosa judicada, y dins los dits trenta dies, los quals sie comuns a las parts, pogan dir, prouar, y allegar tot lo que vullan, y passat aquell termini, sens altra solemnitat, lo dit jutge, dins altres trenta dies precisos, y peremptoris, haja de pro ueir sobre dita executio, tambe en scrits, lo que sie de justitia.

LIBRE TERCER DE LAS CONSTITUTIONS DE CATHALVNYA.

DE IVYS Y FIRMAS DE DRET. TIT. I.

I. VSATGE Omnes homines, lo primer.

TOts homens fermē dret a lurs senyors, hont que lurs senyors lurs manē en ço del feu, a la Potestat sos Vescomtes, e Comdors per cascun castell ab sa honor, per cēt onces de or de Va-

lencia, el caualler per deu per cascuna caualleria d̄ terra, e per castell ab son ampriu per altes deu, p los seus menors, segons lur valor, per home natge, per mitja caualleria de terra, deço quis pertany a la fe: lo pages ferm dret per sinc sous ab creximēt.

II. VSATGE. De omnibus namque.

DEtots los plets comuns, no couen esser mes de quatre plets, lo vn en q̄ sie dret fermat per fermanças, o per penyoras coui

couinentment, axi com mester fera, o necessari, oits los clams de cada vna part: altre, en que los clams sien dits, e recomptats, e judicis donats dels jutges elets de cascunas parts: lo terç, en que los clams, els judicis sien retrets del jutge, e si ops sera, o necessari, los judicis millorats, e apres sien loats, e authoritzats, e aqui deuen crexer las penyoras, a lo amēt d' lur jutge: lo quart, en quel senyor del plet recobre las penyoras, e mentre q' las tendra, quels drets sien fets, els judicis cōplits, axi cōserā jutjats, e de ab dues las parts authorizats.

III. VSATGE. Stabilierunt.

STatuiren encara los dits Princesps, que calcun aduersari speras laltro aduersari en plet, en tro a la terça hora del die, daqui auant, sis vol, prena las penyoras, e tēga aqll falliment per fadiga de dret, si aquell aduersari, qui al plet fallira, no ha res sens engan, e si hauer haura, e no comanara lo plet a son caufi dic. No sera axi entre los senyors, e lurs homens, assats es couinent cosa, quels homēs esperē lurs senyors, entro a la hora nona.

III. VSATGE. Nullus vnquam.

NEgu presume sca, en algū tēps accusador en temps esser, jutge, e testimoni, car en tot juy quatre personas hi son necessarias esser sempre, ço es, jutges elets, accusadors ydoneus, deffenedors congruus, e testimonis legitims. Los jutges deue vfar de equitat, los accusa-

dors de entendre ampliar la causa, los deffenedors a extenuar, e minuar la causa, los testimonis deuen prouar la veritat.

V. VSATGE. Statuerūt etiā, quod si parētes.

STatuiren encara, que sils pares ab los fills, ols fills ab los pares hauien contentio, ni plet, quels pares siē jutjats axi com senyors, els fills axi com lurs homens comanats ab lurs proprias mans.

I. IACME segon en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCLxxxviiiij. Cap. xx.

TOta ferma q' sie fetā en poder nostre, o de nostre Procurador, o de officials nostres ab penyoras tinentes, q' sie solta, e las penyoras no puxan esser demanadas per nos, ne per nostre Procurador, ne officials nostres, per aytal ferma. E queda aqui auāt null home siē tēgut de fermar en poder nostre, ne de nostre Procurador, ne d' officials nostres ab penyoras tinentes, sino per pau e treua, e p' batalla: sie entes empero, que aquells qui hauran fermat en poder nostre, o de officials nostres, sien tēguts a nos de fer, ço que lauors deuien, e eren tenguts de fer.

II. PERE terç en la Cort de Montso, Any M. CCC. Lxiiij. Cap. xiiij.

LAS causas entro a cinquanta sous inclusiuament, sens brugit, e figura d' juy, e sens scrits se hajan

se hajan a coneixer, e determinar, e tota appellatio remoguda, cōsuetut, vfança, o ordinatio d' alguna ciutat, vila, o loc en neguna manera no cōtrafant.

III. FERRANDO segon en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxiiij. Cap. xxxvij.

COm en las causas pocas per experientia se veja, ques fan moltas, e diuersas despesas, a la vtilitat del nostre Principat de Cathalunya, e de nostres vassalls atnent, ab consentiment, e approbatio de la present Cort statuim, e ordenam, q' de qualseuol causa menor d' vint liuras nos faça proces algu, sino tantso lament de la citatio, demanda, articles, testimonis, e sententia.

III. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M. D. x. Cap. xxx.

Confirmant la constitutio fetā per lo Rey en Pere terç en la Cort d' Mōtso en lo cap. xiiij. comēçāt. *Las causas entro a cinquanta sous inclusiuament, &c.* e anaqlla anyadints statuim, y ordenam, que las ditas causas fins en cinquanta sous inclusiu se hajan a tractar sens forma de juy, y sens salari algu. E mes volem, que de causas verbals, encara que fossen de major summa, nos puga exigir salari per jutge, o assessor algu, si la part cōuenguda, o rea en la primera comparitio confessara lo deute, demanant dilatio per a pagar.

DE IURISDICTIONE DE TOTS IUTGES. Y DE FOR COMPETENT. TIT. II.

I. VSATGE. Placitarevero.

Ledejar deuen ab Côte lo Vescomtes, els Cōdors, els Varuēfors, els altres caualers, la hont ell manara dedins son Comtat: e si aquell die no podē tornar en ço del lur, donarlos deu condit: semblantment deu esser entre los Comtes, e Vescomtes, e Varueffors, e altres caualers, que quisun pledeig ab son senyor, de qui sie soliu, o de qui tēga major benefici, dins la porta de la sua cort, si lo senyor ho volra: mas sino volra, man li lo plet hontseuulla en ço del seu, axi que si en aquell die no poria tornar a la casa, don li condit.

I. PERE segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiiij. Cap. xj.

TOtas las causas que siē de Cathalunya, o del Cōtat de Barcelona, si que sien principals, o de appellatio, sien tractadas dins Cathalunya, o Cōmtat de Barcelona, en axi que en qualque part d' Cathalunya siam, puxam coneixer de las causas dels appels, fins volem: mas si erem fora de Cathalunya, no conegam de las ditas causas, ans comanem aquellas a terminar cascunas dins lurs veguerias.

N Lo ma

II. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xij.

LAs causas de la vegueria sien tractadas dins cascuna vegueria, e no en altre loc: si empero se esdeuedra, en alguna de las ditas causas a nos esser appellat, e nos no vullam coneixer de las causas de las appellations demunt ditas dins en Cathalunya, comanem aquella causa de appellatio dins la vegueria, en la qual sera appellat terminadora: si empero los Barons, e los altres cauallers de Cathalunya en nostra cort se esdeuedra a nos sobre alguna cosa pledejar, sobre aço sie obseruat lo vsatge qui comença, *Placitare*, ço es pledejar.

III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xv.

NEgus homens dels dits Prelats, e de Templers, de Hospitalers, e de locs ecclesiasticos, de Barons, de cauallers, de ciutadans, e de altres de qualque condicio, o stament sien, ne negus bens de aquells no sien presos, ne detinguts, ne emparats en ciutats, en vilas, castells, o en altres qualseuol locs nostres per deute, o per contracte, si doncs primerament fatiga de dret feta, e trobada no era en los senyors de aquells, mentre quels senyors de aquells sien apparellats de retre justitia de aquells, si doncs no per raho de la cosa aqui estat, o per raho de crim aqui comes, o per raho de contracte aqui fet, cõ lauors, si aqui son trobats, seguecã lo for aqui, e si doncs

no sien vilas de mercat, en las quals de vs, e de antiga costuma sie haut.

III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxj.

SI negu se clama de algun Baro, o caualler, per raho de algun deute, o contracte, amonestacions precedents axi com demunt es dit, sie tengut fermar en poder del veguer, e al dit clamant fer compliment de dret.

V. ALFONS segõ en la Cort de Montso, Any M. CC. Lxxxviii.
Cap. xxvj.

ORdenam, e statuim, que si algun home fera en algun loc de caualler, o de religios, o de ciutada, o de home de vila, e traura coltell, o fara alguna injuria, que sie tẽgut pagar lo ban, el dan fet per ell aqui, e fer dret en los locs, hont ells hajan jurisdicció en semblants casos, axi com los homens dels cauallers, e dels altres defus nomenats fã en los nostres, com se esdeuenẽ semblants casos.

VI. IACME segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxj.
Cap. xxviii.

NEgun home no sie destret de pledejar per honor que tenga, sino en poder de aquell per qui la tendra.

VII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxiiij.

SI homens nostres, o de altre algu passaran per algun loc dels demunt-

demunt dits, que sie en ban, e aqui mala feta faran, pus que ho sapien, q̄ paguen lo ban, axi com lurs homẽs lo pagan en nostres locs.

VIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxvj.

VOlem, ordenã, e statuim, que si lo veguer de Ribagorça a clams de algu citarã altre, que aquell qui fera citat, sie jutjat a la costuma, e al vsatge de Barcelona, si es poblal en loc, hont correnga lo vsatge de Barcelona, e no fur: e si per v̄tura es poblal en loc de fur, que sie jutjat segons lo fur.

VIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxvij.

SI lo dit veguer proceira per s̄o offici contra algun home, qui sie poblal en loc de fur, per raho de malefici, o de dan donat, que sie jutjat al fur, si doncs aquell malefici no hauia comes en loc poblal a la costuma, e vsatge de Barcelona: e que aço mateix sie obseruat en aquell, qui es poblal en loc de costuma, si proceix contra ell lo veguer per la raho demunt dita, que sie jutjat a la costuma, si doncs lo malefici, o dan no hauia comes, e lo dan donat en loc poblal a fur, e la doncs que sie jutjat al fur: e manam al veguer de Ribagorça qui ara es, e per temps sera, que aço complecã: e que la carta de la pau, e de la treua ques seguecã de Montso, tro al coll de Paniças.

X. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M. CCC. xj.
Cap. vj.

ORdenam, que los capitols del senyor Rey en Pere de bona memoria pare nostre fets en la general Cort de Barcelona, lo hu dels quals comença. *Totes las causas que sien de Cathalunya, &c.*, e altra comença. *Las causas de la vegueria sien tractadas, &c.* sien tenguts, e obseruats. E declaram de approbatio, e de consentiment de la present Cort general, que axi com diu, que las causas de cascuna vegueria sien determinadas dins cascuna vegueria, que sie entes, que las causas de cascuna ballia sien determinadas dins cascuna ballia.

XI. LO MATEIX en la Cort de Gero na, Any M. CCC. xxj.
Cap. xxvj.

STatuim, e ordenam, que algun hom qui haja son domicili en terme de castell, o de loc de Prelat, de clergue, de ric hom, de caualler, o de ciutada, o de home de vila, hont no nos, mas los demunt dits, o algu dells han plena jurisdicció ciuil, se obligara en poder del veguer, o de altre official nostre sots pena del terç al creador seu, e la muller del deutor, q̄ no sera obligada en aquella obligatio del terç, dira, o allegara, o mostrara, quels bens de son marit no bastan a son dot, ne a son spoli, ne al dit deute, al qual lo dit marit sera obligat, en aquest cas, de la valor dels dits bens conega lo Prelat, clergue, o ric hom, o lo caualler, o

maller, o lo ciutada, o lo hom de vila, qui haja la dita jurisdicció en lo castell, o loc, en lo qual seran domiciliats los dits marit, e muller, e en lo qual los dits bens sien, e no altres: e aço entenem, e stablim de las obligations que de aqui auant se faran en poder de las nostras corts, mas d'aquellas que ja son fetas entro sus ara, sie fet, segons que acostumat es de fer en cascuna vegueria.

XII. PERE terç en la Cort de Montso, Any M. CCC. Lxiiij. Cap. xxiiij.

LOs officials nostres ordinaris de cascuna ciutat, vila, o loc, dels domesticos, e existents en la cort nostra, e de la Alta Regina cara muller nostra, o d'el Primogenit nostre, dins la jurisdicció d'aquells officials domiciliats, e en altra manera stants, de lur jurisdicció nos, e la dita Regina, e Primogenit absents, dret, e justitia als clamants retre sie téguts, e que aquells officials, encara nos, o los dits Regina, e Primogenit presents, puxan, e dejan pèdre, e tolre armas als dits domesticos en suspitosos locs, o delinquent atrobats: e cascun veguer nostre, o son loctinent de nostres balles dins la sua vegueria degents, e de lurs loctinents, e assessors, e jutges ordinaris de aquells, en deutes que dejan axi com a priuadas personas, e lo bal le, o son loctinent de la ciutat, vila, o loc principal de aquella vegueria, de aquell veguer, o de son loctinent, e de lurs assessors, e jutges ordinaris, de deutes que dejan axi com a pri-

uadas personas, puxan, e haja durat lo offici, a fer justitia als clamants.

XIII. MARIA Consort, e Loctinent general de Alfons quart, en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xxij. Cap. ij.

Volents las cõstitucions de Cathalunya, manats que las causas de la vegueria dins la vegueria, e las causas de la ballia dins la ballia sien tractadas, effer obseruadas planament, e a la letra, declaram, ordenam, e statuim, las ditas cõstitucions hauer loc axi en las causas criminals, com ciuils, axi que a instàtia del procurador fiscal, ne de algũ altre no pugan effer tretas algunas personas de la vegueria, o ballia de Cathalunya, dins la qual hauran comes lo delict, o serã presas: e totas, e qualseuol letras, rescrits, prouisiõs, manaments, e altres cosas fetas, e faedoras encontrari, sien ipsos facto nullas, e que per algun official, o altra qualseuol persona no sien obeidas, sens encorrimet de alguna pena.

XIII. FERRANDO segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxj. Cap. iij.

CLarificant, e encara quant sie necessari ajustant, ab loatio, approbatio, e consentiment de la present Cort statuim, volem, e ordenam, que las causas ciuils, criminals, o mixtas, fiscals, principals, o de appellatio, pus no sien causas de officials Reyals per raho de sos officis, no entenent per officials Reyals

Reyals Deputats del Principat, Cõfellers, paers, jurats, consols, o procuradors d'las ciutats, e vilas Reyals, encara que hajan jurisdicció, nos pugan traure, e euocar, coneixer, ne de terminar fora lo dit Principat: e que en las causas patrimoniales, e en las commissiõs de causas de appellations sien seruadas las constitucions de Cathalunya: empero, que las causas de supplicacions que interposaran de sententias donadas per nos, e successors nostres, pugam cõmetre nos, e nostres successors, encara que siam, e sien fora lo dit Principat, a algũ jurista dins lo dit Principat ad colligendum, & referendum in Regia Audientia, hauer hi Loctinent nostre, o de nostres successors, e no hauer hi Loctinent, en la Audientia del Governador, o Portant veus de aquell: e que la sententia se haja publicar en nom nostre, o de nostres successors: e si seran supplicacions interposadas del dit Loctinent, que aquellas se hajan cometre per lo dit Loctinent ad colligendum, & referendum en la Audientia: e quant als processos de las causas ciuils, nos pugan traure del dit Principat causa recognoscendi: empero los processos de las causas criminals volem, que axi mateix nos pugan traure causa recognoscendi, si haura en lo dit Principat Loctinent general. E si sera interposat recors per oppressio, denegatio de justitia, o perhorroscencia, statuim, volem, e ordenam, que si seran oppostadas, o allegadas contra official preeminet, qui no haja superior en lo dit Principat, ço es Locti-

nent nostre, o de nostres successors, e en absentia sua Portant veus de Governador general, o Balle general en las causas patrimoniales, que en dits casos se pugan hauer recors a nos, o nostres successors essent fora del dit Principat, per obtenir cõmissio dins lo dit Principat en la manera seguent, ço es, que lo qui allegara oppressio, o denegatio de justitia, o perhorroscencia contra los desusdits officials preeminents, o algun dells, no hauer superior de aquells en lo dit Principat, haja en scrits exprimir las causas de la opressio, perhorroscencia, o denegatio de justitia, e supplicar, requerir, e fatigar lo dit official preeminet, no hauer superior, que prouesca de justitia, e desista de las ditas oppressions, e denegations de justitia: e en cas que dins tres dies no haura proueit de justitia, e tornat a degut stament las cosas supplicadas, e requestras, q'en tal cas se pugan recorre a nos, o nostres successors, encara que siam, o sien fora del dit Principat, e nos, e nostres successors hajam, e hajan cõmetre ditas causas dins lo dit Principat, a dos, o tres juristas, qui primerament conegan, e hajan coneixer, si lo dit recors sera be, e justament interposat, o no, e si trobaran aquell effer injustament interposat, sien tinguts pronuntiar, e declarar, lo dit recors effer malemes, e interposat, e condempnar la part impetrant, e recorrent en las despesas, e remetre la causa, e las parts al jutge, e official primitiu, de qui tal recors sera estat interposat; si empero lo dit recors sera be

N 3 interpo-

interposat, proueeſcan en aquell, ſegons per iuſtitia trobaran eſſer faedor, e aço quant a las cauſas ciuils, empero en lo dit recors per perorroſcentia, denegatio de iuſtitia, o oppreſſio no volem ſien comprefas las cauſas criminals, cõ en aquellas ſie ja per altras conſtitutions ſufficientment proueit: entes encara, que los dits recors per perorroſcentia, oppreſſio, o denegatio de iuſtitia no hajan loc en la Sereniſſima Reyna muller noſtra, ne en las altras Reynas mullers de noſtres ſucceſſors, Primogenits, fills, e fillas legitims, e naturals noſtres, e dels dits ſucceſſors noſtres, ſi ſeran creats per nos, o per ells Loctinents generals en lo dit Principat, o eſſent lo dit Primogenit Governador general, e declarant las ditas coſas del deſudit recors, entenem, que no haja loc recors per denegatio de iuſtitia, o per oppreſſio, o per perorroſcentia, quant lo dit oficial contra qui ſera allegada, proceira ab prouiſio, o ſignatura de Cæceller, Vicicæceller, o en ſon ças de Regent Cancellaria, o lo Portat veuſ de Governador no hauent Loctinent en Cathalunya proceira ab prouiſio, o ſignatura de aſſeſſor, o ſi proceira ab deliberatio de la Audientia, o del Conſell Reyal, ſegons que per las preſents, e altras conſtitutions es ſtatuit, e ordenat, o ſi lo Balle general proceira de conſell de ſon aſſident.

XV. LOMATEIX en la ſegona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxiiij. Cap. xxxvij.

ATtenent de continuo en la commoditat de noſtres vaſſalls, e deſijãt releuar aquells de treballs, e deſpeſas, cõ en las cauſas de graduatiõs per las oppoſitiõs dels creedors los litigants en las deſpeſas ſon molt vexats, tant per la prolixitat del proces, com en altra manera, ab approbatio, e conſentiment de la preſent Cort proueim, ſtatuiam, e ordenam, que ſi cauſa de graduatio ſe euocara de aci auãt, en cas queſ puga euocar per conſtitutions, en la Audientia, que lo proces ſe haja fer, e colligir en la cort dels officials ordinaris fins a ſententia excluſiue, inſtituint cert terme als creedors oppoſants per inſtruir lo proces, a arbitre del jutge deuãt lo qual ſe fa dita graduatio, e inſtruit lo proces, haja eſſer trames a la Audientia Reyal dins quinze dies, e lo jutge de graduatio per colligir dit proces haja vna terça del ſalari, reſtãt las dues terças per la ſententia diffinitiuã, e quant la cauſa ſera per ſententia de terminada, lo proces original de dita graduatio que ſera portat en la Reyal Audientia, romanga en poder del ſcriua de la dita Audientia, en poder del qual dit proces ſera menat.

XVI. LOMATEIX en la Cort de Mõtiſo, Any M. D. x. Cap. de Cort v.

COm ſie degut, e juſt, ſeruar, e cõplir los priuilegis, e pactes per los predeceſſors de voſtra Reyal Majeſtat Reys d' Arago, e Cõtes de Barcelona conſentits, e atorgats

atorgats a la voſtra ciutat de Gerona, en fauor de las luitions de las vilas, locs, e parrochias; e termens en la vegueria, e bisbat de Gerona empenyoradas, las quals luitions ſe feren de las pecunias a aquella deputadas, en las quals la dita ciutat, e los poblats en aquella pagaren, e contruibren, de las quals pecunias era de poſitari en Franceſc Sanceloni ciutada de dita ciutat, de las quals vilas, e locs que foren luits, es la vila, e vall de Amer ſituats en la vegueria de Gerona, e per la vnio, incorporatio, e agregatio de las ditas vilas, locs, parrochias, e termens a la dita ciutat de Gerona, e al vs, e exercici, e iurisdiccion del veguer, ſotsueguer, e jutge ordinari d' Gerona ſõ eſtats fets, e conſentits molts priuilegis, lo q̄ es cõtengut en los processos del plets, e queſtiõs qui ſon menadas en la Reyal Audientia de Cathalunya, entre la dita ciutat de Gerona d' vna part, e la dita vila, e vall de Amer de la part altra, ſobre lo priuilegi per voſtra Alteſa a la dita vila, e vall de Amer conſentit de ballia, e com en las preſents Corts generals per voſtra Majeſtat conuocadas, e celebradas en la preſent vila de Montſo, a ſupplicatio dels ſyndics de la ciutat de Gerona als tres ſtaments de Cathalunya ſie viſt, la dita conceſſio de balle a la dita vila, e vall de Amer conſentida eſſer prejudicial a la dita ciutat de Gerona, e contrauenir, o algun tant leuar al dit priuilegi de las luitions, pertant la preſent Cort ſupplica a voſtra Reyal Majeſtat, vulla per capitol de Cort proueir, e ordenar, que la dita

vila, e vall de Amer, e los poblats en aquellas ſiẽ reſtituits perpetuãment, en quant ſeparats ne foſſen, al exercici d' tota iurisdiccion ciuil, o criminal del veguer, o ſotsueguer, e jutge ordinari, moſtaſaf, ſcriuans, e altres miniſtres de la cort de la dita ciutat d' Gerona, e a la dita ciutat, e vegueria de Gerona, drets, e pertinentias de aquella, en la forma, e manera, q̄ era acõſtumat, ſeruat, e vſitat, abans que lo dit priuilegi de ballia foſſe per voſtra Alteſa conſentit a la dita vila, e vall de Amer, hauent per reuocat, e ab lo preſent capitol de Cort reuocant lo dit priuilegi de ballia, a la dita vila, e vall de Amer conſentit, e atorgat, no obſtant qualſeuol ſententia, o ſententias donadas en la Reyal Audientia en fauor de la dita vila, e vall de Amer, ſis vol per deſertio, o altrament ſien paſſadas in rem iudicatam, vſant en quant menester ſie de voſtra Reyal, e ſuprema poteſtat, reſtituidas, e en cas de reſiſtentia depoſadas a la dita vila, o vall de Amer per la dita ciutat de Gerona cinquanta liuras Barceloneſas, las quals pagaren per obtenir dit priuilegi: proueint que encontinent, en qualſeuol dels dits caſos lo balle, ſotsballe, jutge ordinari, e ſcriua de la dita vila, e vall de Amer no vſen, ni exerceſcã, ni vſar, ni exercir pugã ninguna iurisdiccion, inhihint, e tolet los ab lo preſent capitol d' Cort tota poteſtat, e authoritat, e q̄ ningunols obeſca, ni ſien tinguts, ni reputats per officials, ſino per personas priuadas, e que de aqui auant perpetuãment lo veguer, o ſotsueguer, jutge ordinari, moſtaſaf de Gerona,

e lurs ministres exercescan tota jurisdicció, e officis, com feyan, e exerciã abans de dit privilegi de ballia, a la dita vila, e vall de Amer cõsentida: e que per vos senyor, ni per vostres successors no puga esser mes, ni elegit, e ordenat algun official en dita vila, e vall de Amer, tolent, e abdicant ne a vos senyor, e a vostres successors potestat ab decret de nullitat, hauent per reuocadas ab lo present capitol de Cort totas prouisiõs en contrari emanadas, encara que deuallassen de la dita sentètia, o sententias, o altramet sien consentidas. Plau al senyor Rey.

XVII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort vij.

COm en los dies passats sien estats, e seguits grans debats, e questions, e se hajan fetas grã despesas, e sostinguts dans, e desatents, entre los habitãts de la vostra vila de S. Feliu de Guixols, la qual es part, e membre d̃ la vostra ciutat de Gerona, de vna part, e los habitãts de la vall de Areu, y parrochias de Fenals, de Romanya, de Belloc, y de Solius, de la part altra, per raho d̃ vn privilegi per vostra Alteza atorgat a beneplacit de vostra Majestat, a la dita Vall de Areu, y parrochias en Burgelaros en lo any Mil sinccents y tres, que dita vall de Areu, y parrochias poguessẽ tenir balle, jutge, scriua, y otras cosas narradas en aquell, lo qual privilegi apres vist q̃ repugnaua, e contradeya a la couinença, e vnio, que es, e era entre dita vila de sant Feliu de Guixols, e diat

vall de Areu, e parrochias, las quals vnio, e couinença son estadas atorgadas, e fetas en lany mil trescents fetãta y quatre, per lo senyor Rey en Pere terç de eterna memoria, en que es contengut, que los habitãts de la dita vall de Areu, y parrochias p tots temps sien regits, y governats per lo balle de la dita vila de sanct Feliu de Guixols, axi com los habitãts de la dita vila, ab decret de nullitat, irritant, cassant, e annullat: apres en lo any mil sinccents e sis, conuocadas, y oidas las parts causa cognita en vostre Reyal Consell, en Salamãca, lo dit privilegi fet, e cõsentit en Burgelaros a dita vall de Areu, y parrochias a vostre beneplacit, per vostra Alteza fõnc reuocat, e poe apres de vostre Reyal consell de vostre Principat de Cathalunya foren emanadas letras executorials, que dit privilegi de Salamanca, atorgat a dita vila de sanct Feliu de Guixols, fos seruat, exequit, e complit: en apres en la ciutat de Burgos, oydas las parts, en lany mil sinccents e vuyt lo dit privilegi de Salamanca per vostra Alteza fõnc confirmat, y lo dit privilegi de Burgelaros, a dita vall de Areu, y parrochias per vostra Alteza atorgat, fou a major cautela, e abudãtia per vostra Alteza reuocat, e cõfirmats tots los privilegis a la dita vila d̃ S. Feliu d̃ Guixols atorgats, y las ditas couinença, e vnio atorgadas per lo dit senyor Rey en Pere, e encara los habitants de dita vall de Areu, y parrochias no cessen sobre lo mateix molestar los habitants de dita vila de sanct Feliu de Guixols, als quals a conuengut despendre en deffen

deffenso de lurs priuilegis, que han consumit gran part de lur patrimoni: e sia justa cosa, que los priuilegis de dita ciutat de Gerona, e vila de S. Feliu de Guixols sien obseruats, per tant los tres braços de la Cort q̃ vostra Alteza celebra en la present vila de Montso als Cathalãs, suplican a aquella que li placia a major, e sobre abundant cautela ab capitol, e acte de Cort confirmar perpetualment, e corroborar en quant menester sie las ditas couinença, e vnio, e dit privilegi de Burgos, e priuilegis de la dita vila de sanct Feliu de Guixols, e consuetuts, sens nouatio, e de rogatio de aquells, e proueir que inuiolablement, e perpetualment sien obseruadas, e obseruats, e que los habitants de la dita vall de Areu, e parrochias qui ara son, e per temps serã, sien, e estigan perpetualment en la vnio, e agregatio demũdidas, e que no pugan esser per algun temps separats per alguna raho, e que los habitants de la vall de Areu demũdita, e parrochias qui ara son, e per temps seran, perpetualmẽt sien governats, e regits, segons las ditas couinença, e vnio, e priuilegis a la dita vila d̃ S. Feliu de Guixols, qui es part, e membre de la dita ciutat de Gerona, atorgats, per lo balle, jutge, cort, e scriua de dita vila de sanct Feliu de Guixols, posant si, e filẽci perpetual a las ditas diferentias, questios, e debats: e que de aqui auãt no sie consentit, ni atorgat privilegi, o acte algu contra las ditas vnio, e couinença, e priuilegis de dita vila de sanct Feliu de Guixols, e abdicar tota potestat a tots, e qualseuol officials, presents, e

esdeuenidors de vostra Alteza, e de los successors; que no pugan donar licentia, o decret, ni permis de consentir syndicat als habitants qui ara son, e per temps seran en la dita vall de Areu, e parrochias, contraditas vnio, e couinença, e priuilegis de dita vila de sanct Feliu de Guixols, ni esser oits per interes, e contraditas couinença, e vnio, e priuilegis de dita vila de sanct Feliu de Guixols, ab decret d̃ nullitat, reuocadas qualseuol prouisiõs, actes, priuilegis, e cosas fetas, e faedoras contra las ditas couinença, e vnio, e priuilegis, e consuetuts de la dita vila de sanct Feliu de Guixols en cõtrari disposant, cassant, reuocant, e annullant, fahent de las ditas cosas capitols, e actes de Cort, lo qual sie executat, e complit, com a capitol, e acte de Cort cõcordablement per los dits tres braços, y per vostra Alteza fet, y firmat, e inuiolablement obseruador. Plau al senyor Rey.

XVIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. viij.

IAtsie que las constitutiõs de Cathalunya, e vsãges de Barcelona degã preualer als styls d̃ qualseuol corts, e per cõseguent als styls de las corts dels veguers de Perpinnya, e de Conflent, no resmenys los dits veguers, per dits styls se diurompen, e perjudican las juridicciõs dels ecclesiasticos, dels Barons, cauallers, e gentils homens, e part de açoes introduit del temps del Rey de França ença, es vist, que per obseruãça de constitutiõs deu esser statut,

N 5 que

que los abusos dels dits styls no hajan loc, e sien reuocats, e prohibits de aci auant, es a saber los styls introduits, y obseruats apres del regimēt de la Reyna dona Maria, e signanter del any sexāta ença. *Et oblato dicto memoriali, fuit per nos apposta decretatio, & responsio subscripta.*

Plau a sa Majestat, especificats los abusos prouoir degudamēt per justitia.

Et postea habito nostro maturo, & digesto consilio, fuit per nos consulto facta alia promissio sequēs.

Plau al senyor Rey, que los priuilegis, y cartas de jurisdictions sien seruadas, e guardadas perpetualment als dits Barōs, axi ecclesiasticos, com seculars, saluats a ell, e successors seus las regalias, si e segōs en lo Principat d' Cathalunya son en vs, e obseruança.

1. Y mes ne excepta, y reserua sa Majestat, q̄ los dits Barōs no pugan exercir jurisdicció ciuil, ni criminal en los homens habitants; e que tingan domicili principal, e la major part de sos bens en la vila de Perpinya, o qualseuol altre loc, o vila Reyral en los dits Comtats, jatsie en lo dit priuilegi, y carta no fossen exceptats.

2. Item ne reserua, y excepta las causas de segonas appellacions, de las quals puga conecixer sa Majestat, e sos officials, jatsie que en lo priuilegi, e cartas de cōcessio sa jurisdicció fos simplemēt atorgada, sens exceptar, y retenirse la conecixensa de causas de appellacions.

3. Item ne excepta, y reserua, que si sera feta contentio, que lo Baro, o exercint jurisdicció no te dret de penyorar, que sos officials pugan pen-

dre a mans de la cort la penyora cō a superior, y aquella rebre, e tenir en sequestre, fins atāt per la cort sie conegut, si tenia dret de penyorar.

4. Item mes ne excepta, e reserua, que si entre senyors de alguns locs, Barons, o altrās vniuersitats se suscitara questio, contrast, o debat algu sobre termens, pasturas de erbas, ayguas, lenyas, o per altres amprius, e per qualseuol causa, per la qual se dubtas, que las parts no vinguessen a las armas, que los officials Reyals a requesta de las parts, e de propri motiu pugan pendre a sas mans lo loc del debat, e posar sequestre, e conecixer de la causa.

5. Item ne excepta, y reserua a la conecixensa, e jurisdicció de sa Majestat, e de sos officials, que pugan entrar sens requesta en qualseuol loc, vila, o castell d' Baro, axi ecclesiastic, cō secular y axi alous, cō no alous, y aquells pugan scudrinjar, cercar, rebre, y fer scorcolls dels bandejats publicats, e qui per pena de delict, o per contumacia apres vn any e vñ die seran bādejats de tots los Comtats de Rossello, e Cerdanya, e de altres malfactors, contra qui fos proceit en virtut de proces de regia, e aquells atrobats, pugā pendre, e traure de ditas Baronias.

6. E mes declara, e ne excepta sa Majestat, que com las personas militars, e generosas de linatge militar, e familia lur siē de jurisdicció de sa Alteza, que la dita jurisdicció de aquellas li romanga salua, e puga de aquellas conecixer, cō fa en la resta de Cathalunya.

7. E per semblant declara, e ne excepta sa

cepta sa Excellētia, que ell, e sos officials rebā las fermas de dret, que cauallers, e altrās personas generosas d' linatge militar volrā fer per raho de desaximents, o desafiamēts que a las ditas personas fossen fets p qualseuol personas, e sobre aço intimar, e fer cridar la dita ferma de dret, segons es acostumat.

8. Item ne excepta sa Majestat, e declara, que tots los carnicers de la terra de Rossello hajan a tenir tals pesos, com son, e serā ordenats per la cort de la vila de Perpinya.

9. E mes auant declara, e excepta sa Excellētia la pena imposada per ell, e sos officials, contra aquells qui rompen lo rec, qui passa per diuersos territoris de diuersos senyors hauents jurisdicció, la qual pena tant solament pertany al dit senyor Rey, majorment com lo rec es de sa Majestat, cō es lo de Thuir, o semblats, e en aquest cas abasta general crida del veguer, ab que signific la dita pena als dits senyors.

10. Item declara, y excepta sa Reyral Alteza, que si per sa Majestat, o sos officials sera denunciāt als Barons, cauallers, o personas de linatge militar particularmēt, que no reban, ne recepten bandejats, e publicats per la cort Reyral, que sa Alteza, o sos officials pugan apres la dita denuntiatio, fer inquisitio, e conecixer contra los dits, o altres receptadors, que fossen trobats en qualseuol jurisdicció.

11. E mes excepta, e declara sa Excellētia, romandre la consuetut, e esser obseruada, que los cauallers, e personas generosas, e de linatge mi-

litar acostuman pledejar, comparēt de vuyt en vuyt dies en la cort de Perpinya, si doncs per sa Majestat, o son Loctinent no era rescrit, que en tal plet se proceesca en las ditas causas sense plet, e sens figura de juy, cō en tal cas, de tres en tres dies acostumen de comparar en las causas criminals los dits cauallers, e personas militars, e acostumen de tres en tres dies pledejar.

12. Item declara sa Majestat, e excepta, que en cas que los Barons, e altrās personas ecclesiasticas, o seculars hauent jurisdicció denegaran justitia dls sotsmesos a lur jurisdicció, ço es no assignant jutge, en tal cas p denegatio de justitia, e encara per oppressio sa Majestat, e los officials de aquella hi pugan prouoir de justitia.

13. Declara encara, e excepta sa Majestat, que si los Barons, o altres nobles, o cauallers fan deute, en lo qual faran fermança homens sotsmesos a jurisdicció lur, los officials Reyals los pugā destrenyer en lurs locs, sens fadiga, solament donant clā, pus lo deute sie p los dits señors.

14. E saluas a sa Majestat, e a sos successors, e officials perpetualment las regalias com dit es, si, e segōs en lo Principat de Cathalunya son en vs, e obseruança, e reseruadas las declarations, e exceptions, desus mencionadas, a las quals vol, e declara sa Majestat los dits Barons, e personas ecclesiasticas, e seculars hauents jurisdicció esser tenguts, e obligats, e a obseruatio d' aquellas esser estrets perpetualment, daqui auant sa Reyral Majestat cōsultament, e de certa scientia

scientia remou, e repelleix qualseuol styl, o cōsuetut de las cortz dels dits Governador e veguers dels dits Comtats, e terra de Conflent, per la qual era acostumat conèixer, e punir sens algun mija, de qualseuol crims, e delictes, o malefics comesos, e perpetrats en camins publicos, encara que fossen dintre los territoris, e camins dels locs, vilas, e castells dels Prelats, Barons, cauallers, e no acostumaua la dita cort comportar, que per altre fossen punits, e los atētants lo cōtrari eran presos, e punits per la cort, saluadas empero com es dit a sa Majestat, e successors seus las regalias, segons de aquellas vsa en la restant part del Principat de Cathalunya.

15. E mes auant repelleix sa Majestat, e declara, no valer, ne de aqui auant esser vsat, que los dits officials pugan conèixer de balles, saigs, jutges, notaris, scriuans, carnicers, hostalers, tauerners, moliners, ne altres officials, o officians dels dits Prelats, Barons, o altres personas hauēts jurisdicció, ni axi poc de consols, clauaris, o altres officials publicos, o de vniuersitats de las ditas Baronias, locs, e territoris, e aço, ni en ciuil, ni en criminal, ni en negocis propis, ne comuns.

16. E mes auant repelleix, e declara, no valer, ne esser obseruador lo styl, o consuetut que diu esser estada en contradictori judici obtinguda, que las vniuersitats dels locs dels Prelats, e personas ecclesiasticas, Barons, e cauallers, e altres personas no Reyals, e los cōsols, e syndics, o procuradors d' las ditas vniuersitats son

tenguts a pledejar, e han acostumat de subir juy en ciuil, y criminal en poder d' la cort dels dits officials Reyals, hontseuulla que contracten; e cometan lo delictes, de lurs causas, o negocis propis no podiā altramēt subir juy, tant quant fossen syndics, o procuradors de las ditas vniuersitats.

17. E per lo semblant repelleix sa Excellentia, e declara, no valer, ne esser obseruadora la consuetut, que los colomers en los locs dels Barons, militars, e personas hauents jurisdicció son sots protectio, y saluaguarda Reyala, y que los trencadors, o altramēt delinqüents, e los raptors, o cassadors dels coloms contra prohibicio general, incidint en los bans, sien sols, e insolidum, e sens mija de jurisdicció del senyor Rey, e del veguer, ni axi poc lo metre del guardia, ne lo pagar lo cens dels dits colomers per raho del guardia, la qual consuetut no vol hauer loc, sino en los locs Reyals.

18. Mes declara sa Majestat no valer, ne esser obseruadora la consuetut, que los carnicers qui tallā carns en los territoris dels dits Barons, e personas tenints jurisdicció, haguessen a vèdre las carns, sino al preu ordenat per la cort, e officials Reyals demunt dits, ans declara sa Majestat, que los carnicers la pugan, e hajan vèdre, al for ordenat per los Barons, quiscun en son territori.

19. Item repelleix sa Majestat, e no vol hauer loc, ne esser obseruada la consuetut de fer prohibicio lo Procurador, e cort Reyala, de no cassar per dius, ne pendre truytas en los locs dels

locs dels Barons, e altres personas demunt ditas, e que aquellas en lur territori no pugā fer tal prohibicio: de clarant no valer, ne esser comesa per ço alguna pena imposadora per dits officials Reyals en los territoris de dits Barons, e personas hauent jurisdicció.

20. E mes declara, no hauer loc lo costum, que si algū home de vn terme de loc d' castell dels dits Cōtats, e veguerias delinqueix en altre terme de loc, o de castell, es dit estranger, e per consegüent la punitio se pertany al veguer dels dits Cōtats, la qual consuetut, o styl repelleix sa Majestat, e ha per nulla, en tot lo q' poria perjudicar a la jurisdicció de dits Barons, e personas hauents jurisdicció: ans declara sa Majestat, que saluas a sa Excellentia, e a sos successors, e a sos officials las cosas desus saluadas, e exceptadas, qualseuol home delinqüent, e contractant en los territoris del dits Barons, e personas hauents jurisdicció, estranger, o no estranger, se de jurisdicció en aço del senyor del territori hauent jurisdicció.

21. E generalment, e extesa sa Reyala Majestat anulla, reuoca, repelleix, e per reuocats, nulles, e repellits ha, e vol esser haguts, e tenguts tots altres stils, o vsos, e consuetuts de jurisdicció, disponēt en qualseuol manera, o forma, introduits, e praticats per los dits Governador, e veguers, scrits, e scritas, e no scrits, e no scritas, si no si, e segons que per sa Excellentia son exceptats, saluats, e referuats, e saluadas, e exceptadas, e referuadas, e no en mes, ni en altra mané

ra, las quals declaratiōs, o prouisiōs vol, decerneix, e mana sa Majestat hauer, e obtenir virtut de ley perpetual, y edicte irrefragable, e inuiolable, sots las penas deuallscritas obseruador, no obstant qualseuol pragmaticas sancçions, e altres prouisiōs, priuilegis, manamēts, e sentencias, e declaracions en qualseuol manera fins aci fetas, tant dalt expressadas, com altres, e no obtāt qualseuol altres cosas al dalt atorgat contengudas cōtrarias, sots qualseuol expressio de paraulas, quantseuulla derogatorias, etiam derogatoriaram derogatorias, a las quals ab lo present capitol de Cort deroga, e no obstant encara la vnio dels nostres Comtats d' Rossello y Cerdanya ab lo nostre Principat de Cathalunya, e la prouisiō, o capitol *conquestus*, e altres qualseuol cosas que dir, ni cogitar encōtrari se poguessen.

XVIII. CARLES en la segona Cort de Montso, Any M. D. xxxiiij
Cap. de Cort v.

PER prouoir a alguns impediments procurats per alguns officials Reyals, contra los quals se inquiria, e instaua de hauer cōtra fets als vsatges de Barcelona, constitutions, capitols, e actes de Cort, priuilegis, vsos, e costums, e altres libertats de la terra, la qual instantia se feya deuant lo Loctinent general de sa Majestat en lo present Principat, lo tal official volentse ajudar del capitol del Catholic senyor Rey don Ferrando segon en la primera Cort de Barcelona comētant, *Clarificat, &c.*
recorria

recorria a la Majestat fora lo present Principat, lo que fer no podia, com lo dit capitol no compréga dit cas, y de aquesta manera, altercátse si la dita causa podia anar a la Cort de vostra Majestat, o no, passaua molt tēps, y era causa, q̄ nos declaraua sobre dita violatio, en grā dāy, y prejudici de la obseruança de ditas cōstitutions, perço supplicā los dits tres staments a vostra Majestat, q̄ ab cōstitutio vulla statuir, y ordenar, que las ditas causas de hauer contrafet a constitutions en nēguna manera pugā esser tretas del present Principat, abās dins aquell sien determinadas.

Plau a sa Majestat, exceptat. causas de officials Reyals, per questions q̄ tinguessen sobre los officis a qui per tanyerien.

XX. LOMATEIX en la quarta Cort de Mōtfo, Any M. D. xxxij. Cap. xxxij.

STatuim mes auāt, y ordenam, que los bestiar, qui passant, o estant en algun termefaran alguna mala feta, encara que aquells sien de personas militars, pugā esser penyorats, y executats, y la mala feta judicada, y estimada per lo balle, o balles, o altres officials aqui tocara, del terme a hont sera feta la mala feta, e per aço los militars no pogan declinar de for, volēt que la present constitutio sie duradora fins a la cōclusio de las primeras Cortes.

XXI. PHILIP Princep, y Lo dñent general de Carles en la segona Cort de Mōtfo, Any M. D. Lij. Cap. de Cort xx.

SVpplica la dita Cort a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, q̄ los qui son familiars del sanct offici, o cruzada, o cābra Apostolica, apres de hauer comesos delictes, o hauerse obligat a deutes, pogan esser punits, y castigats per lurs ordinari, e los qui son deutors, pogan esser executats, no obstant la familiaritat de la inquisitio, cruzada, o cābra Apostolica. Plau a sa Alteza sie seruat lo capitol començant, *E per tolre, &c.* fet en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. y q̄ haja loc en los familiars de cruzada, y cambra Apostolica.

DE RECUSATIO DE
TOTS IVTGES, E CAU-
SAS DE SVSPITA.
TIT. III.

I. IACME segon en la Cort de Leyda, Any M CCCj. Cap. xiiij.

ORdenam, e statuim, que si algu proposara, o allegara, jutge delegat a si esser suspitos, cessant las altrás opinions, haja allegar, e proposar rahōs sufficientes deuāt lo dit jutge delegat, las quals haja a prouar deuant arbitres p ab dues las parts elets, axi q̄ cascuna part hu dls dits arbitres elegefca a sa voluntat, los quals arbitres per aquellas parts breumēt sien elets, fet primerament sagrament de calūnia per aquell, qui la causa d̄ suspita haura proposada: en axi que, si la causa, o raho

o raho no era vera, o sufficient, lo recusant, no cōtrafāt costuma, e vfança de algū loc en alguna cosa, en las despesas sens remey algu sie cōdēpnat.

II. FERRANDO segon en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxiiij. Cap. xxxj.

COm no sie de raho, que persona suspitosa haja entreuenir en coneixer, e judicar causas algunas, perço volem, statuim, e ordenam, que quant alguna causa sera cōmesa per lo Presidēt a algu del Consell, e alguna de las parts allegara algunas suspitas del dit relador, aquellas haja a deduir, dins tres dies comptadors del die de la comparitio, deuant lo dit President: e lo die mateix que ditas suspitas seran deduidas, sie intimat a la part altra, la qual lo die seguent haja respōdre a las ditas suspitas, per manera, q̄ dins vuyt dies apres immediadāmēt subseguent, lo President ensemps ab lo consell haja prouoir sobre las ditas suspitas, de la qual prouisio axi feta, nos puga supplicar: entes empero, que en la coneixença de las suspitas noy sie present lo qui sera recusat: e aço mateix sie seruat quant a la coneixença de las causas de suspitas, q̄ seran allegadas contra algu del dit Consell.

III. LOMATEIX en la Cort de Montfo, Any M. D. x. Cap. viiiij.

STatuim, e ordenam, que quant seran recusats alguns del Rey al consell per suspitosos, sien las causas de suspitas hagudas per justas totas aquellas, que los drets comuns admeten per justas, e per virtut de aquellas se hajan a declarar, e repellir aquells per suspitosos.

III. LOMATEIX en dita Cort Cap. Lvi.

PEr tolre suspitas entre los litigants statuim, e ordenam, que en las causas en las quals los fills, o gēdres seran aduocats, lo pare, o sogre dels tals no puga esser relador en aquellas, ni per lo contrari.

V. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap. xv.

PEr quant per constitutions de Cathalunya es disposat, y donat orde de remoure del Rey al cōsell los doctores de aquell, per causas de suspitas cōtra aquells disposadas, y no guardant aquellas, algu, o algūs son remoguts per letras Reyals, o en altra manera de votar, y entreuenir en lo dit Rey al cōsell, statuim, y ordenā ab loatio, y approbatio de la present Cort, que las ditas constitutions sobre aço disposants sien inuiolablement obseruadas, y contra forma de aquellas, ab letras nostras, ni de nostres successors, ni en altra manera no pugā esser remoguts.

VI. LOMATEIX en dita Cort Cap. xxxij.

Mes sta-

MEs statuum, e ordenam ab approbatio, e consentiment de la present Cort, que tot lo Consell no puga esser donat per sospitos.

VII. LOMATEIX en la tercera Cort de Montso, Any M. D. xxxvij. Cap. xij.

STatuim, y ordenam mes auant, que la constitutio feta per lo Catholic Rey don Ferrado, dispo sant que en las supplicatiōs, e scedulas ques donaran en causas de suspita en la Reyal Audientia, se hajan a sotascrivre los aduocats qui aqllas ordenarā, se limite, y entenga, segōs de present la limitam, e volem esser entesa, que de aqui al deuant las supplicatiōs, y scedulas, y articulos de causas de suspita ques daran contra lo Cancellor, Vicicancellor, o Regēt la Cancellaria, Governadors de Cathalunya, de Rossello, y Cerdanya, y doctōrs del Reyal consell, jutges de cort, y altres officials, e jutges, sien admesas, e hajā de esser proueidas, encara que no sien signadas de aduocat, ab que en tal cas la haja d' sotascrivre la mateixa part, o altre per ell sino sabra scriure, pus sie persona coneguda.

VIII. LOMATEIX en la quarta Cort de Montso, Any M. D. xxxij. Cap. xvj.

STatuim, y ordenam, que de aci al deuant alguns doctōrs del Reyal consell, encara que sie lo Cancellor, Vicicancellor, o Regent la Cā

cellaria, ni altres doctōrs, axi en la Audientia Reyal, com dels Portāts veus d' nostre general Governador en lo Principat de Cathalunya, y Cōtats d' Rossello y Cerdāya, no pugā esser relador, o reladors, ni entreuenir en votar en las causas q' lo pare, o fill, o sogre, o gendre, o cunyat sera aduocat, o seran aduocats: e per que poria esser, que en secret aduocassen, o consellassen, statuim, que la part que tal pretendra, puga supplicar a nos, o a nostre Loctinent general, o als dits Portants veus de Governador, o al qui presidira, pus nos tracte de sa persona, y en tal cas ho faça lo mes antic doctōr del Reyal consell, que faça jurar sobre los quatre sancts Euangelis, per dit aduocat corporalment tocats, en presentia sua, y dels doctōrs de la sala, si es aduocat, o ha consellat en la causa de que se tractara, palesament, o occulta, per via directa, o indirecta, e lo dit jurament sie continuat en lo proces: e si lo dit aduocat era malalt, se haja a rebre dit jurament per vn doctōr del Reyal consell no sospitos, e si lo tal aduocat se prouara hauer jurat fals, sie fet inhabil de practicar de son offici, y de tots officis publicos.

VIII. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles en la primera Cort de Montso, Any M. D. xxxvij. Cap. xxxv.

Alstant al capitol setze de la vltima Cort, per la Cesarea, y Reyal Majestat celebrada, statuim, y ordenam, que aduocat q' tinga en la Reyal Audientia pare, sogre,

fogre, oncle, y germa, o cunyat, ente nēt etiā per cunyats marits de dues germanas, no puga pēdre pētio certa, ni altres cosas, ni promesas, ni oferta de vniuersitats, collegis, o singulars personas per aconsellar, patrocinat, e aduocar en secret a aqlls, ans hajan ordenar en scrits publicamēt per aquells, y q' se digan, y nomenen aduocats de aquells en scrits, demanera que sie notori, y se sapia de qui son aduocats, y aqui aconsellan, y si de fet tenien tals pensions, y promesas, o offertas per aconsellar, patrocinar, o aduocar en secret, las hajan a lexar, e renūtiar, y q' en altres causas en que no aduocaran, ni aconsellaran als sobredits, no pugā, ni los sie licit cōmunicar en secret ab dit pare, sogre, oncle, cunyat, o germa qui sera de la dita Audientia Reyal, porque no sie fet frau a dit capitol: y que en tals causas en que hauran aduocat, aconsellat, o entreuingut, y presas promesas, o offertas directament, o indirecta, no sie menester recusatio per al pare, sogre, oncle, cunyat, o germa, ans ipso jure, & ipsa constitutione sien haguts per recusats, e remoguts de entreuenir, y votar en ditas causas, ni pugā esser presents en la Audientia, quāt aquellas se tractarā, y si en aço dits aduocats seran trobats fer frau en manera alguna, directament, o indirecta, que incorregan en la pena de dit capitol: e per leuar total suspita de subornatio, que qualseuol aduocat, qui entendra en subornar jutge, o relador de la Audientia Reyal en qualseuol manera, que cayga en la pena del capitol pedit de las vlti-

mas Corts, vltra las penas ja de dret comu contra los tals statuidas: e haja loc en los doctōrs del Reyal consell qui seran estats aduocats, que no pugā entreuenir, ni votar en las causas de aquells, de qui son estats aduocats, que fossen començadas al temps que eren lurs aduocats, entenen, q' de las causas preditas los predits aduocats hajā de prestar jurament de sis en sis mesos en poder del Cancellor, y hoirne encara sententia de excōmunicatio, del qual juramēt se haja de fer acte en poder de algū scriua d' manamēt, cōtinuat en lo libre de las sentēcias, y prouisiōs ques fan per dit Cancellor: e per leuar axi mateix occasio de extorsió, y suspitas, q' ningun scriua de manament no puga pendre decretatio, ni expedir actes judiciales, ni priuilegis en causas que sien aduocats fill, gendre, germa, o cunyat seu; ni puga tenir en la scriuania causas, en que los predits sien aduocats: e si lo contrari sera fet, incorregā ipso jure en priuatio de son offici: entes empero, q' quāt als scriuans de manamēt; sie remes al bon arbitre del Loctinent general.

X. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. xxx.

PEr tolre las diuersitats de opiniōs son en Cathalunya, sobre las suspitas dadas cōtra los ordinari, si se ha de dar adjūct, o fer electio de arbitres, statuim, y ordenā ab loatio, y approbatio de la present Cort, q' en las suspitas donadoras cōtra los ordinari

ordinaris, sic seruada la constitutio del Rey en Jaume segon en la Cort de Leyda capitol xiiij, parlát de las suspiras dadas cōtra jutges delegats, saluats los priuilegis particulars sobre aço disposants.

XI. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxvj.

COm sic cosa conuenient, y de dret permesa, que los qui han de judicar vna causa, pujan, y degā rahonar planamēt ab las parts sobre los meritis de aquella, y dir los lur parer, per discutir, y descubrir la veritat, y justitia, perque altrament moltas voltas poria vna causa esser decisa, sens esser entesa, lo q̄ specialment en vn tribunal supremo, com es lo de la Rey al Audientia, es cosa indecēt: y cō se veja, q̄ per dir vn doct̄or del Rey al cōsell a la part son parer, lo allegan per suspiras, dient que ha declarat son animo, de hont ve moltas voltas no gosā parlar lo que conue a la justitia, ab consentiment, y approbatio de la present Cort statuim, y ordenam, que los doct̄ors de la Rey al Audientia, o Rey al cōsell criminal, axi los qui seran reladors, com los altres qui han de votar en la causa, instats per las parts, pujan liberamēt dir alas ditas parts lo quels par conue ala directio de la justitia, y discutio de las causas, y que no pugā esser donats per suspiras, sub pretextu de hauer declarat lo animo.

XII. LO MATEIX en la Cort de Montsó Any M. D. Lxxxv. Cap. xxxxiij.

Perque fouint se esdeue, que las parts litigants, per impedir algu dels doct̄ors de la Rey al Audientia, que no pujan votar en las causas, procuran que son fill, gendre, o nebot faça alguna ordinata en lo proces, perço per obuiar a semblants cauthelas statuim, y ordenam ab approbatio, y consentiment de la present cort, que si algun fill, gendre, o nebot, o cunyat, y altres qui per cōstitutio impediē algun doct̄or de la Rey al Audientia, sera pres per aduocat de ninguna causa introduida en dita Rey al Audientia, no puga la part quil haura pres per aduocat, recusar lo pare, so gre, oncle, o cunyat, o altres qui per constitutio poden ser impeditis, ni donar aquell per suspete, si la part contra qui haura ordenat lo aduocat, noy fara contrari.

DE CONTENTIONS DE IURISDICTIONS, Y OCCVPATIO DE TEMPORALITATS. TIT. III.

I. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles en la primera Cort de Montsó, Any M. D. xxxvij. Cap. de Cort xxvj.

COm per la pragmatca d̄l Serenissim Rey en Marti, y altres capitols, e actes d̄ Cort sic donada certa forma en las ocupatiōs de las temporalitats, que contra los Prelats, y otras ecclesiasticas personas

nas se decerneixen, y en quinas cosas se ha d̄ fer, no resmenys, oblidats los officials Reyals del present Principat, y Comtats de Rossello, y Cerdanya del modo d̄ proceir juxta forma, y tenor de aquellas, proceexen a la occupatio de ditas temporalitats de fet, en grā prejudici de dits Prelats, y personas ecclesiasticas, per los danys q̄ en la occupatio de ditas temporalitats, y reuocatio de aquella se causan, en salaris, y otras despesas, q̄ per dita causa fer occorrē, pertāt los dits tres stamēts snpplican a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, q̄ no se puga proceir per los Portants veus de Governador general, ni altres de dit Principat, y Cōtats a dita occupatio de tēporalitats, sino seruada la forma, y en la manera donada per ditas pragmaticas, capitols, e actes d̄ Cort, y ab vot, y parer en scrits de vna sala de la Audiētia Rey al Loctinent general dels dits Principat, y Cōtats, per lo qual hajan esser tramesos per dits officials Reyals qui tal occupatio fer entendran los processos al dit Loctinēt general, y a la Audiētia, a despesas del qui succumbira: e si altrament se attentauā declarar ditas occupations, vltra de la nullitat de dits actes, cō a fets cōtra cōstitutio, q̄ los tals officials caygan en las penas de dita pragmatica, capitols, y actes de Cort, y en las penas del capitol de la obseruança, de las quals haja esser feta prompta, y rigida executio per dit Loctinēt general. Plau a sa Alteza q̄ fora constitutio, e acte de Cort sien cōfirmadas las pragmaticas, capitols, y actes de Cort del Principat de Cathalu-

nya, y Cōtats de Rossello, y Cerdanya, y q̄ no paguē salari algu als jutges, reladors, o cōsellers per la occupatio de las temporalitats.

II. LO MATEIX en la segona Cort de Montsó, Any M. D. Liiij. Cap. xxxj.

COm sic ordenat, que penjāt la cōtentio de iurisdic̄tio entre las Corts ecclesiastica, y secular nos dega innouar cosa alguna, perço statuim, y ordenā, q̄ peñant la dita cōtētio, y presentada la letra de cōtentio, nos puga innouar cosa alguna, encara q̄fos p̄ statura de presons, e si lo cōtrari se fara, que lo Cāceller, ans d̄ declarar en la cōtentio, haja de reuocar tot lo que sera en antat, e innouat.

III. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. xxij.

Perque la electio dels arbitres de las causas de cōtentions se faça debitamēt, q̄ las parts no siē vexadas d̄ treballs, y despesas, perço ab loatio, y approbatio de la present Cort statuim, y ordenā, que formatse cōtentio entre las Corts ecclesiastica, y secular, las dos corts hajan de nomenar dos arbitres en lo cap d̄ la vegueria de la ciutat, o vila en la qual sera formada la contētio.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxj.

Perque se puga saber cō es rahon, lo die q̄ lo Cāceller declara en las causas de cōtentio, y se veja si ha declarat, dins lo tēps a

ell prefigit p declarar en ditas causas, ab loatio, y approbatio de la present Cort statum, y ordenā, q̄ lo dit Cāceller haja de publicar en presentia d̄ notari per dit Cāceller deputador, y testimonis, las declaraciones q̄ en totas causas de cōtentions de jurisdicció fara, de las quals se haja de pendre acte public, cō en sententias diffinitivas de la Rey al Audientia se acostuma fer.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort vj.

PEr que apar cosa de dret prohibida, q̄ ningu puga judicar en causa, de la qual spera esser jutge, o assessor, y de entreuenir los doctores del Rey al consell criminal, o de la Rey al Audientia ciuil en las causas de cōtentio, ques tractā de nāt lo Cāceller, venen grandissims danys, y destorbs, en la cōmissio de las causas penjāts en dit Rey al consell, o Rey al Audiētia, y tampoc no es just, que ells pogan conēixer si es sua la jurisdicció, o d̄l jutge ecclesiastic, no entreuenint hi algu p la cort ecclesiastica, de hōt ve, que ja los doctores del Rey al consell allegan, q̄ lo Cāceller ha de declarar segons lur vot, o de la major part d̄ aquells, per q̄o supplican a vostra Majestat los tres braços de la present Cort, li pla cia ab lur cōsentimēt, y approbatio statuir, y ordenar, q̄ doctores del Rey al consell, ni ciuil, ni criminal no en tengā en ditas causas de cōtentio: y que las ditas causas de cōtentio nos pugā tractar, ni declarar en casa del Loctinent general, sino q̄ necessaria

ment lo Cāceller las haja de tractar, y declarar en sa casa. Plau a sa Majestat ques façā las declaraciones en casa del Cāceller, y en lo demes nos façan nouitats.

COM SE DEV DECLARAR LO DVBT E SI VNA CAUSA ES CIVIL O CRIMINAL. III.V.

I. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M.D.Lxiiij. Cap. viiij.

PEr quant porien molt souint esser cōtētions en los dos consells, criminal, y ciuil, sobre si algunas causas son criminals, o ciuils, y si de algunas encara q̄ criminals, per incidir en causas ciuils, o altramēt, pertanyeria la coneixensa a la Audientia Rey al del ciuil, o al Cōsell criminal, y e cōuerso, si alguna causa ciuil incideix en algun negoci criminal, deu esser en dit criminal tractada, p donar orde a las tals contentions, ab loatio, y approbatio de la present Cort statum, e ordenam, que tostemps que en dits consells occorran semblāts questions, se hajā aquellas a determinar per los doctores que nos, o nostre Loctinent general anomenē en lo numero y qual dels dits doctores, axi del ciuil, com del criminal, quens apparta cōuenir per la decisio d̄ aquellas, a la determinatio dels quals, o de la major part se haja de estar, los quals hajan a determinar, y decidir dita questio,

questio, y dubte dins vuyt dies, encara que si comprendā dies feriat, apres q̄ p lo procurador fiscal, de la Regia cort, o per alguna part sera opposada la exceptio, los quals sien precisos, y peremptoris, axi que no declarāt dins dit termini, incidescā en pena, y priuatio de lurs salaris, y emolumēts per tēps de vn mes, y de la determinatio, y declaratio dels quals nos puga per alguna de las parts supplicar, ni en alguna manera recorrer, ni per restitutio in integrū, ni altramēt: y que de la determinatio q̄ sobre ditas cōtentions, o dubtes se fara, se haja de continuar la cōclusio en lo libre de las cōclusions, y aquella per lo scriua de manamēt se haja de notificar a las parts dins dos dies, apres de aquella feta, e publicada, y que per la dita determinatio, o conclusio no pogan dits doctores rebre salari algu.

DE EVOCATIONS DE CAVSAS EN LA REYAL AVDIENTIA. TIT. VI.

I. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC.xiiij. Cap. xxvij.

PEr q̄o que del benefici atorgat a las personas miserables, que al nostre consistori recorrer, e las lurs causas a qui dur, e tractar puxā, no inlurgesca occasio d̄ calūniar, e agrauiar algu de treballs, e despesas, ab prouidētia statum, q̄

los recurrents a nos, o a nostra Audientia per esguart de miserabilitat, primerament, ans que a instātia sua, axi com a miserable contra son aduersari sie manada citatio, o sie feta euocatio de la causa, sie necessari prouar ab testimonis dignes de fe, rebedors per lo jutge personalmēt en scrits, e sens salari, ell esser miserable, en altra manera esser citats lurs aduersaris, e fora la vegueria, e ballia esser tirats a instātia lur, e la causa esser euocada en tota manera vedam: e per q̄o que de aqui no nascan injurias, de hōt deuen drets naxer, ordenam, que negu per esguart de perhorroscētia per son aduersari allegadora, fora sa propria vegueria, o ballia a nostre cōsistori no sie tret, e las causas de aquell no sie euocadas, si doncs la perhorroscētia en altra manera que per sacrament no sera prouada, e a la dita vegueria, o ballia serē veins per vna jornada, e fora la nostra cort puada la perhorroscētia, en altra manera q̄ per jurament, segons es dit, si vn loc tant sola mēt de aquella vegueria, o ballia lo recorrēt a nos se dira perhorroscer, que li assignem jutge en algun loc a ell segur en aq̄lla vegueria, o ballia. Mas si tota la vegueria, o ballia meritament sera perhorroscētia, prouada la dita perhorroscētia en la manera demūt dita, dins altra vegueria, o ballia a ell pus prop veina en alguna ciutat, o loc y doneu, si trobar se poran, en lo qual puxa copia de perits en dret esser hauda, pus que no sie distant vltra vna jornada de la si de la vegueria, o ballia, hont las causas deuen cessant la perhorroscētia

tia per justitia esser tractadas, aquella hajam a comanar, e las cosas atentadas en contrari sien nullas ipso jure.

II. ALFONS quarten la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xxxij. Cap. j.

LAs causas de pubills, viduas, de pobres, e otras personas miserables que son, o serã en nostra Audiencia comenzadas, nos, e la dita nostra Audiencia exints fora lo Principat de Cathalunya, volem, e statuim, q̄ romãgã dins lo dit Principat, e que no pujan esser tretas de aquell per nos, Primogenit nostre, o successors nostres, ne feus, ans siẽ cõtinuadas, finidas, e determinadas en la audientia del Governador general, si fera present dins lo dit Principat, e lo dit Governador absent de aquell, sien determinadas en la cort, o audientia del Portat veus de Governador en Cathalunya las de la prouincia, e las dels Cõtats de Rossello, y Cerdanya en la cort, o audientia del Portant veus de Governador en los dits Cõtats, sino era, q̄ lo miserable aquellas volgues proseguir deuant lo ordinari, axi com li es licit, e permes, e si alguna de las sobreditas personas volra, per alguna causa sua a nos absent del dit Principat hauer recors, volem, que ho pugã fer, axi q̄, nos absent, aquella causa nons pugam retenir, ans la degã cometre al dit Governador general present en lo dit Principat, o als Portants veus de aquell, quiscun en la prouincia, qui aquellas a consell de

fos assessors, e de altres notables juristas hajam a determinar: e lo dit Governador general, e los Portants veus de aquell, e lurs assessors, e qual seuol tractants las ditas causas de pobres, e miserables, hajam a tractar aquellas sens salari algu q̄ no prengã dels dits pobres, e miserables, ne de lurs aduersaris, e los scriuãs dels dits Governador, e Portats veus de aq̄ll no pujan pendre res per lurs scripturas de las ditas causas, ans los sobredits hajam esser cõtents de la cautio, la qual los pobres, e miserables acostumã prestar en la nostra Audiencia: e per semblãt volẽ, las causas nostras patrimoniales per nos en nostra Audiencia, estãts en lo dit Principat, poder esser tractadas, e determinadas, e nos estãts fora lo dit Principat, no pugã esser tretas, ne euocadas, ne de aquellas esser conegut en alguna manera fora lo dit Principat, exceptadas las segonas appellations en las prop ditas causas patrimoniales, d̄ las quals, estants nos fora lo dit Principat, nos reseruã, que pugã conixer: e sis esdeuendra, q̄ del dit Governador general, o Portant veus de aq̄ll sie emesa appellatio en alguna d̄ las causas dels dits pubills, viduas, pobres, o miserables personas, e en las causas patrimoniales la primera appellatio, e p̄ aq̄lla sera hagut recors a nos, hajã aquellas cometre dins lo dit Principat a algunas personas no suspitosas, en alguna ciutat, vila, o loc dins aq̄lla vegueria, hõt sera domiciliat lo cõuegut, si en aq̄lla haura juristas, o sauis en dret, e si no ni haura, en la pus prop vegueria hont ne haja: empero en las causas patri-

moniales

monials d̄ls dits Cõtats d̄ Rossello, y Cerdanya, no volẽ, q̄ per la presẽt cõstitutio los sie prejudicat: volẽts, e ordenãts, la presẽt constitutio no tant solament als negocis, plets, que stions, demãdas, causas, e fets esdeuenidors, mas encara als presents, e pẽdents esser estesa.

III. FERRANDO segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxj. Cap. de Cort j.

COm per traure algunas causas dependẽts de fets, e actes mercantiuols, e maritims de la cort del consolat, hont las ditas causas summariamẽt, e de pla, ab cõsell de prohombres son decididas, e determinadas, souint se segueisca, q̄ fraudulosamẽt, e astutiosa son fetas donatiõs, trãsportations, e altres cõtractes a algunas psonas, ço es viudas, pubills, o miserables, los quals apres, sots color dels casos per mefos, trahẽ las ditas causas d̄ la dita cort d̄ dit cõsolat, faent aq̄llas euocar en altra part, e axi fan dilatar las ditas causas, pertant supplica la dita Cort si merce vostra proueir, e ordenar, que si donations, trãsportations, o altres cõtractes seran fets a viudas, pubills, o miserables, per virtut de las quals las ditas causas se podẽ traure de la dita cort del consolat, e euocar en la vostra Regal Audiencia, o en altra part, si tals donations, o transportatiõs no erã estadas fetas almenys vn any abans del die de tal euocatio, q̄ aquellas tals donatiõs, trãsportatiõs, o altres contractes freturen de tota efficacia, e valor, quãt es p̄ traure las

ditas causas de la dita cort del consolat, axi que en tal cas, tals causas se hajã a proseguir, e determinar en la dita cort del consolat, las ditas donations, transportations, e altres cõtractes, e euocations en res no obstãts: e aço mateix sie seruat en tots los cõsolats de mar del Principat de Cathalunya. Plau al senyor Rey.

III. LO MATEIX en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxiiij. Cap. xxvij.

STatuim, e ordenam, que si algunas causas seran euocadas a la Regia Audiencia de la cort de altre jutge inferior, aquellas se tracten segõs lo orde desusdit, prenẽt las en lo stamẽt en que seran euocadas, axi que segõs lo stamẽt en que estarã, sien proseguidas d̄ aqui auãt, segõs lo orde desus posat.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxvj.

PEr proueir al abus que se fa de las euocations de causas, q̄ pretexto viduitatis se fan a la Regal Audiencia per donatiõs, y otras transportations fictas, a las ditas viudas fetas, statuim, y ordenam ab approbatio, e consentiment de la presẽt Cort, que las ditas viudas pugan euocar las causas per causa de donations, axi de bens dotals, com de bens parafarnals, e leixas, e per altres legittims drets a ellas pertanyents; e si seran fetas donations, o vendas, o otras trãsportatiõs a ditas viudas, e volran introduir pretextu

O 4 viduita

viduitatis, e euocar las ditas causas a la Rey al Audientia, abans de admetre ditas euocations de causas, las ditas viudas aqui seran fetas las ditas transportacions, e los qui aquellas hauran fetas, o los hereus, o successors hauen dret, o causa de aquells hajan, deuant los reladors de la causa a jurar, que las ditas donacions, e transportacions son veras, e no fictas: e los dits reladors exhorten los dits jurants, q̄ en dit jurament ha interes de part, e que sens consentiment de la part no porien esser absolts: e lo notari de la causa haja a cōtinuar en scrits la prestatio dels dits juramēts.

VI. LO MATEIX en dita Cort Cap. ~~de Cort~~ xxxvij.

COm per causa d̄ las euocatiōs ques fan a la Rey al Audientia en nom de pobretat, molts, e diuersos vassalls nostres souint son inquietats, axi per despēsas necessarias en la prosecutio de dits plets, cō encara per hauer a proseguir las causas en la Rey al Audientia, perço statuim, e ordenam ab consentimēt de la present Cort, que euocantse qual seuol causa pretextu paupertatis, e donada la supplicatio per part del dit pobre, lo relador a qui sera comesa la dita causa, reba en scrits personalmēt la informatio de la pobretat de aquell tal pobre qui supplicara, e si constara al dit jutge per la dita informatio rebuda, que la pobretat del tal supplicant es prouada, segons Deu, e la sua bona consciencia admeta la dita pobretat, e proueesca, e mane citar lo conuengut p

lo dit pobre ab letras, o en altra manera: e si lo reo conuengut prouaua, lo dit actor no esser pobre, se cōdēnat lo dit actor en totas las despēsas, altramēt tal pobre se tractat, axi en no pagar salaris de jutges, cō en las scripturas, coma pobre.

VII. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. v.

ORdenam, e statuim ab approbatio, e consentiment de la present Cort, que las parts que obtindran euocations generals de causas, si dins vn any apres q̄ ditas euocations serā obtengudas, no citaran las parts en ditas euocations no nomenadas, q̄ ab aquellas conuenir volrá, passat lo dit any nos pugā feruir de dita prouisio quāt a las ditas personas no nomenadas, ans de nou ne hajā impetrar, e traure altra euocatio si volran. Volents expressament, que en qualseuol euocatiōs generals se insertada la clausula seguent. *Dummodo non impediatur executio pensionum censualium, & violariorum, & non sit causa minor viginti librarum.*

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. viij.

COm per la cōstitutio feta per nos en la Corr de sancta Anna se statuit, e proueit en las euocations de causas, ques fan en la Rey al Audientia per causa de donacions fetas a viudas, de la forma del juramēt que se ha prestar per lo donador, e donatari, e altres en la dita consti-

stitutio cōtenguts, e vuy se veja, q̄ de dita constitutio se abusa, perço ab approbatio, e consentiment de la present Cort statuim, e ordenam, q̄ en las parts hont la Rey al Audientia se celebrara, se haja a prestar lo jurament personalment, juxta forma de dita cōstitutio: en las otras parts empero d̄l dit Principat lo dit juramēt se haja a prestar en poder del official ordinari, ab la exhortatio en dita constitutio contenguda: del qual jurament lo dit official ordinari ne haja a certificar la Rey al Audientia. E si apres en algun temps se mostrara, las tals donacions esser fictas, e, o que en tot, o en part las cosas donadas sien estadas restituídas als donadors, en tal cas, la part de qui sera interes haja esser satisfeta en tots los danys, interessos, e despēsas, que per causa de las ditas donatiōs, e transportacions haura fetas, o sostenguts: anyadint a la dita constitutio, que aquella se estena a pobres, e a pubills, axi empero, que lo tudor haja a prestar lo dit jurament en la forma demunt dita.

VIII. CARLES en la segona Cort de Montso, Any M. D. xxxiiij. Cap. de Cort vij.

PEr cōstitutiōs de Cathalunya es disposat, que las causas d̄ las imposicions de las ciutats, vilas, y locs Reyals no podē esser euocadas a la Rey al Audientia, ne del Portant veus de Governador, ne de altres qualseuol officials, ans la coneixensa de tals causas es dels Concellers, paers, consols, jurats, procu-

radors, o regidors de ditas ciutats, vilas, e locs, o de aquellas personas, a qui per aq̄lls ne es donat lo carrec, no resmenys empero algunas vegadas ditas causas son euocadas, d̄ hōt las vniuersitats sentē gran molestia, despēsas, y dāys, perço los tres statmēts supplican a vostra Majestat, que li placia ordenar, que ditas constitutions sien confirmadas, e obseruadas, axi que de las ditas imposicions vostra Majestat, ni son Lo cōmēt general, o Portant veus de general Governador, ne altre qualseuol official se pugā entremetre, ni empatxar, ni pugan regoneixer, ni veure, o examinar los comptes sobre ditas impositiōs donats, o tinguts, e lo mateix se obseruat en las causas dels officials concernents lo regimēt de ditas vniuersitats, e las causas d̄ las cōfrarias, o sobreposats de officis, dependēts, y emergents de aquellas, ans la tal coneixensa, y decisio de las ditas causas pertāga, y se sguarde tāt solament en aquells, a qui per priuilegis atorgats a ditas vniuersitats, o alias se sguardan, es pertanyen: e per obseruança del demunt dit, en las letras citatorias, e inhibitorias se posada la clausula. (*Dummodo non sit causa officiorum regiminis vniuersitatum, neq; impositionum illarum, vel confraternitatum, neq; dependentium, vel emergentium ex illis.*) Plau a la Majestat que sien seruadas las cōstituciones, capitols, e actes de Cort, y priuilegis sobre aço disposants, remoguts tots abusos, y se posada en las letras citatorias e inhibitorias clausula. *Dummodo non sit causa impositionum.*

X. **LO MATEIX** en la quarta Cort de Montso, Any M.D. xxxxiij. Cap. xxxxiij.

Approbant, y loant la present Cort statuim, y ordenā, que las causas de appellations, y supplicatiōs no sien desertas, per no euocar se de nou a la Rey al Audientia per mutatio de President, o per expirar aquella, y que noy haja necessitat de euocar las causas, ni continuar aquellas ab supplicatio alguna, ni de citar ad cōtinuādū causam, sino ques continuen en lo punt en que estan, o estaran, com si la Audiētia no fos mudada, com lo contrari fins aci obseruat, haja redundat en gran dany dels litigants, y despesas infructuosas de aquells.

XI. **PHILIP** Princep, y Loctinēt general de Carles en la primera Cort de Montso, Any M.D. xxxvij. Cap. ij.

Com experientia haja mostrat, que lo orde judicial de la Regia Audientia, en las Corts en la ciutat de Barcelona, y en la vila de Montso, per lo Catholic Rey don Ferrando de immortal recordatio celebradas, y per lo orde q̄ en las Corts per la Cesarea, Sacra, Catholica, y Rey al Majestat vuy bē auenturadamēt regnāt en dita ciutat de Barcelona, y vila d̄ Mōtso tēgudas, y celebradas declarat, statuit, y ajustat, no es per fetamēt proueit al fi, per lo qual ab tāta intelligētia, per la publica, y priuada vtilitat, per lo predict Catholic Rey, y per la pefa-

ta Cesarea, y Rey al Majestat, per abbreuiar los plets en las causas ciuils, era estat ordenat, com a acte, en lo qual consisteix grā, e principal part de la administratio de la justitia, ans se sie vist, que no obstāt dita forma intitulado *Delitibus abbreuiandis*, no sols los plets, y processos son estats multiplicats, mas encara se es de tal manera entes, e vfat, o mes veramēt, cōtra lo intēt, y fi principal del dit Catholic Rey, y de la prefata Cesarea Majestat, abusat, que en gran dany de la república de sa Majestat, y singulars personas de aquella son fets los plets immortals, per que ab la dilatio de las causas son los processos axi grans, e continuats, que los jutges ocupats ab gran difficultat, y treball poden expedir las causas, e ja es vist, q̄ de las causas de molta qualitat, e importātia a las altras noy ha diferētia, e de altra part se es vist, allargar se tant la instruccio dels processos, y denūtiatio de aquells, com si orde, y temps noy fos prefigit: de hont se segueix, com dites, que la administratio de la justitia, suspesa, e quasi impedida no fa lo effecte, e fruyt, com es, sustenir en pau, e tranquillitat los sotsmesos, e apartar aquells de danys, e despesas: p̄ço, reduint lo orde abās statuit, al fi, e effecte per lo qual fonc posat, declarant, y ajustant en aquell ordenam, y statuim per las causas, y rahons en las ditas constitutions sobre aço disposants contengudas, ajustant a aquellas, que las causas menors de cent liuras nos pogan euocar per qualitat alguna a la Regia Audiētia. Las causas empero sobre administratiōs de officis

officis de las ciutats, vilas, o locs, cōson de botigas de formets, y obrers, veedors, clauaris, e altres officis per ditas vniuersitats cōmanats, y de cōfrarias, y altres qualseuol tocants a la coneixensa, y administratio dels Paers, procuradors, consols, e jurats de ditas ciutats, vilas, o locs, encara q̄ fossen ditas causas de major quantitat de ditas cent liuras, axi mateix nos pogan per qualitat alguna euocar a la Regia Audiētia en la primera instantia, si ja al Loctinent general, y al Cōsell Rey al no aparegues altra cosa cōuenir en totas las ditas causas, excepto las menors de cent liuras: y que en las lerras citatorias, e inhibitorias que exiran de la Rey al Cancellaria, sie posada clausula exprimint, e eximint aquellas de la inhibicio, axi com en las causas de executio de pensions de censals, y violaris, e de impositiōs, e que sie entes quant a las causas de pensions de censals, o violaris, o se demanassen per via executiua, o aliās.

XII. **PHILIP** en la Cort de Montso, Any M.D. Lxxxv. Cap. xiiij.

Com en las causas menors de deu liuras se offerescā majors despesas a las parts, que no val lo interes principal ques litiga, si aquellas en grau de appellatio eran en la Rey al Audientia introduidas, encara que no fos mes d̄ traure las letras citatorias, e inhibitorias, y reportar los actes primitius, perço statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que las causas de ap-

pellatio interposada de las sentēcias dels ordinari de menor valor de deu liuras, no pogan en la Rey al Audiētia, ni de Governatio alguna esfer euocadas, ans hajā aquellas, y pogan tant solament esser introduidas deuant lo jutge de appels si ni haura, y si no ni haura, deuant lo mateix ordinari mudāt lo assessor: y essent la sententia del jutge de appels con firmatoria de la primera, nos poga mes appellat, e si fera reuocatoria en tot, o en part d̄ la primera, lo mateix ordinari poga anomenar vn jutge, quis conforme ab la vna, o ab l'altra: manant al Cancellor, Vicicancellor, y en son cas Regent la Cancellaria, que de aci auant no admetan euocatiōs de causas de appellatio, que no sie primer feta fe ab instrument public de la interpositio de la appellatio, y q̄ la sententia de la qual se es interposada, es sobre interes major de ditas deu liuras, y que perço lo Cancellor, Vicicancellor, o en son cas Regent la Cancellaria haja de dir en la decretatio. *Constituo de appellatione, & sententia lata in causa maiori decem librarum, &c.* y que lo demes se remeta al relador.

XIII. **LO MATEIX** en dita Cort Cap. Lj.

Encara q̄ per las cōstitutiōs fetas per lo Catholic Rey don Ferrado segon en lo any 1493 en las Corts del Monastir de sancta Anna de la ciutat de Barcelona, y p̄ moltas altras fetas, sie donada forma per la euocatio, y expeditio de las causas ques portā en la Rey al Audientia, y vltimament per nos en las Corts

Corts del any 1564. en lo capitol de cort 14. qui comença. *Cō encara per moltes constitutions &c.* sic donat orde cert en lo euocar d̄ ditas causas, pero per lo que la diuersitat del temps ha mostrat, esser necessaria major, y mes clara prouisio, perço ajustat a dit capitol de Cort, y a totes altras constitutions fins aci fetas, statuim, y ordenā ab approbatio, y cōsentimēt de la present Cort, q̄ la supplicatio que la part q̄ instara euocatio de causa a la Rey al Audiētia haura de presentar, sic en scrits, y tāt clara, y especificada, que ab ella se narre lo fet, y pretētio de dita part, per manera que lo Canceller, Vicicāceller, y Regent la Cācellaria qui haura d̄ decretar la dita supplicatio, y la part cōtra qui se donara pujan entendre claramēt, que es lo que se demana, y per quina causa, y raho, y d̄ la mateixa supplicatio se puga entendre, de hont se preten lo dret del euocat, a fi, y effeēte, que lo dit Canceller, Vicicāceller, o en son cas Regent la Cācellaria pugā millor deliberar, que decretatio hauran de fer a la tal supplicatio: y que lo scriua qui despedira las letras citatorias, haja de insertar paraula per paraula la dita supplicatio, a fi, y effeēte, que la part citada puga deliberar, si li cumple mes pledejar, o cedir.

XIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lij.

Considerāt lo gran numero de causas que vuy estan pendēts en la Rey al Audiencia, perque millor, y mes facilment se pujan, cō

es raho, expedir, statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que causas menors de tres centes liuras no pujan en la primera instantia ab qualseuol qualitat de pupillaritat, pobresa, religio, o viduitat esser euocadas a la Rey al Audiētia, y que esta constitutio sic duradora fins a la conclusio de las primeras Corts esdeuenidoras.

XV. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lxviii

Per euitar a las parts de despesas, y que los doctōrs de la Rey al Audiencia no se ocupen en causas de poca importancia, statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que las causas menors de cinquāta liuras no pugā esser euocadas a la Rey al Audiētia en virtut de la clausula de renuntiatio de propri for, y submissio de qualseuol altre: y lo priuilegi d̄ scriptura d̄ terç cōcedit a la ciutat, y cort del veguer de Barcelona sic extes a totes las altras corts de veguers del Principat de Cathalunya, y Cōtats de Rossello, y Cerdanya, axi com si specialment fos concedit a cascuna de las altras veguerias.

XVI. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Cxiiij.

Statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio d̄ la present Cort, que las causas de extractiōs de officis, y de administrations de aq̄lls de las ciutats, vilas, y locs Reyals, cōson de botigas de formēt, y obrers, veedors,

veedors, mostasafs, clauaris, y altres officis per ditas vniuersitats commanats, o creats, y de cōfrarias, y altras qualseuol tocants a la conceixa, y administratio de Consellers, Paers, procuradors, consols, y jurats de ditas ciutats, vilas, o locs, y tambe de impositions nos pujan per qualitat de pobresa, viduitat, o miserabilitat euocar en la primera instantia a la Rey al Audiencia, de qualseuol quantitat, o summa que sien, reuocant lo capitol segon, de las Corts del any 1547. en quant sobre la euocatio de las ditas causas dexaua a arbitre del Loctinent general, y Rey al cōsell.

XVII. LO MATEIX en dita Cort Cap.
de Cort vij.

Es auāt, los dits tres statmēt supplicā a vostra Majestat, que en lo modo de proceir en lo progres, y expeditio de las causas, desde el principi dellas, y letras citatorias, y inhibitorias, fins a la sentētia diffinitiuā, y executio della inclusue, tots los jutges ordinari de totes las Corts Reyals del present Principat, y Comtats hajan de guardar lo ritu, y orde judiciari, y styl de la Regia Audiencia, y com per consequent hajan apres de passats tots los terminis probatoris, e instruetoris del proces fer prouisio, q̄ sic tingut per denuntiat, lo que importa esser declarat, que es conclus en la causa, y esta en punt de poderse en ella donar sententia diffinitiuā, y no sic just que estant la causa en tal pūt, se lleue la diffinitio al jutge ordinari, qui es instruit dels meritis della,

perço placia a vostra Majestat ab loatio, y approbatio d̄ls dits tres braços statuir y ordenar, que apres de la prouisio feta per lo tal jutge ordinari, que lo proces sic tingut per denuntiat, no puga aquella causa esser euocada a la Rey al Audiētia, y si de fet se euocas, y las letras citatorias, y inhibitorias se presentasē a la part, y al jutge ordinari, en tal cas, puga lo dit ordinari proceir a donar, y publicar la sententia diffinitiuā, no obstāt la dita citatio, y inhibicio, y sens incorrer ell, ni la part citada en vici algu de attentats, o altres nullitats.

Plau a sa Majestat que los ordinari denuntien los processos, per mostrar que se ha conclus en aquells en las causas de primera instātia, y q̄ se ra dita denuntiatio, nos pugā euocar a la Rey al Audiencia ab qualitats de pupillaritat, viduitat, o pobresa.

DE COMMISSIONS DE CAVSAS EN LA REYAL AUDIENCIA. TIT. VII.

I. FERRANDO segon en la tercera
Cort de Barcelona, Any M.
Diiij. Cap. iiii.

Es auāt statuim, e ordenā ab approbatio, e cōsentimēt de la present Cort, q̄ en las causas de sincētes liuras, o majors, apres que seran denuntiadās, lo Canceller, Vicicāceller, o Regent en

gēt en son cas cometa aquellas a vn altre del Reyal consell, qui com a relador ensemps ab lo principal relador, o com a contrarelador regonega lo proces, e los punts de la causa, a si que al votar, si lo relador per occupatiōs de altres negocis, o aliàs se hauria res obmes, aquell tal adjutor, e contrarelador puga informar a la Audientia dels punts que seran obmesos per lo relador, e q̄ lo conrelador, e, o contrarelador vote apres del relador.

II. LOMATEIX en la Cort de Montso, Any M. D. x. Cap. j.

PRimerament, per major expeditio de la justitia statuim, e ordenam ab consentiment, e approbatio de la present Cort, que de aqui auant, com se cometra alguna causa a algun relador, o reladors en la Regia Audientia, tals comissions se façan, segons antigament se acostumauan fer, ço es, *Audiat, colligat, & referat, & super intermedijs debite provideat*, en axi, que si sera hu lo relador de la causa, que aquell puga declarar, o proueir sobre los intermedis, e si erē los reladors dos, aquells hajan a declarar, o proueir sobre dits intermedis, sens fer paraula en lo consell, no obstant qualseuol altres constitutions lo contrari sentints, o disposants.

III. LOMATEIX en dita Cort Cap. iij.

COm en la Cort per nos celebrada en lo monastir dls fra-

res Menors de la nostra ciutat de Barcelona, entre las altras se estada feta vna constitutio, començant, *Primerament com en la Cort, &c.* per ço per los respectes, e motius en aquella, e altra en aquella referida a la dita constitutio anadints, de approbatio, e consentimēt de la present Cort ordenam, e statuim, que la dita constitutio se extena a las causas que seran fins en summa de doscentes liuras inclusiue, entes empero, que las causas que seran fins en cent liuras inclusiue, hajan esser comesas a vn doctor, e de cēt liuras fins en doscētas liuras inclusiue hajan de esser comesas a dos doctors dīl Reyal consell ad decidendū: e mes que instruit lo proces, los dits jutges continuen la denuntiatio de dit proces, assi que se termini posat exclusiu a las parts, de no poder mes instruir, e d̄ a ço se faça altre libre de denuntiations.

III. GERMANA Consort, y Loctinent general de Ferrando segō, en la Cort de Montso, Any M. D. xij. Cap. x.

STatuim encara, y ordenā, que si se interposara supplicatio de alguna sentētia, que sera estada donada en la Regia Audiētia en alguna causa, que sera estada comesa segons las constitutions de Cathalunya ad decidēdum, axi causa principal, com de appellatio, que tal causa de supplicatio se comesa a dos juristas del Reyal consell, los quals feta paraula en lo consell, o Audientia Regia, e seguida conclusio, hajan expedir aquella, e ordenar la sententia se

tia segōs dita cōclusio, publicadora en la Regia Audientia, com es acostumat.

V. LA MATEIXA en dita Cort Cap. xj.

ANyadint a la constitutio feta en Montso, en las Corts proppassadas, en lo capitol si se començant, *Statuim, y ordenam que las causas de appellatio interposada, &c.* statuim, y ordenam, que las causas de appellatio interposada, e que de aqui auant se interposara de jutges inferiors, fins a cent liuras inclusiue sien comesas a dos juristas del Reyal consell ad decidendum, e se hajan a decidir dins lo temps, e segons en dita constitutio es contengut.

VI. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap. xxij.

STatuim encara, e ordenam, per que mes prest se puga expedir la justitia, que si de algun intermedi, o prouisio feta en lo proces d̄ la causa per lo relador, se interposara supplicatio, que aquella se haja de cometre a altre doctor de aquella sala, de hont sera lo dit relador, si empero d̄ tal prouisio, o intermedi hauria feta paraula, o conclusio en la Audientia, se haja a cometre a altre doctor del altra sala, e que de las prouisions, o intermedis fets per lo relador en las ditas causas de supplicatio de intermedis nos puga supplicar, ni altra mēt recorrer per via de restitutio in integrū, ni en altra ma-

nera, e si de fet era fet lo contrari, q̄ lo relador puga passar ad vltiora, no obstant dita supplicatio, e altres cosas susditas.

VII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxj.

PEr major expeditio de la justitia, e que las causas pocas sien mes prest expedidas, ab approbatio, e consentiment de la present Cort statuim, y ordenā, que las causas de appellatiōs d̄ jutges inferiors majors de cent liuras, e fins en doscētes inclusiue se hajan a cometre a dos doctors del Reyal consell, los quals pugan expedir aquellas sens traure las en semmana, feta paraula, e conclusio en la Audientia.

VIII. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. de Cort xij.

SVpplica la present Cort a vostra Majestat, li placia statuir, y ordenar ab lur consentiment, que cada hu dels doctors de la Regia Audientia, en las causas de appellations dels ordinaris puga asoles, y sens cōclusio feta en dita Regia Audiētia coneixer, diffinir, y sentētiar, no excedint las ditas causas summa, o valor de quatercētes liuras, y que en las decretatiōs, y comissions ques faran en la supplicatio de la introductio de la causa, lo Canceller, Vicicanceller, y en son cas lo Regent la Cancellaria haja de decretar en la seguent forma, *Audiat, colligat, & super intermedijs debite provideat, & si nō est maior quardringenta-*

dringentarum librarum decidat: perque ab aqueixa decretatio se entenga, que noy ha necessitat de ferse altra pera decidir, sino que lo relador tot sol, sens fer cōclusio en la Rey al Audiētia, pot decidir tal causa. Empero totas las otras causas que serā majors de quatrecentas liuras, sien decididas ab conclusio feta en la Rey al Audiētia a sola relatio del relador, sens hauer de assignar conrelador, reuo cadas en aço las cōstitutions fins as si fetas, que disposauā, que en las causas de sinccentes liuras, o majors se hagues de assignar conrelador, y q̄ la present constitutio se duradora fins a la conclusio de las primeras Cortes. Plau a sa Majestat, y que lo mateix se en las causas de la primera instantia.

DE CITATIONS, E INHIBITIONS. TIT. VIII.

I. VSAIGE. Placitum mandetur.

Let sie manat axi als magnats, com als cauallers, primeramēt de deu dies, de aqui auāt de vuyt en vuyt dies, als pagefos al quart, e al cinque die.

I. IACME segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxj. Cap. xv.

SI per ventura erā fets clams de caualler, quel veguer, ol official nostre amonest aq̄ll ab letras,

per tres citations, la primera ço es a saber de deu dies, e las otras de vuyt en vuyt, o per vna letra que abast a las tres citations: e passadas las ditas tres citations, o la vna que abast a las tres citatiōs demūtditas, lo dit veguer, o official puxa anātar, e destrenyer, e penyorar, axi com han acostumat a fer: e quel scriua no haja de las letras a fer sino dos dines per cada una.

II. FERRANDO segon, en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxiiij. Cap. xij.

COm sie estat vist per experiētia, q̄ per las dilations dels plets, en lo present Principat de Cathalunya prouenē grans danys, e despesas als litigants, per ço per refecar, y extirpar plets, e obuiar a malitias, p̄ repos de las parts, e bona, y expedida administratio de la justitia, e per prouer a la comuna vtilitat, volem, statuim, e ordenam ab consentimēt, e approbatio de la dita Cort, que d̄ aci auant en las letras citatorias que exiran de la nostra Rey al Cancellaria, sie posada clausula antigament, posar acostumada en la inhibicio.

Dū tamē vobis constiterit, parē prius esse citatā.

III. CARLES en la quarta Cort de Montso, Any M. D. xxxij. Cap. xxij.

STatuim, y ordenam, que quant se presentarā letras citatorias, e inhibitorias de la Rey al Audiētia, y dels Portants veus de general Gouerna-

Gouernador de dits Principat, y Comtats als officials inferiors, y a la part que sera citada, los notaris qui testificaran los actes de tals citatiōs, e inhibitions, vltra los actes que cōtinuaran en lo dors de las letras, se hajā d̄ retenir enuers si nota d̄ls dits actes de citatio, e inhibicio, a si que la part citada puga hauer aquells autentics sils volra, per reportar los deuant lo superior.

III. PHILIP Prīncep, y Loctinent general de Carles en la primera Cort de Montso, Any M. D. xxxvij. Cap. xxij.

COm sie estat vist per experiētia, que apres q̄ algunas causas son estadas restituidas p̄ la Regia Audientia al ordinari inferior, y tambe als officials dels Barōs, per hauer constatat no hauerhi qualitat, y apres de esser sentenciada, per impedir la executio de la dita sentētia, la mateixa part ab letras generals feya inhibir los dits officials, lo que es en grā abus, per ço statuim, y ordenam, que en las semblants letras citatorias, e inhibitorias generals que exiran de la Rey al Audientia, sie posada clausula. *Dum tamen per sententiam in rem iudicatam transactam finite non fuerint*, y que en lo cas prop dit los officials ordinaris, y de Barōs a qui tals letras fossen presentadas, no obstant la inhibicio semblant, pugā pasfar auant en la executio.

V. LO MATEIX en la segona Cort de Montso, Any M. D. Lij. Cap. iij.

STatuim, y ordenam, que los notaris, o scriuans que expedexen las letras citatorias, e inhibitorias per los scriuans de manament, hajā, y sien tinguts scriure al peu de ditas letras, y copias de aquellas lo nom del notari, o scriua de la causa, fots pena de deu liuras irremissiblement executadoras, de las quals sie la meytat de la part instant, y la otra del Rey.

VI. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lviij.

STatuim, y ordenam ab approbatio, y consentiment de la present Cort, que si durant lo plet moriran alguns dels litigants, o procuradors de aquells, se haja ab supplicatio en scrits demanar, que sie citada la persona q̄ sera legitima pera continuar la causa, e lo jutge haja de prouerho en scrits, e axi la supplicatio, e prouisio, letras citatorias, y executio dellas se incertē en lo proces principal, com a part substantial de aquell.

VII. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lxviij.

MEs auant statuim, y ordenā ab consentiment, y approbatio de la present Cort, q̄ en las letras citatorias que emanarā de la Rey al Audientia, y dels jutges ordinaris del present Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello y Cerdanya, sie posats los terminis, y clausulas, que per constitutions de

P Catha

Cathalunya fins aci fetas esta disposat se posen, y que a proporcionadament, segons se disposara en estas corts, se haja de posar en las ditas letras citatorias clausulas sobre las causas de trescentas liuras, cō q̄ no sien de administracions de ciutats, y vilas, o de censals, o de violaris.

DE DONAR LIBELL, O DEMANDA. TIT. VIII.

- I. P E R E terç en la Cort de Perpinya, Any M. CCC. Lj. Cap. xij.

Ar souint se esdeue, per ineptitut d̄ la demāda molts processos esser anulats, la qual cosa als actors majorment pobres dona occasio, e materia de lur dret a desamparar, per amor de aço ordenā, e statuim, que per alguna impertinentia, o ineptitut de demanda, o de libell, pus que clarament se aparega de la intentio del demanāt per la demanda, o libell, o encara per lo proces, lo jutge no se abstēga de donar sententia en lo plet, ne aytal exceptio ans de plet contestat, o apres admeta, o encara lo proces, o sententia, lo qual, e la qual sobre aytal demanda, o libell se esdeuendra esser fet, o donada, no puxan per la raho demunt dita esser anulats, o encara reuocats, o esser dits nulles, o vans ipso jure, la dita empero constitutio tant solament als esdeuenidors negocis se estesa.

- II. FERRANDO segon, en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxij. Cap. xij.

Statuim, e ordenā, q̄ sis dies apres q̄ sera passat lo terme d̄ la citatio, lo actor, o prouocāt en juy haja donar la demanda, e prestar cautio y donea per las despesas, o juratoria, en cas q̄ no puga donar fermanças: e lo reo haja respōdre a la demāda dins vuyt dies encōtinēt apres q̄ la demāda li sera intimada, e prestar cautio en aquella, segons es dit en lo actor.

- III. L O MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xvij.

Mes anyadint a la constitutio per nos feta en la Cort de sancta Anna, disposant, q̄ lo actor dins sis dies, apres q̄ sera passat lo termini d̄ la citatio al reo feta, haja a dar la demanda, statuim, e ordenā, que si nos daua la demanda dins dits sis dies, passats aquells, apres lo reo se liberat de la instantia, axi que haja esser tornat citar.

- III. P H I L I P Princep, y Loctinent general de Carles en la primera Cort de Montso, Any M. D. xxxvij. Cap. iij.

Statuim, y ordenam, que la demanda que dins sis dies apres del terme de la citatio se ha de donar, se certa, y de tal forma, que per las paraulas en aquella exprimidas, o per relatio de altres actes se cōprēga, que ve en juy: empero perço no se entes limitar, que pendent la causa

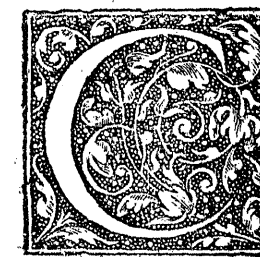
causa nos puga ajustar a la demanda, com per altrās constitutions, y mēte de aquellas es disposat, y vsat: e encara que lo actor en lo terme de la citatio no comparega, ni accuse la contumacia al reo, no se la citatio circumducta, nis puga admetre, ni proueir tal allegatio.

- V. P H I L I P en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lvj.

Mes auant statuim, y ordenā ab loatio, y approbatio de la present Cort, que la demanda, en las causas ques portaran en la Rey al Audientia, se haja de donar en scrits, es a saber ab supplicatio, o ab scedula, sens derogatio del que esta disposat en lo capitol tercer de las Corts del any 1547.

DE IVRAMENT DE CALVMNIA. TIT. X.

- I. V S A T G E. Quoniam ex conquestione. lo. iij.

Ar per complancta de nostres sotsmeos molts vegadas hauem hauda querela, que souint en los jays calumniosament es demanat, e exceptio proposada, e a vegadas de sententia interlocutoria es appellat, e perço lo plet es mes elongat, e pus longamēt suspes, axi que a penas, o nunca finalment pot esser conclos, volēts a aytal frau, o malitia ab Rey al remey

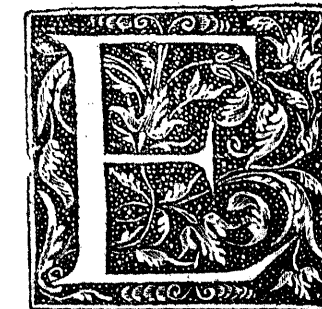
ocorrer, e cobejants imposar si als plets, perço que las parts de treballs, e despesas no sien indegudament fatigadas, de cōsell, e approbatio dels nobles, magnats, e dels ciutadās nostres, qui lauors en nostra Cort eren ab nos ensemps, en tal manera statuim, que de aqui auant en totes causas se prestat sagrament de calūnia per lo actor, e per lo reo.

- I. I A C M E primer en Barcelona, Any M. CC. Lj. Cap. viij.

Encara statuim, q̄ en tota causa per las parts se jurat de calūnia.

DE EXCEPTIONS PER IMPEDIR LO INGRES DE LA LITE, Y DE RECONVENTIONS. TIT. XI.

- I. FERRANDO segon en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxij. §. j. del Cap. xij.

Si lo reo tindra algunas exceptios impedints litis ingressum, las haja a proposar dins los dits vuyt dies, dins los quals vuyt dies haja si volra recouenir lo actor: e lo dit actor en tal cas haja respondre a dita reconuentio dins altres vuyt dies, y en tal cas se hajan a determinar las ditas exceptions dins quinze dies, si doncs al cōsell no era vist necessari major dilatio,

tio, puix no pas mes temps de sexāta dies, altrament sien hagudas per re-
pellidas, quant a empatzar lo ingres
de la causa.

II. LO MATEIX en dita Cort. §. iij.
del Cap. xiiij.

ENtes empero, que tant quant
durara lo juy sobre las excep-
tions impedints lo ingres de
la causa, no corregan los vuyt dies
donats a reconuenir.

III. PHILIP Princep, y Lo Ginēt general
de Carles en la primera Cort de
Mōtso, Any M. D. xxxvij.
Cap. iij.

STatuim, e ordenā ab loatio, y
approbatio de la present Cort,
q̄ si causas algunas de las con-
tengudas en lo segon capitol, o con-
stitutio de la present Cort prohibi-
das euocar en la Regia Audiētia, se-
ran euocadas a la dita Regia Audiē-
tia, o fossen pendents deuant jutge,
o official inferior, o no, la part cita-
da, volēt impedir lo ingres de la cau-
sa en dita Regia Audiētia, sie tingu-
da, dins los vuyt dies q̄ per cōstitu-
tio son donats a opposar las excep-
tiōs impedints lo ingres de la causa,
posar exceptio, o exceptions, q̄ ditas
causas no son euocables: e attes q̄ en
las letras inhibitorias semblants cau-
sas de la inhibicio son exceptadas,
com a causas mes certament per cō-
stitutions prohibidas euocar, no sie
tingut lo dit opposant a proseguir,
en fer declarar ditas exceptions: si
empero lo actor volra proseguir, y

passar auant en la dita causa a suppli-
catio sua euocada, dega, e sie son car-
rec, primer fer proueir, e declarar
sobre ditas exceptiōs, e lo proces so-
bre aq̄llas, per la vna part, y per l'al-
tre se haja de instruir per tot linat-
ge d̄ prouas dins quinze dies, e si se-
ra vist al relador atorgar fins en al-
tres quinze dies, axi q̄ no pogan pas-
sar trēta dies comptadors del die q̄
serā opposadas ditas exceptio, o ex-
ceptions, lo qual termini sie axi pre-
cis, y peremptori, que nos puga pro-
rogar, ni allargar per causa alguna,
ni per restitutio in integrum, ni en
altra manera: e passat lo dit termini,
nos pugā admetre, ni proueir suppli-
catios, ni scedulas algunas, ni de pro-
uisio alguna ques fes per lo dit rela-
dor se puga suplicar, ni per restitu-
tio in integrum, ni en altra manera
recorrer: y lo notari, sots pena de la
constitutio, sens altra prouisio, ni
manament del relador, sie tingut
aportar lo proces al relador dins
tres dies, apres dels dits quinze dies,
o trenta dies en son cas inmedia-
dament següents: e lo dit relador, si
en la dita exceptio sera estada feta
instantia, y prosecutio, y lo salari li
sera estat deposat, sie obligat dins
vinty cinc dies apres dels trenta y
tres, segons lo que sera estat alle-
gat, y prouat en lo proces dins los
dits trenta dies, a declarar sobre di-
tas exceptions, saluat impedimēt de
justa absentia, o de malaltia de dit re-
lador, sots las penas en las constitu-
tions de la obseruança contēgudas:
encarregant los, que si mes prest po-
dē, dins dits terminis las expedescā:
e si las ditas exceptiōs, per causa que
no fos

no fos estada feta instantia, o profe-
cutio dins lo dit termini, o encara
q̄ fos estada feta dita instantia, e pro-
secutio, per causa q̄ dit salari no fos
estat deposat, no serā dins dit termi-
ni declaradas, sien hagudas la euoca-
tio, y inhibicio per no fetas, e no sen
puga fer mes juy per causa alguna,
ni per restitutio in integrum, ni en
altra manera: e la part que haura
impetrada dita euocatio, haja de pa-
gar al altra part las despesas taxa-
das per lo dit relador, e si lo reo tin-
dra otras exceptions per impedir lo
ingres de la causa, haja, e sie tingut
aquellas proposar, instar, proseguir,
y fer declarar dins semblant termi-
ni, que en lo actor en lo precedent
cas es estat ordenat, e axi sie seruat
lo tēps per las parts, per lo notari, y
per lo relador, que en lo dit prece-
dent cas es estat prefigit, y statut.

III. PHILIP en la Cort de Montso,
Any M. D. Lxxxv.
Cap. Lvij.

STatuim, y ordenam ab loatio,
y aprobatio d̄ la present Cort,
que la reconuentio se dega fer
en scrits ab supplicatio, o scedula, la
resposta empero a dita reconuentio
nos puga fer ab supplicatio, ni ab sce-
dula, sino que lo actor, ab los articles
que donara, puga respōdre a dita re-
conuentio, y que tots estos actes ha-
jan de estar en lo mateix proces de
la causa principal.

V. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lxx.

STatuim, y ordenam ab appro-
batio, y consentiment de la pre-

sent Cort, que las exceptions decli-
natorias per impedir lo ingres, o
progres de la causa se hajā a deduir,
y opposar ab supplicatio articulada
si menester sera, e si lo fet no reque-
rira articles, deduescan, y opposense
ditas exceptiōs ab supplicatio, o sce-
dula sola, y per prouar, corregan trē-
ta dies precisos, y peremptoris, sens
altra prouisio, los quals sien cōmuns
a la vna part, y a l'altra, dins los quals
trenta dies puga lo reo respōdre ab
vna sola supplicatio, o scedula, y si
menester sera articulada, y lo nota-
ri sens altra cōmissio puga rebre los
testimonis, y donar letras cōpulsio-
rias, si serā demanadas, e sobre ditas
exceptions no se admetan otras sup-
plicatiōs, ni scedulas, e de la prouisio
ques fara sobre ditas exceptiōs nos
puga suplicar sino a la mateixa sala,
encara q̄ dita prouisio fos estada feta
ab paraula en aq̄lla mateixa sala, e de
la declaratio ques fara en la dita cau-
sa de supplicatio, o sie cōfirmatoria,
o reuocatoria d̄ la primera prouisio,
no sen puga altra volta suplicar, ni
en virtut d̄ restitutio in integrū: y la
part q̄ haura opposadas ditas excep-
tiōs, haja tambe de deposar lo salari
dins trenta dies, altrament sien hagu-
das per no opposadas, declarant, y li-
mitant en tot lo sobredit lo capitol
quart de las Corts del any 1347. y to-
tas las otras fins als fetas, disposants
sobre lo orde d̄ proposar, proseguir,
y decidir ditas exceptiōs dilatorias,
y a la part euocada, y citada oppo-
sant ditas exceptions si subcūbira en
ellas, hajā corregut tots los tēps do-
nats per cōstitutions, reuocant quāt
en aço lo capitol 13. del any 1493.

DE ALTERCATS INCIDENTS EN LA CAUSA.
SA. TIT. XII.

- I. PHILIP Princep, y Lo Ginent general de Carles en la primera Cort de Montso, Any M.D. xxxvij. Cap. vij.

Om per los altercats q̄ molt souint voluntariament las parts fan en los processos, aquells sien fets tant gr̄as, que fan mes occupatio quant se fan las causas de aquells, que no es veure, y conixer los merits de ells, perço ab loatio, y approbatio de la present Cort statuim, y ordenam, que si en lo progres de la causa ser̄a fets altercats per raho de las personas, o sobre admisió, o repulsió de articles, o respõtas de aquells, o sobre los terminis, o per altra qualseuol causa, o exceptio incident, o emergēt, corregan ipso jure a las parts, del die de la propositio dels dits altercats, vint dies pera dir, y allegar, y prouar lo que volr̄a sobre dits altercats, e tres dies al notari, per aportar apres dels dits vint dies lo proces al relador, y vint y cinc dies al dit relador, apres dels dits tres dies, pera prouar en dits altercats, los quals terminis sien precisos, y peremptoris, si e segons en los terminis sobre las exceptions impedints lo ingres de la causa es dit.

- II. LO MATEIX en dita Cort Cap. xvj.

Lo orde posat p la presēt Cort en la coneixēsa, y decisio dls altercats, se obseruat en qual seual qualitat de causas, y de qualseuol quātitats, o sien en la primera instantia en la Regia Audientia introduidas, o aliàs euocadas, o en causas de supplicatio de sententia diffinitiva, o en causas de appellatio de jutges inferiors a la dita Rey al Audiētia interposada.

- III. PHILIP en la Cort de Montso, Any M.D. Lxxxv. Cap. Lxv.

Me s statuim, y ordenam ab approbatio, y cōsentimēt de la present Cort, que los altercats q̄ occorreran en las causas de appellatiōs, siē decidits en lo modo, y forma exprimits en los altercats de la primera instātia, e semblāt mēt no siē admesas supplications, ni scedulas, sino de la mateixa manera, q̄ en las causas d̄ la primera instātia.

- III. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lxxj.

Per quant los sobredits, y altres altercats q̄ las parts per impedir lo progres de la causa principal mouen, son lo major impedimēt que se offereix, per que las causas duren en la Rey al Audientia per tant larc temps, per q̄ fins así se esguardat, q̄ durāt los dits altercats, y fins q̄ aq̄lls sien expeditos, no corrē los temps prefigits per la expeditio de la causa principal, statuim, y ordenā ab approbatio, y consentiment de la present Cort, que conforme a dret, y

dret, y justitia, los tēps prefigits per las constitutions, capitols, y actes de Cort per lo progres de las causas principals, axi probatoris, com instructoris, y qualseuol altres sien, fins a la sententia, y executio de aquella inclusiue, corregan contra la part qui subcumbira, y contra ella sobre los dits altercats sera proueit, y declarat, axi en la primera prouisió, cō en la causa de supplicatio, si de aquella haura supplicat, reuocāt en aço qualseuol cōstitutio, o altra ley de la terra sobre aço lo cōtrari disposant, y q̄ sobre las exceptiōs posadas en lo prop precedēt article, y altres qualseuol altercats, lo relador haja d̄ declarar dins lo tēps a ell prefigit per la cōstitutio p nos feta en lo Any 1547 cap. 4. que comença. Statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que si causas algunas, &c. y que sie duradora la present constitutio fins a la conclusio de las primeras Cortes.

- V. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lxxvij.

Statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio dels dits tres braços, que los altercats, o articles incidents ques mouran sobre pretētions de spolis, aliments, y attentats, o falsedats, se pugā proposar ab supplicatio, e o scedula en scrits, y de aq̄lls se faça proces separat del principal, en lo qual acerca de admetre supplications, o scedulas, se obserue lo que dalt es dit en lo proces de la causa principal, y durant los altercats sobre los aliments, attentats, e o falsedats, no retarde, ni impedezca

lo proces de la causa principal, los temps de la qual corregan, y se passe auant en cada proces, exceptat si lo cas se mouie sobre spoli, com es moguda ja la litte, per que las horas, durant lo altercat sobre dit spoli, no corregā los temps, ni la part que haura spoliat sie oida, sino que primer se proueesca sobre dit spoli, y en los predits quatre altercats lo proces se haja de instruir per tot genero de prouas, dins dos mesos precisos, y perēptoris, en los altres empero qualseuol altercats corregan los temps probatoris, e instructoris de la causa principal, en perjudici de aq̄lla part q̄ subcumbira en dits altercats, no obstant otras qualseuol constitutions en cōtrari quant en aço disposants, y que la present constitutio sie duradora fins a la cōclusio de las primeras Cortes.

DE DILATIONS, Y TERMINIS PROBATORIS, E INSTRUCTORIS. TIT. XIII.

- I. FERRANDO segon en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxiiij. Cap. xiiij.

Es auant statuim, y ordenam, que apres q̄ haura respõst lo reo ala demanda del actor, o essent lo reo en cōtumacia de respõdre a la demanda, e prestar cautio cō dit es, dins vuyt dies primers vinēts lo dit actor haja posar d̄ fet, o articular, e lo reo haja respõdre als dits articles dins sis dies primers vinēts, P 4 e per

e personalment en presència del relador, si al dit relador sera vist, e si sera absent lo dit reo, puga respondre per procurador, a arbitre del relador.

II. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xv.

STatuim, e ordenam, que en cōtinent lo reo haja respost als articles del actor, o no responēt, e lo actor volra prouar, en tal cas, ipso jure, & facto corregan al dit reo sine dies a donar interrogatoris, los quals sine dies passats, ipso jure, & facto correga al dit actor dilatio de tres mesos precise, & peremptorie, a prouar axi per testimonis, cō a produir actes, e altres qualseuol probacions, dins los quals tres mesos encara puga articular, e prouar aquells dins lo dit temps dels dits tres mesos: e si sera cas lo dit actor demanara dilatio vltra marina, o fora Cathalunya, en tal manera que los tres mesos no fossen sufficient dilatio, haja a demanar dita dilatio competēt per aprouar, dins deu dies comptadors del die q̄ la dita dilatio de tres mesos comensara a correr: e que haja a jurar, que per differir dita causa, no demana dita dilatio, ni malitiosament, e fet aço, li sie donada dilatio a arbitre del consell, segons la distàtia del loc, a hōt volra donar las prouas, puix dita dilatio no excedesca temps de nou mesos, en los quals siē enclofos los predits tres mesos: e si no donara prouas, que sie cōdēpnat en refer las despesas, q̄ la part altra haura sostengudas per tal dilatio.

III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xvj.

MEs statuim, e ordenam, que lo reo haja posar de fet, e articular, axi de la reconuencio, cō d'altres qualseuol exceptiōs, dins trēta dies, comptadors del die que lo actor haura donats los seus articles, als quals haja respondre lo actor dins vuyt dies, axi com es estat dit en lo reo: e feta la resposta per lo actor als articles del reo, o no responēt, correga a ell dilatio probatoria de tres mesos, o altra, segons es estat dit en lo actor, e lo actor haja semblant temps per donar interrogatoris, segons es estat dit en lo reo.

IIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xvij.

PAssadas las ditas dilatiōs, e termes, ipso facto, sens altra prouisiō, los testimonis donats per cascuna de las parts sien haguts per publicats: e publicats dits testimonis, axi lo actor, com lo reo hajan dilatio d'vn mes, per obijcir, e prouar objectas, e corroborar, e defendre, e passat aq̄ll, los testimonis dels objectes, saluacions, e deffensas sien haguts per publicats ipso facto, e si als jutges sera vist, q̄ la dilatio de obijcir, corroborar, e defendre los testimonis hauria mester mes de vn mes, los pugan dar major temps, puix no puga passar de tres mesos auant, e si sera dilatio vltre marina, nou mesos.

V. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xvij.
Publicats

PVblicats los dits testimonis dels dits objectes, corroboratiōs, e deffensas, ipso facto correga dilatio de dos mesos axi al actor, com al reo, per instruir, e fornir totalment lo proces, axi en fet, com en dret, en tal manera, q̄ passats los dits dos mesos se puga fer relatio del negoci, axi que passat lo dit terme, no sien admessas scedulas algunas, ne productions a alguna de las parts, si dones per justas causas no era vist al dit cōsell prorogar lo dit termini, e que aquell no puga esser prorogat mes de vn any en vna, o moltes prorogacions, encarregant ne sobre tal prorogatio las consciēcias dels dits jutges.

VI. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx.
Cap. xxvij.

DEclarāt la cōstitutio feta en sancta Anna cap. xvij. comēçant. *Publicats los testimonis, &c.* statuim, e ordenam ab consentimēt de la present Cort, q̄ durant los dits dos mesos de instruir lo proces, nos puga instruir ab testimonis, ates q̄ per altres cōstitucions es ja prefigit cert temps, aprouar per testimonis, sino que altrament fos vist al cōsell, segons la arduitat, e importàtia de las causas, essent ditas causas de Baronias, o altres majors, o de Estats.

VII. LO MATEIX en la quarta Cort de Montso, Any M. D. xxxij. Cap. xvij.

MEs statuim, y ordenam, que lo orde delictibus abreuian-dis statuit en las segonas Cortes de Barcelona per lo Catholic Rey don Ferrando auí nostre, sie obseruat a la letra, ço es, que las dilatiōs corregan ipso facto, sens ministeri de jutge, ni prouisiō alguna, si dōcs per algunas de las parts no era pretes, la dilatio no hauerli corregut per alguna causa, o impediment just, y en tal cas lo relador, assessors, y altres jutges hi hajan a declarar dins vuyt dies, apres que li sera estat aportat lo proces, e los dits relador, jutge, o assessor, quant los sera portat lo proces, hajan de scriure en aquell lo die, lo mes, y lo any, que los sera estat aportat.

VIII. PHILIP Princep, y Loctinent generalde Carles en la primera Cort de Montso, Any M. D. xxxvij. Cap. v.

COm las dilations, y terminis probatoris, e instructoris statuits, y ordenats en los capitols. xiiij. xv. xvj. xvij. e xvij. de la cort de sancta Anna del dit catholic Rey don Ferrando segon, sien sufficientes, si las parts volen tenir diligentia, y si qual deu ser, de entendre en sa justitia, e sie vist, que la modificatio posada en lo. xvij. capitol de dita cort, que lo termini de dos mesos donat per instruir lo proces se pugues prorogar a arbitre del consell, pus no pugues esser prorogat en vna, o moltes prorogacions mes de vn Any, ha donat causa ab lo dit arbitre q̄ en aquell es donat,
P 5 encara

encara ques diga en lo dit capitol, dega esser per justas causas, que las parts obtenē ditas prorogacions en mes temps, que no son tots los terminis probatoris, perço statuum, e ordenam, que lo dit termini per causa alguna nos pogues allagar, ni prorogar mes auant de quatre melos, en vna, o molts prorogatiōs, las quals se pogan consentir ab justas causas, y no altrament, cō en dit capitol en la major prorogatio era ordenat.

VIII. PHILIP en la Cort de Mont.
so, Any M.D.Lxxxv.
Cap. Lvij.

MEs auāt statuum, y ordenam ab approbatio, y consentimēt de la present Cort, que sien seruadas las sobreditas constitutions de sancta Anna, specialmēt lo capitol xvij. disposant, q̄ passats los terminis probatoris sien haguts los testimonis per publicats ipso facto, sens demanar ho la part, ni proueir ho lo jutge.

X. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lxxij.

MEs auant statuum, y ordenā ab loatio, y approbatio dels tres braços, q̄ los terminis certs, precisos, y peremptoris cōforme a las constitutions fetas en las Cortes de sancta Anna, y otras constitutiōs de Cathalunya disposants sobre lo orde judiciari, donats axi al actor com al reo, axi per donar la demanda, y per la reconuentio, articular, y prouar sobre los meritis

de la causa principal, com per objectar, y corroborar los dits, y personas dels testimonis, y produir actes, y scripturas axi publicas, com priuadas, y per qualseuol altre genero de prouas, y instruir lo proces, corregā, y resten en la força las ditas constitutions, de tal manera, que en res aquellas no sien derogadas, e que los dits terminis per ditas constitutions prefigits en las causas plenarias corregā ipso jure, & facto, sēs prouisio, ni ministeri de jutge, y que lo notari de la causa sie obligat a pendre qual seuol interrogatoris, que per la part, contra los qui seran donats los articles, li seran donats, los quals se hajā donar en scrits, dins lo tēps que per constitutions esta disposat, y passat lo termini pera dar los interrogatoris, sie obligat en expedir, y donar a las parts letras compulsorias, y plicas en la forma ordinaria, ab inclusio dels articles, e interrogatoris, sobre los quals hā de ser examinats los testimonis, seguint la forma, q̄ la part que ha donats los interrogatoris, ha demanat en ells, sobre lo interrogar los testimonis, abans, o apres de esser interrogats sobre los articles, y si rēquest sera, ab clausula de rebre respostas personals, y p poder traure actes sens ministeri, ni prouisio de jutge, cōm dalt es dit.

XI. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lxxij.

EPer major declaratio del proxim precedēt capitol statuum, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que la prouisio

uifio q̄ lo relador de la causa, o jutge fara als articles que per cada vna de las parts se donaran, per leuar la impertinentia de ells, o esser infamatoris, o injuriosos, o altrament no deures admetre, lo dit jutge, o relador haja de fer prouisio, cō vuy se fa, *Ad respondendum ad tertiam*, a si que la part contraria de paraula, y no en scrits lo puga aduertir, sis deuen admetre, o no, y lo relador, o jutge hauer ne la consideratio que li apareixerá, y admetent los, fassa tambe solamēt de paraula la prouisio, *Current tempora constitutionum*, sens donar vna, ni molts dilations, y donāt la part contraria interrogatoris, sien posats en la plica per lo notari, sens poder se comunicar a la part, contra qui se donaran, fins que sien haguts per publicats los testimonis.

XII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lxxv.

STatuum, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que los articles tant del actor, cō del reo se hajan a donar en scrits, lo notari empero de la causa no puga rebre dits articles, sino que jūctament se li donen tots los actes, e instruments, dels quals se fara mentio en dits articles, ni se admetan articles, en los quals se fes producta de actes en general, ans solament se admetan las productas de actes, en que se especificaran certa, clara, y specialment los actes, e instruments ques produeixen, y lo effecte per lo qual se produira cada acte, e instrument, ni tampoc se admetā articles, ab los

quals en general se diga, que la cosa de que se tracta competeix al articulant, o altri per sos justs, y legitims titols, ans in specie, e indiuiduo, clarāmēt haja de exprimir lo titol, causa, y raho particular, y p quins actes, cōtractes, e, o successio preten competir li dita cosa: pero per lo sobredit en lo present capitol, no se entenga, que en lo discurs de la causa nos pogan produir mes actes, cōtractes, successiōs, y otras qualseuol scripturas que las parts volran produir, ans los sie licit fins a la denuntiatio del proces, produir los actes q̄ volran, y hajan de ser admesos per obseruāça de las constitutions, y styl de la Regia Audientia, que tot lo proces es hagut per demanda, y que la present constitutio sie duradora fins a la conclusio de las primeras Cortes.

XIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lxxvi.

MEs auāt statuum, y ordenam ab loatio d̄la present Cort, q̄ los articles per objectar, o corroborar las personas, o depositiōs dels testimonis respectiuamēt, se hajan de donar en scrits, y hajan de esser admesos per prouisio de jutge tambe en scrits, com demunt es dit en los articles de la causa principal, y pera prouar aquells, corregan ipso facto, & jure, e sens prouisio del jutge, lo temps disposat per las constitutions, leuat lo arbitre donat al jutge per la constitutio feta en sancta Anna, cap. xvij. per donar major termini, saluo en las causas, en las quals aparegues, que ab la solēnitat de la

de la cōstitutio alguna part tingues necessitat de dilatio vltimarina, la qual se entenga axi quant al temps probatori dels articles de la causa principal, com sobre objectes, y abonos per instruir lo proces, y q̄ la present constitutio sie duradora fins a la conclusio delas primeras Corts.

XIII. LO MATEIX en dita Cort,
Cap. Lxxxj.

STatuim, y ordenam ab approbatio, y consentiment de la present Cort, que apres del temps per las cōstitucions fetas en las Corts de sancta Anna, y otras cōstitucions de Cathalunya donat, y prefigit per instruir lo proces, corregā alas parts dos mesos, pera prouar, y hauer per prouat contra los actes, e instrumets produits, y coroborar respectiuament dins lo temps per instruir, los quals dos mesos passats, los testimonis, si alguns ne seran donats, tinga la part contraria vn mes per objectar, y prouar lo que li conue cōtra lo acte, o actes nouament produits, y passat aquest tēps, ipso iure, & cōstitucione, y sens prouissio de jutge siē haguts per publicats, y lo proces conforme las constitucions de Cathalunya sie hagut per denūtiat, de tal manera, que feta, y escrita per propria del relador la denuntiatio del proces, no sien admesas ningunas supplicacions, scedulas, ni otras nouas productas, ni encara ques demanas restitutio in integrū: e si cas sera, que per inaduertentia semblats supplicacions, scedulas, o otras productas se admectien, no sien compta-

das entre las fullas del proces, ni pagadas al notari, ni de aquellas se puga hauer raho alguna, cō lo dit tēps de dos mesos se done, vltra del que estaua ordenat per constitucions de Cathalunya: entes empero, que als que de dret cōpeteix, y per part sua se pot demanar la restitutio in integrū, sels haja de concedir, y pera prouar lur intent, sels puga donar dilatio de altres dos mesos, y no mes auāt, restringint en aço lo temps de vn any, donat a arbitre del jutge per la constitutio del any 1493. capitol xvij. que comença, *Publicats los testimonis, &c.* als dits dos mesos precisos, cō ja lo dit arbitre d̄l jutge fone restret per nos, en las Corts en la present vila celebradas en lo any 1547. capitol 5, y que la present constitutio sie duradora fins a la conclusio de las primeras Corts.

DE PROVAS. TIT. XIII.

I. VSATGE. Affirmantis.

DEl affimāt es prouar, no del negāt, e aço p̄ todas cosas sera, en exceptio, e en replicatio, e en otras cosas semblants. Sagramēt no es proua, mas en deffallimēt de proua, e es donat al reo, o al actor, a aq̄ll q̄l jutge coneix esser pus cert, e lo qual creu mes tēbre lo juramēt. Proua se fa, o p̄ testimonis, o p̄ cartas, o p̄ argumets, o indicis versemblants: dōcs sagramēt no es proua.

DE

DE TESTIMONIS. TIT. XV.

I. VSATGE. Præcipimus. lo. j.

MAnam, que perjuris sien esquiuaus, ne testimonis sien admesos a jurament, ans que sien discutits, e si en altra manera nos poden discutir, sien separats los vns dels altres, e singularment sien inquirits, e no sie legut al accusador elegir testimonis, absent lo accusat. E perço algu no sie admes a sagramēt, o a testimoni, sino de juze: e aq̄ll qui es duyt a testimoni, si es recusat, aq̄ll quil recusa diga, e proue, perque nol vol rebre: e de aq̄ll territori, e no d̄ altre los testimonis siē elegits, si dōcs per ventura la causa nos dega inquirir luny, fora d̄ aquell Comtat: e si algu sera conuecut de perjuri, perda la ma, o la recma per cent sous.

II. VSATGE. Et testes.

LOs testimonis, abans que de la causa sien interrogats, sien estrets ab sagramēt, que juran, que altre no diran sino la veritat. E aço manam, que mes sien admesos a fer se los pus honests testimonis, que los pus vils: mas lo testimoni de vn, jat sie que sie splendida, e ydonea persona, no deu esser oit.

III. VSATGE. Accusatores.

ACcusadors, o testimonis no poden esser, qui abās del die passat, o poc temps son estats enemics, perço que irats no cobeje noure, o nafrats nos vullen venjar, dōcs dels accusadors, e dels testimonis se deu querer lo voler no offes, e no sospitos: y doneus testimonis no son vists esser aq̄lls, als quals pot esser manat q̄ façan testimoni. Dos, o tres ydoneus testimonis bastan a prouar tots negocis. Testimoni de vn, per leys, e per canones es improuat.

III. VSATGE. Quoniam ex questione. lo. j.

CAr per cōplançā de nostres sotsmesos souent hauem rebuda clamor, que per corrupiment de testimonis la veritat es ofuscada, e depremuda, las imperials leys en aquesta part seguints, ab pena statuim, que cascun qui sera produit en testimoni, comprēga en sōn sagramēt, que per fer lo dit testimoni no es estat res donat, ne promes a ell, ne a persona a ell subjecta, que ell sapia. Mes auant, refrenant en tota manera la falsedat dels testimonis, per los quals cosas cōtrarias a veritat son ditas, manam, quel pledejant sots nostre examen, o de algun nostre delegat, qui scientment produira fals testimoni, ol corrompra, perda lo plet, e encorrega publicatio de tots los bens, mobles pero solament, dels quals bens la meytat a son senyor sie assignada, e la meytat al nostre erari sie estojada: e aytal mateixa pena en la publicatio dels bens

bens sostenga aquell, qui sera conuegut hauer fet fals testimoni: e mes auant perda la ma, e la lengua: las possessions empero de cascu dells tornen a aquells, qui per dret a lur successio son appellats.

V. VSATGE. Itemprouida.

AB prouida deliberatio statuim, que quiscun jutge ordinari los testimonis nomenats fors a fer testimoni de veritat. E cascuna de las parts a fundar la intentio fors a exhibir, e mostrar las cartas demanadas per l'altra part, e fer ne copia solemnement, jatsie en la causa, e en lo juy en que seran demanadas, de aquellas cartas no hajan vfat, com per defalliment de testimonis, moltes vegadas la veritat sie ocultada.

VI. VSATGE. Nullus homo.

NEgū hom, ne fembra no pot testificar, entro a quatorze anys complits.

VII. VSATGE. Homicida.

HOmeyers, maleficiadors, ladres, metziners, sacrilecs, adulteradors, incestuosos, e tots crimiñosos no sien reebuts en nenguna manera a testimoni. Los anathematitzats mes auāt, excomunicats, e heretges, sarrahins, e jueus de tot testimoni contra christians tots temps sien estranys. Los cosins encara contra los estrangers no poden testificar, empero sis volē, e en-

semps hi consenten, entre ells façan testimoni, e no contra altres. Familiars encara esclaus no poden testificar, car no son vists esser idoneus testimonis aquells, als quals pot esser imperat que façan testimoni: e semblantment los inimics, o qui no ha molt temps foren inimics no poden testificar, perço que irats no cobegen noure, o nafrats nos vullan vejar.

VIII. VSATGE Opportet.

CQue axi, que tots homens, ço que sabien esser ver, testifiquē, e lo jutge coue ells a aço appellar. Mas si algu amonestat per lo jutge no volra dir ço q̄ sabra, ni fer testimoni, o dira q̄ nou sab, o no ho volra jurar, e per gratia, o p venalitat la veritat callara, si dōcs p por de la mort, o debilitatio de son cors aço no callaua, son testimoni no sie rebut de aqui auant, car no es menor culpa las cosas de res callar, que las falsas exprimir.

VIII. VSATGE. Pater contra filium.

PAre contra fill, nil fill contral pare, encara que cascuns hi cōsentan, no podē esser testimonis. Semblātment lo vn per lo altre no poden esser testimoni, car en cosa propria reprouat est testimoni domestic: empero en altre noynou res, d̄ vna casa molts testimonis esser reebuts en negoci de altri. En la cosa propria no pot negu esser testimoni, o jutge. De la cosa del fill, si hi consenten los pledejants, lo pare hi pot

hi pot esser jutge, e semblantment lo fill de la cosa del pare, mas lo vn dels pledejants forçat, lo juy no es prouable.

I. PHILIP en la Cort de Montso, Any M.D.Lxxxv. Cap. Lxxxj.

COm per constitutio, y dret comu, lo jutge sie obligat resecar, y leuar lo abus ques fa en lo desordenat numero de testimonis, que sobre los articles en las causas ciuils donats, las parts produexen, lo qual axi per las calūnias de las parts, com tambe per los interessos, y affections dels notaris, moltes voltas en excessiu numero se produexen, demanera que son majors las plicas dels testimonis superfluos, que tot lo proces, de hont no sols ve molt danya las parts, pero gran destorb perals jutges, que es causa de differir la expeditio d̄ las causas, pertant ab loatio, y approbatio dels tres braços statuim, y ordenam, que ninguna de las parts, tant del actor com del reo, y altres litigants en dita causa puga produir sobre cada article mes de deu testimonis, y que aço se entenga, tant en los articles concernents la causa principal, y los merits de aq̄lla, cō tambe en los articles objectatoris, y altres qualseuol ques donen en lo progres de qualseuol causa.

DE PRODVCTAS DE ACTES. TIT. XVI.

I. PHILIP en la Cort de Montso, Any M.D.Lxxxv. Cap. Lx.

STatuim, y ordenā ab loatio, y approbatio d̄ la present Cort, q̄ ninguna producta general de actes, e instruments, o processos sie admessa, ans haja de ser special, e indiuidua, molt clara, y certa, y si sera produit algun proces, lo quil produira sie obligat a designar la part del proces que volra produir, y lo effecte per lo qual exhibeix, per que la part contra qui sera feta dita producta dels actes, o part de proces, y lo jutge qui ha de mirar aquells sie cert d̄ la intentio, o causa per quin effecte aquells ha produit, y no sie obligat lo jutge a mirar sino allo sols, que de dit proces sera designat, e si per ventura sera trobat, que hajan designat alguna part de proces ab impertinentia, lo aduocat qui dita producta, y designatio, en tot, o en part impertinentment haura feta, o aconsellada, sie punit en pena de deu ducats, applicadors a la part, contra qui sera feta la tal productio, e si nos fara dita special designatio, no sie admessa la producta.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lxxx.

MEs statuim, y ordenā ab cōsentimēt d̄ la present Cort, que los

que los actes, e instruments, e otras scripturas priuadas que per las parts se exhibiran en la forma dita en los precedents capitols, y no altrament, sien insertadas, o cosidas en lo proces, desta manera, que per major facilitat del jutge, y tambe d las parts, tots los actes produïts per lo actor, encara que sien per diuersos temps, se posen consecutiua a part, y no estigā mixturats en lo proces judiciari, y lo mateix se faça del reo, porque axi se entendran millor los drets d las parts, sols los poders dels procuradors se hajan de insertar en lo proces per substantiar aquell, y q̄ se duradora la present constitutio fins a la conclusio de las primeras Corts.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xij.

SVpplican los dits tres braços a vostra Majestat, li placia ab lur consentimēt statuir, y ordenar, que feta la prouiso de la denuntiatio del proces, no sien admesas supplicacions, scedulas, ni productas de actes, y instruments, sino la sola scedula en scrits, ab la qual se demana esser assignat a sententia, sino en cas q̄ fos vingut de nou a notitia de alguna de las parts, ab lo jurament acostumat del qui vol produir, en lo qual cas no puga esser admesa la tal producta, encara que la part jure, que nouament sien vinguts a sa notitia lo acte, o actes, y otras scripturas que volra produir, sino vna volta sola, y no mes, encara que demane per restitutio in integrum, y esta

vegada que ab lo dit jurament li pora ser concedida, quant ho demanara, sie ab scriptura, en la qual clarament haja d indiuiduar, y narrar lo que lo acte, o actes que entenen produir contenen, a si, y effecte, que lo jutge puga entendre si fan a la decisio de la causa: y si se narrara, que los tals acte, o actes estan en poder de altri, y se demana tēps pera traurels, y produir los, no se li puga donar en manera alguna dilatio d mes de dos mesos, precisos, y peremptoris, y si apres se veura que lo acte, o actes q̄ produiran no son conformes, al q̄ es dit que contenen, cayga la part produint en pena de vint y cinc ducats applicadors als pobres del hospital, y que la present constitutio se duradora fins a la conclusio de las primeras Corts. Plau a sa Majestat, entenen tot lo sobredit en las parts solamēt, a las quals es licit supplicar de la sententia diffinitiuā proferidora.

DE INTIMAS.
TIT. XVII.

I. FERRANDO segon en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC.Lxxxiiij. Cap. xxxij.

PEr quant per relations de porters de las intimas se son fets molts abusos, statuim, e ordenam, que de aqui auāt los porters, quant faran alguna intima, hajā a fer

a fer relatio encontinēt al scriua de la causa, e hajā a dir la persona a qui hauran donada la intima, e lo die, e la hora, e lo scriua ho haja continuar en lo proces, e aço mateix sie seruat en los missatges de las corts dels ordinaris.

II. CARLES en la quarta Cort de Mōtso, Any M.D. xxxxiij. Cap. xxj.

STatuim, y ordenam, que las intimas per los porters, y missatges, axi de la Rey al Audientia, cō dels Portats veus de general Go uernador en los dits Principat, y Cōtats, y otras corts ordinarias, axi Re yals, com de Barons, sien fetas en scrits, e los scriuans hajan de fer aquellas, e sota scriure las de son nō, e si axi no sera fet, sie hagudas per no fetas.

III. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M.D. Lxiiij. Cap. xxxviiiij.

Alstant a la constitutio feta en las Corts fetas en lo any M. D. xxxxiij. capitol xxj. ab loatio, y approbatio de la present Cort statuim, y ordenam, que los scriuans de las causas hajan de fer las intimas certas, e indubitadas, specificant la causa entre quin as personas, y deuant de qui, o a relatio de qui se porta, y lo nom, y cognō del qui la donada, y en quin nom la ha donada, y de aquell a qui se fa la intima, y en quin nom se li fa, si com a principal, o com a procura

dor, altrament sien hagudas per no fetas, y lo notari perda tot lo salari del proces, y altres percaffos de aquella causa, y incorrega en pena d deu liuras per cada vegada.

DE DENUNTIATIONS
DE PROCESSOS.
TIT. XVIII.

I. FERRANDO segon en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC.Lxxxiiij. Cap. xviiiij.

MES statuim, e ordenam, que passats los dits terminis, lo scriua de manamēt del proces, request per la part, haja portar lo proces al relador de la causa dins sis dies, apres q̄ sera request, e si dins dit termini no portaua dit proces al relador, ipso facto perda lo salari de las scripturas, e no lin puga esser feta raho en juy, ni fora juy: e que lo relador dins tres dies immediadament seguent, apres que lo dit proces li sera portat, haja a denuntiar al President, com ell te tal proces a relatio, sots lo juramēt p ell prestat: e lo President del dit cōsell, tots dissabtes, o lo die abās si lo dissabte sera feriat, en presentia del cōsell haja denūtiar, e fer continuar en memoria, e deliberar, e ordenar, que las causas que primer li son estadas denuntia das se hajan a fer la semmana seguent, seruat lo orde de la denuntiatio demunt dita, ço es, que las que pri

que primer li seran estadas denuntias, primer se hajan expedir, segons la forma de uall escrita, si doncs no occorria alguna cosa, q̄ al consell paregues esser necessari ques fes, e que lo dit apuntament se haja a intimar lo dit die mateix a las parts de qui sera interes.

II. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M. D. x. Cap. v.

STatuim, y ordenam, que las denuntiations de las causas se hajan a continuar en lo original proces per ma del relador, e no se necessari, que lo relador ho diga al President: e que lo scriua del proces se tingut a scriure lo die de la dita denuntiation en lo libre de las denuntiations que tinga lo President, dins tres dies apres de esser escrita dita denuntiation en lo dit original per lo dit relador, com dit es.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. viij.

STatuim, e ordenam, que quiscun doctor del Rey al Consell haja a tenir vn libre, en lo qual haja a scriure totes aquellas causas que li son comesas a decidir, asi que sapia quinas son denuntias, y puga aquellas sententiar, segons lo orde que las tindra cōtinuadas, seruat empero lo orde de la denuntiation.

III. CARLES en la quarta Cort de Montso, Any M. D. xxxij. Cap. xvij.

PErque los littigants pogan saber en quin orde, y quant se han de fer las lurs causas, statuim, y ordenā, que totes las causas denuntias, y que per auant se denuntiaran, vltra lo libre de las denuntiations en que son escritas, hajan esser continuadas en vn altre libre, segons lo orde en que son, y seran denuntias, continuant hi lo die, mes, y any, si son causas majors, o menors, y qui es lo relador, y scriua, lo qual libre estiga en casa del Prothonotari, o de son loctinent, y se comunicat a tots los qui veure lo volran, sense salari, ni paga alguna.

V. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles en la primera Cort de Mōtso, Any M. D. xxxvij. Cap. vj.

MES auant statuim, e ordenam, que passats los dits terminis, lo relador de la causa, apres que li sera demanada denuntiation de proces vna, dues, o tres vegadas, haja de prouoir la dita denuntiation de proces, al mes larc dins quinze dies.

VI. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxvij.

ESsent entre vnas parts diuersos processos en vna mateixa sala, que tingan connexitat de merits, y de materia, que la sententia en lo hu fos vista declarar los merits de la altra, statuim, y ordenā, que no obstant lo orde de denuntiations,

tions, ni altre, dits processos, si a la Audientia Rey al sera vist, se degan diffinir, y sententiar en vn mateix temps.

VII. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lxij.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio d̄ la present Cort, que la denuntiation del proces se faça ab prouisio, y de la manera que fins aci se es acostumat de fer, sens empero cōcessio de algun tēps, es a saber, de las causas fins en quatrecentes liuras com a menors, y de las otras com a majors.

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort viij.

COm per la poca obseruança del que acerca del orde com se hā de despedir, y declarar las causas de la Rey al Audiencia esta disposat per las constitucions del Rey don Ferrando segon, en la segona Cort de Barcelona, capitol xvij. y de vostra Majestat en las Corts en la presēt vila celebradas lo any 1547 capitol 6. se hājā causat molts dāys, e dispendis a las parts litigants, majorment a las que son pobres, suplica perço la present Cort a vostra Majestat, que ab lur consentiment, y approbatio li placia statuir, y ordenar, que si per las parts sera deposat lo salari, lo relador, en la expedicio de las causas li seran comesas, haja de seguir lo orde, que ab ditas constitucions esta disposat, sens altra in-

stantia, y diligētia, y aquell no puga dit relador interrompre per ninguna causa, o raho, sots las penas contēgudas en la constitucio vulgarment dita de la obseruança, y otras cōtra los violadors de constitucions statuidas, y ordenadas: entes empero, que si per falta de instantia de alguna de las parts la sentētia dexara de publicarse, puga diuidirse lo salari de aquella causa, com si la sententia fos publicada, pus empero se escrita en lo proces, y liurada al Cancellor, Vici canceller, o en son cas al Regent la Cācellaria, y feta se per algu de dits Presidents en lo mateix albara del salari, que no esta per lo relador de ser publicada, perque ab dita certificatoria del President los Deputats pogan saber, que lo salari de dita causa entra en diuisio, y compartiment, y feta dita certificatio al peu de la poliza del salari p̄ algu dels Presidents, se tornat lo proces al relador, pera que tinga custodia de la sententia, fins que a instantia de alguna de las parts se publicada. Plau a sa Majestat, reuocant tots abusos: referuant arbitre a la Rey al persona sola, y no de son Loctinent general, de manar expedir las causas, que li parra mes conuenir.

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort viij.

IAtse per la constitucio del Serenissim Rey, y Emperador don Carlos de gloriosa memoria pare de vostra Majestat, en las Corts celebradas en la present vila de Mōtso lo any 1542. capitol 18. comēçant.

Perque los litigants, &c. estigue disposat, que todas las causas denunciadas ab lo orde, y forma en dita constitutio exprimits, fossen continuadas en vn libre, lo qual estigue en casa del Prothonotari, o son loctinent, y aquell sens salari algu fos comunicat a tots los quil volrien veure, perque los litigants poguessen saber en quin orde, y quant se han de fer ditas lurs causas, empero com ab la dita forma del libre tant solament no resten las parts ab sufficiēt noticia, en quin loc estan lurs causas, y si encara tenē necessitat de informar d̄ lur justitia, y donar los memorialis de lurs pre-tensions, y per causa de dita ignorantia, sollicitan la expeditio de lurs causas abans de hora, consumint lur temps, y patrimoni per hostals, y altrament fora lurs casas, anāt molts anys derrera los jutges, per obuiar a tants notables danys, y dispendis de las parts, supplica la present Cort a vostra Majestat, que ab lur consentiment, y approbatio li placia statuir, y ordenar, que encōtinent apres de la celebratio de las presents Corts, todas las causas denunciadas, y ques denuntiaran per los doctores de la sala del Canceller, se hajā per lo orde de lur antiquitat de cōtinuar en vn libre, y las d̄ la sala del Viciaceller, y en son cas del Regent la Cancellaria se hajan per lo mateix orde de lur antiquitat de continuar en altre libre, y aquells hajan de ser posats en las mateixas instācias, ahont los dits Presidents tindran lurs audientias, perque sien manifests a tots los litigants, y en dits libres, de ma propria de dits Presidents, o en presentia sua

de lur manament, se haja encontinent de borrar lo nom de la causa, que per son torn sera per sententia diffinitiva declarada, o ab concordia de las parts, y altrament per renūtiatio de alguna dellas, renuntiada, y en la tercera sala que vostra Majestat a supplicatio de la Cort sera seruit erigir, estiga tambe semblant libre en poder del mes antic doctor de dita sala. Plau a sa Majestat, reuocāt tots los abusos, referuāt arbitre a la Rey al p̄sona sola, y no de son Loctinēt general d̄ manar expedir las causas que li parra mes cōuenir.

DE COMMVNICATIO DE PROCESSOS. TIT. XVIII.

I. FERRANDO segon en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xxxviii.

Statuim, e ordenā, q̄ qualseuol delat, qui per informatio rebuda sera proueit esser pobre, estant en la almoyna, o no estant, la vegada q̄ sera publicada la enquesta, e donada la demanda, lo notari del proces haja a cōmunicar a son aduocat lo dit proces de dita causa, tant quant sera menester per defenā de dit delat a coneguda del Viciaceller, o en son cas Regent la Cancellaria, e per cōmunicar aquell, no sien forçats a pagar algun salari.

CAR-

II. CARLES en la quarta Cort de Montso, Any M. D. xxxxiij. Cap. iij.

PER la bona administratio de la justitia statuim, y ordenam, que de aci al deuant, los originals processos en las causas ciuils ha jā esser cōmunicats per los notaris, y scriuans de aquells al aduocat de las parts quiu demanara, vna vegada tant solament, per lo temps que parra al relador de la causa, no obstant qualseuol prohibitions fetas, o faedoras, si doncs a la sala a hont sera la causa no apparra, se degues cōmunicar mes auant, en lo qual cas se pogan comunicar per tres vegadas tant solament, per la qual cōmunicatio lo scriua no puga exigir p lo peatge, y cōmunicatio mes de dos reys p quiscuna vegada, y dels pobres vn reyal tant solament, y si lo cōtrari se fara p algū scriua, dit scriua perda lo salari del proces, y aquell li sie leuat, y comanat a altre scriua: e perq̄ los originals processos nos pogan occultar, o perdre, statuim, y ordenam, que lo scriua, ans de cōmunicar aquell, haja de nombrar las fullas del dit proces, y fer memorial dels actes consuits, e insertats en dit proces, y tenir vn libre, en lo qual continue lo die, mes, y any que comunicara aquell, y a quin aduocat lo comunicara, designant lo dit original entre quinas parts se aporta, y qui es lo relador: y lo aduocat a qui sera cōmunicat dit proces se haja de sotasciure en dita scriptura, e quant lo scriua cobrara dit original, haja de scriure la recuperatio

d̄ aquell, posant hi lo die, mes, y any quel cobrara, e haja borrar lo scrit d̄ la cōmunicatio feta, e lo mateix sie feruat, quāt lo scriua portara lo proces al relador, y lo contengut en la present constitutio comprēga tots los scriuans, axi de manament, y altres scriuans qui ab ells scriuran, e altres de las corts dels Portāt veus de general Governador en lo Principat d̄ Cathalunya, y Cōtats d̄ Rossello y Cerdanya, y otras corts, axi de ordinariis, cō de jutges delegats.

III. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles en la primera Cort de Montso, Any M. D. xxxxviij. Cap. xv.

Attes q̄ los notaris son estrets a aportar los processos als reladors dins breu termini, y pories seguir, que essent cōmunicats als aduocats hi fessen contrari en restituir los, perço statuim, y ordenā, q̄ a requesta de paraula feta per los notaris a qui tocara a qualseuulla porter de la Rey al Audiētia, dit porter haja de anar a cobrar los processos dels aduocats de continent, y no admetan rahons algunas de dits aduocats, sino que prengan los dits processos, y aquells liurē al notari.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxxvi.

Declarant lo capitol fet en la vltima Cort en la present vila de Montso celebrada, statuim, e ordenā, q̄ los processos criminals siē cōmunicats als aduocats, cō en dita cōstitutio es ordenat, ço es, donant

donant per tal cōmunicatio la part dos reyal, y si es pobre no res, e aço sots pena de priuatio de lurs officis, la qual communicatio se faça dels processos, y a las personas q̄ apparra al Reyal Cōsell, y als rics q̄ apparra, y de la manera q̄ apparra, saluat dret de copia al scriua, y del ques pagara sie obligat de fer albara a la part.

V. LO MATEIX en la segona Cort de Montso, Any M.D. Lij. Cap. v.

DEclarant las constitutions fetas en las Corts celebradas en la present vila de Mōtso. Any M. D. xxxij. capitol iij. y en las Corts de M. D. xxxvij. capitol xxxvj. en las quals son posadas las paraulas, *saluat dret de copia*, statuim y ordenam, que ditas paraulas no compregan cas algu, sino quant expressamēt la part demanara, o volra copia del proces, axi ciuil, com criminal, y que no volēt la part copia, sino cōmunicatio, no sie licit al notari del dit proces demanar, ni exigir mes dels dits dos reyal, com en ditas constitutions es disposat, sots pena de perdre son salari.

VI. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M.D. Lxiiij. Cap. xvij.

STatuim, y ordenā ab loatio, y approbatio de la present Cort, que essent publicada la enquesta a algun pobre pres, y hauent proueit, o manat al notari lo jutge de cort ques comunic la enquesta del

dit pobre pres a hu dels aduocats dels pobres, lo notari de aquella sie tingut lo mateix die del manamēt donar, o enuiar la tal enquesta a hu dels aduocats dels pobres, sots pena de cada vegada de dotze liuras Barcelona pagadoras per lo dit notari a qui sera manat, y lo contrari fara, applicadoras a la pia almoyna de dits pobres presos, y que dita pena sie irremissible.

VII. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M.D. Lxxxv. Cap. Lxxxij.

MEs auant statuim, y ordenā ab approbatio de la present Cort, que la cōmunicatio del proces, apres de esser denuntiat y no abās, se puga demanar vna volta per las parts, o per lurs aduocats verbalment, y lo jutge, o relador la haja de donar, segons es lo proces, y conforme al temps de la constitutio, lo qual nos puga allargar, per larc que sie lo proces, per mes de vn mes, encara que los aduocats de la part a qui sera concedida dita comunicatio sien molts: y en cas que lo aduocat esēt sol moris, o sen anas per larc temps de la ciutat, vila, o loc a hont se tractara la causa, y la part hagues de pendre nou aduocat, y no en altra manera, se haja de donar altra comunicatio conforme la primera, y que sie duradora la present constitutio fins a la conclusio d̄ las primeras Corts.

DE MEMORIALS DE PROCESSOS. TIT. XX.

Ferran

I. FERRANDO segon en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xxij.

PEr major expedicio de las causas statuim, y ordenam, que quant sera acabat lo proces, e se aportara al relador per fer la relatio, lo notari haja a fer memorial de tots los actes, e dels nōs dels testimonis que seran en lo proces, e nombrar las cartas de aquell, e donarlo al relador.

II. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M.D. x. Cap. xxxvij.

STatuim, e ordenā, que los notaris sien tinguts de nōbrar los processos criminals, e fer memorials en aq̄lls, axi com se fa dels processos ciuils, ab las mateixas penas.

III. PHILIP Princep, y Lo d̄ninent general de Carles en la primera Cort de Mōtso, Any M.D. xxxvij. Cap. xvij.

LOS scriuans de manament, dins trenta dies apres que lo proces sie denuntiat, hajan de fer memorial complit de tots los testimonis, actes, y scedulas en que hauran fetas productas de actes, o processos que estaran en lo proces, y si alguns processos seran ab scedulas exhibits, quen hajan de fer men-

tio en dit memorial, lo qual memorial haja de esser posat en la cara del pces original, y amostat a las parts, perque sien aduertits dits scriuans si alguna cosa hi hauran obmesa, o no be declarada, e si no ho faran, sien priuats del proces, y salari degut, y per lo dit treball sien pagats a arbitre del relador, encarregant ne la consciencia de dits reladors, e sic pagats del dit memorial igualment per las parts.

III. LO MATEIX en la segona Cort de Montso Any M.D. Lij. Cap. de Cort vij.

SVpplica la dita Cort a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, q̄ los notaris Reyals substituets dels scriuans de manament hajan, y sien tinguts de fer los memorials en los processos, conforme al orde donat en la constitutio en las vltimas Corts feta cap. xvij. sens q̄ sobre aço hajan de fer requestes per las parts, nils haja d̄ fer bestreta part del salari, sots las penas en dita constitutio contengudas. Plau a sa Alteza, ab tal empero que sien pagats los dits scriuans substituets a conexensa del relador, hagut esguart als treballs sostenguts.

DE RELATIONS DE PROCESSOS. TIT. XXI.

I. FERRANDO segon en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxij. Cap. xx.

Q4 Segons

SEgons lo apū tament fet en lo dissabte, las causas se hājā continuar, oir los aduocats, votar, e cloure, y expedir, seruau la constitutio de la Reyna dona Maria començant. *Per donar orde, &c.* Entes empero, que no obstāt dita constitutio de la Reyna dona Maria, en lo que disposa sobre la facultat donada al President en fer instruir lo proces, se seruat lo capitol per nos fet en la present Cort comē cant. *Publicats, &c.* sobre las dilacions, e terminis, e instruir lo proces, per forma, q̄ lo Cāceller, Vicicancellor, e en son cas Regent la Cancellaria, e dit consell, en virtut de dita constitutio de la Reyna dona Maria no hajan facultat de fer pus amplamēt instruir lo proces, ates q̄ per lo demunt dit capitol hi es ja plenament, cerca dita instructio, proueit.

II. GERMANA Consort, y Loctinent general de Ferrandose gō, en la Cort de Montso, Any M. D. xij. Cap. xij.

PEr major expeditio de la justitia statuim encara, y ordenā, q̄ los reladors de las causas ques menaran en la Regia Audiētia, que se hauran de traure en semmana segons forma de las constitutions, hajan hauer vist, y regonegut los processos de las ditas causas, abans de metre aquellas en semmana.

III. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles, en la primera Cort de Montso, Any M. D. xxxvij. Cap. viiij.

PEr quant poc valria ser ordenat, que refeca das dilacions superfluas se vinga a la denūtiatio del proces, si los reladors apres no feyan deguda diligentia, pera venir a sententiar la causa, pertant statuim, e ordenam, declarant las altras constitutions, y mente de aquellas, que en virtut del jurament que tenen prestat, y prestaran de la obseruança de las presents, y altras constitutions, y de la sentētia de excōmunicatio per ells oida, y que oiran, hajan de insistir los reladors, y conreladors ab diligentia en veure los processos, y aquells en son cas aportar, y legir en la Rey al Audientia, cō bōs jutges deuen, y son obligats, y per major, y mes breu expeditio de la justitia, y perque juntament en vn mateix temps se pugan expedir moltas causas plenarias en quiscuna sala, de aci auāt no se necessari seruar lo orde d̄ posar las ditas causas plenarias en semmana, empero ques serue lo orde de las denuntiations, exceptat vna causa, que per nos el Princep se exprimira.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xj.

STatuim, e ordenam, que en lo temps que las causas se deuen disputar en la Rey al Audiētia, los reladors en presentia d̄ las parts, o de los procuradors, si esser hi volran, y

ran, y de los aduocats, hajan, y siē tinguts fer relatio de ells larga del fet, actes, y testimonis del proces en scrits, o de paraula, segons sera ben vist al relador, demanera ques diga, y se referezca, lo q̄ per quiscuna part es estat dedit, y produit, y lo que contenen las productas.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxj.

LAs paraulas ques farā per los reladors en la Rey al Audientia, se fassan ab tot effecte, y complida relatio del q̄ es necessari, y conue relatar peral dit article, y si no sera feta paraula, y se posara en la prouisio, encorrega lo tal relador en las penas del capitol de la obseruança, y se punit a arbitre del Loctinent general, ab cōsell dels doctors de la sala.

VI. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. xxxvij.

COm per constitutio feta per nos, en las Corts de Montso, en lo any M. D. xxxvij. capitol xxj. començant. *Las paraulas ques faran, &c.* se prohibit als reladors de posar en las prouisions, facto verbo en la Rey al Audientia, q̄ no hajan fet paraula ab effecte, y que qual fara incorrega en las penas del capitol de obseruança, y pretenē algunas vegadas las parts, que nos fa cōforme a dita cōstitutio, y es quasi imposible poder se saber si ne han feta paraula, o no, y axi dita constitu

tio resta elusoria, v las parts a las voltas molt damnificadas, ab loatio, y consentiment de la present Cort statuim, y ordenam, que y haja vn libre a part del ques porta de las conclusions, en lo qual per lo scriua de manament se hajan de continuar totas las paraulas ques fan en la Rey al Audientia de intermedis, e altras prouisions, e que lo scriua de manamēt se obligat, dins tres dies comunicarho a las parts request quen sie, y que sie duradora fins a las primeras Corts.

DELS DVBTES, Y PVNGTS SE HAN DE DONAR EN LAS CAUSAS. TIT. XXII.

I. CARLES en la quarta Cort de Montso, Any M. D. xxxij. Cap. ij.

STatuim, y ordenam, que los jutges reladors de las causas en la Rey al Audientia, apres de esser los donat los memorials in jure, si las parts donar los volrā, quāt se informaran per los aduocats, hajan a dir los punçts quels parran necessaris per la bona decisiō d̄ la causa, los quals se hajan donar ab lo parer de la sala.

II. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles en la primera Cort de Montso, Any M. D. xxxvij. Cap. x.

AIstant a la constitutio en la vltima Cort en la present vila de Montso celebrada, statuim,

tuim, y ordenam, que los pūcts se han de donar en scrits als aduocats, en lo temps que en dita constitutio fonc ordenat, e si apres de la discutio de aquells occurriē altres pūcts, que se hajan per lo semblāt a donar en scrits als dits aduocats.

III. PHILIP en la Cort de Montso, Any M.D.Lxxxv. Cap. Lxxxiiij.

En los casos, en los quals per constitutions de Cathalunya esta disposat, que las parts pugan demanar los dubtes resultants del proces, y auditio d' aduocats en la Reyal Audientia, o fora della, statuim, y ordenam ab loatio de la present Cort, que sie demanat ab supplicatio, o scedula, y lo relador sie obligat a donarlos, y assignarlos die per oir los aduocats en presentia de las parts, y los dubtes sien posats en lo proces, ajustant en aço a las constitutions la vna del any 1542. capit. 2. y l'altra de las Cortes del any 1547. capit. 10.

DE AVDITIO DE ADVOCATS. TIT. XXIII.

I. CARLES en la quarta Cort de Montso, Any M.D. xxxij. Cap. xxxvij.

Statuim, y ordenam, que de aci al deuant alguna causa no sie disputada, axi en lo ciuil, com en lo criminal, fins que lo proces sie apunctat, y estiga per votar se:

e volem que la present cōstitutio cōprenga las causas pendents.

II. PHILIP en la Cort de Montso, Any M.D.Lxxxv. Cap. de Cort vj.

Per facilitar la intelligētia dels negocis ciuils ques tractan en la Reyal Audientia, y peraque la vna part y l'altra mes punctualmēt puga saber las pretensions de son aduersari, y deduir lo que conuindra a lur justitia, y los judges no sols ab inspectio dels processos, mes encara ab la concordia del fet que moltes voltas resultara de lurs memorials, pugan ab mes certitut, y puresa declarar, lo que sera de justitia, supplica la present Cort a vostra Majestat, que ab lur consentiment, y approbatio li placia statuir, y ordenar, q' axi lo actor com lo reo, en totas las ditas causas ciuils, hajan de fer lur memorial en fet del contengut, y prouat en lo proces, y liurar aquell al relador de la causa dins quinze dies, apres que per dit relador, etiam per son mer offici, ne seran requests, y apres lo die, y hora que per dit relador los sera assignat, hajan las ditas parts acudir en casa de dit relador ab lurs aduocats, per fer combinatio de vn memorial y altre, per prouar si ab la interueniētia del relador poran en tot, o en part cōcordar, y del que ja de dits memorials en fet, y apres ab la interueniētia del relador estara entre las parts concordat sobre lo fet, y prouat en proces, sie per lo notari de la causa fet vn memorial a part encontinent, en presentia del re

del relador, y de las parts, y lurs aduocats, y fermat de ma de dits aduocats, lo qual memorial, axi originalment fermat per dits aduocats, sie costit en lo original proces, y dels articles que no seran poguts concordar, sen faça vn altre memorial, peraque de aquells caps en q' seran tāt solament discordes, se puga proposar lo dubte en la Audiētia, y en ella legir, y apūctar las prouas, que seran en lo proces sobre aquell article, de q' se haura fet dubte, y discordat entre las parts, y feta en la Reyal Audientia resolutio de dits dubtes en fet, hajan de notificar aquella a las parts, peraque certificats de la veritat de tot lo fet resultant del proces, pugan los aduocats de las parts fer los memorials en dret, sobre los dubtes que resultaran de dit fet, per los quals sien donats a quiscuna de las parts vint dies precisos, y peremptoris, passats los quals haja lo relador fer la decisio de aquella causa a solas en sa casa, si li sera comesa ad decidendum, o ab conclusio en la Reyal Audientia, si sera de las majors, dins trenta dies apres immediamēt se guēts, sens poder prorrogar dit termini, sino en cas de absentia, o malaltia, sots las penas en lo capitol de la obseruança contengudas. Plau a sa Majestat, en las causas, y al tēps que parra al relador de la causa, o a la Audientia Reyal.

DE ORDE IVDICIARI, Y QVE LO DELA AVDIEN TIA SIE SERVAT EN LAS CORTS DELS OR DINARIS. TIT. XXIII.

I. VSATGE. Si quis aliquod malum.

Si algu pen- dra mal, e e- nans que sen vèje ne quer- ra justitia, sil malfeytor la li profer, e ell apres rebujāt li fa negun mal per aço, primeramēt li esmen lo mal q' fet li haura, e puys prena de aquell malfeytor lo dret q' fer li deja. E si lo malfeytor contra- diu a fer li dret, si per aço pren null mal, no li sie alguna manera esmenat.

II. VSATGE. Si quis homines.

Si negu haura homens qui façā mal a negu, no per son consentiment, ni per son manament, e ell promet d' aquellas malfeytas fer- mar, e fer dret per ells, si aquells quil mal hauran pres no volen pendre dret de justitia, e puys per aço faran algun mal, primerament ho redrecen, axi com per dret sera jutjat, e puys prengan justitia del senyor per sos homens, axi com fer lan deura: car axi com lo mal qui es fet per fadiga de dret, no deu esser esmenat, axi ço qui es fet sobre proferiment de dret, en nulla guisa no deu romā dre, que no sie redreçat.

III. VSATGE. Si quis contra alium.

Si negun hō cōtra altre haura alguna querela, el citara q' li faça dret, e aquell no li vol fer dret, ni per

ni per temor de Deu, ni per manament de jutge, ni per amonestamēt de amics, ne de prōismes, e lo clamar mogut de ira robara las cosas de aquell mobles, e inuadira las immobles, e cremara casas, e messes, e tallara vinyas, e arbres, e puy lo reo per algun temps vendra a dret, quinseuula mal que haja fet al clamater, e lo guany que poguera hauer pres d las suas cosas li redreç primeramēt, e puy lo clamater tot quāt posseeix dels seus bens li reta, mas de aço que gastat ne haura, no li sie tengut, sino tantfolament del guany que lin sobrara, e puy lo reo faça dret al clamater, axi com fer se deura, y coue.

III. VSATGE. Si quis dixerit.

SI negun diu, esser se fadigat de justitia en Princep, ni en Bisbe, ni en son senyor, ne en son aduerfari de dret, o li alleuara que sie gitat de pau, e de treua de senyor, o dira que son senyor lo ha acuydat, o defasfiat, si prouar no ho pora, esmen li tots los malfeyts que per aço fara, e puy faça son clam, e quira justitia, e deman dret, axi publicamēt, e moltas vegadas, que no li puxa esser negat.

I. FERRANDO segon, en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxiiij. Cap. xxviiiij.

VOlem, statuim, e ordenam, q las causas pendants en la Rey al Audientia sien compresas en las presents cōstitutions, e or-

de posat en aquellas, ço es, prenent las en lo punt en que son, e de aqui auant en lo que apres se haura a fer, se seruen las ditas constitutions, e orde de aquellas.

II. PHILIP Princep, y Lo òinēt general de Carles en la primera Cort d Mōtso, Any M. D. xxxviiij. Cap. xxxvij.

A Instat al capitol viij. de la Cort en la present vila de Montso, en lo any M. D. xxxiiij. celebrada, statuim, y ordenam, que lo orde en la present Cort statut en los processos, y causas sie obseruat, y cōtinuat en las Audientias dels Portants veus de Governador dels dits Principat, y Cōtats, y en las corts dels altres ordinarijs Reyals que tingan jutges ordinarijs, assessors, o assidents presents en las ciutats, vilas, o locs Reyals, y que la dispositio de dit capitol, y del present sie seruada simpliciter, y comēce, y haja començar trēta dies apres de la conclusio de la present Cort.

III. LO MATEIX en la segona Cort de Montso, Any M. D. Liiij. Cap. xj.

STatuim, y ordenam, que la constitutio feta en lany M. D. xxxxiij. capitol, xvij. y la constitutio de las Corts proppassadas d M. D. xxxviiij. capitol xxxvj. hajan loc en los consistoris de la Deputatio, Ballia genetal, y altres qualseuol ordinarijs del present Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cer

y Cerdanya, entes empero, que en lo present capitol no sien compresos los qui de present hi son.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxij.

STatuim, y ordenam, que en las causas feudals, y emphiteoticarias se haja de seruar lo orde de littibus abreuiandis, lo qual se serua en la Rey al Audientia, y en las corts ordinarias dels locs Reyals.

V. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. xxv.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio d la present Cort, que en todas las causas ques portaran deuāt los jutges ordinarijs Reyals, hauer hi en la tal vila, o loc doctores que hi puyan entreuenir, no sien admefas, ni proueidadas scedulas, que no sien sotascritas per algun doctor, o aduocat approbat, com fonc per nos disposat en las causas ques portā deuāt los jutges de taula, p cōstitutio feta en lo any M. D. xxxviiij. capitol Lx. y en la Rey al Audientia, si ya no es en la propria causa, en lo qual cas puyan esser admefas scedulas de la mateixa part, e q la present constitutio no comprega los qui vuy pratican.

VI. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lxviiij.

PER quant ab las constitutions delas Corts del any 1534. cap. 8. y ab altre del any 1547. capitol 36. esta statut, que lo orde vulgarment anomenat, *De littibus abreuiandis*, fet en las Corts de sancta Anna, sie obseruat, no sols en la Rey al Audientia ciuil, y en las corts dls Portants veus de general Governador en lo Principat d Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, mes encara en las corts dels altres ordinarijs Reyals, que tingan jutges ordinarijs, assessors, o assidents presents en las ciutats, y locs Reyals, perço statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que sie ordenat ara lo mateix ab lo orde iudiciari, q per cōstitutions sera en las presents Corts ordenat, reuocant qualseuol constitutions, en quant contrariassen, ni alguna cosa differissen, ab lo que ab lo present orde iudiciari sera statut.

VII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort x.

PER que la experientia del passat ha mōstrat, que la multiplicatio de supplications, y scedulas q los aduocats fā en scrits en casos no necessaris, y los altercats voluntarijs fins assi son estats molt grā part de fer grans processos, y axi differir la declaratio de las causas, perço per abreuiar los plets, y facilitar la expeditio de las causas, y tãbe per releuar a las parts d las despesas voluntarias ques fan vuy ab los notarijs, supplica la present Cort a vostra Majestat, que ab lur loatio, y approbatio

batio li placia statuir, y ordenar, que las supplications, y scedulas en scrits, sino en los casos exceptats en las cōstitutions, y capitols de la present Cort, no se admetan de assi auāt en las causas ciuils, que se aportaran en la Rey al Audientia, ans tot lo que se offerira en aquel judici, ara sien altercats, o altre qual seuol incident, o emergēt, per las parts se haja de deduir de paraula, y no en scrits, y tambe per lo jutge sien decidits verbalment, e si per error, o altrament, supplications, o scedulas, o altrats deduccions de las parts seran rebudas en scrits, o proueidats, nos puga hauer raho d'aquellas, ni se puga comptar entre las fullas del proces, ni per aqllas pagar algua cosa al notari, y a ço proceesca, y se haja de seruar tambe en los processos, y causas de segonas, y terceras instantias. Plau a sa Majestat, y que lo mateix se guarde en los processos de liquidacions, y majors deliberacions, y executions.

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xj.

PER quant la dita Cort confia, q̄ vostra Majestat rescara lo numero excessiu dels notaris qui scriuien en la sala, assignant a cada vn dels doctors de la dita Rey al Audientia tres, o quatre notaris que scrigan los processos, que respectiuamēt dauāt de cada vn de ells se ventilaran, y que los dits notaris las horas que los dits doctors de la Rey al Audientia tindran vbert son studi, y darā a las parts audientia en las casas, assistirā tots los dits notaris, y cada

hu de ells ab lo doctor, a qui sera assignat per notari, lo que se entē sera de grādissima vtilitat per la breu expeditio d'las causas, supplicā los tres braços a vostra Majestat, q̄ ab lur ap probatio, y cōsentiment li placia statuir, y ordenar, que los dits notaris a las horas sobreditas hajan de assistir personalmēt en las casas de dits doctors, y cada vn d' dits notaris haja de tenir, y aportar vn libre, e o registre, o dietari, en lo qual se hajā de continuar tots los incidents, y prouisions verbals, que en ditas causas se faran, y la part que volra deduir alguna cosa de paraula, faça citar primer a la part altra, o a son procurador en scrits, ab prefixio de die, y hora, la qual citatio haja de expedir lo notari, sens sperar de tenir special cōmissio, ni manamēt del jutge, o relador de la causa, e citada dita part contraria, lo die, y hora assignat, essent aquell present, o ab cōtumacia absent, la part que haura obtenguda dita citatio, de duesca de paraula, tot lo que volra, e lo jutge, e relador, oidas las parts, e o fos aduocats, verbalment proueesca, lo que sera just, e si hi tindra dubte, feta paraula a la Rey al Audientia, o sens ella, apres fara dita prouisio verbalment, e dita prouisio per lo notari de la causa se haja de continuar en lo dit libre, o registre, y dita prouisio tant solament apres haja de cōtinuar en lo dit proces, si alguna de las parts ho demanara, reuocant la cōstitutio del any 1347. cap. 4. en quant en la proffecutio, y decisio dels altercats dona altra forma de la contenguda en lo present capitol, entenent que en dit verbal

verbal nos puga tractar en aquest cas sino del altercat, o incident, o emergent de aquell, y que sie la present constitutio duradora fins a la conclusio de las primeras Corts. Plau a sa Majestat, y que la rescacatio, y compartiment dels notaris se faça, segons sera ordenat per los Presidents.

DE CAVSAS SVMMARIAS. TIT. XXV.

I. VSATGE. Item inuiolabili.

Abinuiolable obseruatio manam fermament esser guardat, que cō se esdeuedra, algun caminant, o estranger ab alguns dels nostres sotsmelos pledejar, que tost, e sens triga aytal plet sie ab deguda si termenat, car inica cosa seria, si aytals personas, qui a perills de camins, e a fortuna de rius ells mateixs, e lurs bens souint exposan, cōtra arbitre de lur propria voluntat en algun loc hauien a fer longa triga.

I. FERRANDO segon, en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxiiij. Cap. xxiiij.

MES statuim, e ordenam, que no obstāt lo orde, dilatiōs, e termens demunt, e dejus designats, las causas summarias, cō de aliments, e possessorias, comman-

das, e de forasters, e altrats que de sa natura requerē summaria cognitio, e per prōpta probatio son liquidas, e las causas executiuas se hajan breument expedir, no obseruadas ditas dilacions a arbitre del dit consell, o de aquell a qui sera commesa la causa en son cas.

II. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap. xxj.

ANyadint a la constitutio feta en sancta Anna, cap. xxiiij. statuim, e ordenam ab loatio, e approbatio de la present Cort, que las causas possessorias, e de aliments, e de marcas, e represalias, e altrats q̄ de sa natura son summarias, no se hajan a denūtiar, si no a effecte que la denuntiatio sie terme exclusiu, per no poder mes instruir lo proces, e si serā majors de doscentes liuras, feta paraula, e conclusio en lo consell se hajan a expedir, sens traure las en semmana, assignat primer empero a oir los aduocats en casa d'el relador, o si per las parts, o alguna de aquellas era demanat en la Audientia Rey al, ço es en la sala de hont sera lo relador.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxvj.

MEs statuim, e ordenā ab loatio, y consentimēt de la present Cort, que las causas de cautions ques prestaran, o seran prestadas en causas executiuas, o altrats, de las quals sera feta executio, que ditas

ditas causas, e judicis de cautions se hajan a expedir breument ab dilations arbitrarias, e sens denuntiatio de proces, sino a effecte que sic terme exclusiu, per no poder instruir mes lo proces, e sens traure en femmana, e si seran majors de doscentes liuras se hajan a expedir ab conclusio de la Audientia, assignat primer a oir los aduocats en casa del relador, o si per las parts, o alguna de aqllas era demanat en la Audiencia Real, ço es en la sala de hont fera lo relador, e lo mateix sic seruat en las causas de supplicatio, en ças se supplicas.

III. LO MATEIX en la segona Cort de Montso, Any M. D. xxxiiij. Cap. xj.

PER major expeditio de la iustitia statuim, y ordenam, que las causas de graduations, y cesions de bens sien summarias, e summariament, y de pla, e sens strepit, e figura de juy expedidas, e fet lo proces en las corts dels ordinariis, o en la Regia Audientia, e denūriat en aquella, se haja a determenar, y donar sentētia encōtinēt, sens se guir lo orde de las denuntiatiōs de las causas summarias, entenen empero, que perço no siē differidas las causas de alimēts, ni la executio dels censals, ni causas de executio de cēfals, o violaris, segons forma, y tenor de la constitutio de aquells, e priuilegis de la scriptura de terç, volent q̄ la present cōstitutio haja loc no sols en las causas esdeuenidoras, mas ençara en las pendants indecisās.

V. PHILIP Princep, y Loctinēt general de Carles en la primera Cort ā Mōtso, Any M. D. xxxvij. Cap. xxij.

Alstant a las altras constitutions sobre las causas summarias disposant, statuim, y ordenam, que totas causas dotals, o siē de pobres, o de rics, sien summarias.

VI. LO MATEIX en la segona Cort de Montso, Any M. D. Liiij. Cap. xvj.

STatuim, y ordenam per major expeditio de la iustitia, y per releuar las parts de treball, y despesas, que las causas menors de deu liuras, e fins en dita summa tant solament sien summariament, y de pla, sens processos en scrits per los officials inferiors ordinariis, deuant los quals se aportaran, decididas, y determinadas, continuant solament aquellas en los registres de las causas verbals de lurs corts, ab que los testimonis sien redigits en scrits.

VII. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lxxiiij.

EN las causas empero summarias, com son de aliments, possessorias, e comandas, e de forasters, e altras que de sa natura esa requereixen summaria cognitio, e per prompta probatio son liquidas, e las causas executiuas, en las quals per las ditas constitutions de sancta Anna capitol 24. y altras es estat ordenat,

denat, que se hajan breument expedir, no obseruadas las dilatiōs de las causas plenarias, deixant aço a arbitre del consell, o de aquell qui sera jutge de la causa. Perço statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, q̄ leuat dit arbitre sien prefigits a las parts dos meses, perals temps probatoris ab testimonis, e altres dos, per instruir ab actes, y altre qualseuol genero de prouas, y que sic leuat tot arbitre al relador, tant en lo abreuia, cō en lo allargar los terminis, e sien los dits terminis axi precisos, e peremptoris, e corregan sens ministeri, ni prouisio de jutge, si, y segons esta statuit, y disposat en las causas plenarias, hauēt p̄ corregida dita constitutio, y altras qual seuol cōstitutio fins aci fetas, quāt a dit arbitre, y que la present constitutio sic duradora fins a la conclusio de las primeras Corts.

DE CAVSAS MERCANTIVOLS. TIT. XXVI.

I. FERRANDO segon en la Cort de Montso, Any M. D. x. Cap. xvij.

STatuim, e ordenā, que cō causas algunas mercantiuols, o altras pertāyents a la iurisdicchio dels consols de la mar, e o de la mercaderia serā euocadas a la Regia Audiencia ab alguna qualitat, q̄ ditas causas se hajan a tractar en dita Audiencia, segōs las ordinatiōs de cōsolat, y sien tinguts

las parts prestar seguretat de juy, y recusant, o no podēt la prestar, sien mesos en la preso, si e segons se acostuma fer en lo cōsolat, e lo mateix sic seruat en las corts, o audientias dels Portats veus de general Governador en lo Principat de Cathalunya, e Comtats de Rossello, e Cerdanya en las ditas causas mercantiuols, en cas ques tractassen legitimament en ditas audientias.

II. GERMANA Confort, y Loctinent general de Ferrando segō, en la Cort de Montso, Any M. D. xij. Cap. xiiij.

HAuent a cor la expeditio de las causas mercantiuols, ajustant a las altras cōstitutioes fins aci fetas sobre las ditas causas mercantiuols, y senyaladamēt al cap. xvij. de las ditas Corts de Montso proppassadas, qui comença. Statuim, e ordenam, que cō causas algunas mercantiuols, etc. volē, e ordenā, q̄ totas las ditas causas mercantiuols de qualseuol quantitats sien, q̄ serā euocadas, o introduidas, e de aqui auāt se euocaran, e introducirā en la Regia Audientia, axi en causa principal, com de appellatio, sien en aquella tractadas summariamēt, e siē abreuadas las dilatiōs a arbitre del relador, lo qual no sic tingut a seruar lo orde d̄ las denuntiatiōs, e haja expedir aqllas lo mes prest q̄ pora, feta paraula en la Audientia, e conclusio de quen seguida, sens traure las en femmana: e lo mateix sic seruat en las corts, o audientias dels Portants veus de general Governador en los Principat de Cathalunya, e Comtats de Rossello,

R y Cer-

y Cerdanya, en las ditas causas mercantiuols, en cas ques tractassen legitimament en ditas Audiētias; en las causas empero d̄ supplicatio, que se interposara de sententias donadoras en la Reynal Audientia sobre ditas causas, sien seruadas las cōstituciones disposants sobre las causas de supplicatio, no entenen per lo demūt dit donar major facultat d̄ euocar, o introducir las causas en las Audiētias sobreditas, que abans de la present constitutio era permes, com no sie nostra intentio prejudicar als priuilegis dels cōsolats, ni a las preeminēcias Reyals.

III. CARLES en la segona Cort de Montso, Any M.D. xxxiiij. Cap. xiiij.

PER major fauor, y expeditio de las causas mercantiuols, las quals de sa natura son summarias, y ab breuitat deuen esser expeditas, e la dilatio de aquellas aporta gran detrimēt als qui vsan de la art mercantiuol, perço statuim y ordenam, que instauratoria, e instauratorias de causas algunas de las corts dels consols de la mar, e jutges de apells de la ciutat de Barcelona, o otras ciutats, o vilas dels dits Principat, e Comtats, per nos, ne successors nostres no sien atorgadas, ni pughauer loc.

DE POBRES PLEDEIANTS. TIT. XXVII.

I. FERRANDO segon en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. vj.

MES statuim, e ordenam, que lo pledejat qui sera admes cō a pobre, e no pagara salari al General p causa de dita pobretat, sino que ab cautio sera admes, no haja a pagar dret de segell de la sententia, ni de otras prouisions que desempatxara, ni registre, ni altres drets al scriua, sino axi cō los pobres acostuman pagar: e si de aço insurgia alguna questio, se haja de estar a determinatio del Cāceller, o Viciāceller, o Regēt la Cācellaria en son cas; declarat empero, q̄ si l'altra part no pledejara cō a pobre, no haja a pagar sino la sua part, o sie actor, o sie reo, e si aq̄ll instara la sentētia, li haja esser dat albara de la part pertāyent al pobre, e lo pobre sie compellit a prestar la cautio, e differintse, o essent absent lo pobre, lo dit pobre sie obligat ipso iure al General, e a altres a qui ha a prestar la cautio, axi com si hagues prestada dita cautio, e en cas que lo pobre sie condemnat en despesas, sien atorgadas letras executorias al ric contra los bens del pobre.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. xiiij.

PER tolre abusos ordenam, e statuim, que en las euocacions de causas que de aci auant se faran pretextu paupertatis, siē interrogats los testimonis quis rebran sobre la pobreza, ab los interrogatoris següents.

Primo

Primo sien interrogats los testimonis, si coneixen lo tal qui demana la causa esser euocada.

Item si sab, de quina conditio, o statament es.

Item si sab, quins bēs te, axi mobles, com immobles, cēsals, violaris, o altres drets, actions, e deutes.

Item si sab, si es pobre, o ric.

Item si sab, sie reputat per los quil coneixen, esser pobre, o ric.

Item si ell testimoni lo te, o reputa per pobre, o per ric.

E mes sien interrogats, del que sera vist al relador.

III. GERMANA Confort, y Loctinent general de Ferrando segō, en la Cort de Montso, Any M. D. xij. Cap. vj.

A instant a otras constitutions de Cathalunya sobre aço ja fetas statuim, e ordenam, que algu no puga esser admes p pobre, sino q̄ veramet sie pobre, no hagu respecte a la cōditio de la persona q̄ allegara la pobreza, sino als bens q̄ posseeix, saluat lo dret a las personas, hospitals, y locs religiosos, qui per priuilegi se poden alegrar de pobretat.

III. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap. viiiij.

MES auant statuim, y ordenā, que si algu sera pres per deutes ciuils, en cas que permes sie, si sera pobre, y cōstara de la pobretat, lo creador, o creadors sien

tenguts pagar li los aliments, ço es a gētil home, o militar quiscū die dotze diners, y als altres vuyt diners, e si dins dos dies no serā dits alimēts ministrats, o cessarā esser ministrats per los dits dos dies, q̄ encontinent lo tal pres haja esser relaxat.

V. LO MATEIX en la segona Cort de Montso, Any M. D. xxxiiij. Cap. v.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, q̄ los qui seran encarcerats en los carcens Reyals de la ciutat d̄ Barcelona no siē alimētats dela almoyna dels pobres presos de la ciutat, ni sien acullits en aquella sens manament, o prouisio del Vicicāceller, o en son cas Regent la Cācellaria, los quals se hajā a informar de la pobretat de aquells, de paraula, o en scrits, cō millor los parra, y los qui seran declarats pobres, sien tractats cō a pobres, no pagant carcellatge, e lo carceller no puga exigir res d̄ aq̄lls.

VI. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. xviiij.

PER que per falta de defensa lo pobre pres no haja de esser punit sens culpa, ab loatio, y approbatio d̄ la present Cort statuim, y ordenam, q̄ si lo aduocat, o procurador del pobre pres, o algun altre quil deffensara quiscūlla que sie, aportara memorial firmat de vn dels aduocats dels pobres, contenint memoria, o nomina de testimonis

R 2 mini-

ministradors per la defensa del tal pres al Regēt la Thezoreria, lo dit Regent la Thezoreria sie tingut encontinent, enuiar algun vergueta, o porter, a citar, y fer venir deuant lo jutge, ab lo mateix vergueta, o porter los testimonis, en los dits memorials expecificats, sisvulla sien en Barcelona, sisvulla sien fora en qualseuulla part de Cathalunya, y Cōtats de Rossello, y Cerdanya, a despesas de la Thezoreria, entenen, y declarant, que si lo qui haura donada la memoria dels tals testimonis, se entēdra fer calūnia, sie obligat de bēs propis a las despesas que lo Thezorer haura fet, per enuiar a sercar los tals testimonis.

VII. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M.D.Lxxxv.
Cap. xxv.

COM per cōstitutio feta en lo any. 1520. cap. 9. començant.
Mes auant statuim, y ordenam, &c. sie disposat, q̄ si algu sera pres per deute ciuil, y sera pobre, lo creador, o creadors, a instantia del qual, o dels quals sera en las presons detingut, sien tinguts, y obligats pagar li los aliments, ço es a gentil home, o militar per quiscun die dotze diners, y als altres vuyt diners, y se veja per experientia lo que de las horas enfa lo preu de las vituallas ha augmentat, demanera que allo no basta, ni pot bastar per als aliments del pres, perço statuim, y ordenam ab approbatio, y cōsentimēt de la present Cort, q̄ en los casos contenguts en la dita constitutio lo creador haja de do-

nar aliments al pobre pres, per cada die si sera militar vn reyal, y si no sera militar, ni se pot alegrar de priuilegi militar, li haja de donar per son aliment quiscun die deuyt diners, y si cessara de donarlos hi per dos dies, lo tal pres sie relaxat de la preso, y posat en sa libertat per lo jutge, de manament del qual estara pres, o per absentia d'aquell, lo ordinari de la ciutat, vila, o loc a hont estara lo pres recomanat, sens esser admes lo creador a purgatio de mora, y sens altra dilatio alguna, a sola relatio del carceller, mijençant jurament per lo jutge rebuda, p mans del qual se hajan de donar los diners al tal pres per sos aliments, e que lo carceller no puga pretendre hauer, ni retenirse res del que donat li sera per la despesa, en nom de carcellatje, ni altramēt, cō lo carcellatje no sie degut, sino fins q̄ lo pres ix d la preso.

DE TERCERS OPPOSANTS. TIT. XXVIII.

I. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles en la primera Cort de Mōtso, Any M.D. xxxvij.
Cap. xxxiiij.

COM muchas vegadas sie estat vist, en gran abus, y dany de la justitia, que portant se deuant alguns jutges, axi Reyal, com de Barons, causas que noy ha qualitat de poder se euocar a la Regia Audientia, se fan supplicatiōs per l'altra part, non nāthi algun tercer cō

cer conjunctim, pretenent tenir intereres en dita causa, e axi ab la qualitat del dit tercer nomenat, es la causa euocada, en frau de las constitutions generals, y altres drets, y priuilegis, e tãbe se opponan dits tercercers en las ditas causas, e apres impetran euocatio de aquellas, perço, per proueir a tal frau, y abus, statuim, e ordenam, que si la part citada per tal euocatio opponara dins los vuyt dies donats a proposar las exceptiōs impedints lo ingres de la causa, lo dit tercer no tenir interes, aquell haja a mōstrar de dit interes, dins lo termini prefigit en los precedēts capitols, en los altercats sobre exceptiōs per impedir lo ingres de la causa oposadas, y en tot sie seruada la forma, y temps, en ditas exceptiōs ordenada, e si lo dit tercer subcumbira, sie condemnat en duplicadas despesas a la altra part.

II. PHILIP en la Cort de Montso, Any M.D.Lxxxv.
Cap. Lv.

STatuim, y ordenā ab loatio, y approbatio d la present Cort, q̄ quāt a instātia de algun tercer opposant se en causa ques porta deuant qualseuol jutge ordinari, sis vollo tercer se oppose demanant, o asistint, o excloēt algu dels litigats, nos puga aq̄lla causa per qualitat alguna q̄ concorregues en la persona del tal opposant, euocar a la Regia Audientia, reuocant quant en dita euocatio lo capitol 34. del any 1547.

III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lxxxij.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio d la present Cort, q̄ lo tercer opposant a la lite en qualseuol part del proces, y en qualseuol stat, y pūt en que esta la causa, se entēga venir a ella en lo stat, y pūt en que la causa esta, demanera, que si en aquell en que ell ve a la causa, las parts que entre si principalmente litigan poden fer prouas algunas cōforme a las presents cōstitututions, tambe lo tercer opposant las puga fer per part sua, altrament, tant poc ell no las puga fer, y se li haja de imputar a lur tardança, no leuant li empero, q̄ no puga proueir a sa justitia en altre juy, cō d dret li es pmes.

DE FERIAS. TIT. XXVIII.

I. IOAN Rey de Nauarra, Loctinent general de Alfons quart son germa, en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC.Lvi. Cap. ij.

QVāt a la sancte dat d vida, e merits de gran excellentia del inuictissim caualler de nostre Deu e senyor Iesu Christ lo benauenturat sanct Iordi, aduocat, e patro nostre, e del present Principat d Cathalunya, e Regne de Arago, e altres Regnes, e terras a la Majestat del senyor Rey subiectas dreçam los vlls de la nostra pensa, digna cosa arbitram, e congrua, la sua festa deuer esser per todas las gents del dit Principat deuotament, e solemne celebrada, car

R 3 totas

totas vegadas que las inuictas batallas, e morts dels sancts martirs per los feels Christians son ab reuerentia festiuadas, es loat-Deu, qui en los seus sancts es admirable, es feta honor als sancts martyrs, es exalçada la memoria dels sancts, es edificada, e roborada la pensa nostra en la sancta Fe Catholica, e al sobiran Deu son referidas lahors, e gratias: d' a ço naix als infels tristitia, als increduls torment, als indisciplinats angustia, e a tots los sancts de Paradis gloria: e jatie innumerables pobles, e infinita multitut per lo sagrat nom de Christ se sien offerts a la mort, e aq̄lla sostenguda ab animos coratge, empero entre los altres strenuus cauallers, e martyrs, lo benauenturat sanct Iordi, no ab menor constancia, en aquell per la honor del qual fidelissimament batallaua, de la felicitat de la sua victoria cōstant, coratjosament es entrat en lo camp bellicos, mesclantse a la gran inhumanitat de diuersos torments, ha merefcut la palma de martyri, car no induit per blādicias, no prouocat per prometenças, o persuasions, lo antic inimic ab totas las arts ab la sua gloriosa mort ha vençut, e lo propi cors, e la temporal vida totalment per ells meny/preats, elegint confessar lo nom de Iesu Christ, morint ans que viuint abnegar, ni per menaças dels jutges, ni per terrors sp̄rat, ne per la infausta error de la gentilitat es pogut esser enganat, mas confessant lo nom del Saluador, sc̄a pada la sc̄a, ab lo seu sagrat martyri ha decorada la Esglesia de Deu sancta, e lo sperit al Creador trames, e

perço ha merefcut aureola de la ma del senyor, e esser en lo Cel honorificament collocat, hont per los seus deuots continuament supplica, segons que per molts miracles euidētment se demonstra, dels quals la Rey al casa dels Excellētissims Reys de Arago no es ignorada, e inexperta, ans la gran ajuda de aquell ha experimentada en las suas necessitats, segons en las historias antigas dels Serenissims Reys de Arago de alta recordatio pus largamēt se descriu: per tots los dits sguarts, e altres, desijant que la festiuitat del dit victorios caualler, e martyr lo glorios sanct Iordi sic honorificament celebrada, e festiuada, nosaltres dit don Ioan per la gratia de Deu Rey de Nauarra &c. ab consentiment, e approbatio de la present Cort constituim, ordenam, e manam ab aquesta nostra constitutio perpetualmēt duradora, que de aqui auāt, totas, e sengles personas de qualseuol stat, o conditio sien, habitants en qualseuol ciutat, vila, o loc del Principat de Cathalunya, Cōtat de Rossello e Cerdanya, e altres al dit Principat vnits hajan a colre, e a fer festa lo die del benauenturat sanct Iordi, abstenintse de totas feynas temporals, axi cō lo die del sanct Diumēge, exortants, e pregants tots e sengles Archebisbe, Bisbes, e altres Prelats, e personas ecclesiasticas, als quals semblants cosas se pertangan, que ells, los quals a la exaltatio de la honor de Deu, e dels sancts, e obseruatio de aquella son mes obligats, per esser ells de las ouellas de Iesu Christ guardiās, e pastors, en lo precedent

cedēt diumēge d' la dita festa manē, e manar façā p totas las Esglesias hōmanaments de festa se acostumauē de fer, que en virtut de la sancta obedientia colgan, e obseruen la dita festa del benauenturat sanct Iordi, axi com demunt es dit.

II. FERRANDO segon, en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. x.

ORdenam, e statuim ab approbatio, e consentiment de la dita Cort, per expeditio de las causas de la nostra nostra Rey al Audentia, q̄ en aquella no sien haguts per dies feriats sino los següents.

IANER.

LA Circuncisio. lo primer.
La adoratio d'ls tres Reys. vj.
Sanct Antoni. a xvij.
Sanct Sebastia. a xx.
Sanct Vincent. a xxij.
La Conuersio de sanct Pau. a xxxv.

FEBRER.

La Purificatio de nostra dona. a ij.
Sancta Eulalia. a xij.
Sanct Mathia. a xxij.

MARS.

Sanct Gregori. a xij.
La Anūtiatio d' nostra dona. a xxxv.

ABRIL.

Sanct Ambros. a iij.
Sanct Iordi. a xxij.
Sanct Marc. a xxxv.

MAIG.

Sanct Philipe Sanct Iauue. a j.
La inuentio de sancta Creu. a ij.

Sanct Michel. a viij.
Sanct Iuo. a xvij.

IVNY.

Sanct Barnabe. a xj.
Sanct Ioan Baptista. a xxij.
Sanct Pere, e sant Pau. a xxxviij.

IULIOL.

Sancta Elisabet. a ij.
Sancta Margarida. a xij.
Sancta Magdalena. a xxij.
Sanct Iauue, e sant Cugat. a xxxv.
Sancta Anna. a xxxvj.

AGOST

Los ligams de sanct Pere. a j.
Sanct Domingo. a v.
Sanct Iust. a vj.
Sanct Lorens. a x.
La Assumptio d' nostra dona. a xv.
Sanct Barthomeu. a xxij.
Sanct Augusti. a xxxviij.
Sanct Ioan Degollaci. a xxxviij.

SETEMBRE.

La Natiuitat de nostra dona. a viij.
La Exaltatio de la Creu. a xij.
Sanct Mattheu. a xxj.
Sancta Tecla. a xxxij.
Sanct Michel. a xxxviij.
Sanct Hieronym. a xxx.

OCTVBRE.

Sanct Francesc. a iij.
Sant Luc. a xvij.
La translatio de sancta Eulalia. a xxij.

Sanct Simon, e Iudas. a xxxviij.

NOEMBRE.

Tots los Sancts. lo primer.
La Cōmemoratio dels defuncts. a ij.
Sanct Seuer. a vj.

La Edificatio de la Seu. a xvij.
 Sancta Catherina. a xxxv.
 Sanct Andrew. a xxx.
DE Z E M B R E.
 Sanct Nicolau. a vj.
 La Conceptio de nostra dona. a viij.
 Sancta Lucia. a xij.
 Sanct Thomas. a xxxj.
 La Natiuitat d' Iesu Christ. a xxxv.
 Sanct Steue. a xxxvij.
 Sanct Ioan. a xxxvij.
 Los Innocents. a xxxvij.
 E los diumenges, e ferias de Pascha,
 e las otras festas que serã manadas
 sobre per la sancta mare Esglesia, en
 las parts a hont se trobara la Reyat
 Audientia.

III. CARLES en la quarta Cort de Mõ-
 fo, Any M. D. xxxxij.
 Cap. xxvij.

PER major solemnitzatio de la
 festa de la Natiuitat de nostre
 senyor Deu Iesu Christ sta-
 tuim, y ordenam, que ferias sien fe-
 tas de la vigilia de la dita festa fins
 a la festa dels tres Reys inclusiu en
 la Reyat Audientia, y otras corts.

III. PHILIP en la Cort de Mont-
 fo, Any M. D. Lxxxv.
 Cap. Lxxxvij.

PER quant per la cõstitutio del
 Catholic Rey don Ferrãdo se
 gõ feta en la tercera Cort de
 Barcelona en lo any 1503. cap. 10. y
 per altra constitutio del any 1542.

capitol 27. que comença, *Per major so-
 lenitzatio, &c.* los dies feriat per las fe-
 stas de la Natiuitat d' nostre senyor
 Deu Iesu Christ no començan fins
 al die mateix de Nadal, de manera
 que los qui de vn cap o altre del pre-
 sent Principat, y Cõrats de Rossello
 y Cerdanya se troban en Barcelo-
 na, per proseguir los plets que tenen
 en la Reyat Audientia, si esperan tots
 los dies juridics, son forçats passar
 las festas fora la casa, statuim, y or-
 denam ab consentiment, y approba-
 tio de la present Cort, que lo derrer
 die juridic de la Audientia Reyat, y
 altres tribunals ans de las festas de
 Nadal si la vigilia de sanct Tho-
 mas Apostol, y desde aquel die ex-
 clusu comensen los dies feriat fins
 a la festa de la Epiphania inclusiu.

**DEL ARCHIV REYAL
 TIT. XXX.**

I. FERRANDO segon en la tercera
 Cort de Barcelona, Any M. D. iij.
 Cap. xxxxij.

Stauim, e or-
 denam ab loa-
 tio, e approba-
 tio de la pre-
 sent Cort, q
 los Registres
 dels Protho-
 notari, e secre-
 taris que son estats fets, e acabats fins
 en lo any M. CCCC. Lxxxij. sien
 mesos, e posats en lo nostre Archiu
 Reyat, e los q del dit any en sa son, e
 seran fets per los dits Prothonota-

ri, e

ri, e secretaris qui segueixen nostra
 Cort, resten en poder de cada vn de
 aquells, per que pus facilmente los pu-
 ga hauer, quant de ells haurem me-
 fter cosa alguna: proueint, que d' aci
 auant, de deu en deu anys los dits
 Registres sien mesos, e posats en lo
 dit Archiu Reyat.

II. LO MATEIX en la Cort de Mont-
 fo, Any M. D. x.
 Cap. xvj.

Confirmant la constitutio per
 nos feta en la tercera Cort
 de Barcelona en lo monastir
 dels frares menors, començant.

*Statuim, e ordenam, ab loa-
 tio, e approbatio de la
 present Cort, que los Registres dels Prothonotari, e
 secretaris, &c. e en aquella anyadints sta-
 tuim, e ordenam, que los Prothono-
 tari, e secretaris qui ara son, e per
 temps seran sien tinguts posar en lo
 nostre Archiu Reyat de Barcelona,
 de deu en deu anys, los registres, axi
 itinerum, diuerforum, com altres,
 e que los que son fets de deu anys
 atras en continent sien mesos en lo
 dit Archiu, e que no sie pagat lo dit
 Prothonotari, ni li sie donada re-
 muneratio del proces de la present
 Cort, fins que haja donat compli-
 ment, al que es obligat juxta forma
 del present capitol, volent axi ma-
 teix, e statuim, que de las copias au-
 thenticas que trauran dels dits regi-
 stres, o Archiu, no puga pedre lo ar-
 chiuer, o altra persona, sino tant sola-
 ment quatre sous per fulla de las co-
 sas en paper, e de priuilegis, o de co-
 sas en pregami vuyt sous per fulla, e
 mes no puga exigir dit archiuer si-*

no per treballs de cercar, los quals
 no puga rebre, sino q sie tatxat per
 lo Canceller, Vicicanceller, o Re-
 gent la Cancellaria, tot frau cessant
 en la cerca de las scripturas, sobre la
 qual cerca haja a jurar, e oir senten-
 tia d' excõmunicatio, de fer aquella
 ab tota diligentia, segons ne fera re-
 quest.

**DE CVSTODIA DE
 PROCESSOS. TIT. XXXI.**

I. FERRANDO segon, en la tercera
 Cort de Barcelona, Any M. D. iij.
 Cap. vij.

PER proueir a la
 custodia dels pro-
 cessos de la Re-
 yal Audientia, vist
 quãts sen perden
 a gran dany dela
 cosa publica del
 present Principat, statuim, e ordenã
 ab approbatio, e consentiment de la
 present Cort, que morint algun scri-
 ua de manament, los processos de las
 causas finidas sien recondits en vn
 Archiu, del qual tingan las claus los
 priors dels scriuans de manament, a
 fi que tots temps que los dits proces-
 sos serã demanats per aquells de qui
 sera interes, sen puga hauer rahc:
 axi empero, que lo q se exigira dels
 deutes dels processos d' las ditas cau-
 sas finidas, d' las quatre parts las tres
 sien dels hereus, o successors dels scri-
 uans de manament de qui eran dits
 processos, e la restant quarta part sie
 dels priors dels dits scriuans de ma-
 nament per los treballs de la custo-

R 5 dia de

dia de dits processos, e si noy hauia hereus, o successors dels dits scriuans de manamēt, la vna part sie dels dits priors dels scriuans de manament, e las tres del collegi de dits scriuans, per cōseruatio del Archiu, e si hi ha uia creedors, a qui los bens del dit scriua haguessen a venir per credit, q̄ las tres parts sie dels creedors, e la restāt quarta part de dits priors.

II. PHILIP Princep, y Loſinēt general de Carles en la primera Cort d̄ Mōtſo, Any M. D. xxxvij. Cap. xvij.

PER q̄ los originals processos, e altras scripturas concernents dits actes judicials, axi vells, cō nous, y los qui se instruē sien mes guardats, y ab mes facilitat, y auinen tesa per als reladors, statuim, y orde nā, que en la sala gran del palau Reyal se hajan adaptar locs pera tenir los scriuans de manament, y petitiōners los dits processos, y scripturas, en la manera, y obra que per los Deputats del General sera designada, a despesas empero del General, y alli hajan de scriure ells, y sos scriuents, y estar las horas necessarias.

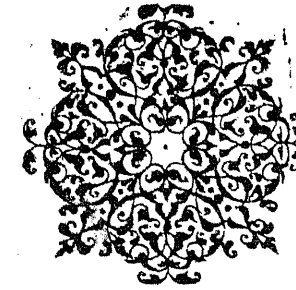
III. PHILIP en la Cort de Montſo, Any M. D. Lxxxv. Cap. de Cort xvij.

PER conseruatio dels processos axi ciuils, y criminals, y benefici public supplica la present Cort a vostra Majestat, que ab lur approbatio, y consentimēt li placia statuir, y manar, ques faça vn

Archiu Reyal sobre las salas d̄ la Audiencia, que per los Deputats de Cathalunya en la casa Reyal son obradas, y que vostra Majestat sie seruit nomenar vn scriua de manamēt en archiuer, que no tinga salari ordinari, y sols reba lo salari que tatar lo Cancellor, o Regent la Cancelleria per lo treball de las cercas, per cada proces que sera instat per alguna persona que haja de cercar, y aq̄ll haja de jurar en poder del dit Cancellor, o Vicicancellor, y en son cas Regēt la Cācellaria, de be, y lealmēt fer, sens exceptio de persona alguna, son offici, y q̄ en vna part del dit archiu pose lo dit archiuer tots los processos ciuils d̄ causas finidas, y q̄ per auāt se finirā, y en altra los processos de las causas seran criminals, collegint, y replegāt tot los qui estā en la sala gran dels scriuans, y en casas particulars, y altras qualseuol parts, o locs, y redigint aquells en inuentari, ab designatio dels noms, y cognoms de las parts, y jutges, y que axi los scriuans de manament, com los altres substituets tingan obligatio de donar, y liurar los processos que en poder de quiscū de ells serā finits, al dit archiuer, sots pena d̄ deu liuras per cada vegada, dins vn mes, apres que sera finida la causa, y per lo que en archiuar, cercar, ordenar, y fer inuentari, y index de dits processos, ab los cognoms, y noms de casa de las parts y orde de alphabet, ara en lo principi hi haura molt treball, sie vostra Majestat seruit, ab la sobredita loatio, y approbatio statuir, y ordenar, que se done tātſolamēt per esta volta de salari al dit archiuer

chiuer cent liuras, y a vn altre que li ajude cinquanta liuras, y que los processos originals que seran trobats del consistori de la Ballia general sien restituits a dit consistori, com per aquells hi haja ja Archiu a part, y que de aci auant, euocantse causas principals, o de appellatio del dit consistori de la Ballia general a

la Audiencia Reyal, no pogan esfer constrets los notaris en donar los originals, sino copias authenticas, com axi sie ja ordenat per constitucions ab los ordinaris fora de Barcelona. Plau a sa Majestat, y q̄ la nominatio de dit archiuer la faça sa Majestat.

LIBRE QVART DE LAS CONSTITVTIONS DE CATHALVNYA.

DE IVRAMENT AXI II. VSATGE. Sacramentum.
VOLVNTARI, COM NE-
CESSARI, Y DE FIDE
LITAT. TIT. I.

I. VSATGE. Omnes homines. lo. ij.

TOTS homens, dels Vescomtes fins als pus baixos cauallers, tenents honors dells, deuen jurar feeltat a la Potestat, e sa honor per sacramental scrit, ço es a saber aquells de qui la Potestat ho volra.

Sagrament sie totstemp jurat sobre altar sagrat, e sobre sancts Euangelis. E aquell qui jurara, en tot sagrament deu metre a son scient, exceptat, que en bausia, e en traycio diga, per Deu, e per aquests sancts.

III. VSATGE. Omnes homines. lo. iij.

TOts homens, axi cauallers, cō pagesos juren a lurs senyors, axi com ells los ho faran jutjar per dret, en plet: mas los senyors no juren a lurs homens.

Vlatge

III. VSATGE. Senex miles.

CAualler vell qui nos pot def fendre p si mateix, o pobre qui nos pot arrear d batalla, sie cregut per sagrament fins a cinc onces de or de Valentia.

V. VSATGE. Alij quoque milites.

LOS altres cauallers de vint anys tro a sexanta sires han jurat, de que perjurs sien appellats, ab lurs mans proprias ho defenan a lur par.

VI. VSATGE. Sacramenta burgenfium.

LOS sagraments dels burgesos sien creguts axi com dels cauallers fins a cinc onces, da qui auant ques que juren deffenan se per batalla de pedon.

VII. VSATGE. Feudos.

LOS feus que tenē cauallers, si los senyors de aquells haurā negat, que aquells a ells no hauran dats, auer arho deuen per sagrament, e per batalla, e hajan los. Mas aquells que no tenen, si sen claman, o prouen per scriptures, o per testimonis, aquells hauer adquisits dels senyors, o lexen aquells.

VIII. VSATGE. Item statuimus.

STatuim, q si algu jurara a son senyor, ço que tenir no li vulla, lo dan que vindra a son senyor per lo traspassament de aquell sagra

ment li esmen en doble: e si per aço pot esser faul, de aqui auant tenga lo sagrament, e atena, e faça aytant cō a son senyor jurant hauia conuen gut, e si es perjur, o es vist esser ho, perda la ma, o la reema cent sous, o perda la quarta part de tot quāt haura en la ma de aquell de qui es perjur: e puys no puxa testificar en plet, ne sie cregut daqui auant de sagrament que faça.

VIII. VSATGE. Constituerūt etiā lo. iij.

Constituiren encara los fouē dits Princeps, q si hauia plet entrels majors, els menors, e los sagramēts eren jutjats entre ells, los majors jurē als menors per si mateix, si menors poden hauer lurs contrasembles, qui per ells juren, o sino juren los menors als majors, e los majors donen a ells lurs contrasembles, que aço jurē a ells que ells deurien jurar: si tot ço fall de cada part, sien fets los sagraments per sengles homēs qui sien christians, e lurs homens comanats ab proprias mās: Aço empero constituiren dels plets comuns, en que negu haja senyoria, o domini.

I. IACME primer en Barcelona, Any M. CC. Lj. Cap. viij.

COM entre nostres cauallers fos dubtat de la forma del jurament, que lo reptat de treuas trencadas al reptant fer ha acostumat, alguns diēts ques deu posar en ell aquella clausula, a son scient, altres

altres estimant q no, mas que purament, e precisa deu jurar, ell no hauer trencadas las treuas al aduersari: nos de cōsell de nostres prohoms, aquesta ambiguitat del mig tolre cobejants, statuim, e statuim distinguiem, si aquell qui ha donat, e presas las treuas de la sua mateixa persona, e de son fet propri, sie cōuengut, ço es a saber, q ell mateix las treuas ha trencadas, o fetas trencar, o consentit, o que sie conegut del fet daltre estrany, ço es a saber, que laltre, per lo qual ell las hauia donadas, haja trencadas aquellas treuas, axi que en lo primer cas, nunca pos la premesa clausula, mas en lo segon aquella clausula puxa esser posada, e en quiscun cas, qui repta algun de totas cosas, al reptat exprimir sie tēgut totas cosas, e dir nomenadement, en qual cosa las treuas sien trencadas per aquell que assereix aquellas hauer trēcadas.

II. IACME segon, en la segona Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxviii. Cap. xxvij.

NOstres succidors en lo Cōtat d Barcelona, o en Cathalunya, hu apres altre per tots temps, ans quels rics homens, ne los cauallers, ni los ciutadans, ni los homens de vilas li façan sagrament, e feeltat, juren, e sien tenguts de jurar, e de cōfirmar, e de approuar publicament la venda, e la franquesa del bouatge, e tots altres statuts, e ordinations fetas en aqsta present Cort, e en las generals Corts fetas a Mōtfo, e a Barcelona, e en altres locs de Ca

thalunya, e altres priuilegis, e gratias atorgadas, axi en general, com en special, a rics homens, e a cauallers, e a ciutadans, e a homens de vilas, e a ciutats, e a locs, e a vilas que son nostras, o dels demunt dits, e si algu, o alguns de Cathalunya de qualque dignitat, o conditio sien, feyan al dit senyor de Cathalunya sagrament, o feeltat, abans que ell haja fet lo dit sagrament, e confirmatio, que no valla.

III. PERE terç en la Cort de Perpinya, Any M. CCC. Lj. Cap. xi.

AObuiar a difficultat de proua, la qual los collidors dels terços son acostumats demanar en las cosas de jus scritas, ordenam, e statuim, que sie cregut, e haja esser creguta sol sagramēt del creador, o creadora, dient si hauer elongat lo deutor seu, de la paga q a cert terme era a ell faedora, o ell aqlla paga ans del terme hauer rebuda, encara q en la carta publica, o scriptura de la cort expressament sie contengut, que la pena del terç, o qualque altra pena, encara al fisc Rey al guanyadora, sens reclam, o requesta alguna, per sol passament del terme sie comesa. E aquestas cosas certament entenem hauer loc, si lo creador, o creadora sera Christia: si empero Iueu sera, o Pagà, al jurament de aquell Iueu, o Pagà no volem q se hi sie donada.

(i)

De seque-

DE SEQUESTRES, Y EMPARAS. TIT. II.

I. FERRANDO segon en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC.Lxxxiiij. Cap. xxxiiij.

MES volē, statuim, e ordenam, q las emparas verbals, si dins vn any los instats ditas emparas aquellas no profeguiran, e finiran, que passat dit any, ditas emparas sien hagudas per cancelladas: e per semblant, si en ditas emparas se fermara de dret, volem, e statuim, q la dita causa de ferma de dret se haja a proffeguir, e finir dins vn any, al tramēt tal ferma sie haguda per nulla, e extincta.

II. CARLES en la quarta Cort de Mōt. so, Any M. D. xxxxiij. Cap. xxiiij.

PER leuar abusos statuim, y ordenam, que emparas, e impediments alguns no pogan esser fetes a contractes, ni actes, enuers los notaris qui aquells tindran, y si serā fetas, o fetes, siē ipso jure nullas, y los dits notaris hajan de liurar los contractes, y actes authētics en aquellas personas, a qui pertanyeran, no obstant ditas emparas, o impedimēts, sens incorriment de pena alguna, si doncs los impediments, o emparas no eren fetas per prouissio de jutge, causa cognita.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. L.

MES statuim, y ordenam, que los sequestres que de aci al deuant se posaran axi en ciuil, com en criminal en Baronias, vilas, y locs, e jurisdictions, y altres bēs de Prelats, Barons, cauallers, y altres personas, axi ecclesiasticas, com seculares, no sien posats sino en los casos permessos de dret, y ab delliberatio del consell.

III. PHILIP Princep, y Loctinēt general de Carles en la primera Cort d Mōt so, Any M. D. xxxxiij. Cap. Lij.

STatuim, e ordenam, que en terras de Barons, y altres termens, y jurisdictions no pogan esser posats sequestres, sino conforme a iustitia.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. Liiij.

STatuim, e ordenam, que quant se deuran posar sequestres en temps de guerra, en las rendas d las Abbadias, beneficis, terras, y dominis q los Francesos tenen en Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, aquells sien acomanats a aqll Abbat, o Abbats, o personas ecclesiasticas, la qual, o las quals tindrà los titols en Cathalunya, o Cōtats de Rossello, y Cerdanya, y rebudas, y rendas en França, ab tal, q presten y donea cautio de laycs principals pagadors, y de jurisdicō de la Ma-

sa Majestat, en poder del Loctinent general, de restituir los fruyts, dels quals sequestres, y fruyts nols man dexer, que no sien satisfets de la quantitat quels sera ocupada per Francesos.

VI. LO MATEIX en la segona Cort de Montso, Any M. D. Liiij. Cap. de Cort vij.

SVpplica la dita Cort a vostra Alteza, que li placia, que en cas que en temps de la guerra convingues, com se acostuma, posar sequestres en los fruyts de Abbadias, y altres beneficis que Francesos tenen en Cathalunya, axi be en vilas, locs, jurisdictions, rendas, y altres propietats que laycs Francesos tenē en Cathalunya, per cōpras, successions, o altrament, e per temps poran tenir, que dits sequestres sie comants a Cathalans, e primerament en aqllas personas, que sobre ditas vilas, locs, jurisdictions, rendas, e propietats tindrà credit special, o general obligatio, o entre mans missio, o hypothecā, tota exceptio, y diffugi remogut, e cōcorrēt molts creedors, sien preferits los primers, prestant y donea cautio, de be administrar dits sequestres, y donar compte, y restituir los fruyts, pagats primer a ell, y altres creedors tots los credits deguts, y despesas, per causa de dits sequestres fetas. Plau a sa Alteza los sequestres sien cōmanats a Cathalās, a arbitre del Loctinent general, a consell de la Rota.

VII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xiiij.

SVpplica la dita Cort a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, que de aci auant no pogan esser sequestradas vituallas, ne algunas otras prouissōs per mes de vint dies, y si dins aquells no seran pagadas als de qui ditas vituallas, y prouissōs son, al preu que las horas, ço es al temps de dit sequestre valran, per euitar los molts danys, que los poblats en dits Principat, y Cōtats fins aci ne hā patits, y si mes de dits vint dies durauā dits sequestres, haurien de patir, y supportar. Plau a sa Alteza que los dits sequestres no pogan durar mes de dos mesos.

DE SERVITVTS, AYGVAS, EMPRIVS, Y PONTS. TIT. III.

I. VSATGE. Stratre.

STrada, e vias publicas, e ayguas corrēts, e fonts viuas, prats, e pasturas, seluas, e garrigas, e rocas qui son fūdadas en aquesta terra, son d las Pōtestats, no que ho hajan per alou, ne ho tengan en domini, mas que tots temps sien a empriu de lurs pobles, sens tot cōtraft, e sens seruici sabut.

II. VSATGE. In baiulia.

En ballia,

EN ballia, o en guarda de hont algū haja homenatge, o cens, si ho guarda, e ho deffen be se gons son poder, deu hauer aqui esta cament, e temprat a empriu de herba, de palla, e de ortas, de fruyts de arbres: e per null enginy no lin deu mal exir, e si ho fa, que li ho esmen lo senyor del alou: e mes auant ajudli, si per aquesta ballia, o guarda ha plet, ni guerra. De ballia, e de guarda hont no ha homenage, ni cens, no haja estacament, mas tot lo sobrepus haja.

I. PERE segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiiij. Cap. xxxxiij.

STatuim, volē, e approuā, quels semprius de lenya, de pasturas, d'ayguas dels castells, o locs, e dels termens de aquells se façan axi com antigament era acostumat de fer: e si algun de aquestas cosas haura mal vsat, fet de aquen clam, castigarem aquell.

II. LOMATEIX endita Cort Cap. Liiij.

VOlem, e atorgam, que pont sie feta Lobregat a roca d' Droc: faul que si a algu de aço era feta injuria, determenat aço breumēt, esmena couinent a ell sie feta.

DE SEQUIAS, Y RECS DE AYGVAS. TIT. III.

I. VSATGE Sequiam.

LA sequia de laygua dels molins q̄ decorra a Barcelona manam esser no tocada per tots temps, e cel qui presuotuosament la trecara, compona al Princep cent onces de or per cascuna vegada, e qui amagadament ho fara per regar, compona al Princep tres onces d' or per cascuna vegada.

I. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles en la segona Cort de Mōtso, Any M. D. Liiij. Cap. de Cort xxj.

SVpplica dita Cort a vostra Alteza, li placia proueir, y ordenar per cōseruatio, y redres de la sequia de Tuhir, que tots temps y quant per la vniuersitat de Tuhir lo Procurador Rey al, o loctinent de aquell, o lur assessor seran requests de paraula, o en scrits, hajan, e sien obligats executar la pena de deu liuras contra las personas qui pendrā, e regarā de dita sequia, summariamēt, e de pla, sens strepit, ni figura de juy, axi com per deute Rey al, y fiscal se acostuma: e si per cas lo dit Procurador Rey al, o loctinent, y assessor recusaran de executar com dit es, dins sis dies apres de esser requests, y no hauran executat, o fet pagar la dita pena, passats los dits sis dies apres d' dita requesta sie licit, y permes a la dita vila d' Tuhir hauer recos al Bal le general de la ciutat d' Barcelona, lo qual fassa la executio rigurosa, ses distincio de personas, com a deute fiscal.

fiscal. Mana sa Alteza al Procurador Rey al de Rossello, q̄ faça, y administre justitia sobre ditas penas ab tota breuedat, y en cas d' notable negligētia, pugā los d' Tuhir recorrer al Governador d' Rossello, o al Balle general d' Cathaluña, sobre ditas penas.

II. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. xxviii.

COM la experientia haja mostrat, q̄ per no tenir las rieras, recs madrals, agullas, clamors, y altres trahents los exaucs, y motas q̄ cōue, se hā causat grandissims dāys en alguns poblats del present Principat de Cathaluña, y Cōtats d' Rossello, y Cerdanya, axi en la salut corporal, p̄ estar ditas ayguas represas, mortas, e infectas, cō encara per dexarse de cōrear moltas terras, y de las q̄ se conrean negarse las mes anyadas los fruyts de aq̄llas, de manera, q̄ axi ab vnas cō altres se dexan de cullir los fruyts q̄s culliriē, si las ditas rieras, o recs trahēts estauā cōdrets, y escurats cō se pertāy, y no estarien las ayguas infectas cō estan, si alla hōt peruentura noy son fets, se fessen los necessaris, lo qual dany no sols es prejudicial als terratinēts, mes encara als senyors dels delmes, y altres agressos, e als curats, e altres ecclesiasticos qui rebē las primicias, mes encara a tots los poblats en dit Principat, y Cōtats, los quals ab molta cōmoditat se porien proueir dels mātenimēts d' lurs casas, si los dits incōueniēts no obstauā: perço desijāt prouoir a tants notables danys, q̄ de ditas negligēcias, y altramet resultā, statuim, y ordenā ab cōsentiment, y

approbatio d' la present cort, q̄ dins vn any immediamēt cōptador apres de la conclusio de las presents corts, los cōsols, jurats, procuradors, pahers, o prohoms de quiscuna ciutat, vila, o parrochia del dit Principat, y Cōtats, q̄ tingan necessitat de semblāts exaucs, instats p̄ qualseuol particular tenint interes en la parrochia a hōt ferā instats, hajā, y sic tinguts, y obligats cōuocar lur cōsell, y en aq̄ll fer electio de sinc psonas habils, y expertas en cosas de exaucs. concorrent en dita electio la major part de dit cōsell, pera q̄ los dits elegits regonegā, y mirē en lur parrochia totas las rieras, recs madrals, y altres trahents, y camins publicos, cō, y de quina manera estan, y los defectes q̄ tenen, y en quina part es mes cōueniēt que sen façan de nous, de manera que las ayguas pugā millor correr, per q̄ las horas resten exaugadas, y lo cōmerci ab los bōs camins mes facilitat, las quals sinc personas per dit effecte elegidas, oins vn mes apres q̄ serā elegidas com dit es, sien obligadas de acabar ab tot effecte lur visura, y referir en scrits, en poder del notari p̄ los cōsols d' dita ciutat, vila, o parrochia elegidor, lo q̄ entre ells cōcordamēt sera estat determinat acerca los sobredits exaucs, y reparo de camins, preceint primeramēt juramēt, p̄ ells prestador en ma, y poder del ordinari, o a qui se expectara, q̄ allo q̄ hā refferit, es lo q̄ millor, y mes cōueniēt los ha aparegut en descarrec de lurs cōscientias, seruey de nostre senyor Deu, y benefici publico dels poblats, y tenint interes en las terras de dita parrochia: y que en las Baronias se faça ab orde

S dels

dels Barós, y en las terras Reyals ab interuētio del Balle general, o de sō loctinēt en aq̄lla estatio, y q̄ no puga guanyar sino vna dieta d̄ estada.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxviiiij.

Feta dita relatio, y continuada en scrits per lo notari elegit p̄ dit effecte, sien obligats los jurats, y phomēs de aq̄lla parrochia, ensemps ab los experts, y ab interuētio de dit notari posar en vna tabba, o albara, o en moltas tot lo cōtēgut en dita relatio, y encantar publicamēt per tres diumēges, o dies de festas cōtinuos en la mateixa vila, y en la mes vehina, y propinca de aq̄lla parrochia, qui p̄ m̄aco volra empendre de fer fer la faena q̄ sera necessaria per fer dits exaucs, y reparos de camins, cōforme los sera declarat ab la tabba, o albara de uallāt de la dita relatio per dits experts feta, dexāt a la discretio, y volūtat de dits prohomēs, sin volrā fer vn preufet a solas, o vna tabba, o albara, o moltas, y liurar aq̄llas en aquell, o aq̄lls ques trobaran, que per manco ho volrā empendre, tenint vll, y consideratio, en que primerament se faça lo mes necessari, quant nos puga fer tot jūt de vna volta en aquell any, a coneguda de dits experts, y apres lo any vinēt lo que restara, que no sera fet: y que las pagas sien acomodadas, de manera que sempre valega mes la faena que sera estada feta, que no las pagas q̄ hauran rebudas, fins sie acabada d̄ tot, cōforme la tabba, o albara: y en las terras Reyals se faça ab interuētio del Balle general, o son loctinēt en aq̄lla estatio, y q̄ no puga guanyar sino vna dieta d̄ estada.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxx.

E Per quāt per fer dits exaucs, y reparos de camins, serā mēner molts diners, los quals nos porā hauer al principi ab major cōmoditat q̄ a for de cēsals mort, a raho de vint milia per mil, perço statuim, y ordenā ab approbatio, y cōsentimēt de la present cort, q̄ feta en quiscuna parrochia la tabba, o albara, y donat a preufet los dits exaucs, y reparos de camins publicos, a qui per m̄aco ho volra fer, e, o fer fer, pugā los prohomēs, jurats, o cōsols de quiscuna parrochia manlleuar a censal mort, o censals, hu, o molts, com millor los aparra, sobre lur vniuersitat, y singulars de aq̄lla, la quātitat q̄ haurā promesa pagar p̄ lo dit preufet, o preus fets, volent expressamēt, q̄ en la venda de dit censal, o cēsals, siē obligats tots los poblats, y terratinents en dita parrochia insolidū, encara q̄ sols hajan ferman la major part dels habitants del cōsell de aq̄lla parrochia, los cōsols jurats, o prohomens de la qual per dit effecte faran la venda sobredita de censal, o cēsals, cō si expressamēt ne haguessē tots ferman syndicat, lo qual preu del qual censal, o cēsals haja de ser depositat en la taula de la ciutat mes propinca, y en deffecte de aq̄lla en poder dels cōsols, o jurats, y de alli no siē extrets, sino p̄ la paga d̄ dits preus fets, y no altrament: los syndicats empero se hajā d̄ fer ab d̄cret del oficial ordinari, axi Reyals cō de Baro.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxj.

E Com no sia raho, q̄ las ditas vniuersitats, las quals per fer dits exaucs, y motas de rieras, y repa-

y reparos de camins, se haurā encarregats hu, o molts censals, estigā perpetuamēt obligats en la propietat, y en pensions de aquells, perço statuim, y ordenā ab cōsentimēt, y approbatio de la present cort, q̄ los cōsols, jurats, o prohomēs de quiscuna parrochia, ab la major part del cōsell, per luytio, o luytions del censal, o censals q̄ per dit effecte se hauran encarregats, y per la paga de lurs pensions, salaris de actes, y altrás despesas de dietas pagadoras, pugā imposar sobre los fruyts de dita parrochia, ques culliran en totas las terras scituadas dins de aquella parrochia, encara q̄ sien de ecclesiasticos, religiosos, militares, y altres qualseuol generos de personas, tants vintēs, o quarantens, cō apparra als dits cōsols, jurats, o prohomēs, ab la major part de lur cōsell ser necessaris per la luytio del preu, y pensions dels censals hauran manlleuats, y pagadas altrás despesas, q̄ per dit effecte hauran sostengudas, en descarrec dels quals vintens, o quarantens, quiscu de dits terratinents se puga retenir en son poder la vintena part, o quarantena respectiue ab volūtat de son senyor, y jutge ordinari, de la decima, primitia, tasca, y altres agressos, que tindran obligatio de pagar a qualseuol genero de personas, ecclesiasticas, o seculares, militares, o plebeyos, com sie major lo benefici, e vtilitat rebran en lurs rendas, per causa dels dits exaucs, que no lo vinte, o quarante, que sels retindra respectiuament de lurs rendas, y que contra los militares se faça la executio per los ordinaris.

VI. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxij.

PER quant hi haura en quiscuna parrochia algunas terras, q̄ peruentura lo senyor dexara de conrear, apres de esser fets dits exaucs, axi per no contribuir en los vintens, o quarantens, que per la fabrica dels exaucs, o reparos de camins serā estats imposats, com altrament, y no es raho, q̄ rebēt lo mateix benefici, dexten de contribuir en las despesas q̄ per dit effecte serā fetas, perço statuim, y ordenā ab cōsentimēt, y approbatio de la present cort, q̄ los jurats, cōsols, y prohomens de quiscuna parrochia ahont seran fets dits exaucs, y reparos de camins, pugā, e los sie licit, e permes, tatxar per vesana, o jornal de terra, lo q̄ muntara per jornal, o vesana de las terras, q̄ durant los vintens, o quarantens nos cōrearan, y estarā hermes en la dita parrochia, ço es de las terras q̄ pēdran exaucs de aquellas rieras, o recs, o trahēts, a coneguda dels prohomēs, y experts, los quals pugā tatxar axi las terras de ecclesiasticos, y militares, cō la dels plebeyos, y quels pugā executar p̄ lur jutge ordinari.

VII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxij.

STatuim, y ordenam ab la mateixa approbatio, per major tuitio, y indēpnitat dels obligats en los censals ques manlleuaran per los dits exaucs, y reparos de camins, que los vintens, o quarantens ques imposaran sobre los

fruyts de las terras que conrea-
ran dins la parrochia a hont seran
fets dits exaucs, y tãbe la talla que
fara a certa quantitat per jornal, de
las terras que nos conrearã, sien ar-
rendats quiscun any en public en-
cant al mes donat, lo segon diumẽ-
ge apres de Pascha de Resurreccio, y
q̄ los preus de dits arrendaments ha-
jan de ser depofats en la taula de la
mes propinqua ciutat, o vila, dits, y
scrits al syndic, o clauari, per la tal
parrochia elegidor, a solta del nota-
ri qui haura rebut lo acte del censal,
la qual solta haja, y puga tãtfolamẽt
fer lo dit notari, per pagar las pẽsiõs
dels cẽsals, q̄ p raho dels dits exaucs,
y reparos de camins serã malleuats,
y luytio de aquells, y per satisfactio,
y esmena de las dietas, y altres ga-
stos seran estats fets per dit effecte, a
coneguda de dit notari, syndic, o
clauari.

VIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxiiij.

STatuim, y ordenã ab la mateixa
approbatio, q̄ sempre, y quãt p
las personas expertas per dit
effecte elegidas sera feta relatio en
la forma demũtdita, q̄ qualseuol rec
madral, o trahent tindra millor e-
xauc per altra part, del q̄ te per alli a
hõt acostuma de anar, sie licit, y per-
mes, sens contradiccio alguna, fer de
nou aquell per altra part, y passar p
qualseuol terras, axi de ecclesiastics,
cõ militars, y plebeyos, satisfets pri-
mer los dãys quen patirã, a conegu-
da d̄ dos psonas elegidoras vna p los
jurats, o prohoms de la parrochia

ahont se fara dit rec, y lastra per lo
possessor d̄ dita terra, y en cas d̄ dif-
cordia, sie tercer entre ells lo jutge
ordinari de la vila, o parrochia de
hont sera la tal persona, en la posses-
sio del qual se volra fer de nou dit
rec madral, o altre trahent.

VIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxv.

COM poc a pfitaria, hauer fets
vna volta los dits exaucs, mo-
tas de rieras, y reparos de ca-
mins, si apres no hauien de ser perpe-
tuament cõseruats, y mātenguts, per
ço statuim, y ordenã ab approbatio,
y consentimẽt de la present Cort, q̄
immediadamẽt apres q̄ serã acabats
de fer, y rebuts per los consols, e, o
prohoms los dits exaucs, motas de
rieras, y reparos de camins, se done
la cõseruatio de aq̄lls, a qui per mã
co ho volra empẽdre de mantenir,
del modo estarã en aquellas horas,
encantant per tres diumenges, o fe-
stas colents immediadamẽt seguẽts
lo dit preufet quiscun any, y lo preu
ques prometra se haja d̄ pagar a sou
y a liura, del que vindra per jornal d̄
totas las terras de dita parrochia, y
aquellas tallar, axi las conreadas, cõ
las hermas, y lo dit tall hajan de fer
los consols, y experts per aquestos
elegits, y hajan de pagar tots los qui
tindran terras en la dita parrochia,
com esta dit especificadamẽt en al-
tres capitols.

X. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxvj.

PER

DE CASSAR, Y PES-
CAR. TIT. V.

I. ALFONS terc en la Cort de Mont-
blanc, Any M. CCC. xxxiiij.
Cap. xxxiiij.

DIns deu anys nin-
gu gose pendre,
o matar per dius,
sino ab aucells, d̄
la festa es a saber
de la Pasqua d̄ Re-
surreccio, fins a
la festa de sanct Michel de Setẽbre,
ne gose destruir los nius d̄ per dius.
E que ningu no gose pendre colõs
de altri ab ensas, cimbell, o filat, o en
altra manera, sino ab aucells, e q̄ con-
tra los cõtrafaents sien imposats bãs
couinẽts, per aquells qui hã acostu-
mat imposar bãs p soslocs, o termẽs.

II. IOAN Rey de Nauarra, Lo Ginent ge-
neral de Alfons quart son germa,
en la Cort de Barcelona, Any
M. CCCCLvj. Cap. iij.

Ratificant, loant, e aprouant la
constitutio, per lo illustre de
gloriosa memoria lo senyor
Rey dõ alfons proauí nostre feta, en
la Cort de Montblanc, en lo capitol
començant. *Dins deu anys, &c.* en quant
per aquella es proueit a la cassa de
per dius, e de coloms, e anaquella aju-
stãt, de cõsentimẽt, e approbatio de
la dita Cort statuim, e ordenã, que
de carnestoltas fins per tot lo mes
de Setembre, neguna persona de
qualseuol stament, o condicio sie
no gos cassar, ne pendre per dius,
faylans, ne francolins dins lo Princi-
pat en nenguna manera de enginy,

S 3 o exer-

PER mort, o impedimẽt de al-
gu, o alguns dels dits experts,
los mateixos consols, ab la ma-
teixa forma foren elegits, ne pugan
elegir altres, en loc dels qui falta-
ran.

XI. LO MATEIX en dita Cort
Cap. C. ij.

STatuim, y ordenam ab consen-
timent de la present Cort, atte-
sa la gran vtilitat donan, y re-
sulta al present Principat de las se-
quias de Leyda, Puigcerda, y Tuhir,
que los qui tenen vs de regar de di-
tas sequias, y quiscuna de aquellas,
apres de hauer regat las possessions,
hajan de tornar la aygua a ditas se-
quias, tancant lo vll, portell, o albe-
llo, per hont la aygua discorra peral
vs de las possessions, sens frau algu,
lo que si no faran, encorregan los
contrafaents per la primera vega-
da, en pena de trenta sous, y per la
segona, en pena de tres liuras, y per
la tercera, de cinc liuras, aplicado-
ras per lo vn terc al oficial execu-
tant, per lo altre al acusador, per lo
altre a la administratio de ditas se-
quias: prohibint nos pugan fer mes
vlls, ni portells per ditas sequias, dels
que antigament eren, e vuy son, e
los qui tenen obligatio de escom-
brar aquellas, a son temps las escom-
bren, y netejen, fins a son degut li-
uell, lo que sino faran los admini-
stradors, o gobernadors, y senyors
de ditas sequias, a despesas dels
qui tenen dita obligatio,
las pugan fer escom-
brar.

o exercici, sino ab auçell de rapina tātfolamēt. Itē, q̄ en negun tēps del any, negu de qualseuol cōdicio sie, no gos cassar las perdins, frācolins, ne fayfans, ne aquellas pendre ab reclam, o escutxinant, ne ab perdiu, o ab perdigot, e aço sots pena, e ban de cent sous, per cascuna vegada que en alguna de las demuntadas cosas sera contrafet: de la qual pena la meytat sie adquisida al senyor, o al official de qui sera la jurisdicció, en lo loc hont sera cōtrafet, e l'altra meytat al denunciāt: de la qual pena negū official, ne altra persona no puga fer remissio en tot, ne en part, ne sots dissimulatio passar, ans aquella en virtut de la present cōstitutio sie rengut rigurosament executar.

Itē confirmant la dita cōstitutio, ab la dita approbatio ordenā, que negu no gos cassar coloms, ne parar filats, ne agranar en algun loc, qualseuol sie luny de colomer, o en altra manera, ne tirar ab ballesta als dits coloms, de sexāta passas entorn del colomer.

III. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M.D.Lxiiij. Cap. de Cort xxviiij.

PER quant en lo present Principat d̄ Cathalunya, y Cōtats de Rossello, y Cerdanya hi ha moltas terras sterils, y de pocas prouisiōs, majormēt en los dies quaresmals, q̄ los poblats en aq̄llas a penas troban q̄ menjar, per ser molt luny de mar, y q̄ sols tenē lo peix de las riberas, d̄ las quals se pugā remediar, y valer en lurs necessitats, y viures,

perço placia a vostra Majestat statuir, y ordenar, q̄ no sie licit, ni permes a persona alguna de qualseuol stamēt, o cōditio sie, q̄ goze, ni atreuesca al temps dels fresos pescar las truytas de riberas, ni torrēts, per ninguna via directa, ni indirecta, sots penas arbitrarias imposadoras per los administradors de las ciutats, vilas, y locs a hont son las pescas, cessant tots abusos de poder ells donar licentia, ni lo veguer tāpoc, sens parer de tot lo cōsell. E mes sie prohibit en tot tēps del any, sots las ditas penas arbitrarias, q̄ ningū goze porfar cal, ni turpa, ni otras cosas que matan las ditas truytas, y peixos en ditas riberas, y torrents. Plau a sa Majestat.

III. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M.D.Lxxxv. Cap. xviiij.

DEclarant lo capitol de Cort xxviiij, de las Corts p nos vltimament celebradas en la ciutat de Barcelona començant. *Per quāt en lo present Principat de Cathalunya, &c.* ab lo qual se prohibeix la pesca de las truytas en lo tēps de la fresa, y en aquell ajustant statuí, y ordenā ab cōsentimēt, y approbatio de la present Cort, q̄ lo dit temps dels fresos en dit capitol mētionat, se entenga del primer die d̄ Dezēbre fins lo die de carnestoltas, y q̄ ningun tēps nos puga pescar ab tremal, o filat cōsser, y q̄ pescantse ab filat, sie tal q̄ no puga detenir truyta de menor pes de tres onças, y q̄ la pena arbitraria en dit capitol posada, leuat dit arbitre, sie de

sie de deu liuras p quiscuna vegada q̄ sera cōtrafet al dit, y present capitol, y los arreus perduts, applicadors la meytat al official executant, y l'altra meytat al acusador, y si lo official proceix de son mer offici, sie tota ell applicada.

DE SALARIS. TIT. VI.

I. PHILIP Princep, y Loāinēt general de Carles en la segona Cort de Mōtso, Any M. D. Liiij. Cap. x.

STatuí, y ordenā, que la taula que antigament se solia tenir p̄jada en la sala de la preso, en la qual erē continuadas las tatxas del q̄ los presos al carceller hā de pagar per quiscun dia, axi de mesa, morabatins, y altres drets, axi a dit carceller pertanyents, com encara a algutzirs, verguers, notaris del criminal, o altres officials, sie reparada, y tornada en dita sala: e que la forma en dita taula cōtenguda sie, remoguts tots abusos, obseruada, e lo carrec d̄ tenir dita taula en la manera sobre dita, y fer feruar aq̄lla, vinga a carrec del carceller major, a pena de priuatio de son offici.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xvij.

SVpplica la dita Cort a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, que attes que per lo

capitol x. de la constitutio del Rey Alfons segon, fet en la Cort de Montso es comesa la taxa dels scriuans als jurats, balle, e veguers de dita vila, perço mane vostra Alteza proueir, que tots los salaris sien posats en vna taula, e aquella sie penjada en la dita cort, a fi que tot hom la puga veure, y fillos notaris excediran dita taxa, pugā recorrer als balle, y jurats. Plau a sa Alteza ques faga la dita taxa, y se tinga dita taula, y en cas ques abuse, se recorrega al veguer, o balle.

III. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M.D.Lxiiij. Cap. xxiiij.

AB loatio y approbatio de la present Cort statuí, y ordenā, q̄ las cōstitutioēs d̄ Cathalunya, capitols, y actes de cort, y altres leys de la terra disposants sobre los salaris dels jutges, notaris, y scriuans, porters, y altres officials de la Reyat Audiētia, hajan de ser obseruadas generalmēt en totas las corts dels ordinaris, y Barōs de dit Principat de Cathalunya, no prejudicant empero als priuilegis, particularmēt a algunas ciutats, vilas, o altres vniuersitats concedits.

DELS SALARIS REBEN OFFICIALS REYALS SOBRE LO GENERAL. TIT. VII.

I. FERRANDO segon en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC.Lxxxiiij. Cap. viij.

S 4 COM

COM sie digna cosa remunerar los treballs dels officials, p tant statum, e ordenam, q̄ lo Cancellier haja quiscun any de salari sincc ètes liuras Barcelonesas, e lo Vicicancellor, o Regent en son cas, çoes aquell dells qui presidira en la Audientia Reyala haja quiscun any de salari Mil florins corrents: e en cas haja en dita Audientia Vicicancellor, e Regent, no residint continuamēt dit Vicicancellor en lo dit Principat sino per algun temps, volem, que en tal cas lo Regent la Cancellaria sie ajustat als vuyt demunt dits, e haja vot, e salari com quiscun dells, comptant dit salari per lo tēps que lo Vicicancellor presidira: e si lo Vicicancellor feya continua residentia, en tal cas lo dit Regent haja dit salari tant com qualseuol dels vuyt, fins vaccas algun loc dels dits vuyt, en axi que venint lo cas de tal vaccatio, volem, que lo dit Regent sie instituit en lo loc qui vaccara, e si lo Regent per vaccatio de algun loc, e per continua residentia del dit Vicicancellor era fet com dit es dels vuyt, e apres lo dit Vicicancellor se absentara del dit Principat longament a conexença del consell, ordenam, q̄ en tal cas lo dit Regent torne exercir la Regentia, e vn altre doctor, o licenciat Cathala, habil segōs es dit, sie per nos elegit dins spay de tres mesos, com dit es, en lo loc qui per dita raho vaccara: e tornāt apres quantq̄āt en dita Audiētia lo dit Vicicancellor, volem, sie seruada la forma ja dalt expressada en lo cas d̄

la residentia de aquell: no entenenet perço excloure la presidentia del Cancellor, ans aquell puga presidir, e cloure en la manera demunt dita.

II. LO MATEIX en dita Cort
Cap. viiiij.

QViscu dels vuyt juristas haja de salari lo any quatrecētes liuras, pagadoras per terças, ço es de tres en tres mesos vna terça, e los jutges d̄ cort quiscun tres cētes liuras, e part de hauerias, e que no pugan aduocar, ne pēdre res per defensas, ne altrament dels delats: e los dos algutzirs cent liuras quiscun, e que per salari de peatge, quant seran tramesos axi per la cort, cō per instantia de part, no pugan hauer mes de setze sous e sis diners lo die, e lo Governador sinccentes liuras, e las venturas fins a complimēt de la restant quantitat de son salari, e lo mes auant sie del senyor Rey: entes expressament, q̄ lo Governador no puga hauer donatius de vniuersitats, vilas, veguerias, o ballias generalment, ni per compositions generals: e lo aduocat de pobres sinquāta liuras, e lo procurador de pobres vint y cinc liuras.

III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. x.

LOS quals salaris proueim, e ordenam, se haja a pagar per lo General de Cathalunya p terças, ço es de tres en tres mesos: lo pagament dels quals salaris sie tant priuilegiat, com es lo pagament de las pē-

las pēnsions dels censals carregats sobre lo General: entes empero, q̄ dits salaris no corregan als dits officials, fins hajan oida la sententia de excōmunicatio, e prestat lo jurament demunt dit: proueing, que negu dels demunt dits Cancellor, Vicicancellor, Regēt la Cācellaria en son cas, vuyt personas, dos jutges de cort, Portāt veus de Governador, e assessor de Portant veus de Governador en los casos demunt dits, per si, mullers, fills, ni altra interposada persona puga pēdre subornatio, o present, de persona que sapia que pledeig en la dita Audientia, o consell. E mes volē, que los demunt dits no pugan res pēdre de signar letras de justitia: e lo aduocat fiscal, essent del nōbre dels vuyt, no puga pendre salari de alguna part priuada. E semblantment ne gu dels dits jutges d̄ cort per si, mullers, fills, o altra interposada persona puga pendre res per defensas, ni altrament dels delats: statuint, que vltra violatio del jurament que prestat hauran, incorrega lo qui contrafara al present capitol en pena d̄ priuatio de officis, e de inhabilitat, e de restitutio in vndecuplum, la qual sie adquisida al General.

III. GERMANA Consort, y Lo ōninent general de Ferrando segō, en la Cort de Montso, Any M. D. xij. Cap. iij.

IAt sie que en las segonas Corts celebradas en la ciutat de Barcelona, en lo monastir de sancta Anna per lo senyor Rey, fos statuit, y ordenat, q̄ a quiscun dels dits vuyt

juristas fossen donadas per lo General de salari quatrecentes liuras cascun any, e que los salaris de las sentēcias fossen del dit General, empero, per major expeditio d̄ la justitia statum, e ordenam ab loatio, e approbatio d̄ la present Cort, que de aqui auant sie donadas a quiscun dels dits dotze juristas quiscun any per lo dit General certas doscentes liuras tant solament, e vltra aquellas tots los salaris de las sententias ques daran en la Regia Audientia, y de las causas q̄ en aquella se menaran, y los salaris d̄ las sententias arbitrals, los quals segōs forma del capitol onze de la dita Cort de sancta Anna hauen esser del General, sie repartits ygualmēt per terças entre los dits dotze juristas: quant empero en los salaris que ya son depositats en poder del General per las causas que son ja denūtiadas, y no sentenciadas, volem, que la meytat de dits salaris sien pagats, y restituits p los Deputats del dit General als dits dotze juristas, essent empero primer publicadas las sentēcias de ditas causas, y no abās, repartidors entre los dits dotze juristas ygualmēt, segons desus es dit: entes empero, y declarat, q̄ p las cosas cōtēgudas en lo present capitol no sie en res prejudicat, ni mudat en los altres salaris de las otras personas, ordenats en la dita Cort d̄ sancta Anna, ans aquells reban integrament daqui auant del General, segōs que fins aci han acostumat.

V. PHILIP Princep, y Lo ōninent general de Carles, en la primera Cort de Montso, Any M. D. xxxvij. Cap. xxvij.

S 5 PER

PER quant es just, que los treballs ques prenen en la administratio de la justitia siē remunerats, per los respectes sobredits, y altres statuim, y ordenam, que de pecunias del General siē donadas, y pagadas quiscū any a quiscū dels dotze doctores del Rey al Cōsell, vltra las doscētes liuras, cent liuras, las quals los sien pagadas per terças, del die q̄ la Rey al Audiētia se cōtinuara en la ciutat de Barcelona en auant, si, e segons las doscētes liuras los son pagadas, y ab las mateyas prerogatiuas, y seguretat.

VI. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M.D. Lxiiij. Cap. v.

ATtes q̄ los dos procuradors fiscals de la Regia cort tenen poc salari, perque millor pugan be, y lealmēt exercir son offic, statuim, y ordenam ab approbatio, y consentiment de la present Cort, q̄ se affegit, e ajustat a cada hu dels dits procuradors fiscals de la Regia cort, y als successors en lurs officis qui per temps seran, vltra del salari que vuy reben, y acostuman de rebre, setanta vuyt liuras moneda Barcelonesa, pagadoras per sas terças p los Deputats del dit Principat, dels drets de las Generalitats, a si q̄ cada hu de dits procuradors fiscals entre tot haja de salari cēt cinquāta liuras.

VII. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M.D. Lxxxv. Cap. Lxxxv.

PER quant, anant la Governatio de Cathalunya viceregia, lo Cancellor, y Regent la Rey al Cancellaria de Cathalunya tenē

las mateyas obligacions de gastos, y estan promptes a seruir, com verament seruexen en tot lo que se offreix consultar los per lo benefici public, y dit Cancellor en la declaratio de las cōtentions de jurisdicció entre las corts ecclesiastica, y secular, statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que als dits Cancellor, y Regent la Cācellaria que vuy son, los corregan, y sels paguen los salaris tot lo temps que la dita Governatio proceira viceregia, com sels paga, quāt nos, o nostre Loctinent general serem en Cathalunya, y en nō nostre, o seu proceix la Rey al Audiencia.

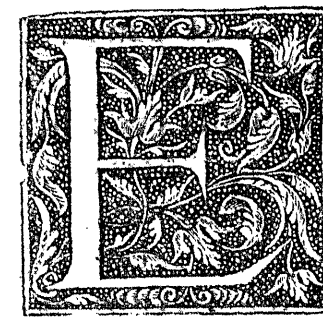
VIII. LO MATEIX en dita Cort. Cap. Cxij.

PER quant, per la incōmoditat tant grā q̄ de alguns anys a esta part totas las cosas del viure huma son pujadas en tāt grās preus, q̄ los doctores del Rey al Cōsell no es possible tractarse ab lo salari quels es estat cōstituit per constitutions, ab la authoritat que conue als qui estan en tan alt loc, per tāt statuim, y ordenā ab loatio, y approbatio de la present Cort, que als Cāceller, y Regent la Cācellaria de aci al deuant quiscun any per sas terças sien affegidas d las pecunias del General per lurs salaris cēt liuras a quiscū, y als doctores del Rey al Cōsell ciuil, es a saber a quiscū dels d las tres salas cent liuras, demanera que lo Cancellor reba fiscētes liuras, y lo Regent fiscētes cinquāta, y cada hu dels altres doctores sobredits quatrecentes liuras,

DE sa-

DE SALARIS DE SENTENTIAS, PROVISIONS, Y DECRETS. TIT. VIII.

I. IACME primer en Barcelona, Any M. CC. Lj. Cap. vij.

ENcara statuim, quels aduocats juren, no rebre salari de alguna causa secular, fins que la causa per diffinitua sentētia se finida: mas cautio idonea puxan exigir, que apres la sentētia diffinitua lur salari lus se pagat.

II. IACME segon, en la primera Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxj. Cap. xij.

ALgun jutge nostre, o de nostre official, o inquisidor no haja res de alguna enquesta, de aquell contra quis fara: si dons la part quis deffendra, no volia dar testimonis defora lo loc, hont se fa la enquesta en sa deffensio, p los quals a rebre, hi hagues anar personalmēt jutge, o lo inquisidor, e la doncs quē puxan pendre tempradament.

III. PERE terç en la Cort de Perpinya, Any M. CCC. Lj. Cap. ij.

COM no deja per vna via esser atorgat, ço q̄ per altra es denegat, ordenam, e statuim, q̄ si se esdeuendra a algun veguer, o

balle, o altre qualseuol official ordinari alguna causa per nos, o per altre hauent de aço potestat, esser delegada, o comanada, de la qual, si sens delegatio, o special commissio per dret ordinari conexia, salari rebre no gozaria, de aquent salari per raho, o per vigor de aq̄lla delegatio, o commissio no gos rebre, o hauer: lo jutge empero, o assessor a aquest official en la dita causa asident puxa, e li se legut rebre salari moderat.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. vij.

PER tal que nos faça excès, en rebre salari de las cosas de jus scritas, ordenam, e statuim, que veguer, o balle, jutge ordinari, o assessor, o qualseuol altra persona, a la qual rebre salari de decrets se pertāga, o haja acostumat de pertanyer, per decret lo qual se interposat sobre cosa valēt cinquāta liuras Barcelonesas, o menys, reba tres sous Barcelonesos, e no mes: e si la valor de cinquāta liuras sobrepujara entro a valor de cent liuras inclusiuament, sinc sous reba, e no mes: mas si valor de cent liuras sobrepujara, a qualseuol quantitat puig, deu sous tāt solamēt reba, e no mes: si empero lo decret aquell sobre cosa no hauent certa quantitat, axi com en carta de procuratio, o qualque altra semblant se ra interposat, en aquell cas, tres sous tant solament per aquell decret esser rebuts volem, e no mes: en los locs pero, en los quals per entreposamēt de decrets, menys, o no res es acostumat esser rebut, se obseruat, ço que en aquells

en aquells locs es acostumat de fer. Per aço empero no leuam, que nos, o altres hauets poder no puxam fer gratia de las cosas demunt ditas.

V. LO MATEIX en dita Cort.
Cap. viij.

PER semblant manera ordenam, e statuim, que jutge ordinari, o assessor, o qualque altre official, o jutge ordinari, o delegat, qui conega departio, o distributio de diners, en poder de la cort, o altres per veu de aquella deposats, o secretats, no puxa rebre per son salari, o treball, sino sis diners per liura de la quantitat la qual distribuira, o esser distribuïda declarara, e decernira, si aquella empero quantitat de diners deposada, o sequestrada sinquanta liuras Barcelonesas no sobrepujara: e si aquella quantitat sinquanta liuras sobrepujara, en aquell cas, per quiscuna liura reba tres diners, e no mes: axi empero, que lo dit salari Mil sous no sobrepuig, no contrastant vs, en rebre major quantitat de salari que taxa da sic demunt, fins ara obseruat: en los locs empero, hont per las cosas desusditas menys, o no res es acostumat de rebre, volem esser seruat, ço que en aquells locs fins aci es acostumat esser fet.

VI. LO MATEIX en la Cort de Mòtso, Any M. CCC. Lxij.
Cap. v.

SI per raho de executio, o per altra causa, per cort alguna de

nostres officials venda de bens, o distributio se fara, veguers, balles, o altres officials, assessors, jutges ordinaris, o sauis en dret qui faran fer la dita venda, o distributio, o de consell dels quals se fara tant solament quatre diners per liura, e lo notari dos diners reban, e no mes: e aço mateix en proces de pau, e de treua, e de sometèt volem esser obseruat, com tots aquests processos de grans quantitats de diners comunament se façan: aço ajustat, que p los dits processos, per raho d'clá, o en altra manera (si doncs nos feya declaratio, compositio, remissio, o executio) alguna cosa no reban: en altres empero processos los dits assessors, jutges, sauis en dret, e encara lecs si jutges seran, e arbitres, e encara arbitradors, o amigables composadors reban per lurs salaris, si la causa sera fins en quantitat de deu liuras, vuyt diners per liura de quiscuna part, de deu liuras fins a sinquanta liuras, sis diners per liura de quiscuna part, de sinquanta liuras en sus, a quantseuulla munt mes auant, quatre diners per liura d' quiscuna part: axi empero, que sinquanta liuras de vna part, encara per los processos primer demunt dits, los salaris de ditas quantitats no puxa sobrepujar en neguna manera: los aduocats empero del seu client, si q sien hu, o molts los aduocats, en los primers processos tant solament quatre diners per liura entre tots qui de vna part serã, e en los altres processos segons la distincio de las quantitats vuyt, sis, quatre diners tant solament puxan rebre, e no mes, axi q las ditas sinquanta liuras

liuras lo salari no puxa sobrepujar en neguna manera. E si dos, o molts seran los jutges, arbitres, o arbitradors, o aduocats en vna causa, entre tots del salari de hu sic cõtets. E si en vn proces, o instãtia de diuersas quantitats molts capitols se faran, vn salari tant solament puxan rebre, axi cõ si vn capitol tant solamèt ne era fet. E aço volem, e manam esser fet sots pena de cent morabatins de or per quiscuna vegada que sera fet en cõttrari commetidora, ordinations, cõtstitutiõs, o vsanças de alguna ciutat, vila, o loc, o cort, per las quals major salari se deja rebre, o sic acostumat, no contrastants en neguna manera. Aquellas empero, per las quals menys, o no res se deu rebre, o es acostumat, romanents en la força, e valor.

VII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxiiij.

COM en sentècias condemnatorias ques fan en las corts sobre vèdas de cèsals morts, e de violaris, los sauis, e assessors, e jutges consellant, o aquellas donant no hajan longa triga, ne ab treball entendre, o vaccar, cõ se faça de voluntat de las parts, ordenã, e statuim, que per donar la dita sentècia sobre violari, o censal mort de mil sous rēdals, o annuals, mes de deu sous, e sobre mil sous annuals, quantseuol mes puig vltra vint sous, los demunt dits no puxan rebre en neguna manera, sots pena de cent morabatins de or per quiscuna vegada que sera contrastat: e norelmenys aquella senten-

tia condemnatoria, si mes ne rebrã, sic irrita, e vana, perço que lo donant, en aço que haura delinquit, sic punit.

VIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxviii.

PART aço ordenam, e statuim, q negun jutge ordinari, assessor, o jutge qualseuol altre delegat, per consellar, o pronuntiar absolutio, o condemnatio de algun delat d' crim, alguna cosa rebre no gos en alguna manera.

VIII. LO MATEIX en la quarta Cort de Barcelona, Any M. CCC. Lxxxij. Cap. de Cort iij.

COM los sauis d' la vostra cort, de las sententias que donã en los fets criminals, encara de aquellas que han a dar, o donan per justitia absolutorias als delats innocents, de algun temps en la demanẽ, e prengan salari dels delats que absolon, e vullan auengadas hauer aytant, o mes, com ne haguera la cort, si fossen culpables, e facssen cõpositio, com pero no dejan res pendre del delat innocèt, que ja injustamèt es estat perseguit, e vexat d' presons, e de melsions, q placia a vos senyor prouoir, que de sententias ques donan per justitia absolutorias als delats qui no son culpables, no gozen res demanar, ne pendre, com en neguna cort nos faça, nis deja fer. Plau al senyor Rey.

Ferran

X. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xiiij. Cap. xiiij.

LOS salaris de tots jutges, reladors, arbitres, e dels altres de tot lo Principat de Catalunya, als quals p la cognitio, relatio, o noscio a ells de dret, cōsuetut, o costuma rebre es legut, quāt es a la primera causa, o instātia, per la quātitat en la demanda cōtenguda a tres diners per liura, e quant a la segona, e terça causas, o instantias de supplicatio, o appellatio, a dos diners per liura, per la dita quantitat tant solamēt, de, e entre ab dues parts haedoras, ab la present perpetual constitutio, de assentimēt, e approbatio de la dita cort moderam: axi que lo salari de algu dels defusdits en la dita primera causa, o instantia, quantitat de setanta cinc liuras, e en la segona, e terça causas, o instantias de supplicatio, o appellatio, quantitat de cinquāta liuras, de qualseuulla quantitat sic la dita demāda, no sobrepuig en alguna manera: a ço ajustat, que fetas del dit salari a qualseuol quātitat pujant quatre eguals parts, la vna en la cōtestatio del plēt, o en lo acte que per ella es haut, la segona publicats los testimonis, e las duas altras finalment dada la sententia, o si per las parts estara q̄ nos do, passat lo tēps qui per dret es atorgat, que la instantia peresca, e no en altra manera, sic pagadas; axi empero, que aquellas derreras duas parts de salari, quant sera en punt de fer la relatio, o de dar la sententia, abans de fer, o dar aquella, sien de posadas en loc segur

o, de aquellas en lo dit temps pagadoras sic prestada ydonea cautio, de la qual aquell a qui serā degudas, se deja tenir per content. E los aduocats de quiscuna de las ditas parts exegecan en la dita primera causa, o instantia tres diners, e en la segona, e terça causas, o instācias de supplicatio, o appellatio dos diners per liura, de la part que deffendran, e no mes auant: lo qual salari de vna part exhigit, en la dita primera instantia trēta set liuras deu sous, e en la segona, e terça instantias defusditas vint y cinc liuras, de qualseuol quantitat sic la demanda, no sobrepuig en alguna forma. Los jutges empero, o consellers de alguna causa de executio de qualseuol sententia donada, per lur salari, e treball de la sentētia, o consell que darā sobre la dita causa de executio en qualseuol forma, o manera, entre ab duas las parts mes auāt de vna terça del salari de la primera causa, e los aduocats dlas parts, mes auāt de la meytat de la dita terça de la part que deffendran, no gozen demanar, ne pendre en alguna manera. E si algū dels dits jutges, reladors, arbitres, aduocats, o dels altres defusdits demanaran, e rebran lo salari qui de alguna de las ditas causas los pertanyara, vltra la taxa defusdita, en tal cas, aquell qui lo dit salari contra la present constitutio hauria exhigit, o rebut, encontinent sic tengut restituir aquell en doble a la part daqui aquell hauria exhigit, o rebut, per lo qual salari li puxa esser feta executio prompta, sens alguna solemnitat de dret, per lo oficial de la ciutat, vila, castell, o loc hont

hont lo dit jutge, relador, o altres dels defusdits lo dit salari indegut hauria rebut, o exhigit, e vltra la dita pena, q̄ de tot exercici, e vs d̄ son officii per spay de vn any complit sic priuat, sens alguna gratia, o remissio: entenē empero, e declaram la dita cort approbat, quels defusdits en las causas de alguna graduatio faedora entre creedors de alguna heretat, propietat, o quantitat de diners, si la dita heretat, propietat, o quantitat de diners la qual feta graduatio se haura distribuir entre los dits creedors, no bastara, o no pujara en summa a totas las quantitats en las demandas que sobre aquella heretat, propietat, o quātitat seran fetas, per tots los dits creedors, que en tal cas, los dits salaris se hajā comptar, taxar, e exhigit, segons dit es, de tanta quātitat com valra, o sera la cosa que entre los dits creedors se haura a distribuir, e no pas de las quantitats que en cascuna de las ditas demandas seran contengudas, lo qual salari haja esser compartit a cascū creador a sou, e liura, prorata de la quantitat que la demāda de aquell cōtindra, e no en altra manera.

XI. FERRANDO segon en la primera Cort d Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxj. Cap. iij.

COM souint se esdeuinga, que donātse moltes declarations, o interlocutorias en vna causa, los jutges prenē per quiscuna vna terça, en axi, que apres no resta per pagar cosa alguna per la sentētia dif

finitiua, e a voltas se seue, q̄ los primitius jutges qui hā rebuts dits salaris, apres per mo rt, p absentia, o per suspitas, o aliās son remoguts, e no podē entreuenir en dita causa, e axi lo qui es posat en loc de ells, no te salari algu, pera declarar la diffinitiuua sententia, per ço proueim, que en qualseuol causa, per moltes declarations quey haja ans de la diffinitiuua sentētia, no puga esser pres mes auāt de vna terça, del salari degut per la sententia diffinitiuua: e si lo contrari era fet, que haja a restituir aquell, cō a indegudament rebut, romanēt hi tot temps dues terças per la sententia diffinitiuua. En totas las altras cosas romanēts las cōstitutions disponents dels dits salaris saluas, e illesas.

XII. LO MATEIX en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxiiij. Cap. xj.

MES volem, que tots los salaris de las causas de la Audiētia, e Cōsell Reyat, o del Portant veus de Governador, no hauēt Loctinent en Catalunya, juxta la forma, e taxa de las constitutions, sien del General, e aquells sien exhigits, e rebuts per persona per los Deputats en aço deputadora: e q̄ la sententia nos puga publicar, fins lo salari sic deposat: e volem que per exortio dels dits salaris se façā prōptas, e expeditas executiōs, en tal cas a costumadas: e si differentias exiran sobre las pagas dels dits salaris, aq̄llas hajā esser determenadas per dit Cōsell, seruadas las cōstitutions de Catalunya. E per semblantment orde

nam, que si apres que las causas serã introducidas en la dita Audientia, o Consell, se fermara compromís de aquellas en algu dels Presidets, o del dit consell, qui en ditas causas pronunciasen sententias arbitrals, q los salaris de las ditas sententias arbitrals sien del General.

XIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. L.

DEclarant, e moderant los salaris del jutges de reclams, e altres jutges de executiõs de censals, e violaris, o de scripturas de terç, statuim, e ordenam ab approbatio de la present cort, que si cõtra algu sera posat reclã, e lo deutor no posara rahons, e no haura contradicció en la executio, los dits jutges dels reclams per executions de las pensions dels censals, o violaris no hajan salari: e si rahons seran posadas, en las quals los dits jutges hauran declarat la executio faedora prestada cautio, hajã los dits jutges vna terça tantfolament de tot lo salari, e si declaran simplement la executio esser faedora, hajan tot lo salari, segons es acostumat: e si serã fetas oposicions en causas algunas de executio, lo creador instant dita executio no haja pagar salari, sino de la quantitat de que ell instara la executio: e si salari se haura pagar de dita quantitat de ques façan la oppositio, o oposicions, aquell hajan a pagar los dits opposants.

XIII. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij.
Cap. xxiiij.

MES auant statuim, y ordenã ab approbatio, e consentiment de la present cort, que quãt als salaris dels assessor dels Guernadors, axi de Cathalunya, com de Rossello, e Cerdanya, e altres jutges del present Principat, e Cõtats de Rossello, e Cerdanya, sie seruada la forma seguent, ço es, q de las causas que serã fins en deu liuras, hajan dos sous per liura, e de deu fins en cinquãta liuras vn sou per liura, e de cinquanta liuras en amunt no pugã hauer mes auãt de sis diners per liura: axi empero, que no pugã excedir lo salari de alguna causa mes auant de setanta cinc liuras.

XV. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M. D. x.
Cap. xxxvj.

COM de poc temps ença se sie introduit en la ciutat de Gerona, e en algunas otras parts, que lo jutge ordinari, o assessor exigia cinc sous per aconsellar lo official, per metre, o traure de la preso los delats, statuim, e ordenam, que de aqui auant per aconsellar de metre, o traure algu de la preso, no sie res exigit p algun jutge, o assessor.

XVI. GERMANA Consort, y Loctinent general de Ferrando segõ, en la Cort de Mõto, Any M. D. xij. Cap. iij.

STatuim, y ordenã, que los Deputats del General de Cathalunya reban de aqui auant per vn ministre de la casa de la Deputatio per ells

per ells deputador tots los salaris de las ditas sententias, e causas, y de aqlls tingan cõpte sparts, y de tres en tres mesos paguen, y comparteSCAN aqlls igualment entre los dits dotze juristas, sens deductio, o defalcatio alguna: entes, y declarat, que si las sententias no eren publicadas, e los salaris altrament no eren guanyats, q los dits salaris romangã depositats en poder del dit General, e no sien donats als dits dotze juristas, fins tro, e tant, que las ditas sententias sien publicadas, o altrament los salaris fossen guanyats, segons forma de las constitutions de Cathalunya.

XVII. LA MATEIXA en dita Cort
Cap. v.

PER quant se poria esdeuenir, que sobre la tatxa dels salaris de las causas de la Audientia, en las quals nos demanara quantitat certa, ocorrerian algunas differentias, volem, e ordenam, que aquellas hajan esser determinadas summariamente, y expedita, dins vuyt dies, per lo senyor Rey, o son Loctinent general, a consell de dos juristas per ell elegidors, a alguna de las parts no suspitosos, e que no siẽ del Reyall Consell, e lo mateix sie seruat, com se tractara de causas de vniuersitats, o de priuilegis, hauent los salaris de tals causas per arbitraris.

XVIII. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx.
Cap. vj.

COM per la cõstitutio feta en las darreras Corts de Montso, capitol v. començant. Per quant se poria esdeuenir, &c. sie estada donada certa forma, sobre lo tatxar, e moderar los salaris en las causas en que nos demana certa quantitat, e otras en la dita constitutio contentudas, la qual constitutio fins aci no es estada effectuada, e perque de aci auant nos pugan seguir altercations sobre dits salaris, statuim, y ordenã la dita cort approbant, que si los Deputats, e oidors de comptes se trobaran en la ciutat, vila, o loc hont se celebrara la Audiencia, q los dits Deputats, e oidors dins tres dies cõptadors apres que lo relador de la causa los haura fet notificar, hajan a fer la dita tatxa, los quals tres dies passats, si per los dits Deputats, e oidors no seran tatxats, se haja a fer la dita tatxa segons forma de la dita constitutio, e aço quant als salaris dels doctores del Reyall Consell: e si los dits Deputats, e oidors no eren en lo dit loc hõt se celebrara la Audiencia, sie seruada la dita constitutio.

XVIII. LO MATEIX en la quarta Cort de Montso, Any M. D. xxxij.
Cap. xxvij.

STatuim, y ordenam, que en las Audientias Reyall, y dels Portant veus de general Guernador en lo Principat d Cathalunya, y Cõtats de Rossello, y Cerdanya, Mestre rational, Balle general, Procuradors Reyals, y en otras qualseuol corts, y cõsistoris nos pugã exhigir salaris de jutges, ni d aduocat.

T ni de

ni de procuradors fiscals per la part que tocària a pagar al fisc, de la part que pledejara ab lo dit fisc, encaraq̄ en fauor del dit fisc fos declarat, sino en cas, que la part que pledejas ab lo fisc fos cōdemnada en despesas.

XX. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lvi.

STatuim mesauant, y ordenam, que lo Procurador Rey al dels Comtats de Rossello, y Cerdanya, y lo jutge, y aduocat, y procurador fiscal de sa cort no pugan demanar, ni exhigir salaris alguns, per via directa, o indirecta, de sententias, o prouisions de las causas en que sera declarat contra lo dit procurador fiscal, y en las otras, sino tant quant los es permes per cōstitutions de Cathalunya, y no altrament, sots pena de priuatio de lurs officis, incorredora ipso facto, sens altra declaratio.

XXI. PHILIP Princep, y Lo Cinēt general de Carles, en la primera Cort de Montso, Any M.D. xxxvij.
Cap. xxv.

A Instat a las cōstitutions sobre aço disposants statuim, e ordenā, que los salaris depositats pera las sententias diffinitiuas nos pugā liurar, ni esser repartits, sino que los Deputats tingan albara, o certificatoria escrita, o sotescrita del Canceller, Vიცancellor, o Regent la Cancellaria, y en son cas del assessor del Portant veus de Gouver-

nador, que la sententia es publicada.

XXII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxviii.

PER que es considerat, que axi conuindrie pera la expeditio de la iustitia, q̄ los salaris dels intermedis, o prouisions interlocutorias nos pugan rebre, sino al tēps que rebra lo restāt salari de la sententia diffinitiu, statuim, e ordenā, que se haja de posar en la taula de la ciutat de Barcelona, y en lo rebre de aquell sie seruada la forma, del q̄ es dit en lo salari de la sententia diffinitiu. Si empero las parts serā cōcertadas, y tãbe si per temps de tres anys haurā dexat la prosecutio de la causa, en dits casos, y qualseuol de aquells pugan rebre dits salaris dels intermedis, feta certificatoria d̄ dita concordia, o que la instātia per dit temps sie estada lexada.

XXIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxx.

PER quant los jutges de la Rota diffinitiuament se referuan major desliberatio sobre alguns caps, statuim, e ordenam, que en dit cas hajan de dexar vna terça de las tres terças pera la explicatio de major desliberatio, a si que no pugan hauer de vna causa per salari sino tres terças, conforme a las constitutiōs sobre aço disposants, y en cas se referuen liquidatio, que hajan vna terça de salari, vltra de las tres terças.

LOMA

XXIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lxviii.

ATtes que per cōstitutions de Cathalunya es ordenat, que los pobres no sien tēguts en deposar lo salari de las causas, y guanyant la causa los pobres, segons orde de ditas constitutions han de pagar lo salari, y perque la experientia monstra, que may, o tart se recorda algu, guanyada la causa, pagar lo que es obligat, perço statuim, y ordenam, que los Deputats del General façan exhigir per los officials, y porters qui van per la terra per exhigir lo dret del General, los salaris de las sentēias que los pobres hauran guanyat, en lo temps juxta forma d̄ la cautio, sens despesas del General, ni dels pobres, sino tant solament fent pagar als dits pobres las dietas que lo porter, o official executant vaccara, y estara fent la executio, a pres se sera presentat en lo loc a hont lo pobre a qui haura de fer tal executio habitara, y apres seran dits salaris exhigits, dits Deputats los hajā de girar, o ferne cōpte als doctors de la Audiētia, en la forma acostumada, y vltra que en aço noy haura dāy del General, sera fer benefici als de la Rey al Audientia, per los molts treballs que en fer iustitia sostenen.

XXV. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiii.
Cap. xxvij.

AB loatio, y approbatio de la present Cort statuim, y ordenam, q̄ los salaris dels jutges ordinaris del present Principat

de Cathalunya, y Comtats de Rossello y Cerdanya se hajan a deposar en poder del depositari, o clauari de la ciutat, o vila hont se tractara la causa, lo qual lo haja a tenir sens salari, ni cap sou, y lo jutge no puga leuar dit deposit, fins haja sententiat en la causa: y en la vila de Perpinya se hajā a depositar en la taula de dita vila, y lo mateix se haja de seruar en los diners q̄ proceiran de vendas d̄ bēs, per distribuir entre creadors.

XXVI. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv.
Cap. xxxviii.

COM sie fora de tota raho, y iustitia, que per ser los jutges ignorants, las parts sien vexadas en mes despesas, y salaris, dels q̄ per constitutio esta disposat, y se sie vist per experiētia, que molts voltas alguns jutges, axi de corts Reyal, com de Barons, sens esser requerits per alguna de las parts, per descairec de lurs conscientias, y per supllir a lur ignorātia, no volen pro ueir, o sententiar en algunas causas, sens vot, y parer de algu jurista, y fan pagar lo salari dels votats a las parts, vltra del q̄ a ell li cōpeteix, desijent proueir a semblāts abusos, statuim, y ordenā ab consentimēt y approbatio de la present Cort, q̄ los jutges qui volrā fer votar los processos de las causas q̄ deuant de ells se aportarā, si de tal vot no seran requerits per alguna de las parts, hajā de pagar los dits vots, del salari quels pertay per la decisiō de aq̄lla causa, sens poderne rebre alguna cosa de las parts.

T 2 DE

DE SALARIS DE
SCRIPTURAS IVDI-
CIALIS. TIT. VIII.

I. PERE terç en la Cort de Mont-
so, Any M. CCC. Lxiiij.
Cap. xviiiij.

LOS notaris, o scriuans de la cort nostra, o del Primogenit nostre, o del general Procurador, o Governador, o de son Portant veus, o de procurador del Ducat de Gerona, del Comtat de Cervera, o del Balle general de Cathalunya, o los jurats de aquells notaris, o scriuans, o substituents, per cascuna carta del proces original de menor forma tres diners, e de major forma sine diners de cascuna part, per carta de trãslat de menor forma tres diners, e de major forma sine diners de vna part tant solament puxan rebre: per appellacions empero presentar, e manamẽts en letras apposar, per scriure, e dictar aquellas letras, o cartas, o prouisiõs, com ja certa quitatio hajan, alguna cosa no rebã en nenguna manera: e en letras, o cartas clausura alguna no apposen, si dõcs aço la part nou requiria, e, o volia, e lauors salari vltra dõscẽts sous no puxã rebre, o hauer: los quals dõscẽts sous segõs lur treball, o la qualitat del negoci justament, e egual arbitrar, e cõpensar rasonablement siẽ tenguts: e si mal ho haurã arbitrat, per lo Cancellier, o Vicicancellor, o lurs loci-

nẽts, o per los assessors dels dits Portant veus, o de procurador, o d balle, a stament degut sie reudit: e si algũs notaris, o scriuãs dels demũdits aquestas tatxacions no seruaran, sien ipso iure infames, e de lurs officis, e tabellionat, e de la nostra cort, e merce en per totstẽps siẽ priuats.

II. FERRANDO primer en la Cort de
Barcelona, Any M. CCCC. xiiij.
Cap. viiiij.

ALS scriuãs de la nostra cort, e del Governador general dels Regnes, e terras a nostra Senyoria sotsmesos, e dels Portants veus de aquell, e als altres qualseuol notaris, e scriuãs, qui en lo Principat de Cathalunya en las causas son ajustats, totalmẽt ab aquesta perpetual cõstitutio prohibim, q̄ la meytat de la quãtitat q̄ es dada per salari als reladors, o jutges qualseuol, no gozen rebre, o de las parts exhigir, mas q̄ siẽ cõtẽts del salari, lo qual per scripturas es tatxat per cõstitutions, e a q̄lls qui lo contrari faran, ipso facto siẽ per tots temps priuats del officio, e hajã restituir, e tornar a la part, tot ço, e quant hauran rebut cõtra la tenor de la present constitutio.

III. IOAN Rey de Nauarra Lo dñet general de Alfons quart son germa
en la Cort de Barcelona, Any
M. CCCC. Lviij. Cap. v.

COM siẽ molt deuiãt de raho, e justitia, algu sie punit abans q̄ sie vist hauer culpa, prouehints als abusos en lo passat en cõtrari fets, ab approbatio, e cõsentiment de la present Cort statuim, sancim, e ordenã

ordenã, q̄ de aqui auant, per qualseuulla proces d regalia no puga esser fet penyoramẽt, o executio alguna, per salaris, peatges, treballs, despelas, o messiõs, en las casas, o bens de personas de algu, o alguns, contra lo qual, o los quals sie fet, os faça algu dels dits processos de regalia, fins sie ab sententia condemnat, o sie proceit acte, qui per final condemnatio es hagut en los processos, en los quals segons lur forma de proceir sententia donar no se acostuma, o sie feta compositio ab la cort, o auinença, o trãfactio ab la part, encara que per virtut, o causa dels dits processos sie trames fora la cort als locs, o habitacions de aquells, o altra qualseuol causa, de citations, inuentaris, presons de personas, o altre qualseuulla article, necessitat, o occurrentia dels dits processos: e si lo contrari per qualseuol official, o ministre sera fet, o attentat, sie hagut per priuada persona, e no li sie en res obeit: e no resmenys sie punit de pena de sinccents florins, guanyadors quant a la meytat al senyor Rey, e laltra meytat a la part lesa: e en cas, q̄ estãt la ordinatio sobredita, sie loc a exactio, o paga dels dits salaris, o peatges, statuim, e ordenam, que no puga esser exhigit; ne pres per los dits salaris, o peatges, sino en la forma seguent, ço es, q̄ lo principal executor en los dits processos assignat haja solamẽt vint sous, e lo assessor, si algu ni haura, dotze sous, lo scriua vuyt sous, e los porters, missatges, o verguetas quiscũ sine sous, per quiscũ jorn, vertaderamẽt, e sens frau se demostrara, p̄ causa dels dits proces-

fos serã anats, e hauran vaccat, e pus auant sots qualseuulla manera, o color no pugã exhigir, ne hauer: e si lo contrari sera per qualseuol attentat, sie tengut a restituir al doble, tot ço que mes auant exhigit, o pres haura, a la part de qui sera exhigit, o pres, encara sie punit per semblant pena, com demunt es statut, e ordenat.

III. FERRANDO segon en la segona
Cort d Barcelona, Any M. CCCC.
Lxxxiiij. Cap. xxxvi.

Reuocant qualseuol abusos, e defordens fins aci per los scriuãs fets, prouem, statuim, e ordenam ab cõsentiment, e approbatio de la present Cort, que los scriuans de manamẽt dels processos originals de forma major hajã deu diners per fulla, e dels translats, o copias sine diners per fulla, e del proces original de forma menor hajan sis diners per fulla, e dels translats, o copias tres diners p fulla, e no mes, segõs es ja disposat per la cõstitutio del Rey en Pere, comẽçat, *Los notaris, etc.* la qual volem en totas cosas sie obseruada: e q̄ en cascuna pagina de carta d full d proces major haja vint y sis lineas integras, e no menys, e vuyt dictions, o mots en cascuna linea, e no mẽys, e en los actes de forma menor quinze lineas integras, e no mẽys, e quatre, o sine dictions, o mots en cascuna linea, e no mẽys: e q̄ si dits scriuãs cõtrafarã a las cosas demũdidas, incorregã en las penas en las cõstitutions contengudas, de las quals se haja fer juy sumariamẽt per lo President, ab lo dit consell.

V. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxxiij.

MES auāt proueiñt a excessus salaris, que per los scriuans de manament, e secretaris algunas vegadas son presos, statuim, e ordenā, que en los salaris, tāt de publicar, e cloure las sententias, quāt encara de las prouisions ordinarias de iustitia, e extraordinarias, e de letras clofas, e altres actes, sien seruadas las cōstituciones de Cathalunya, e ordinations per predecessors nostres, e per nos fetas.

VI. CARLES en la segona Cort de Mōtso, Any M. D. xxxxiij.
Cap. vj.

STatuim, y ordenam encara, q̄ lo petitioner haja de tenir vna taula, o post en la sala de la preso, en la qual siē notadas, y scritas las taxas dels salaris, y hauerias, que per ordinations son taxats als scriuans, y altres officials de la cort, perq̄ los negociants per ignorantia no sien extorquits en sobrats salaris.

VII. LO MATEIX en la tercera Cort de Montso, Any M. D. xxxviij.
Cap. viij.

COM sie vist per experientia, que los scriuans de la cort Rey al del Portāt veus de Gouvernador general en lo Principat d̄ Cathalunya, e Cōtats d̄ Rossello, e Cerdanya han abusat en los salaris prenen dels processos de las enquestas, contravenints a la pragmatica feta per lo Rey en Pere terç, en Barcelo-

na a xiiij. de Dezembre del any M. CCC. xxxx. ab la qual es proueit, q̄ los scriuans no podē hauer dels processos de ditas enquestas, sino lo q̄ han los scriuans de las corts dels ordinarios de aquell loc hont se trobaran, perço statuim, e ordenam, q̄ dita pragmatica sie obseruada, remoguts qualseuol abusos fins aci fets.

VIII. LO MATEIX en la quarta Cort de Montso, Any M. D. xxxxiij.
Cap. xxxv.

MES auant statuim, y ordenā, que de aqui al deuant algūs senyors d̄ las scriuanias dels ordinarios Reyals del Principat de Cathalunya, y Cōtats de Rossello, y Cerdanya, ni lurs arrendadors, ni los scriuans qui en ellas scriuen, no gozen, ni pujan exhigir, ni pendre de algu dels litigats, ni de otras personas, per raho de las scripturas, y processos q̄ en ditas scriuanias se fā, mes salari del q̄ los es permes per cōstitutiōs de Cathalunya, y taxas de cascuna de las ditas scriuanias, sots pena de vint y cinc liuras Barcelonesas per quiscu, y per cascuna vegada que sera contrafet, la qual pena sie guanyada la meytat a aquell de qui sera estat exhigit lo dit immoderat salari, e laltra meytat al official qui fara la executio: e q̄ los jutges d̄ taula, encontinent q̄ haurā fetas las tres cridas q̄ acostuman fer en lo introit d̄ lur offici, de lur propria authoritat hajā d̄ inquirir sobre las ditas cosas, y q̄ los qui trobaran esser culpables hajā a punir en lo modo demunt dit: e los dits jutges de taula, en lo

introit de lur offici ne hajā de prestar sagrament, y homenatge, com fan de las otras cosas.

VIII. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles, en la primera Cort de Mōtso, Any M. D. xxxxviij.
Cap. Lxviij.

PER quant los notaris de Gerona, y tambe de otras veguerias, en las causas aportan per cōmisiōs Apostolicas, o appellatiōs, o aliās, cōptan per fulla del proces se fa en lur poder sis diners per fulla, y quatre de trāslat, cōtra la taxa Rey al, q̄ es quatre diners per fulla de original, y dos de trāslat, y de productos del proces primitiu cinc diners y malla per fulla per custodia, y en la Audientia Rey al no prenan sino vn diner y malla, de que muchas vegadas se produexen processos de la causa primitiua de mil fullas, y axi sens treball exigexen, y extorquexē molts grans salaris, perço statuim, e ordenam, que ningun scriua, o notari de proces algu se aport, o deuat jutge d̄ appels, o deuat cōmissari Apostolic en virtut d̄ appellatio, o appellatiōs q̄ no pugā exhigir de las productas dels actes primitius per custodia sino vn diner y malla per fulla, cō se serua en la Rey al Audientia, y del proces se fa deuant ells sino la dita taxa Rey al, y sera remediar grans extortiōs dels pobres pledejants.

X. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv.
Cap. xvi.

PER refrenar la desordenada cobdicia dels scriuans, los quals no han dubtat, ni dubtan de exhigir de las parts ignorats mes salaris de lurs scripturas judiciales, del q̄ estan taxadas per cōstituciones de Cathalunya, cōtra la expresa disposi tio de la cōstitutio feta per lo Serenissim senyor Rey dō Ferrando segon, en la segona cort de Barcelona capitol xxxx, statuim, y ordenam ab approbatio, y cōsentiment de la preset Cort, q̄ en quiscuna scriuania de las corts ordinarias dels presents Principat, y Cōtats, y en la casa de la ciutat, o vila, en loc q̄ publicamēt se puga veure, y legir, sie posada a despesas del senyor de la scriuania, vna taula de tots los salaris, axi de letras requisitorias vūlgarmēt ditas de fadigas, com de otras scripturas judiciales de causas majors, y menors, q̄ conforme a constituciones de Cathalunya tenen obligatio de pagar las parts litigants, com ja per nos fons pueit en las corts del any M. D. Liiij. cap. de cort xvij, y q̄ los Cōcellers, cōsols, paers, o procuradors d̄ qual se uol ciutat, vila, o loc sien obligats dins vn mes apres de la cōclusio de las presents Corts, fer instantia, q̄ las cosas cōtengudas en lo present capitol se cumplē, y que lo scriua qui rebra de las parts mes salari del q̄ en ditas taulas estara cōtinuat, cayga en pena de vint y cinc liuras per cascuna vegada, applicadora la meytat al accusador, y laltra meytat al veguer, o balle a qui se haura recors, y los senyors d̄ la scriuania q̄ instats p dits Cōcellers, jurats, paers, y cōsols, recusara fer ditastaulas, cayga en pe

na de cent liuras, applicadoras la meytat al official executant, y laltra meytat al hospital de aquella ciutat, o vila.

XI. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lxj.

MES auant statuim, y ordenā ab loatio, y approbatio de la present Cort, q̄ los proceffos originals, axi de causas ciuils, cō criminals, de aci auāt sien fets en forma de full complit, y no en quart de full, y en quiscuna pagina haja de hauer, y sien scritas trenta lineas, y en quiscuna linea vuyt dictions, o paraulas, y per quiscuna fulla cōtenint dues paginas, axi complidamēt scritas, y tenint las lineas, y dictions sobreditas sie donat al notari, y scriua per son salari vn reyal del original, y d̄ la copia deuyt diners per fulla, tenint tambel mateixas lineas, y dictions, y si noy ere lo complimēt, perda lo notari lo salari de aquella fulla, y aço haja loc tant en los notaris del Rey al Cōsell, com en los notaris Reyals dels ordinaris.

DE SALARIS DE DIETAS. TIT. X.

I. IACME segon, en la Cort de Gerona, Any M. CCC. xxj.
Cap. xxj.

STatuim, e encara ordenam, que algun joue, o procurador de draper, o de algun altre q̄ vaja fora las ciutats, o vilas, o locs, hont lo

creedor sera domiciliat, per demanar los deutes de son senyor, no haja, o puxa hauer, o exhigir per son salari, sino tantfolament dotze diners Barcelonesos per cascu die. E aço sie fet, sis vol aquell joue, o procurador vaja caualcāt, o a peu: e si de qui ne hauia, o rebia mes, quē sie punit.

II. ALFONS terç en la Cort de Montblanc, Any M. CCC. xxxij.
Cap. xxvj.

Approbants lo capitol fet per lo dit senyor Rey pare nostre en la Cort de Gerona, lo qual comença. *Statuim, e encara ordenam, que algun joue, o procurador de draper, &c.* per tal que los fraus, los quals cōtra lo dit capitol, e son enteniment hauem trobats esser fets, siē esquiuaus, statuim, e ordenā, que lo notari qui anira ab lo joue, o procurador, o encara aquell procurador, o joue no puxa rebre sino vn salari en vn die, jatsie que en aquell mateix die en molts locs, e cōtra molts deutors haja protestat, e aço entenē deure esser seruat en las veguerias, en las quals procuradors d̄ drapers, o daltres per protestar, o per deutes a cobrar, fins ara son acostumats de anar.

III. FERRANDO segō en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxij. Cap. Lviij.

Repellint, e de tot extirpant alguns abusos, per algutzirs, e scriuans, e altres officials fets, e comesos en la exactio de lurs salaris, e dietas,

dietas, confirmant la constitutio del Serenissim Rey don Alfons oncle, e predecessor nostre, comēçāt, *Com sie cosa molt deuant a raho, &c.* e en aquella añadint, e ajustāt statuim, e ordenā, que ans de la cōdemnatio dels delats no sie feta exactio, ni executio de salaris: e com molts voltas dits algutzirs, e altres, anāt en algūs locs per diuersos negocis, fan pagar a cascu contra qui van, integramēt totas las dietas, perço statuim, que per vna dieta no pugā hauer mes de vn salari, ans entre tots los negocis que portan, se hajan a compartir las dietas, e salaris.

III. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij.
Cap. xvj.

COM no sie ordenat per cōstitutio, lo salari que los reladors del nostre Rey al Consell han de hauer de las dietas de las anadas de visuras, perço ordenam, e statuim ab approbatio, e consentimēt de la present Cort, que los dits reladors no pugā exigir per dieta de ditas visuras mes auant de vint y quatre sous, ates que reben lo salari ordinari de lurs officis.

V. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M. D. x.
Cap. xxj.

Confirmant la cōstitutio feta per lo Rey don Alfons quart oncle nostre en la Cort comēçada en Barcelona vulgarment dita dels cēsals, en lo capitol xxj. co-

mençant. *Mes com molts vegadas, &c.* e a aquella anyadints statuim, e ordenā, que los assessors dels Portants veus de Governador, axi del Principat de Cathalunya, com dels Cōtats de Rossello, e Cerdanya, no pugan hauer per salari de dietas de visuras, sino quinze sous per quiscun die, reuocant qualseuol abusos fets en contrari.

VI. CARLES en la quarta Cort de Montso, Any M. D. xxxij.
Cap. xxx.

Volent obuiar a la exactio de immoderats salaris de dietas, statuim, y ordenam, que lo Balle general, y son loctinēt general, e ministres de son offici no pugan rebre per dieta mes salari, que reben los Portants veus de Governador general de Cathalunya, y los ministres de sa cort: los loctinents empero de dit Balle general de altres estacions fora de Barcelona no pugan rebre per dieta sino la meytat del salari del dit Balle general.

VII. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij.
Cap. xxvj.

PER quāt los salaris de las dietas dels notaris Reyals son per cōstitutio de Cathalunya taxats tantfolament a raho de vuyt sous per dieta, y dels porters a raho de cinc sous, y de grā temps en sa no volen anar defora, si nols crexē lurs salaris, diēt que dita taxa nols basta pera lur sustentatio, y sobre aço se

T 5 moguen

moguen moltes diffentiõs, statum, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que de aci al deuant, la dieta del notari qui vaja per receptio dels testimonis, o per alguna executio, o altres actes d lur exercici, sic taxada a raho de deu sous, y la del porter a raho de sis, y no pugã mes hauer, ni exigir, sots pena de perdre tot lur salari.

DE SALARIS DE CALCULATIONIS. TIT. XI.

- I. FERRANDO segon en la segona Cort d Barcelona, Any M.CCCC. Lxxxiiij. Cap. Lj.

ER quant se abusa de pendre salaris excessius de calculations, en tant, que moltes vegadas se deue, que los calculadors han mes salari de las calculations, q los jutges, ne aduocats: perço moderant dits salaris de calculadors, o estimadors, statum, e ordenam, que dits calculadors no hajan mes de dos diners per liura, de las summas que hauran a calcular, cõptant solament la summa, o del deu, o del deig, e no totas ensemps: entes empero, que los dits salaris, per grãs que fossen las summas, e per molts que fossen los calculadors, o estimadors, no pugã mes auant muntar de vint y sine liuras.

DE SALARIS DE SCRIP- TURAS EXTRA IVDI- CIALIS. TIT. XII.

- I. PERE terç en la Cort de Montso, Any M.CCC. Lxiiij. Cap. xx.

ER testaments, e codicils, o donatiõs p causa de mort, o altrás vltimas volũtats rebre, dictar, e en forma publica redigir, de bens valents mil sous, fins a quãtitat de deu milia sous, vltra vint sous, d valẽts deu milia sous, fins a quãtitat de sinquãta milia, vltra sinquãta sous, de valẽts de sinquãta milia sous, fins a cõt milia sous, e quãtseuol mes auãt pujẽ, vltra cent sous, tots los notaris de la nostra terra, sots pena d priuatio del officii ipso facto si lo contrari faran, mes auãt rebre no puxã: e la present taxatio en inuẽtaris qui per los dits notaris, o lurs jurats se fan de bẽs de algu, sots incorrimẽt de la dita pena se de ja obseruar: e aço no tãt solamẽta las cosas esdeuenidoras, ans a las passadas, e presents, pus q empero de las cosas demunt ditas las scripturas en forma publica no sien fetas, e a la part liuradas, volem, e manã esser estes: vltra empero los dits salaris, quiscun notari, per casun die que treballara en lo inuentari, o testament quis faran dins lo loc hont serã poblats, e domiciliats, sine sous, e per lo

e per lo die lo qual fora la ciutat, o loc exira, deu sous, e part aço, p cascuna carta de major forma quatre diners rebre puxan, e hauer: per aquesta empero taxatio als vlos, costums, e ordinations dels locs en los quals menys ne es rebut, en alguna cosa no volem esser derogat.

- II. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxij.

PER cartas despolis, e despollles, o de matrimoni rebre, dictar, e en forma publica redigir, tots los notaris de la terra nostra sien tenguts seruar en tota manera la taxatio seguent, q fins a quantitat de mil sous, vltra vuyt sous, e de mil sous fins a dos milia sous, vltra deu sous, e de dos milia sous fins a quatre milia sous, vltra quinze sous, e de quatre milia sous fins a deu milia sous, vltra vint sous, e de deu milia sous fins a vint milia sous, vltra quaranta sous, e de vint milia ensus, a qualseuol quantitat puig, vltra sinquãta sous no gozen rebre, e hauer. Per cartas empero de vendas de censals morts, e de violaris, e de apocas del preu de aqlls, fins a quantitat de sinquãta sous de pẽsio annual, vltra vint sous, e d sinquãta sous fins a cõt sous, vltra trenta sous, e de cõt sous fins a doscents sous, vltra quaranta sous, e de doscẽts sous fins a sinccẽts sous, vltra sinquãta sous, e d sinccẽts sous fins a mil sous, e quãtseuol mes auant munt, vltra cent sous, los notaris rebre no gozen, ne presumescan: manants a aquells, sots pena de priuatio de officii lur, que en frau de

aquesta cõstitutio, sobre los demũtdits censals morts, e violaris, no facan majors contractes, o mes cartas que no faeran, si la present taxatio no fos estada feta, e aquesta taxatio de censals morts, e de violaris, en las cartas ques fan, e faran de sentẽcias, axi judicials, cõ encara arbitrations, o compositions, volem esser obseruada: e si totas aquestas taxations los dits notaris no seruaran, ipso facto del officii de notaria siẽ priuats: si empero en alguna ciutat, vila, o loc menys eren taxadas, o menys erẽ acostumadas de rebre, aquells, o aquell dejan seruar, e tenir: e aço no tant solamẽt a las cosas esdeuenidoras, ans a las presents, e passadas, ab q empero las scripturas en forma publica no sien redigidas, e a la part liuradas, estẽdre volem, e manam esser estes: vltra empero las cosas demũtditas, si per las ditas cosas, o alguna de aquellas los demunt dits notaris, o lurs jurats fora lo loc en lo qual estaran, conuendra exir, per casun die los notaris dotze sous, e lurs jurats vuyt sous puxan rebre, e hauer, e no mes, sots incorrimẽt de la pena desus designada.

- III. FERRANDO segõ en la segona Cort de Barcelona, Any M.CCCC. Lxxxiiij. Cap. xxxv.

DESijãts subleuar nostres vassalls de questions, e plets, que se seguexẽ p causa de salaris de notaris de cõtractes, e scripturas grã temps ha fetas, e no demanadas, o ja pagadas, e per lo grã discurs del temps se podẽ tornar demanar, proueim, statum, e ab consentimẽt de la pre-

la present Cort ordenā, que los dits notaris hajan a demanar los salaris dels cōtractes, o scripturas que hauran tretas en forma, e liuradas a la part, dins tres anys, apres seran estas liuradas, e de las altras scripturas, e actes testificats, que no serā liurats en forma a la part, sino sera demanat lo salari a ells per aço pertanyent dins tres anys, passats aquells no pugā demanar salari algu de dits contractes, scripturas, e actes, ni de dits salaris se pugā fer juy, si doncs dits notaris, o scriuans no teniē carta, o albara, o sino demanauan las parts ques traguessen en forma.

DE NOTARIS, Y SCRIVANS, Y A QUE SON TENGVTS. TIT. XIII.

I. IACME segon, en la segona Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxviii. Cap. xviii.

Viscun notari, o scriua public, request per algu, se tēgut de fer totas cartas deuant nos, o deuant qualseuol altra persona, de qualque statmēt, dignitat, o condicio sie, per salari competēt, sens inhibicio, o empatxament nostre, e dels nostres, e de qualseuol altre, en altra manera, que ipso facto sie priuat del offici per tots temps, si doncs las ditas cartas no eren en perjudici, o dā del General de Cathalunya: e si pena li era imposada de fet, que

no li pogues esser demanada: e encara q̄ haja a posar en la fi de la protestatio, tot ço que aquell cōtra quis fara respondra, o dira dins spay de dos dies complits, si aquells volra lo responēt, apres que sera feta la protestatio, e si nou feya, que perdes lo offici, e passats los dits dos dies, lo dit scriua pugā fer la carta, e que no haja sperar respoſta, pus que no sie feta dins aquells dos dies.

II. ALFONS terç en la Cort de Montblanc, Any M. CCC. xxxiiij. Cap. xxxj.

NEgu de aqui auāt sie creat notari, o a offici de notaria sie admes, sino sera sufficient en scientia, e costums, e haja complida edat de vint y quatre anys.

III. P E R E terç en la Cort de Perpinya, Any M. CCC. Lj. Cap. v.

ORdenam encara, que si a algū notari, ço es de art de notaria en alguna ciutat, o vila, o qualque altra vñant, se esdeuēdra de qualque altra vñant, se esdeuēdra de offici de vegueria, o de ballia, o de qualque altre offici de jurisdicció esser proueit, aytal notari haja a cessar de vñar de offici d̄ la sua notaria, aytant com tendra lo offici demūt-dit: aço proueit, quel ordinari de aquell loc, o aquell mateix notari, si lo offici ordinari de aquell loc a ell sera acomanat, ans que del offici a ell comanat puxa vñar, a algun idoneo notari de aquell loc lo compliment, o perfectio, o clausura de las cartas

cartas per aquell notari rebudas comanar sie tengut,

III. L O M A T E I X en dita Cort Cap. xviiiij.

A Occorrer a la defidia que en los notaris, e tabelliōs fins aci es estada, volē, statuim, e manam, que qualseuol notari, o scriua qui la ferma de alguna carta rebra, scriga, o scriure faça en sos capbreus, o libres de notas la nota de la dita carta largamēt ordenada, e per cōsequencia de letras dictada, axi que en aquella nota no sie alguna abreuatura, que per la paraula *excetera* fins assi es acostumada esser feta, la qual nota certament scriure, o fer scriure sie tingut dins dos mesos apres la ferma de tots los cōtraents, e dels altres qui aq̄lla carta hajā a fer mar entreposada comptadors, aq̄lls empero contraents als dits notaris pagants la meytat del salari, de, e per aquella carta a ells pertanyent: si empero aquella carta, o cōtracte, sobre la qual aquella carta sera rebuda, a coneguda de saui, o de altra persona haura esser dictada, en aq̄ll cas, lo temps de dos mesos, a prop que aquella conexenſa sera entreposada, comēç a correr, e no abās: e aço mateix en testaments volē esser obseruat: lo terme empero de dos mesos, apres la publicatio dels testaments, la qual apres la mort dels testats deuant lurs amics se acostuma esser feta, e requesta daquen per aquell daqui es interes subseguida, comēç a correr, e no abans: e si peruentura lo testador en sa vida requeira, lo te-

stament feu en nota del capbreu, o del libre de las notas esser redigit, o scrit, aço lo notari dins dos mesos del tēps de la dita requesta sens tot mija següents sie tengut fer, aquell empero testador pagant la meytat del salari del testament a aquell notari: en los locs empero, hont ja es estat, e es ordenat, quels notaris hajā los testamēts en las notas dels capbreus redigir, sie seruat ço que ja en aquells locs es estat ordenat: e si las cosas demūt ditas, o alguna d̄ aq̄llas algun notari, o scriua sera trobat no seruar, del offici de tabellionat per sententia per totstemp sie priuat.

V. FERRANDO segō en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxiiij. Cap. xxxviiij.

VOlem, e manam ab approbatio de la present Cort, tolent lo grā abus ques fa en los processos, mirant a la vilitat de nostres vassalls, e al be de la republica, q̄ los jutges metan lo die, mes, e any en las prouisions que faran, e lo scriua, o notari de aquells en los originals, e translats meta tant solament de mot a mot la prouisio feta per los dits jutges, e la persona per qui li es presentada, sens ningunas altras prefatiōs, ni extensions.

VI. L O M A T E I X en dita Cort Cap. xxxviiij.

ME S volem, e manam, q̄ los testimonis quis daran, e produiran en las causas, se hajā a pendre per los scriuans de manament,

mēt, o per substituats de aquells, puix sien notaris habils, e sufficients.

VII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lxv.

ORdenam, e statuim, que en las Corts dels ordinaris de veugers, o fotsueguers, o balles de ciutats, o vilas Reyals, los scriuans no façan, o constituetscan substituats, sino personas sufficients per dits officis, de la sufficiētia dels quals substituats hajan a conexer los dits ordinaris officials, o lurs assessors.

VIII. LO MATEIX en la tercera Cort de
Barcelona, Any M. D. iij.
Cap. xv.

COM en la Cort per nos celebrada en lo monastir d̄ sancta Anna sie estada feta vna constitutio, començant, *Mes statuim, e ordenam que passats los dits terminis, &c.* ordenam, e statuim, aquella sie seruada a la letra, anyadint, quel scriua de manament qui contrafara a aquella, vltra las penas en que sera per cōstitutio incorregut, perda tots los emoluments de dita causa, e no pugá exigir res de la part, ni lo Cōsell Reyál hi pugá en res dispēsar en cōtrari: e sin sera feta querela al Cancellier, Viciaceller, o en son cas Regēt la Cancellaria, sie tingut comanar lo tal proces a altre scriua de manamēt. E perques poria seguir, que los qui scriuen ab los scriuans de manament detindrien portar dits originals als jutges, o reladors, ignorant ho los dits scriuans de manament,

en tal cas, certificat de aço lo scriua de manamēt, sie tingut, per lo sagrament, e homenatge per ell prestat, leuar lo proces al dit notari, o scriua qui aquell per ell menara, e comanar lo a altre qui serue la dita cōstitutio.

VIII. LO MATEIX en la Cort
de Montso, Any M. D. x.
Cap. xxxviiiij.

HAuent a cor la vtilitat de nostres subdits, e mirant lo be de la justitia, statuim, e ordenam ab loatio, e approbatio de la present Cort, que com se arrendarā las scriuanias de las cortz Reyals, axi majors, cō menors, dins los Cōtats de Rossello, e de Cerdanya, no sien aquellas arrendadas sino a notaris examinats, abtes, idoneos, sufficients, y de bona fama, y que aquelles sien regidas, e gobernadas per los dits notaris.

X. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx.
Cap. vij.

PER quant la experientia mōstra, que los plets se allargā algunas vegadas a culpa dels notaris qui differexē de portar los processos als reladors, perço statuim, e ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que si dins tres dies, apres que lo jutge, o relador haura proueit que lo proces li sie portat, no sera estat portat lo dit proces al relador, que ipso jure, & facto, lo notari perda lo salari, e si altra volta sera pro-

fera proueit que li sie aportat lo proces, e no li sera aportat dins altres tres dies, que la causa sie donada a algun altre notari, o scriua, y aquell tal notari, o scriua qui haura tardat en aportar dit proces cō dit es, no pugá per via directa, o indirecta hauerne res, ans si cosa alguna ne haura exhigit, ho haja a restituir, e lo relador com request ne sera, encōtinent vista la prouisio per ell feta que li sie aportat lo proces, e que lo temps sie passat, haja de leuar dit proces al dit notari qui haura tardat en aportar-lo, e proueir q̄ sie donat a altre notari, o scriua, segons q̄ alt es dit: entes empero, e declarat, sino hi hauia alguna justa causa.

XI. LO MATEIX en dita Cort Cap.
de Cort xj.

PLacia a vostra Catholica Magestat proueir, y ordenar, que los notaris, y scriuans dels processos se menā en las cortz del Governador, y dels ordinaris dels Cōtats de Rossello, y Cerdanya, hajan insertar totas las scedulas d̄ las parts en lo original proces, y los sie prohibit sots pena de priuatio d̄ lur officí, de dexar en blanc lo loc en dit original per insertar ditas scedulas: e que lo cōmissari, o jutge qui dara sententia ab proces q̄ no sien las scedulas ad longum continuadas, que ipso facto, e sens altra declaratio incorrega en pena de cent florins de or, y lo notari qui tal proces menara sie com dit es priuat de son officí, e tots los actes axi fets sien nulles, e incorrega en pena de cent florins

de or, per los inconuenients sen feuguen, en perdre las scedulas, y en special las que cōtenen las solemnitats, com son las assignacions a sententias, y publicatio de testimonis, per que mancāt hi vna de ditas scedulas, e, o cosas, la sententia es nulla, en gran dany, y despesas de las parts litigants, perque lo proces se ha de fer de nou. Plau al senyor Rey en respecte dels notaris, empero als jutges, o assessor que no pugá dar sententia en dit proces, fins ditas scedulas sie insertadas, e, o arreglat lo proces degudament.

XII. LO MATEIX en la segona Cort
de Montso, Any M. D. xxxiiiij.
Cap. vij.

STatuim, y ordenā, que los notaris, o scriuans qui rebran testimonis sobre enquestas criminals, hajā scriure tot lo q̄ dirā, o deposaran los testimonis, quant al que toca a offensas, y deffensas, faent al cas sobre lo qual dits testimonis seran interrogats, la pena dels contrafaents a nos, y a nostres successors, e als officials a quis pertanga referuada.

XIII. LO MATEIX en la tercera Cort
de Montso, Any M. D.
xxxvij. Cap. j.

PRimerament statuim, y ordenā ab loatio, y approbatio de la present Cort, que lo capitol xxxvij. de la Cort en sancta Anna celebrada començant. *Volem y manam ab approbatio de la present Cort, &c.* fet per lo

per lo Catholic Rey don Ferrando segon de immortal recort, en la segona Cort d Barcelona, sie estes als scriuans, e scriuanias dels Governadors, e altres officials ordinaris del dit Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, e Cerdàya, axi que dits scriuans no pogan posar en los processos ques farā per dits scriuans dels dits Governadors, e altres ordinaris, mes del que posan, e fan los scriuans de la Reyal Audientia.

XIII. LO MATEIX en la quarta Cort de Montso, Any M. D. xxxij. Cap. xxvj.

STatuim, y ordenam, que de aci al deuant no sien posats en lo criminal notaris, o scriuans, que sien conuersos.

XV. PHILIP Princep y Loctinent general de Carles en la primera Cort de Mòtio, Any M. D. xxxvij. Cap. xvij.

PER que se son vists, y se veuē quiscun die grans desordens, y abusos, en la multitud ques tenen de scriuents per los scriuans de manamēt, per als dits actes judicials, y per no esser examinats dits scriuans, si son habils pera dit offici, y encara si son de tal edat pera tant gran carrec, que sols deu esser acomanat a personas de molta confiança, per que ells son los que comunament scriuen los dits actes, y tenen las commissiōs pera rebre los testimonis, perço statuim, e ordenā, que los dits scriuents sien examinats, si seran pera

tal carrec, per lo Cancellier, Vicicancellor, o Regent la Cācellaria, y que no pugā tenir procuras alganas pera plets, encara que per si no donassen las scedulas, sino per substituets per ells, de causas quis portan en la mateixa scriuania, y q̄ no façan frau de communicatio de processos de vns scriuents a altres, y hajan de jurar en poder dels dits Cācellier, Vicicancellor, o Regent la Cācellaria, que no tingan pacte fet, nil faran ab alguna de las parts del proces, directament, o indirecta, del salari de las scripturas, o part de aquellas, ni promesa alguna, ni pacte ab aduocat algu, y que seruaran tota igualtat: e si en lo contrari seran trobats, q̄ sien priuats del offici de scriuents en la Regia Audientia, encarregantne sobre aço la consciencia dels dits Cācellier, Vicicancellor, e Regent la Cācellaria: y quant en lo que es dit, que los scriuents no pogan esser procuradors de causas, haja loc en tots los notaris, y scriuans de las corts Reyals de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, en las causas ques portan, o portaran en las scriuanias que ells son scriuents.

XVI. LO MATEIX en dita Cort Cap. xx.

Alstant a la constitutio en la Cort segona de Barcelona del Catholic Rey don ferrando statuim, e ordenam, que en lo primer testimoni ques rebra, sie sols posada la prefatio, y generalitats acostumadas, y en las otras seguēts sen faça summaria relatio, per &c. que altramēt,

altramēt, vltra q̄ no aprofita, es confusio en lo proces, y dāy de las parts.

XVII. LO MATEIX en la segona Cort de Montso, Any M. D. Lij. Cap. viij.

STatuim, y ordenam, q̄ lo scriua de la causa, sots las penas contēgudas en las cōstitutiōs sobre aço disposants, no puga restituir lo trāslat a la part, que no haja buydada la scedula, o supplicatio en lo original, o en lo trāslat de la altra part, ab lo qual aqui mateix se puga ordinar, y començar lo proces original, en cas que se perdes lo trāslat de la altra part, o la dita part los detingues, sens altra prouisiō faedora per lo jutge, de modo q̄ no se puga allegar per lo notari, que per no fer arreglat lo original d̄ ditas supplicatiōs, o scedulas, nol pot portar al jutge.

XVIII. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. xxxiiij.

PER que per experientia se es vist, que redunda molt grandany als litigants, per esser los notaris dels processos parents molt cōjūctos dels jutges, o reladors, o assessors dels mateixos processos, statuim, e ordenā ab loatio, y approbatio de la present Cort, q̄ ningu puga esser notari del proces, del qual lo auí, pare, fill, gēdre, germa, o cunyat, oncle, o cōsingerma sie jutge, o relador, o assessor, o aduocat d̄ la causa, sots pena de perdre lo salari de dit proces, y altra pena a arbitre del visitador referuada.

XVIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxv.

PER que lo orde es medi molt principal pera ministrat justitia, y encara q̄ sie feta la sala d̄l palau Reyat, per estar alli los notaris de las causas ciuils ques portan en la Reyal Audiētia, pero, per que molts notaris de ditas causas escriuen per otras parts fora la sala, y tenen taulell en la cort del veguer, o en otras parts, ab loatio, y approbatio de la present Cort statuim, e ordenam, q̄ los notaris de las causas ques portan en la Reyal Audiētia hajan de tenir son taulell en la dita sala Reyat, y alli scriure de proposit, y no pugā tenir taulell en altra part, sots pena de priuatio de lur offici de scriua de processos de la Reyal Audientia, de tota lur vida.

XX. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxij.

PER remoure la gran confusio quey ha en la sala Reyat dels notaris Reyals, los quals, apres de hauerse determinat de scriure p vn sol scriua, y aq̄ll hauerlos donat dels taulells q̄ en la sala tenē, no curā sino aportar causas per tots los scriuans d̄ manamēt, del q̄ redūdā molts grās dāys, per no saber en poder de quins notaris trobarā los processos, statuim, y ordenā ab loatio, y approbatio de la present Cort, q̄ ningu notari Reyat no puga scriure en la Reyal Audiētia sino per vn sol scriua de manament, y per aquell qui li haura donat taulell, y per aquell tal afoles portar todas las causas, e si contrafara, sie priuat de no scriure mes en la Reyal Audientia.

V. Lo ma-

XXI. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cortvij.

PER quant, per scriure los processos de las causas ques portā en la Rey al Audiencia, y en otras corts personas inhables en art d̄ notaria, se seguexen grans inconueniēts, y dāys a las parts, majormēt cō sen trobē algūs qui no tenē authoritat, perço supplica a vostra Magestat la present Cort, li placia proueer, q̄ algu no puga scriure los originals processos d̄ las causas d̄ la Rey al Audiencia, ni en las corts Reyals dels Cōtats de Rossello, y Cerdanya, qui no tinga authoritat Rey al, y en la dita Rey al Audiencia sien examinats p los Cancellor, y Regent la Cancellaria jūctamēt, y no separats, altramēt los actes siē nulles. Plau a sa Magestat, y que lo examē se fet per qualseuol dels dits Cāceller, Vicicancellor, o Regēt la Cācellaria, cōforme a la cōstitutio del any M.D. xxxxiij.

XXII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort.xx.

PER excusar los incōuenients, danys, y fraus ques seguexen, p rebre los notaris substituets dels scriuās de manament en la Rey al Audiencia los salaris de las scripturas, prouisions, processos, y altres actes de las parts, tocants a la causa, sens sabuda, e cabuda dels scriuans de manament, y sens continuarho en algun libre, cō se se seguit pagar las parts algunas voltas excessius, y exorbitāts salaris, y altres voltas pagar los dos vegadas, supplica la present Cort a vostra Magestat li placia

statuir, y ordenar ab loatio, y approbatio lur, q̄ quiscu dels dits notaris substituets haja de tenir vn libre de rebudas, en lo qual haja de cōtinuar lo q̄ per las parts, y quiscuna dellas li sera donat axi dels originals processos, cō d̄ qualseuol altres actes, y salaris resultāts d̄ aq̄lls, posant los nōs, y cognōs dels qui pagarā, y la raho per ques paga, ab la jornada, la qual continuatio haja de fer en presentia de la part, y vltra de aço haja de donar albara particular a la part sil volra, y rebuts los tals diners, dit notari dins spay de tres dies continuos hotinga d̄ notificar al scriua de manamēt per qui scriura, y en absentia de aquell al scriua de manamēt qui per ell tindra carrec, donātli la sua part lin tocara, pera q̄ se firme en dit libre, al peu hōt estara continuat dit partit, en senyal de esser pagat de la sua part, sots pena al notari qui contrafara al demunt dit, ipso facto de ser priuat de scriure mes en la Rey al Audiencia. Plau a sa Magestat.

XXIII. LO MATEIX en la Cort de Mōtso, Any M.D. Lxxxv. Cap. xxij.

PER quant se poden fer molts abusos, y cometre falsedats en la receptio dels actes quis prenē per substituets de algū notari, abonāt dits notaris, ab la bona fe q̄ tenē de son substitut, tots los actes q̄ dit substitut haura pres en nom seu, encara que del negoci que se es cōtractat no hajā tēguda noticia alguna, fins a tāt aporta, o enuia lo substitut la copia del acte q̄ en nō seu assereix hauer rebut, pço statuim, y ordenā ab con-

ab cōsentiment, y approbatio de la present Cort, q̄ ningu cō a substitut de notari puga pēdre en nō de aq̄ll ningun acte, si ja no estara en la mateixa casa del notari, y tindra tal sufficiencia, y experientia, que son amo li puga cometre los negocis d̄ la notaria, o no tindra expressa, y particular commissio del notari per qui pēdra lo acte, de manera que lo poder se sols pera rebre las fermas dels absents, y no per altre respecte, sots pena de nullitat de tals actes, dels quals no sen puga hauer raho en juy, ni fora de aquell.

XXIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxiiij.

PER quant experientia euidētment ha mōstrat, que per defcuyts, o negligentias dels scriuans de manament, es a saber, per no assistir ells, y tenir las mans, com son obligats, en los negocis judicaris, los notaris Reyals sos substituets donan molts voltas mala expeditio, y fan mals tractes a las parts, y negociants qui tenen negocis en lur poder, extorquint de aq̄lls salaris immoderats, e de la mateixa manera es molt cert, y notori, que los notaris qui com a substituets de dits scriuās de manament van fora per executions de sententias Reyals, letras de reclams, y altres prouisions Reyals, fan tambe molts extortions, y vexacions a las pobres parts executadas, anant molts vegadas dits notaris, y altres ministres qui vā per effecte de ditas executions, sens licētia, com tenen obligatio, y aportant sen

dos, y tres, y mes negocis, sens releuar dietas, ni gastos a las parts executadas, ans be exigint ordinariamente de cada vna de ellas integrament totas las dietas, com si anauan per vn sol negoci, y volent las parts donar quexa dels excessos, y extortions los son estadas fetas, per a nar dits notaris latitāt, no poden hauer justitia, ni raho de ells, ni dels scriuās de manament, deuāt del Cancellor, ni regent la Cancellaria, y de cansadas las parts hā de dexar de pseguir sa justitia, pertant, per obuier a tants grans danys, fraus, y excessos, supplica la present Cort a vostra Magestat, sic de son Rey al seruey, ab loatio, y approbatio de la present Cort, q̄ remoguts dits abusos, de aci al deuāt los scriuans de manament hajan de aportar ditas causas en nom seu propri, y ells fer lo exercici personalmente, axi en las causas ciuils, cō criminals, y en totas instācias, y exposicions de reclams, y altres negocis se euocaran a la Rey al Audiencia, sens comanar ditas causas a dits notaris sos substituets, e en cas q̄ las acomanē, dits scriuans de manamēt siē tinguts, y obligats de tots los dāys, extortions, y altres interēssos peccuniaris q̄ dits substituets hauran causat, e donat a las parts, y pagarho prōptamēt ab declaratio, la qual haja de fer lo Cancellor, o Regent la Cancellaria, e la mateixa forma se tinga ab los notaris scriuen las causas criminals, en los salaris desmesiadament, e indeguda exhigits. Plau a sa Magestat que quant als salaris se guarden las constitutions, leuats tots abusos, y los contrafets sien castigats,

DE ACTES, Y SCRIP-
TVRAS DE NOTARIS
DEFFVNCTS. TIT. XIII.

I. CARLES en la Cort de Barce-
lona, Any M. D. xx. Cap.
de Cort x.

Placia a vostra Ca-
tholica, e Reyat
Majestat statuir,
y ordenar, q̄ mo-
rint algun notari
en qualseuol loc
Reyal del Princi-
pat de Cathalunya, y Comtats de
Rossello, y Cerdanya, apres de ha-
ner feta la nouena, los rectoris ab al-
tres notaris del collegi hahōt haur-
ra collegi de notaris, e hahont non
haura, los regidors de la vniuersitat
prengan ab inuentari las scripturas
del notari mort, e altras q̄ tingues, y
q̄ las comanen a vn notari, a bene-
placit del hereu del quōdam nota-
ri. E los qui vuy tenen scripturas de
notaris morts, dins mig any las hajā
de vendre, o donarlas, o posarlas en
mās de vn notari de bona fama, cō
vuy en die estigan moltas scripturas
de notaris en mās de viudas, y mer-
cadors, y menestrals, y capellans, y
aço sots pena que aquellas scripturas
siē confiscadas a la cort Reyat, y que
aquellas las hajā a vēdre a notari de
bona fama, y vida, y lo proceit siē de
vostre Alteſa, aplicat als emolumēts
Reyals, si dōcs lo notari qui mort fe-
ra, no las hauie ya lexadas a altre no-
tari. No entenē empero esser cōpre-
sas la ciutat de Barcelona, ni altras
ciutats, vilas, o locs, en los quals per

priuilegi es altramēt disposat, ni per
lo semblāt siē entesas las scriuanias
priuilegiadas, o forçadas, y que sien
feruats los priuilegis de la vila de
Perpinya. Plau al senyor Rey.

DE FE, AVTHORITAT,
E CHALENDARI DE
CARTAS. TIT. XV.

I. VSATGE. Si quis vel testamentum.

Sialgū, o testa-
ment, o carta
firmada de al-
guna contesa
en plet mon-
strara, e de la
altra part, ni
per testimo-
nis, ni per fermas scripturas pora es-
ser cōuēcut, lo jutge diga ço q̄ dret
li siē vist, e serue a cascun son dret.

I. P E R E terçen la Cort de Per-
pinya, Any M. CCC. Lj.
Cap. xxxv.

C O M en temps passat nos ha-
jā feta vna pragmatica sanc-
cio de la tenor seguent.
*En nom de Deu siē manifest a vni-
uersos, que nos en Pere per la gratia
de Deu Rey de Arago, de Valen-
tia, de Mallorcas, de Sardenya, e de
Corcega, e Comte de Barcelona, de
Rossello, e de Cerdaunya. Attenents,
que axi com los dits dels sançts pa-
res commemoran elegantment, e la
santa pagina, fonament de la salut
eternal, probablemēt testifica, de tāt a
potētia, e immēsa virtut es estada la
Natiuitat*

*Natiuitat de nostre Senyor, e de tust
Redemptor, la qual nos principal-
mēt entre los altres articles de la fe,
per reuerētia de la sua mare, e per spe-
cial deuotio, e solemne honrament,
singularment colem, quel huma-
nal linatge de la fe christiana, pres
de aqui principi de la sua saluatio,
piadosament som induits la sua me-
moria celebrar: emperamor de aço,
jatsi que en altra manera, axi com
es legut a cascu dels Reys, e Prin-
ceps, per dispositio dels nostres Illu-
stres predecessors de benauenturada
memoria siē estat per lur beneplacit
observat fins aci: nos de la dita de-
uotio encesos, e perço q̄ pus souint la
dita Natiuitat de nostre Senyor en
memoria siē hauda, fem edicte, sta-
tuim, e encara ordenam, que del
die de la instant Natiuitat de nostre
Senyor daqui auant perpetuament
comptador, en cartas publicas, in-
struments, letras, scripturas vni-
uerses, e sengles, qui de nostra in-
signe Cācellaria, de la qual, axi com
de la font los petits rius ixen, e pre-
nen naximent, daqui auant exiran,
aytal orde siē observat sobre lo cha-
lendar, çoes, que començant lany,
de la Natiuitat de nostre Senyor siē
comptat, e encara foragitats idus,
nonas, e chalendas, continuant los
locs, e nombre de dies, e lo nom del
mes, e lany, en, e sots los quals seran
donadas, e fetas, e seran fets sengles
publics instruments, cartas, letras, e*

*scripturas, e en aquellas la manera,
la qual, e axi com del present statut
es atrobada, siē observada. Aço ma-
teix encara volem esser fet, e fem
edicte, e encara ordenam irreuocable-
ment observador en los officis subse-
guents, çoes a saber, del Mestre ra-
tional, Thesorer, scriua de ratio, pa-
nicer, e de tots los altres officis de ca-
sa nostra, e encara en las cortis dels
Regents lo officio de Procuratio no-
stra general en Arago, Valētia, e Ca-
thalunya, e de las Governacions de
Mallorcas, de Sardenya, e Corce-
ga, e dels Comtats de Rossello, e
Cerdanya demunt dits, e general-
ment de tots ordinaris nostres consti-
tuits dins la procuratio, e governatio
demunt ditas. Manants doncs ab la
present al amat nostre notari, tenint
los nostres segells, e als secretaris, e
altres scriuans nostres, e encara als
scriuans dels officis de las cortis totas
demunt ditas, e al Canceller, e als
majors dels dits scriuans, als quals
se pertany la correctio de aquells, pre-
sents, e esdeuenidors, que aquest edi-
cte, statut, ordinatio, e aquesta no-
stra voluntat per tots temps tengan,
e obseruen, e no façan contra, o per-
metan esser fet, si la ra, e indigna-
tio nostra ells desijan esquiuar. E en
testimoni, e memoria de las cosas
dessus ditas manam la present robo-
rada ab muniment de segell de la
Majestat nostra. Dada a Perpinya
a setze dies del mes de Decembre en*

lany de la Natiuitat de nostre Senyor M CCCL. e de aquella pragmatica sancçio alguna diuersitat se seguiria, si doncs egualmēt per tots los locs del Principat de Cathaluña, e en cascunas cartas, o scripturas per cascuns, e en cascunas corts nostras, e de cascuns altres, e encara fora las corts, en qualque manera faedoras, fos posat aquell mateix chalendari, perço de la dita pragmatica sancçio faents general cōstitutio de Cathalunya, de consell, e approbatio, e consentiment de la dita Cort ordenā, e statuim, q̄ en cascuns locs de Cathaluña, e en cascuns instrumēt, o scripturas, en las corts, e fora, segōs q̄ dites, faedoras, se obseruat lo chalendari dī die, e any, segōs la manera en la dita pragmatica sancçio cōtēguda.

DE ACTIONS, Y OBLIGATIONS. TIT. XVI.

I. PERE segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiiij. Cap. xxvj.

N Vll caualler, o altre hom franc per deute no se pres, ni pres encara se detingut.

II. ALFONS segō en la Cort de Montso, Any M. CC. Lxxxviiiij. Cap. xxiiij.

O Rdenam, e statuim, que algūs homens no puxan esser presos, o retēguts en persona per algū deute, sino era per carta de comanda.

III. IACME segon, en la primera Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxxj. Cap. xxxiiij.

A Lgun hom no se pres personalment per deute, saul priui legi, o costuma escrita, e salua comanda.

III. LO MATEIX en la segona Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxviiiij. Cap. xxviiiij.

P ER negun deute no se fet de aci auant homenatge en Cathalunya null temps, sino era deute q̄ fos degut per fi de preso de si, o de lon amic, o per matrimoni: e si cōtra era fet de aci auāt, quel contracte no haja valor: e encara q̄ algū scriua, o notari no gos fer carta cōtra aço, e si ho feya, q̄ la carta no hajes valor, e encara q̄ perdes lo offici lo scriua, e lo notari per tots temps.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxiiij.

S I deute es degut a algun hom, per quis deja tenir hostatges per sacrament, o no, si aquell aqui es degut lo deute ne fa elogament de paraula, o ab carta, o letra, si son molts deutors, o fermanças en la obligatio, e lo creador ne volra elongar lo vn, o molts de aquells, que per lo elongament, o elongaments fets, sis vol sien fets vna vegada, o molts, la carta del deute, o lo sacramēt, e lo homenatge no valla menys, ans se en la força, e valor, si doncs lo creador tots los altres no elōgaua, o en la carta fos contengut lo cō-

lo cōtrari: e aço entenem ay tambe dels deutes que ja son fets, com dels deutes esdeuenidors. Mas nos façā homenatges d' aqui auāt per deutes, sino per las rahons demunt ditas.

VI. LO MATEIX en la Cort de Leyda, Any M. CCC. Cap. vnic

A Tots se manifest, que com sobre vn capitol fet en la general Cort vltimament celebrada en la ciutat de Barcelona per nos en Iacme per la gratia de Deu Rey de Arago, de Valētia, de Murcia, Comte de Barcelona, e de la santa Esglesya Romana estendarder, Admirall, e capita general, sobre aço q̄ per negū deute se fet de aqui auāt homenatge en Cathalunya, per algū tēps, sino per deute, lo qual fos degut per fer fi, o remissio de preso del deutor, o d' son amic, o per deute q̄ fos degut per causa de matrimoni, e si de aqui auāt fos contrafet, lo cōtracte no valgues, e q̄ negu scriua, o notari no gosas fer cōtra aquestas cosas, e siu fes, lo cōtracte no valgues, e encara q̄ lo notari, o scriua fos priuat d' aqui auāt perpetuamēt del offici, com resulta dubte sobre aço, cō nos hajessem promes a la noble dona Guillelma de Mōtcada, q̄ permetriem ella tenir, e hauer tot lo tēps de la vida sua certas ciutats, castells, vilas, e locs, e encara veguerias, las quals nos a ella haviē atorgadas de la vida sua tātfolamēt, e cōpliriē, attendriem, e seruariē a la dita dona totas las cosas a ella donadas, atorgadas, e promesas per nos, e per las

ditas cosas hajessem promes donar certas fermanças, qui a las ditas cosas ab juramēt, e homenatges se obligassen, segōs en lo instrumēt de la dita donatio plenament es cōtengut: e nos volents cōplir las ditas cosas, donassem, o entenessem dar a la dita noble en fermanças per las cosas demunt ditas certs nobles, e certas vniuersitats, e encara certs ciudadās, segōs era ordenat fer, en Pere d' Vilar de bo per authoritat del Illustrissim senyor Rey en Pere de clara memoria pare nostre notari de Barcelona, e per tota la terra, e senyoria del dit senyor Rey, per lo qual haue manat instrumēt esser fet de las cosas demunt ditas, dix, q̄ com en lo dit capitol se prohibit esser fet homenatge en Cathalunya per deute, e lo deute, se paraula, segōs intētio del dret generalment comprenēt totas cosas, a las quals, axi de qualseuol promissio, cō per causa de prestic, cō encara per qualseuol credit, com encara per delictē, algu se obligat, el notari no deu, ni pot instrumēt, o instrumēt fer ab homenatges, e homenatge de las cosas demunt ditas, ans q̄ aquellas siē estadas en manera alguna declaradas, e cō nos diguessen la dita paraula, deute, en lo dit capitol posada no deures estendre, sino al deute tantfolamēt q̄ fos degut per lo prestic, lo qual consisteix en nōbre, pes, e mesura: nos volents las cosas demunt ditas ab deguda forma esser declaradas, congregats, e assistents a nos altres lo venerable, e religios en Ramō per la gratia de Deu Bisbe de Valētia, los nobles en Armengau Cōte de Vrgell,

Huc de Mataplana Cõte de Pallas, Guillem de Argensola, G. Dentesa nobles de Cathalunya, en Berenguer de Boxados, Pere Arnau de Ceruera, G. de Pons, e Galceran de Miralles cauallers de Cathalunya, R. de Sanctcliment, R. Rodon, Ramon Moliner, e Pere del Bose ciutadans de Leyda, e Domingo Garcia de Tauri Cabiscol de Tarragona, Ra. de Tollano, e Ramon de Besalu juristas vist, e diligẽtmẽt mirat lo capitol demunt dit, e la virtut, e potestat de la dita paraula de *deute* discutida, e entesa, de consell, e assentiment dels demunt dits diem interpretador, e esser declarador, q̄ en la constitutio del dit capitol fon de intentio nostra, e de la Cort demunt dita, que la dita paraula *deute*, de la qual es feta mentio en lo dit capitol, se estengues, e entenes tant solament als deutes que son deguts, es deuriem per prestics contractats, e contraedors, començats, e començadors apres de la celebratio de dita Cort, e apres la publicatio de las ordinations, constitutions, statuts, e capitols en la dita Cort cõstituits, e ordenats, e no a altres deutes, q̄ per altres contractes son començats, e de aqui auant se començariẽ. Emperamor de aço manam a tots, e sengles Procuradors, balles, e altres officials, e subdits nostres qui ara son, e per temps serã, que la interpretatio, e declaratio demunt dita per ferma hajan, e obseruen, e façã per tots inuiolablement esser obseruada, e cõtra aquellas, o alguna cosa de aquellas no vingã, ne algu venir permetan per alguna raho. Fet es estat en

la ciutat de Leyda a xiiij. de las chaldendas de Iuliol, any de nostre Senyor, M. CCC.

VII. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any CCC. xxj. Cap. v.

STatuim, que lo capitol fet en la dita Cort de Montso, qui comença. *Ordenam, e Statuim, que alguns homens no puxan esser presos, o retinguts en persona, &c. sic seruat.* E declaram, statuim, e ordenam, que cascun, contra lo qual mostrada sera per lo clamãt carta publica de pura comanda, ço es a saber, en la qual no sie cert terme, o jurament, o fermaça, sic pres, e pres sic retingut en persona.

VIII. MARIA Consort, y Lo Rinẽt general de Alfons quart en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xxij. Cap. xvj.

ALa condicio feminil volents defferir, e volents conseruar honestat de aquella, ordenã, e statuim, que alguna fembra, per vigor de carta de comanda, scriptura de terç, o de altra qualseuol scriptura priuilegiada, o de altra qualseuol obligatio, no puga esser personalmente presa, o mes en preso, e que a aquesta constitutio no puga en alguna manera, encara mijẽtant sagrament, renuntiar: ans tals scripturas, e obligations, de assentiment, e approbatio de la dita Cort, tant quant tocan la preso, volem, e declaram ipso facto esser nullas, e freturar de tota efficacia, e valor, e lo notari qui tals scriptu

scripturas, sagraments, e obligatio rebra, perda lo offici de notaria.

VIII. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. Cxv.

PER defferir al stamẽt militar, y a la autoritat de aquell, ampliant la cõstitutio del Rey en Pere segon, en la Cort de Barcelona cap. xxvj, qui comença, *Null cavaller, &c. statuim, e ordenam, que ningun caualler, o altra persona que gaudezca de priuilegi militar, per rigor de carta de comanda, scriptura de terç, o de altra qualseuol scriptura, e o obligatio priuilegiada, no puga personalmente esser pres, o mes en preso, e q̄ en aquesta constitutio, ni a la constitutio del Rey en Pere segõ en la Cort de Barcelona cap. xxxv. començat, Animals, &c. en quant diu que no pugan esser executats als cauallers armats, ni caualls, no puga en ninguna manera, encara mijẽtant sagrament esser renuntiat, e las tals scripturas, e obligations, tant quãt tocan la preso, y las ditas renuntiations, volem, y declaram ipso facto esser nullas, y de ninguna efficacia, o valor, sospenent quant en aço la autoritat als notaris, de poder rebre semblãts cartes.*

DE DEVTORS DE VNIVERSITATS. TIT. XVII.

I. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. xxiiij.

CAR souint se effeue, que apres de ser feta extractio de alguna persona en algun offici public de alguna ciutat, vila, o loc del present Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, per esser deutor de aq̄lla vniuersitat li fan punt, y ne trauen vn altre, de hont se seguexẽ en tots los veïns, y poblats en aquella vniuersitat grans passions, y rancors de animo, per pretendre lo extret, que li han fet agrauẽ en traure altre, desijãt perço cõseruar entre las republicas de dit Principat, y Cõtats tota vnio, pau, y cõcordia, y obuïar a ditas rancors, y passios de animos que de ditas segonas extractions resultan, statuim, e ordenam ab cõsentiment de la present Cort, que ningun deutor de alguna vniuersitat, de qualseuol summa, o quantitat sie, e, o de clauari en nom de dita vniuersitat, puga cõcorrer en los officis de aquella, que vuyt dies abans de la extractio no haja pagat integrament lo deute, realment, y de fet, y si dins dit termini no haura feta fe ab partida de taula, o albara del clauari, o altre receptor de dita vniuersitat, com ha complidament pagat son deute, haja de ser extret de la bossa, perque no puga concorrer aquella vegada, saluats los priuilegis de las ciutats, vilas, y locs sobre aço disposants.

QUANT LO PARE ES OBLIGAT, PER LO FILL. TIT. XVIII.

V 5 Vfatge

I. VSATGE. Quod si filij.

S los fills als senyors d' lurs pares algũ dá faran, lo pare destrenya los fills, q̄ aquell fort fet esmenen, e redrecen als senyors, o ell ho esmen per ells, e si fer no ho volen, desheret los de tot en tot, els desmantenga sens engan.

II. VSATGE Item statuerunt lo iiii.

Item statuiren, que si negun fill dels magnats de la terra, axi dels majors, com dels menors haura fet mal a negun hom, de castell de lur pare, o de la honor de aquell, o ab los homens, que ell destréga son fill, e los homens terratinents, de redreçar lo mal que hauran fet, o ell redreço lo per ells. E encara si lo fill, de altres locs, no del honor del pare, ni del castell, ni ab los homens del pare, fa mal a negu, no torn al castell del pare, ni en honor, ni lo pare, ni la mare li façan algun be, nil cobren en res, e siu fan, esmen lo mal quel fill haura perpetrat, els homens que ab ell menats haura.

I. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lxxxviii.

COM lo fill viuint lo pare no tinga legitima en sos bens, ni pugada demanar aquella, y per

cõseguent lo fisc no pot dir, que per lo delict del fill pugainstar en los tals bens executio, perço statuum, e ordenam ab consentimēt de la present Cort, q̄ leuats tots abusos, nos pugaviuint lo pare, o la mare fer executio per delict algu del fill, ni per altra qualseuol occasio, o causa ciuil, y criminal en los bēs del pare, o de la mare, ab titol, ni occasio de la legitima del fill, y si algun jutge proueira la tal executio, incidisca en las penas posadas per als qui contrafan a constitutions, o altras leys de la terra.

DE COMPRA, Y VENDIDA. TIT. XVIII.

I. VSATGE. Christiani.

LOS Christiās no venan armas a Sarrahins, sino d̄ consentimēt del Princep, e aq̄lls qui ho faran, las armas que vendas hauran recobren, per be q̄ greu los sie, e si nou fan, que donen cent onças de or a la Potestat. Semblantment composen, sils venen condit, contradient la Potestat. Aquella mateixa compositio faça, qui fara a saber a Sarrahins caualcada, ni ardit del senyor, nel descobrira de son cõsell, ne de sos secrets, e que esmen lo mal quen exira.

II. VSATGE. Statuimus, quod alii quis clericus.

Statuim,

STatuim, que algun clergue no gos la cosa immoble donar, vèdre, o obligar, o ferne stabliement perpetuu, o en alguna manera alienar, sens permissio, o subscriptio nostres, e si per vètura ho presumira fer, sie haut per nulle, e irrit, e pena de degradatio (la qual dret canonic imposta per aytal culpa) exigent iustitia li sie imposta: e noresmēys nos aço, axi com a fet contra forma de dret, curam reuocar, aço mateix en las cosas qui son ja alienadas fermament statuentes.

I. PERE segonen la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiiij. Cap. xxxij.

EN las vendas de rēdas que de aqui auant farem, no venam cort, ballia, o encara vegueria, com per aço, sis faya, poria la iustitia deperir, e los sotsmesos serien oppremuts.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. L.

STatuim, atorgam, e encara ordenam, q̄ nos, ne los successors nostres no puxam cõprar dins los termens de algun castell de Barro, o de caualler, o de algun altre qui nos tenga per nos, algun alou de negun alóer, qui aqui sie.

III. PERE terç en la Cort de Cervera, Any M. CCC. Lviiiij. Cap. xxj.

ORdenam part aço, que negũ no gos vendre, o comprar al-

gun mul, o mula per major preu de trenta liuras Barcelonesas, e si lo cõtrari se fara, lo venedor en lo preu q̄ rebut ne haura, e lo comprador en lo mul, o mula, lo qual, o la qual haura comprada sien punits per los senyors, o balles dels locs en los quals la vèda sera feta, e celebrada, si empero hauran iurisdicctio en aquells.

III. MARIA Consort, y Lo q̄ inēt general de Alfons quart en la Cort de Barcelona, Any M. CCC. xxij. Cap. xxj.

HAuents a cor la vtilitat publica del Principat de Cathalunya, e dels habitants en aquell, de assentiment, consell, e approbatio de la Cort, ab aquesta ley perpetualment duradora statuum, e ordenam, e expressament, e de certa sciencia prohibim, que de aqui auāt, alguna persona de qualseuol ley, stament, o conditio sie, axi del Principat, com fora aquell, en nom seu, o de altre, sots qualseuol titol, color, o manera, per mar, o per terra no gos, presumisca, ne pugametre, ne portar draps alguns estrangers, de lana, de seda, o de or, de qualseuol specie, o qualitat sien, dins lo dit Principat de Cathalunya, o en qualseuol part de aquell, per vendre a tall, o per fer sen vestiduras, o arrear se de aquells, o en algu de aquells en alguna forma, o manera, ne algũ domiciliat, o habitador del dit Principat, de qualseuol dignitat, grau, stament, o conditio sie, ne fills, ne companyas de aquells gosen, attenten, ne pugantallar, o fer fer per si, o portar vestidura, o

ra, o arreus dels dits draps estrangers, ans se hajà a vestir, o arrear tāt solamēt de draps qui ab veritat siē estats fets, e aparellats dins lo Principat, o en algūs dels altres Regnes, o terras del senyor Rey: e si lo contrari sera fet per algun, volem, e ordenam la dita Cort approbant, que tal cōtrafaent perda los draps estrangers, e las vestiduras, e arreus, los quals, e las quals cōtra la present prohibitiō haura mesos, tallats, fets, e aportats, sens tota merce, gratia, o dispensatiō, la qual no puga esser feta per lo dit senyor, ne per nos, Primogenit, o Governador general, ne per los Portants veus de aquell, ne per algun altre official seu, o nostre, ne encara per algunas altras personas hauents senyoria, o jurisdicciō dins lo dit Principat: la qual pena sie adquisida, e applicada a la senyoria de aquella ciutat, vila, castell, o loc hont sera fet, o attentat contra la constitutiō, e prohibitiō presents, romanent la present constitutiō en la força, e valor: empero en aquesta prohibitiō no entenem esser compresos los draps estrangers desusdits, qui seran, o entraran dins lo Principat desusdit per passatge, pus en aquell no sien tallats, ne portats, ne encara vestiduras talladas fora lo dit Principat, per algun venint defora aquell, las quals portara ab si, tot frau cessant: e perço que los draps qui daqui auant se faran en lo dit Principat sien bons, e fins, ordenā, e volem de assentiment de la dita Cort, que los Deputats del General de Cathalunya, e oidos de cōptes proueesca ab personas expertas

a la bonesa, e finesa dels dits draps, e als fraus que si porien fer, e ço q̄ faran, o ordenaran, volem hauer, e ara per lauors hauem per ley, o acte de Cort: la present empero constitutiō no entenem que estrenga algu, trodos anys passats del die present, pero que las robas, e vestiduras qui ara son, o serā talladas dins los dits dos anys, no siē entefas, ni compresas en la dita constitutiō, ans las pugā portar francament, e desliure.

V. FERRANDO segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxj. Cap. de Cort. ij.

PER dar major fauor a las ditas drapadas, loant, approbāt, e confirmant la cōstitutiō feta per la Illustrisima Reyna dona Maria tia de vostra Alteza, començant. *Hauens a cor la vilitat, &c.* la qual placia a vostra senyoria, quant en la prohibitiō dels draps de lana estrangers, manar, e proueir esser inuiolablement obseruada, tolent, e leuant tot abus en contrari, e declarant, e ampliant la dita cōstitutiō statuim, e ordenam, que la dita prohibitiō se estena en tots los draps, e stamēyas quis faran fora lo Principat de Cathalunya, e encara que sien de terras de vostra senyoria, o de vassalls, e subdits de aquella, si en aquellas ha d̄ present, o en esdeuenidor sera feta prohibitiō, que draps estranys del Principat d̄ Cathalunya no pugā entrar en ellas, exceptāt empero de la present, phibitiō sayas, e tots draps qui sien de for de cent sous, o mes la

cana

cana mercantiuolmēt, los quals han esser estimats per dues personas eletas per los Deputats, e plombats de plom ab alguna empremta noua, perque sien coneguts. E per dar exauc als dits draps estrangers qui vuy son dins lo Principat, sie merce vostra donar tēps de dos anys, dins los quals los dits draps sien venuts, e exaugats, e passats aquells, no pugā esser venuts dins lo Principat d̄ Cathalunya. Plau al senyor Rey lo contengut en lo dit capitol, segons es suplicat.

VI. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M. D. x. Cap. xxxxij.

Sobre lo vendre, e lo pesar del saffra en los locs hont se deu vendre, e pesar, sien seruats los capitols d̄ Corts, e actes de las Corts sobre aço disposants, tolients tots abusos fets en contrari.

VII. PHILIP Princep y Loctinent general de Carles en la primera Cort de Montso, Any M. D. xxxvij. Cap. de Cort viiij.

PLacia a vostra Alteza statuir, y ordenar, que apparent a la Audientia esdeuenirse cas de vrgent necessitat, per lo qual sie permes poder compellir de fer vendre los blats, e altras vituallas a qui tindra dits blats, y vituallas, no las pugan pēdre, ni tocar per ninguna manera, causa, ni raho, del loc hont seran trobats, o trobadas, sino pagant aquellas alli mateix, realment, y de

fet, al preu ques valran mes comu, tot frau cessant, en lo territori hont seran ditas cosas, restats los locs, ciutats, vilas, y personas de qui se volrà pendre dits blats, cōmodamēt proueits, ab interuētiō, o conexēsa dels consols, paers, jurats, y procuradors de ditas ciutats, vilas, y locs: y en lo mes auant no sie mes innouat del q̄ es proueit per constitutions: entes empero, y no altramēt, que en la vegueria, y ballia estreta, y en los locs Reyals de la vegueria ampla de Gerona la interuentiō, y conexēsa sie dels jurats de la ciutat de Gerona, y no de altres. Sa Alteza ho remet al Loctinent general, qui ab parer del Cōsell proueesca lo q̄ mes cōuinga, e que fassa satisfer los forments de qui son, y al preu q̄ valra en aquells locs al temps quels pēdran, sens perjudici de las regalias de la Majestat, que reste la terra proueida del menester, a conexēsa del dit Loctinent general, y rebuda informatiō de las ciutats, vilas, y locs.

DE VSVRAS, Y BARATAS. TIT. XX.

I. IACME primer en Tarragona, Any M. CC. xxxiiij. Cap. xvij.

STatuim, que si carta de vēda sera feta en frau de vsuras, axi com a vana, e irrita sie hauda, e lo contracte sie haut per vsurari.

PERE

II. PERE segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiiij. Cap. Liiij.

NOS, o algũs officials nostres no forcem Christia a pagar vsuras a Christia, pus q̄ la vsura sie manifesta, de diners a major quantitat de diners, de quantitat de blat a quantitat major, e axi de las otras cosas: axi empero, que de baratas aço no sie entes, perço quels Barons, e los cauallers pugan trobar a manlleuar, o encara a prestar.

DE LOG VERS. TIT. XXI.

I. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. xxviiiij.

COM per pragmatica Rey al sie donat orde a las causas de *Domibus euacuandis*, dins la ciutat de Barcelona, ab dilatiõs breus, y expeditio prompta, com en dita pragmatica se cõte, y en otras parts del present Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello y Cerdanya se suscitan molts semblants causas de *Domibus euacuandis*, ab loatio, y approbatio de la present Cort statuim, e ordenam, q̄ la dita pragmatica sie generalmẽt obseruada en tots los dits Principat, y Comtats: y per quãt molts voltas son ditas causas, encara que indebitament, euocadas a la Rey al Audientia, o del Portant veus d̄ general Governador en Cathalunya, o en los dits Comtats de

Rossello y Cerdanya, y los amos de las casas estan molts anys que no poden expellir als conductors, que si alguna de ditas causas sera com dit es euocada a la Regia Audientia, o a la cort de dit Portant veus de general Governador en dits Principat y Comtats, lo jutge deuãt qui ditas causas se tractarã, haja de passar auãt segõs lorde donat en dita pragmatica, no obstant qualseuol inhibitio de la Rey al Audientia, o dels dits Governadors emanada, com se entenga esser feta contra mente, e intentio de qui ha feta la inhibitio, y en cas que passat lo tẽps de la pragmatica dels deu, y tres dies respectiuament, lo tal logater no euacuara la casa, axi en Barcelona, com fora della, sie obligat a pagar triplicat loguer, y sen faça prompta executio, ab la matexa força ques pot fer del loguer pactat.

DE COMMERCIS, Y SEGVRETAT DE CAMINS. TIT. XXII.

I. VSATGE. Omnes quippe naues.

Totas las naus vinentes a Barcelona, o partints d̄ Barcelona, per tots dies, e per totas nits siẽ en pau, e en treua, sots deffensio del Princep de Barcelona, de cap de Creus, en tro al port de Salou: e si negu los fa mal, p manamẽt del Princep sie esmenat al doble, e al Princep la deshonor ab sagrament.

Vsatge.

II. VSATGE. Camini & stratae.

LOS camins, e las stradas per mar, e per terra son de la Potestat, e p deffensio dell deuẽ esser en pau, e en treua per tots dies, e per totas nits: axi que tots homẽs, cauallers, e mercers, e mercaders, e homens de peu anãts, e vinentes vajan, e vingan segurs, e quitis, ab totas lurs cosas, sens tota paor: e si negu los escometra, els batra, ols nafrara, ols deshonorara en res, ols tolra res de lurs cosas, lo mal, e la deshonor quels fara en lo cors los esmen en doble, segons lur valor: e aço quels tolra, restituescalosho en onze dobles, e mes auant dõ a la Potestat tãt de son hauer, e de sa honor, que per sagrament jur sobre lo altar, que per la deshonor que feta li ha, no li deu pus esmenar.

I. PERE segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiiij. Cap. xxv.

STatuim encara, que quiscũ puxa anar, e tornar per mar, e per terra a qualseuol locs, e p qualseuol camins, o carreras, a qualseuol ports, locs, o vilas volra aplegar, ab mercaderias, e sens mercaderias, sens cõtradictio, e empatxament de nos, e de nostres officials, saluats a nos, e als altres, vestigals, leudas, e peatges, e a nos las regalias antigament acostumadas.

II. ALFONS segõ en la Cort de Montso, Any M. CC. Lxxxviiiij. Cap. viij.

ORdenam, e statuim, que los camins per terra, e per aygua siẽ segurs, e que alguna barca, o algun altre vexell q̄ vaja per aygua no sie forçat, ni tingut de arribar sino en aquells locs, en los quals leuda deu esser pagada.

III. IACME segon, en la segona Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxviiiij. Cap. xv.

ORdenam, q̄ quiscun ric homẽ, e caualler, e ciutada, e hom de vila, e qualseuol altre hõ de qualque condicio sie, puxa anar francament, sens contradictio, o reemço de nos, e officials nostres, e d̄ altra persona, a sa volũtat, a qualque parts se volra, e per qualseuulla camins, e carreras per terra, e per mar, e valer, e anar valer de guerra a quis volra, axi cõ per vsança antiga, e otras cõstitutions fetas sobre aço en otras Cortes es acostumat esser fet: exceptats pagefos, e fills de pagefos de las terras hont se acostuman de reembre.

III. PERE terç en la Cort de Perpinya, Any M. CCC. Lij. Cap. xxxj.

COM segons las constitutions de Cathalunya passadas, las quals encara confirmã, a quiscun sie legut portar, o trametre vituallas, blat, e otras qualseuol mercaderias, e cosas a qualque loc se volra, exceptat, que per necessitat, o carestia de la terra, nos puxam fer inhibitio de blat, e de vituallas, fins al temps

temps en las ditas constitutions expressat: e de algun temps ença algũ abus en la ciutat de Tortosa sie fet, que los mercaders, e altres, blat, e altres vituallas volents daqué traure, aquellas cosas traure son vedats per virtut de la prohibicio, la qual, *desteniment*, vulgarment es apellada, e la quala qui fouint es estada feta, emperamor de aço, a tolre lo abus demunt dit, de consell, assentiment, e approbatio de la dita Cort general ordenam, e statuí, que al Inclit Infant en Ferrando frare nostre Marques de Tortosa, e senyor de Albarazin, o a sos officials, o als prohombres de la dita ciutat de Tortosa, no sie legut, la dita prohibicio, o desteniment fer daquí auant, e que per virtut de la prohibicio, o prohibicions feta, o fetas, las quals ab la present cassam, e irritam, e cassas, e irritas nuntiam, no veden, ne vedar assajen los mercaders, o qualseuol altres personas, que per lur franca voluntat no tragan, o traure puxan de la dita ciutat, e portar en qualseuol loc se volran, blats, e altres vituallas, segons que a ells es legut, segons las constitutions demunt ditas: e si per lo dit Infant, o sos officials, o per los prohombres de la dita ciutat lo contrari sera assejat, puxam contra aq̄lls proceir, segõs, e axi com a trasgressors de las constitutions de Cathalunya, e en altra manera, segons que de dret, e de raho sera faedor, com lo dit Infant a seruar las ditas constitutions, axi com los altres Barõs de Cathalunya sie stret, segons las retencions en la donatio a ell feta per lo Alt senyor Nâfos d̄ bona memoria

Rey de Arago pare nostre contengudas: per aquesta empero constitutio no entenem al dret nostre, o del dit Infant en res esser derogat.

V. MARIA Consort, y Loctinēt general de Alfons quart en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xxij. Cap. xvij.

I Atsie per constitutions de Cathalũya sie licit, e permes a quiscun, poder anar per terra, e per mar, alla hont li plaura, ab lurs bens, e mercaderias, sens empatxamēt algu del señor Rey, ni de sos officials, empero de algũ tēps ença se es abusat de las ditas cõstitutiõs, e assenyalamēt en lo tēps del Rey en Marti preoncle nostre de digna recordatio, lo qual en via de priuilegi, o prouisio atorga al loc de Copliure, que en aquell, e no en altre loc dels Comtats de Rossello, y Cerdanya hagues descarregador, e que tot hõ hagues forçadament en aquell descarregar, contra tenor de las ditas cõstitutiõs. Perço, volents la libertat, e franquesa per aquellas atorgada obseruar, e cõfirmar las ditas cõstitutiõs, la primera de las quals fon feta per lo senyor Rey en Pere segõ, en la Cort de Barcelona, que comença, *Statuim encara que quiscun puxa anar, &c.* e l'altra per lo senyor Rey en Iacme segon en la segona Cort de Barcelona, que comença, *Ordenam que quiscun ric home, &c.* ab approbatio, e consentiment de la present Cort statuim, e ordenam, que las ditas constitutiõs sien a la letra obseruadas, tolents, abolints, e annullants, e reuocants tots los

tots los dits priuilegis, e concessiõs per los predecessors del dit senyor, e nostres al dit loc, e qualseuol altres atorgats, e atorgadas, cõ sien contra las ditas constitutions, e per consequent per altres constitutions sien nulles: retingut empero, que la hõt descarregarã dins lo Cõtat de Rossello, se puga collir, e exigir la leuda Reyat p̄ ministros de dit señor Rey, axi com si descarregassen a Copliure.

VI. FERRANDO segon en la Cort de Montso, Any M. D. x. Cap. de Cort. iij.

PVSa la Diuinal clemētia plau, que en los vostres benauenturats dies se cõquisten los Regnes, e terras de Affrica, q̄ pertanyē a la Corona de Arago, de que vostres vassalls sotsmesos de la dita Corona son cõstituits en summa contentatio. e alegria, e perço son moguts en demanar gratia, e merce a vostra Alteza, los tres staments de la Cort general del Principat d̄ Cathalunya supplican a vostra Alteza, que li placia per capitol d̄ Cort atorgar, e cõsentir al vostre Principat de Cathalũya, e a tots, e sengles poblats, e habitats en aquell, presents, e esdeuenidors, que hajã, e pugan hauer comerci en los Regnes de Tunis, Alger, Tripol, y Bugia, e altres pertanyents a la dita Corona de Arago, axi conquistats, com cõquistadors, e que pugan entrar, exir, y estar en los dits Regnes, e terras, e en aquells portar qualseuol robas, e mercaderias, e vituallas, e altres cosas sens

empatx de vostra Majestat, e de vostres officials presents, e esdeuenidors, y aço no derogant a otras cõstitutions, y capitols, y actes de Cort, priuilegis axi en commu, com en particular atorgats als ecclesiasticos, e militars, ciutats, e vilas Reyalas. Encara de present li placia reuocar, e hauer per reuocada la crida feta per manamēt de vostra Majestat en algunas parts de Cathalunya, prohibint lo cõmerci per als Regnes de Tremissen, de Tenes, e ciutat de Ora, en quant sie prejudicial al dit Principat, e als dits poblats, e habitants en aquell, manant sobre aço despatxar oportunas prouisions, e que en dits Regnes de Tremissen, e Tenes, e ciutat de Ora pugan los poblats en lo Principat portar tota natura d̄ vituallas. Plau al senyor Rey.

VII. CARLES en la segona Cort de Montso, Any M. D. xxxij. Cap. de Cort iij.

PER quant ab capitol de Cort confirmat per vostra Majestat en la Cort primera de Barcelona, començant, *Perquã per lo Catholic, &c.* es atorgat als Cathalans, poder anar, y cõmerçar als locs de Barbaria, en tal manera, que ni per la Majestat, ni per officials Reyalas poden esser empatxats, pus no porten cosas prohibidas, e no obstant aço, per lo Loctinēt general de vostra Majestat son estadas detengudas vnas mercaderias, que diuersos mercaders de Barcelona han portadas del loc de Alger de Barbaria, lo que es fet

X contra

cōtra lo dit capitol de Cort, en grā dany de las Generalitats, e dels poblats en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdāya. Perço supplican a vostra Majestat, confirmant lo dit capitol vulla de nou proueir, y ordenar, que lo dit Loctinent general, o altres qualseuol officials no pogan prohibir, ne empatxar lo dit commerci: y que no obstant qualseuulla prohibitio, o manament en contrari fets, los dits Cathalans pogan anar, y cōmerçar en dits locs de Barbaria, pus no sie lo commerci de cosas prohibidas, e qualseuulla personas, y mercaderias que sien per la dita raho de present detingudas, o empatxadas, sien en continent desliuradas, e desembargadas. Plau a sa Majestat que lo commerci no puga esser prohibit, conforme a dit acte de Cort.

VIII. LO MATEIX en la tercera Cort de Montso, Any M.D. xxxvij. Cap. de Cort iij.

COM sie gran vtil del Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdāya, e dels Regnes de Sicilia, citra & vltra farum la prohibitio feta per vostra Majestat en las Corts celebradas en la present vila de Montso lo dit any M.D. xxxiiij, disposant, que draps estrangers qui no son de vassalls de vostra Majestat, no pogan entrar en los dits Regnes d'Napols, y Sicilia, sino pagant vint per cent dels mateixos draps, y no de la valor de aquells, y axi sie estat declarat per sententia donada per lo consell

de la sūmaria del dit Regne de Napols, e attes que los Potētats de Italia hā prohibit, que en lurs terras, y senyorias no entrē draps de vassalls de vostra Majestat, que placia a vostra Majestat consentir executorials de dita pragmatica, y proueir, y manar que aquella sie obseruada en los dits Regnes, juxta forma, y tenor de aquella. Plau a sa Majestat sie obseruada la dita pragmatica, segons sa serie, y tenor, y per la obseruança della manar despatxar letras, y prouisions oportunas.

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort viij.

Supplican los dits tres staments a vostra Majestat, li placia statuir, e atorgar al Principat de Cathalunya, e Cōtats de Rossello, e Cerdanya, que los poblats en aqlls pogan liberament, e sens empatx algu portar qualseuol mercaderias, pus no siē de las cosas prohibidas, y negociar, y vendre en Tuniz, en la Goleta, y en altre qualseuolloc, o locs de Barbaria que sien vassalls, o amics de vostra Majestat, pagant los drets que son acostumats pagar per los Cathalās, lo q̄ al die de vuy los es prohibit per los capitans, o regidors, axi de dita Goleta, cō de altres parts dels Regnes, y ports d'Barbaria. Plau a sa Majestat sien seruadas las constitutions, capitols, y actes de Cort disposants sobre lo cōmerci en las terras de Barbaria, y que hajan loc las ditas constitutions, capitols, o actes de Cort en Tuniz, y en la Goleta.

Lo ma

X. LO MATEIX en la quarta Cort de Montso, Any M.D. xxxiiij. Cap. de Cort xx.

PER vostra Majestat en las Corts del any M. D. xxxiiij. en la present vila de Montso celebradas fonc atorgada vna Reyal pragmatica, disposant, que los draps de França, y Genoua, que entraran en los vostres Regnes de Sicilia, citra & vltra farum, haguessen a pagar lo dret de vint per cent en los mateixos draps, lo que fins aci no se es obseruat per los Loctinents generals, y altres officials de vostra Majestat en los dits Regnes, perço la dita Cort supplica a vostra Majestat, que se tinga per seruit de cōfirmar la dita pragmatica, y sots grans penas manar inuiolablement obseruar aquella, manant expedir letras, y prouisions necessarias perals dits Loctinēts generals, y altres officials de vostra Majestat en los dits Regnes. Plau a sa Majestat.

XI. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxj.

EN los ports maritims dels vostres Regnes d'Castella se fan muitas vexacions als senyors, y patrons de Naus, y vexells de Cathalans, Aragonesos, y Valentians, nauegants per las mars, y ports de dits Regnes de Castella, no dexant los carregar las mercaderias, ni altres carrecs, hauēt hi vexells de Castellās per aportar aquells, pretenēt, que en virtut d'vna pretesa pragmatica, las mercaderias, y altres carrecs

nos podē carregar en los dits ports, sino en naus, o vexells de vassalls de vostra Majestat, interpretant, que aquella paraula *vassalls* no compren los Cathalans, Aragonesos, y Valentians, la qual interpretatio es erronea, y en gran dany, y perjudici dels nauegāts, cōduints ditas naus, y vexells, perquant, sots color de dita pretentio, leuan los carrecs a las naus, y vexells dels dits Cathalans, Aragonesos, y Valentians, qui son tambe vassalls de vostra Majestat com los dits Castellās, perço la dita Cort supplica a vostra Majestat, que se tinga per seruit, de proueir, y manar, que las naus, y vexells de Cathalans, Aragonesos, y Valentians pogan liberamēt, sens empatx, y contradicció alguna, no obstant la dita pretesa pragmatica, carregar en qualseuol port, y plajas del dit Regne de Castella, qualseuol robas, y mercaderias, com si fossen naturals de dits Regnes de Castella, o q̄ placia a vostra Majestat atorgar als poblats en Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya semblant pragmatica, de la que es estada atorgada als dits Regnes de Castella. Plau a sa Majestat atorgar lo que tenen los de Castella.

XII. PHILIP Princep y Loctinent general de Carles en la primera Cort d' Montso, Any M.D. xxxvij. Cap. Lxiiij.

Attes que en França se ha feta ordinatio, q̄ no pogan entrar en França draps algūs de dit Principat, y Cōtats de Rossello, y Cerdāya, perço statuim, e ordenam, que

X 2

nam, que draps de França no pogan entrar en Catalunya, y dits Comtats, sots pena de confiscatio al General de Catalunya, encara que pagassen deu sous per liura: y q̄ dita prohibicio sie seruada, fins a tāt que dita ordinatio Francesa sie reuocada.

XIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. xxxxi.

COM per la Majestat del Rey nostre senyor, celebrāt Corts als Cathalans en la ciutat de Barcelona, a supplicatio dels tres braços de la dita Cort, a vij. de Dezebren M. D. xviii. sie estada cōsentida, y atorgada pragmatica, q̄ dels draps que de França, y Genoua entrauā en los Regnes de Sicilia, y Napols, se hagues de pagar vint per cēt a la Reyat cort, sots certas penas en dita pragmatica cōtengudas, la qual dita pragmatica, celebrant la Majestat Corts als Cathalans en la present vila de Montso, a supplicatio del tres braços de aquella, a xvij. de Dezebren M. D. xxxiii. fone cōfirmada, cometēt la Majestat la receptio, y collecta del dit dret, y la executio de ditas pragmaticas als consols de Cathalans de quiscu dels dits Regnes, o a sos Loctinents, com en ditas pragmaticas es contengut, de las quals se desempatxarē los executorials per la Majestat en Palerm, a xij. de Noembre M. D. xxxv. y cō la Majestat a xj. de Març, M. D. xxxvj. en Napols haja atorgat priuilegi a la senyoria de Genoua, a son Reyat beneplacit durador, que los Geno-

uesos pugā aportar qualseuol draps en dits Regnes, suspenent quant a la dita natio Genouesa la obseruança de ditas pragmaticas, cō en dit priuilegi esta largament contengut: e com apres en las Corts per la Majestat celebradas en la present vila de Montso, en los anys M. D. xxxvij. y M. D. xxxxi. sie estadas ditas pragmaticas per acte, y capitol de Cort confirmadas, manant esser expedidas letras executorials, y prouisions necessarias perals Loctinents generals, y altres officials dels dits Regnes, per obseruāça de ditas pragmaticas, y capitols d̄ Cort, y perque en dits capitols de Cort no se ha feta mētio del priuilegi, a la senyoria de Genoua atorgat, es pretes, per aq̄lla lo dit priuilegi no esser derogat, y axi las ditas pragmaticas, y capitols de Cort no son estats obeits, y obteperats, en gran dany de la dita Reyat cort, y de las Generalitats de Catalunya, y de sos subdits, y vassalls, y especialment dels poblats en lo present Principat, que per la major part viuen del exercici de la draparia, y si per vostra Alteza noy es proueit, dins pocs anys restara aq̄st Principat del tot apobrit, aroinat, y despoblat, perquant los dits Genouesos abusan lo dit priuilegi, no sols aportant en dits Regnes draps fets, y obrats en Genoua, mes encara draps del Regne de Frāça, sots nom de Genouesos trameten los dit Genouesos sens pagar lo dit dret de vint per cent, perço supplica la dita Cort a vostra Alteza, que per capitol, y acte de Cort se tinga per seruit, quant a las robas fetas, e obradas

obradas en lo Regne de França, cōfirmar las ditas pragmaticas, y capitols de Cort, segons la lur serie, y tenor, y dit priuilegi dels Genouesos, en quant menester sie, reuocar, de manera, que ni a vassalls de la Majestat, ni de vostra Alteza, ni a Genouesos, ni altra natio sie licit, ni per mes, per via directa, ni indirecta aportar, ni trametre en dits Regnes de Sicilia, y a Napols, draps fets, y obrats en dits Regnes d̄ Frāça, sens pagar lo dit dret de vint per cēt: no entenen la present Cort, q̄ en aço se comprengan robas fetas en Genoua, ans en aquellas se cōtenta, pogan entrar en dits Regnes, sens pagar dit dret de vint per cēt, per qual seuol natio que siē aportadas: e que vostra Alteza ab grans penas mane, que lo present capitol de Cort sie obseruat per lo Loctinēt general, y altres officials en dits Regnes, y que per dit effecte siē despatxadas letras executorials, y altres prouisions necessarias, francas de segell, y de tot altre dret. Plau a la Alteza.

XIII. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. xxxxvj.

COM sempre sie estada odiosa, y perniciosa a la Republica tota manera de agabellaments, no sols dels manteniments corporals, sino tambe de tot genero de mercaderias, y se sie vilt per experientia, que venint alguna mercaderia forastera en lo present Principat, no falta qui encontinent la cōpra tota, per poderla tornar vendre

per mes preu, de manera, que si algu ne vol comprar per prouisio de la casa, nou pot fer, statuim, y ordenā ab consentiment, y approbatio de la present Cort, q̄ si algu comprara alguna fort de mercaderia forastera dins los presents Principat, y Cōtats de Rossello, y Cerdāya, q̄ no fos ja vinguda per son cōpte, sie tēgut, y obligat dins tres dies naturals, del die, y hora q̄ la haura comprada, vēdre per lo mateix preu a quin volra comprar per prouisio de la casa tāt solament, y que la present constitutio sie duradora fins a la conclusio de las primeras Corts.

DE PESOS, MIDAS, Y MESVRAS. TIT. XXIII.

I. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lxxxviii.

PE R leuar los molts, y notables inconueniēts que resultan de hauerhi diuersitat de pesos, midas, y mesuras en las ciutats, vilas, y locs del Principat de Catalunya, y Cōtats de Rossello, y Cerdanya, perço, y altramēt, puix es tota vna mateixa prouincia, y se gouerna per vn mateix Loctinēt general nostre, y ab las mateixas leys, statuim, e ordenā ab loatio, y approbatio d̄ la present Cort, ab constitutio ppetua, q̄ en part alguna d̄ dits Principat, y Cōtats nos pugatenir, rebre, ni vsar altre pes, mida,

ni mesura, sino la que se vsa, y es aprobada en la ciutat de Barcelona, ans be, haguts per reuocats, tots, y qual seuol priuilegis, vfos, y costus en cõtrari fins aci obseruats, en tots los dits Principat, y Comtats en lo esdeuenidor, totas las ciutats, vilas, y locs, castells, y termens hajan de tenir, vsar, y practicar en tot, y per tot, los matexos pes, mida, y mesura, que te, vsa, y practica la ciutat de Barcelona, y no altre, y que per fer la reductio del pes, mida, y mesura de totas las altras parts de dit Principat, y Comtats, al pes, mida, y mesura de Barcelona, axi en reduir los censos de forment, ordis, y altres grans, y tãbe lo vi, oli, y altras qual seuol cosas concernents pes, mida, y mesura, a la mesura, pes, y mida de Barcelona, sien nomenadas en cada cap de vegueria tres personas habils, y sufficients, ço es vna de cada braç, per nos, o per la Cort, o en son cas apres de la cõclusio de las presents Corts, dins dos mesos per lo Loctinēt general, y Deputats de Cathalunya, y que la obseruança de la present cõstitutio, axi en terras Reyals, com de Barons, comēce dos mesos apres que sera feta, y publicada dita reductio, y no abans: no entenen perço prejudicar a Consellers, Consols, Paers, Jurats, Mostesaphs, o altres officials, axi Reyals com de Barons, als quals toca affinar los pesos, y mesuras, y castigar los fraus dels falsos pesos, midas, y mesuras, ans reste lur jurisdicció en sa forsa, y valor, com la tenian abans de la present cõstitutio.

DE VECTIGALS, LEVDAS, PEATGES, GABELLAS, Y DE COSAS PROHIBIDAS TRAVRE DE CATHALVNYA TIT. XXIII.

I. PERE segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiiij. Cap. vij.

ATorgã, volem, e encara ordenã, q̄ de aqui auãt gabella d̄ sal no sie en Cathalunya, e aquella expressamēt remetem, e que de aqui auant nos, ne successors nostres la dita gabella, ni alguna altra semblant gabella no constituyam, ne impossem.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxviii.

ATorgam, e encara aprobã, que leudas, peatges, mēsuratges, e pesos nouellament de vint anys a ença imposats, o mesos siē tolts de tot en tot, per tots tēps. E reuocã expressament aquells, tots al stament antic, e primer reduits.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxv.

STatuim encara, que persona ecclesiastica, Barons, o cauallers, de las rendas, e cosas suas no donen peatges, leudas, mēsuratge, ne pes, e que frau en neguna manera hi sie comesa.

Lo ma-

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxvj.

LOS ciutadans, e altres qui de peatge, leuda, mensuratge, e de pes no donadors han priuilegi vsat, o possessio antiga, de totas las cosas premesas, o alguna semblantment ne sien immunes.

V. IACME segon, en la primera Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxj. Cap. xxxv.

CLergues, e cauallers no sien tenguts de pagar en Leyda, o en altres locs leudas, ne peatges, ne cussols de las lurs rēdas propias, saul que nō sie feta frau, o mercaderia.

VI. LO MATEIX en la segona Cort d̄ Barcelona, Any M. CC. Lxxxviii. Cap. x.

LO capitol de la Cort de Barcelona del senyor Rey en Pere de bona memoria pare nostre, qui comença. *Atorgam, volem, e encara ordenã, que gabella de sal no sie de aci auãt en Cathalunya, &c.* sie obseruat, e declarat, que en semblant manera que es aqui tolta gabella de sal, sie aqui tolta gabella de blat, e de vituallas, e d̄ totas altras cosas, e mercaderias, en axi, q̄ quisuulla de qualque cõditio sie, puxa portar, e trametre blat, e vituallas, e totas altras cosas, e mercaderias en terra de Christians, e de Sarrahins, e en tot altre loc, hontseuula, sis vol aquellas haja per cõpra, o de rēdas, o de sa collita, o per altra

manera, sens contrast, emparxamēt, contradicció, e seruey nostre, e de nostres officials: exceptada la terra dels enemics nostres ab qui guerrajassem, a la qual terra null hom no puxa portar algunas cosas vedadas, ne altras, ne encara algu puxa trauere de la terra nostra aquestas cosas vedadas, çoesa saber, pregunta, ceu, alquitra, fusta, canem, fil de exarcia, ferro, ne armas: e exceptat, que negu no traga de aquesta terra caualls per mercaderia: e exceptat, que per necessitat de carestia de la terra nostra, puxã posar inhibicio en la treta del blat, e de las vituallas: en axi empero, que nos puxam fer gratia de las vituallas, e de las altras cosas demunt ditas, e nomenadas, ab que la dita gratia no sie fraudulosa de aq̄st capitol: axi que nos no donem licentia a algun per diners, e siu feyem, q̄ la inhibicio de totas las ditas cosas fos absoluta mantinent: e encara q̄ algun official nostre de aqui auãt no prenga diners, e siu feya, que nos lon punissem, e si nou feyem, que la dita inhibicio de totas las ditas cosas fos absoluta mantinent: empero, q̄ la inhibicio del blat, e de las vituallas no puxa durar, sino fins a las messes lauors primers esdeuenidoras: e vltra aço empero romangan, e sien a quiscun loc, e personas, saluas libertats, priuilegis, e franquetas, e atorgaments, axi com en las cartas quen han es contengut, no contrastant aquest capitol en res.

VII. LO MATEIX en la Cort de Leyda, Any M. CCC. j. Cap. vij.

X 4 Del ca-

DEL capitol, o declaratio feta en la general Cort de Barcelona proppassada, sobre vn capitol de la general Cort de Barcelona del senyor Rey en Pere de bona memoria pare nostre, lo qual comença. *Atorgam, volem, e encara ordenam, que la gabella de sal no sie de aqui auant en Catalunya, &c.* sie remoguda, e tolta aq̄lla paraula, de *Sarrabins*, e las otras cosas del dit capitol, o declaratio, en la força, e valor sien, e romangan.

VIII. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any M. CCC. xxj. Cap. ij.

STatuim, que lo capitol de la dita Cort del senyor Rey en Pere, lo qual comença, *Atorgam, e encara aprouam, que leudas, peatges, mesuratges, &c.* sie tengut, e obseruat. E ajustant a aquell statuim, que si cōtra aquell capitol es, o sera fet en qualque manera, sie reuocat, e haut per no fet: e quels cōpradors, e los collidors de las leudas, e de las otras cosas en lo capitol contengudas, com comēçaran a leuar aquestas cosas, e a cullir per raho de compra, o en altra manera, juren per los sancts Euangelis en ma del balle del loc, de seruar, e tenir lo dit capitol, e las cosas en aquell contengudas.

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. viij.

STatuim, que lo capitol fet per nos en la segona Cort celebrada en la ciutat de Barcelona, lo qual comença. *Lo capitol de la Cort de Bar*

celona del senyor Rey en Pere de bona memoria pare nostre, &c. sie tengut, e obseruat: e declarants, e ajustants a aquell statuim, q̄ la inhibicio, o vet lo qual hi es posat, en no traure vituallas fins a las messes, sie entes q̄ dur fins al primer die del mes de juny: declarats, e encara ajustants a aquell statuim, que si nos, o lo dit Inclit Infant Nāfos, o officials nostres darē, o atorgarem de aqui auant a algu licētia, de traure de Catalunya las cosas en lo dit capitol vedadas, o alguna de aquellas, per diners los quals deaquen rebellem, o per paga de deutes nostres, o del dit Infant, o de altres en qualque manera, que la dita inhibicio en lo dit capitol contenguda sie absoluta, e que aquell encara aqui sera atorgada tal licētia sens algū frau per nos, o p lo dit Infant, o per successors nostres, aquella gratia no puxa vēdre, donar, ni alienar en altre, e si ho feya, que no valgues.

X. PERE terç en la Cort de Montso, Any M. CCC. Lxij. Cap. xxvij.

MAnam part a ço, e ordenam, que si en priuat profit de algu, a aquell, barras, peatges, o altres nouells vectigals haurē atorgats, o atorgarem de aqui auant, jatsie q̄ en las cartas dels atorgaments vtilitat publica sie pretesa, aquell, o aquells sian hauts de tot per irritas, e per no fetas, las ditas cosas a estamēt primer retornats: ajustants part a ço, que contra la forma acostumada, vectigals imposats en alcun loc altre, que hont en temps passat son estats

estats acostumats de leuar, no sien leuats.

XI. IOAN segon en la Cort de Montso, Any M. CCCC. Lxx. Cap. de Cort xxvij.

PER quant, a occasio del abus de la guerra en moltas parts d̄l dit Principat es estat donat destorb en la exactio de las impositiōs, que son la anima de las ciutats, vilas, e locs en lo dit Principat de Cathalūya, ne sens aquellas se puga suplir als carrecs, las quals, ab priuilegis los poblats en lo dit Principat de Catalunya dels gloriosos Reys d̄ immortal memoria predecessors vostres han hagut, e obtes: e per la Excellētia vostra los dits priuilegis sien estats confirmats, e sien molts, qui emprantse dels dits abusos, e desordens no paguen, ne vullē pagar aquellas, en gran dan del dit Principat, e euidentisim prejudici de las ditas imposicions, cōstitucions, e priuilegis als poblats en lo dit Principat atorgats, e atorgadas, pertant la dita Cort humilment supplica a la Excellentia vostra, placia lo dit priuilegi de las ditas impositiōs, in vim contractus inhit ab la vostra Majestat, e predecessors de aquella, apreciāt, e pagat, tenir, e seruar, e fer tenir, e obseruar inuiolablement, e no entremetres directament, o indirecta de aquell, remetent la exactio, cognitio, e iurisdiction de las ditas imposicions als Cōsellors, Paers, procuradors, consols, o jurats de las ditas ciutats, vilas, e locs, juxta serie, e tenor del dit priuilegi, constitutiōs,

e capitols de Cort del dit Principat, com ans de la present guerra era inconcussament tengut, e obseruat. Plau al senyor Rey.

XII. GERMANA Cōforty Loctinent general de Ferrado segon en la Cort de Mōtso, Any M. D. xij. Cap. de Cort ij.

EN las Corts per la Majestat del Rey nostre senyor vltimament celebradas en la present vila de Mōtso, entre los altres fonc fet vn acte d̄ Cort del tenor seguēt. *A la ciutat de Barcelona, &c.* e cō los tres stamēts de la Cort del dit Principat de Catalunya affecten molt, que lo dit acte de Cort sie seruat juxta serie, y tenor de aquell, e sien passats los sis mesos ab dit acte prefigits quant en las causas lauors pendants, e intro duidas, pertāt, & aliās, supplican humilmēt a vostra Majestat los dits tres stamēts, li placia, ab lo present acte de Cort prouoir, y manar, que a la dita ciutat de Barcelona, e otras ciutats, vilas, y locs Reyals del dit Principat, e Cōrats de Rossello, e, o als ciutadans, burgesos, y poblats en aquellas, a las quals son atorgats priuilegis de franquetas de leudas, peatges, portatges, e altres drets, y sobre las quals en lo temps que dit acte de Cort fonc fet, se menauan, o apres se hā menats, o en lo esdeuenidor se menaran per lo dit temps de sis mesos plets en la Royal Audientia, passats aquells, e denunciadas las causas, sens empero sperar lo termini, o torn, per expedir aquellas disposat per constitucions, atesa

la natura de ditas causas, e aliàs, encara que no cõstas de la culpa, o negligètia del aduocat, o procurador fiscal, sino del sol passament de tẽps, pus las parts sien a ple oidas o en cõtumacia del fisc, sien seruats los dits priuilegis, y los dits ciutadans, burgesos, e altres poblats, y habitats en las ditas ciutats, vilas, y locs Reyals no sien, ni pugan esser molestats, ni vexats en la exactio dels dits drets, fins que per justitia en las ditas causas sie declarat, en lo qual cas, la sententia donadora sie obseruada, y axi mateix los priuilegis, si en prompte, y ans de plet exhibien aquells, y no eren en possessio de pagar: manant al Balle general, Procurador Rey al, y altres qualseuol oficials del senor Rey, q̄ sots pena de priuatio de lurs officis, y otras penas en lo capitol vulgarment dit de la obseruança appofadas, que hajan, e sien tenguts tenir, y obseruar lo preincert, e present acte de Cort, iuxta lur serie, y tenor, manant, y atorgant letras executorials, y otras peraço necessarias, & licet, &c. Altissimus, &c. Plau a la senyora Reyna.

XIII. CARLES en la segona Cort de Mòtso, Any M.D. xxxiiij. Cap. de Cort xiiij.

COM manifestament se veja, lo grã dany, y perjudici euidet fet als poblats en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, per lo gran abus se fa, de traure molt nõbre de porcs, y carnsalada d̄ dits Principat, y Comtats quiscun any, per la qual

cosa las carns dels porcs se son perterc encaridas, perço supplican los dits tres staments a vostra Majestat, que li placia statuir, y ordenar, que no sie persona de qualseuol cõditio sie, que gos, ni presuma traure porcs, ni carnsalada de porcs de dits Principat, y Comtats, sots pena de sinccents ducats de or, acquisidors la terça part als cofrès Reyals, l'altra terça part al official faent la executio, y la restant terça part al accusador: e vltra dita pena, los cõttrafaèts perdan dits porcs, y carnsaladas. Plau a sa Majestat que no sien tretas ditas cosas del dit Principat, e Cõtats, pera portar en Regnes estranys fora de la Corona de Arago, y encara als de la Corona, sino en cas de abundancia de ditas cosas, talment, que la terra, y locs de hont se traurã restas ben proueida a conexèfa del Loctinent general, y en lur absentia, dels Portat veus de general Governador en los dits Principat, e Comtats, sens licentia dels quals nos pugan traure.

XIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. xvj.

COM per priuilegi del Rey en Jaume de alta recordatio, qui fonc Rey de Sicilia, Duc de Apulla, y Princep de Capua, dat en la ciutat de Palerm, en lany M. CC. Lxxxv. ha xvij. del mes de Febrer, sie entre otras cosas en effecte disposat, e atorgat, que los Cathalans, e habitants en Cathalunya, per sustetatio lur, pugã traure forment, y ordi ab licentia de la Majestat Rey al, o de

o del mestre, o mestres portulàs del Regne de Sicilia, ab naus, e altres vexells, pera portar en Cathalunya, y no en altra part, pagant per dret de treta a la Regia cort, o als dits mestre, o mestres portulans, a raho de tres tarins per general, per cada salma de forment, o de vn tari e deu grans del mateix pes, per cada salma de ordi, perço los tres braços de la Cort de Cathalunya supplicã a vostra Majestat, perque los poblats, e habitats en Cathalunya pugan esser proueits de dits forments, e ordi, sie merce de aquella, per obseruança del dit priuilegi, y aquell confirmat proueir, statuir, e ordenar, que tota hora, e quant per vostra Majestat, o los mestres portulans se donara licentia de traure dits forments, e ordi de la dita Illa, y Regne de Sicilia, pu ga lo dit Principat de Cathalunya ab tot effecte traure dits forments, e ordi, pagant tant solament, lo que per tenor, e dispositio de dit Rey al priuilegi es disposat, e ordenat, y per effectuar lo sobredit, manar expedir las letras, e prouisions necessarias. Plau a sa Majestat.

XV. LO MATEIX en la quarta Cort de Montso, Any M.D. xxxiiij. Cap. xxxiiij.

STatuim, y ordenam, que de aci al deuant nos puga exigir de alguns bestians dret de passatge per los senyors dels termens a hont los dits bestians passaran, si ja no ere per dret de castelatge, o altre dret competet a ells per titol, o prescriptio legitima, e volem que la present

constitutio sie duradora fins a la cõclusio de las primeras Corts.

XVI. PHILIP Princep y Loctinent general de Carles en la primera Cort d̄ Mòtso, Any M.D. xxxvij. Cap. Lxv.

COM per experiètia se sie vist lo grã benefici que reb tot lo Principat de Cathalunya dela fabrica de las galeras, y aquellas se sien fetas en dit Principat per la oportunitat d̄ fusta, la qual se va molt disminuint, per la molta quantitat sen portã en altres Regnes, e terras, perço, y encara ates ques te intent d̄ fabricar moltas galeras en dit Principat, statuim, e ordenam, que no sie tret del dit Principat d̄ Cathalunya lenyam de qualseuol manera sie bo pera qualseuol vexell, sots pena de mil ducats, y de perdre dit lenyam, y lo vexell quil aportaria, de la qual pena sien fetas tres yguals parts, y q̄ la vna sie adquirida al accusador, y las dues als coffrens de sa Majestat: entes empero, que pera vexells de sa Majestat se puga traure, y entes lo demunt dit lenyam, pera arbres, entenas, rems, medicos, cloenda larga pera naus, o galeras, e no en altra fusta ques fa per edificis de casas, en las quals sien seruadas las constitutions, y que la present cõstitutio sie duradora fins a las primeras Corts.

XVII. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lxviiij.

PERquãt se esdeue algunas vegadas, que algũs dels fogajats moren

moren, o sen van, per hōt en la exactio dels fogatges se trobā algunas vegadas impeditos los exactors, perço statuim, y conferim facultat als Consellers, consols, paers, jurats, y procuradors de las ciutats, vilas, o locs en las quals tal se esdeuindra, q̄ pugan en tals casos repartir las portios dels que faltaran, entre los poblats de nou qui no seran estats fogajats.

XVIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lxxj.

GRan temps ha, que en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya fonc imposat vn dret de cinc diners per liura, vulgarment appellat *dret de las Marcas*, lo qual es molt odios, y danyos al General de Cathalunya, y als poblats en dit Principat, y Comtats y lo dit dret esta en poder de creadors, y pretes per moltes vniuersitats, y singulars, que lo dit dret serie extinc̄t, per esser satisfets los dits credits, o almenys porien esser satisfets, si haguessen exigit lo dit dret en lo Reyalme de França, juxta forma de la impositio de aquell, y tambe per moltes altres causas, y diuersas rahons, en son cas, termini, e loc deduidoras, sobre las quals cosas en lo capitol de Cort xvij. de las Corts passadas fou supplicat a sa Magestat, q̄ se tingues p̄ teruit de cometre, y dar als Deputats del General de Cathalunya ple poder, e conexa, de conixer, termenar, e decidir per sentēcia diffinitiuā lo dit negoci del dit dret de las Marcas, oydas las

parts, sens perjudici dels contractes dels creadors, y administrar dret, y complimēt de justitia, e sa Magestat comete lo dit negoci al Loctinent general, q̄ aquell vees, e proueis de justitia ab lo Reyal Consell, e interuentio de dits Deputats, e attes que lo dit Loctinent general per moltes occupations de son offici, axi en lo ciuil, com en lo criminal, no ha entes en lo declarar lo dit negoci, segōs en dit capitol li era estat comes, perço statuim, e ordenā, sie p̄ la Reyal Audiēcia, dins tēps de tres anys comptadors del die que sera feta la demanda per lo sindic de la lotja de Barcelona, o de la vila de Perpinya, Puigcerda, o de altra qualseuol vniuersitat, e singular persona quey pretēdra tenir interes, en la dita Regia Audiēcia comesa la causa a col·legir, y refferir a hu dels doctores de dita Reyal Audiencia, contra los cōseruadors, collectors, receptors, y procuradors de dits drets, citats los creadors, y altres qualseuol personas qui hi pretengan tenir interes, per edicte public, publicador en la ciutat de Barcelona, e vila de Perpinya, lo qual haja força, y valega en virtut de la present constitutio, tant cō si fos intimat personalment a dits creadors, y als que pretendrā interes, coneguda, determinada, y decidida per sentēcia diffinitiuā dita causa, prefigint a las parts ipso jure, & ipsa cōstituzione dos anys, del die de la dita demāda, dins los quals pugan, degan, y sien tinguts instruir lo proces, y dir, y allegar, y produir tot lo que volran, los quals tien precisos, y peremptoris, entant que los altercats,

altercats, y prouisions sobre aquells sien remesos a la diffinitiuā: y per causa alguna, ni per restitutio in integrum, ni per altra manera puga esser prorogat, ni allargat, ni esser fets mes actirats en aquella instācia, ans lo passament de dit temps sie hagut per denuntiatio del proces, per virtut del present capitol, o cōstitutio, ipso jure, & facto, sens altra prouisio: y en lo restāt tercer any la dita Reyal Audiencia, çoes la sala en la qual sera estada comesa dita causa, sie tinguda, e obligada en diffinir, y sententiar la dita causa com es dit, sots las penas cōtengudas en los capitols de la obseruança.

XVIII. LO MATEIX en dita Cort Cap.
de Cort xxviii.

COM de algun temps ença, en la ciutat, y estatio de Gerona, lo Loctinēt de Balle general, y altres ministres de sa cort hajan introduidas nouas formas en lo exhigir las leudas, exigint mes del que antigament era acostumat, y de cosas no acostumadas, y altrament, contra dispositio de las constitutions de Cathalunya, y axi mateix per altres cosas hajan fetas, y de quiscun dia fan moltes extortions, y vexations als poblats de dita ciutat, y vegueria, y altres estrāgers passants per aquella, las quals molts tollerā, vist que per remediar aquellas haurien recorrer a Barcelona, ahōt sostindrien moltes majors despesas, que no es lo interes quels fan pagar, de las quals despesas no haurien esmena, per ferse ditas vexations a in-

stantia del fisc, perço los dits tres staments supplican a vostra Alteza, sie de merce sua deputar vna persona, q̄ regonega lo orde antic, y forma, y ordinations, segons, e com se deuen pagar ditas leudas, y que, remoguts tots abusos, sie posada ley, y regla, ab la qual sie pagadas, y exigidas ditas leudas, posant penas als qui altrament attentaran exigir, y que per obuiar als desordens, y vexatios del dit loctinent, y ministres seus, li placia statuir, e ordenar, que de aci auant dit loctinēt de Balle general en la estatio de Gerona, y son assessor, notari, porter, y altres ministres seus, presents, y esdeuenidors sien obligats, de assegurar de tenir taula, y aquella hajā de tenir de triēni en triēni deuat los jutges de taula, axi, e segons los oficials Reys: y que fins hajan assegurat, no pugan regir, ni exercir dits officis, ans en lo entretant dits jutges de taula hajan de comanar dits officis a personas ydoneas, y sufficients. Mana sa Alteza, que lo Balle general regonega, o faça regonexer ditas tatxas de leudas, y pose orde cō se deuen pagar.

XX. LO MATEIX en la segona Cort
de Montso, Any M.D. Liiij.
Cap. xxviii.

PER quant nous vectigals en Cathalunya, e Cōtats d̄ Rossello, y Cerdanya no poden esser imposats, statuim, y ordenam, q̄ al Capita general no li sie licit, ni permes, per si, ni per ministres algūs, directamēt, ni indirecta, palecamēt,
o amar

o amagada, ab qualseuol motiu, o potestat imposar, exigir, ni fer exigir algun vestigal, o impositio, ni contributio, e si cas sera, que lo dit Capita general feya lo contrari, pугan los Deputats del General fer quere-la deuant lo Loctinēt general, y en sa Rey al Audientia, requirint, y sent requirir per lur syndic, que dits proceiments sien reuocats, y en cas que lo dit Loctinent general, dins tres dies apres q̄ sera request, nols haura reuocats ab effecte, y restituits al primer stament, que en tal cas, la dita Regia Audientia puga, y haja de fer en nom del dit Loctinēt general la dita reuocatio, per obseruança de las cōstitutiōs de Cathalunya dins sis dies, sots pena de priuatio de lurs salaris, faedora per dits Deputats, e altrás penas, en la constitutio de la obseruança contengudas.

XXI. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiiij. Cap. de Cort xxvij.

PER esser estat tan gran lo gasto, fet, y que continuament se fa de fusta de pi pera la fabrica de las galeras de vostra Majestat, y grandísima la treta que ses feta, y fa d̄ aquella dels presents Principat, y Comtats en parts estranyas, pera obrar, y altrament es vinguda a tanta diminucio, q̄ es mes cara en dits Principat, y Comtats hont es produida, que en molts parts estrayas, a hōt nos te, nis produex, y es molt justa cosa, que lo be que produex la terra de dits Principat, y Cōtats p̄ la misericordia d̄ Deu enuers dels po-

blats de aquella, nō sie encarit per estrāgers en lur dany, perço humilment supplica a vostra Majestat la present Cort, que ab lur approbatio, y cōsentiment li placia statuir, y ordenar, que fusta de pi, y altra qualseuol fusta, per ningun effecte puga esser treta de dits Principat, y Comtats, sots las penas cōtengudas en lo capitol sexanta sine, de las Corts per vostra Majestat celebradas en lo any M. D. xxxxvij. al dit capitol, y altres, y en lo que sien al present contrari tant solament derogar. Plau a sa Majestat, exceptat per fabrica d̄ galeras, y vexells d̄ sa Majestat.

XXII. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lxxxiiij.

ATtes, y cōsiderat lo grā dāy que causa als poblats del present Principat de Cathaluña, y Comtats de Rossello, y Cerdanya lo dret dit de las Marcas, y que per esta, y altrás causas fone proueit, y ordenat per constitutio en lo any M. D. xxxxvij. capitol Lxxj. que la causa que vuy se porta en la Rey al Audientia entre los pretesos creadors del dret dit de las Marcas de vna part, y los consols, y syndic de la lonja de la mar d̄ la ciutat de Barcelona, y altres interessats de part altra, fos acabada dins lo termini en dita cōstitutio prefigit, y en lo cap. d̄ Cort viiiij. de las cōstituciones vltimament celebradas en la ciutat de Barcelona en lo any M. D. Lxiiiij. fos statuit, que la causa de supplicatio, y totas las altrás causas annexas a la ditacau-

ta causa de las Marcas axi per la vna part com per l'altra mogudas, fossen expedidas dins tres anys, y cō apres de la prouisio, o sententia en dita causa feta, se sie de nou introduida altra causa de liquidatio, y executio de dita sententia, statuí, y ordenā ab consentimēt de la present Cort, q̄ la dita causa de liquidatio, y executio, y totas las altrás causas de aq̄lla dependents hajā del tot esser expedidas, sots las penas als contrafaents a constituciones imposadas, dins dos anys, comptadors del die ques proceira en las causas de la Rey al Audientia.

DE DRETS DE GENERAL. TIT. XXV.

I. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xiiij. Cap. de Cort. iij.

SVpplica la dita Cort, q̄ vos senyor, e la senyora Reyna, e vostre Illustrre Primogenit, e vostres, e lurs successors paguets, e manets, e façats pagar los drets del dit General, com sie senyor euidēt cosa, lo dit General redundar en gran vtilitat, e honor de vostra Rey al corona. Plau al senyor Rey desí mateix, d̄ la Reyna, e de sos fills.

II. FERRANDO segon en la Cort de Montso, Any M. D. x. Cap. xxxiiij.

COM molts vegadas se esdeuenga, que molts nauilis passan a la vela, q̄ no volen surgir per algūs esguarts, y es forçat als mercaders qui han rebre robas que son aportadas ab dits nauilis, de tra metre diners nombrants a las ditas naus, per pagar los nolits d̄ las ditas mercaderias, las quals altramet nols serien liuradas, si nols eren pagats aqui mateix los nolits, pertāt ab loatio, y approbatio de la present Cort statuí, e ordenam, que qualseuol persona qui trametra, o portara diners p̄ pagar nolits dels nauilis qui no volran descarregar altrament, sino alats als nauilis, e no voltā liurar las robas que portaran, sino als qui pagarā aqui mateix lo nolit, que de dits diners qui seruirā per pagar dits nolits, no se haja pagar dret d̄ General per persona alguna, sis vol q̄ los dits nauilis surgescan, sis vol que no surgescan, y encara que las ditas robas ques descarregarā sien per mercaderias, o per propri vs: entes empero, e declarat, que las robas q̄ seran descarregadas paguen aquell dret de General, que de justitia pagar deuen, empero que los diners q̄ seran tramesos, o portats per pagar dits nolits sien primer denūtiats als ministres del General, qui de aço tendran carrec.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cortj.

PER quant, abans de celebratio d̄ altra Cort, pora venir lo General de vostre Principat de Cathalunya en prosperitat, e esser tāt abundāt,

abundant, q̄ pagats tots los carrechs, axi de pensions de censals, com altres, hi sobrara, vltra la quantitat de jus mencionada, major quãtitat per lui, y quitar los censals que fa, e sie molt vtil, e necessari a la cosa publica, descarregar lo excessiu carrec d̄ drets del dit General, de ques seguirã populatio de la terra, qui ha molt disminuït de habitants, perço supplica la present Cort, li placia a vostra Majestat, que sie dada potestat als personas nomenadoras per la Cort, e als Deputats del dit General qui son, e per temps seran, que ab consentiment, e voluntat de vostra Majestat expres, tota hora, e quant los fos vist, lo dit General estar, e esser peruingut en tal abundãtia, e prosperitat, que pagadas todas pensions de censals que lo General fa, e fara en aquellas horas, e tots altres carrechs als quals es tengut lo dit General, ordinari, e extraordinari, restas cascun any quantitat de sis, o set milia liras, p̄ lui, e quitar, pugã leuar, e disminuir alguna part dels drets que vuy son carregats sobre dit General, q̄ sera vist mes expedient, e en lo temps que sera vist faedor; la qual empero diminutio, e vs de la present potestat hajan a fer expedir las ditas personas, e los dits Deputats ab sententia de excõmunicatio que hajan oït, e prestar sacrament los ecclesiasticos, e sacrament e homenatge los lecs, que be, e degudament, e leyal se haurã en las ditas cosas, tota amor, fauor, vtilitat, o altre respecte cessants: e si peruentura alguna persona, o personas de las elegidas per la present Cort seran

mortas ans de fer la dita diminutio, en lo poder, o potestat de aquella, o de aquellas succeesca, o succeescan altrã persona, o personas, las quals los dits Deputats qui son, o per temps serã, elegiran, e nomenaran, per potestat q̄ la dita Cort de present los ne dona, e confereix: e si peruentura apres q̄ fos feta dita diminutio de dits drets, en esdeuenidor sera vist a las ditas personas, e als dits Deputats qui per temps serã, que los drets del dit General siẽ tãt disminuïts, que reuera no bastassen a pagar las pensions dels censals, als quals lo dit General sie obligat, e tots los carrechs del General demũdits, e que no hi restas la dita quantitat per lui almẽys de sis milia liras, pujan tornar imposar dels dits drets leuats, e disminuïts, tãts com ni haura menester, per tobrar hi dita quantitat de luitio, e no mes auant, pus empero los dits drets q̄ se haurã imposar, no excedescã los dits drets leuats, e disminuïts de aci auant.
Plau al senyor Rey.

III. LOMATEIX en dita Cort Cap. de Cort iij.

SVpplica la dita Cort, placia a vostra Majestat cõsentir, e loar lo capitol, e ordinatio seguent. La Cort general de Cathalunya cõuocada en Corts generals, las quals lo molt Excellent, e Catholic Princep lo senyor don Ferrando per la gratia de Deu Rey de Arago, de las dos Sicilias, de Hierusalẽ, de Valentia, &c. Cõte de Barcelona, de present celebra en la vila de Montsõ als Regnicols

Regnicols d̄ los Regnes deça mar, cõsiderant q̄ entre los Deputats del General de Cathalunya residẽts en Barcelona de vna part, e los homẽs, e habitants de la vall de Arã de la part altra es contentio, perço cõ los de la dita vall han recusat, e recusã de permetre, en la dita vall sien exigits los drets del General, segons q̄ son exigits en las altrã taulas d̄ Cathalunya, assenyaladament lo dret de exida de las lanas, de ques seguirẽ molts grans danys, e fraus al General, e com los Deputats del dit General, vist que per capitols de Cort del Rey en Pere terç de bona memoria en Corts generals de Montsõ lany M. CCC. Lxxvj. celebradas, es permes als dits Deputats, encara que los dits drets nos cullissen en la dita vall, de exigir en las taulas hõt los parria los drets de Generalitats, de las mercaderias, e altrã cosas, q̄ exint de Cathalunya entrarã en la dita vall, e exint de la dita vall entrarã en Cathalũna, axi cõ si entrauẽ, e exiẽ en e d̄ altres locs estrãys, perço hajã ordenat, en quals taulas deça la vall se exigirà los dits drets, per squiar fraus, e danys dels drets d̄ las lanas, e altrã cosas, e los dits homẽs façã d̄ fet exigir en la dita vall lo dret de exida, e entrada altra vegada, de ques segucix dany, e confusio: per tãt ordena la dita Cort, que los dits homẽs, e habitants de la vall de Aran sien tenguts de permetre, que en la lur vall en loc acostumat, sien exigits los drets de las Generalitats, tant de las lanas, com altrã Generalitats, axi, e segons ques pagan los dits drets en altrã parts de Catha-

lunya: e si aço recusaran permetre exigir per obra, sie, e estiga la taula, e exactio ordenada per los Deputats, e sie seruat lo dit capitol del dit Rey en Pere terç, e leuada la taula, e exactio de dret, que fan los de la vall ab pertinacia, de la qual sino desistiran hi sie proueit per los Deputats, a despelas del General, per los termens que poden, e deuen proueir, contra los empatxants las cosas de las Generalitats en Cathalunya. Vol empero, e ordena la dita Cort, e dona facultat als Deputats del dit General qui ara son, e per temps seran, que ab los homẽs de la dita vall puxan altrament compendre, e concordar la dita differentia, e sobre la franquesa dels dits homẽs, segons los sera vist faedor, e proueir, per squiar frau, e be de concordia, a lur coneguda, car la dita Cort comet sobre aço als dits Deputats las veus suas. Plau al senyor Rey.

V. GERMANA Cõfort y Loçinent general de Ferrãdo segon en la Cort de Montsõ, Any M. D. xij. Cap. de Cort j.

LA Cort del vostre Principat de Cathalunya, e tres stamẽts de aquella han ordenat, e fetas certas ordinations, per las quals es proueit a la indẽbitat del General de Cathalũya, per raho de la exactio pecuniaria dels drets del General, y conuersio de las pecunias de aquell, a fi que seruescan al vs per que son dedicadas: e pera euitar frau dels ministres qui aquellas

Y exige

exigexen, y cullen, e alguna directio del racioncini dels comptes de la casa de la Deputatio, supplican pertat los dits statamets a vostra Alteza, que si, y en quât se sguarda a la Majestat del Rey nostre senyor, placia a vostra Excellentia las ditas ordinations, e capitols sobre aço fetas loar, e aprouar, segons es acostumat. Plau a la senyora Reyna.

VI. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M.D.xx. Cap. de Cort xiiij.

SVpplica la dita Cort a vostra Reyat Majestat, vulla prouoir, e ordenar, q los bestians dels habitants en lo Principat de Cathalunya, Rossello, y Cerdanya no pogan esser trets de Cathalunya, ni dels dits Comtats pera tonres fora de aquella, e si lo contrari sera fet, aquell tal qui contrafara haja a pagar vint liuras per centenar de bestiar, applicadoras al General de Cathalunya, en la forma que estan los altres fraus: e que las lanas de Cathalunya paguen de exida deu sous per roua de lana neta, e ditas tals lanas no pogan espatxarse, ni exir sino per Barcelona, Tortosa, Perpinya, o Leyda, ni los taulers de las otras taulas pogan desempatxar las, e si lo contrari sera fet, sie perduda la lana si hauerse pora, e si no pora hauer, lo qui la traura, o fara traure, haja pagar vint sous per roua, e las guardas, e altres officials del General quiu sabran per via directa, o indirecta, e nou denuntiaran, caygan en la mateixa pena, e

priuatio de lurs officis. E que los Deputats de algunas de las ditas cosas no pogan fer gratia. E las lanas de Arago, y Castella que passan per lo riu de Tortosa, o per altra part, per exir de Cathalunya, paguen de exida dos sous lana bruta, e quatre sous lana neta per roua. Plau a la Majestat, exceptadas las lanas de Castella, y de Arago, y otras estrangeras que per transit passaran per lo descarregador de Tortosa, en los quals sie fet, segons fins aci se ha acostumat, tot frau cessant.

VII. LO MATEIX en la quarta Cort de Montso, Any M.D. xxxiiij. Cap. xxviiiij.

PER conuidar los estampers, en estampar molts libres en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, statuim, y ordenam, que per qualseuol libres de estampa ques trauran dels dits Principat, y Comtats, nos pague per dret de exida, sino tant solament sis diners per liura, e volem que la present constitutio sie duradora fins a la conclusio de las primeras Corts.

VIII. PHILIP Princep, y Loftinent general de Carles, en la primera Cort de Montso, Any M.D. xxxviiij. Cap. de Cort. xxxij.

COM en las Corts celebradas en Leyda en lo any M.D.xv. sie donat orde, y modo en la exactio dels fogatges de quiscun cap de familia, q fan foc, e hi haja declaracions

rations, cõ apar per los capitols començants. *Item declara la dita Cort, &c.* y per altra. *Item declara la dita Cort que los ecclesiasticos, &c.* y altres capitols, segons en aquells es mes largament cõtingut. Perço los dits tres statamets supplicã a vostra Alteza, li placia cõfirmar, y manar aquells sien obseruats, no obstant las declaratiõs fetas per los Deputats a xxviij. del mes de Febrer any M. D. xxxiiij. y a xxvj. del mes d'Abril del sobredit any, y qualseuol abusos cõtra dits capitols, o mête de aquells fets. Plau a la Alteza que fora de cõstitutio sien guardats los capitols de Cort, no obstat qualseuol declaracions a dits capitols contrarias, e si algun dubte insurgeix de ells, que ho conegan, y declaren los Deputats.

VIII. LO MATEIX en la segona Cort de Montso, Any M.D. Liiij. Cap. xiiij.

STatuim, y ordenã, que sie posat dret de General d' deu sous per liura de diners, de la valor de las lanas, cõpresos los drets qui estã ja imposats, per tots aquells qui volen traure, o portar ditas lanas fora del present Principat, y Comtats de Rossello, y Cerdanya: entes empero, que en lo present capitol no si compregã las lanas, que per trãsit passan per Cathalunya, y Comtats demunt dits, y entran de altres Regnes, per las quals se haja a pagar lo dret acostumat.

X. LO MATEIX en dita Cort. Cap. xxviiiij.

MES auât, per prohibir que nos tragã roldors del present Principat, e per leuar la carestia del cuyram, statuim, y ordenam, que sie imposat dret de General de sine sous per quiscun quintar de roldor, e dos sous per quiscuna quartera de roldor quis traura del present Principat de Cathalunya.

XI. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. xxv.

SVpplica la dita Cort a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, que los safrans quis cullen, ys culliran en la terra de Orta del Bisbat de Tortosa, se hajã de manifestar, pesar, y despatxar en la taula de la vila de Batefa, en la qual ha pes de safrans, y taula del General. Plau a la Alteza ques manifeste, pese, y despatxe lo çafra de terra de Orta, en la vila de Batefa.

DE NAVS, GALERAS, Y ALTRES VEXELLS. TIT. XXVI.

I. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M.D.xx. Cap. de Cort. v.

PER dar forma, y sustentiment a las naus, e otras fustas de vassalls de vostra Alteza, e perq aquells pogan nauegar espuã sustenir, y augmetar, supplica la dita Cort a vostra Majestat, mane prouoir,

ueir, que naus, ne altres fustas que no sien de vassalls da vostra Alteza, no pugan carregar en las terras, y senyorias de aquella, sal, ni sparteria, lanas, forments, ni fruyta seca, sino tant solament naus de vassalls de vostra Majestat, y que de las terras de vostra Alteza ahont son preferidas las de alla a las de la Corona de Arago, sic preferidas las de la Corona de Arago a las de aqllas terras, del port de Cartagen a la volta de lauant, y ab las que seruan igualtat los sie feruada. Plau al senyor Rey sie feruada la igualtat, sens empero prejudici de la terra, o terras que tenen priuilegi en contrari, als quals per la present no entenem a derogar.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort vij.

SVpplica la dita Cort a vostra Catholica Majestat, li placia statuir, y ordenar, que las naus de quatrecentas botas hajan a portar trenta sis homens, y quatre bombardas grossas, y altres xicas, y armament a coneguda dels deffenedors de la mercaderia, o dels consols, o tenint carrec de aquella ciutat, o vila hont se trobaran. Plau a sa Majestat.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort vij.

SVpplica la dita Cort a vostra Alteza li placia statuir, y ordenar, que las naus de quatrecentas botas, fins en setcentas botas hajan de portar nou homens per cen-

tenar de botas, del que seran estimadas, entes empero, que lo patro de aquellas no sie tingut de portar mes de cent homens, encara que lo nombre fos major, y vna bõbarda grossa per centenar de botas, y altres cosas, y armaments, a coneguda dels deffenedors de la mercaderia, o consols, o personas tenint tal carrec de aquella ciutat, o vila hont se trobaran, e que lo mateix orde sie tingut en las naus de setcentas botas en amunt. Plau al senyor Rey.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xviii.

SVpplica la dita Cort a vostra Majestat, li placia statuir, y ordenar, que tota nau de setcentas botas en amunt, que aportara dos canons de bronso en cuberta ab sas carretas, los quals canons hajan de ser de pes de vint y cinc quintars, per lo patro, o capita de aquella se puga cullir hu per cent de dret de artilleria, ço es, que si sera vn mercader, o altra persona qui donara cent liuras de nolits, sie tingut, y obligat pagar vna liura per lo dit dret de artilleria, axi, segõs mes y menys dels nolits que pagara, sie tingut pagar lo dit dret de artilleria a raho de hu per cent, asi que lo dit tal patro, o capita de aquella puga tal nau mantenir ab la dita artilleria. Plau a sa Alteza.

V. PHILIP Princep y Loctinent general de Castes en la primera Cort de Mõtõ, Any M.D. xxxvij. Cap. de Cort xxxv.

PER

PER quant los Moros de Africa han donat estos temps passats, y ara donan gran molestia, y danys a tots los poblats en lo Principat de Cathalunya, e Regne de Valentia, e Illas de la Corona de Arago, a gran deseruey de Deu, y destructio de aquestos Regnes, e attenent que per sa gran clementia, y benignitat, girant sa Alteza los vlls a tanta miseria, a fet a saber al present Principat, y Regne de Valentia, que si aquest Principat determinaua armar vna galera, y lo Regne de Valentia las que pogues, sa Alteza ni donaria altres tãtas, pera que extirpassen, y leuassen las molestias, que dits Moros donan: y que ditas galeras, y las de sa Alteza totas jũctas irien per aquestas costas, e Illas, sent lo fruyt que conuindrie a la desliuratio de la oppressio que dits Moros fan: plaet encara a sa Alteza deputar pera capitans de ditas sues galeras, y las de aquest Principat, y las Valentianas homens naturals del Principat de Cathalunya, y Comtats predits, y Regne de Valentia, veent perço lo gran vtil que en aquest Principat lin pot seguir de tant benauenturada empresa, y considerant, que los Valentians se son offerts de armar vna, o dues galeras, axi que de vna galera que aquest Principat arme, sen apropiaria de sis, supplican perço a vostra Alteza los dits tres staments, li placia statuir, y ordenar, que sie armada vna galera per lo present Principat de Cathalunya, y Cõtats predits, per la expeditio, y sustentatio

de la qual sie despes per los Deputats del General de Cathalunya que vuy son, y per temps seran de las pecunias del dit General, lo que sera necessari per dita galera, lo que sera creu que sera al mes larc fins en sis milia ducats quiscun any, pera de aci a la conclusio de las primeras Corts tant solamēt: y perque lo General no senta tanta grauesa, suplican tãbe, placia a vostra Alteza statuir, e ordenar, que la facultat que tenen los Deputats de despẽdre per obras, y altres cosas fins en tres milia liuras lany, sie limitada per tot lo dit temps a mil liuras per any, ço es, que no pugan despendre mes de ditas mil liuras per any: y encara per procurar quant se puga que dit General sie mes ajudat, suplican a vostra Alteza li placia statuir, y ordenar, que per los dits tres staments se scrigan letras per tot lo Principat de Cathalunya a las terras maritimas, y altres adjacents a ellas, que dispongan lo que pugan en contribuir en dita despesa, pus de ella los ne redundara tant gran benefici: y encara si sera vist que pose algun dret en cosas maritimas, en las que parra poderse mes tollerar, que seruesca per reuelar dit General de dit carrec: y aço a coneguda de totas las personas sobre aquest effecte eletas, ajustant hi los presidents dels dits tres staments tots concordades, y que dits Deputats sien los receptors, y cobradores de ditas pecunias que de aço exiran, per lo effecte de munt dit. Plau a sa Alteza que se arme la galera ab la forma, y despesa desus dita, y que lo capita de

Y 3 la ga

la galera Cathalana sie Cathala, y lo de las galeras q̄ sa Majestat los acomparyara que sie Cathala, o Valentia, o Aragonés, si armara Arago: y que se scrigan las letras supplicadas, e supplicara a sa Majestat que fauoresca aquestos Regnes en donarlos companyia de otras galeras, y spera sa Altesa, que sa Majestat ho cōcedira, y que tambe scriura, y supplicara, q̄ lo capita general de ditas galeras sie de dits Regnes com dits es, y en cas que sa Majestat no donas tres galeras, que de las ditas galeras sie lo capita general dels dits Regnes, com es dit, ab la conditio demunt dita.

DE FEVS Y POSTATS,
Y EMPARAS REALS.
TIT. XXVII.

I. VSATGE. Magnates.

LOS magnats, els cauallers si cōtraftan firmar dret a lurs senyors, com fer deuen, e perço lurs senyors pēdran postat de lur castell, o lus empararan lo feu, no lus deuē retre, ne lo castell, ne lo feu, entro quels hajā fet dret, e esmenadas totas las mesions quel senyor per la custodia de aquell haura fetas per lo prenimēt del castell, e per lēparament del feu. E si en altra guisa hauran dada a ells postat, no lus ferm de dret, entro q̄ hajan lo castell recobrat, si doncs lo

senyor no ha guerra, e que haja ops aquell castell, o quey haja son estar.

II. VSATGE. Si quis contradixerit.

SI algu contradira a son senyor lapostat de son castell, axi com darlali deu, en soferra reptament, si senyor pora pendre aquell castell, sera li legut de retenir lo castell, ensemps ab los feus que ell tenia per aquell castell, entro quel menyspreedor haja esmenat a son senyor totas las perduas que haura fetas en pendre aquell castell, e en guardarlo, e assegur, jurant ab sas mans per sacramental scrit, que lapostat de aquell castell james en nulla guisa li sera contradita.

III. VSATGE. Castlani.

LOS castlans no deuen altres sots castlans metre sots si, en negun castell que tengan per lo senyor, sens consentiment de aquell senyor, e si ho fan, els senyors ho sabēn, e noy contradixerēn, los castlans qui hi seran ells sabēts, e no contradients, hi deuran estar, mas si ho sabēn, e contradixēn, deuen, los ne gitar a q̄lls quils hi haurā mesos.

III. VSATGE. Si quis suum feudum.

SI negun donara son feu a altre, ol empenyorara, ol alienara, mēys de cōsentimēt de son senyor, e son senyor ho sab, ey cōtradiu, emparar pot aquell feu quantques vulla: siu sab, e noy cōtradiu, nol pot emparar, mas lo seruici de aquell

aquell feu pot demanar a qualseuulla, o al donador, o al reebedor: e si li cōtradiu hom lo feu, nil seruici del feu, sera legut al senyor de emparar lo feu, o de tenirlo en domini, entro que lo seruici perdut li sie esmenat en doble, e bē assegurat, q̄ de aqui auant no li sie cōtradit.

V. VSATGE. Qui fallierit.

QVI falra hosts, ne caualcādas a son senyor, aqui fer las deu, o las li esmen en doble, si senyor ho vol, o li esmen lo dan, e las perduas, e las mesions q̄ haura fetas per lo fallimēt dell. Sēblāt mēt los cauallers si perdē res en hosts, ni en caualcadas, esmenē lurs senyors, axi com ells ho poran auerat.

VI. VSATGE. Qui viderit.

QVI veura son senyor hauer necessitat, e li fara fallēça de ajuda, e del seruici que fer li deu, e per aço lo fara reembre, a q̄lla reço en nulla guisa no deu hauer, ne cōseguir. Mas si senyor vol quel feu home li enadesca al seruici, crescali lo benifet, sino lo hom haja ço q̄ hauer sol, e seruesca a son senyor, axi cos pertany, nis coue.

VII. VSATGE. Qui solidus.

QVI es foliu de son senyor, molt bē li deu seruir segons son poder, o segōs couineça, el senyor lo deu hauer contra tots, e no altre contra ell: per aço null hom no deu fer solidança sino a vn sol senyor, si doncs no li ho cōsent lo senyor, de qui primerament sera foliu.

VIII. VSATGE. Qui seniore m. l. j.

QVI son senyor lexara viu en batalla, mentre que ajudar li puxa, o per mal engan li fallira de batalla, perdre deu tot quāt per ell te.

VIII. VSATGE. Quira ductus.

QVI per ira mogut desfiara sō senyor, o li lexara son feu, empar li son senyor tot quāt per ell haja, e tenga ho tant longamēt, entro que torn a son homenatge, e li ferm dret, e li esmen ab sacrament la deshonor que feta li ha, e puys cobre lo feu q̄ lexat li hauia.

X. VSATGE. Qui seniore m. l. ij.

QVI son senyor menyspreara, o p ergull acordada mēt lo desfiara, perdre deu per tots temps tot quant per ell te, e deu li retre tot quant del seu moble haja haut, que seruit no li ha.

XI. VSATGE. Qui se sciente.

QVI scientment ociura son senyor, o de ma, o de lēgua, o son fill ledesme, o li adulte rara sa muller, o li toltra son castell, e nol li retra sens pijorament, o li fara mal q̄ no li puxa esmenar, ni redreçar, per vna d̄ a q̄ltas cosas, si prouat, o conuençut nes, deu venir en ma de son senyor ab tot quant per ell tenga, per ferne a sa voluntat, car gran bauſia es. De las otras bauſias, e malefics qui poden esser redreçats,

redreçats, o esmenats, ferm hõ dret a son senyor, axi com costum es de aquesta terra, e façali axi com ell li fara jutjar.

XII. VSATGE. Potestatem.

POstat de son castell, ni fermament de dret, null hom no contrast en neguna manera a son senyor, axi com li deu dar postat, e fer dret, car dementre que li contradira, son bausador sera, e si per aço pren mal, no li sie esmenat, e si senyor hi ha dan, nin fa mesio, q li sie esmenat de son hom.

XIII. VSATGE. Cunctum malum.

TOT mal que hom fara a son senyor, o son senyor a son hom sens fadiga de dret, e sens acuydamet, deu esser redreçat en cascuna part.

XIII. VSATGE. De Baiulijis.

DE las ballias qualsque sien, deuen respondre los balles a lurs senyors a lurs drets per caulera, encara sens judicis. Las ballias empero no deuen donar a lurs hereus, sens volutat de lurs senyors.

XV. VSATGE. Item constituerunt.

Item statuire los souen dits Princesps, que si negun per si mateix, o per son missatge volia acuydar, o delassar son senyor, segur ho puxa fer, segur mentre vendra, e segur me tre que estara, e segur entro que sie

tornat a sa casa: entretant empero, si sabra dan de son senyor, vet lo si pora, e si vedar nol pora, tato q ho notific a son senyor, e si nou fa, dan de malfaytor ne haura.

XVI. VSATGE. Statuerunt etiã, alias si dominus.

STatuire mes auat los dits Princesps, si lo señor a son balle haura emparada la ballia p fadiga de dret, e lo balle en alguna manera aquella li desemparara, que perda la ballia, e la deshonor a sa merce li esme, si ab son senyor en altra sua honor romandra, e si de soseplets alguna cosa li furtara, e en algun juy prouar li ho pora, per nou vegadas ho esmen: e de aqui auant per aquella no pas, sino ab voluntat de son senyor.

XVII. VSATGE. Siquis baiulianus.

SI alcu ballia, o honor de son senyor empenyorara sens son consentiment, emparar la pora lo señor per dret, tota vegada ques voltra: mas si ho sabra, e noy contradira, no la empar, mas lo balle ferm li dret segons la valor de la ballia, o de la honor, e sie esmenat, car ab cõfell feu no ho hauia fet, aquell hauet meny spreat.

XVIII. VSATGE. Si senior.

SI lo senyor se fera fadigat, p necessitat cõpellit, de alguna cosa en son balle, o en son hom sa honor tenent de son seruey, o de altre son

tre son adjutori, vna vegada, dues, o mes, e puys reiterant li negara son seruey, o adjutori segons son poder, ferm li dret, e forçat, lo primer seruey que li ha demanat, doble li esmen, e son adjutori de aqui auant no li denec.

I. PERE segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiiij. Cap. xxxxviij.

SI algũ Baro, o caualler sera requeit sobre fer lo seruey del feu lo qual te, sobre aço sie obseruat lo vsatge de Barcelona.

II. LOMATEIX en dita Cort Cap. xxxxviij.

VOlem, que sie determinat, e declarat a egualtat, quina cosa per feu, hõt cert seruey no es stablit, deja esser feta.

III. LOMATEIX en dita Cort Cap. Lvi.

EN totas causas feudals, las quals nos ab Barons, e ab cauallers de Cathalunya se esdeuendra haüer, o ells ab nos, façam per pars de la cort esser jutjat, Barons, çoesafaber, per Barons, e caualler de vn escut, per caualler de vn escut, e quels dits pars puxan assessor a si elegir no suspitosos.

III. IACME segõ, en la tercera Cort de Barcelona, Any M. CCG. xj. Cap. xiiij.

ORdenam de consell, approbatio, e consentiment dels demunt dits, que si senyoria de castell, o de altre loc qui haja acostumat esser de caualler, en lo qual castell, o loc son castlãs, o feudaters, sera peruinguda, o peruindra a ciutada, o home de vila, per cõpra, o per successio, o per altra raho alguna, o titol, que aquells castlãs, e feudaters sien jutjats ab lo dit ciutada, e home de vila senyor del dit castell, o loc, en tots plets, e questions, que entre ells se esdeuendran per raho de las ditas castlanias, o feus, axi com de abans eren jutjats ab lo caualler, del qual lo dit ciutada, o home de vila ha, o haura loc, e que haja assignar a aquells jutges pars de cort, e fer, o donar a aquells sos ops, segons los vsatges de Barcelona, si trau aquells defora lo feu.

COSTUMAS DE CATHALVNYA.

I. Si seran dos vassalls en vn feu, hu venent lo feu al altre, en qual sera comes lo feu.

SI jo tinc feu de alcun senyor, e per aquell feu, o per alguna partida de aquell feu tinc vassall, e aquell meu vassall aliena tot lo feu que te per mi, o alguna partida, si ho fa ab consentiment meu, ell, e yo perdem tot lo feu, çoesafaber, quãt daquen alienat es, y es daquell señor, per lo qual jou tinc: e siu fa sens consentimet meu, lo feu que per mi te, es tornat a mi, e no al señor meu, e aço diu en Ioã Blanc en la summa per ell composta, en lo titol çoesafaber aqui pertanga lo feu perdit, en

Y s si del

fi del titol. Empero notat hauem en lo libre dels feus, en la cōstitutio de Federic que comença, *Imperialem. §. Illud quoq;* que si lo segō vassall aliena lo feu, o partida del feu, sens cōsentiment del senyor major, lo senyor major guanya lo feu alienat, e no lo primer vassall en negun cas: e si lo senyor major vol consentir a la alienatio feta del feu per lo segon vassall, deu reebre la terça part del preu, per lo qual sera feta la venda, e no lo primer vassall.

II. *Si algū senyor pren postat de algun castell per deffalliment de seruey, en quina manera se deu reebre.*

Costuma es de Cathalunya, q̄ si algun senyor pendra postat de castell, o emparara lo feu qui es tingut per ell, çoesafaber, per raho de deffalliment de seruey, o per fadiga de dret, e lo vassall vindra deuant lo senyor, e dira, *senyor appellat so fermar dret*, jatsie li haja contradit per altras vegadas, e vulla esser apparellat estar a coneguda de son jutge sobre deffalliment del seruey degut, o sobre la ferma la qual li haura cōtradit, no es tēgut lo senyor daquell rebre la ferma, ne retre a ell la postat, si aquella te, ne desemparar lo dit feu, ne encara retre los fruyts, si alcū de aquen haura rebut, tro quel dit vassall haja restituit en doble lo dan, e las despesas fetas per lo senyor per raho de deffallimēt del seruey degut, o de ferma de dret, encara si daquen haura fetas despesas, e enbargament haura sofert. Item quel vassall assegur al

senyor, que de aquell temps auant no li sie contradit lo seruey degut, ne ferma de dret, e aço fet, lo senyor es tengut de retre la postat, o lo feu al vassall, si aquell haura emparat: empero lo senyor no es tingut retre al vassall ço quen haja pres.

III. *De vassall, o castla cōtradiēt fermar de dret al senyor immediat, e de altres tenents feu que deuen fer.*

Item es costuma de Cathalunya, que si en algun castell seran dos, o tres, o mes castllans, o feudataris, e lo senyor major fara alcuna demanda al castla per ell tinent sens mitja, e lo castla no li volra respondre a dret, ne a fe, ne daquē fer homenatge, e perço lo senyor major se pendra lo castell, o emparara lo feu, los altres castllans tinent lo feu per aquell que haura rebutjat respōdre al senyor major a dret, o a fe, deuē se fadigar en ell, e fer carta de protestatio, que faça dret al senyor major, o coneguda, o homenatge, o alguna altra cosa que sie tengut, que per culpa de aquell ells no perdan lur feu, car jatsie que forçats, e encara que greu lus fos, haurien a seguir lur feu, si ell no feya segōs que raho requer al senyor major: e si peruentura lo dit castla perseverara en la dita contradicō per vn any, e vn mes, e vn die, rebujant fer homenatge al senyor, o ço que raho requer, lauors lo castla tinent lo feu sens mija per aquell qui no vol fer homenatge al senyor major, ne ço q̄ raho requer, pora seguir son feu, vinēt deuat lo senyor major, e faēt homenat-

homenatge deuant lo senyor major, e prenent lo feu daquell, axi cō lo tenia per lo altre: e en aquest cas lo senyor major no pora contradir, que no reeba son homenatge, retēt li son feu, no contrastant si el señor es minuat de aquell vassall. Determinat es en lo libre dels feus, quel feudatari, si de falsa fer homenatge per vn Any, e vn mes, e vn die al senyor, per lo castell, o per lo feu lo qual te per ell, pert lo feu per tot temps, jatsie no sie estat amonestat, o request per lo senyor, car ell deu si personalmēt presentar: empero costuma es de Cathalunya, q̄ no pert sino sera request per lo senyor, e si apres la requesta fer ho rebujara, axi estant per vn any, e vn mes, e vn die, pert lo feu.

III. *si vn, o dos, o tres senyors, o encara mes hauents feu, si lo mija o lo terç ven son dret, en quina manera sie diuisit lo luyfme.*

Dret es scrit, si peruentura en algun feu mateix seran dos, o tres senyors, o encara mes, vn tinent aquell feu per laltre, si lo jusa, ol mija vendre volra lo dret q̄ aqui ha, la fadiga, e la ferma, e encara el terç, o lo luyfme de tot en tot entegre pertany al senyor major, en tal manera, quels altres daquen no poden alcuna cosa rebre, sic castllas, o feudataris: empero, segons costuma de Cathalunya, aquell senyor per lo qual lo feu sete sens mija, qui sera venut, o alienat, deu aqui hauer fadiga, e daquen reebre terç, o luyfme, e daço que pendra, deu fer tres

parts, e retenir a ell las dues, la romanent empero terça part donar entrels altres, axique de terç, o luyfme de nou sous, prena ell sis sous, e do entrels altres tres sous, los quals tres sous sien departits, çoesafaber dos sous sien donats a aquell senyor per lo qual sens tot mija te lo feu, els dotze diners sien donats al senyor major, per lo qual es tengut lo feu, e axi sie partit de vn senyor en altre, per aquella mateixa raho, si molts senyors son, romangan las dues parts al senyor pus proisme.

V. *Quel senyor se pot retenir lo feu quant se ven.*

Item es costuma d̄ Cathalunya, que aquell per lo qual se te lo feu sens mija, si es venut, pot los retenir pertant de preu cō altre hi voldar, no contrastant cōtradicō del major, o dels altres sobre aço cōtradiēts: e aço per tal cō lo feu ses minuat de vn caualler, car en aquell cas no val la cōtradicō lur, perço com lo feu daquell quil se te per fadiga es perdut, car natura del feu es, que aquell per lo qual se te, lo puga retenir per fadiga: e en aquest cas deu fer la ferma aquell altre, per lo qual se te sens mija, e pendre lo terç, empero que aquell qui sel rete, nō haja daquen res.

VI. *En qual manera lo castla pot cōtradir de no fer homenatge, si lo senyor ven lo feu a menor de si mateix.*

Es costuma de Cathalunya, q̄ si lo senyor vedra son castell a jusa

a jufa de si mateix, si aquell es caualler, y aquell qui vendra aytantbe, lo castla tenent per ell lo castell se pot deffendre, que no faça homenatge a aquell qui ha comprat lo castell, perço, car nos deu minuar de señor, mas en aquest cas es tēgut fer sagrament de feeltat a ell, per raho de dit feu: e per raho de la feeltat la qual daquen haura feta, es tēgut de fer mar dret, e dar postat, e fer tot seruey, axi com si li hagues fet homenatge, ne alcuna cosa deu perpetrar cōtra ell, axi com si li hagues fet homenatge: e aço mateix es entes del ciutada, o de hom de vila, o altre si coprara castell: empero, si caualler qui cōpra castell es axi honrrat hō, quel castla puxa esser son hom sens vergonya, o reprehensio, o blasme, lauors es tēgut fer homenatge per raho del feu, jatsie pus honrrat fos lo venent, quel comprant.

VII. *En quina manera lo vassall puxa lexar lo feu al senyor.*

ITem es costuma de Cathalunya, quel vassall no pot lexar lo feu al senyor, en aquella mateixa manera, axi cō nel senyor lo pot tolre al vassall sens causa rahonable: empero si castla, o feudatari haura fet algun hereu, al qual lex lo feu, lo dit hereu pot rebujar, e lexar lo feu al senyor, sino li haura fet homenatge apres la mort del altre señor, o haura fer mat dret, o haura dada postat, e haura fet lo seruey, reebuts los fruyts, o haura vfat en aquella manera del feu, car en alcū de aquests casos, pūys que daquen ne haura vfat, nol pot lexar.

VIII. *En qual manera lo senyor pot demanar loisme del hereter feudatari, qui haura donat per raho de part, o de heretat, o de legitima, castell, o vila, o censal, o delma a son frare, o a sa sor.*

ITem es costuma de Cathalunya, que si pare hauēt dos fills, o tres, o encara molts, haura fet testament, e feent vn hereu, als altres lexa alcuna quantitat de diners, el hereu no volra, o no haura de hō pac, o no volra donar diners, e donara per part, o per heretat, o per legitima al frare, o a la germana vn castell, o mas, o delme, o censal que sie feu, e quel frare, o la germana deffenesca la quantitat de diners la vn al altre, en aquest cas, lo señor per lo qual lo feu se te, pot demanar terç, o loysme, o altres cosas, axi cō de venda, car vera venda es, jatsie q̄ la carta nomen aquella donatio: e de aço pot fer demanda lo senyor, per lo qual se te sens mija, tro a trēta anys, daqui empero en auant no, e en aquest cas, del frare, o de la germana de aquell, al qual lo hereu aq̄lla cosa haura donada, pēdra ferma de dret, o seruey, puys que cōfirmat li sera lo feu, axi cō si expressamēt lo senyor li ho hagues loat, e si aqui hā nia senyor major, o castllās mijans, o feudataris, nos pertāy a ells la demanda, mas solament al pus prop: mas empero si daquen fos pres terç, o loysme, lo senyor pus prop deu daquen rebre las dues parts, per lo qual se te sens mija, e la terça part sie partida entre los altres senyors.

En quina

VIII. *En quina manera lo vassall pot diuisir lo feu a sos fills, o fillas, o no.*

DRet, e costuma de Cathalunya es, que negun vassall puxa departir lo feu entrels fills, o fillas, ne entre altres personas, sens voluntat del senyor: empero, si hun vassall te dos, o tres feus per vn senyor, per acapte de vn temps, o de diuersos, be pot aquellas cosas lexa, o departir entre diuersas personas, axi empero, q̄ negu dels feus no puxa departir, çoesaber, vn castell, o vila, o vn mas, o delme, o qual que altre feu per si.

X. *En qual manera los masoers, e altres francs qui son dins lo terme de algun castell, son tēguts obrar, axi com los altres, o no.*

ITem es costuma de Cathalunya, q̄ si dos, o tres masoers, o aloers francs seran dins los termens de algun castell, o en terme, e lo senyor del castell ha guerra, o spera de hauer, los homēs masoers, jatsie que siē alou frāc de caualler, o de Esglesya, son tēguts de obrar en los murs, els valls, e lissas, e antemurals, o ampits, e perpugnacles, o barbacanas, o arqueras, deuen tambe guaytar, leuar, e guardar, e guaytas fer, e exir a tot lo del castell, encara seguir per tot lo terme del castell, e si inseguint ell sera pres, o alcuna cosa del feu, es tēgut lo prenēt a deliuratio de aq̄ll: mas si sera nafrat, o mort, no li es tēgut lo hom: empero si exira forals termens, e sera pres, hom no li es tēgut de retre ell, ne las suas cosas: ans

pora lo hom aquell fer reembre, e las suas cosas, e nos pora escusar lo aloer de las cosas demūditas a fer, jatsie que diga, q̄ son mas es axi fort, ques puxa deffendre sens ajuda del castell.

XI. *Quant lo castla fa homenatge al senyor major, si sotscastla axi mateix sie tēgut de fer lo.*

ITem es costuma de Cathalunya, que si alguns sotscastllans sien en algun castell, jatsie aquell castla haja fet homenatge al señor major, altra vegada pot demanar lo señor major als sotscastllans, que li façan homenatge de feeltat, e si peruentura seran aloers, o masoers dins terme de castell ab fortaleas, pot demanar lo senyor major de aquell homenatge de feeltat, en tal manera, q̄ peruentura per lo entrament, o eximēt, o statge de aquell, no puxa venir dan al senyor, ne als homens del castell.

XII. *Si per feu de valor de vint sous en jus caualler deu fer homenatge a caualler, o no.*

ITem es costuma de Cathalunya, que per feu valent de vint sous a enjus, caualler a caualler no es tēgut fer homenatge, sino li ha acostumat daqué fer homenatge, o axi sera entre ells auēgut, mas lo senyor prena lo vassall per la ma, e lo vassall prometa si esser feel, e leyal per lo feu, e que li ferm dret de totas las cosas acostumadas de fer p feu daytal valor, car per tāt poc feu nos deu fer homenatge.

Si en

XIII. Si en vn castell son dos heretars, e cascun per sa part demana esser li fet homenatge, si lo vassall ho deu fer.

ITem es costuma d' Cathalunya, que si senyor d'alcun castell hauent dos fills, departesca lo castell en duas parts, assignant la vna part al vn, e lo romanent al altre, si algun de aquells per la sua part demana homenatge, postat, o ferma de dret, e seruey, e altres cosas q' per lo feu se deuen fer, lo vassall no es tégut fer sino vn homenatge, e aq'ls ab dosos sauengan entre si, a qual daquells se fara, o a altre couinent persona, de que sauengan entre si, e aquell qui rebra lo homenatge, es tengut fer dret, e fermar dret, e dar postat, e fer seruey, e altres cosas, q' per lo feu se son acostumadas fer, ne metre ells estan en acort, o en contesa, correaga a ells temps, ne es tengut fer lo contradiment que fa.

XIII. Quant en vn castell son molts aloers, si entre ells se deuen fer homenatge.

ITem es costuma de Cathalunya, que si dos pars aloers sié en vn castell, o mes, deu esser fet homenatge de feultat entre ells, en tal manera, que hun se puga confiar de altre, e ques puga en ell creure, dementre son en lo castell, o en la vila, o en lo terme, e en tal manera, que en temps de pau, o de guerra, lo hun nos haja a guardar del altre: e si la hu dells aço no volia fer, laltre pora aquell fer destrenyer, segons drets, per lo senyor de la terra.

COSTUMAS GENERALS DE CATHALUNYA entre los senyors, e vassalls tenents castells, e altres feus per senyors, compiladas per Pere Albert canonge de Barcelona.

I. Que ninguna exceptio, encara de exproliatio, sie admesa contra lo senyor qui rent postat, o ferma de dret.

SI lo senyor demanara a son vassall, a ell esser donada postat de castell, o de casa, lo qual, o la qual per ell tendra, o fermament de dret, lo vassall deu, no obstant alguna exceptio, encara si es opposada exceptio de spoliatio, cascuna de aquestas cosas fer a son senyor, e breumét. Si lo senyor ab son vassall pledejara en juy sobre cosa que fidelitat requerra, e lo vassall dira, si esser exproliat per lo senyor d'alguna part del feu, o de alguna altra cosa, e per amor daço dira, si no esser tengut al senyor respòdre, entro sie restituit, en aquest cas lo vassall no es en res oidor, car còtra aquellas cosas que fidelitat requeren, e bausia se segueix, si son contraditas, no es admesa alguna deffensio.

II. De la manera de dar postat.

SI demanada sera per lo senyor la postat a vassall de son castell, sie donada en aquesta manera, lo vassall, tretas del castell, e del terme dell totas las cosas suas, sens tota retentio, e contradictio liurara lo castell als senyor seu, e entrant lo senyor, o altre per ell en la fortaleza daquest castell, lo senyor fara muntar

muntar en la summitat de la torra dos, o tres, o tants quants volra homés feus, qui ab grans veus clamé, e inuoquen lo nom del senyor seu, e lauors lo vassall exira de tot lo castell, e terme dell, ne deu aqui romãdre, sino aytant quãt sera de expressa volutat del senyor, o sino, en proprialou daquell vassall, si aq'll haura en lo terme daquell castell: en altra manera, quãtque quant lo vassall sera romas en lo terme daquell castell, no es entes postat hauer donada, e bausador romandra, segõs costuma de Cathalunya, mentre que haura differit donar plena postat.

III. De aq'ls q' empatxa en donar plena postat.

EReebét postat lo senyor, posara liberament, sens empatxament de algun, guardas en aquell castell, tantas quantas a qui serã necessarias a guardar aquell castell, e si lo vassall, o algu, o alguns en nom seu empatxaran lo senyor, que no puxa posar sufficients guardas en aquell castell, o mudar, o càbiar guardas dins aquells deu dies, no sera entes lo vassall plena postat hauer donada del castell, ni corre al senyor en aqueix cas lo teps de deu dies, axi com no corre, quant romã dins lo terme del castell, o quant, apres de esser ne exit, hi torna, mas lauors començara a correr, com plena, e desliura, e sens algũ embargament dada sera la postat, e no retornara dins aquells termens.

III. En qual manera es dada postat, si lo castell es enderrocat.

ESi aqui no es alguna torra, o habitatio de castell, car lo castell es enderrocat de tot, axi cõ en molts locs se esdeue, lauors lo senyor, o altre qui per son nom reb postat entrara dins los termens del castell ixent lo castla dels termès daquell castell, e lo senyor posara dos, o tres, o quants volra homés de companyia sua en la casa d'algun pages, o en algu feu altre daquell castell, qui en altas veus inuoc lo nõ de son senyor, ficant aqui pal, o lança, o alguna cosa semblat, en senyal de rebuda postat.

V. De las cosas del vassall trobadas en lo castell, o en son terme, quãt lo senyor pre postat.

ESi lo senyor, com reebra la postat del castell, trobara algunas cosas de son vassall en aq'll castell, o en son terme, lo senyor, e las suas guardas poran aquellas pendre, e despendre tempradamét, aytant com sera necessari, metre lo castell tendra, e si noy troban res, o si hi troba alguna cosa, e no bastara a ops de las guardas, lo senyor fara a ellas las despesas del feu, mas lo vassall es tengut aquellas restituir al senyor.

VI. En qual manera no ajuda prescriptio, en no donar plena postat.

SI empero, quant se liurara postat de castell, lo vassall no hauent alou en lo terme daquell castell, romãdra en vila daquell castell, o en algun loc del terme daq'll castell, e dira, si, e sos antecessors en ay

en aytal manera hauer donada postat per spay de quoranta anys, o encara de mes, en null temps no pot aquest vassall si deffendre per aytal costuma, ne encara per aytal prescriptio, car no es dada plena postat del castell, encara si es dit, que no es memoria de homens, que ell, ne sos antecessors null temps no donaren postat en altra manera de aquell castell, car segons costuma, e obseruança general de Cathalunya, no es dada axi plenament postat de castell, si doncs en la carta conuentional no es contengut, que en aytal manera sic donada postat, la qual cōuentio si apparra, pora esser contra general costuma, vs, e obseruança de Cathalunya.

VII. Quant deu esser retuda la postat, o quant no al vassall.

E Finitis deu dies, pus que haura reebuda lo senyor francamēt postat, lo senyor deu de antiga, y prouada costuma de Cathalunya en lo deze die retre lo castell al vassall, sin sera request del, mas abās q̄ lo senyor reta al vassall lo castell, pot lo senyor demanar daquell vassall, que faça a ell homenatge, si encara no li ha fet, e que do a ell seguretāt de si, e de sa cōpanya, e de tots sos valedors, q̄ las guardas las quals lo senyor ha posadas en custodia del castell, segurament ab totas las suas cosas pugā a las suas casās retornar, e aquestas cosas pora demanar lo senyor, sis suspita del vassall, o de sa companya, o de sos valedors, q̄ vullan las guardas agrauiar en lo re-

tornamēt, en altra manera no es tēgut retre lo castell, tro quel vassall haja fet homenatge, e aquesta seguretāt haja donada. Item, abans quel senyor reta lo castell al vassall, pora lo senyor demanar fermament de dret, si doncs ell nol li offerira, e reebut dell fermament de dret, deu li retre lo castell, sens negun dany del castell: e sil senyor, ols seus daran dā en aquell castell, o en son terme, tot ho deu restituir, en altra manera no sera entesa plenament retuda la postat.

VIII. Quant no sic dita esser donada plenament postat.

S I el senyor tinent postat, aquell vassall romandra, o vindra en terme del castell sens voluntat del senyor, o algū, o algūs d̄ cōpanya daquell, ols valedors de aquell, ab armas, o sens armas, de manament daquell castla, e si aq̄ll vassall, o alguns de cōpanyia sua, o de sos valedors de manamēt de aquell vassall hauran pres alguna de las rēdas del castell, o algū seruey per grat o per força hauran pres dels homens daquell castell, lo senyor tinent postat, no es entes lo vassall plenament hauer donada postat, ne en aq̄lts casos corre al senyor tēps de deu dies.

VIII. De las despesas de las guardas restituidoras al senyor.

I Tem si lo vassall plenament no restitueix al senyor las despesas, las quals ha fetas en las guardas posadas en lo castell, aquell senyor pora

pora aquestas cosas, e totas las sobreditas demanar del vassall primerament, ans que li reta lo castell, e aço es ver, sil senyor reebuda la postat no trobara en lo castell, o en son terme alguns bens daquell castla, dels quals faes en guardar aquell castell las despesas: e perço, sino son trobats lauors alguns bens mobles de aquell castla, dels quals puxan a ell fer las despesas lo senyor, e las suas guardas, lauors lo castla es tēgut restituir las despesas, ans quel senyor li restituesca lo castell: e sil vassall dira esser massa despes en guardas, perço cō no hi erē tantas guardas mester aguardar lo castell, lauors per arbitre de bō baro sien stimadas las despesas, lo qual considerara, e guardara, sil castell sera grā, o sil vassall, ol senyor haura enemics, plas quals cosas se pot conexas, quantas guardas son necessarias en guarda del castell, sera encara considerat lo vs de la terra, quant es dat a vn hom en lo die per vida daquell, e segōs aço seran taxadas las despesas.

X. En quina manera sic proccit cōtra lo vassall injuriant son senyor.

S I dos, o tres, o mes seran vassalls, hu apres laltre en algū castell, el segon, el terç delinquira contra lo senyor sobira, o als homens del castell, per lo qual aquell sobira senyor a dret se clam, axi de grau en grau sera anantat, ço es, q̄ lo senyor sobira appellara son vassall qui sens tor mija te per ell lo castell, significantli la forfactura, o delictē del vassall jusa, per la qual

demanera dell postat del castell, e fermament de dret, lo qual encontinent deu firmar, y significar aço a son vassall, e manar a ell, que do postat del castell, e q̄ ferm, e q̄ faça dret al senyor sobira, per raho del vassall jusa, lo qual al senyor, o als homens del castell forfet haura, y aquest vassall segon significara aço a son vassall, qui haura fet lo delictē, e manara a aquell, que li do postat del castell, e q̄ ferm, e faça dret al senyor sobira clamāt de aço q̄ es tengut de fer aquest darrer vassall malfactor, lo qual, sino fermara dret, o sino dara postat del castell dins deu dies, comptat lo die que li sera nūtiat de son senyor, passats los deu dies sera bausador, els altres vassalls son tenguts ajudar lo senyor sobira a destrēyer aquell, que do postat del castell, e que ferm, e faça dret al senyor sobira, e si nou faran, bausadors seran.

XI. En quina manera sic proccit cōtra emphyteota injuriant.

E N aquella mateixa manera del emphyteota sic enantat, car sil senyor sobira se sera clamāt del emphyteota jusa, q̄ li ha forfet en la honor emphyteotica q̄ te, enāntara lo senyor ab lo primer emphyteota, e lo primer ab lo segō, e lo segō ab lo terç, axi cō damūt es dit del vassall, e si lo emphyteota terç allargara fermar, e fer dret al senyor sobira, pus q̄ a ell de son senyor sera denūtiat, lo senyor major fara emparamēt d̄ la honor al seu primer emphyteota, el primer al segō, el segon

Z al terç

al terç per lo senyor sobira, e aytant com lo terç trencara lo emperament, lo senyor sobira demanara de son emphiteota la pena, e aquell emphiteota del segō, el segō al terç, çoesafaber, q̄ li pac la pena de la trenca de la empara q̄ li feu per lo senyor sobira clamāt dell, e aytātā vegadas fara lo senyor lemparamēt, tro que per greuge de la paga d̄ las penas lo jusa emphiteotā per vergonya confus ferm, e faça dret al clamant.

XII. De injuria feta al senyor per alguns habitants en son castell.

SI menor castla reb tots fermaments de las questions, o clams de tots los habitants en lo castell de hon es castla, e algū daquell castell, o algū encara de companya de aq̄ll castla injuria haura feta, o algun mal haura dat al senyor sobira, o al balle, o algun de cōpanyia daq̄ll senyor, aquest malfactor deu de costuma de Cathalunya fermaper, e fer dret en poder daq̄ll senyor sobira, e no en poder del castla, axi cō aq̄ll castla, si aq̄ll mal al señor hajes fet.

XIII. De alou de castla.

SI castla, o vassall dira, si hauer alou en lo terme de castell, per raho del qual es castla, es tingut aquell vassall mōstrar a son señor, en qual manera ho ha p alou, car, o pot hauer aquell alou per donatio, o per venda de son senyor, o daltre aloer, o en altra manera: e si pot mōstrar esser son alou, no es tēgut respōdre daq̄ll en poder de son

señor en juy, e fora: si empero no haura monstrar, no sera alou, mas del feu sera, ne li pora ajudar alguna prescriptio de temps, car totas cosas qualsque sien, castla, o vassall ha en terme del castell per raho del qual es vassall, son reputadas esser d̄ feu, si doncs lo contrari nos mōstra, axi cō dit es, e lo vassall no pot en aço prescriure contra lo senyor.

XIII. En quals cosas prescriu lo castla contra lo senyor, e en quinas no.

VAssall, o castla null tēps no pot prescriure, en no dar postat d̄ castell, o no fer seruey del feu, encara si null tēps haja donada postat, ni fet seruey del feu, o sic dit, q̄ no es memoria de homēs, quels seus hajessen fet negun tēps seruey, o hajessen dada postat del castell, car aquestas cosas a fer, o a dar, quant q̄ quant sera request del senyor, basta q̄ aquell sic senyor qui demana, e aquell sic castla, o vassall del qual es demanat, o q̄ tenga loc de castla, o de vassall, e q̄ aço se mōstre per publica carta sobre aço feta, car axi es, cō si demanadas fossen daquell vassall, pus q̄ carta publica daquen apareix feta, per ques monstra, quel demanāt es senyor, e del qual es demanat sic castla, o vassall, e axi, neguna prescriptio de tēps en aquestas cosas ajuda aquell vassall, pus q̄ ferma cosa es aquell esser vassall, e aquell senyor qui demana, per q̄ no sic tingut donar postat del castell, e fer seruey del feu. Item si certas son couinenças entrel senyor, el castla, el senyor se haura retengut en la carta conue-

conventional algunas domenjeduras, plets, stacaments, fermaments, e algunas otras cosas, e tēps proceent lo castla algunas de aq̄llas cosas haja ocupadas, o algunas otras, q̄ en la carta cōuēcional entre ells no sic cōtengudas, el castla no pora monstrar, q̄ aquellas cosas haja haudas en altra manera per atorgament de son senyor, es tengut aquellas cosas restituir a son senyor, ne pot aq̄llas cosas prescriure ab alguna diuturnitat de tēps, puys q̄ carta cōuēcional apareix, e major mēt, si carta es partida per alphabet, car lauors es presumptio, lo castla hauer en son poder la carta cōuēcional, cō lo senyor monstra la sua esser partida per alphabet, car cōtra veibles senyals, negū tēps de lōga possessio no exclou lo degut senyor: e axi en aquest cas, cō certas aparexen couinēças entre ells, neguna prescriptio de temps no pot ajudar lo castla en serueys, guerras, e valēças de homēs, o encara otras qualseuol cosas requirents dels homens habitants en aquell castell, en lo qual lo senyor a ell part dels fruyts se retenc, sino aytāt com apparra per la carta conuenional al castla esser atorgat de son senyor.

XV. En quinas cosas prescriu lo senyor, e quāt contra la castla.

SI empero neguna carta cōuēcional haura lo señor, ni lo castla, e lo castla dira, ell, e los antecessors axi hauer tēgut, e posseit per spay de quarāta anys, o encara mes, e regonexera aquellas cosas tenir en feu per aquell senyor, e aquellas co-

sas tostemps esser del feu, lauors ajuda a ell prescriptio, exceptat en guerras a fer daquell aytal castell, en lo qual lo senyor reeb part dels fruyts, e en serueys forçats, o en quistias, e valenças dels homens, car en aq̄llas cosas q̄ en destructio de castell son, no pot prescriure castla, axi ne en alienatiōs de possessiōs d̄ castell faedoras sens cōsentimēt de son señor, car castla, o vassall null tēps no pot fer guerra daytal castell, p raho del qual es vassall, ne encara als homens habitants daquell castell fer quistia, ne dells requerir valēça fora termens del castell, si dōcs no sera dat a ell, e atorgat de son senyor, (q̄ tart es trobat esser fet) car no deu castla, ne pot a son senyor lo feu pijorar, ne axi cō dit es ajuda aquella prescriptio en aq̄llas cosas, encara si tots los predecessors seus guerra daquen equistia aqui hauran feta, e daquelles homens valēça hagueran: si empero aquell castla, o vassall sera encaçat d̄ sos enemics dins termēs de son castell, per raho del qual es vassall, los homēs daq̄ll terme son tēguts dins sos termens aq̄ll ajudar, e encaçar los enemics, fora empero els termēs del castell, no son tenguts: e si aq̄lls enemics presa alguna al vassall, o als homens del castell tolra, aq̄lls podē encara fora dels termēs del castell aq̄lls enemics encaçar, q̄ puxā a ells la presa sua, o de son senyor tolre, perço q̄ dins los termens seus aq̄lla hauran toltā, ne per aço son entesos los homēs del castell mesos en guerra, ne fer al castla valēça, hon es axi argument per homens religiosos, que han mas en algun castell, que

siē tēguts exir a so del castell, ne per aço sien entesos esser de guerra, e es axi mateix en la carta de la pau qui comença, en nom de Crist. S. Vilanos, en la glosa aqui signada.

XVI. Quels aloers sien tenguts deffendre los castells, e los habitants daquells, en los quals han alous.

SI algus aloers, axi cauallers, cō pagefos, cō encara altres seran en terme dalgū castell, hauents aqui masos, o casas, o fortaleas ab homēs, o sens homēs qui sien alous, aytals aloers, e lurs homens qui aqui hā, son tēguts deffendre el castell, el senyor del castell, e tots los habitants del castell, dins los termēs daquell castell, axi cō lo senyor daqll castell, els habitants daquell castell: e en tēps de guerra tābe deuē los aloers guardar, q̄ de la casa, ne de la fortalea sua, q̄ es alou, sefdeuēga, os puxa esdeuenir dā algū al senyor del castell, ne als habitants daquell: e si el senyor del castell, els habitants daquo hauran suspita violēta en temps de guerra, do aquell aloer bona seguretāt al senyor, e a los habitants del castell, que ningun mal daquen al castell sefdeuēdra, o li liure la casa, o la fortalea, el senyor tēga aquella demētre que aquella guerra durara: tots encara los aloers siē tēguts en temps de guerra, a tot lo que son tēguts tots los altres habitants del castell, çoes a saber, a fer guayta, o obra, y affoslar, a dobar, e altres cosas qui son faedoras per deffennimēt del castell en temps de guerra, ex-

ceptats aloers campaners, qui en altre loc son habitants.

XVII. Sots examen de qui los aloers son tēguts de pledejar.

SI aloer sera en algun castell, el senyor del castell te contentio ab ell del alou, dient no esser alou, aquell aloer no es tengut esser sots juy del senyor daquell castell, mas ambdofos deuen venir en poder de cominal persona, qui aquellas departesca, e sino sauindran de cominal persona, car per auētura no plau al señor del castell la persona q̄ eligex lo aloer, o en cōtrari, si aloer vol venir en poder del Princep, o d̄ son veguer, lo senyor del castell es tingut acceptar vulla, o no, o deixar lo plet, per ço, car aqll Princep, o son veguer es communa persona a tots los habitants en esta terra: si empero contesa sera del alou, o d'altra cosa entre lo aloer, e altra persona del senyor del castell, no es tēgut lo aloer fer en poder del señor del castell, si dōcs d̄ costuma antiga aço no sera obseruat, car en aço empero, be prescriu senyor de castell cōtra aloers, si empero no sera costuma, sera fet axi com demūt es dit, lo aloer empero es tingut fer dret al senyor del castell, en lo qual es alou, si tēdra per ell algunas possessiōs en aqll castell, o d'altra clā, çoes per raho de deute, o de injuria las quals ha fetas als homēs del castell, si axi ses acostumat de obseruar.

XVIII. Quant pot lo castla alienar, o no partida del castell, sens cōsentimēt del senyor.

Castla,

Castla, o feuater no pot sens volūtāt del senyor alienar lo castell, o feu, o alguna part del castell, o del feu per neguna manera de alienatio, en lo qual castell lo senyor del castell reeb part de las rendas del castell, o del feu: si empero aytal castell es, en lo qual lo señor res no reeb de las rēdas del castell, sino tāt solament postat daquell castell, o sino es castell, o fortalea aquell feu, mas altra cosa, axi cō cāps, vinyas, delmes, o alguna altra cosa sens alguna fortalea, hon no es requesta, ne dada postat, mas que sen fara tāt solamēt homenatge, e algun seruey en temps de guerra, o de general fet se dona, lauors en aquest cas pot lo vassall, sens volūtāt del senyor, a perpetual acapte stablir alguna part del feu, axi empero, que aquest stabliment sie fet a milloratio del feu, no a pijoramēt, o minuat del feu, com en tal alienatio no es minuat lo feu, nel senyor pert res, pus que res no reeb en las rēdas del castell, o del feu, e aqlla part del feu, qui per lo vassall a acapte es atorgat, romā sots senyoria, e no es partit del feu, ans lo senyor, el vassall retenē senyoria en aytal alienatio, e jatsie q̄ aqsta alienatio sie feta per lo vassall, res nomēys aytal vassall dara plenaria postat del castell, e fara homenatge, e plen seruey a son senyor, per raho del feu, a ell, e a los antecessors atorgat antigament, axi cō si res del feu a acapte no hajes stablir: las otras empero alienatiōs, axi com son vendas, donacions, e otras cosas, en las quals neguna senyoria no es retinuda, no pot lo vassall fer, sens vo-

luntat del senyor, car jatsie quel senyor res no reeba en las rendas, no pot empero lo vassall lo feu minuar a son senyor.

XVIII. Si lo senyor pot disminuir al vassall de senyor, o no.

SI el senyor de algun castell volrà vendre lo castell, del qual haja vassall caualler, cōsiderador sera, de qual cōditio sie aqll aqui sera venut, car si ciutada, o vila, o pages sera, lo vassall caualler no es tengut a ell fer homenatge, jatsie q̄ sie tēgut a ell fer lo seruey, e fer dret, e fer dret per lo feu, axi mateix es dels altres feus jusans. Si a Esgleya sera venut, es tēgut fer homenatge al Prelat indistinctamēt: si empero a caualler es venut, atenedor es, si caualler aqui es venut sie axi jusa, el vassall sie axi noble, q̄ per aqll caualler cōprador axi jusa no tendria ell feu, sino per la deshonor, axi cō per auētura lo vassall es Cōte o Vestōte, o es en altra grā honor stablit, axi per raho de son linatge, cō per raho de la gran senyoria, lauors aytal vassall no es tingut fer homenatge axi al jusa caualler cōprador. Mas si lo vassall pora tenir lo feu sens la deshonor per aqll caualler cōprador, jatsie el caualler cōprador sie mes jusa d̄ valor, o de linatge quel senyor venedor, es tēgut lo vassall fer homenatge a aquell comprador, mas alguns dien, quel senyor no pot minuar lo vassall de senyor, axi com lo vassall no pot minuar lo senyor de vassall, la qual cosa no es vera, car lo vassall no pot vendre el feu sens

Z 3 voluntat

voluntat del senyor, lo senyor empero pot sens voluntat del vassall a quis vol vendre, forçat lo vassall, car lo vassall a son semblant ha a vèdre el feu; si senyor lin dona licentia de vendre, en altra manera no pot al jusa vendre, sino de voluntat del senyor, axi mateix es dels emphyteotas, e dels altres feuaters.

XX. *En qual manera lo comprador sie mes en possessio.*

SI venut lo castell sera, ol feu, en lo qual hu, o mes seran vassalls, e el senyor venedor volra lo cõprador posar en possessio del castell, axi sie fet, lo senyor venedor appellara tots los vassalls, els habitants del castell, axi pagefos, com altres, e ajustara aquells en lo castell, o en la Esgleya, o en altre loc del castell, e dauat aquell cõprador appellara nomenadamèt los vassalls, los quals lauors vindran deuant lo senyor venedor, e el cõprador, e el senyor venedor, propofada dauat tots la venda, abfolra aqlls de tota feeltat, sacramèt, e homenatge, q̄ daqui auant no sien tenguts a ell en res per aqll castell, o feu, e manar los ha, q̄ façan homenatge a aytal cõprador, axi cõ a senyor lur, qui encõtinèt singularmèt lo deuc fer, axi cõ es acostumat, aço mateix dira als pagefos, e als altres habitants de aquell castell, per las quals totas cosas, si gran sera la vniuersitat, tres, o quatre, o mes dels millors habitats, segõs voluntat del senyor venedor, façan homenatge al senyor cõprador, e puys lo venedor metra lo senyor cõpra-

dor en la casa del castell, si casa ha, o en altra casa, si casa no ha, e dira, jo aytal pos vos aytal en possessio de aquell castell, el senyor comprador faças aparelar de menjar, e finit lo menjar, parlesca sen lo venedor sis vol.

XXI. *Quant ha loc gratificatio en atorgar feu al fill del vassall mort.*

VAssall si morra intestat, e lexara dos, o tres, o mes fills de ledelme matrimoni nats, loc es a gratificatio, car lo senyor pora lo feu atorgar a aqll, aqui mes volra dels fills, e aquell enuestir del feu, reebent dell homenatge, los altres frares forçats: e aço si ells frares cõtendran entre si, o no contendran del feu, e sera a ell lo feu segur.

XXII. *En qual manera sie dada postat per fembra que succeix en feu.*

SI mort lo castla, ol vassall, tant solament romanent filla, aquella segõs vs, e obseruança general de Cathalunya succeira en lo feu, axi cõ a fill mascle, encara si intestat mort sie, e si sera pubilla filla, lo tudor daqlla fara homanatge per ella al senyor del feu, e dara postat del castell, quâtq̄quât ne sera request, e fara lo seruey, e fermamèt de dret per lo feu, e si fara cõtra aquellas cosas q̄ feeltat requiren, bausador sera, car aquell tudor romãdra vassall, aytãcõ durara la tudoria: si empero aqlla dona maridada sera, lo marit daquella es tengut de costuma de Cathalunya fer homenatge al senyor del feu, e es tingut donar postat del castell,

castell, e totas cosas fer, axi cõ a vassall, si aquell feu reeb en exouar, ne pot rebujar, car en via de dret per senyor es tingut, axi que, si al senyor no fara homenatge, ni li dara postat, o fara cõtra aquellas cosas que feeltat requiren, bausador sera: e si del marit no sera requesta la postat, mas daquela dona, e la dona no dara postat, el senyor del feu per aço lo castell haura pres, sera tengut lo senyor lo castell retre al marit: si empero lo feu no sera dat en dot, mas sera ã bès parafernals daquela dona, lauors la dona fara homenatge al senyor, e no lo marit, per si tãt solament, o per procurador sis volra, e dara postat, e fara a ell totas aquellas cosas que feeltat requiren per raho daquell feu.

XXIII. *Si lo vassall apres que ha fet homenatge pot deixar lo feu, lo senyor no volent.*

PVys q̄ algun vassall haura fet homenatge a algũ senyor per raho dalgun feu, e lo senyor, reebent homenatge, e feeltat dell, atorgat haura a ell lo feu, lo feuater nos pot del senyor partir, ne lo feu lexar sens voluntat daquell senyor, per q̄ per tostẽps retẽga el feu, e romãga son vassall: axi mateix es, si axi cõ hereu pren lo feu del pare, mort lo pare, car en aqst cas, no pot cõtẽdre homenatge al senyor del feu, e vuller, o no, tindra el feu axi com a vassall, e sera destret fer homenatge al senyor: si empero no pren la heretat feudal, no sera destret lo feu retenir.

XXIII. *Si vsufructuari, o propietari, o amdos son tẽguts fer homenatge, o seruey.*

SIl vassall, ol castla haura heretat son fill de la castlania, o del feu del castell, retengut empero a ell vsdefruyt en tota la vida sua, el senyor demanara homenatge a ell esser fet del dit vsufructuari, e lo fill del vsufructuari dira, si esser propietari, e de ell deure reebre homenatge, e no del pare, com tãt solament se haja retengut en lo dit castell vsdefruyt, e haja stablit aqll propietari en aquell feu en temps del heretament, o donatio que li feu, el pare vsufructuari tement si perdre lusdefruyt, si el fill propietari haura fet homenatge al senyor, per contrari dira, si deure fer homenatge, e no el fill, lauors lo senyor, pus que cascu se offer, pot reebre de cascu homenatge, ço es a saber del pare, axi com de vsufructuari, com de posseent, e del fill axi com de propietari: aço faul, quel vsufructuari tot temps romãga en son stament, e quel senyor no reeba seruey sino del vsufructuari tant solament, e axi no seran dos vassalls, mas hu tant solament daquell feu, e ãaço faça lo senyor carta, que no puxa a altre prejudicar: si empero aquell castla, o vassall, en temps del heretament, o donatio, la quala son fill ha feta, res nos retenc, mas de tot daquella castlania, o feu de tot son fill hereta, o a ell daquestas cosas plena donatio feu, e res nos retenc lo pare, aço faent, en aquest cas lo fill, pus que ha pres lo feu del pare, axi a ell donat del pa-

re, es tengut fer homenatge al senyor del castell, o del feu, e si fer ho contendra, e lo senyor del castell, o del feu per aquest contrast lo castell, o feu pendra, e guerra daquē sostendra, no es tēgut a ell lo senyor retre lo castell, o feu, fins q̄ li haura fet homenatge, e li haura restituidas totas las despesas, els dampnatges, las quals lo senyor mostrara si hauer fets, o sostenguts, del die que a ell contradix fer homenatge, tro al die quel fet sera consumat.

XXV. Quant dos castlans tenē la castlania per lo senyor solament, e no lo hu per laltre.

SI en algun castell serā dos castlans, e lo hu dells no tendra la castlania per altre, mas quiscu dells la tindra cosa cos per algū tercer qui sie lur senyor, e la hu tant solament daquells dos castlans haura tots fermaments, laltre empero non hac, e algūs dels habitants daquell castell haura feta injuria a aq̄ll castla qui no ha fermaments, o al senyor sobira, aquells injuriats deuen, e son tenguts de costuma de Cathalunya fer mar, e fer dret daquella injuria, en poder daquell a qui feta es la injuria, e no en poder daquell qui reb, e ha generalment los altres fermaments dels habitants en aquell castell. Itē, si hu de aquells dos castlans a laltre castla injuria haura feta, en poder del senyor sobira fermara aquell qui la injuria haura feta, e no en poder daquell, al qual la injuria feta es, encara quen reba tots fermaments de las questions dels habitants en aquell castell.

XXVI. Qual vassall es tingut fer homenatge al successor de son senyor.

Mort lo senyor del vassall, lo seu succedor requirent, lo vassall es tingut en continēt puritat de homenatge, e de feeltat fer, ne ajuda aquell vassall, si diga cōtra aço, que ell, o sos antecessors null temps no faeren homenatge a lur senyor mort, ne a sos antecessors, e que no es contengut en la carta del atorgament del feu, que daquell feu se dega fer homenat, car en fer homenatge nos ajuda lo vassall per las rahons defusditas, pus que ferma cosa es, aquell esser vassall per raho del feu, e ferma cosa es aquell esser senyor daquell feu, per lo qual demana dell esser fet homenatge.

XXVII. Si ans que haja fet homenatge lo vassall, pot esser tingut de crim de bauſia.

SI vassall, o castla, o succedor de aquell, ans que haja feta puritat de homenatge, e d feeltat al senyor del feu, o a son succedor, haura forfet en crim d bauſia a aq̄ll senyor, o a son succedor, deu esser jutjat bauſador, si aq̄ll vassall, o son succedor axi com hereu per testament, o sens testament, o per donatio hereditaria pren lo feu del pare, o del auí feu, e sab lauors aquell esser senyor daquell feu, contral qual comes lo dit crim de bauſia.

XXVIII. Quant, e en quins casos deu esser renouellat homenatge, e de la pena de aquells qui nol renouellan.

Lo

LO senyor mort, lo vassall daquell deu venir dins lay e die al hereu del mort, e a ell lo homenatge renouellar, e feeltat pro metre, e si nou fara dins lo dit tēps, axi com a ingrāt perda lo benifet, si a aquell senyor plaura: en aquella mateixa manera, el vassall mort, lo hereu daquell quisqui fera, presa la heretat, deu deuant lo senyor del feu venir dins lo temps demunt dit apres la fi del senyor mort, e demanar inuestitura del feu, aparellat fer homenatge, e feeltat profirent, perço que com la heretat feudal pres, stret es al senyor per dret de homenatge: e si ho menyspreara, perda lo benifet, si al senyor plaura. Si empero en algū daq̄ts dos casos no plaura al senyor, quel vassall, o son hereu perda lo benifet, pora lo senyor demanar contra dell, que aquell conega son senyor, cōplint las cosas demunt ditas, perque de la contumelia per la qual deu esser punit, forçat lo senyor no conseguesca immunitat, e aço es lo vs, e obseruança, o costuma de Cathalunya, car hereu, presa la heretat, vſa aquella mateixa persona ab lo deffūct, del qual es hereu.

XXVIII. De la pena del vassall, qui cōradia fer lo seruey al senyor a qui es tingut.

SI el castla, o vassall injustamēt contradira a son senyor fer seruey, lo qual es tingut a ell fer segons poder, o segons couinença, e lo senyor per aço haura emparat lo feu, lauors en aytal cas, no es tengut lo senyor retre lo feu, tro quel seruey perdut sie en doble esmenat, e q̄

daquiuaunt no sie a ell contradit, e aço sie ben assegurat: e lauors en aquest cas lo senyor fara los fruyts seus, los quals daquen rebuts haura, aytant longament com tendra aq̄ll senyor lo feu emparat, tro del vassall sera assegurat de son dret.

XXX. De molta manera de homenatge.

DOble es homenatge, ço es saber, homenatge soliu, e no soliu, homenatge soliu es, quaix portant leyaltat, e feeltat, car hom soliu contra tots porta feeltat a son senyor, e en axi, en homenatge soliu negu no es exceptat com se fa, quant a las paraulas, mas quāt a dret enteniment, aquell qui general juridictio ha, es entes exceptat, car cōtra aquell no es tengut son senyor ajudar, pus que euidentmēt apareix, que negu pot fer homenatge soliu a dos, car aytal simple feeltat, en la qual negu no es entes exceptat, part general juridictio hauer, no pot algu fer a dos: es entes empero homenatge no soliu, com alcun es exceptat faent homenatge, com si diu axi, *fas a tu homenatge, exceptada feeltat, la qual deig al senyor meu soliu, o axi, fas te homenatge, aço exceptat, que puxa a mi altre senyor stablir, contral qual no vull esser tengut a tu ajudar, e sin excepta alguna persona, q̄ es lo mateix, axi com si diu axi, fas te homenatge, aço exceptat, que contra aytal noble no vull ajudar, aquest, axi faent aquest homenatge, es hom no soliu, car no es tengut portar feeltat contra tots, car han exceptat alguns, contra los quals feeltat, o ajuda donar no es tengut.*

Z 5 Quant

XXXI. *Quant pot lo hom foliu fer homenatge a altre senyor.*

HOM foliu dalcun noble no deu, ne pot, cōtradiant lo senyor, o encara no request, fer homenatge al enemic de son senyor, jatsie que en lo homenatge no foliu tostemps sie exceptada feeltat, la qual a son senyor deu: si empero aqui fa homenatge no foliu, no es enemic de son senyor, lauors lo senyor no request, e no vedant, pot aquell hom foliu fer homenatge a aquell: en lo qual encara cas la prohibitio feta encara de son senyor fensraho, no es daquell hom foliu seruadora.

XXXII. *Com se deu hauèr lo hom no foliu de dos senyors, quāt guerra es entre ells.*

SI algun es hom no foliu de dos per diuersos feus, e sefdeuēga, que aquells dos senyors entre si guerra hajan, vn cōtra altre, e calcū de aquells requer lo dit hom, q̄ ajut aquell cōtra laltre, aquell hō ajudar es tengut a aquell, aqui primeramēt feu homenatge, car primer aquell es en feeltat, la qual es tēgut de seruar, e es entes exceptat en lo segon, e axi de costuma no es tēgut ajudar aq̄ll, aqui segonament feu homenatge, sino de benignitat, e per alguna egualtat axi sera a fer, çoesafaber, que a aquell, aqui primerament feu homenatge, ajut personalmēt, a aquell empero, aqui segonament feu homenatge, ajut per substitut, car ay-tals obras bes poden cūplir per substitut: e faent aço obserua feeltat, la

qual promes al primer senyor, sots aytal forma que li ajudara, e ningu altre no ajudara cōtra dell, exceptat lo senyor foliu, car no es vist de donar ajuda contral primer senyor, jatsie, que al segon do ajuda per substitut, car no fa aço per cor de noure al primer senyor, mas per raho de mirar per si, que no perda lo feu a ell donat del segō senyor: e si sera dubte, aqui primerament es tengut donar ajuda personalment per dret de homenatge, axi car homenatge comença dels antecessors en tēps passat, e no apareix deça, ne della carta, e axi no apareix, qual de aquells dos senyors sie primer per dret de homenatge, de egualtat pot aquis vol de la persona sua gratificar, que aquell personalmēt ajut, al altre empero deura per substitut feruir, car no fa aço per cor de noure, axi com damunt prop es dit.

XXXIII. *En qual māuera lo hom franc se pot constituir home daltre, e fer li homenatge, e quinas cosas entreuenē en homenatge, e de hon es estat introduit.*

Iatsie que de dret Roma hom frāc no puxa así fer seruēt dalgū per alcuna simple couinēça, ne encara per cōfessio feta en dret, pot empero per pacte algun la sua condicio grauar, car per couinēça, entreuenint scriptura, pot alcun hō franc a si stablir ascriptici, e axi alcū hom franc per couinēça, çoesafaber per stipulatio, pot si stablir hom dalcun noble, e pot a ell fer homenatge: e com sobre aço, çoesafaber, que alcun franc hom stablezca a si hom

hom dalcun noble, es concebuda stipulatio, entreue de costuma general de Cathalunya besar en aquesta manera, esafaber, lo senyor te lauors entre las mās suas las mans daquell que fa homenatge, e aquell agenollons fa homenatge per stipulatio, prometent a aquell senyor entre las mans suas lealtat, e aquell senyor, en senyal que per lo semblant a ell fael sera, aquell besa, car aquella mateixa feeltat lo senyor deu al vassall seu, que lo vassall al senyor seu: sera tēgut empero lo senyor aquell ajudar, e guardar dels inimics, o per poder seu en son dret deu aq̄ll defendre, e jatsie que aquell homenatge introduit no sie d dret de Roma, o ciuil scrit, introduit es tātfolamēt per vs lonc de Cathalunya, que ley ressembla, e perço per ley es ajudat, e es deffes, car couinēças legudas guardadoras son.

XXXIII. *Homenatge sis pot prescriure, e en quinas manēras se adquire.*

HOmenatge pot esser prescrit, si per trenta anys alcun noble reb serueys dalgū, los quals serueys homens solius, o colons donan, lauors prescriu aquell noble en aquell homenatge, car axi com la cōditio del colon es prescripta per trenta anys, axi homenatge pot esser prescrit per trenta anys: si empero algu per deu, o p vint anys dona seruey a alcun noble, axi com son hom foliu, el dit hom, qui per tāt de temps los serueys ha donats, denega si foliu daquell noble esser, lauors pora aquell noble dir, raho

esser entreuenguda, axi dient. *Toueti es mō hom, e per stipulatio me prome: est fer serueys, los quals homens solius fer deuen a lurs senyors, car no es semblant de veritat, que pertant de temps donassēs serueys a mi, si doncs raho de homenatge noy entreuengues, e axi per discurs de tēps es induida presumptio d raho: guardar empero deu aquest noble qui aquestas cosas diu, que no faça contra sagrament de calūnia, mas aquesta cosa es diligentmēt atenedora, que per spay de deu, o de vint anys, o encara de trenta, o de quaranta anys, no pot esser prescrit franc hom, car aytal prescriptio no ha loc contra franc hō, sino precedent titol, axi com demunt prop dit es. Per las quals cosas assats apar, que per duas maneras se guanya homenatge, çoesafaber, per promesa, o per prescriptio de molt de tēps, de trenta, o de quaranta anys, e aço es veritat, si en aquell temps rebia dell serueys, axi com del hom seu, car si ho rebia axi com damic seu, no es prescrit. Per promissio encara es prescrit, entreuenint scriptura, o stipulatio, ni de costuma se te compte, si en la promesa faedora raho entreuenga, o no, car jatsie que raho noy entreuēga, val empero ab acabamēt la promesa, entreuenint stipulatio, raho a vegadas entreue, quāt se diu en la promesa, *perço stablescme ton hom, car tu donist a mi aytal feu, quem defendas en mon dret de ayals meus aduersaris, o en esmena de injuria, la qual dius jo a tu hauer feta.**

XXXV. *Si lo fill dalcun hom propri es hom del senyor de son pare, o no.*

Entes

ENtes de homenatge, si pot esser stablit, e en qual manera sie stablit, fa veure, si lo fill de algun home sie hom, o no daquell senyor de qui son pare era hom: circa de la qual cosa fa distinguir, car com hom algun fa homenatge a algu altre, o simplement, neguna raho entreuenit fa homenatge, y en aquest cas lo fill de alq̄l qui axi simplement fa lo homenatge no es hō de aquell señor al qual axi es fet homenatge: o fa homenatge per raho entreuenint, y en aq̄st cas fa distinguir, car o fa homenatge per esmena dalcun excès, com es, per hauer ocis lo pare daquell a qui ha fet homenatge, e per pau hauer, aquell fa a ell homenatge, y en aquest cas, null temps lo fill daquell qui per aquesta raho fa homenatge, es hom daquell al qual aquest homenatge fet es: e aço es prouable costuma, car fill no deu portar la iniquitat del pare, e aço es veritat, si en esmena fa simplement homenatge, no sotsmetēt sos bens per raho del feu a aquell qui axi fa homenatge: en altra manera empero es, si en aquest cas aquell al qual homenatge fa, sos bēs sotsmet, reebēt aquells dell en feu, car lauors es vist aquells bens hauer liurats a aquell al qual homenatge fa, y en aquell senyoria hauer transportat, e altra vegada dell en feu hauer rebut: e en aquest cas si los fills de aq̄ll qui aquest homenatge ha fet, abstenirse volen dels bēs del pare, no pot lo senyor aquell al qual axi es fet homenatge, fills daquell en homēs seus apropiat: si empero volen aquells fills hauer los bens del pare, e rego-

negan aquells, plana cosa es, que son sos homens, car los bens passen ab son carrec: e si volen aquells fills hauer bens, faran al dit senyor homenatge, regonexēt lo carrec quel pare lur sostenia: o feu homenatge stablit si hō foliu daquell al qual feu homenatge, car aquell ha donat en feu alcuna cosa, e que aquell deja deffendre, e mantenir, hon car en aquest cas lo pare principalment es obligat que li proueesca, çoes quel deffena, ol mantenga aquell al qual axi feu homenatge, axi es presumpcio voler axi prouoir a sos fills, axi com a ell: e axi en aquest cas cert es, que las personas dels fills son strets per dret de homenatge: e aço encara sis volē abstenir de la cosa, la qual ha donada aquell senyor a lur pare en feu, car principalmēt no li ha fet homenatge per aquella cosa que li ha donada, mas per aço principalment, que aquell deffena, e mantenga: car axi com stipulant, e pactant pot prouoir a sos fills, axi encara stablit si hom a algun magnat, que daquell axi ell, com los fills sien deffesos, pora als fills prouoir, e axi els fills dalcun hō en aquest cas seran strets per dret de homenatge: e axi en aquest cas lo fill de algun sera hom daquell, al qual lo pare feu homenatge: axi es seruat en França com dit es, e en moltas otras parts, mas en Cathalunya no, car en diuersas maneres es seruat en Cathalunya, car com algu se stableix hom foliu, homenatge faent a algun magnat, el senyor li dona en feu algun feu, o semblant, o es caualler, o pages aq̄ll qui fa lo homenatge, si es caualler,

en ne-

en negun cas los fills daquell caualler son homens del dit magnat, ne son tēguts a ell fer homenatge, sino com lo fill, ols fills presa han la heretat del pare, o en vida, o apres mort del pare, e axi se serua en Cathalunya: si empero es pages, es seruat en diuersas maneres en Cathalunya, car en vna part de Cathalunya que es dita vey Cathalunya, axi com tot lo Bisbat de Gerona, e quaix la miya part del Bisbat de Barcelona, qui es desà del riu de Lobregat vers solixent, e la major partida del Bisbat de Vic, homēs solius qui no son cauallers, son axi strets a lurs senyors, que lurs fills son homens de lurs senyors, axi que no poden fer matrimonis, ne dels masos partir, e si ho fan couenient es ques reeman, e si fan matrimonis, los señors daquells pagesos há quasi part del loisme del sponfalici: empero si los fills daq̄lls pagesos, o encara aquells pagesos se partiran sens voluntat dels senyors de sos locs, e puys habitaran en vilas del Princep, o de Esqleyas, o dels nobles de Cathalunya, e dins vn any e vn die no sera a ells de lur senyor cōtradit, o no seran requests ques reeman de lurs senyors, passat aquell any, e vn die, segurs, e francs poden de antiga, e aprouada costuma de Cathalunya romanir, ne los cauallers, o encara Esqleyas poden aq̄lls demanar. En aquella empero part de Cathalunya, que es dalla lo dit riu de Lobregat vers la part occidental, que tostemps se acostuma de appellar del temps del senyor en Ramon Berenguer Comte de Barcelona a ença noua Cathalunya, ne fills

de cauallers, nels fills dels pagesos son homens daquells magnats, los pares dels quals son homēs, sino axi cō dit es, presa la heretat feudal, ans poden tots los solius pagesos anar sen quant se volran, e lurs fills, lexadas las heretats, aço empero, çoes dexar lo feu, no poden los cauallers, nels fills dels cauallers feudataris, pus que hauran presa la heretat feudal, car sempre romanen homēs de lurs senyors, e son destrets, axi com dit es, homenatge fer.

XXXVI. Si algun pot esser hom foliu de dos señors, e si fembra pot esser vassalla solia, e en qual manera fara homenatge per feu al senyor.

NEgu pot esser hom foliu de dos senyors de costuma de Cathalunya, ne encara d dret, car axi com dos homens no poden esser señors de vna mateixa cosa per lo tot, en axi no poden hauer drets domenatge foliu en vn mateix hō, car jatsie de costuma de Cathalunya, mort lo vassall foliu dalcun noble, axi com ara del Vezcomte de Cardona, la filla de aquell mort succeesca en lo feu foliu, lo qual aq̄ll pare mort de la dita fembra tenia per lo dit Vezcomte, per lo qual feu aquell mort ere hō foliu del dit Vezcōte, aq̄lla filla sera vassalla del dit Vezcomte, e sis esdeuendra la dita fembra matrimoni fer ab algū caualler, hom foliu de altre hom noble, çoes a saber del Comte de Vrgell, e aq̄lla fembra dona al dit caualler hom foliu daquell Comte aquell feu foliu, la qual cosa pot fer aq̄lla fembra,

per ra-

per raho necessaria del exouar, segons costuma damunt dita, no pora empero aquell caualler marit della stablir se hom soliu de aquell Vezcomte de Cardona; cō sie hom soliu del dit Comte de Vrgell: mas aq̄lla fembra qui succeeix en lo feu, segons la dita costuma, romāra vassalla solia del senyor demunt dit, e faent homenatge, fara sacramēt de feeltat a son senyor Vezcomte de Cardona, per lo qual lo dit feu te, pus que costuma de Cathalunya approua, q̄ filla pot en feu succeir. Mas besament per interposada persona dara al senyor, aytant ben per entreposada persona axi com a vassall seruire al senyor, car com femnil offici no sie vsar armas, aquella fembra en loc de si trametra a son senyor vn hom armat; o mes, si el feu, o la couinença feudal aço requerra, aquesta empero obra be pora per altre acabar, si empero lo dit marit della no es hom soliu del dit Comte de Vrgell, ne encara dalcu altre, ell sera tēgut totas cosas complir al senyor del feu, puy que ha reebut en dot aquella cosa feudal: si empero no ho haura rebut en exouar, e aquella cosa feudal es cosa parafernal, no es tēgut lo marit daquella fis vol, mas la muller daquelles tenguda, axi com damūt es dit.

XXXVII. Si lo vassall es tēgut seguir son senyor a las parts lunys.

SI alcun senyor vol anar a parts fort lunyadas de Sarrahins, a combatre aquells, pot manar a sos vassalls quel segueſcan, si aquell

senyor es tal, que haja poder de cōbatre cōtra Sarrahins, e encara quels predecessors sens hajan combatut, e acostumat combatre contra Sarrahins, axi com Rey de Arago, Rey de França, Rey de Castella, e alguns altres Princesps, hon aytal señor pot manar a sos vassalls, encara a altres homēs seus naturals vtils en fet darmas, que ab ell vajan a las parts de Sarrahins. Aquell empero Rey estēgut als dits vassalls a las despesas totas, sils feus q̄ per ell tenen son pocs, o partida de las despesas restituir, lo qual tot fera lexat termenador, a arbitre de bon baro, qui considera la granea dels feus, e granea, e lōguea del cami: si empero lo senyor daq̄l no sie senyor qui haja poder de cōbatre cōtra Sarrahins, ne haja acostumat ell, ne sos antecessors combatre, ne anar contra Sarrahins, no son tēguts los vassalls, ne encara alguns homens sens aquell seguir a aquellas parts fort lunyadas, jatsie quel señor aquell puxa a ells aquest seruey manar, contra sos enemics, contra los quals guerra hajes.

XXXVIII. Quas homēs del vassall sien dits homēs del Princep, e quals no, e en quinas cosas son tēguts al Princep, aquests, e aquells.

BArons, axi com son Comtes, Vezcomtes, Vasueffors, e cōsenblants, e encara altres cauallers simples, qui son vassalls del Princep de aquesta terra, hā homēs alguns sots si, per raho dels feus, que tenen per lo Princep de aquesta terra, e aquells aytals son homens de aquell

aquell Princep, axi per dret de feeltat, cō p dret d general jurisdic̄tio, q̄ aquell Princep ha en son Regne: e aquells Barons vassalls null tēps no poden hauer aquells homens cōtra aquell Princep, mas aquest senyor Princep pot hauer aquells aytals homens cōtra aquests Barons vassalls: han encara aquests Barons vassalls altres homens, per raho de alous de aquells vassalls, e aquests homēs aytals no son homens del Princep, car no son en son poder, en axi que de dret de feeltat, o de homenatge sien a ell strets: empero son dits esser en poder daquell Princep, per raho de general jurisdic̄tio, la qual ha en son Regne, car en tots los homēs de aquell Regne ha Imperi: totas empero las cosas que son en lo Regne, son del Rey, quāt a jurisdic̄tio, hon si alcun Baro en terra de Princep se leua contra aquell Princep, e aquest Baro mana a sos homens en virtut de sacrament que dells ha reebut, q̄ ajuden a ell contra lo Princep, no son tēguts aquell ajudar, com axi faent greumēt erra aquell Baro, car crim de lesa Majestat comet, hon cō axi greument aquell Baro erra, los homens daquell, los quals encara ha per raho de son alou, no son tēguts aquell ajudar, ne el manament del senyor aquells excusa, molt menys son tēguts doncs ajudar los homēs q̄ ha per raho dels feus, q̄ per aquell Princep te, car en las greus cosas, ne aquests, ne aquells deuen al senyor obeir, car lo vincle del sacrament a aço nols liga, car de lejas cosas nulla es la obligatio: e aquestas cosas son veras, quant alguna cosa no prece-

dent, e sens fadiga de dret algū Baro se leua cōtra son senyor: si empero aquest Princep injustament donaua dan al Baro vassall seu, tollent li los feus, o alous, sens fadiga de dret, lauors lo Baro, fadiga de dret primerament trobada en aquell senyor seu, pot manar a sos homēs del alou, que li ajuden contral Princep aquell, si sobre aço, leuantse contra aquell, volra si deffendre: e aquells homens seus del alou son tēguts aquell senyor vassall del Princep ajudar, axi com es costuma de Cathalunya.

XXXVIII. En quinas cosas son tēguts al Princep los homens, los quals hā los Barons axi de alous lurs, com encara altres naturals lurs, o de ells.

SI algun Baro del Rey de Arago, axi com Comte de Empuries, o algū altre Baro de aquell Rey ha guerra cōtra algun vchi seu, qui no sie de la terra del dit Rey, ço es a saber contra Naymaric de Narbona, lo Rey empero de Arago, e Comte de Barcelona ha guerra cōtra lo Rey de Castella, o Sarrahins volents ocupar, o tolre, lo Regne de Valētia, o alguna altra terra sua, el dit Cōte de Empuries mana a sos homens, que ajuden aquell contral dit Aymaric de Narbona, lo Rey empero demunt dit mana a aquells homens del dit Comte, que ajuden a ell contra lo dit Rey de Castella, volent subjugar la sua terra, o contra Sarrahins, volēts aço mateix fer, e alguns de aquests homens son homens de alou del Comte demūt dit, e alguns

e alguns enperero de feu, lo qual per lo dit Rey d' Arago te aquell Còte, tots aquests homens, axi dalou, com de feu, com encara homès naturals del dit Comte son tenguts en aytal cas al Rey d' Arago obeir, e no al dit Còte, com los homens daquell appellats per publica vtilitat a major cadira, excusatio han a menor cadira, car publica vtilitat es prefferida a la priuada, e axi son tenguts los dits homens obeir en aytal cas al Rey, e no al Còte, car lo Rey appella aqlls, perquel Regne no sie subjugat, o no perda aytal terra, e axi appella aqlls per be de la sua terra, e per be pulic del Regne, e axi mana als dits homens per raho de la terra, çoesafaber de son Regne, del qual administratio porta: e axi aquests son tenguts, combatents per la terra, obeir al manament del Rey, e en aytat son a ço obligats, que encara deffenent la terra, legut es contra pare venir, e aquell ociure en aquest cas, si lo pare vendra contral Rey: e en aquest cas, çoesafaber per la terra còbatet, legut sera als dits homès venir contra lo manamēt del Còte senyor de aquells, majormēt, caraquell Rey fa manamēt per raho de publica vtilitat, e publica vtilitat es prefferida a la priuada: e jatsie los dits homens p doble dret lo Còte d' Empuries alligats tinga çoesafaber de jurisdicció, la qual ha en aquells, e per dret de homenatge, empero no contrasta ço, que per doble dret es degut al Comte, car vna efficax raho be pot vencer dues rahons mens efficaces, empero nos pot negar, q los dits homès no sie mes tenguts obeir al ma-

namēt del Còte de Empuries, que del Rey, si lo Rey los appellas per raho dalgun negoci, que no toca publica vtilitat, ne contrastaria encara, que appellats son a major cadira, ne encara quel Rey major sie simplamēt quel Comte, car no es vist esser major, per sguardamēt dels dits homès, ans lo Còte es major per sguardamēt de aquells, car aquell Rey no ha los dits homès obligats, sino per vn dret, çoesafaber per dret de general jurisdicció, lo Còte empero ha aquells per doble dret alligats, segons la jurisdicció que ha en ells, e per dret d' homenatge axi cō dit es.

XXXX. Quel senyor superior no puxa cōprar feu, o castlania inferior, quistē per son vassall en aquell castell.

SI en alcun castell seran apres lo senyor sobira dos castlans, hu apres altre, el primer castla tendra lo castell per lo senyor sobira, faent a ell homenatge, el segō castla sera, qui ho tendra per lo dit castla primer, faent a ell homenatge per aqlla castlania, o feu, e aqst jusa castla volra vendre al senyor sobira la dita castlania, la qual per lo primer dit castla te, no pot aquell senyor sobira de dret, vs, e obseruança, e costuma de Cathalunya cōprar aqlla jusa castlania, car si ho fehia, seguiries daquen hun circuit, de dret, e obseruaça de Cathalunya reprouat, car lo dit primer castla es tengut al dit senyor sobira fer homenatge per aquell castell, o feu, e aquell senyor sobira es tengut fer homenatge per aqll castell, o feu al dit primer castla son

son vassall, e axi aquell senyor sobira seria feudatari, o vassall de son feuter, o vassall en aqll mateix castell, o feu, e axi ell mateix seria millor de si mateix, la qual cosa seria no couinēt, car si vassall faes homenatge a aqll senyor sobira, aqll senyor sobira seria millor de son vassall, mas si aqll senyor sobira faria a son vassall homenatge p raho d' la dita cōpra del feu, o d' la castlania jusa, aqll vassall seria millor quel senyor sobira, la qual cosa es no couinēt, e perço lo senyor sobira no pot, ne deu comprar aytal feu, o castlania jusa: si empero aqll segon vassall volra vendre lo feu, lo qual te per lo primer vassall, al senyor sobira per alou frāc, pora ço fer aqll primer vassall per lo qual te aqll venedor aqll feu, atorgant, e fermant, q per alou sie venut, axi cō feu lo Rey en Pere pare del Rey en Iacme, qui tenia per la Seu de Barcelona las leudas de la ciutat de Barcelona en feu, e per aqll Rey en Pere tenia las mateixas leudas en feu en G. de Mediona, lo qual G. vene per alou frāc a Berēguer Bisbe de Barcelona senyor sobira de aqllas leudas, la qual venda feta per frāc alou al senyor sobira, lo Rey en Pere, per lo qual dit G. las tenia, confirma ab publica carta.

XXXXI. Si parēt de part del vassall mort sens fills presa la heretat feudal, pot esser fet home del senyor del feu, e dins quāt temps deu venir deuant lo senyor del feu ell, o altre del vassall mort.

SI algu vassall no hauēt fills, sino hauent agnats, morra intestat, e aqll agnat succeira a aqll vassall sens testamēt, aqll agnat, puys q la he-

retat del dit vassall axi mort ha presa, fet es hō del senyor del dit vassall, e es tēgut a ell renouellar lo homenatge, e fer feeltat, car axi com a tots los creadors del dit deffunēt es tengut, perço q la heretat ha presa, axi es tēgut al senyor del feu per dret de homenatge, perço q la heretat ha presa, e representa la mateixa persona del deffunēt: e aqst agnat vinga al senyor del feu, p lo qual lo feu se diu tenir, e diga: *Senyor jo son hereu d'aytal vassall vostre deffunēt, qui m feu tenia per vos, e ara es deuenut a mi, e vull a vos fer homenatge, e feeltat renouar,* cert si lo senyor reeb aqll en hō, el feu li haura donat, si puys se esdeue, q vinga altre quis diga pus proisme, y en veritat es pus proisme, y tal q puxa succeir en lo feu, la receptio la qual feu lo senyor del primer no prejudica al vinēt apres, car sots cōditio es vist aqll senyor aqll hō hauer rebut, el dret del feu hauer jutjat, o del feu aqll hauer inuestit, si pertanya ell, o pertayer deuia a aqll dit feu. Si empero aqll agnat, o encara pus proisme del vassall deffunēt, ab testamēt, o sens testamēt, no vindra dins congruo tēps deuat lo senyor del feu, a renouar lo homenatge, e la feeltat, es a saber, dins vn any, e vn die, mas apres aqll tēps vēdra, si al senyor plaura pda lo feu, si empero no plaura al senyor q perda lo feu, nol perdra, ans demanara cōtra aqll hereu, q conega aqll senyor, pusque vltra lany el dia tenc lo feu: e aqsta es la costuma general de Cathalunya, çoesafaber, q quisqui sera hereu del vassall deffunēt, o ab testamēt, o sens testamēt, deu aquell hereu venir deuat lo senyor del feu, dins lo any, el die, aparellat renouar,

A a o fer

o fer homenatge, e feeltat al senyor del feu, e si nou fara, perda lo feu, si al señor plaura, axi cō demūt dit es: si empero lo dit hereu dira, q̄ dexa lo feu al señor, axi q̄ per renūtiatio, o per desertio del feu vulla squiuar, q̄ al señor del feu no faça homenatge, de dret, e de costuma rahonable no pot per aytal desertio desliurar-se, car aq̄lla matexa persona reputa del deffunçt, pus q̄ la heretat feudal ha presa, e aq̄lla pertāt de tēps ha tēguda, car axi com lo deffunçt vassall no podia en vida si desliurar del homenatge, lexāt lo feu sens voluntat del señor, axi lo hereu qualque fera, no pora lexāt lo feu liberar-se del homenatge, per q̄ nol faça al senyor del feu, pus que ha presa la heretat del mort vassall del señor daquell feu, e aq̄lla ha tēguda per lo tēps demunt tatxat, car aq̄ll hereu es tengut renouar feeltat, faēt homenatge al señor del feu per la persona del deffunçt, lo qual feeltat promes a aq̄ll senyor per raho daquell feu, cō aq̄lla matexa psona sie feta ab lo deffunçt: e jat sie q̄ sie dit axi cō demūt, q̄ es tēgut renouar feeltat al señor, no empero es promesa denouella feeltat, mas alcuna renouatio dātīc homenatge.

XXXVII. En qual manera fellonia comesa al senyor per lo vassall puxa noure al fill del vassall, o no, quel fill no succeca en lo feu.

Fellonia al señor del feu comesa per lo vassall pot noure al fill del vassall, o no pot, car si lo feu comença per lo pare de aquell vassall cometent fellonia, es a saber, car a aq̄ll vassall la cosa feudal fo do-

nada nouellamēt, o ell compra aq̄lla cosa feudal, e axi en ell comença aq̄ll feu, en aytal cas, la sua fellonia noure al fill, car en aytal feu no pora succeir lo fill sino per la persona de son pare, hō, axi cō per la fellonia la qual comet lo pare vassall contra son señor, es foragitat del feu, axi son fill fera foragitat: si empero lo feu no comença del pare del fill, mas del aui da quell fill del vassall comença esser feu, lauors, si laui viuint, lo dit fill del vassall errāt no sera cōcebut, en aq̄st cas la fellonia del dit vassall noure al fill, car p la persona del aui nos pot apropiat en aquest cas ninguna cosa, cō entre aq̄ll fill e son aui no sien estats negūs drets de cōsanguinitat: si empero lo aui viuēt, lo dit fill fo concebut, e pus lo vassall pare del dit fill comes fellonia cōtra señor del feu, viuēt laui, lauors no noure al fill daq̄ll vassall la fellonia la qual comes aq̄ll vassall, car p la persona del pare cometēt la fellonia no vollo fill esser rebut al feu, mas p la persona del aui, hon en aq̄st cas, axi sera cō si lo errāt no fos en lo mig. Si empero lo aui mort, lo dit vassall ha comesa fellonia a son señor, en aq̄st cas, la fellonia daquell nou al fill daquell vassall errant, car en tēps de la mort del aui del dit fill, lo vassall pare daquell fill era pus prohibime, e capaz, hon aquell vassall succeix en lo feu, lo fill foragitat, cō sie pus prohibime en grau: e aço es veritat, si lo dit vassall pare del dit fill ha presa la heretat de son pare aui del dit fill vassall, en altra manera, si lo vassall cometēt la fellonia, pare del dit fill, rebuja la heretat, o no la ha presa, lauors poria lo fill

lo fill demunt dit succeir al aui, e per la persona del aui hauer lo feu, no obstat la fellonia comesa per son pare: mas p persona del pare cometēt fellonia no pot aq̄ll fill succeir en lo feu, cō aq̄ll errāt sie foragitador.

XXXVIII. Quins, e quants son los drets quel senyor ha en son home.

Si alcun ha hom, o vassall soliu, aquell senyor soliu asi sapropia jurisdicçtio per raho del homenatge en aquell feu home soliu, car perço cō aq̄ll vassall es hō soliu dalcun senyor, perço es sotsmes a la jurisdicçtio daquell señor soliu, e aq̄ll senyor soliu es jutge de aquell, e tots los bens daq̄ll soliu vassall los quals no ha de altre en feu, son a aquell señor soliu sotsmessos per raho de jurisdicçtio, jat sie q̄ aquells bens no tenga daquell senyor soliu per raho del feu, car pus q̄ la sua persona sotsmes principalmēt al seu señor soliu, par q̄ tots los seus bens sie vist hauer sotsmessos: no es empero a entēdre, q̄ per aço aquell senyor haja en aquell feu hō soliu mixt o mer imperi, axi cō lo Princep de la terra, jat sie q̄ haja en ell jurisdicçtio, e en las suas cosas, axi cō dit es. Si empero lo senyor aq̄ll no es soliu señor daquell vassall, ne lo vassall es daquell soliu hom, en aytal cas lo senyor en son hō no soliu no haju risdicçtio, sino aytāt cō se estē lo feu q̄ per aq̄ll senyor te, car aquesta es la differentia entre hom soliu, e hō no soliu, car hom soliu principalmēt se estreny per raho de la sua persona, jat sie q̄ alguna cosa que es appellada feu soliu, per raho de remuneratio

entreuenga, hon axi principalmēt en sotsmetent la sua persona per raho del feu soliu, tots los bēs sotsmete a son senyor, no dic per raho del feu soliu, jat sie q̄ aço pogues fer, mas per raho dē jurisdicçtio, mas hō no soliu no obliga la sua persona p raho del feu no soliu, hon per sola contēplatio del feu no soliu, sotsmes la sua persona tātfolamēt: e axi es fet sotsmes a la jurisdicçtio del senyor no soliu solament per raho daquell feu, en quant se esten, axi q̄ aytant quant sobre aço fa lo general en totas cosas, tant faça lo spcial en son cas. Itē no pot lo vassall moure a cōtra famosa contra senyor, ne aquell appellat en dret sens venia. Item accusar no pot son senyor, si doncs no proseguia injuria de si, o dels seus. Itē deu lo senyor ajudar cōtra sos enemics, e aço es ver, que son senyor es tengut ajudar contra tots, exceptadas algunas personas, ço es a saber pare contra fill, net contra aui, e axi per lo cōtrari, car lo senyor no pot manar a son hom, q̄ cōtra aytals personas aquell ajut, car aquestas cosas se fariā cōtra bonas costumias. Itē lo vassall deu la vida del senyor prefferir a la sua vida propria, car si lo senyor deu fer batalla ab altre, per q̄ algu vol prouar per batalla cōtra aquell senyor q̄ hauia comes crim de lesa majestat, o altra cosa, certamēt lo dit señor pot manar al hō, e al vassall feu, q̄ per ell se sotsmeta a batalla, cō son hō dega la vida dē son senyor prefferir a la sua vida. Itē lo hō, o l vassall deu donar a son senyor freyturant alimēts, car en altra manera si nou fehia, en aytal cas fos vist aquell voler matar. Item

A a 2 no pot

no pot lo vassall vendre lo feu, lo se-
ñor no request, request empero lo
senyor, si senyor no volra comprar
lo feu, pora lo vassall a altre vendre
de sa conditio, o de millor conditio,
car si el vassall venedor es caualler,
deu vendre a caualler de sa conditio,
no a burges, ne encara a caualler de
jusana conditio, e siu feya, lo senyor
no es tingut, lo burges, o caualler de
jusa grau, o conditio rebre en hom:
e axi el senyor porie lo feu ocupar,
si lo vassall aço fehia, o sino volia lo
senyor ocupar, porie aquell senyor
eligir aquell venedor, encara esser
son hom, car per aytal subrogatio,
çoesafaber venent a burges, o a aytal
que no sie semblant a ell, per aquesta
aytal subrogatio no es vist del ho-
menatge deliurat, car coue de costu-
ma de Cathalunya, e encara de dret,
q subroguen cõprador de sa condi-
tio, o de millor, no jusana. Itẽ lo feu
datari no pot de rigor de dret, for-
çat lo senyor, e encara no volẽt aqll
senyor cõprar, alienar lo feu, car en
homenatge no pot substituir cõpra-
dor, car aquell qui comprara lo feu,
çoue q sie subrogat en homenatge,
car la cosa tostẽps passa ab son car-
rec, çoesafaber faent homenatge, re-
nouant feultat, fermar dret quãtque-
quant request sera del senyor, e aju-
dar aquell contrals enemics, e otras
obras faet al senyor, las quals feuda-
tari es tengut fer al señor. Itẽ si vaf-
fall venedor es foliu vassall daquell
senyor, per lo qual te lo feu, lo qual
vendre vol, couense quel cõprador
sie fet foliu vassall daquell senyor,
per lo qual es tẽgut aquell feu, en al-
tra manera no pora el vassall vendre

lo feu, sino plaura al senyor, e axi es
d costuma, la qual se acorda a egual-
tat, puys quel senyor no vol cõprar
lo feu, aquell vassall pora vẽdra a hõ
de sa conditio, o de millor, axi cõ dit
es. Item si algu vassall, o feudater no
vol los serueys donar al senyor feu,
axi com es tengut, aquell senyor pot
per propria autoritat, daquell vaf-
fall feu, lo qual es cert esser sõ hõ, los
serueys del homenatge en sa cort re-
querir, axi cõ lo pare pot aquell, qui
es cert esser fill feu per autoritat
propria corregir: si empero no es
cert aqll feudatari esser hom daqll
q demana los serueys, e aqll del qual
es demanat se te per franc, axi es, cõ
sino fos feu, en lo qual cas lo senyor
no pot asõ mateix dir dret, mas re-
corredor esa jutge ordinari. Itẽ quãt
quequãt cõtẽtio sera entre lo señor
e lo vassall, o feudatari, las paraulas,
e las couinenças, las quals en donar lo
feu son interposadas, son sguarda-
doras, e atenedoras, e segõsaqllas co-
uinenças es la cõtẽtio determinado-
ra. Item cõ alcũ Baro, o senyor dara
feu a alcũ, e diu axi. *Atorc a tu aytal, e als
hereus teus aytal feu,* no deuen aquells, en
aytal cas succeir adaquell feudatari,
sino los hereus de son corsdeuallãts:
car lo senyor axi donant, de aquells
solament es vist cogitar, e no dels al-
tres, q no son de son cors dessendẽts
de aquell, a qui axi es atorgat lo feu.

*LOS CASOS EN LOS QV ALS LO
senyor no es tengut, segõs los vsages de Barce-
lona, e obseruancia de Cathalunya, retre la
postat presa de Castell, ne emparamẽt
de feu a son castla, o vassall, cõpi-
lats per dit Pere Albert.*

LO

j.
LO primer cas es, quant lo vaf-
fall cõtradiu al senyor fermar
dret, o fer homenatge, e lo se-
ñor per aço, o p altra fadiga de dret
per força haura presa la postat del ca-
stella, ladõcs no es tengut retre la po-
sttat, o encara altre feu, si per aço sera
estat emparat, entro q li hajafet dret,
e li haja restituidas totas las despe-
sas, las quals lo senyor haura fetas en
la aprehensio del castella, e custodias
daquell, o las quals encara haura fet-
tas en emparar lo feu.

ij.
LO segon cas es, si lo señor ha
guerra ab aqll vassall, o ab al-
cun altre, car ladoncs ha obs
aqll castella en aqlla guerra, aqll señor
no es tengut, metre aqlla guerra du-
radora, retre la postat presa al vassall.

iiij.
LO tercer cas es, quãt lo castla
contradiu dar la postat al se-
ñor de son castella, axi cõ la li
deu dar, e lo señor haura pres p for-
ça lo castella, e tots los feus q per ra-
ho de aqll castella lo dit castla ten, la-
dõcs no es tẽgut aqll senyor retre lo
castella, ne aqlls feus, entro lo castla li
haja esmenat totas mefsios, e los dã
natges q lo senyor haura sostenguts
en aprehensio de aquell castella, e en la
guarda, e encara, entro q li haja asse-
gurat ab jurament, e ab instrument
public, q daqui auãt la postat de aqll
castella no li sie contradita.

iiij.
QVart cas es, si lo castla, o vaf-
fall haura cõtradit al senyor,
fer lo seruey que li es tengut
fer, segõs son poder, o segõs la coui-

nença, e lo señor peraço li haura em-
parat lo feu, o presa posttat, lauors no
es tingut lo señor retre a ell lo feu, o
la posttat, entro q lo seruey perdit, o
fallit li sie en doble esmenat, e be asse-
gurat, q daqui auãt no li sie cõtradit.

v.
QVint cas es, si lo vassall, anant
en batalla ab son senyor, le-
xara aqll viu en batalla, e fu-
gira, o altramet ab falsa manera li de-
fallira en batalla, lauors per aço pert
lo castella, e tots los feus q per el te, e
lo senyor en tal cas no es tẽgut a ell
retre los dits feus, ni castella.

vi.
Sise cas es, si aquell vassall son se-
nyor superbiosamet haura de-
safiãt, o son feu li haura lexiãt,
lauors lo senyor pora emparar a ell
totas cosas que per ell te, ne es tẽgut
retre li aquellas cosas, entro altra ve-
gada li haja fet homenatge, e li haja
fermat dret, e esmenada per sagra-
ment la deshonor que li haura feta.

vij.
SEte cas es, si lo senyor per algu-
na certa part del any ha a tenir
lo castella, segõs couinença feta
entre aqll senyor, el castla, del qual
castella es donada a ell la posttat, e
deudies apres la receptio d la posttat,
dins los quals deu esser retuda la po-
sttat al castla segõs costuma d Catha-
lunya, serã esteses entro al tẽps q lo se-
nyor ha a tenir lo castella, segõs la co-
uinença cõpresa en lo couẽtional in-
strumẽt, lauors no es tẽgut lo senyor
retre la posttat dins aqll tẽps couẽtio-
nal, pus que dintre los dits deu dies
haura començat lo tẽps couẽtional,
en lo qual aquel senyor ha a ten-

A a 3 nir

nir lo castell, mas finit aquell temps cōuētional, es tēgut retre lo castell, si doncs alguns dels desusdits casos prohibints retre la postat noy cōcorrien,

viiij.

LO vuyte cases, si lo vassall haura menyspreat son señor, e ab grā despit, menyspreu, e superbia lo haura desafiat, aqll vassall deu perpetualment perdre sens sperāça de restitutio tots feus, e beneficis q̄ per aquell señor te, e ha, ne nūca los pot recobrar, si dōcs lo señor d̄ gracia restituir nols li volra: e encara si aquest vassall ha algūs bens mobles, o immobles, q̄ no sien de feu, e request haura differit ans del delictē, o haura menyspreat seruir a son señor, axi cō ere tēgut, perdut lo feu per dit delictē, de aquells bens qui no son del feu deu retre a son señor lo seruey, que fer haura perlongat, o menyspreat.

viiiij.

ITē altre cas, en lo qual lo señor Rey se pot retenir la postat es, quāt algū dels magnats, o caualler algu, o altra qualseuol persona, cōuegut per lo señor Rey, o per sō veguer sobre restitutio de pau, e de treua, o del bouatge, pēyoras posar no volra, si lo señor Rey, o lo veguer seu rebra perço la postat del castell lo qual te per lo señor Rey, no es tengut lo señor Rey, o lo veguer seu restituir la postat, tro que aquell qui lo mal haura fet, haura esmenat tot lo malfeyt, e el damnatge, eel destric que daquen a ell se esdeuendra, segons que aquestas cosas son haudas en la cōstitutio de

pau, e treua, la qual comença. Si algun dels magnats.

DE DRET EMPHITEOTIC, LVYSMES Y FORIS.
CAPIS. TIT. XXVIII.

I. P E R E primer en Barcelona, Any M. CC. x.
Cap. vnic.

CAR dignament regna la Majestat Rey, si las cosas erradas corrigeix, e esmena, e aquisçū lo dret seu tribueix, e cōserua, emperamor daço en lo nom de Iesu Christ se manifest a tots, que nos en Pere per la gratia de Deu Rey de Arago, Cōte de Barcelona, oints las querimonias per lo Bisbe de Barcelona, e per Narnau Ramō camarer de Ripoll, e per lo cōuēt daquell loc, e per altres molts clergues, e religiosas personas, e encara per algūs ciutadas de Barcelona, q̄ aqlls qui per ell tenen honors, feus, o possessiōs a cēs, o emphiteosim, aquellas honors, e possessiōs vēdre, empēyorar, stablir, e obligar, e en altres maneras alienar no celsan, daquells assentiment, o licētia no requesta; en aquestas querimonias deguda si imposam, e ço q̄ just, e couinēt a raho sobre aço haue conegut esser, ab lo present priuilegi fermamēt statuents. Com doncs aquellas cosas, sobre q̄ las ditas querellas haue rebudas, a vsatges d̄ Barcelona, e cōstitutio q̄ çaenrera a Gerona hauem feta, e encara a comudret contrarias sien esser vists, e en damnatge nostre, e de la terra, no solament en los passats, e presents,

mas

mas encara en esdeuenidor redundar sien conegudas, hauda plena, e spatiosa deliberatio, ab consell de la Cort statuim fermament, manam, & destretamēt precipim en per tots temps, que nunca sie legut a alguna persona, en Barcelona, o en tot son Comtat, algunas honors, o possessiōs, las quals a cens, o a emphiteosim hauran haudas, o tengudas, o han, o tenen per altres personas clergues, o lecs, vendre, obligar, empēyorar, a cēs, o a tribut stablir, o en qual seuol altra manera alienar, sens special licentia, o voluntat dels principals señors. Aquestas cosas totas axi cō desus son ditas, sots pena de sincents florins manā en per tots tēps inuolablement esser obseruadas, lo present priuilegi no resmenys en la força romanēt. Dada a Barcelona a set idus de Mars, per ma den Ferrer notari nostre, e de nostre manamēt, e de aqll escrita per en Bonanat, sots lany de la Incarnatio Mil doscēts e deu. Senyal dē Pere per la gratia de Deu Rey de Arago, e Cōte de Barcelona. Senyal den Pere Bisbe de Barcelona, Guillem Dinfort, Guillem Bisbe de Osona. Senyal del señor Nuno Sans, en Iofre de Rocaberti: Guillem de Cardona, Guillē de Ceruera, Guillem de Montcada, Ramon Folc de Cardona, Ramon Galceran de Pinos, e molts daltres, qui tots son testimonis de aquesta cosa. Yo Ramō per la gratia de Deu de Tarragona Archebisbe ho confirm. Senyal den Bonanat, qui per manament del señor Rey, e den Ferrer notari seu aço scriui, en lo loc, die, e any prefixos.

II. P E R E terç on la Cort de Ceruera, Any M. CCC. Lviij.
Cap. iij.

PER ço que sobre lo luyisme, o foriscapi, lo qual per renouatio, o nouella adquisitio d̄ feu deu esser pagat al señor del feu, daqui auant no sie dubtat, ordenam, statuim, e sancim, que si feu a algun, encara que sie dels descēdents per dreta linea, per titol onoros axi com de permutatio, de vēda, de donatio en paga, o per altra consensual peruedra, la terça part del preu, o de la estimatio daqll feu per luyisme, o per foriscapi, al señor del feu sie pagat: Si empero aquell feu per titol lucratiu, axi com de donatio, de legat, de institutio de hereu, o successio abintestat, de substitutio, o vincle, o per qualseuol altre consensual titol, a algun peruedra, si aquell al qual peruedra, sera dels descēdents per dreta linea, o pare, o mare fera, algun luyisme, o foriscapi per la dita renouatio, o nouella adquisicio al señor del feu no sie pagat, encara quel pare, o laui, o altra qualseuol ascendent, o fill, o filla, en la donatio, o legat, o qualque altra translatio lucratiua, certa quantitat de diners, o alguna cosa, per aquell a qui lo feu se transporta, a ell, o aqui ell volra, se retenga donadora. Si empero aquell, al qual per lo dit titol lucratiu peruedra, sera auí, o auia, o qualque altre daqui amont ascendent, o frare, o qualque altre agnat, o cognat, o qualque altra persona (encara que sie estranya) lauors al señor del feu,

A a 4 per

per aquella renouatio, o nouella adquisitio, la deena part de la valor de aquell feu, lo qual luyfme propiament en Cathalunya es dit, sic pagada: siempero per algun dels dits titols alienat no sera, mas per censal mort, o violari, o per qualque altra causa a algun sera specialment emperor, obligat, o liurat, lauors per aytal ypothecaria obligatio, o real impignoratio, al senyor del feu la vintena part de la quantitat de la pecunia, per la qual sera obligat, sic pagada: exceptat empero obligatio d' feu feta per marit, o altre per ell a sa muller, per seguretat del dot, per la qual al senyor del feu res no sic pagat: semblantment, si alguna fembra que haja feu, a son marit aquell haura dat en dot, o encara lo pare, o mare per la filla, daytal donatio al senyor del feu algun foriscapi, o luyfme no volem esser pagat, o guanyat: si empero algun altre, quis vulla sic, dara feu en dot a algun, per aquella que pregues per muller, la deena part de la valor de aquell feu tantolament al senyor del feu sic pagada: e las cosas demunt ditas, e de uallscritas volem esser obseruadas, no contrastant algun vs, o costuma general, o special encontrari fins als obseruat, alguna distincio entre feu paternal, o antic, o nouell, quant a las cosas demunt ditas, e de uallscritas no ajustada, co aquellas cosas totas, axi en feu paternal, o antic, com en nou, volem per tots temps esser obseruadas. Ajustants, q al vassall sic legit, de son feu entre vius, o en la derrera voluntat ordenar en habil, e quel pus pisme del dit vassall

(habil empero) succeesca ab intestat en lo feu, axi co en los altres bens del dit vassall pot succeir: lo dit empero luyfme, o foriscapi en los dits casos, e fadiga de xxx. dies en lo contracte de la venda del feu al senyor reseruats, axi empero, q si molts sera los succeints abintestat, lo senyor del feu puxa a vn sol aqll feu atorgar, segos lo vsatge de Barcelona. Hon empero lo vassall a alguna Esgleya, o casa religiosa, o capella, o clergue, entre vius, o en la derrera voluntat lo feu haura alienat, o lexat, o per la sua anima aquell se haura pres, o en altra manera, en no habil del feu, haura disposat de aquell, lauors dins lany aytal feu en habil haja esser alienat, la terca part del preu, o de la estimatio de aquell feu al senyor daquen, e no mes auat, per luyfme, o foriscapi reseruada: entenem empero, que si aquell al qual lo dit feu per alguna de las ditas maneras peruendra (lo qual a paga del dit luyfme, o foriscapi volem esser tengut,) aquell pagar rebujara, o differra, o la possessio, o quaix de aquell feu sens consentiment del senyor haura aconseguida, sic licit al senyor del feu, encara per aquell luyfme, o foriscapi, aquell feu realment emparar, exceptat en los casos, en los quals al senyor del feu algun luyfme, o foriscapi no deura esser prestat, segons que demut es declarat, en los quals, las cosas fetas per lo vassall, encara sens consentiment del senyor, vole hauer fermetat de forca. E si lo feu, qui per algu dels dits titols a algu sera peruingut, per vn sol senyor se tendra, lo dit luyfme:

me: o foriscapi a ell entegre sic pagat, siempero per molts senyors successiuament se tendra, axi volem lo luyfme esser diuist entre ells, co es a saber, que si en aquell feu seran dos senyors, lo vn apres del altre, dels quals sic requeridor lo consentimnt, lo senyor major la meytat del luyfme, o foriscapi, e laltre meytat laltre senyor haja, o guany: siempero tres, o molts senyors seran en aquell, lo major senyor haja la terca part del dit luyfme, o foriscapi, fetas daquen tres parts, e las romanets dues parts entre tots los altres senyors, quantques sien, per eguals parts sien diuist: lo dit empero luyfme, o foriscapi per lo comprador, o per altre nouell adquisidor del feu, e no per lo alienador, si doncs altra cosa entre ells expressament no sera feta, en los dits casos sic pagat: e totas las cosas demunt ditas, no tantolament a las cosas esdeuenidoras, mas encara als negocis passats, e presents, los quals per sententia, o per compositio amigable finits no seran, volem, e manam esser estefas.

III. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xij. Cap. xvj.

ALS scandols via precloents, o tancants, ab aquesta perpetual constitutio, ab consentiment, e approbatio de la dita Cort sancim, e ordenam, que si algu compra cosa, o cosas feudals, o emphiteoticarias, e en la carta de la veda, o vendas daquen fetas ferma, o loament dels senyors alodiaris no hau-

ra, o entreuendra, e ell la possessio de aquellas conseguir assajara, aquest aytal, vltra las penas ja de dret degudas, duplicat luyfme al senyor directe sic tengut dar.

III. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap. xliij.

PER obuiar als grans abusos, que fan los notaris en algunas parts de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, co es, q en las vendas de las proprietats no especifican, quins censos fan, ni per quis tenen, ni manco las expectantias, y no obstant aco liuran las cartas a las parts en forma, sens hauer hi ferma del senyor del alou, en gra dany del senyor alodiari, perco ab loatio, y approbatio de la present Cort, anyadint a las constitutions sobre aco disposants, statuim, y ordenam, que daqui auant los dits notaris, sots pena de priuatio de lurs officis, no pogan liurar ditas cartas, sens que no façan metio en las ditas cartas de las senyorias, y censos que ditas proprietats fan, e fins tals vendas sien loadas, e fermadas dels senyors per quis tindra: e que sic axi mateix feruat per dits notaris, en las cartas de las cosas feudals, sots la mateixa pena de priuatio de lur officio.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xij.

COM moltas vegadas se esdeuenga, que fora la ciutat de Barcelona, e son territori, e fora altres ciutats, e vilas, en las quals

A a 5 es per

es per priuilegi, consuetut, o altre dret permes, los emphiteotas stablescan las cosas emphiteoticarias q̄ per senyors directas, e alodiaris tenen a otras personas, posant hi mes cēs, del que ells fan als dits senyors directes, e alodiaris, o altres carrecs, ab alguna quantitat de entrada, y pretenen, que del cēs, o carrec, e entrada imposats, no han a pagar luyfme, foriscapi, o terç algu, lo que par esser contra dret, e tota equitat, per ço supplica la dita Cort, placia a vostra Majestat statuir, ordenar, y declarar, en cas que tals stablements com dit es se façan per dits emphiteotas, haja esser pagat als dits senyors alodiaris, y directes luyfme, foriscapi, o terç, segons que en lo loc hon seran las cosas stablecidas, es acostumat de pagar, per vèdas, o altres alienacions, es asaber de la estima, o valor del cens, o carrec, e entrada q̄ en dits stablements imposats seran: e la qual impositio, com ja es de dret, e acostumat, hajan a fer in nuda perceptione, axi que per tal impositio, o stablement, no sie als emphiteotas stableints acq̄isit dret, en la propietat stableida, de luyfme, o terç, o foriscapi, sino ferma, per conseruar lur dret, e sadiga per retenir tant solament, e altrament no sien tēguts los senyors directes fermar lurs cartas per senyoria, e en la present constitutio, e ordinatio no son compresas las propietats, e honors, en la ciutat de Barcelona, e son territori situadas, ne otras scituadas en otras ciutats, vilas, o locs, hon per priuilegi, pacte, o altre dret es altramet disposat. Plau al senyor Rey.

VI. LO MATEIX en la tercera Cort de Montso, Any M.D. xxxvij. Cap. de Cort. v.

PER prouoir als molts desordens, y fraus ques fans als senyors directes de las propietats, y honors emphiteoticals, y feudals, en los actes de las vèdas, donacions, e altres cōtractes se fan de ditas propietats, e honors, supplican los dits tres staments a vostra Majestat, que li placia statuir, y ordenar, q̄ algū notari dels dits Principat de Cathalunya, y Cōtats de Rossello, y Cerdāya no puga, ni li sie licit, ni permes, rebre, ni testificar actes algūs de vendas ab carta de gratia, de reebre, ni de donacions, arrendaments, loguers, enpenyoraments, encargaments, permutas, o cambieras, o de otras qualseuol alienacions, encara ques fessen asolre, y cācellar per algun notari, sens que primer sien tenguts pendre de jurament los cōtrahents, si aquell contracte fan per fraudar los luyfmes, foriscapis, terços, sadigas, o altres drets pertāyets a dits senyors directes, del qual jurament los dits notaris en alguna part dels tals actes hajan a fer mentio, com dit jurament es stat prestat per los principals cōtrahents, o procuradors de aquells, y no sie licit, ni permes als dits notaris, fer lo cōtrari, sots pena de pagar lo luyfme, terços, o foriscapis, e los dits cōtrahets qui contrafaran, encorregan en pena de luyfme, foriscapi, o terç duplicat. Plau a sa Majestat, que sie seruada la forma del present capitul, sots pena que lo notari contrafaent, encorre-

encorrega en pena de vint y cinc ducats, y otras a arbitre del jutge aqui tocala conexēça, applicadors als cofrens Reyals.

VII. LO MATEIX en la quarta Cort de Montso, Any M.D. xxxxij. Cap. xxxvj.

Alustāt a la cōstitutio per nos feta en las Corts celebradas en Barcelona lo any M. D. xx. començant. *Per obuiar, &c.* statuim, y ordenam, que los notaris de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, en las cartas de alienacions de propietats ques tenen en alou de altri, hajan de exprimir, y fer mentio, no ab paraulas generals, sino in indiuiduo, los senyors alodials per qui ditas propietats se tenen, y la quantitat del cens, y altre dret emphiteotical, o feudal que ditas propietats fan, y los terminis en que dits censos, y drets se han de pagar.

DE HOMENS PROPRIIS,
AMASATS, O BORDERS,
Y DEREMENSA.
TIT. XXVIII.

I. VSATGE. Similiter de rebus.

Semblantment, de las cosas, o de las possessions dels cuguços, si la cugucia es feta los marits no volèts, ells, e lurs senyors per eguals parts hauran tota la part de las mullers adulteras. E si peruentura (ço que Deu no vulla) ab volentat, o ab

manament, o ab cōsentiment del marit sera feta la cugucia, daquells ayals hajan los senyors lur dret entegrament. E si las mullers no fan aço per voluntat lur, mas per paor, o per manament de lurs marits, sens culpa sien de lurs marits; e de lurs senyors, e sens tota perdua de propis bens. E si a las ditas mullers plaura, separēse de lurs marits, axi que no perdan lur dot, ne lur sponfalici.

II. VSATGE. Rusticus vero.

PAges si troba or, ne argēt, que lo vulgar diu bonetes, ne caual, o mul, o Sarrahins, o stor, mantinent ho diga, e mostre a son senyor, e retaliho, e prena dell ço q̄ son señor dar lur en volra per guardo.

III. VSATGE. Rusticus etiam.

PAgos com haura pres mal en lo cors, o dan en son hauer, o honor, en neguna guisa no ho gos venjar, ne definir, mas tantoft cō lo haura pres, se clā a son señor, e ensemps ab ell prenan justitia, e dret, e facan fin, a manament de son senyor.

III. VSATGE. Si quis accepit.

SI algun pendra home daltre, a ell retent algun cens per deffenfio, axi com es acostumat, nol deu mātenir a son senyor de sas forças.

I. PERE segon en la Cort de Barcelona, Any M.CC. Lxxxij. Cap. xxij.

En las

EN las terras, o locs, hon los homes son acostumats de reembre, no transporten lur domicili als nostres locs, si nos reemen, e noy puxan tenir honors, e possessions, ans aquellas alienen a personas no vedadas, o las lexen a lurs señors, retudas a ells las cartas daqllas honors: en los locs empero, hon los homes no han acostumat de reebre, si mudan lur estatge als locs nostres, retudas las cartas lexen a lurs señors propis lurs possessions, o que las alienen a personas no vedadas: las quals cosas volem ques obseruen, axi com antigament en cascu loc es acostumat de fer. Dels homens empero dels dits locs qui ara son en nostres locs, axi volem que sie obseruat, que si eren de locs, o de vilas en las quals se acostuman de reembre, ques reeman, si doncs per algun dret, o per prescriptio de any, de mes, e de die, o de major temps nos podie deffendre. Sobre las possessions empero, e las honors daquells, si q sien de locs hon se acostuma de reembre, o daltres locs, volē que axi sie obseruat, que si tenen masada, borda, o pernada, o altres bens tals, de hon pugan couinentment tenir alberc, que sien tenguts de vendre los dits bens, no contrastant prescriptio de temps, si doncs per altre dret nos podien deffendre.

II. ALFONS segō en la Cort de Montso, Any M. CC. Lxxviiiij. Cap. xxviiiij

ORdenam, e statuim, que si algun pages, o border, o jo-

ue hom lexara son mas, o fa borda, o se exira de la senyoria daquell de qui sera, que perda los seents que haura, qui pertangan al mas, o a la borda: e que haja a reembre la persona sua, del senyor de qui sera, en aqllas empero terras, en que es acostumat de reembre.

III. I A C M E segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxij. Cap. xxij.

NVLL hom qui tenga mas, o pernada, o borda en senyoria de algu, e faça foc aqui, que nos puxa fer hom daltre, sens licentia de son senyor.

III. L O MATEIX en la Cort de Gerona, Any M. CCC. xxj. Cap. xxij.

STatuim, e encara ordenam, que algun pages border, o joue hō, o altre qualseuol christia qui vinga, o faça cōtra son senyor, estat, o dementre haura estat en senyoria, o sots senyoria de son senyor, no sie deffes contra aquell senyor seu per nos, ni per lo dit Inclit Infant, ni per officials nostres, ni de aquell Infant, ni per Prelats, ni per religiosos, ni per clergues, ni per rics homens, ne per cauallers, ni per ciutadans, ne per homens de vilas. E que nos, o lo dit Infant, o officials nostres, o daquell, o Prelats, clergues, rics homens, cauallers, ciutadans, o homes de vilas no donem, ni façam a ells deffensio, ni ajuda contra lo dit senyor lur, en alguna cosa que faes, o vingues

vingues contra lo dit senyor seu: ans si los dits pages border, o joue hom, o algu altre christia, abās que fossen preuenguts per lur senyor, venien a poblar, per habitar, e estar aqui continuament en las ciutats, vilas, o locs nostres, o de Prelats, religiosos, clergues, rics homens, cauallers, ciutadans, e homens de vilas, puxan esser deffesos en aquell cas per nos, o per los altres demunt dits: faul empero, que si aquells homes eren de locs, en los quals los homens han acostumat de reembre, que no sien deffesos en aquell cas per nos, o per los altres demunt dits, entro que reemuts se sien de lurs senyors: es entes empero, que per aquest capitol no sie fet perjudici als statuts, e ordinations de las generals Corts de Cathalunya passadas, ne als priuilegis, ne a las costumats scritas de las ciutats, de las vilas, o dels altres locs.

V. ALFONS quart en la Cort de Barcelona, Any M. CCC. xxxij. Cap. ij.

Commemorants la constitutio en la Cort d Barcelona per lo molt Alt Princep de gloriosa memoria lo Rey en Pere segon predecessor nostre feta del tenor seguēt. *En las terras, o locs. &c.* ajustant a la dita constitutio ab consentiment de la dita Cort, per tolre tota materia de vagar, e tota dubitatio, statuim, e ordenam, que daqui auant los defusdits homens, qui seran acostumats de reembres, o de no reembres, dins vn any apres que hauran jaquit, o trasferit lur domicili en qual-

seuol ciutats, vilas, locs, castells, o terrens de aquells, axi nostres, com de qualseuol altres personas, siē tinguts los bens seents, segōs forma, e tenor de la dita constitutio, alienar a personas no prohibidas, o hajā a delinquir aquells als senyors propis, restituint los lurs instruments: e si dins spay del dit any la vna de las cosas defusditas, çoes la alienatio dels dits bens en personas no prohibidas, o deferir los dits bens, e restitutio de instruments no hauran complidas, que passat lo dit any, ipso facto, sens altra conexença, e citatio, pus conste summariament esser estat mudat lo domicili de fet, sie permes als dits senyors, si per pacte, gratia, o remissio de lurs senyors los dits homens, e bens no son, e seran enfranquits, de pendre a lurs mans de aquells aytals los bens seents, segons demunt es expressat, dels quals puxan liberament ordenar per lur propria autoritat en vigor de la present constitutio, saluat dret als creadors dels dits homens qui hauran trāsferit lo domicili, si algu los pertany: e no reamenys los defusdits homes sien forçats de restituir tots los instruments als dits senyors, o si los homens no han las cartas, q los dits homens han a purgar si mateix ab sagrament q no las han, ne han fet doloiamēt, per que no los han, e que no saben hont son: ans prometen, e juran, que quant que sapien hont sien las denuntiarā, e diran hont son, e si venen a mans suas, o en qualseuol manera han facultat de hauerlas, las restituyran als dits senyors, e de renuntiar ab carta publica a tot dret a ell pertanyent en los dits

los dits bens seents: la qual compulsió haja, e sie tégut fer lo official Reyal de la vegueria hont serà trobats los dits homés, tota hora que per los senyors de aquells ne sien requests, la present constitutio volem esser estesa a tots, e sengles homés desusdits, qui ans de la present cōstitutio hauran jaquits, e transferits lurs domicilis en los locs nostres, o daltres desusdits, ço es que siē tinguts dins vn any primer vinēt de fer la alienatio a personas no prohibidas, o derelinquir los bēs seents, e de restituir tots lurs instruments, e renuntiar a tot dret que hajan en aquells, segons desus es dit, e alla hōt no, façā q̄ sie obseruada la forma desus dita. E mes ajustant a la dita cōstitutio statuim, e ordenam, que si algun hom de remença sen ira sens licentia de son senyor, e dins lany, del die que fera partit, sera request ab carta publica per lo dit senyor, que torn, o sera feta requesta judicial deuant lo official del loc hont sera trobat lo dit hom de remença, o a requesta del senyor sera citat, o request ab veu de crida en lo cap de la vegueria, o sotsuegueria del territori de hont sera lo dit hom, o encara en lo territori, o parrochia de hont sera lo dit hom, si en lo dit territori, o parrochia es acostumat de fer cridas en lo die d̄ mercat, o de diumenge, en los locs hont nos acostuman de plegar altre die, pus la tal crida per letra de intimatio sie dreçada al veguer, o sotsueguer de la vegueria, o sotsuegueria de hont ses partit, requirint lo dit veguer, o sotsueguer, que public la dita crida, donada electio al senyor

de fer vna de las ditas cosas, que daqui auant alguna prescriptio no pugesser allegada per lo dit home cōtra son senyor: e si dins lo dit any no sera tornat lo dit hom de remença, puga lo dit senyor donar contra ell clam de pau, e de treua: e si, apres que lo senyor se haura apropiat los bēs per vigor de la present constitutio, per los dits homens de remença, o no de remença, de paraula, o en scrits, per si, o per interposada persona seran fetas menassas, o batimēts, o oposadas creus, o fetas fossas, o altres senyals de morts, o menassas defignants contra los dits senyors, o lurs procuradors, o aquells qui los dits bens tindrā, en los dits casos, o quiscun de aquells volem, que las penas, e processos contenguts en la constitutio feta per lo Rey en Ferrādo pare nostre de gloriosa memoria en la Cort de Barcelona, començant, *Com a molts entenents a ser mal, &c.* hajan loc, e contra los demūtdits puga esser proceit juxta ferie, e tenor de la dita cōstitutio, la qual als dits casos, e quiscun daquells volem esser estesa. E si los senyors semblants menassas faran, per empatxar las vendas faedoras dels bens seents dels homens desusdits, volem, statuim, e ordenam, que en aquell cas los dits senyors los bens dels dits homens nos pugan apropiat.

VI. FERRANDO segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxj. Cap. xv.

COM per lo senyor Rey don Alfons de alta recordatio sie estada donada vna sententia in-

tia interlocutoria, sobre las remēsas, e aquella sie contra constitutions de Cathalunya, vfos, praticas, e consuetuts del dit Principat, ab la present cōstitutio reuocam, e anullam la dita sententia, e volem, e ordenam, que los senyors alodiaris, e directes de las ditas remensas sien tornats, e de present tornā aquells en aquella possessio, o receptio de tots censos, tascas, jouadas, seruituts, e altres drets, vs, e exercici de aquells, en q̄ erā abās de la promulgatio de la dita sententia: sien empero seruats los pactes, e concordias particularment fetas entre los vers senyors, e los vassalls, e entes que las pensions dels censos, tascas, e altres drets degudas fins lay vuytāta exclusiue, dels quals no son en possessio de pagar, ne lo senyor d̄ rebre, sien remesas a nos, quen pugā dispōdre, e ordenar a volūtāt nostra.

DE DELMES. TIT. XXX.

I. CARLES en la quarta Cort de Montso, Any M. D. xxxij. Cap. Lij.

PER obuiar a molts fraus que fins vuy se sō comesos per molts religiosos qui cōpran terras, y no pagā decimas, ni altres drets als quals son obligats, statuim, y ordenam, que de aci al deuant qualseuol religios, o altra qualseuol persona exēpta dels dits Principat, y Cōtats qui cōpraran terras, sie tinguts, y obligats pagar delmes,

y altres drets dominicals als senyors a quis pertanyera, axi com eren pagats per los qui teniē las ditas terras, ans que los religiosos las cōprassen: e per lo semblant sien obligats pagar los dits drets per las terras que fins aci han compradas.

II. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles, en la segona Cort de Montso, Any M. D. Lij. Cap. de Cort. xxij.

SVpplica la dita Cort a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, que per ferse caualler algu dels vassalls feudataris, e terras tenants de la Esglesia de Elna, nos puga excusar de pagar los delmes, axi com abans los pagaua, no obstant qualseuol mals vfos, y cōsuetuts que encontrari se sien tollerats. Plau a sa Alteza en los quis faran daci auant cauallers.

DE TAVLA DE LA CIVITAT DE BARCELONA. TIT. XXXI.

I. FERRANDO segon en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xxxij.

DEsijants, q̄ la taula de la ciutat de Barcelona, de la qual redūda grā fruyt no sols en lo present Principat de Cathalunya: mas encara a molts altres poblats en altres Regnes, e senyorias nostras,

nostras, e a moltes altres personas, sie conferuada, e en son credit augmentada, pertant ab loatio, e approbatio de la present Cort statuim, e ordenam, que tots, e qualseuol priuilegis per nos, e nostres predecessors en fauor de la dita taula atorgats sien inuiolemēt, e complida obseruats, segons per aquells es estat statuit, e atorgat.

DE DEPOSITS, Y CAMBIADORS. TIT. XXXII.

I. IACME segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxviiiij. Cap. vj.

DE tota dita q̄ cābiador faça a algu per qualseuol raho, quen fietēgut axi com per deposit, o per comanda: e quel cābiador haja scriure totas ditas q̄ fara en son capbreu major jurat, e no en altres libres, o scripturas, e que nos nols puxam elongar de alguna dita que hajan feta, o faran de aquí auāt.

II. LO MATEIX en la Cort de Leyda, Any M. CCC. j. Cap. iij.

ORdenam, e statuim, quels bēs de quiscun cambiador sien obligats tacitament a lurs creadors, e que valla, axi com si ab carta fossen specialment, o generalment obligats.

III. LO MATEIX en dita Cort. Cap. v.

ALgun cābiador no tēga taula de cambi en algun loc de Catalunya, si primerament no haura assegurat, çoesafaber en las ciutats de Barcelona, e Leyda, per mil marcs de argent, e en las altres ciutats, e locs de Catalunya per trescents marcs de argent, e aço entenem, axi de aquells cambiadors qui ara taula tenē, com daquells qui de aquí auant la tindran, o la regirā, e qui la dita seguretāt segons la forma demunt dita no haura prestada, no gos tenir en la sua taula tapits, ne altres draps, ne estoras, abans lo fust de la dita taula sie, e haja effer sens alguna cuberta, e aquell qui contrafara, axi com a falsari sie punit.

III. PERE terç en la Cort de Cerueira, Any M. CCC. Lviiiij. Cap. xx.

EN cara ordenam, que quiscun cambiador, qui ara, o en esdeuenidor volra taula tenir de cambi en qualseuulla ciutats de Catalunya, e en la vila de Perpinya, per dos milia marcs de argent, e en las vilas, o locs de Catalunya per mil marcs solament sien tenguts de assegurar ab couinents fermanças: çoesafaber, aquells qui ara tenen taula, dins dos mesos immediadament següents, e aquells qui ara non tenen, mes daqui auant ne volran tenir, ans que vfen del offici de cambiadoria.

V. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. de Cort xj.

Iat sie

Iat sie q̄ los libres dels taulers qui tenē taula assegurada en la ciutat de Gerona sien autentics, e decretats per lo jutge, y las partidas scrites façan fe en juy, y fora juy, no resmenys per mes claritia dels cōptes, y descans dels qui deposan diners, supplica a vostra Majestat la present Cort, li placia statuir, y manar, q̄ los qui leuarā diners de ditas taulas, façā albara de lur ma al peu de la partida en lo manual, de la quātitat que leuat hauran, e los qui no sabrā scriure, façā aquell per ma de tercera persona, lo qual faça plena fe en juy, y fora juy. Plau a sa Majestat verifica da que sie la letra.

VII. LO MATEIX en la Cort de Mōtso, Any M. D. Lxxxv. Cap. xxx. iij.

Desijant prouoir a la cōmoditat dels litigāts, los quals per

fer soltar algūs diners los son estats depofats en la taula de Barcelona, o en alguna altra, a solta del jutge, o relador de alguna causa, mort lo dit jutge, o relador han de saber, y prouar qui son lurs hereus, y citar, y fer cōdempnar aquells, per q̄ façā ditas soltas, statuim, y ordenā ab loatio, y approbatio de la present Cort, q̄ si alguns diners serā estats depofats en la dita taula de Barcelona, o alguna altra taula, o banc de qualseuol altra ciutat, vila, o loc del present Principat, y Comtats, a solta de algun jutge, o relador de alguna causa, o per lo jutge de reclams, no se entēga effer comesa dita solta al dit relador, o jutge per sa propria persona, sino per lo offici q̄ exerceix, demanera, que lo poder de fer dita solta reste apres mort sua en lo jutge, o relador aqui sera estada comesa la causa, y en lo loc de aquell qui hauia de fer la solta sera estat subrogat.

LIBRE SINQVE DE LAS CONSTITVTIONS DE CATHALVNYA.

DE SPOSALLES Y MATRIMONIS. TIT. I.

I. IACME primer en Barcelona, Any M. CC. xviiij. Cap. vnic.

COM en la celebre Cort deus Barcelona estiguessem, per alguns de aquella ciutat moltes vegadas fom pregats, que si alguna vegada en matrimonis

Bb faedors

faedors era appofada pena, que aque-
lla fos guanyada a aquell qui feruas
lo pacte del matrimoni, e que nos a
aço prestassem nostre consentimēt.
Nos doncs inclinats a las pregarias
dels dits ciutadans, de consell dels
nostres Barons qui lauors ab nos en
la dita Cort eran, no entreuenint
error, mas de certa scientia induits,
com los dits ciutadans longament
sobre aço contenessen, statuim, que
la pena promesa ab effecte sie come-
sa, e al feruant sa fe inuiolablement
sie adquirida, no obstant aquella ley
que prohibeix en nuptias faedoras
pena esser comesa. Feta lo any de no-
stre senyor M. CC. xviiij.

II. LO MATEIX en Valentia,
Any M. CC. xviiij.
Cap. vnic.

I Acme per la gratia de Deu Rey
de Arago, de Mallorcas, de Va-
lentia, Comte de Barcelona, e
de Vrgell, e senyor de Montpeller
als feels seus lo veguer, e proho-
mens de Barcelona saluts, e gratia:
sapiats nos hauer feta la constitutio
de iusctita, consell, e tractament
haut de la nostra Cort, perque vo-
lem, e manam a vosaltres, que la di-
ta constitutio en lo libre de las vo-
stras costumans, o vsatges, a perpe-
tual memoria en scrits reduiscats,
que es aytal. Com molts temeraris
de Barcelona, e en altres locs en no-
straterra donzellas, e fillas de proho-
mens hajan presas, per tal que enga-
nant aquellas en matrimoni ab si las
ajustassen, volents en aquest engan

imposar medicina, haut consell sta-
tuim en per tots temps, que de aqui
auant, quiscuna filla de qualseuol ho-
me, qui sens consentiment expres
de pare, o de mare, o de tudors, o
aquests deffallents, sens consenti-
ment dels pus proïsmes se pendra
marit, o que sens matrimoni se per-
metra esser rapada, o ab algun sen
fugira vltra la volutat de ells, en los
bens paternals, o maternals en algun
temps no succeesca: e aquell qui ay-
tal donzella, o filla de algun per for-
ça pendra, o ab ella matrimoni axi
contraura, o ab ella fugira, de pena
de perpetual exili sie punit. Dada a
Valentia a xiiij. de las chalendas de
Setembre, any de nostre Senyor,
M. CC. xviiij.

III. FERRANDO primer en la
Cort de Barcelona, Any
M. CCCC. xiiij.
Cap. xxxv.

COM fer, o contraure sfofa-
lles, o matrimonis amagats, e
seduir, e enganar las donze-
llas fillas de algu per aytal causa, o
esguart, sie cosa molt temeraria, in-
juriosa, greu, e sens reparatio, e pro-
hibida p nostres predecessors molt
illustres, perço seguints los vestigis
loables de aquells, ab la present, de
approbatio, e cōsentimēt de la Cort
prohibim, e reprovā esser fetas sfo-
falles, o matrimonis amagats, e enca-
ra las otras cosas seguēts, e si algū de
qualseuulla grau, ley, stamēt, o con-
ditio sie, contra la present nostra cō-
stitutio sfofara, o fora, o contraura
matrimo-

matrimoni ab alguna donzella, o fa-
drina verge, sens voluntat, o con-
sentiment del pare de aquella si vi-
uia, e fil pare no viuia, del au pa-
ternal, e mare de aquella, sin hau-
ra, e si au, e mare no haura, del
tudor de aquella ab la vn dels, sino
lo dit tudor, ab dos, o tres dels pus
acostats parents de la dita donzella,
o fadrina, e sino haura tudor, dels
dits pus acostats dos, o tres parents
de aquella, o conexas carnalment,
o sen menara, o rapara aquella vio-
lentment, o de son grat, per esguart,
o causa de fer, o contraure ab ella
sfofalles, o matrimoni, o ab pro-
missio a la dita donzella, o fadrina,
o a altre per ella, de fer, o contraure
ab ella matrimoni, o sfofalles, ip-
so facto de pena de exili perpetual
de tota nostra senyoria deça mar, e
de tot lo Regne de Mallorcas, e en-
cara de pena de mort natural, si rap-
te, o altre acte violent hi haura en-
treuengut, o en altra manera, la con-
ditio de aquell qui fet ho haura, e de
la donzella, o fadrina, e las otras qua-
litats, circumstantias, e enormitats
del excès, o delictē, o que lo exili nos
pogues penalment exequir ho re-
querran, remetent aço al arbitre del
jutjant, sie punit: entes empero, que
si aquests delictes, o algu de ells se-
ran comesos en terra de Baro, cau-
ller, o altre qualseuol hauer jurisdic-
tio competent, que haja a exillar lo
criminos de lur terra, e jurisdic-
tio, e condempnar en las otras penas so-
breditas, e infligir aquellas, e nos, e
nostres officials competents, apres
exillar aquells de tota nostra dita se-
nyoria, segons defus es dit, si doncs

la dita donzella, o fadrina, o lo pa-
re, e mare de aquella no volran vsar
ā la prouisio del vsatge de Barcelo-
na, qui comença, *Siquis virginem*, ço es,
que volra hauer, o pendre per ma-
rit aquell, qui violentment la hau-
ra corrupuda, com en aquest cas
volem, que cessen las penas sobredi-
tas, e la dita donzella, o fadrina, qui
a las ditas sfofalles, o matrimoni
amagats, o al dit rapte, o menament
haura consentit, de tots bens a ella
pertanyents, o sperants pertanyer
en la heretat, o bens de son pare, e
mare, e de quiscu de ells, per raho
de la legitima, o en altra qualseuol
manera, sie ipso facto priuada, si dōcs
la dita donzella, o fadrina no era
constituida en edat de vint y quatre
anys complits, e no li era estat donat
marit, en lo qual cas no sie priuada
dels dits bens, ni punida de priuatio
de aquells, referuada a la dita don-
zella, o fadrina, si lur pare, o mare
hi consentiran, la prouisio del dit
vsatge, segons defus es dit en altre
cas: e lo testimoni, o testimonis qui
feran, o diran, si esser entreuenguts
scientment en tals sfofalles, o ma-
trimonis amagats, e reprovats, sien
semblantment punits de pena de
semblant exili, e si lo exili no era pe-
na, de altra pena en loc de aquella, a
arbitre del jutjant: e mes auant si al-
gu de qualseuol grau, ley, condi-
tio, o stament sie, se jactara, o dira
per malicia, o diffamatio de la dōze-
lla, o fadrina, o en altra manera cō-
tra veritat, si hauer sfofada alguna
dōzella, o fadrina sens volutat dels
dits pare, e mare, o otras psonas de-
sus nomenadas, ipso facto sie punit ā

Bb 2 exili

exili perpetual, e si lo exili no era pena, de altra pena en loc de exili a arbitre del jutjant: e si en las ditas cosas, o alguna de aquellas algu fara fals testimoni per diners, o en altra manera contra veritat, aquell aytal testimoni fals sie punit de pena de mort natural, e encara aquell quil induira, o produira scientment a tal testimoni a fer, sie punit com a falsari a arbitre del jutjant, las quals penas, o alguna de aqllas volē, perço q̄ mes sien temudas, que no puxan esser remesas, ni perdonadas per Portant veus de Governador general, ne per altres officials nostres, ne del dit general Governador, ne per officials de Baro, caualler, o altre qualseuol hauent jurisdicció en las ciutats, vilas, castells, locs, territoris, o de jurisdicció de aquells, en alguna manera.

III. CARLES en la tercera Cort de Montso, Any M. D. xxxvij. Cap. v.

Encara mes statuim, e ordenā, declarāt la cōstitutio del Rey don Ferrādo primer feta en la Cort de Barcelona, comēçāt, cōfer y *contraue matrimonis, &c.* que dita constitutio sie entesa, encara que noy entreuinga rapte, o altra violencia, ajustant a la dita constitutio, que si lo qui pretendra hauer casat ab alguna dōzella, o viuda, defafiara, o defafiar faralo pare, o mare, o parents, o tudors, o curadors de las ditas donzellas, o viudas, per causa del dit matrimoni, que aquell tal qui defafiara, o defafiar fara, e los qui per ells ho fa-

ran, sien haguts ipso facto per gitats de pau y treua, y per tals publicats, e encara incorregan en las penas en la sobredita constitutio contengudas.

DE PROMESA DE DOT,
Y DONATIO PER
NOCES. TIT. II.

I. PERE terç en la Cort de Perpinya, Any M. CCC. Lj. Cap. xxvj.

Aforagitar fraus las quals sobre las cosas de jus scritas souint se cometen, ordenam, e statuim, que si alguna carta se esdeuendra esser feta per fills a lurs parents, o per qualseuol altra persona a qualseuol altre, en diminutio, derogatio, o perjudici del heretament, o donatio feta, o faedora per aquells parents, e qualseuol altres, a lurs fills, o a qualseuol altres en tēps de nocēs, aytal carta sie nulla, cassa, e irrita ipso jure, e fe a ella en judici, o fora juy en alguna manera no sie hauda, prohibints a tots los notaris de la nostra terra, que no reeban ay-tals cartas.

DISSOLT LO MATRIMONI,
QVIN DRET PER
TANY ALA VIV
DA. TIT. III.

I. VSATGE. Vidua.

Vidua

MIdua si honestament, e casta viu- ra apres la mort d̄ son marit en la honor, nodrint be sos fills, haja la substantia de son marit, aytant com estara sens marit. Si cometra adulteri, e lo lit de son marit violara, perda la honor, e tot lo hauer de son marit, e la honor vēga en poder dels fills, si en edat ne seran, o de altres propinques de aqlls, axi empero q̄ no perda son hauer si en present apparra, ne perda lo spōsaliçi mentre viuira, e puys retorn als fills, o als propinques.

I. PERE terç en la Cort de Perpinya, Any M. CCC. Lj. Cap. xxxij.

Aquesta nostra constitutio per tots temps valedora sancim, q̄ la muller, mort lo marit, encōtinent apres la mort de aqll sie vista tots los bens de son marit posseir, e dins lo any del plor d̄ aqlls bēs en totas cosas a la sua vida necessarias sie proueida: apres lo dit any empero del plor los fruyts d̄ aquells bens faça seus, fins a tāt q̄ a ella en lo dot, e spōsaliçi seus sie integrament satisfet: exceptadas empero las mullers a las quals per lurs marits certs locs, o rendas, o altres bēs de hōt rēdas annuals, o esdeuenimēts puxan pueir, per seguretat de lur dot, o spōsaliçi seran assignats, en lo qual cas, aquells tant solament locs, o rendas, o bens sie vista posseir, e sobre aqlls haja la sua prouisio, e los fruyts seus

façad aquells. Ajustāt q̄ la muller en lo primer cas, çoesafaber quāt tots los bēs del marit seu posseir sie vista, inuētari comēçar, dins vn mes apres q̄ la mort d̄ son marit sabra comptador, e dins altre feguēt cōplir, d̄ tot en tot sie tinguda, en altra manera, d̄ la prouisio del any del plor, e del profit de fer los fruyts seus fretur ipso facto: perço empero no entenem los estrets a fer inuētari de fer aquell en nenguna manera esser desliurats.

II. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. xxxij.

Declarāt la cōstitutio del Rey en Pere terç, en la Cort de Perpinya cap. xxxij. començant, *Ab aquesta nostra constitutio, &c.* Com la dita constitutio sie hu dels mes principals priuilegis q̄ las donas viudas tenen en los bens del marit en lo present Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello y Cerdanya, ab consentiment, y approbatio de la present Cort statuim, y ordenam, que la muller mort son marit, sens altra apprehēcio corporal de possessio dels bens del dit son marit, sie vista posseir los bens de aquell, de tal manera, que la possessio dels dits bēs immediadament, y sens ministeri de persona alguna sie vista esser trāsferida en fauor de la dita dona, e si dins lo tēps de fer inuētari, o apres de aquell esser fet, algu pendra dita real possessio del bens del marit, o part de aquells, puga la viuda contra aquell tal intentar los remeys de spoli, com si realment, y de fet ella

Bb 3 los

los hagues posseits. Y més declarant la mateixa constitutio, per leuar tot dubte q̄ poria occorrer sobre la hypotheca, y tenuta dels bens del marit, hauent hi fills del primer matrimoni, y sobreuiuint segona muller, o fills de aquella, ab consentimēt de la present Cort statuim, y ordenam, q̄ en tal cas, los fills q̄ sien hereus de la primera muller hajan de ser preferits, quāt als priuilegis, y benefici de dita constitutio, a la segona muller, o fills, y hereus de aquella, fins sien integramēt satisfets de la dot, y spōsalici de lur mare.

DE TUDORS, Y CVRADORS, Y DE LVR ADMINISTRATIO. TIT. III.

I. VSATGE. Tutores.

LOS tudors, o los balles responan sis volran per los pubills, e sino, deuse esperar, entro q̄ los pubills sien de edat de vint anys, q̄ puxā pledejar ab los clamaters: mas si podē prouar, ques siē fadigats de dret en lur pare, mantenenent deuen los tudors respōdre per ells, e pledejar sens tot prolongament: empero axi, que com lo pare muyra, mantenenent vengan los homens deuant lo fill, e siē fets los homes comanats ab lurš proprias mās, e prenan los castells, els seus per mans dell, que tenien per mans de son pare, per xic que siē, e donenli postat de aquells castells, e de aqui

auant vingan ab ell al senyor, per ma de qui deu hauer aquella honor, e comanan lo li, e façan li pēdre per sa ma la honor q̄ son pare per ell tenia, e aquells ab lo tudor, e lo tudor ab ells seruescan al senyor, axi quel pubill no perda sa honor, e sien homens del tudor, salua la feeltat del senyor, axi que, si tudor volla honor pijorar, o tenir vltra lo terme acostumat, que ajuden a lur senyor sens engan: entretant empero lo tudor tēga lo infant, e sa honor, e no dresca lo ben, e honrradament, e a son temps façal caualler, axi com se coue, e retali sa honor. E si es fadrina, don li marit ab loament, e consell de prohombres, e semblantment retali sa honor sens diminutio. Los pagesos recobren del tudor lur honor, e lur moble a quinze anys.

I. PERE terç en la Cort de Perpinya, Any M. CCC. Lj. Cap. viiij.

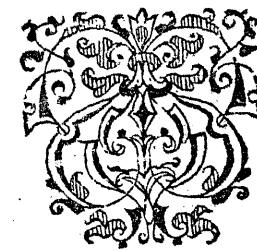
PART aço, foragitada la solēnitat per dret Romā introduida, ordenam, e statuim, q̄ lo tudor a fill, o filla en testament, codicil, o qualque altra derrera volūtad de lur pare donat, se puxā en nō de aq̄ll pubill, o pubilla a la heretat paternal, sens confirmatio, o decret de jutge, o qualque altra solemnitat de dret mesclar, e fer inuentari, e totas altres cosas que ab confirmatio, e decret de jutge fer poguera: primerament empero prestat jurament per aquell mateix tudor en poder de aquella cort, de la qual cōfirmatio, o decret hauia de rebre, sobre procurar profitosas cosas del dit pubill, o pu-

o pubilla, e esquiuar cosas inutils: lo qual jurament, ans que comença a fer inuentari, o res fer dels bens del dit pubill, o pubilla, siē tēgut de prestar.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. xvij.

ATolre tota materia de suspita, ordenam, e statuim, que si algun estāt en potestat de altre, axi com de tudor, o de curador, o en altra manera, fara donatio, o remissio, o absolutio de algūs bens, o drets seus, a aquell en poder del qual sera, o ab lo qual estara, o a altre per ell, aytal donatio, e remissio, o absolutio, en tant quant la dita remissio, o absolutio sapia donatio, e la carta dequen feta sien nullas, e irritas ipso jure, sino que, de, e ab voluntat, e ab

assentiment de tres personas a ell de part de pare, e de mare en pus proisme grau de parentela atanyents, sin porā esser atrobats, en altra manera de tres personas, o de part d̄ pare tāt solament, o de part de mare, axi com porā esser trobadas a ell en grau pus proisme cōstituidas, e en deffallimēt dels defusdits, d̄ tres amics mes a ell specials, la dita donatio, diffinitio, e remissio fossen fetas, o fermadas: e si encara, vltra lo assentiment dels defusdits, authoritat de jutge, e decret noy entreuenia, e sagrament encara del faent la donatio, diffinitio, o remissio, per virtut del qual sagramēt afferm las ditas personas esser a ell pus proismes, e amigas: las demūdtas cosas empero en aquell qui edat de xx. anys haja sobrepujada, no volem esser obseruadas.

LIBRE SISE DE LAS
CONSTITVTIONS DE
CATHALVNYA.

DE TESTAMENTS,
Y ALTRAS VLTIMAS
VOLVNTATS. TIT. I.

I. ALFONS terç en la Cort de Montblāc, Any M. CCC. xxiiij. §. del Cap. xxxj.

Egun jurat de notari puxa rebre testaments, los quals solament per notaris publics volem, e manam esser rebuts.

II. PERE terç en la Cort de Mont-
so, Any M.CCC.Lxij.
Cap.xxvj.

LA fi de la constitutio feta per lo Alt senyor Rey Nâfos pare nostre, en la Cort de Môt-blâc, qui comença. *Negun jurat de notari, &c. estenem a codicils donacions per causa de mort, o qualseuol altrás derrerás voluntats.*

DE PVPILLARS, Y AL-
TRAS SVBSTITVTIONS,
Y DE SVCCESIONS
DELS IMPVBERS.
TIT. II.

I. IACME primer en Tarrago-
na, Any M.CC.Lx.
Cap. vnic.

COM al offici Rey al se pertanya los drets ja fets declarar, e aquells q̄ segons equitat son fets, en mills reformar. Nos en Iacme per la gratia de Deu Rey de Arago, de Mallorcas, e de Valentia, Cõte de Barcelona, e de Vrgell, e señor de Montpellier, per molts interpellat, que la constitutio per nos feta, que si lo pare moria, fill, o fills en pupillar edat jaquits, si aquells morien ans que de dret puxessen fer testamēt, quels bens paternals enuers la mare no romanguessen, axi com pus proïsme en grau al fill constituïda, mas enuers los pus proïsmes parents del pare deffunçt, de la parentela dels quals los bens vingueren, perço que los dits parents hajessen solas de la sua tristitia, ab los quals no sens causa se hauia de tenir cõp-

te: alguns volents la dita constitutio a prau enteniment reduir, deyan, que si lo dit deffunçt per artifici, o negotiatio sua hajes adquisit bens alguns, quels dits bens axi adquisits, no a la mare, mas als parents dels deffunçts eran per la dita constitutio adquisits: la qual cosa no fo de nostra intentio, ne es, defraudar la mare de successio deguda del fill en tal article, mas volem, e manam, que la mare succeesca al fill en aq̄ts bēs que lo pare de ell per artifici, o negotiatio, o per qualque altre titol haura adquisits, car basta als parents dels deffunçts, que hajan los bens que del linatge dells son peruinguts, axi encara com las leys antigas innuir eran vistes. E si defalliran parēts entro al quart grau, a la mare dels fills, o fill del deffunçt retornen tots los bens del deffunçt. Item declaram la dita constitutio, que en donatio per nocēs, o per screix, (lo qual es degut a la mare per raho de la sua virginitat) per nostra constitutio la mare no ho perda, ne en alguna cosa sie defraudada, en tant quant per raho de pacte apposat per lo marit la mare deu guanyar, o encara obtenir, o si lo marit en son testament haura manat, que lo fill, o filla dins edat legitima sens infants morint, los bens seus a la muller tornen. Deym encara, e statuim, que totas cosas segōs la voluntat de aq̄ll testador, o pacte apposat deja esser obseruadas. E aquestas cosas que ditas son en la constitutio desus dita de marits, axi mateix en las mullers per tot volem esser obseruadas: la qual constitutio a tots nostres sotsmesos volem esser extesa, e tots a

tots a obseruatio de aquella sien tenguts. Dada en Tarragona a deu dies de las chalendas de Noembre, lo any de nostre senyor Mil doscēts sexāta.

II. PERE terç en la Cort de Mont-
so, Any M.CCC.Lxij.
Cap. j.

LOS impubers morints abintestat, los bens q̄ a aquells del pare, o del auí, o de altres de linea paternal, per qualseuol causa, occasio, o titol guanyats, seran peruinguts, no a la mare, o als qui seran de part de la mare pus proïsmes, mas als dits pares, e altres de aquella part pus proïsmes fins al quart grau (seruat entre aq̄lls orde de dret Roma) peruingan, sola legitima reseruada a aquella mare, o als ascendēts altres de la linea maternal, si sobreuiuran, e seruadas las cõditions, vincles, e altres carrecs, si alguns legitimamēt, e de dret a aquells impubers sien aposats, e injunçts: e aço mateix sie obseruat en los bēs, que a aquells impubers de la mare, o de la linea maternal serā peruinguts. Ajustats, que en la substitutio que per lo pare se fa a fill impuber, estant en potestat sua, la paraula aposada. *Torn, sic deuolut, peruença, substituesc, e semblants*, per paraulas directas de tot en tot sie haudas. E sis vol per dret delegat, o per qualseuol altra manera, posat que no per dret de institutio, de fill, o de altres infants en lo testament sie feta mētio, lo testamēt perço no deja esser irritat, o esser dit irrit, o nulle.

III. PHILIP en la Cort de Mont-
so, Any M. D. Lxxxv.
Cap. Lxxxxv.

PER quant apar gran iniquitat, q̄ tenint vna persona germās, o germanas, o altres parēts de part de mare fins en quart grau segons orde de dret Roma, y hauent apres adquirits qualseuol bens per successio de mare, que apres, morint la tal persona ans d̄ venir a pubertat, ab substitutio pupillar feta per lo pare, los bens, y heretat de la mare, per virtut de substitutio pupillar aguesen de anar a altres fills, o parents del mateix pare, y no de la mare, o altres parents de part de la dita mare, perço statuim, y ordenam ab approbatio de la present Cort, que en dit cas los bēs de la mare hajā de tornar als germans, o germanas, o altres parēts fins al quart grau, cõ esta dit de part de mare sin tindra, y que entre ells lo pare puga disposar per dita substitutio pupillar, y no en altrás personas, declarant, y ampliant la constitutio feta per lo Rey en Pere terç en las Corts de Montso cap. i. començant, *Los impubers, &c.*

DE FILLS, Y PARES PRE-
TERITS, Y DESHERE-
TATS. TIT. III.

I. VSATGE. Exheredare.

DEsheretar poden los dits pares genitors lurs fills, o fillas, nets, o netas, si son tāt presumptuosos, q̄l pare, o mare, auí, o auia greument firan, ols deshonoré, ols accusen de crim en judici, o fils

B b 5 fills

fills son fets baufadors, o si las fillas nos volrà ajustar a marits, mas turpa mèt viuran, o fils fills tornan Sarrahins, e no se volē penedir, tots aq̄ts aytals manifestament conuençuts, pot lo pare, e la mare, lo auí, o la auia desheretar sis vol. Si negun vol desheretar fill, o filla, net, o neta, nomenadament los desheret, e diga la culpa per que los deshereta, e institueſca altre en son loc, qui haja a prouar la causa del desheretament esser ver: e si vna d'aqueſtas cosas hi defall, no pot desheretar fill, ne filla, net, ne neta en neguna guisa, e siu fa, va sera, e res no valra.

- I. ELEONOR Còsort, y Loſinent general de Pere terç, en la Cort de Tortosa, Any M. CCC. Lxv. Cap. j.

PRimerament, e tot cert ordenam, que si del pare, o de altres ascendents en lo testamēt dels fills per dret de institutio no es feta alguna mētio, no resmenys aytal testamēt sie valit, e ferm, lo dret empero de la legitima als dits ascendēts tot temps salua.

DE SVCCESIO ABINTESTAT. TIT. III.

- I. VSATGE. Si à viccomitibus.

SI dels Vescomtes als pus baixos cauallers mor negun intestat, e sens leyal condicio de los bens, sie legut als senyors stablir aquells feus a qualſeuol dels infants del deffunct.

DE LEGITIMA, Y DIVISIO DE AQVELLA. TIT. V.

- I. §. De la consuetut que comença, Segons ley gotica.

MAS vuy per priuilegi en Barcelona, la legitima es quarta part dela heretat del deffunct.

- I. PHILIP Princep, y Loſinent general de Carles en la primera Cort de Montio, Any M. D. xxxviij. Cap. Liiij.

AXI mateix, per quant lo Rey en Pere, en lo any M. CCC. xxxiii. a supplicatio dels Còsellers de Barcelona atorga vna pragmatica, que los nets prengan en compte de legitima de lurs auis, lo que hauran dat a lurs pares, o mares: e perque conue que dita pragmatica sie obseruada en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello y Cerdanya, perço statuim, e ordena, q̄ la dita pragmatica sie haguda per constitutio, y sie de aci auant generalment obseruada en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello y Cerdanya, sens perjudici dels plets pendants.

- II. PHILIP en la Cort de Montio, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lxxxiiij.

Zelant la conseruatio de las cosas principals, statuim, y ordenam ab còsentiment de la present Cort, que la legitima pera tots losfills

los fills, y fillas, encara q̄ siē major numero de quatre, no sie fino la quarta part dels bēs del deffunct, de la successio del qual se tractara en respecte de las legitimas, y que aço sie seruat en tot lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello y Cerdanya, encara q̄ fins aci sols per priuilegi, o ley local se seruas en Barcelona solament, y q̄ aço haja loc tant en la legitima dels descendēts, com dels ascendēts, reuocāt qualſeuol ley, o còsuetut, y obseruança q̄ en còtra ri fins aci en qualſeuol part de dits Principat y Comtats hi haja haguda, y obseruada: declarāt, que aqueſta dispositio fora Barcelona sols comprēga los casos esdeuenidors, y que esti ga en optio del hereu, pagar la ab diners, estimada la valor dels bens del deffunct, o ab propietat immoble, y quant sobre la propietat ques conſignara hi hagues discordia, sie a arbitre del jutge.

DE INDIGNES DE SVCCESIONS. TIT. VI.

- I. PERE terç en la Cort de Montio, Any M. CCC. Lxiiij. Cap. xiiij.

MArit a muller la qual haura morta, en en dot, ne en altres bēs, per couinença, ne per altra manera, encara mijençāt la persona de son fill, e de la dita muller succeir puxa, si dons no proua hauer feta la dita mort, en los casos

de dret leguts, e expressats, e aço mateix en altrs personas, de las quals la vna haja mort a laltra, volem esser obseruat.

DEL INVENTARI FAE-DOR PER LO HEREU. TIT. VII.

- I. PHILIP Princep y Loſinent general de Carles en la primera Cort de Montio, Any M. D. xxxviij. Cap. Lv.

PER leuar tot dubte, si lo hereu grauat, o purament, o ab temps sots conditio restituir la heretat, per no fer inventari al tēps q̄ accepta la heretat, pert lo dret de traure la trebellianica, e sie just, e vtil a la republi. a, preseruar tots los poblats en lo present Principat, y Comtats de Rossello, y Cerdanya de plets, statuim, y ordenam, q̄ en lo dit Principat, e Comtats sie obseruat, que lo dit hereu haja, e sie tingut en la acceptatio de la heretat, y dins lo tēps de dret comu statuit, fer inuētari de tots, y sengles bens de dita heretat, cridant, y citant specialment al fidei commissari, si aquell sera present en lo loc ahon esta dita heretat, o la major part de ella, e si aquell sera absent, o citat no volra venir al die assignat, abinteruentio de dues personas eligidoras per lo jutge de dit loc, e si lo dit hereu grauat no obseruara la sobrescrita forma, que de aci auant no puga detraure quarta trebellianica en la re-

en la restitutio faedora de la heretat: e lo dit fideicomissari puga jurar in litem contra lo dit hereu, o sos successors, per los bens alienats de dita heretat, entes empero, que la present constitutio sie sens perjudici dels plets pendents.

II. LO MATEIX en la segona Cort de Montso, Any M.D. Liiij. §. del Cap. j.

EQVE en lo capitol Lv. de ditas constitutions fetas dit any M. D. xxxvij. hi sie ajustat, que lo inuentari faedor per lo hereu haja esser rebut, y testificat per lo notari que lo hereu volra, y no altre.

LIBRE SETE DE LAS CONSTITUTIONS DE CATHALVNYA.

DE ACQVIRIR SENYO RIA DE LAS COSAS. TIT. I.

I. VSATGE. Si quis in alieno.

SI algu en lo sol de altre de sa propia materia edificara casa, de aquell sie la casa, a qui sera lo sol: pero, si a bona fe haura edificat, creent lo sol esser seu, poras retenir la casa, fins que lo preu de la materia, e lo loguer dels me-

stres li sie restituit. Mas si ab mala fe, sabent que edificaua en sol de altre contra voluntat del senyor, es vist hauer coratge de donar. Mas si per dret de loguer, o de conductiōs, voluntariament, si sens culpa del señor, no forçantlo alguna necessitat, desampararala casa, no cobrara lo preu de la materia, ni lo loguer dels mestres: pero si per culpa del senyor, o forçat per necessitat la casa desamparara, axi com per fam de aquella regio, o per guerra, o per oppressio de algun potent, lauors lo senyor es forçat de retreli lo preu de la materia, cōpensat si alguna cosa li deu per lo loguer d'la casa: e qualseuol cosas qui

qui sien ditas de aqll qui a bona fe, e a mala fe edifica, totas sie entefas de aquell qui sembra, o planta, o la filua infructuosa deneja.

DE PRESCRIPTIONS. TIT. II.

I. VSATGE. Hoc quod iuris est Sanctorū.

AÇO q es dret d'ls Sacts, o d'las Potestats, o de castells termenats, null hō nols ho deu empatxar, ni deffedre per son dret, ne encara per longa possessio per doscents anys.

II. VSATGE. Omnes causæ.

TOtas causas, sis vol bonas, o malas, o rahōs ciuils, o encara criminals, si dins trenta anys diffinidas no seran, o catius qui en contentio seran posats, e no son per altre empero posseits, si diffinits, o venuts no seran, en neguna manera no sien redemanats. Si algu empero apres aquest nombre de trenta anys assajara moure plet, aquest nombre li result, e vna liura de or a aquest aqui lo Rey manara, forçat pac.

I. ALFONS terç en la Cort de Montblanc, Any M. CCC. xxxij. Cap. xxij.

IVtges, aduocats, procuradors, e notaris de plets no sien oits, sis clamand de lurs salaris, donada

sententia en los dits plets, si dōcs ab carta publica no mōstrauan promissio a ells esser feta. Ajustat, que aqlls qui ab altres per domestics, y familiars estarā, apres mort dels senyors no puxā demanar salari, o soldada, si doncs no prouarā, que lus sie promes cert salari, o soldada.

II. FERRANDO segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxj. Cap. xiiij.

SI algu haura posseit, o de aqui auant posseira per spay de vuytanta anys qualseuol cosa que sie estada del patrimoni Rey al, encara que de aquella no mōstre, ne puga monstrar titol algu, no puga per nos, ne successors nostres esser feta contra aquells demanda, ne altrament en lurs possessions inquietats, ans volem, que lo passament del dit temps sie hagut per legitim titol.

III. LO MATEIX en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxij. Cap. Lvi.

MES ordenam, e statum ab ap. p. batio d'la present Cort, q las soldadas de seruidors, axi de homens, com de donas qualseuol qui sie, se hajā a demanar dins vn any, apres que seran fora del seruey, altrament que nos pugan demanar ditas soldadas, ne sen puga fer juy, si doncs del deute de ditas soldadas no tenien carta, o albara.

Lo ma-

III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lviij.

PER semblant, per leuar plets, e questions, statuim, e ordenā, que los deutes de artistes, e menestrals, axi de homens, com de donas, apres que serā deguts, si dins spay de tres anys no seran demanats, que tals deutes passats dits tres anys no pugan esser demanats, ne sen pugaf fer juy, si doncs de tals deutes nō tenien carta, o albara.

V. GERMANA Cōsorty Loctinent general de Ferrādo segon en la Cort de Mōtso, Any M. D. xij.
Cap. xvij.

MES auāt, per leuar, e remoure plets, e questios, plo be, e repos dels poblats en lo present Principat de Cathalunya, e Cōtats de Rossello y Cerdanya, ab loatio, e approbatio de la present Cort statuim, y ordenam, que si algu haura posseit, o dāqui auant posseira, o quasi per spay de trenta anys continuos, cōptadors sens interpellatio, ni deductio de temps algu, qualseuol bens mobles, o immobles, o semouents, drets, e actions, que sien estats de algunas personas, de crim de heretgia en vida, o en mort condempnadas, o cōdempnadoras, encara que de aquells no mōstre, ni mōstrar pugatitol algu, no pugaper lo senyor Rey, ni successors seus, ni fisc de qualseuol cort esser feta contra aquells demanda, ne altramet en lurs possessions, o quasi sien inquietats, ni molestats, ans volem, que lo passamet de dit temps sie hagut per

legitim titol, e volem, que la present cōstitutio haja loc no sols en las causas, e plets esdeuenidors, mes encara en las causas en qualseuol instantias penjants.

VI. CARLES en la Cort de Barcelonā, Any M. D. xx. Cap. de Cort xvij.

PER indēnitat dels subdits vostres, perço que no sien vexats en multiplicatio d plets, placia a vostra Majestat confirmar, consentir, atorgar, e permetre, q̄ en tot lo Principat de Cathalunya, e Comtats de Rossello, y Cerdanya no solament sie guardat, e seruat lo capitoll disposant d la prescriptio de trēta anys, circa dels bens dels heretges adquirits, o posseits, posat entre los capitols d la inquisitio, fets, apūtats, y cōcordats en las vltimas Corts de la vila de Mōtso, mes encara, si qualseuol particular psona, collegi, o vniuersitat, de qualseuol persona d crim de heretgia no condempnada, e la condempnatio del qual era publicament denunciada, o de altra qualseuol cosa, a altri per contracte, o quasi en altra manera obligada, drets, y actions ab bona fe haura adquirits, axi per titol oneros, com lucratiu, encara que apres de la tal adquisitio, lo dit alienāt de qui las tals cosas ab bona fe seran adquiridas, o aqui la obligatio de las ditas cosas pertangues, apres del dit crim de heretgia fos trobat accusat, o cōuençut, y hauey caygut en dit crim ans de la alienatio, o adquisitio de la obligatio, o apres, y axi los dits bens alienats, e drets

drets adquirits del die q̄ comete lo dit crim fossen confiscats, ni encara lo dit temps de trenta anys statuit a prescriure los dits bens, no fos passat, no resmēys, atesa la bona fe dels adquirints, y justa ignorātia que cōcorregā al principi de la dita adquisitio, no pugan los dits adquisidors, o sos hereus, o successors, o los hauets causa de aq̄lls, y los tals adquisidors, o possessors per aquestas cosas que fins al die de la data de las presents en la manera desus dita seran adquiridas, encara que cō es dit fossen obligats a algun condemnat de heregia, no pugā en qualseuol manera ser molestats, inquietats, o trets en juy per officials, o el fisc del sanct offici de la inquisitio, o de sa Majestat: ni amoure plets per al susdit, pugā demanar de qualseuol notaris, o scriuans de cort, o otras publicas personas, o taulers, o cambiadors, o administradors de taulas de depositos ningū instrument, o partidas, abās de la data de la present fet, o fetas perals dits bēs fins al die d vuy en la sus dita manera adquirits, e ab bona fe per qualseuol temps posseits. Ans siē del tot francs, quitis, y segurs de tota vexatio, y molestia dels Inquisidors del sanct offici, encara q̄ sobre aço plet, o plets hi haja pendants, per quāt vostra Majestat tot lo dret pertanyent en los dits bens fins aci adquirits cō es dit, per los tals adquirints per ells, e lurs hereus, o successors posseits, dona, passa, e remet, cefsiona, e transfereix als tals adquisidors, e posseidors, per contemplatio de las presents Corts, a supplicatio dels staments de aquellas, en poder del pro-

thonotari per ells, y qualseuol dells aqui pertanga stipulat, y acceptant, perque mes prompts sien en fer lo seruey a vostra Majestat. E que placia a vostra Majestat, totas, y senegles cosas preditas tenir, y seruar, e fer tenir, y seruar per aq̄lls aqui pertanga, e si lo contrari era fet, lo que no sie, que los Deputats, y oidors de comptes del present Principat, com a protectors del predit, pugan, hajā, e sien tēguts instar, e fer part per inuiolable obseruança de ditas cosas, y en si assumir lo plet, o plets que per aço insurgiran, ab facultat de despēdre per deffensio, y manutenētia de aquellas, e indemnitats dels poblats en lo present vostre Principat, e Cōtats predits, lo que per otras constitutiōs, e capitols de Cort los es permes despendre per obseruāça de las ditas constitutions, capitols, e actes de Cort. Plau al senyor Rey.

VII. PHILIP Princep y Loctinent general de Carles en la segona Cort de Montso, Any M. D. Liiij.
Cap. xxvj.

ENcara mes statuim, y ordenā, q̄ los apothecaris hajā de traure los comptes a sos debitors de las medicinas, y demanar la paga dins dos anys, y si dins dit termini no haurien feta la diligencia, no pugan demanar res, y hajan a fer la taxatio ab interuentio de vn, o dos metges deputadors per lo jutge ordinari, y aço se tinga per tot lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya.

PHILIP

VIII. PHILIP en la Cort de Barcelona; Any M. D. Lxiiij. Cap. xxx.

PER lo que molt souint los aduocats, y procuradors demanan a sos pensionats, y cliētulos per raho de lurs aduocatiōs, y procuras salaris de deu, vint, y mes anyadas, ab grā dany, y detrimēt de molts viudas, pubills, y altres personas pobres, que no poden monstrar albarans, ni altres cauthelas de paga de lurs conductiones, pertāt statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que de aquesta hora en auant los dits aduocats, y procuradors no puyan demanar salaris de conductiones, sino per tres anyadas passadas, caygudas, de sos clientulos, ni de lurs hereus, encara q̄ fossen scrits d̄ lur ma en sos libres.

DE SENTENTIAS.
TIT. III.

I. FERRANDO segon en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xxvj.

MES statuim, e ordenam, que las sentētias d̄ la nostra Rey al Audētia, e dels Governadors sien scritas d̄ ma dels jutges, o reladors, o almenys las dispositiuas de aquellas, saluo just impediment.

II. LO MATEIX en la Cort de Mōtso, Any M. D. x. Cap. Lv.

MES auant statuim, e ordenam ab loatio, e approbatio de la present Cort, que tots los jutges qui daran sententias diffinitiuas en lo present Principat d̄ Cathalunya, e Comtats de Rossello y Cerdanya, en qualseuol cort, o consistori que sien, encara que fossen en nostra Rey al Audientia, o de nostre Loctinent general, hajan, e sien tenguts de exprimir en las ditas sententias diffinitiuas los motius quels haurā moguts per axi declarar, e diffinitiuament sententiar.

III. CARLES en la quarta Cort de Montso, Any M. D. xxxij. Cap. xxxvj.

STatuim, y ordenam, que quant lo relador fara paraula en lo cōsell, o en la sala, que en la prouisiō que fara lo relador haja de fer mētio expressa, cō es feta facto verbo.

III. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles en la primera Cort de Montso, Any M. D. xxxvij. Cap. xij.

STatuim, e ordenam, que disputadas las causas de sa natura plenarias, se hajan de declarar, y donar sentētias diffinitiuas en aquellas, dins cent dies, comptadors del die que la dita causa sera disputada: y en las summarias, y en totes causas de appellatiōs almēys dins cinquāta dies. Los quals terminis sien precisos, y perēptoris als reladors, en axi, que per causa alguna nos puyan prorogar, ni allargar, si sera per la part feta instantia, e lo salari sera depositat.

PHILIP

V. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lxiiij.

MES auant statuim, y ordenam ab consentiment de la present Cort, que la assignatio a sentētia se demane en scrits vna volta tātfolamēt, y aq̄lla se cōtinuada en lo proces, y se proueesca ab cōtinuatio de dies, perq̄ no se hajā de demanar, ni pueir altres assignatiōs.

DE LIQUIDATIONS
DE SENTENTIAS.
TIT. III.

I. CARLES en la quarta Cort de Montso, Any M. D. xxxij. Cap. xxxiiij.

MES statuim, y ordenam, que las causas de liquidations de sententias se façan, y se hajan a fer, si serā de Estats, o Baronias dins vn any, y las otras dins mig any precise, y perēptorie, saluo, q̄ si segōs la qualitat de la causa, y atesa la diligētia d̄ las parts era mester major temps, sie en arbitre de la Audientia.

II. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles en la primera Cort de Mōtso, Any M. D. xxxvij. Cap. xiiij.

ATtes que per las paraulas, y motius de las sentētias en las quals es referuada liquidatio, y major deliberatio, y encara per los actitats en lo proces de ditas sententias son las parts instruidas en la pro

uāça, y major instructio q̄ poden fer sobre ditas liquidatiōs, y majors deliberatiōs, q̄ ja en los terminis de las causas principals podiē dita prouāça, e instructio fer, e de altra partes vist, q̄ ditas causas son molt differidas, y perq̄ es raho, q̄ en lo fi, y effeēte de la sentētia, q̄ es la executio, se done expediēt, perço statuim, y ordenā, que las causas semblāts se hajā de expedir ab dilations, y terminis breus, a arbitre del relador, pus no puga excedir, quāt a la instructio de aquellas, tēps de vuyt mesos, cōptadors del die que pua demanar executio de la tal sentētia, o sie perq̄ nos haja supplicat de aquella, o porque sie prestada cautio y donea a obtenir la executio, lo qual termini de vuyt mesos sie precis, y perēptori per tot linatge de prouas, demanera, que per ninguna causa se puga prorogar, ni allargar, y si per causas algunas inciē altercats, per productas de testimonis, o de actes, o aliās, se hajan de referuar a arbitre del dit relador a las sentētias, o declarations sobreditas liquidatiōs, e majors deliberatiōs proferidoras: e passat dit termini, lo notari sens altra prouisiō de jutge, sots las penas preditas haja de aportar lo proces al relador dins quinze dies, e dins sis mesos del die que sera estat aportat lo proces al dit relador, se haja d̄ declarar, y sentētiar en la causa, e nos puga dit termini prorogar p causa alguna, saluo impedimēt d̄ justa absentia, o malaltia, com en altres precedents capitols es dit, sots las penas en las cōstitutiōs de la obseruāça cōtēgudas. Si erē empero en causas de Estats, o Baronias, o sēblāts, se puga

Cc

porogar

prorogar lo termini probatori, e instructori en ditas causas sis mesos, a arbitre del relador, y no mes auant.

DE SVPPPLICATIONS
DE SENTENTIAS. TIT. V.

I. FERRANDO segon en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxiiij. Cap. xxj.

MES auant statuim, e ordenā, que si alguna de las ditas parts, o las duas supplicaran dē la sentētia ques donara, la qual supplicatio se haja interposar dins deu dies apres de la publicatio de la dita sentētia, e prestar cautio, que la causa de supplicatio se haja instruir, e decidir dins spay de sis mesos, si dōcs al Cōsell no sera vist per alguna justa causa, que major temps dega esser donat, que en tal cas ho pogan fer, axi empero, q̄ en tot cas haja esser determinada dins vn any, e passat lo dit any, ipso facto la dita causa dē supplicatio sie haguda per deserta.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxv.

MES auant statuim, e ordenā, que si alguna letra, o prouissio, o altre acte de aquells q̄ per cōtrari imperi sens declaratio se poden tolre, sera fet per lo President de la Audientia, o per algu dels de la Audientia, o Cōsell, o per tot lo Cōsell, e dē tal letra, prouissio, o acte se interposara supplicatio, es pretendra

greuge per alguna dē las parts, aquell se haja a metre dins la Audientia, o Cōsell dins tres dies, e apres dins sis dies se haja determenar, si dōcs al dit Cōsell no sera vist, q̄ per alguna justa causa dega esser donat major tēps, e terme, pusempero no passe deu dies.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxvj.

MES auant statuim, e ordenā, que si en lo progres dē la causa se donara algunas interlocutorias, o declaratiōs, que de aq̄llas, si supplicar se volra, se haja interposar supplicatio dins sis dies, prestant cautio y donea p las despesas, la qual causa de supplicatio se haja determenar dins trenta dies apres següents, si dōcs no era vist al Cōsell, se dega donar major tēps, pus empero no se puga passar mes dē altres trenta dies: e passat lo dit tēps, si no sera declarat, sie haguda per confirmada, e passada en cosa jutjada la dita interlocutoria, e la part qui haura supplicat sie cōdēpnada en las despesas: e per semblāt si subcūbira en la dita interlocutoria: y en lo entretant durāt la instātia de la dita causa de supplicatio, segons la forma demunt dita, no correnga lo temps demunt assignat en la causa principal, nis proceesca en la causa.

IIII. LO MATEIX en la Cort de Mōt. so Any M. D. x. Cap. ij.

STatuim, e ordenā, q̄ si alguna dē las parts littigants, o forsan las duas volran supplicar de la prouissio, o declaratio feta sobre algun intermedi per lo relador, o reladors, segōs

segons que en lo capitol precedēt se conte, que pogan supplicar, dins empero tres dies: e que la part supplicāt haja a proseguir, e fer declarar en dita causa supplicatio dins trenta dies, e si dins dits trenta dies noy sera declarat, que pogan los relador, o reladors de la dita causa de supplicatio atorgar fins en altres trēta dies tātso lamēt, los quals termēs passats, si noy era declarat, sie haguda la dita causa de supplicatio per deserta, saluat just impedimēt. E si las ditas supplicatio, o supplicatiōs seran en causas fins en cēt liuras, se haja a cometre a dos doctōrs del Rey al Cōsell ad decidēdū, e si seran majors de cēt liuras fins en doscentes liuras, se hajan a cometre a dos doctōrs del Rey al Consell, los quals feta paraula al Cancellier, Vicicāceller, o Regēt la Cācellaria fora dē la Audientia, y del Consell, segons quels sera manat, dins los ditstermēs hajā a determinar las ditas causas de supplicatiōs. Manāt al Cāceller, Vicicāceller, o Regēt la Cancellaria, q̄ almenys vn die no feriat cascuna femmana hajan, e sie tēguts entēdre en la expeditio de las ditas causas de supplications: e si lo notari, o scriuēt qui portara lo proces, request, dins tres dies apres q̄ lo jutge haura proueit q̄ sie portat lo proces, nol aportara al relador, en tal cas lo scriua de manament, e lo dit scriuent perdan tot lo salari: e si los jutges, o reladors requests per la part, e aportat lo albara del General, serā trobats en negligētia, q̄ dins quinze dies apres quels sera estat aportat lo proces, no hauran expedida dita causa, no cōptē salari algu, ni lo General en manera al-

guna los haja, ni puga pagar aq̄ll, del die q̄ passaran los quinze dies, fins ques done la sentētia, cessant just impedimēt a arbitre nostre, e dē nostres successors, o del Loctinent general, e en son cas del Portant veus de general Governador.

V. LO MATEIX en dita Cort Cap. iiij.

STatuim, y ordenā, q̄ las causas dē supplicatiōs interposadas, e q̄ dē aqui auant se interposara de sentētiās diffinitiuas, de las quals se demanara, e instara executio, si la part supplicant demanara sententia, tals causas de supplicatiōs sien despeditas, e declaradas no obstant lo orde de las denuntiations, pus empero lo proces sie instruit, e denuntiat.

VI. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap. xvj.

STatuim, y ordenā ab loatio, y approbatio de la present Cort, q̄ las causas de supplications de causas menors, las quals en la primera instātia seran estadas comestas ad decidendum a hu, o dos doctōrs del Rey al Cōsell, pugā esser expeditas, y determenadas, oits los aduocats en casa del relador, facto verbo in Regio Consilio, e feta relatio de tot lo proces, e legitis en lo Consell tots los memorials, e allegatiōs que serā estadas donadas per las parts, y lurs aduocats, e aço haja loc en las causas ja pendants.

VII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxiiij. Cc 2 Statuim,

STatuim, e ordenā, que si en las causas de appellatio de vint liuras, o menors se supplicara, q̄ en las ditas causas d̄ supplicatiōs nōs puga donar mes tēps a diffinir ditas causas, q̄ es donat en la causa de appellatio.

VIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxv.

STatuim encara, e ordenam ab approbatio, e cōsentimēt de la present Cort, q̄ en las causas de supplicatio de intermedis q̄ ex eis dē actis se han a declarar, no sie atorgat lo segō fatal, sino q̄ altramēt fos vist al Consell, segons la arduitat, e importātia d̄ las causas, essent causas d̄ Baronias, o altras majors, o d̄ Estats.

VIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxx.

ENcara mes statuim, e ordenā, q̄ las causas de supplicatiōs de prouisiōs, o declarations fetas en causas de executiōs, se hajan a fer segons la forma, e temps dels altres intermedis.

X. LO MATEIX en la segona Cort de Montsó, Any M. D. xxxiiij.
Cap. xiiij.

COM per major expeditio de las causas de supplicatiōs de contrari imperi, sie donada certa forma per la constitutio de dit dō Ferrādo segō, en la segona Cort de Barcelona, capitol xxv. comēçat.
Mes auant Statum, e ordenā que si alguna letra, etc. statuim, e ordenā ab loatio, y approbatio d̄ la present Cort, q̄ dita cō

stitutio sie seruada, ajustāt en aq̄lla, q̄ quāt se supplicara d̄ algū intermedi, prouisio, o declaratio en las causas d̄ la Real Audientia, q̄ sien reuocats, o reuocadas per cōtrari imperi, q̄ si tal intermedi, prouisio, o declaratio, fe ta paraula per lo relador de la causa en la sala de hōt sera dit relador, sera cōfirmada, o sera dit q̄ esta, y perseuera en aquell, o en aquella, no se puga mes supplicar a la altra sala.

XI. PHILIP Princep, y Lo cōfinent general de Carles en la primera Cort de Mōt só, Any M. D. xxxxviij.
§. del Cap. iij.

ESI de la prouisio, o declaratio feta sobre de las exceptiōs per impedir lo ingres de la causa appofadas se supplicara cōtrario imperio, corregan ipso jure a las ditas parts deu dies, del die de la dita supplicatio, pera dir, e allegar, y prouar lo q̄ volran sobre dit article, e sie dit termini precis, y perēptori, si, e segōs en lo termini statut en la primera instātia de ditas exceptiōs es dit, e axi mateix, lo notari dins tres dies apres dels dits deu dies haja aportar lo pces al relador, y lo dit relador dins dits vint y cinc dies com dalt es dit immediadament següents prouoir, o declarar, feta paraula en la sala, en dita supplicatio, saluat just impedimēt, cō dalt es dit. E si se supplicara en forma, corregā los dits deu dies, axi mateix del die de la supplicatio, pera deduir, y allegar ab supplications, o cedulas, lo que volran, sens empero poder fer nouas productas, ni puas, e al notari los tres dies per aportar lo proces al relador, y
los vint

los vint y cinc dies apres següents al dit relador per declarar en dita causa, saluat dit just impediment: e mes auāt nos puga supplicar, encara ques reuocas la primera prouisio, ni en manera alguna recorrer.

XII. LO MATEIX en dita Cort
§. del Cap. vij.

ESI de la prouisio, o declaratio feta sobre dits altercats se supplicara cōtrario imperio, o en forma, sien seruats los terminis, y la forma q̄ en semblāts supplicatiōs de prouisions, sobre las exceptiōs impedints lo ingres de la causa es dit, e si en la causa d̄ dita supplicatio sera reuocada la dita interlocutoria, e de aquella se supplicara, sien seruats los mateixos terminis en la causa de supplicatio, y en tal causa se puga demanar auditio de aduocats en casa del relador, mas perço no sie prorogats dits terminis, declarāt que si dits altercats seran fets apres de la denūtia tio del proces, en ningun cas de la prouisio sobre aquells feta se puga supplicar a la altra sala: axi q̄, si la prouisio sera feta non facto verbo, se puga supplicar cōtrario imperio, y en forma en la mateixa sala, com per altras constitutions es permes, e si sera feta facto verbo, se puga supplicar cōtrario imperio.

XIII. LO MATEIX en la segona Cort de Mōt só Any M. D. Liiij.
Cap. vij.

STatuim, y ordenā, q̄ sie en arbitre del jutge, fer la prouisio en las supplicatiōs d̄ cōtrari imperi, en-

cōtinēt passats los deu dies probatoris, encara q̄ sie en lo trāslat d̄ la part, y al peu de la scedula, e q̄ la part qui supplicara, dins los dits deu dies probatoris haja a depofar terça de terça d̄l salari d̄ dita causa, e si dins los dits deu dies no depofara lo dit salari, dita causa sie haguda ipsofacto per deserta, y en aq̄lla se puga passar auant per lo jutge, lens fer altra declaratio, o prouisio en la dita supplicatio de contrari imperi.

XIII. PHILIP en la Cort de Montsó,
Any M. D. Lxxxv.
Cap. Lxvj.

STatuim, y ordenā ab loatio, y approbatio de dits tres braços, q̄ en la prosecutio, y decisio de las causas d̄ supplicatio interposadora d̄ sentēcias diffinitiuas, sie seruats los terminis prefigirs en las causas d̄ appellatiōs de sentēcias diffinitiuas.

XV. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lxxviiij.

AB loatio, y approbatio dels tres braços statuim, y ordenam, q̄ quāt en caslicit se supplicara de declaratio feta sobre altercats verbalmēt deduits, e la prouisio sera feta, no feta paraula en la Audiētia, dita supplicatio se haja de interposar per la mateixa sala, y si la prouisio sobredits altercats sera feta ab paraula en la Rey al Audiētia, se puga d̄ aq̄lla supplicar in forma a la otra sala, y de la declaratio ques fara en qualse uol d̄ las causas d̄ ditas duas supplicatiōs, ara sie reuocatoria, o cōfirmatoria d̄ la primera prouisio, en ninguna ma-

nera sen puga supplicar, ni demanar restitutio in integrū, y la causa d dita supplicatio se tracte tambe verbalment, y que sie duradora la present constitutio fins a la conclusio de las primeras Corts.

XVI. L O M A T E I X en dita Cort
Cap. Lxxxv.

EMES statuim, y ordenam ab approbatio d la present Cort, que en los casos en los quals es licit a las parts supplicar cōtrari imperi, o informa a la altra sala, si lo hu dels litigāts supplicara cōtrari imperi, y lo altre en forma, encara q de diversos caps, o capitols, sie obligada la part altra q haura supplicat cōtrari imperi, adherir a la supplicatio in forma per la altra part interposada, dexāt la supplicatio cōtrari imperi, y se puga en la causa de supplicatio in forma fer nouas prouas, y productas, ab tal empero, ques façā dintre deu dies, de la mateixa manera q po guera en la causa de cōtrari imperi, y a ço mateix sie obseruat en dos, o molts littis cōfortes, dels quals volguessen los vns supplicar cōtrari imperi, y los altres in forma, y lo mateix sie obseruat, quant se supplicara de prouisions interlocutorias, las quals se faran apres de la sententia.

XVII. L O M A T E I X en dita Cort
Cap. Lxxxvij.

SIS supplicara de alguna prouision, y sobre aquella al Cāceller, Vicicāceller, y en son cas Regent la Cācellaria apparra decretar, *Prouidenda in Regia Audiencia*, sie obligada

la part q supplicara instar dins tres dies vtils, cōptadors del die de la dita decretatio, la cōmissio, o repulsiō de dita causa, altramet sie haguda la dita supplicatio per no interposada, y la prouisiō sie passada en cosa jutjada. Si empero se supplicara de la sentētia diffinitiuā, y en la decretatio p los demūtdits sera decretat, *Prouidēda in Regia Audiētia*, sie obligat lo supplicāt dins deu dies fer diligētia, entēnēt q sien tingudas per fetas las diligēcias, si en la supplicatio sera continuada la oblata per scriua de manamēt, y lo Presidēt haja de fer la decretatio dins tres dies, apres q sera presentada a la Reyā Audiētia, y en son cas deuāt lo hu dels Presidēts, y q la present cōstitutio sie duradora fins a la cōclusio de las primeras Corts.

**DE APPELLATIONS,
RECORDSOS, RECLAMATIONS,
Y NULLITATS DE SENTENTIAS. TIT. VI.**

I. V S A T G E. Si quando.

SI quant quequāt la appellatio de algu sera prouada injusta, las despesas q son aduersari en aquella appellatio haura forçadament sostēgudas, no en simple, mas en quatre doubles li sie forçat retornar.

II. §. DEL vsatge. Quoniam ex questione lo ij.

EQVE en alguna manera d sentētia interlocutoriā no sie appellat, si doncs no de manifest greuge,

greuge, o si dōcs en si no cōtenia euidēt error, o que fos cōtra dret pronuntiat: en los quals casos dins tres dies sie conegut de la dita sentētia, e ab deguda si sie corregida, e en axi, no solamēt los plets, mas encara los calumniadors seran minuats.

I. I A C M E segon en la Cort de Leyda, Any M. CCC. j.
Cap. xiiij.

ORdenam, e statuim, per esquiuar malitias, e plets abreuiar, q si alguna exceptio de nullitat sera proposada contra diffinitiuā sentētia, la part opposant, aquella exceptio d nullitat, dins deu dies, dins los quals es a ell legut appellar, deja proposar, o allegar: e q primerament sie conegut de la nullitat de la sentētia, abās q de la justitia, o injustitia de la appellatio, o almenys ensempe de quiscu, en axi q, despuys q sera pronuntiat de la appellatio, dāqui auāt alguna exceptio de nullitat no sie rebuda cōtra aqlla sentētia: mas si peruentura cōtra la sententia de la segona appellatio sera exceptio de nullitat opposada, fet sagramēt de calumnia, o de malitia per aqll qui aquella haura opposada, de aquella dins deu dies lauors seguent summariament sie conegut, en altra manera aquella exceptio no sie rebuda.

II. A L F O N S terç en la Cort de Montblanc, Any M. CCC. xxxiiij.
Cap. xxviiij.

PER abreuiar plets, e despesas d aquells esquiuar, statuim, q en la causa de la segona appellatio

libell no sie donat, e altre pces qual seuol cesse, ans se haja a determenar segons las cosas posadas, e prouadas en las causas principal, e de la primera appellatio: en axi quel jutge de la segona appellatio, regoneguts sens plet, e sens scrit los processos principal, e de la primera appellatio, pronūtie, en scrits empero, si be, o mal se ra estat appellat, confirmant, o infirmant las sententias precedents.

III. P E R E terç en la Cort de Montso, Any M. CCC. Lxiiij.
§. del Cap. vij.

AIustants sobre a ço, q las causas de appellations, encara fora nostra cort, a juristas tant solament, e no a altres sien comesas.

III. L O M A T E I X en dita Cort
Cap. vij.

DIns deu dies comptadors del tēps de la appellatio feta, los jutges dels quals sera appellat, dar apostols sien tenguts: e si dats no serā, apres lo appellāt, o encara lo appellat, no sperats los apostols puxā profeguir la appellatio frācamēt, axi com si apostols fossen dats.

V. L O M A T E I X en dita Cort
Cap. viij.

LA part appellada, en continēt la appellatio feta, e atorgats los apostols, o en altra manera, en lo cas en lo qual lo appellāt pot profeguir la sua appellatio, puga, sis volra, impetrar jutge, e aqlla causa d appellatio profeguir dauant aquell.

VI. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xij.

LA cōstitutio fetaper lo molt Alt senyor Rey en lacmeaui nostre en la Cort de Leyda que comença, *Ordenam, e Statuim per squinar malitias, &c.* haja loc en totas excepcions de nullitat, sie que per proces aparega, o no. E per tal q pus breu sie als plets dada fi, la hō appellatio, e exceptio de nullitat serā propofadas dins deu dies, hu jutge ensemps haja d conexer de quiscuna, en altra manera la part qui aquellas propofara, apres sobre aquella, la qual haura jaquida, noy sie oida. E com lo jutge de la segona appellatio, segōs la cōstitutio de Mōtblāc del senyor Rey Namfos pare nostre que comença. *Per abreniar plets, &c.* tot proces reposant, haja la causa diffinir segons las cosas actitadas deuant los altres jutges, si contra aquella sententia donada per lo primer jutge de appellatio sera propofada exceptio de nullitat, aquell jutge de la segona appellatio, simplement, e de pla, sens figura de juy, la causa de la nullitat haja diffinir, e per deguda fi termenar.

VII. MARTI en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. viij.
Cap. de Cort vij.

PER tolre vexations, que de algun temps ença, per part de vostre, fisc son estadas fetas a molts, sie merce vostra statuir, pro-neir, e ordenar, q algun procurador fiscal de las Corts voftras, e del dit senyor Primogenit vostre, e de suc-

cessors, e de officials voftres, e seus, no puxa appellar de alguna sententia contra ell donada, ne contra aquella supplicar, com lo aduocat fiscal tostemp sie en lo consell hon la sententia seacorda, e hi dona son vot. E que lo present statut compregna no solament las sententias esdeuenidoras, ans encara las passadas, que penjan per appellatio, o supplicatio.

Plau al senyor Rey en las causas criminalas, e axi mateix en las ciuils, si doncs en las ditas causas ciuils al dit procurador fiscal no haura scripturas peruengudas, o altres documēts qui no fossen produits. E aço sie tingut primer jurar en anima sua propria: e si per lo Cancellor, Vicicancellor, o Regent, o jutge de la causa sera conegut hauer menada malicio fament la dita appellatio, o supplicatio, que sie, e deja esser condemnat lo dit procurador fiscal en las despesas, las quals sie tengut pagar de sos bens propis, e si no ha bens, sie cōuertida en altra pena equiuallēt a arbitre dels dits Cancellor, Vicicancellor, Regent, o jutge.

VIII. FERRANDO segon en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxij.
Cap. xxvij.

MES volem, statuim, e ordenam, que si seran causas de appellatio de sententias diffinitiuas de altres jutges inferiors, aquellas per semblant se hajan a tractar, e termenar per lo Cōsell, e dins lo temps en las causas de supplicatio de sentētias diffinitiuas damunt ordenat: e

denat: e si ditas appellations, en cas q hajan loc, seran interposadas de alguna sententia, o declaratio interlocutoria, per semblant se hajan determenar per lo Consell dins vn mes apres que seran introduidas, si doncs al dit Cōsell no era vist, que major temps fos necessari, per alguna justa causa, pus empero no puga passar dos mesos.

VIII. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M. D. x.
§ del Cap. vij.

EAXI las causas de appellatiōs, com las causas de supplicatiōs interposadas, e interposadoras de sententias diffinitiuas de causas fins en cent liuras inclusiuē, se hajan a decidir dins tres mesos, si doncs no era vist als reladors, ques haja de dar major tēps, fins en altres tres mesos, pus en alguna manera no pas temps de sis mesos.

X. LO MATEIX en dita Cort
Cap. vij.

STatuim y ordenam per millor expeditio de la justitia, e per q las causas pocas sien mes prest expedidas, que las causas de appellations interposadas, e que per auāt se interposarā de jutges inferiors, que serā de vint liuras, o menors, que en aquellas no sie donat primer, ni segō semestre, sino sols terme de dos mesos, dins los quals se haja instruir lo proces, e justificar la appellatio, passats los quals sens altra denūtiatio de proces, sien hagudas per desertas, si

doncs la part appellat no haura demanat per tres vegadas sentētia, dins los dits dos mesos, cometent aquellas ad decidendum a vn doctor del Real Consell, lo qual sens fer ne paraula al Cōsell, aiolas haja aquellas a decidir. E si lo jutge, o relador passats los dits dos mesos, e deu dies, puix lo appellat haura demanat per tres vegadas sententia com dit es, sera trobat en negligentia, saluat just impediment, que no li correaga salari, segons es estat dit en las causas de supplications en lo segon capitol de las present Corts, qui comença. *Statuim e ordenam que si alguna de las parts litigants, &c.*

XI. CARLES en la segona Cort de Montso, Any M. D. xxxij.
Cap. de Cort viij.

COM per constitutio del Rey en pere terç de immortal memoria en la Cort celebrada en Mōtso cap. xij. sie disposat, q causas menors de cinquāta sous sien tractadas sumariamēt, y de pla, tota appellatio remoguda, no obstāt qualseuol abusos, y se tropia q lo jutge de appels de la statio de Girona no obstāt dita cōstitutio ha conegut, y attentat de conexer de las appellations a ell interposadas de facto per algū malitiosos de ditas causas menors de cinquāta sous, y vuy vol, y sesforça conexer de aquellas, vexāt los litigants cōtra forma de dita cōstitutio. Perço supplican dits tres estaments, que dita constitutio sie obseruada inuiolablement, y que de aqui al deuāt dit jutge de appels, ne altres semblants jutges no gosen, ne

pugan conexas in viam appellationis de ditas causas menors de cinquãta sous, sots pena de priuatio de lur offici, saluadas altras penas, ordenadas per constitutions, contra los rōpents constitutions generals de Cathalunya. Plau a sa Majestat, reseruada empero la pena contra los qui cōtrafaran, a sa Majestat, o a son Loctinēt general, y en absentia de aqll, al Portant veus de general Governador.

XII. LO MATEIX en la tercera Cort de Montso, Any M.D. xxxvij. Cap. xvj.

MES auant, per quant en las causas criminals pretextu oppressionis encara que no en la forma deguda, ni justa, alguns recorren a nos, o a nostre Loctinent general, e axi rompē los arrests, e ab fictio de oppressio que nos pora prouar, com sie contra veritat, statuim, q̄ los dits recorrets sien detinguts per nos, o nostre Loctinent general, axi com per los officials de la Esglesia, y Barons eran abans detinguts, e no pugan esser relaxats, fins atant sie conegut sobre la dita pretesa oppressio, y que ditas causas de oppressio sien summariament vistas, e tractadas, puix ab los actes, y proceiments dels dits officials facilment se pora veure, si los tals son oppressos, y si son estats admesos legitimament a deffensarse.

XIII. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M.D. Lxiiij. Cap. de Cort. j.

PER quant proceint algun official Rey al ordinari en son dicitra, o algun Baro en sa Baronía contra alguns delinquēts, encara que se proceesca ab termens de iustitia, empero per perturbar aqlla, y allargar la despeditio de la causa, y debita punitio del delinquēt, recorre lo dit delinquent al Loctinent general, y Real Cōsell, hon dura la causa de recors per molt temps, y axi se impedeix la iurisdicctio dels ordinaris, y Barons, en grã dany de la terra. Perço supplican los tres braços a vostra Majestat, li placia ab loatio, y approbatio de la present Cort statuir, y ordenar, que hauent interposat algũ recors, o d' official Rey al ordinari, o de Baro, dels quals sie licit, y permes recorrer, tant en causa ciuil, com en criminal al Loctinent general, y Rey al Cōsell, o Rey al Audiencia, y en son cas al Portant veus de general Governador, axi en lo Principat de Cathalunya, cō en los Comtats de Rossello, y Cerdanya, apres d' hauer donadas las enquestas, o processos a la Regia Cort, o als dits Governadors, las quals se hajan donar dins deu dies, apres que seran demanadas, satisfet lo notari, se haja de declarar dins vn mes, ço es, si lo recors ha loc, o no, y si dins vn mes no sera declarat en lo Rey al Cōsell, o en la Real Audiencia, o per dits Governadors en son cas, si lo recors ha loc, o no, se entenga la declaratio esser feta en fauor del ordinari, o Baro, y se puga per ells procehir, no obstant recors interposat, sense altra remissio faedora, la qual empero puga lo dit ordinari, o Baro si ben vist li sera,

li sera, instar ques faça, y lo recorret sie restituit al dit ordinari, o Baro: y que durat la causa de recors, si lo recorrent estara pres, estiga de la manera que estaua quant recorregue, com ja esta statuit per constitutio, y en cas que no estigues pres, lo Rey al consell, essent causa criminal, sen haja de assegurar, o ab preso, o ab ydonea manllenta, a effeete que declarat lo recors no hauer loc, o no fent si declaratio com dit es, puga ser restituit al ordinari, o Baro. Sa Majestat mana, que ab tota breuetat se despaxé los recorsos de causas ciuils, sens rebre agrauí las parts, y en las del criminal se tingan a despaxar dins tres mesos, sots pena de priuatio de lurs salaris per vna terça.

XIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xxvj.

PER quāt se esdeue moltes voltas, que tenint algun Baro, ecclesiastic, o secular, iurisdicctio en alguna vila, loc, o terme, pretenēt algun veguer, o balle Rey al, o altre Baro tenir alli iurisdicctio superior, pren, y encarcera los officials del tal Baro ecclesiastic, o secular, y per mes occuparse la iurisdicctio d' aquell, los estrēyen de presons, y los fan molts agrauis, y encara q̄ per part de aqlls, o del Baro se recorrega al Loctinent general, y Rey al Consell, o al Governador general d' dit Principat, o dels dits Comtats de Rossello y Cerdanya, se allarga la despeditio de la causa de recors per larc temps, y resta la part agrauiada. Perço placia a vostra Majestat, ab loatio, y approbatio de

la present Cort statuir, y ordenar, q̄ totas causas de semblats recorsos se hajan a interposar en lo Consell criminal, y se haja de expedir dintre de sis mesos, dels quals los quatre tingā las parts per deduir, y allegar lo que volran, y los restants dos mesos tinga lo relador pera expedir la causa, sots las penas imposadas contra los qui contrafaran a constitutio, y que sie ab facultat del dit Rey al Cōsell, de manar liurar lo pres ab manlleuta, o altramēt, com be vist li sera, entretant que la causa sie expedida, y q̄ la present cōstitutio compenga las causas pēdents, axi que los sis mesos corregan del die que començara la Rey al Audiencia en Barcelona, apres de la cōclusio de las presents Cortes. Plau a sa Majestat, reseruadas las penas a son arbitre, o de son Loctinēt general.

XV. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M.D. Lxxxv. Cap. vj.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, q̄ si en causas ques portaran deuant jutges ordinaris del Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello y Cerdanya, se esdeuindra appellar de algun intermedi, o interlocutoria, abans de la sententia diffinitiu, se hajan las tals appellations interposar al mateix jutge ordinari, mudant lo assessor, lo qual en tal cas se haja de assignar no suspete a las parts, y aqll decideca lo article del dit intermedi, y si es confirmada la interlocutoria, no sen puga mes appellar, y

pellar, y si se reuocara; en tal cas lo mateix ordinari nomene altre assessor, qui confirme la vna, o altra sententia ab los mateixos actes, dins vint dies, y del que declarara, nos puga mes per alguna de las parts apellar, ans lo jutge primitiu haja a passar auant en la expeditio del negoci principal.

XVI. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxviiiij.

COM los termens fatals de las causas de appellatio sien statuits en fauor del appellat, peraq̄ dins aq̄ll puga deduir sa justitia, y prouar lo q̄ en la primera instàtia no haura pogut, statuí, y ordenam ab loatio, y cõsentimēt de la present Cort, que lo dit terme fatal no puga esser limitat, ni restret, ni se puga sententiar en la causa, sino ab voluntat de la part appellat, encara que fos instat de la part appellada, que no sien passadas de las tres parts las dos del dit terme fatal.

XVII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lxiiij.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio d̄ la present Cort, q̄ en las causas de appellations que se interposaran de las sententias diffinitiuas, lo appellat en la causa de primera appellatio justifique aq̄lla, axi per testimonis, cõ per instruments, y actes, y tot altre genero de prouas, reporte lo proces, y actes primitius, çoes en las causas q̄ seran fins en trescentes liuras dins tres mesos,

y en las causas majors de trescentes liuras dins sis mesos, cõptadors del die que sera estada interposada la dita appellatio, los quals terminis passats, no puga lo appellat produir, ni prouar alguna cosa, e sien dits terminis de tres, y sis mesos respectiuamēt communs a totas parts, e si apres la part appellada volra deduir, o prouar alguna cosa, contra lo que sera estat deduit, y prouat per lo appellat, en las causas fins en trescentes liuras tinga dos mesos, y en las causas majors de trescentes liuras tinga quatre mesos, e si dita part appellada haura deduit, o prouat alguna cosa dins dits dos, y quatre mesos respectiuament, sien tambe communs, y precisos al appellat, los quals terminis respectiuamēt passats, en las causas fins en trescentes liuras dins de vn mes, y en las causas majors de trescentes liuras dins dos mesos immediament següents, lo appellat sie obligat fer las degudas diligencias, peraque lo proces sie denuntiat, y la causa comesa, si d̄ sa qualitat sera tal, que se haja de cometre, y peraque la sententia se puga donar, altrament la appellatio sie deserta, e los dits tēps sien cõtinuos, precisos, y peremptoris, remoguts, y reuocats los fatals, y altres terminis per altris constitutions de Cathalunya, fins aci disposats en ditas causas.

XVIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Lxxxvj.

STatuim, y ordenam ab approbatio d̄ la present Cort, que no sien admesas appellatiõs, sino de sententias

tētias diffinitiuas, o de prouisio que tinga força de diffinitiu, y lo grauamen de la qual prouisio nos puga reparar per la appellatio forsan interposadora de la sententia diffinitiu, proferidora en dita causa: y per ques puga conexas, de quina qualitat es la prouisio interlocutoria, de la qual se haura appellat, lo tenor d̄ aquella sie infertat en lo instrumēt de la appellatio, o que la part q̄ haura appellat, per instrument public haja de fer fe de la dita prouisio interlocutoria, y que la present constitutio sie duradora fins a la conclusio de las primeras Cortes.

EN QVINS CASOS NO
ES LICIT SVPPPLICAR,
NI APPELLAR.
TIT. VII.

I. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx.
Cap. xxij.

MES auāt per millor expeditio d̄ la justitia ab approbatio, e consentiment de la present Cort statuí, e ordenā, que de assignatio feta per oir aduocats, e a sentetia, e de prouisio portetur processus, et ad respondendum ad tertiam, ni de assignatio feta per publicar testimonis, nos puga supplicar, reclamar, ni appellat, ni en dits casos se puga demanar restitutio in integrum, e si de fet eren interposadas per inaduertetia, o aliàs, aq̄llas no obtāt se puga passar ad vltiora.

DE DESPESAS DE
PLETS. TIT. VIII.

I. PERE segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiiij.
Cap. xvij.

Ncara, q̄ si se esdeuindra, caualler, o clergue, o alguna p̄sona ecclesiastica deuant nos, o nostres jutges d̄ cort en las causas principals pledejar, e en aq̄llas causas subcumbir, no sien estrets de pagar la terça, o alguna part del plet, o d̄ la quātitat demanada. Empero si deuant los vegets, o altres nostres officials las ditas personas se esdeuendra pledejar, no volē, que per deutes, o per altris cosas, terça, o redelme, o alguna altra part en altra manera ne sie pagada, sino axi com en temps del senyor Rey en Iacme de bona memoria pare nostre era acostumat de fer.

II. IACME segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxj. Cap. xvj.

DE gratia, per nos, e per tots nostres successors presents, e esdeuenidors statuí, e ordenam per tots temps, que alguns Prelats, religiosos, rics homens, cauallers, o ciutadans, e homens de vilas, o algu altre dels defus nomenats, ne homens, e bens lurs, no paguen, ne sien tenguts de pagar terç, o altra quantitat, o part en loc de terç, o de redelme,

redelme, si doncs no firmauan dret, o no scriuien de pagar lo deute a die cert, sots pena de la iustitia. Sie entes empero, que la iurisdicció sie falua a aquells qui la han acostumada de hauer en lurs castells, e en lurs locs, segons que de aquella han acostumat de vfar.

III. FERRANDO segon en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxiiij. Cap. xxxj.

PER leuar los abusos que tots jorns clarament se monstren, e obuiar a las malitias de alguns littigants, los quals fan grans productas mes per vexar, e agrauiar la part aduersa, q̄ per fundar la intenció sua, estimant, q̄ de las productas per ells fetas dita part aduersa ne ha pagar la meytat, segons fins aci es estat practicat: ordenam, e statuim ab approbatio de la present Cort, que quiscuna part dels littigants pac las scripturas, productas, scedulas, e testimonis, que per la sua part seran produïts, e no mes auant: e aço mateix sie obseruat en aquells qui pledejaran ab lo procurador fiscal, qui es fr̄ac de despesas, axi que lo scriua no puga exigir de dits littigants ab dit fisc, sino los actes y productas per dits littigants fetas, sino en cas que tals littigants ab lo dit procurador fiscal, o ab altres fossen cõdempnats en despesas.

III. GERMANA Cõsort y Loctinent general de Ferrãdo segon en la Cort de Montsó, Any M. D. xij. Cap. xv.

STatuim mes auant, e ordenam, que en totas causas, axi ciuils, cõ criminals ques menaran de part a part, en las quals per qualseuol respectes se mesclara lo fisc, que pus hi haja part instant ab lo fisc, que en tal cas, si lo fisc, o part agent, e instant subcumbira, que tal part agent pac las despesas, axi com si solament ella sens lo fisc hagues menada la dita causa, si doncs no haura haguda iusta causa de littigar.

V. PHILIP Princep y Loctinent general de Carles en la primera Cort de Montsó, Any M. D. xxxvij. Cap. viij.

STatuim, y ordenam, que axi en los altercats sobre las exceptions impedints lo ingres de la causa, cõ en los altres en lo progres de aquella, y denũtiar lo proces fet, axi mateix en las causas de supplicatõs de intermedis, cõtra la part qui subcumbira se haja de fer condempnatio de despesas: entes, que en ditas despesas no sie tatxat salari peral relador, aduocat, y procurador de la part que obtindra, sino en lo primer intermedi, y en la causa de supplicatio en forma, com es acostumat: sie empero loc en las otras prouisions, que las despesas seran cõmunament pocas, a condempnatio in quadruplum expensarum, en fauor de la part qui obtindra, si sera vist a la sala, que la condempnatio in quadruplum se dega fer, y axi se hajan de tatxar en dit cas quatre tants, vltra de las despesas: prouieint, que feta la prouisiõ sobre dits altercats, si de aquella nos suppli-

supplicara, no obstant que reste a fer la tatxatio, y executio d̄ las despesas, corregã en son cas los terminis probatoris, e instructoris, e no sie impedits, ni suspesos per lo temps que estara en la tatxatio, y executio d̄ las despesas: y sie seruat, si se haura supplicat contrario imperio, y la prouisiõ sera estada cõfirmada, en lo qual cas, tambe se haja de fer cõdempnatio de despesas.

VI. LOMATEIX en dita Cort Cap. xij.

EN la tatxatio, y executio de despesas, en las quals sera feta condempnatio, sien seruats los seguents terminis, que donada la scedula ab lo memorial de las despesas per la part, se haja d̄ intimar a la altra part ab termini de tres dies, pera cõtradir, y apres dins tres dies lo notari haja de aportar lo proces al relador, sots la pena en altres capitols precedents statuida, e lo dit relador dins quinze dies apres haja a fer la tatxatio de las despesas per modo d̄ prouisiõ, encara que sien de sententia diffinitiu, los quals terminis sien precisos a las parts, notari, y relador, si, e segons en altres precedents terminis es statuit.

VII. LOMATEIX en la segona Cort de Montsó, Any M. D. Lij. Cap. xij.

STatuim, y ordenam, ajustant al capitol xij. de la Cort del any M. D. xxxvij. que la verificatio del memorial de las despesas se

haja de fer per lo scriua d̄ manamẽt, en la scriuania del qual se aportara lo proces, abans q̄ dit proces sie portat al relador p̄ fer la tatxatio, la qual tatxatio se haja de fer conforme a la tatxa general, y aquella se proueezca sie feta dels salaris de totas las scripturas judiciales, y dietas de notaris, la qual tatxa general se haja de ordenar per lo Cancellor, Regent la Cancellaria, y doctores del Rey al Cõsell, y sie estapada, y estiga de aquella vna taula en la sala del dit Cancellor, y altra en la sala del Vicicancellor, y en son cas del Regent la Cancellaria: y que los scriuans hajan de posar lo numero de las lineas en quiscuna pagina, conforme a la constitució del Rey Ferrando segon de gloriosa memoria, en la segona Cort de Barcelona capitol xxxvj. altrament los sie leuada la quarta part de salari de tot lo dit proces, y que en lo compte de las fullas no sie comptat, lo que occupã supplicatõs, y scedulas scrites dels aduocats, y prouisions dels jutges scrites de lurs mans en los translats, y lo que ocupan las prouisiõs scrites de ma dels jutges, y sententias en los processos originals, y que dins deu dies, apres que la Audientia Reyal se continuãra en la ciutat de Barcelona, los scriuans de manamẽt hajan prestar juramẽt en poder del dit Cancellor, y oir sententia de excõmunicatio per lo official del Bisbe de Barcelona promulgadora, de be, y leyalment hauerse en las ditas verificatõs, y lo mateix orde sie seruat en los notaris del criminal.

Lo ma-

VIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxij.

STatuim, y ordenam, que declarant, y sententiant los jutges en lo principal, hajan de declarar sobre las despensas, absolent, o condegnant conforme a justitia.

DE EXECVTIO DE
SENTENTIAS, Y CAVTIO
PRESTADORA PER
OBTENIR AQVELLA
TIT. VIII.

I. VSATGE. Placitum iudicatum.

Let jutjat entre vassall, e senyor, e judici loat da dues las parts, e authorizat, e en ma de senyor be assegurat, q li sie fet, redres lo senyor primerament a son home tot quat li deura en alguna guisa, puys prena de son home tant quant li sera jutjat.

I. PERE segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxij. Cap. xxxv.

ANimals de cauallers, ni armas de lurs cors, ni paraments de lur casa no sie penyorats per negun deute lur.

II. ALFONS segon en la Cort de Montso, Any M. CC. Lxxxvij. Cap. xij.

ORdenam, e statuim, quel verguer, e balle sien tinguts seguir, e coprir los manamets,

e los jutjaments dels jutges per qual feuulla persona deguts.

III. IACME segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxj. Cap. xxxvij.

POrter, ne altre official nostre no puxa penyorar bestias aregas, ni jouas, ni instrumets de laurar, per albergas nostras, ne per deute nostre, ne d'altre, ne per host, ne per alguna altra raho, perço com nos deu fer, segons la constitutio de la pau, e de la treua.

III. LO MATEIX en la segona Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxvij. Cap. xxxij.

LO capitol nostre qui comença, Porter, ne altre official nostre no puxa penyorar, &c. sie feruat: e quels officials nostres qualsque sien, ne de qualque conditio, no penyoren per si, ne per altre, ne per host, ne per caualcada, ne per cena, ne per altre deute Reyat, o public, o priuat, bestias aregas, ne negun instrumet, ne aynas de treballar, ne aparells de laurar, e qui contrafara perda lo offi ci per tots temps, e vltra aço quen sie punit a conexença nostra.

V. PERE terç en la Cort de Ceruela, Any M. CCC. Lvij. §. del Cap. xxj.

Encara la egua, la qual aquell d qui sera fara tenir, o enprenyar per cauall, o rossi, no puxa per deute, ne per alguna altra cosa, o occasio

casio esser peñorada, ne presa, ne encara entretant, mentre que a pollinar sie apte.

VI. FERRANDO segon en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxij. Cap. xxij.

DOnada la sententia, si exceptions no sera oposadas a la executio, se faça la executio, sens declaratio, o cõsell de executio, e aço per releuar las parts d despensas.

VII. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lij.

COM souint se esdeuega q en las causas de executio, axi de cõsals, cõ d'altres, en las quals se proceix executiuament, se proueeix per lo jutge executat, q sie feta executio, prestada y donea cautio p lo instat dita executio, la qual apres no es ja mes demanada, ne lo executat se cura demanar res al qui tal cautio haura prestat: pertat volẽ, e ab ap probatio d la present Cort statuim, q si apres q tal cautio sera prestada, dins vn any apres seguẽt lo executat no demanara judicialment a la part qui haura instada dita executio, la quatitat q ab lo rigor de dita executio haura rebut, o si ho demanara dins lo dit any, empero apres q la dita demada feta haura, no prosseguira, e finira la causa dins vn any apres seguent, fins a sententia diffinitua, e real promulgatio de aqlla, q en dits casos la dita cautio sie nulla, e extinta, e sens algun effecte, si doncs lo tẽps del dit any no passaua per culpa del dit jutge, qui differis, e no volgues pnũtiar, e declarar la dita causa.

VIII. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xxj.

PER quant se veu de cada die, q per las executions de las sententias Reyals se fan grans despensas, q a las vegadas mũtan bona part del deute principal, perq van hi algutzirs, notari, y procurador, qui entre tots rebẽ multiplicats salaris. Per ço statuim, e ordenã, q en las executiõs de ditas sententias fins en cõt liuras nos trametã algutzirs, mas siẽ remesas als ordinari, o sie trames porter, o verguer, e en las majors de cõt liuras estiga a arbitre del Canceller, Vicicanceller, o Regent la Cãcellaria en son cas, si amira algutzir, verguer o porter, o si sera remes al ordinari: e q algun official Reyat no puga anar a fer executions de sententias, sens sabuda dels Canceller, Vicicanceller, o Regent en son cas.

VIII. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap. xxvij.

STatuim, e ordenã, q si se supplicara de prouisiõs, o declaratiõs fetas en causas de executiõs, ditas prouisions se pogan executar prestada cautio.

X. LO MATEIX en la quarta Cort de Montso Any M. D. xxxij. Cap. xxxvij.

PER major executio d las sententias Reyals statuim, y ordenã, q si se interposara supplicatio

Dd de al.

de alguna sentència definitiva, dins lo tēps de las cōstitutiōs, e la part obtenint dita sentència haura prestada cautio, la qual sera admesa per y donea, pfer dita executio, encara q̄ en lo proces de la executio se supplicas de alguna prouisiō, que no sie tinguda la part obtenint dita sentència prestar altra cautio, ans la dita primera cautio q̄ sera estada admesa, serueisca per qualseuol altra supplicatio q̄ en dit proces d̄ executio se interposas, pus en dita primera cautio de aço se faça mētio: y la Reyal executio no pugadeser empatxada per ditas supplicatiōs, per moltes q̄ sen interposen, si dōcs no erē de tercercs opposants, del interes dels quals aparegues clarament en proces, en los quals casos basta peral interes dels dits tercercs opposants, altra noua, y sufficiēt cautio, pus no sie oppositio proprietaria, en lo qual cas se serue la disposicio del dret cōmu, o de la terra, hauent hi constitutio que dispōga sobre tals oppositions, e volē q̄ la present cōstitutio sie duradora, fins a la conclusio de las primeras Corts.

XI. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiii. Cap. de Cort xvj.

PER ques veu per experiētia, q̄ donant los doctōrs d̄ la Reyal Audiētia, cō moltes voltas donā las sentēncias definitiuas, illiquidadas, reseruātse a las voltas major de liberatio, otras voltas reseruāt dret a las parts illiquits, y reseruātse liquidatio, y prouieint en dita sentēncia, *Quod in reali executione habeatur ratio, qualis de jure sit habēda*, de hō apres lo proces

d̄ la executio dura per molts anys, y a las voltas mes q̄ la causa principal, supplica a vostra Majestat la present Cort, q̄ ab lur cōsentimēt, y approbatio li placia statuir, y ordenar, que donada la sentēncia definitiva en qualseuol negoci, o causa, de qualseuol quātitat, o qualitat q̄ sie en la Reyal Audiētia, prestada cautio se haja dins deu dies fer prouisiō per lo jutge, sobre si la cautio es bona, o no, y si apparia no esser bona, y sera millorada, dins altres deu dies se haja de declarar, si la milloratio es sufficient. E aquest termini se haja de seruar sempre, en todas las millorations que en vna, o moltes voltas se faran, y approuada la cautio, o per q̄ la part no la haura impugnada, o perque per lo relador, y Reyal Audiētia sera estada approbada, fins altres deu dies se haja a prouoir la executio, y decernir las letras executorials sobre ditas sentēncias, las qual en tota manera hajā de esser expedidas, no obstant qualseuol reseruatio de drets, o de credits feta en fauor de la part que subcumbira, o d̄ qualseuol altre collitigāt: y la cautio prestada se entenga esser donada no sols sobre la causa principal sobre q̄ se litiga, y sobre las cosas cōtēgudas en la sentēncia en fauor del vicedor, pero encara per los drets reseruats a la part q̄ subcumbira, o als altres qualseuol collitigāts, y a qualseuol tercer opposant q̄ sie vingut a la causa, y aço se entenga, si ja en la sentēncia nos donaua retētio a la part q̄ subcumbira per algūs drets, o quantitat: y perque aço haja millor effecte, los doctōrs de la Reyal Audiētia no pogan rebre lo salari

lari de la sentēncia, ni partirse aquell, sino tāt solamēt la meytat quāt se dara la sentēncia, y l'altra meytat quant seran liurats los executorials a la part: y fins sie fera la executio, lo jutge de la causa d̄ supplicatio no pugadeser hauer lo proces, ni aquell impedir lo notari d̄ la causa no loy pugadeser portar, sots pena de perdre lo salari de tot lo proces, y de tota la causa, y q̄ lo present capitol d̄ Cort haja tambe loc en las causas de executio que vuy penjan. Sa Majestat mana, que de las sentēncias ques daran en la Reyal Audiētia sie pueida la executio dins vn mes, apres d̄ pferida la tal sentēncia, no obstant qualseuol exceptio, si ja no fos retentio reseruada en la tal sentēncia.

XII. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. xiiij.

Considerant, que per impedir tant solamēt, y allargar las executiōs de las sentēncias dels jutges ordinaris, la part cō dempnada procura de introduir en la Reyal Audiētia la causa de appellatio per ell interposada, encara que sie de poca valor lo interes, y entenga que no te justitia alguna, confiat q̄ ab la multitut dels negocis de que estan carregats los doctōrs de dita Reyal Audiētia, fara la causa immortal, y ab tot que per obuiar a dita cauillatio, en los capitols de cort 17. y 18. de las Corts per nos vltimament celebradas sie estat statuit, y ordenat, que las sentēncias dels ordinaris en causas menors de deu liuras de capital en primera instantia, y de vint liuras en la segona, pugā per dits ordinaris esser

executadas, no obstant qualseuol appellatio de ditas sentēncias interposada, y en dita Reyal Audiētia introduida, empero cō se sie vist per experiētia, que axi lo appellant, com lo appellat, en causas menors de cēt liuras que per appellatio son introduidas en la Reyal Audiētia, sostenen majors despesas, que no vallo interes de ques litiga, las quals euitarien, si p̄ los ordinaris fossen executadas lurs sentēncias fins a la dita summa de cēt liuras. Perço statuí, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que las sentēncias dels jutges ordinaris que seran estadas donadas per algū doctōr graduat en dret ciuil, o canonic, o ab vot, y parer en scrits de aquell, sien executadas, no obstant qualseuol appellatio en dita Reyal Audiētia introduida, p prestada empero primer cautio per lo appellat, ab la mateixa forma, y manera q̄ se acostuma d̄ prestar p obtenir las executiōs de las sentēncias ques donā en la Reyal Audiētia: y q̄ la present constitutio sie duradora fins a la cōclusio de las primeras Corts.

XIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. Liiij.

Statuim, y ordenā ab loatio, y approbatio de la present Cort, que las sentēncias dels jutges ordinaris en la primera instātia tingan executio fins a la summa de cēt liuras, prestada empero per lo qui en fauor seu las haura obtēgudas primer y donea cautio: en las causas empero majors de cēt liuras, no tingā executio, fins a tant seran passadas en cosa judiciala.

Dd 2 Lo ma

XIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. de Cort xiiij.

PER releuar a las parts cōdepnadas de excessiuas despēsas, en las executions que contra ells se faran, supplica la dita Cort a vostra Majestat li placia ab lur approbatio, y consentiment statuir, y ordenar, que per ningunas executions de sententias diffinitiuas, o interlocutorias de la Reynal Audientia nos pugan trametre algutzirs, notaris, porters, o altres officials de Barcelona enfora, pera fer las tals executions, sino fos per quantitat, o valor que passas de mil liuras, ans totas las letras executorials en causas menors de mil liuras se hajan a dirigir als ordinarijs Reyals, o de Barons, qui hajan de fer la executio, conforme al tenor de ellas, y si los dits ordinarijs eren negligents en fer las, pugā esser punits a arbitre del Loctinent general, o en son cas del Portant veus de general Governador. Plau a sa Majestat ques serue la cōstitutio del any M.D. iij. capitol xxj y que la dispositio de aquella se estēga fins en dos centes liuras tantfolament.

XV. LO MATEIX en dita Cort Cap.
de Cort xviiij.

PER quāt los mateixos doctōrs de la Reynal Audientia, y ab la mateixa solēnitat determinan, fan, y ordenan las sentēcias en la Governatio de Cathalunya, quāt aqlla va vice Regia p no esser vostra Majestat, ni son Loctinent general en Cathalunya. Perço supplican a vo-

stra Majestat los tres braços d la present Cort, li placia ab lur consentimēt ordenar, y disposar, q en los mateixos casos, y del mateix modo, y forma q las prouisions, y sententias ques fan, publican, y donā en la Reynal Audiētia ciuil de Cathalunya, y per los doctōrs de aqlla, tenē executio quant en aquest Principat es present vostra Majestat, o son Loctinēt general, tingā tambe executio ditas sententias, quant dita Reynal Audiētia seguira al Governador, o Portāt veus de general Governador de Cathalunya, vice Regia, per absentia d vostra Majestat, y de son Loctinent general. Plau a sa Majestat, exceptat que durāt la vida de dō Pedro, y dō Enric de Cardona, en dita Governatio no pugan tractar, ni decidirse las causas del Duc, ni de la Duquesa de Cardona.

DE EXECVTIO DE CENSALS, VIOLARIS, Y SCRIPTURAS DE TERS.
TIT. X.

I. ALFONS quart en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xxxij.
Cap. iij.

COM sobre la conseruatio dels censals morts, e violaris, per deffensio, e gran vtilitat de la cosa publica del Principat de Cathalunya, e de tots nostres Regnes, e terras introduits, e la prompta executio d aqlls, per tolre tot embarc, lo qual per diuersas maneras se feya,

feya, empatxant los pagaments, e la executio de aquells faedora, fossen diuersos capitols en Corts generals fets, e fermats per los Reys gloriosos antecessors nostres, specialment per lo molt Illustre senyor Rey en Pere proauí nostre de gloriosa memoria, en la Cort general per ell celebrada en Montño, hu qui es del tenor seguent. Vos senyor, e lo senyor Duc, &c. e apres la concessio, e ferma del predit capitol sien estadas atorgadas, e fetas per los successors del dit señor Rey en Pere, e predecessors nostres, e encara per nos per inaduertentia, o en altra manera emanadas de la lur, e nostra Audientia, o Cōsell, diuersas inhibitions, reseruacions, abdicacions, actes, e manaments contraris a las cosas en lo predit capitol contenidas, e encara sien estadas suscitadas muchas maneras, per las quals la collecta del dits censals, e violaris a tanta vtilitat de la cosa publica del dit Principat, e de tots nostres Regnes, e terras, segōs dit es, introduits, es torbada: e no resmenys, axi per negligentia, com per temor, fauor, e comport dels officials nostres requests executar, e presidents als territoris en los quals las ditas executions fer se han, com encara per empatxaments per las vniuersitats, e singulars de aquellas, o altres qualseuol personas obligadas en aquellas fets, los dits censals, e violaris no prengan, ne hajan poguda pendre fins aci aquella prompta, e presta executio q deurien, ans molts dels dits censalistas, e violaristas son dels dits lurs censals, e violaris, per las causas desus ditas frustats, e totalmēt empatxats.

Per tant a la dita conseruatio, e corroboratio dels dits censals, e violaris, per vtilitat, e necessitat de la cosa publica volents degudament proueir, de assentiment, e approbatio de la present Cort loants, approbants, ratificants, e confirmants lo predit capitol, e totas, e sengles cosas en aquell cōtengudas, e de aquell faēts de present constitutio perpetualmēt duradora, e reuocant totas, e sengles inhibitions, reseruatiōs, abdicatiōs, retentions, euocacions, letras, e prouisions atorgadas, e qualseuol altres actes, e manaments contra tenor del predit capitol en qualseuol manera fets per nos, e per nostres predecessors, o de nostra, o de lur Audiētia, o Cōsell emanadas, o emanats, statuim perpetualmēt, e ordenam, que lo official qui presidira al territori hont se requerra esser feta la executio, request per los dits censalistas, o violaristas, o p lo official del territori hō se deu fer lo pagamēt de aqlls censals, o violaris, o per altre official a quis pertanga segōs forma dels cōtractes, haja, e sie tengut fer la dita executio ab acabament, de las pensions, salaris, mesions, e altres cosas degudas per raho dels dits censals, o violaris, dels quals request sera. E alla hon al dit official executant fos resistit per tancamēt de portas, o altres qualseuol resistencias, o empatxaments de fet, los quals proceescan per obra de alguna persona, q en tal cas lo dit official executāt haja a proceir poderosamēt, e rigurosa, contra los dit resistēts, o empatxats, per via de trēcamēt de portas, e cōuocatiōs de hosts Reyals, requerint los altres

officials Reyals del dit Principat, segons la arduitat del fet, e la potentia de aquells contra los quals se haura a fer la executio requerran: a la requesta del qual hajan obtéperar tots los officials requests, ab lurs hosts, o ab aquell nombre de personas, que arbitrara lo dit official requirent: e de aço los dits officials requests hajan a fer sacrament, e homenatge, ço es los qui ara son, de present, e los esdeuenidors, ans que vsen de lurs officis, lo qual sacrament, e homenatge se ajustat a la jura que acostuman de fer en lo introit de lurs officis, e continuar la executio contra los obligats: e que tals resistents, o empatxants sien gitats, ipso facto, et ipsa constitutione, de pau, e de treua, sens que noy sie necessaria monitio alguna: pero abans de la publicatio sie intimat ab letra posada a las portas del loc hon la resistentia, o empatxaments seran feta, o fets, si vbertas no seran, e si vbertas seran, a las portas de las habitacions de aquells resistents, o empatxants, si ni han, sino ab veu de crida, que si dins espay de deu dies no han satisfet a la part instant la executio en las pènsions del censal, o violari, e en los salaris, mesfions, dans, e interessos, proceiria a publicarlos per gitats de pau, e de treua, a publicatio dels quals haja, e sie tengut proceir lo dit official encontinent, passats los dits deu dies, si la dita satisfactio dins aquells no hā feta, o tota hora q per part del fisc, o dels dits censalistas, o violaristas sera request, en altra manera, sie tengut proceir contra aquells resistents, o empatxants, e contra tots los fau-

tors, conselladors, ajudadors, e sostenidors lurs, per totas altras vias, e maneras introduidas, e permefas per vlatges de Barcelona, constitutions, e capitols de Cort de Cathalunya, o dret commu: a las despesas de las quals executions, e dans de las ditas hosts conuocadas, e personas las quals presents hi seran, sien tengudas las vniuersitats, e qualseuol altras personas resistents, manadors, e en qualseuol manera donants consell, fauor, o ajuda. E si lo dit official request fer la dita executio, dins sexanta dies continuos comptadors del die de la dita requesta, no haura fet satisfet integrament als dits censalistas, e violaristas en las pènsions, salaris, mesfions, e altras cosas a ells degudas per raho dels dits lurs cèsals, o violaris, en tal cas, passats los dits sexanta dies, lo official del territori hō la paga fer se deura, o altre official a quis pertanga segōs forma dels dits cōtractes, requests p los dits censalistas, e violaristas, faets a ells prōpta fe de la requesta feta al official del territori hon la executio haurā demanada esser feta, puga, e dega entrar dins lo territori hō la executio fer se haura, e tots los poblats en lo dit territori li hajā obeir, axi cō si era lur official ordinari, en los actes de la dita executio, e faça integramēt, e plena la dita executio, fins a plenaria satisfactio delas pènsions dels dits cèsals, o violaris, salaris, mesfions, e despesas, e altras cosas per raho de aquells degudas, e en cas de tancamēt de portas, o de altra resistentia, o empatxament de fet, sie proceit per lo propdit official, axi per via de conuocatio de las di-

ditas hosts Reyals, e dels gitaments de pau, e de treua, com per qualseuol altras remeys al dit official del territori, hon son los bens, dels quals se deura fer la dita executio, pertáyets, e desus expressats, a las despesas de las quals executions, e dans de las ditas hosts conuocadas, e personas q presents hi seran, sien tengudas las ditas vniuersitats, e personas qualseuol resistents, manadors, e en qualseuol manera donants consell, fauor, e ajuda, segons es dit desus en lo primer official, las quals cosas desus ditas hajan loc, e sien entefas en las ditas executiōs ques faran per officials Reyals. Si empero lo official, o jutge exequent no sera Reyal, com a ayals officials no pertanga fer conuocatiōs de hosts de las terras Reyals, ne processos de pau, ne de treua, en tal cas tal official punesca los dits resistents, o empatxants, e sis volra lo dit official, o la part instant la dita executio, pugan dar contra aquells querela de pau, e de treua, e fer tots altras anantaments, segons que per iustitia trobaran esser faedor: declarat empero, quel dit official requirent, passats los dits sexanta dies, los quals son donats al official del territori hon se deura fer la executio, en lo territori de Baro, o caualler, home de paratge, ciutada, o de home de vila, o d'altra persona lega hauent iurisdictio, si lo dit senyor del territori sera obligat al dit censal, o violari, o expressament hauia cōsentit de poderhi entrar, o lo dit senyor ensemps ab las vniuersitats, o departidament per aquell censal, o violari sera obligat, o en qualseuol altra ma-

nera segons la forma dels cōtractes per occasio dels dits censals fermats, sie legut de entrar aqui, e fer la dita executio, segons es dit: mas en cas quel senyor del propdit territori noy sie obligat, o expressament noy haja cōsentit de poderhi entrar per fer la executio en cas de paga, o pagas cessadas del dit censal, o violari, o lo dit senyor ensemps ab las vniuersitats, o departidament per aquells cèsals, o violaris, o en qualseuol altra manera, segons la forma dels cōtractes, p occasio dels dits cèsals, o violaris fermats, nos mostrara esser obligat, o hauer consentit en lo dit entrament, en aquets casos, en lo propdit territori hon no sie acostumat official Reyal entrar per fer tals executiōs, si lo senyor, cort, o official seran trobats en fadiga de retiment de iustitia, o negligents, peraço lo dit official requirent noy puga entrar, mas ladoncs haja, e puga per via de marca, o represalias proceir, seruuant las constitutiōs de Cathalunya sobre aço fetas.

II. L O M A T E I X en dita Cort
Cap. v.

E S I se esdeuendra, quel official del territori hon se demanara la dita executio nos pora haer, per tancamēt de portas, o per altre qualseuol empatxamēt de fet, per q lo cèsalista, o violarista no haura facultat de fer la dita requesta, en aqust cas puga haer recors al official del territori hon la paga dels dits censals, o violaris fer se deu, o a altre official, al qual puga haer recors se-

gons forma dels contractes, lo qual official request per los dits censalistas, o violaristas haja a requerir lo official del territori hon se ha a fer la executio, la qual requesta trameta ab letra de la sua cort per missatge jurat de aquella, lo qual missatge portant la dita requesta si sera empatxat presentar aquella al dit official del territori dels obligats, per tancamet de portas, o per altre qualseuol empatxament defet, feta la dita relatio per aquell deuant lo official requirerent, e per lo dit official de aço rebuda summaria informatio, e cõtinuada aqlla en lo registre de la sua cort, haguda la dita requesta per presentada, lo dit official requirerent haja, e pugapassats vint dies del die que la dita relatio sera feta cõptadors, encontinent per si personalment proceir en la dita executio, entrant en lo territori del official hon la dita executio se deu fer, anantant en totas aquellas maneras, e formas, en las quals deu, e pot proceir en lo cas quel official del territori dels obligats legittimament request per discurs de temps es trobat negligent, feruada als territoris dels Barõs, cavallers, homẽs de paratge, ciudadãs, homens de vila, o de otras personas legas hauents jurisdiccions sobre lẽtrament de aquells, la declaratio, e limitatio en lo precedent capitol feta.

III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. vij.

MES auant statuí, e ordenã, que la dita executio faedora per raho dels dits censals,

e violaris en los bens dels obligats en aquells, nos pugam embargar per celsio de bens, ne encara la executio faedora en la persona, lahõ en persona se pugam, e dega esser feta executio, se pugam empatxar per celsio de bens, si per la seria dels contractes apparra sie estat renuntiat a benefici de celsio de bens, mijensant sacrament, o per tenor de priuilegis sie proueit, q̄ tal obligat benefici de celsio nol pugam desliurar, ans en tal cas se haja a fer la executio de aquells, la dita celsio no contrastant: declarat empero, que alla hon algun deutor per raho de censals, o violaris sera detingut pres, e cõstara aquell tal deutor esser en tal probresa constituit, que nos pugam proueir, o alimentar, ni ha art, ne offici tal de que pugam obrar dins la preso, en tal cas lo creador instant la executio, e a instantia del qual lo dit deutor sera pres, sie tengut fer la prouisio al dit deutor, la qual prouisio haja a fer, segons la qualitat de la persona que presa sera, a arbitre del jutge: mas si lo dit deutor pres haura art, o offici algu, del qual exercint aquell, o aquella dins la preso se pugam alimentar, en tal cas lo dit creador no sie estret, ne tengut a tal deutor hauer tal art, o offici, fer la dita prouisio: e si apres que lo dit creador, o son procurador ferã requests en scrits, o de paraula per lo dit jutge exequẽt, ã fer la dita prouisio al dit deutor pobre pres, e no hauer art, o offici de ques pugam alimentar, aquell recusara, o retarã darã fer li la dita prouisio, passats tres dies de la hora ã la intimatio cõptadors, sie relaxat tal axi pres de la preso.

Lo ma-

III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. vij.

ENcara mes statuí, e ordenã, que la dita executio dels dits censals, e violaris no pugam esser empatxada, differida, o torbada per oppositio ã alguna exceptio, si dõcs no era exceptio de paga, o de satisfactio, o de tractatio, o de sentẽtia passada en cosa jutjada, o de pacte ã no demanar perpetual, o temporal, de la qual, e de las quals haja a constar per carta publica, per approbat, e conegut notari feta, e cloã, produida per lo opposant las ditas exceptions, o alguna de aqllas dins deu dies cõptadors del die de la intimatio feta al deutor, o executio començada dauant lo official executãt, lo qual official sie tengut proueir, que sie en segur axi de la persona, com dels bens mobles del deutor, durant los dies deu dies: e si dins los dies deu dies las exceptions, o alguna de aquellas no seran opposadas, en tal cas sie feta la dita executio, e satisfet al dit censalista, o violarista, en tot lo que li sera degut per raho del censal, o violari: si empero las ditas exceptions, o alguna de aquellas seran opposadas, mas no prouadas dins los dies deu dies, en tal cas, passats los dies deu dies sie integrament satisfet al dit censalista, o violarista, en tot ço q̄ li sie degut per raho del dit seu censal, o violari, segõs dit es, prestant empero en aquest cas ydonea cautio deuaãt, o en poder del official executãt, continent, que si las ditas exceptions, o alguna de aquellas eran prouadas, e declaradas hauer loc per sententia

Reyal, o per sententia per altre qualseuol jutge, o arbitre, o arbitrador, o amigable cõposador dada, passada en cosa jutjada, restituirã totas, e senegles pensions per ell executadas, o p los dits opposants las ditas exceptions pagadas, e encara tots dãs, mesfions, e despesas per part dels dits opposants sostengudas, o fetas, la qual cautio sie dita ydonea ab fermãças, las quals si en lo loc hon deu prestar la cautio trobar no pot, aduerãt ho lo dit instant la executio mijencant sacrament, sie remes al loc de son domicili a donar aquellas: hajan empero facultat los dits deutors, encara passats los dies deu dies, de opposar denou las ditas exceptions, si dins los dies deu dies opposadas, e prouadas no las hauran, e apres opposar, e prouar las volran, e de prouar las ja opposadas, e de nou opposadoras, e de proseguir la causa de aquellas fins a final conclusio, pus q̄ al censalista, o violarista sie feta plena, e integra paga, o en altra manera satisfactio a sa volutat, de tot ço que li sera degut per raho del dit seu censal, o violari, proceint lo official executant, deuant lo qual las ditas exceptions seran opposadas, en aquellas breument, summaria, e de pla, la sola veritat del fet atesa: e si durant lo discurs de las ditas exceptions, apres los dies deu dies sobreuendra alguna pensio, en tal cas lo dit deutor haja, e sie tengut pagar la dita pensio al dit censalista, o violarista, prestada pero per lo dit censalista, o violarista la cautio sobredita.

Dd 5 Lo ma-

V. LO MATEIX en dita Cort
Cap. viij.

MES auāt per major declaratio de las cosas defusditas statum, e ordenam, que la executio dels dits censals, o violaris no puga esser empatxada per oppositio de exceptio d' falsedat, força, pahor, nullitat, prescriptio, o compensatio, hajan empero facultat los dits deutors opposants las ditas exceptions de falsedat, força, pahor, nullitat, prescriptio, o compensatio, de prosseguir la causa de las ditas exceptions fins a final conclusio, pus q̄ al censualista, o violarista sie feta paga, o en altra manera satisfactio a sa voluntat, de vna pensio de las degudas, proceint lo official executant, deuāt lo qual las ditas exceptions serā opposadas, en aquellas breument, summaria, e de pla, la sola veritat del fet atfesa. Sie encara dada facultat als dits opposants las ditas exceptiōs, o alguna de aquellas, que puga fer deposit de la dita pensio en poder de aquella persona, la qual lo dit official executant a consell de son assessor, o jutge ordenara, en los locs empero, hō no haura cert depositari: lo qual deposit realment fet, sie sobresegut en la executio dels dits censals, o violaris per spay de quatre mesos continuus, cōptadors del die que lo dit deposit sera fet, dins los quals, los dits opposants las exceptiōs demūtadas, o qualseuol de aquellas, sien tēguts hauer fetas declarar aquellas. E la hon no las hajan fetas declarar, e lo temps dels dits quatre mesos sie discorregut, e passat, los dits censali-

stas, o violaristas pugā rebre las quantitats depositadas, prestant empero semblant cautio ydonea, que es tengut de prestar per las otras exceptions mencionadas en lo prop prece dent capitol, e segōs an aquelles cōtengut: e si dins lany, abās que la otra pensio no fos correguda, las ditas exceptions, o alguna de aquellas erā prouadas, e declaradas hauer loc per sententia Reyal, o per sententia, per altre qualseuol jutge, o arbitre, o arbitrador, o amigable cōposador dada, passada en cosa jutjada, la doncs qualseuol official executāt haja a sobreseure daqui auant en la executio de las pensions esdeuenidoras dels dits censals, o violaris, e dels obligats en las cartas de aquells, en virtut de las quals sera demanada executio: e noresmenys lo dit official executāt faça restituir, e resarcir totas, e sengles pensions per ell executadas, o per los dits opposants pagadas, e encara tots dans, mesions, e despesas per part dels dits opposants sostenguts, o fetas, en las quals cosas faça lo dit official executant, e de las ditas exceptions coneixēt executio en los bens dels dits censalistas, o violaristas, e de las fermanças per ells dadas en la cautio defus mencionada: la hon empero sien estadas declaradas hauer loc per sentetia, la qual sie suspesa per appellatio, las pensions correns hajan esser depositadas, segōs damūt es dit, lo deposit de las quals no puga esser leuat, tro a tant la dita causa haja final conclusio. E si durāt la instantia de la dita causa, o causas de appellations, continuauan correr algunas pensions, que de totas aq̄llas que da-

que de aqui auant correran, se haja de fer lo dit deposit, duradora, tro a tant la fi, e conclusio de las ditas exceptions sie plenament finida; en altra manera, estant la causa de las ditas exceptiōs en sospes, e aquellas ditas exceptions no prouadas, e declaradas hauer loc, puga esser feta executio en vna pensio deguda, e en las que de aqui auant degudas seran, segons defus es dit: declarat empero, e entes, que alla hon per raho de algūs violaris ja extincts, e finits, serā degudas diuersas pensions, q̄ quiscun any puga esser feta executio en vna d' las pensions defusditas, tant com se tardara fer la decisio de las ditas exceptions: sie empero saluat dret als pretesos deutors de las ditas pensiōs, que per la primera paga que farā, ne per otras subseguets, nols sie fet perjudici algun en las ditas exceptions, o alguna de aquellas per ells opposadas, ans romangan en lur sinceritat, força, e valor, en la qual eren abās de la paga de las ditas pensions, e encara los sie cōseruat tot dret a ells pertanent en qualseuol manera sobre las ditas exceptions, tro a tant sie declarat las ditas exceptiōs no hauer loc, per sentetia passada en cosa jutjada, e en tal cas, çoes com sera pronuntiat, las ditas exceptions no hauer loc, e la sententia sera passada en cosa jutjada, puga esser feta la executio en totas las pensions degudas: si empero sera opposat, q̄ del censal penja questio, o plet a la data de la present cōstitutio, q̄ sie dada facultat al opposant la dita exceptio de dependencia de plet, de fer deposit, segons es dada als opposants las otras excep-

tiōs defusditas, e apres sie prosseguida la dita exceptio, e la causa principal d' la qual peja lo plet dins los dits quatre mesos, dins los quals, si la causa principal no sera decidida, puga lo dit creador leuar lo dit deposit de vna pensio tant solament, segons demunt dit es: e mes auāt sie dada facultat al deutor del censal, o violari, de opposar qualseuol otras exceptions a la deffensio sua pertanyents, pus q̄ per aquellas no sie empatxada la executio, segons forma del present capitol ordenada.

VI. LO MATEIX en dita Cort
Cap. viij.

STatuim, e ordenā, que si en las pensio, o pensions degudas per raho dels dits censals, o violaris, seran fetas empara, o emparas, en tal cas lo deutor de las ditas pensiōs haja, e sie tengut de depositar aquellas pensio, o pensions emparadas ab la dita empara, en aquella taula, o loc, o enuers aquella persona, en lo qual, o la qual lo official emparant ordenara, e lauors sie tēgut lo official a instātia del creador censalista, o violarista intimar a la part emparant lo dit deposit, assignat li cert termini, lo qual no puga passar terme d' quinze dies, dins lo qual haja justificada la dita empara, e dins lo qual temps oida tota justificatio quen haja feta, e oit lo dit creador censalista, o violarista, de termen, e declar justitia sobre aquella.

VII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. x.

E si cas

ESI cas fera, que a las ditas executions se oposen mullers dels obligats en los dits censals, o violaris, viuets los dits obligats marits lurs, statuim, e ordenam, que en tal cas no sie prejudicat a aquellas en lurs dots, augmets, e altres lurs drets, que hajan en los bens dels dits marits lurs; ne en lur potioritat de dret, ne en la optio a ellas donada per la pragmatica del Rey en Iacme segon predecessor nostre, dada en Barcelona idus de Setembre, lany d̄ nostre senyor M. CC. Lxj. pus sie feta prompta fe, çoes dins spay de deu dies del spoli, e altras cartas nubtials, en virtut de las quals farà la dita oppositio, si doncs las ditas mullers, o lurs bens no eren obligadas, o obligats en los dits censals, o violaris, o haurà cõsentit a las vendas dels dits censals, o violaris, e promes, e jurat de no contrauenir hi per raho de lurs dots, o altres drets, en los quals casos, e qualseuol d̄ aquells se pugua fer la executio en los bens dels marits obligats, la dita lur oppositio no cõtrafant.

VIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xj.

SI empero ferã altres opposants a la dita executio, proueim, e ordenam entre los dits altres opposants en la forma seguent, que si los dits opposants se opposarã per oppositio proprietaria, ço es que lo dit opposant diga, que la cosa d̄ ques fa executio, e distractio es sua propria, en tal cas statuim, que de tal oppositio sie conegut sumariament, se-

gons ja per justitia es statut: e si lo dit opposant mostrara legitima-
mēt, la cosa en ques faria la executio esser sua, q̄ tota executio en aquella començada haja a cessar, e sino prouara aq̄lla cosa esser sua, q̄ en tal cas sie executada, e venuda, e del preu de aquella sie satisfet al censalista, o violarista, la dita oppositio no contrastãt. E si lo opposant fera creador, quis dira hauer credit sobre aquell deutor obligat en censal, o violari, e en los bens de aquell, statuim q̄ si fera vist al official executãt, los bēs del deutor esser sufficiets a satisfet al dit censalista, o violarista instãt la executio, e als altres creadors opposants, sie feta la executio en los dits bens, e satisfet al dit censalista, o violarista, la dita oppositio no cõtrafant: hon empero fos vist al dit official executant, los bens del dit deutor no esser sufficients a satisfet al dit censalista, o violarista, e altres opposants, e lo creador censalista, o violarista haura primer obtengut lo decret, o manamēt de executio abãs q̄ algũs altres creadors opposants, en aquest cas lo creador censalista, o violarista sie privilegiat, que pugua executar, e hauer la paga per ell demanada, no contrastãt la oppositio feta per altres creadors, prestada empero ydonea cautio, deuant, o en poder del official executant, cõtinent, q̄ si algun creador, fet lo discus dels bēs, e graduats aquells, se mostrara millor en dret, que aquella quãtitat q̄ rebuda haura, restituirã, si dels altres bēs del dit deutor plenamēt executats no porã esser pagat lo dit creador, la qual cautio sie dita ydonea ab fermanças: las quals

las quals si en lo loc hont prestara la cautio trobar no pot, aduerãt ho lo dit instant la executio mijenãt sacrament, sie remes al loc de son domicili a donar aquellas, Si empero lo opposant creador no censalista, o violarista, concorrera ab lo dit censalista, o violarista, e haura obtēgut primer lo decret del official, o jutge executant, de pendre la cosa, o bens en causa de executio, en tal cas lo creador censalista, o violarista pugua empatxar la real solutio, fins sie vist, quals dells es millor en dret, seruats empero en las executions de las cosas immobles als senyors alodials, o directes los censos, e tots altres drets en las ditas cosas sients a ells pertanents, empero los dits senyors siē tēguts ab sacramēt aduerar los dits censos, o altres drets p̄ ell demanats esser a ells deguts.

VIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xij.

EEN cas que en lo nōbre dels opposants, o empatxants la dita executio se trobara alguna dona posseint per son dot, e spoli los bens de son marit quondam obligats, los quals sien obligats a las pensions dels dits censals, o violaris, en aquest cas lo official executant sumariament veja, si lo censalista, o violarista es millor en dret, e si es, no cõtrafant la oppositio de la dita dona, faça presta executio, es regesca segons demunt es contengut, si empero la dita dona posseint los bens de son marit quondã en virtut de la cõstitutio començant, *Ab aq̄esta nostra cõ-*

stitutio per tots temps valedora, &c. feta a Perpinya per lo senyor Rey en Pere tercer, se mostrara millor en dret del dit censalista, o violarista, en aquest cas lo official executant do electio a la dita dona tenint, e posseint, sis volra apartar en alguna part del patrimoni del dit marit, en la qual sie ben segura per son dot, spoli, e altres drets, en los quals se mostrara esser millor en dret dels dits censalistas, o violaristas, segons arbitramēt, e estima del dit official executant, a consell de son assessor, o jutge, q̄ ho pugua fer: e si la dita dona fer nou volra, que en tal cas lo dit official executãt execut los bens del dit marit seu, e venēt aquells reba los preus la dita dona, si rebre los volra, on sie fet deposit segons dit es, del qual deposit, cõ haura compliment per fer paga, o satisfactio a la dita dona, sie feta paga a aquella de la dita quãtitat, de la qual fera vista millor en dret dels dits censalistas, o violaristas.

X. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xiiij.

ESI se esdeuendra, que sie altre tercer possessor vltra la dona sobre la qual damūt es statut, en aquest cas distinguim entre tercer possessor hauer causa del obligat en lo dit censal, o violari, e lo tercer possessor hauer causa per via d̄ vincle, de conditio, o per qualseuol altra manera de algun testador, o ordenador d̄ codicils, donador, o qual seuol altre disposador, lo qual no haja feta la venda, o creatio dels dits censals, o violaris, ne sie obligat en aq̄lls, *statuim,*

statuint, que en cas q̄ sie tercer possidor hauent causa del venedor, o constituidor dels censals, o violaris, apres la creatio, o venda de aquells, sie feta la executio dels bens del dit venedor, e fermāças per ell donadas, si laors viurā, e sino viuran dels hereus vniuersals successors dels dits creants los dits censals, o violaris, e de las ditas fermāças, si sen trobarā, feta legitima discussio de aquells, la qual sie dita legitima discussio, si p̄ lo tercer possidor son nomenats bēs de aquells, e si trobats seran, sien executats, o la hon lo tercer possidor, statuit a ell cert terme a arbitre del official executant, no haura feta nominatio de bens dels obligats, o d̄ lurs vniuersals successors, o ne hauran feta, e trobar nos poden, o sen poden trobar, mas no sufficients a la paga, e satisfactio de las pensions dels censals, o violaris executar requestas, en aquests casos, e quiscū de aquells, lo dit official executant puga executar los bēs qui son estats ypothecats, e obligats per lo dit constituint, e venent lo dit censal, o violari, la pensio del qual es demanada esser executada, en ço que no seria estat plenamēt satisfet, no contrastant sien posseits per lo dit tercer possidor: declarāt, que fet lo discus en lo primer grau dels bens del tercer possidor, los quals son estats dels principals obligats, precedēt lo dit legitim discus, sino es satisfet plenament al censalista, o violarista, o sino sen troben, sie peruingut al segon grau del tercer possidor, qui posseira bens que sien estats de las fermāças dels principals obligats, e per aq̄llas fermāças ypo-

thecats: la hon empero lo dit tercer possidor no haja causa del venedor del censal, o violari, mas segons dit es per via de vincle, conditio, o en altra maneta, de algun ordenador per via de testament, codicil, donatio, o per altre qualseuol dispositio, o haura causa del dit venedor, precedent la creatio, o venda del dit censal, o violari, en aquest cas lo official executant, si lo tercer possidor li fa fe del testament, codicil, donatio, o altra dispositio promptament, e autentica, dins spay al pus larc de deu jorns, sobrefega en la executio de aquells bens, saluat, la hon lo censalista, o violarista affirmara, q̄ en aq̄lla heretat, o bens, ne ha d̄ aquell qui es obligat en censal, o violari, o que tals, e tant grans drets pertāgan a aquell per via de legitima, trebellianica, o per via de donatio a las voluntats, o en altra manera, en aquest cas, summariamēt hoit lo censalista, o violarista d̄ vna part, e lo tercer possidor de altra, si prestament es puda esser vista la veritat del fet, e la justitia, sis troba dins spay de dos mesos al pus larc (lo qual spay puga esser abreuiat a arbitre del official executant) que tals, e tants bens hi haja, que sien sufficients a pagar las pensions, e despesas per los dits censalistas, e violaristas executar requestas, o en tanta quātitat, a la qual los dits bens, o drets que foren dels obligats en lo censal, o violari bonamēt bastan, faça prompta, e presta executio de aquells: la hon empero dins los dits dos mesos no seran trobats bens dels obligats, ne drets de aquells sufficients en tot, o en part a las pen-

las pensions, e despesas daquells requestas esser executadas per los dits censalistas, o violaristas, en aquest cas cesse lo dit official requeste executar los bens en mans del dit tercer possidor en la dita manera obuïnets.

XI. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xiiij.

MES auant, com experientia haja mostrat, que per occasio de certa retetio feta per lo molt Illustre senyor Rey en Marti proauoncle nostre, en lo contracte que feu ab la ciutat d̄ Barcelona del Comtat de Empurias, la qual retetio es del tenor seguent. *Lo senyor Rey se rete expressamēt en lo liurament de la present possessio, que la dita ciutat, Cōsellers, e officials de aquella, qui ara son, e per tēps seran, axi en sempre, com diuisament, no pogan fer executio alguna, a instancia de qualseuol personas, o per offici, contra la vniuersitat, o singulars personas de la vila de Castello de Empurias, o altres qualseuol vniuersitats, o singulars personas, de qualseuol altres vilas, castells, locs, e parrochias del Comtat de Empurias, e los bens de aquells, per raho, o occasio de qualseuol censals, o violaris, a que las ditas vniuersitats, e singulars personas sien vistes, o siē en qualseuol manera vniuersalment, o particular obligadas, en tēps dels Cōres de Empurias, part lo vincle, per vigor del qual lo dit Comtat, e altres cosas al dit senyor Rey, per mort del Comte de Empurias dererament mort, son peruenguts, tro en la Audientia del senyor Rey, appellats, e oits aq̄lls de qui sera interes, e senyaladamēt lo dit senyor, e son fisc, per raho de dit vincle, e encara de la dot de la Infanta dona Ioana quondam Comtesa de Empurias, e s̄or del dit senyor, e per altres qualseuol rahons, o causas, conegut, e decis sera per justitia, quen deu esser faedor, se sien seguits*

molts, e diuersos inconuenients, per via de prouisions, e inhibitions Reials, e en altra manera derogatius als demūt inserts capitols de Cort. Perço statuim, e ordenā, q̄ no cōtraftāt la dita retetio, la qual ab la present reuocā, ne qualseuol prouisiōs, letras, o altres empatxamēts, per occasio de aq̄lla fets, e seguits, e de aqui auant seguidors, e faedors, la executio de qualseuol pensions de censals, o violaris degudas, e daqui auāt deuedoras sie feta, segons serie, e tenor de la ordinatio dels presents capitols, e forma dels cōtractes, promentents per nos, e nostres successors, q̄ contra la present cōstitutio, o alguna de las cosas en aquesta contengudas no farem, manarem, scriurem, o proueirē en alguna manera: e en cas que per inaduertentia, o en altra manera ere fet lo contrari, decernim, q̄ sie irrit, cas, e nulle, e freturant de tota efficacia, e valor, e que algun official, o altre qualseuol persona no sie tengut obeir, ne seruar ho.

XII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xv.

ECom sie affermat per alguns, que encara que syndicat sie fet per alguna vniuersitat, per la qual sie dada potestat al syndic, o syndics creat, o creats, de obligar los presents, absents, e esdeuenidors, e lurs bens, e encara com tota la vniuersitat plegada fa contracte, en lo qual obliga los presents, e absents, e esdeuenidors, e lurs bēs, que en virtut del contracte fet per lo syndic, o syndics auent lo dit poder, o per la dita vni

dita vniuersitat, no son alguns obligats en aquell contracte, si doncs no han expressament fermat en aquell: perço tollét tot dubte sobre aço causat, statuim, e perpetualment ordenā, que tot syndicat fet per vniuersitat congregada, segōs que per açā es acostumat ajustar-se, e encara tot contracte per aquella fet sobre vendas de censals, o violaris, en lo qual syndicat sie dat poder p la dita vniuersitat de obligar los presents, absents, e esdeuenidors, e bēs lurs, o en lo cōtracte per la dita vniuersitat celebrat, en lo qual sera la dita clausula, continent, que la dita vniuersitat obliga los presents, absents, e esdeuenidors, e lurs bens, sien de tanta autoritat, força, e valor, que en virtut de aquells syndicat, o cōtracte lo official requeſt executar los dits censals, o violaris puga, e haja executar tots, e qualſeuol qui fossen daquella vniuersitat, axi absents, compresents, e encara los esdeuenidors pobladors en lo loc hon la dita vniuersitat es constituida, e bēs lurs: declarat, que a la captio de las personas dels incolas, e habitants de la vniuersitat no puga esser proceit, si doncs las personas de aquells en lo contracte, o syndicat fermat no hauran.

XIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xvj.

PER semblant statuim, e ordenam, que allā hon lo venedor, o veredors de alguns censals, o violaris fara, o faran, o feta hauran carta, o obligatio de indemnitat, e encara que nols sie feta carta de in-

dempnitat, pus conſte que sien obligats per algun principal, per lo qual hauran feta fermança, o al qual seran peruengudas las quantitats, o preus dels dits censals, o violaris, per los quals son ensemps principalment obligats, e hauran hagut dan de las obligations per ells fetas, la hon los sie feta cessio per los censalistas, o violaristas, o encara q nols sie estada feta cessio per virtut d la present cōstitutio statuim, e ordenā, q aquests aytals pugan vſar de tots, e sengles remeys en la present constitutio cōtenguts, contra los principals obligats, per los dans per eils sostenguts, axi, e en la manera que los cēsalistas, o violaristas vſar poden.

XIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xvij.

DEclarants mes auant, que cōtra la executio faedora per lo official executant a instantia del cēsalista, o violarista, no puga esser feta appellatio, ne hagut algū recors a qualſeuol altre official, ne encara a nos, o successors nostres, sino en los casos demunt expressats, com tota executio proceint de contracte de cēsäl, o violari dega esser prōpta, seruant empero lo dit official executant la forma de la present constitutio.

XV. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xvij.

ORdenants, e statuints, que la present cōstitutio se stenga, e compren ga tots, e sengles censals

censals, o violaris, axi constituits, e fets, com encara constituidors, e faedors, vullés de aquells, o de algun article de aquells penje alguna questio, o qualſeuol controuersia, la qual no cōtraſtant en alguna manera, la present constitutio plenariamente, e ab effecte haja esser obtenguda, e obseruada.

XVI. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xviii.

EPerço que la present constitutio sie mils obseruada, statuim, e ordenam, que algu no gos aduocar, ne procurar, ne algun scriua rebre, o fer alguna carta, o scriptura contra la present constitutio, o alguna part de aquella: e si lo contrari sera fet, sie incorregut ipso facto en pena de mil florins, adquisidora la terça part a nostre fisc, o al senyor del territori hon la dita pena sera comesa, en lo cas quel official executant sie altre, que no sie Reyäl, e l'altra terça part al General de Cathalunya, e l'altra terça part al censalista, o violarista contra lo qual sera fet.

XVII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xx.

ENcara per major obseruança d totas las cosas desusditas statnim, e ordenam, que en lo cas hon los officials requeſts sobre las executions dels dits censals, o violaris, aixi aquells que son officials del territori hon la executio se

haura a fer, com aquells en lo territori dels quals la paga se deura fer, o encara aquells officials qui requeſts seran per los dits censalistas, o violaristas, segons forma dels contractes, e en la manera desusdita seran negligents, o remissos en executar las ditas requeſtas, vſant dels remeys a ells pertanyents, axi en la present constitutio contenguts, com en altra manera, sien tenguts esmenar tots danys, e melsions, los quals, e las quals seran estats sostenguts, e fetas per los dits censalistas, o violaristas, e noresmēys satisfer a aquells totas las pensions, e pagas de las quals eran requeſts fer executio, e de totas otras, las quals seran corregudas fins al temps que tindran la taula, en la qual taula los jutges, o inquisidors de aquella los hajan a condemnar plenament, pus que conſte de la lur negligentia, en virtut de la present constitutio.

XVIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxi.

MAS com moltas vegadas los officials, sots color de hauer grans salaris, sien causa de no esser feta executio de las pensōs dels dits censals, o violaris, perço tolents aquesta color, e tatxants los dits salaris statuim, e ordenam, que hon lo Portant veus de Governador, o algun dels requeſts hajan anar a fer la dita executio ab son assessor, alguatzir, scriua, pcurador fiscal, e porter, hajā los salaris seguets, e no mes auant, ço es, per quiscun die
Ee lo Por-

lo Portant veus trenta sous, e lo seu assessor quinze sous, e lo algutzir vuyt sous, e lo scriua vuyt sous, e lo procurador fiscal cinc sous, e lo porter altres cinc sous Barcelonenses: e si sera veguer de cap de vegueria lo official qui haura a fer la dita executio, haja vint sous per quiscun jorn, e lo assessor seu deu sous, e lo scriua vuyt sous, e lo procurador fiscal cinc sous, e a quiscun dos saigs seus tres sous: e si sera sotsueguer haja dotze sous, e lo assessor deu sous, e lo notari, procurador fiscal, e saig, se gós es dit desus en lo veguer: la mitat dels quals salaris quiscun jorn, en lo qual se esdeuendra partir del loc, hon sera request per anar a fer la executio, al loc, o territori hon se deura fer, haja a bestraure lo censalista, o violarista seguint aquells, e instant la dita executio per si, o procurador seu, l'altra meytat prengan faent plenaria executio dels bens executats, e de aquells satisfaca en l'altra meytat a aquell qui bestreta la haura: e que la present taxa de salaris, e forma de bestreta, e recuperatio de aquells se haja a seruar en qualseuol cas, en lo qual sien requests qualseuol dels dits officials, per qualseuol executio a instantia de part faedora, encaraque no sie per censals, o violaris, ans sie per qualseuol altra causa, en la qual la part instant haja a pagar salaris als dits officials.

XVIII. FERRANDO segon en la Cort de Montso, Any M.D.x. Cap. xj.

STatuim, e ordenam, que las causas de executions de censals, y obligats ab scriptura de terç, sis tractaran en la Reyat Audientia, en cas que si pugan tractar, se hajan a tractar en aquella segons la rigor de las constitutions dels censals, o de priuilegis de scriptura de terç. Entes, e declarat, que encaraque no sie fet lo reclam en la cort del veguer, o balle, se haja a proceira captura, o detentio a la persona, e executio dels bens, axi com si fos exposat, e fet lo reclam.

XX. CARLES en la segona Cort de Montso, Any M.D. xxxiiij. Cap. xv.

PER obuiar als abusos que fan en los Comtats de Rossello, y Cerdanya, denuntiant los creadors las penas del terços en que estā obligats los deutors, aturatse la part de ditas penas tocants als dits creadors, de que restan los deutors destruits, y los creadors perço no son satisfets en lurs credits, statuim, e ordenam, que effectuatio de executio de penas de terços no sie feta en dits Comtats, fins a tant lo deute principal sie satisfet, y pagat al creador, e que los creadors no pugā celsionar, ni transferir lo que a ells toca en las ditas penas de terç, als officials qui decerniran, o hauran decernida la executio, ni als porters, ni missatges, y procuradors qui entreuindran en ditas executions, directament, ni indirecte, ni per interposadas personas, altrament, la dita celsio, y translatio sie haguda per nulla, y lo creador per-

dor perda la portio que li pertanyera per lo ters denuntiat.

XXI. LO MATEIX en la tercera Cort de Montso, Any M.D. xxxvij. Cap. iij.

STatuim mes auant, proueix als abusos que los ordinaris fan en las executions de pensions de censals, e altres deutes menors de vint liuras, q van lo veguer, e sotsueguer, balle, e sotsballe, a fer la executio ab tota sa cort, e cōptan grossas dietas, axique mes muntan las despesas que lo deute, que de aqui al deuant, en executions de deu liuras en auall, sis vol sien de pensions de censals, o violaris, o de altres qualseuol deutes, noy pugan anar sino lo scriua, e missatge, e preceint prouisio de jutge, o assessor.

XXII. LO MATEIX en la quarta Cort de Montso, Any M.D. xxxxij. Cap. de Cort xij.

COM experientia haja mostrat, que la constitutio feta en las Corts celebradas per vostra Majestat en la present vila de Montso any M.D. xxxvij. redunda en gran dany dels poblats en la ciutat, ballia, y vegueria de Gerona, com abans de la dita constitutio en los deutes de censals, debitoris, y altres deutes fets ab scriptura de terç, se proceya sens consell de jutge, exposantse primer clam contra lo debitor, y apres passats deu dies exposant reclam, executant, y penyorant los debitoris, que tot se feya ab tres

sous, y sens consell de jutge, en cas que noy hagues contradictio de parts, y per causa de la dita constitutio se es mudat en dita cort lo orde antic, en tal manera, que nos proceix contra los debitoris, sens que primer nos faça, y orde sca proces, per lo que dita constitutio diu, que haja apreir prouisio de jutge, lo qual no vol aconsellar la executio, sens que primer nos faça proces, y axis fan moltes despesas, que pujan molts grans summas, y moltes vegadas mes que lo deute, en grā dany dels debitoris. Perço la Cort predita supplica a vostra Majestat, que li placia limitar la constitutio predita, en lo que conte haja de preceir prouisio de jutge, o assessor, que no haja loc en la dita ciutat, ballia, y vegueria de Gerona, ans en aquella se haja seruar en las executioes dels dits deutes lo orde que abans de la dita constitutio se seruaua, romanent la dita constitutio en las otras cosas cōtengudas en aquella, y en altres locs del dit Principat en sa força, y valor.

Plau a sa Majestat que sie manat al jutge ordinari, que sens proces, y salari, proueesca las executions juxta forma de la dita constitutio.

XXIII. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. de Cort xxv.

PER quāt es vist, is veu de quiscun die, que per no executar se, y deduir en executio las penas de terços, y obligations, juxta la rigor de aqllas, y dels cōtractes de hō deualā, en la vila de Perpinya, y Cō-

tats d' Rossello, y Cerdàya p los poblats de aqlls se hā patit grandísimos danys, y son seguits molts inconueniēts, y d' quiscū die se segueixē, supplica la present Cort a vostra Majestat, q̄ ab lur approbatio, y consentimēt se statut, y ordenat, q̄ la scriptura d' terç d' la cort del veguer d' Rossello, y Vallspir posada en qualseuol contractes de obligations, tinga la mateixa força, y rigor, q̄ te en la cort del veguer d' Barcelona, y que se haja de executar, y fer, y decernir executio per lo jutge de dita cort de dit veguer de Rossello, y Vallspir, o per lo tercer de aquella, denūtiada sie dita pena de terç, de la mateixa forma, manera, y rigor ques fa, y es acostumat fer, en, e per la dita cort del veguer de Barcelona, sots priuatio, e inhabilitat ipso jure, & facto de lur offici. Plau a sa Majestat se faça cō en Barcelona.

XXIII. LO MATEIX en la Cort de Mōtso, Any M. D. Lxxxv. Cap. xvij.

PER relleuar los poblats del present Principat de molts despesas ques fan, per hauerse de continuar las obligatiōs de scriptura de terç en la cort del veguer de Barcelona, a la qual esta conçedit lo priuilegi de dita scriptura d' terç, statum, e ordenam ab consentiment, y approbatio de la present Cort, q̄ axi com per nos fōnc cōcedit lo dit priuilegi de scriptura de terç a la cort de Rossello, y Vallspir, ab lo capitol de Cort xxv. de las Corts per nos celebradas vltimament en la ciutat de Barcelona, tinga tãbe loc aquell

capitol de Cort, y se estenga en totas las veguerias del present Principat, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, y que la scriptura de terç que sera registrada en quiscuna de las veguerias del present Principat, y Cōtats de Rossello, y Cerdanya, tinga la mateixa força, y valor, y per virtut de aquella se puga fer per tots los veguers tant rigurosa, y prompta executio, com se poria fer per lo veguer de Barcelona, si estaua cōtinuada en dita cort de Barcelona: entes empero, q̄ en las veguerias, o altrs corts dels ordinariis hont se acostuma de executar la pena de terç nos puga executar d' aqui auāt mes d' vn reyal per liura, y ahont no se acostuma de executar, o se executa māco, sie seruada la consuetut, y q̄ de la pena de terç, la part no puga hauer res.

DE LETRAS REQUISITORIAS. Y DE FADIGA. TIT. XI.

I. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. de Cort xxj.

COM per las cautelas vsan los notaris, y nuncios de las corts, expedit letrās requisitorias vulgarmēt ditas de fadiga de vn districte a altre, iscan molts debats, y questions entre las corts, y a las voltas contra alguns Barons, y moltas vegadas sen seguexen marchas, y altres

altres actes molt prejudicials a las parts, supplica la present Cort a vostra Majestat, li placia ab lur consentiment statuir, y ordenar, que los notaris no expedescā las ditas letrās, q̄ no sien signadas del veguer, o son assessor, o balle, o son loctinent, y sino sabran scriure, del rector, o vicari d' la parrochia, y q̄ no pugā hauer d' salari per cada letra, encaraq̄ sie segona, y tercera, y encaraq̄ per respecte de aquellas paraulas, *ab salari de procurador*, o altrs semblants paraulas, mes de deuuyt dines per letra, y lo nunci vn son per legua, cōptadoras ditas leguas del loc de la cort en nō de la qual se expediran las letrās, y lo dit nunci haja de sperar la resposta del balle, o son loctinent per tot vn die, hauer sa dieta del die que sperara, la qual resposta haja de ser continuada en lo dors de la letra, y si al dit nunci se li donara penyora, la haja de pendre, y fent lo sobredit, no sie vist esser caygut en fadiga, ni renitentia lo official request, nis puggan expedir altrs letrās, y que per la present constitutio no sie fet perjudici a algunas corts, que sobre açotinguessen priuilegis, o sententias. Plau a sa Majestat.

II. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. xxxvij.

COM sien notoris los danys reben los poblats en lo present Principat, per recusar los officials ordinariis axi Reyals, cō de Barons, de exequir las letrās subsidiarias emanadas de altrs corts, y

dels jutges emphyteoticaris, statum, y ordenam ab consentiment, y approbatio de la present Cort, q̄ qualseuol official ordinari axi de las corts Reyals, com de Barons sien obligats a deduir en executio las provisions executiuas emanadas, y fetas per los dits jutges emphyteoticaris, o de qualseuol altres ordinariis, axi Reyals, com de Barons.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxvij.

A Instat, y declarāt lo cap. de Cort xxj. d' las Corts per nos celebradas en la ciutat de Barcelona, lo any M. D. Lxiiij. sobre las letrās de fadiga dirigidas d' vnas Corts a altrs, statum, y ordenam ab consentiment, y approbatio de la present Cort, que ditas letrās de fadiga d' vna cort a altra nos pugā fer, que no sie per deute, deuallant de algun contracte, en lo qual hi haja renūtiatio de propri for, y submissio de qualseuol altre, e si contra lo tenor del present capitol seran fetas, no sien admesas.

DE INVOCATIO DE BRAS SECVLAR. TIT. XII.

I. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles en la primera Cort de Mōtso, Any M. D. xxxvij. Cap. xxxij.

Ee 3 COM

COM no sie just, que la inuocatio del bras secular sie posada en litigi, ni que de tals actes, y causas se faça proces ordinari, statuim, y ordenam, que quant se supplicara en la Regia Audientia, o deuant altre President, o jutge, se traete dita causa, intimat a la part, y vist los actes, y que tingā termini de dir, y allegar, e informar lo que volran las parts, dins quinze dies, lo qual termini sie precis, y peremptori, y corregā ipso facto del die que sera intimat a la part, e dins vint y cinc dies apres se haja de fer la deguda prouisiō p lo jutge a qui sera comesa, sens poderse dit termini mes prorrogar, ni allargar, com en los altres terminis precisos en los precedents capitols es dit, e que de la dita declaratio feta per lo jutge, encara que se apelle, o se suplique, o se demane restitutio in integrum, se puga fer la executio, prestada cautio.

II. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv, Cap. xxxvij.

COM per lo sacre, y general Concili de Trêto sie statut, y manat a tots los jutges ecclesiasticos d qualseuol Dignitat, que se abstingan de posar censuras ecclesiasticas en las causas ciuils pertanents a son for, donant orde, que en ditas causas, quant los sera vist esser conuenient, proceescan cōtra qualseuol personas, encara que sien lai-

cas, per via de multas peccuniaras, applicadoras a obras pias, per captio de penyoras, o per compulsio personal faedora per lurs ministros, o de altra iuridictio, o per altres remeys de dret, si empero tal executio real, o personal nos podia fer contra los reos conuenguts, o contumaces, o lo jutge laic competent tambe seria contumas, las horas, y no abans, pugan proceir per cēfuras. E cō per lo dit decret se sie reformat lo stil de la curia Romana, d la qual tots los jutges ordinaris ecclesiasticos, com inferiors de ella, deuen pendre exemplar, proceint contra los contumaces, o inhobedients als manamēts, o prouisiōs judiciales, primer per executio de bens, o de persona, y en subsidi tantum, es a saber quāt nos pot fer la executio peccuniaria, o de la persona, a pena de excōmunicatio, de manera que nos permet que algu sie excommunicat, que es pena grauissima, fins que conste, que per executio real, o personal nos pot cumplir ab la obediencia del superior ecclesiastic, y de altra part lo Cōcili prouincial de Tarragona, celebrat immediadament apres del de Trento, haja acceptat lo dit decret, y limitadās las excommunications en molts casos posadas per constitutions Prouincials antigas, pertant statuim, y ordenam ab consentiment, y approbatio de la present Cort, que proueint a la necessaria obseruança de dit Decret, y perque de aquella los Prelats nos poguessen excusar, per defecte, o renitentia dels officials temporals, que tots los officials seculares Re-

yals, y

yals, y de Barons hajan, com son obligats essent requests, de fer executio de las sentencias en causas peccuniaras, y otras ciuils, que per los dits jutges ecclesiasticos en causas de son for se decernira contra qualseuol seglars personas, y de las prouisions executiuas contra los bens, y personas dels tals condempnats, subdits districtuals del jutge secular request, seruat lo orde de dret, fins en tant que los manaments, prouisions, y sentencias del dit jutge ecclesiastic requerint sien obeidas, y las parts satisfetas, puix que quant se instara la executio de la sentencia, sie la part instant present per si, o per son procurador, y que pague las despesas, y si la executio sobre dita no se pora fer, lo dit jutge seglar haja de fer al ecclesiastic relatio del impediment perque no se es poguda fer, y los dits jutges ecclesiasticos resten en sa libertat, de proceir per censuras, o altrament contra las parts contumaces, o cōdempnadas, fins a inuocar lo auxili del bras secular, los quals braços seculares, dits officials temporals haja de executar, com es de iustitia.

DE DEPOSITARIS, Y DEPOSITS DE EXECVTIONS. TIT. XIII.

I. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv, Cap. xij.

COM sie cosa molt justa, y per la bona administratio de la iustitia expedient, q los officials Reyals ordinaris tingan en la ciutat, o vila a hont residiran, loc dedicat, y commodo, ahont las penyoras que dit official pendra, o executara per raho de son offici, pugan estar seguras, y que aquellas se trobē sempre que la executio, o venda de ellas se haura de fer, com per experientia sie vist, que per falta de ditas personas, y loc, molts de ditas penyoras se perdan, y encara que sien acomanadas a algu que lo official dedique, o a las voltas romanen en poder del missatge, per no hauer ne de donar compte, o si lo han de dar no han donat seguretat pera restituir las ditas penyoras, y axi se venen a perdre en gran dany del pobre executat, y meny spreu del official. Perço statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que en tots los caps de vegueria, ciutats, y vilas Reyals, ahont noy haja ja persona deputada pera ço, hi haja vna persona q tinga semblant carrec de guardar las penyoras, y sie obligat a tenir vn libre, ha hont continue ditas penyoras, nomenant de qui seran, y a instantia de qui, y tambe qui sera lo official qui executa, ab bona seguretat, nomenadora per nos, o nostres successors, y que se li done lo salari ha acostumat de rebre la guarda de las penyoras de la ciutat de Barcelona, y q en aço sie cōpresos los verguers d la Regal Audiencia, y porters d altres

Ec 4 tribu-

tribunals, y en lo vendre de ditas penyoras haja de entreuenir lo notari de la cort que fara la executio, y q̄ los tals depositaris hajan de donar ydoneas fermanças, ab obligatio de persona, y bens.

II. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxviiij.

PER prouoir als incōuenients, y danys que han resultat, y se son vists, per raho dels depósitos se han fets en poder dels notaris, o cort de la Ballia general, dels alcaldes, de la cort del veguer, y balle, jutge dels reclás de la ciutat de Barcelona, per que sels dilatan las causas als qui entenen cobrar dits depósitos, y per offuscar aquellas se procuran, y admeten molts cauillations, essent causas summarias, per poderse retener ditas pecunias depofadas, y axi abans de fer las prouisiōs, com apres de esser fetas, y per mudar se los notaris, jutges, y otras personas de las qui hā pres dits depósitos, y altramēt, succeexen nous plets, statuim, y ordenam ab loatio, y consentiment de la presunt Cort, que de aci auant los dits depósitos d̄ qualseuol qualitat de causas sien, de quarāta sous en amūt se hajā a fer en la taula de la ciutat de Barcelona, dita *taula de deposit*, y q̄ los que fins aci son altrament fets, dins tres mesos primer vinents se hajā de depofar per las personas susditas, o

corts, en poder de las quals estan, en dita taula, sots pena de esser executats per las quantitats depofadas, y altrament, applicadora la meytat al Hospital general de Barcelona, y la altra meytat al official qui fara la executio, y fora la ciutat de Barcelona, en los locs quey haura taula, o loc cert d̄ feruar depósitos, siē alli fets dits depósitos, y sino hi haura taula, o loc de depósitos, hi siē nomenada per los jurats persona qui tinga dit carrec, y prestant ydonea cautio, a coneguda de dits jurats.

DE AQUELLS QUI FAN
CESSIO DE BENS.

TIT XIII.

I. IACME segon, en la tercera Cort de Barcelona, Any M. CCC. xj.
Cap. xvj.

Quedenam, que tot hom, e tota fembra, Christia, o jueu, o Sarrahi qui jur de aqui auāt que no ha de que pagar, que siē feta crida ab trompas per la ciutat, o per la vila, o per lo loc hon jurara, que aquell aytal ha jurat que no ha de que pagar, perço siē feta la crida desus dita, q̄ negu de aqui auant noy puxa esser enganat.

LIBRE VVYTE DE LAS
CONSTITVTIONS DE
CATHALVNYA.

DE VIOLENTIA, Y RESTITVTIO DE DESPVLLATS. TIT. I.

I. VSATGE. Quicunque violenter.

QVI volentmēt haura expellit algu de possessio, abās que per ell la sentētia del jutge siē donada, si hauia bona causa perda aquella, e aquell qui per violentia haura perdut tot quant posseia, reeba en aytal stament com era, e segur ho tenga: mas si ha enuasit allo que per juy no poguera obtenir, e perda la causa, e altre tant com ha enuasit reta a aquell q̄ ha expellit.

I. PERE segō en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxiiij.
§. del Cap. j.

E Restituim encara la possessio, o quaix del mer imperi a tots aquells demunt dits, qui de aquell antigament han vsat, o quaix en lurs locs, e que ells, o negu dells no despullarem de possessio, e quaix del dit mer imperi, sens conexença de dret.

II. LO MATEIX en dita Cort
Cap. ij.

Restituim encara a todas las personas, e locs demunt dits lo mixt imperi, e iurisdicctio, axi cō los antecessors de aquells antigament han tengut, e posseit, o quaix, e q̄ sobre las ditas cosas, las ditas personas, vilas, locs, ni las cosas de aq̄lls de aqui auant no agrauia rem, ne farem agrauiar.

III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. viiiij.

Specialmēt restituim plenamēt, e franca las notarias, o scriuanias a las Esgleyas, e locs religiosos, Barōs, cauallers, e otras personas, ciutats, vilas, e castells, los quals aquellas ab antic han acostumat de hauer, axi com aquellas plenariament, e antigamēt han haudas, e de aqui auant sobre aqueestas cosas neguna molestia farem, o fer farem.

III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxiiij.

NOS, e officials nostres no despullen algu, o alguns de qualque conditio, o stament sien, sens conexēça de causa, de possessio, o quaix de aquellas cosas que tengan, o posseescan, o quaix, e si algu, o alguns contra la dita forma haurem despullats, sien restituits in-

Ee 5 tegra

tegrament, saluant lo dret de la propietat.

V. ALFONS segon en la Cort de Montso, Any M. CC.Lxxxviiiij. Cap.xxj.

ORdenā, e statuum, que si mal feyt sera fet de aqui auant a algu caualler, o a hom seu, o a homens de Esgleya, o de ciutat, o de vila, per homēs nostres, o per officials nostres sens coneguda de dret, quels sie restituit.

VI. IACME segon en la tercera Cort de Barcelona, Any M. CCC.xj. Cap.iiiij.

ORdenam la present Cort aprobant, quels capitols fets per lo molt illustre senyor Rey en Pere de clara memoria auí nostre, en la general Cort d Barcelona, lo vn dels quals comença. *Restituim encara la possessio, o quaix del mer imperi, &c.* e altra comença. *Restituim encara a totas las personas e locs demuntats lo mixt imperi iurisdiclio, &c.* en totas cosas sie seruats, e si en algua cosa per nos, o p officials nostres en aquells dits capitols, o en lo hu dells es fet contra, del temps ença quels dits capitols foren fets, o de aqui auant era fet contra aquells, q̄ allo tot sie, e vaja per no fet, e per reuocat.

VII. LOMATEIX en dita Cort Cap.v.

ORdenam, quel capitol de la general Cort de Barcelona per lo

dit senyor Rey en Pere celebrada, lo qual comença. *Specialment restituim plenament, e franca las notarias, &c.* sie seruat, e si en alguna cosa es fet contra, que sie reuocat, e que de aqui auant notarias, o scriuanias antigament acostumadas hauer, puxan regir personalment aquells de qui seran las notarias, o las scriuanias, o tenir aqui per regir lo offici de la scriuania, o notaria personas clergues, o legas, qui sien sufficients a regiment de las ditas notarias, o scriuanias.

VIII. MARRIA Consorty Loftinent general de Alfons quart en la Cort de Barcelona, Any M. CCC.C. xxij. Cap. de Cort ij.

COM sie notori, que las loables ordinatiōs, e pragmaticas saccions, ab grās, e digests consells fetas per los illustres Reys d bona memoria predecessors del dit senyor Rey, per proueir, e metre en degut orde tots los graus dels officis, e officials de la casa del dit senyor, e ministres de aquella, hajan portats grans fruyts, e repos, e de aquellas se diga esser abusat de algun temps ença en moltes maneres indegudamēt, e contra raho, e leys de la terra, e forma de las ditas ordinacions, e aço ha mostrat experientia, en special en los scriuans del dit senyor de manamēt, e registre, e altres, qui en temps de la primogenitura foren ordenats ab gran cōsell, mesos, e collocats en la casa per lo senyor Rey en Ferrando de bona memoria, e per lo dit senyor Rey rebuts, de la qual pujant ell a Dignitat Reyat, e aquells seruints ab grās

ab grās treballs, e despesas son repèllits, e no admesos en lurs officis, per sinistres informatiōs, aquells no apellats, ne oits, e aço cōtra dret Diuinal, e obseruāça de la sancta Scriptura, e contra raho escrita moral, e natural, e bonas praticas, pragmaticas, e obseruancas dels loables predecessors del dit senyor Rey, de que fins aci se son seguits molts debats, e inconuenients, e injustitias, es porien seguir, si noy era proueit degudament, perço senyora supplica la dita Cort, queus placia proueir, statuir, e ordenar, quels dits scriuans, e altres repèllits sie retornats en lurs officis, e locs, e las ditas pragmaticas sancions tocants las ditas ordinacions salubres, e encara vsos, e bons costūs, e praticas dels dits predecessors del dit senyor Rey sien, e hajan esser per vos senyora, e per lo dit senyor Rey, e successors, e officials seus, vostres, e lurs obseruadas integrament, e per petual a la letra, e tot ço que sie estat fet en contrari contra las cosas desus expressadas, o sera de aci auant, que encontinent, e de fet sie reuocat, e hagut per nulle, e reduit per vos senyora al primer, e degut stament. Plau ala senyora Reyna.

VIII. CARLES en la quarta Cort de Montso, Any M. D. xxxxiij. Cap. Lij.

PER leuar los desordens que molts ab potentia fan, accupāt se las possessions dels benefici ecclesiastic, sens tenir titol, o dret algu, acompayats de gēt armada, y fauor de delats, occupant se los

beneficis, y rectorias ecclesiasticas, prenēt las possessiōs de aquells, sens dispensatio, ni titol, incorrent en las penas de la extrauagant *execrabilis*; y quant son requests per los ordinaris, no volen mostrar los titols ab los quals tenen ocupats dits beneficis, statuum y ordenam, que vltra las penas cōtra los tals intrusos per lo dret canonic, y ciuil statuidas, incorregā en pena de cincents florins d'or, y los qui aquells tals intrusos acompañaran, consell, fauor, o ajuda los daran, incorregan en pena de seruir en nostras galeras per teps de deu anys.

X. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. de Cort iiiij.

PER quant es molt gran delict de dels qui violentment se occupan las rectorias, y altres beneficis ecclesiastic, y de aço se fa molt gran abus en lo present Principat, y Comtats, specialment en las montanyas, placia a vostra Majestat statuir, y ordenar ab loatio, y approbatio de la present Cort, ajustāt a las altras penas posofadas tant per dret cōmu, com per cōstitutions prouincials del sacre Concili de Tarragona, y altres synodals, y t̄be per constitutions de Cathalunya, capitols, y actes de Cort, y altras leys d la terra, q̄ quisuulla qui ab gent armada pēdra possessio de rectoria, o altre benefici ecclesiastic, o tindra aquella ocupada, o en aço donara consell, fauor, y ajuda scientmēt, incorrega en pena, si es ecclesiastic d perdre tot lo dret sin tindra en la tal rectoria, o benefi-

o benefici, y si tingut per estranger del present Principat, axi que reste inhabil per obtenir qual seuol benefici, y officis en dits Principat, y Comtats, e si sera secular, incorrega en pena de inhabilitatio de qual seuol officis, axi Reyals com altres del present Principat, y Comtats, y de doscentes liuras applicadoras la mitat al ordinari ecclesiastic, de collatio del qual sera la rectoria, o benefici, y altra mitat al jutge qui fara la executio, y sino las pora pagar, y sera plebeyo, incorrega en pena de galera per dos anys, y si sera militar, en pena de desterro del present Principat, y Comtats per altres dos anys, y que ningū notari, axi Apostolic, cō Reyals puga pendre acte algu de possessio de las tals rectorias, o benefici, en fauor dels qui aniran ab gent armada, com dit es, ab qual seuol titol Apostolic, o ab collatio del ordinari, sots pena de esser priuat ipso iure de las authoritats, y si es ecclesiastic incorrega en dita pena de inhabilitat, com si fos estrāger, y que de alliauant a sos actes nos done fe alguna, y que incorrega en pena de sinquant liuras, adquisidoras com dit es: y q̄ nos puga donar mantenentia a qui talment pendra possessio, y si per descuyt, o altrament sera donada, sie tinguda ipso facto per nulla, y reuocada: ajustant mes, que qual seuol officials Reyals ordinari, o altres, sols a simple requesta del ordinari collador, o del proueit authoritate Apostolica, sien tenguts sens altra prouisio, sino a sola ostensio de la collatio Apostolica, o del ordinari collador, anar a traurē qual seuol personas co-

adunadas, y armadas de ditas rectorias, o altres benefici, y si lo contrari faran, incorregan en pena de priuatiō de lurs officis, y de cent ducats de or, applicadora la mitat a la part instant, y altra mitat als cofrens Reyals de vostra Majestat: entes empero, que en lo present capitol no sie compresos los verdaders patrōs de laycals patronats, los quals dins tres mesos hajan de prouar legitimamēt de son verdader patronat, o legitima possessio de presentar, deuant lo jutge cōpetent, y passats los tres mesos, no prouāt lo dit patronat legitimament, o possessio de presentar, incorrega tambe en las penas de la present constitutio, y que perço no sie donada a ningu dels sobredits major facultat, de la q̄ de dret los cōpetia abans de la present constitutio. Plau a sa Majestat, en lo que a ell toca, y pot proueir.

DE DESEXIMENTS, Y GVERRA. TIT. II.

I. VSATGE. Bataya iudicata.

BAtalla jutjada, ans que sie jurada, si deu esser feta per cauallers, per doscētes onces d'or de Valētia sie fermada ab penyoras, e si deu esser feta per homens de peu, sie fermada per cent onces de or, perço que a aquell qui vença sie esmenat lo mal que pendra en la batalla, axi en lo cors, com en lo cauall, e en las armas, e cōseguesca ço per

ço per que la batalla feta sera, e totas las mesions que fara, per aquella batalla, e deffenit lo mal que pendra aquell qui vençut sera en la batalla.

II. VSATGE. Omnes homines lo iiii.

TOts homēs, puys haurā acuydat la Potestat, li tengan pau, e treua trenta dies, e las Potestats al Vesçotes, e als Cōdors quinze dies, e als vesueffors, e altres cauallers deu dies.

I. IACME segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxj. Cap. xxvj.

ALgun caualler, o home de paratge no puxa fer mal a algu sens acuydamēt, e encara que haja spay d' sine dies, e que en aço sie obseruada la carta de la pau, e de la treua que fo feta a Barcelona, e confirmada a Tarragona.

DE DEFFENSIO PER MESA A QVISCV DESI MA TEIX, Y DE ALTRE. TIT. III.

I. VSATGE. Constituerunt igitur.

Constituiren doncs, q̄ si negu ira, o sera ab altre en via, o en casa, o en camp, o en altre loc, si negu lo escometra, ni res del seu li volra tolre, que ell lin ajut, axi cō mils puxa sens engan cōtra tots, encara contra los senyors, e non te-

ma calūpnia, ni son senyor en nulla guisa no lon puxa reptar, ni de home natge, ni de sagrament transpassat, si doncs de abās per son senyor, o per son amic no era amonestat que nol guias, ne anas ab ell.

DE OBRAS PVBLICAS, Y DRETS DE CASTELLS. TIT. IIII.

I. VSATGE. Rochas.

LAS rochas han las Potestats en tal senyoriu, que qui las haja en sō feu, o en sō alou, no bastesca sobre ellas, ne entorn de ellas alguna força, ne castell, ne Esigleya, ni monastir, sens licentia, y consell del Princep, e si negu ho fara de aquells qui sa honor hajan jurat al Princep, perjur sera en aço, sens alguna entremissio, entro que leix la cōdirectio.

II. VSATGE. Castrum.

Castell los antics dixeren oppido, en lo loc molt alt situat, quax que vulla dir tant com casa alta, la qual ab molts murs departida, es tenguda per castell.

I. PERE segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxij. Cap. xxxvj.

LOS terratinents dins lo terme de alcū castell cōtribuescan en questias que fara lo senyor del

nyor del castell, prorata de las posesions quey tenen, si quels castells sien estats del senyor Rey, o de caualler, o de qualque altre, si doncs no sen poden deffendre per priuilegi, o per longa costuma.

II. ALFONS segon en la Cort de Montso, Any M CC. Lxxx v iij. Cap. xij.

ORdenam, e statuim, quels terratinents dins los termes de algu castell de qualque señoria sielo castell, d las honors que per lo senyor del castell se tendran, sien teguts de metre en questias, e en comunas, e en altrs exactions, segons lo valor de las cosas que aqui tedra, si doncs per priuilegi, o per costum, apres contradicció prescripta, no sen podien deffendre: e quel senyor, el comu del loc en lo qual aquell emphiteota, o terratinent habitara, no meta aquell emphiteota, o terratinent, per la propietat que tendra en lo terme daquell castell, en questia, ne en commu, ne en altra exactio.

III. IOAN segon en la Cort de Montso, Any CCCC. Lxx. Cap. de Cort xxj.

IAT sie per constitutions, vfos, e statuts en Cathalunya appelladas Comemorations de Pere Albert, per obseruança, e practica antigament, e inconcussament seruats, los poblats en las ciutats, vilas, e locs de dit Principat, si per pacte special encontrari no es diffinit, no sien tenguts, ni obligats a obras de castells indifferent-

ment, ne a volutat dels senyors majors directes, e castellans, o feudataris de aquells, ans sie ja diffinit, e disposat, quant, e quantas obras los poblats en aqlls locs als senyors, o castells han a fer, empero senyor apres la pestifera guerra en lo Principat introduida, los alcayts, o regidors de dits castells per lur arbitre, e voluntat copellexen los dits habitats, e poblats, en fer obras tant dins, com defora indifferentment, e voluntarias, e necessarias, e no resmenys contra los dits costums, e en derogatio del capit. sobre aço disposant en lo parlamet celebrat en Tarragona per vostra Excellentia, en lo any M. CCCC. Lxvij. ordenat, e fermanat, forçan, e copellexen en portar leyas, pallas, e altrs municions, e cosas, los dits habitants, vltra que los dits habitants, e poblats no son tenguts, e encara vltra la possibilitat lur, d ques segueix extermini total de las vniuersitats, com los habitants no podent comportar tals excessos, e inconsiderats carrecs, lexadas las habitacions proprias, deshabitant las vilas, e locs Reyals, e altres, se transfere xé en altrs vilas, e locs, hon de tals carrecs son eximits. Perque la dita Cort humilmét supplica vostra Alteza, sie merce vostra prouoir, statuir, y ordenar, q las ditas consuetuts, vfos, e practicas antiquats, e antiquades sie seruats juxta lur serie, y tenor, e los poblats, e habitats d las ditas ciutats, vilas, e locs no esser tinguts a altrs, ne mes obras, pallas, leyas, e altrs municions, e cosas, que las ditas commemorations, e capitol de parlament disponen: prouint no resmenys, que sien

sien deputadas personas per part de vostra Alteza, e per part de las ditas ciutats, vilas, e locs, en veure si tals obras han son degut compliment, e si son tenguts a las ditas seruituts, a si que no sie proces infinit, ab poder d declarar, si ops sera, a quinas obras, e seruituts son tenguts, e quals se deuen fer, donant facultat als Deputats de Cathalunya, que en discordia de las ditas personas pugā las ditas cosas declarar: prouint totalmēt, que sien toltas vexacions, e las ciutats, e vilas nos deshabitē, fahēne ley, e constitutio ppetual, las ditas costumats, obseruantias, e capitols de parlamet confirmant. Plau al senyor Rey sie seruadas las constitutions, e commemorations de Pere Albert, e lo que es estat atorgat en los parlaments, e que sie eletas dues personas, vna per lo senyor Rey, altra per la ciutat, vila, o loc hont sera lo castell, o força, los quals façan lo que en lo dit capitol es supplicat, e sie tengudas jurar, que segons Deu, e lurs consciēcias, e las constitutions, e leys de la terra disponen, veuran que obras son necessarias, es deuran fer per las personas de las ditas ciutats, vilas, e locs en las ditas fortalezas, e en cas q no sen concordassen, lo Portant veus de Governador, y vn Deputat, ab lo mateix jurament, se pugan auenir ab la hū de aquells elets, los quals hajan a jurar, que dins quinze dies apres los sera intimat, hajan dir lur intentio, e que fins sien los dits Portant veus, e lo Deputat adherits ab la vna de las ditas personas elets, cessen totas las obras faedoras.

III. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. Cxj.

STatuim, y ordenā, que las pragmaticas per la contributio de la fortificatio de las obras de Perpinya, y Rosas per nos despedidas, sien reuocadas.

DE MARCHAS, Y PENYORAMENTS PER FADIGAS DE IVSTITIA. TIT. V.

I. PERE segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxij. Cap. xxx.

SI de hom de algu Prelat, de Esigleya, o de Orde, o de Baro, o de caualler, o de ciutada, o de qualque altre algu se clama sobre algun deute, o alguna altra personal actio, en que diga que son aduersari li es obligat, lo veguer amonest per sas letras per tres amonestatiōs per interualls de dies, segons la forma del vsatge de Barcelona, lo senyor de aquell deutor, o la cort de aquell loc, que faça pagar al dit clamāt lo dit deute, o en altra manera satisfer, o almenys en poder de aquells senyors, o de la cort faça compliment de iustitia, la qual cosa si ho fa, de aqui auant lo veguer en res no anant, mas si lo senyor, o la cort serā en fadiga de retre iustitia, o de la paga, o

ga, o de la satisfactio a fer, o encara negligents, de aqui auant lo veguer puxa peyorar, e destrenyer, axi com en temps del senyor en lacme d bona memoria Rey de Arago pare nostre era acostumat de fer, seruada la forma, e la distincio del tercer capitol en lo principi de aquests statuts, que comença. *Statuim, en axi volem, e ordena, que los veguers, procuradors, o altres officials qual senol, saigs, bastoners, &c.*

II. IACME segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxj. Cap. xiiij.

A Requesta, e a supplicatio dels demunt dits, en loc, e en esmena, e en declaratio de vn capitol fet en la Cort general de Barcelona per lo senyor Rey en Pere de bona memoria pare nostre, qui comença. *Si de hom de algun Prelat, &c.* atorgam de gratia per nos, e per tots los successors nostres presents, e esdeuenidors, a tots los demunt dits nomenats en lo dit capitol, e a tots los lurs successors per tots temps, a aquells, çoesafaber, qui major franqueta no han, en loc, e esmena, o en declaratio de tot lo dit capitol, quels veguers, els altres officials nostres hajan amonestar ab letra lo senyor dels homes, o son loctinēt, o al balle del loc d hō lo home fera, que dins vint dies pac, o sauenga ab lo querelador, o creador, e si passats los vint dies no ho haura fet, q d aqui auāt proceesca lo veguer, e lo official nostre contra lo home, e los homens, axi com es acostumat esser proceit, sens altra citatio que de aqui auāt no hajes a fer al

senyor, ne al home, e q en vna letra puxan amonestar ay tants homes de peu, com se vulla, pus sien de vna senoria, e quel saig no sie pagat sino de vn peatge, per molts quen amonest en vna letra.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxvij.

Nostra cort, o official nostre, ne algun altre de quina conditio sie, no penyora algu, sino era deutor, o fermança, si doncs fadiga de dret no era atrobada en la cort, o loc de hon seria.

III. ALFONS terç en la Cort de Mōt-blanc, Any M. CCG. xxxiiij. Cap. xxxiiij.

S tatuim, que si los veguers, a instantia de creadors, per executio faedora amonestarā en locs de Prelats, d personas ecclesiasticas, de rics homens, de cauallers, ciutadans, e de homens de vilas qui iurisdiccio hā en aquells, los senyors dels dits locs, o los balles lurs, o loctinents, o cort, que a aquells demunt dits creadors façan per los deutors de aquells locs satisfer, e los senyors dels dits locs, o los balles dells, o loctinents, o corts haurā certificat clarāmēt los dits veguers dintre lo tēps a ells assignat, que lo deutor, o deutors no han bens alguns mobles, o immobles, o deutes en los quals puxa esser feta la executio demūt dita, que los veguers demunt dits en aqll cas no puxan dar licentia de penyorar los locs demunt dits, si doncs los creadors

creadors deuant los dits veguers no prouaran, que los dits deutors han bens en los locs desusdits, o en termens de aquells, la qual cosa prouada legudamēt, puxa esser donada cōtra los locs demunt dits per los dits veguers licentia de penyorar.

V. FERRANDO segon en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxiiij. Cap. xxxviiiij.

Sobre las marchas, que souint se introdueixen ordenam, e statuim ab la present constitutio, que de vns locs Reyals, a altres locs Reyals dins lo Principat de Cathalunya no puga esser dada, o declarada marcha, e q en los locs hō se pora declarar dita marcha, apres q fera presentada la primera letra de la requesta, dins vn any primer seguent inclusiuamēt, haja esser donada sentētia, o declaratio sobredita marcha: altrāmēt, si dins dit any no era declarat, q dita instātia de marcha sie extincta, e perempta: e que las constitutions sobreditas marchas disponēs sien inuiolablement obseruadas.

VI. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lxiiij.

PER obuiar a alguns abusos qui en temps passat se son seguits, en judicar marchas en casos que no hauian loc, perço statuim, que de aci auant marchas no pugan declarar, ni judicar sens cōsell, e vot de dos juristas, o almenys de vn jurista.

VII. PHILIP Princep y Loctinent general de Carles, en la segona Cort de Montso, Any M. D. Liiij. Cap. de Cort xxvij.

PER quant per causa de las marchas atorgadas a diuersas personas, los treballadors, pastors, e altra familia estrangera, (sens la qual nos pot viure en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya) fugen, y no gosan habitar en aquells, perço supplica la dita Cort a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, que ningun ferrador, moliner, pastor, treballador, ni mossio de soldada puga esser marchat en dits Principat, ni Comtats, per marcha alguna concedida, ni concedidora, ni en aquelles pugan esser, ni sien comprensos en manera alguna. Piau a sa Alteza.

DE COSAS LITIGIOSAS. TIT. VI.

I. VSATGE. Cum in contentione.

LA cosa en contesta posada, ço es aquella que altre abans que tu ha assajat de demanar, si rasonablement la podia pēdre, no sie licit donarla, ni vendre, ni en algun loc transportar.

I. P E R E segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiiij. Cap. Lv. Ff Nos,

NOS, o los fills, o successors nostres no comprem, ne cōprar façam, ne per algun altre titol adquiram, o adquirir façam Baronias, castells, vilas, o altres locs posats en contesa, o en litigi, ne per alguna altra manera las actions de la cosa en contesa, o en litigi posada comprem, ne per algun altre titol adquiram.

II. PHILIP Princep, y Loctinēt general de Carles en la primera Cort de Mōiso, Any M.D. xxxvij. Cap. xxxviii.

COM algunas vegadas se fie vist, que per mudar lo juy, y preuenir impediments pera la executio de la justitia, se fan lite pendiente donations, y altrās alienations de las cosas litigiosas, en personas priuilegiadas, o altrās, a fi que obtenguda la sententia per l'altra part, hi haja menester discussio ab lo terceren qui es feta la alienatio, perço statuim, y ordenam, que pus se faça fe, y conste en lo proces, que al temps de la lite las ditas cosas alienadas eran posseidas per lo alienant, que la executio de la sententia realment, y de fet, sens citatio alguna, sino en cas que apparegues a la Reyal Audientia, se hagues de citar aquell en qui es feta la alienatio, o altramet posseesca, o detinga las cosas litigiosas, se faça, y se haja de fer, no obstant qualseuol exceptions, ni drets que per aquells se opposassen, los quals los sien saluos, feta la executio, y abans en res no sien oits, y

en cas sien citats com es dit, los terminis sien precisos, y peremptoris, axi a las parts, com als jutges, com es dit, y ordenat en los altercats, y prouisiōs de las exceptions impedints litis ingressum.

DE FERMANÇAS. TIT. VII.

I. VSATGE. Si ille qui pliuim.

SI aquell qui haura feta fermāça no volra attendre la fe que prome sa haura, se le gut a aquella qui mētut haura, quel destrēga, el penyora tots dies en pau, e en treua, axi empero, que li faça amesurat destret, e prena couinent penyora: car no es just pendre grās penyoras per pocs deutes. Empero, si aquell qui haura feta fermāça attendra sa fe, e pagaral deute de ço del seu, aquell qui l mes en fermāça, e no lon volra gitar, se forçat de pagar li en doble tot lo dan que per la fermança li sera vengut.

DE EMANCIPATIONS DE FILLS. TIT. VIII.

I. PERE terç en la Cort de Perpinya, Any M.CCC. Lj. Cap. xvj.

Statuim

STatuim encara, e sancim, que si fill, o filla, net, o neta, o qualsque altres descendents en potestat del pare, o del aui, o de qualseuol altres ascendants constituits, en matrimoni se collocaran, de, e ab voluntat del pare, o del aui, o de altres en potestat dels quals seran, sien hauts encontinent ipso facto per emancipats, e totas cosas puxan entre vius, e en darrera voluntat fer, que fill emancipat pot, encara si ab lo pare, o ab lo aui, o ab altre en potestat del qual sera, en vn mateix alberc romanga, o stiga, car per sola collocatio del matrimoni, de, e ab consentiment del pare, o aui per paraulas d present feta, lo fill, o altre descendent del vincle de la potestat paternal volem esser deliurat, jatsie, que carnal copula de aquen no sie estada subseguida.

DE DONATIONS. TIT. VIII.

I. VSATGE. Autoritate & rogatu lo j.

PER autoritat, e precis d tots lurs nobles, e magnats constituir en los sobredits Princeps Ramō, e Adalmus, que tot do estiga ferm, e durablement, ajustants a ço, que si negu volia do-

nar a son fill, o a sa filla, castell, o honor, o alguna possessio, o nagueix a son net, o a sa neta, ab tal raho, que tot quant donat li haura tenga tots los dies de la sua vida, e apres son obte que romanga a aquell a qui donat ho haura, aytal fermetat hi coe ajustar, que apres aço no puxa mudar daltra guisa sa voluntat, aço es a saber, quel reba per son home de mans comanant, o li do postat del castell, o li coman lo castlan del castell, e aquells qui han per ell la honor que li dara, o faça lo dit castell, o la honor a ell adquirir del senyor, per ma de qui haura lo castell, o la honor. E si fara totas aqstas cosas, o vna de aquestras, de aqui auant no puxa mudar sa voluntat, si aquell do es fet a dret, o altra raho no ho empatxara: car drets, e leys atorgan, lo pare fer be a son fill, e a son net, donant, e millorant a ell de sa honor: e es acostumat aço fer, auengadas en present, auengadas en amagat per temor dels altres fills, o de senyors, o de parents, o de amics. E perço los ja dits Princeps, e tota lur Cort ab sana intentio ho loaren, e loant constituiren la sobredita teneo, ço es ho menatge, e postat de castell, o comāda de castlan, e acapte de senyor, obtenir aytal fermetat en totas cosas, que de aqui auant, per neguna fraudulent calliditat no puxa esser subuertida, ne per null enginy puxa esser mudada. E per aquesta manera, e per aquest orde puxa lo pare, o laui millorar son fill, o sa filla, o encara son net, o sa neta.

Ff 2 VSAT.

II. VSATGE. Possunt etiam.

POden encara los Princesps, els Magnats, ols cauallers donar lurs honors aquis volran, çoes-afaber aquella honor q̄ per dret speran q̄ los pot venir en obertura, apres la mort daquells qui la honor posseexen, mas apres no poden mudar lur volutat, si lo aaptador era ja lur hom de mans comanat, ol haviẽ rebut a home per aquell do, car aço fera a ell aytal tenedo, que sil senyor negara hauer donat a ell aquella honor, bastar li ha auerament, axi com faria, si ja hajes tenguda la dita honor, car moltras vegadas aqueft do es fet en rescost amagadament, perço los sobrèdits Princesps donaren tots temps auerament a aytal do.

I. CONSVETVT de Cathalunya.

SI algu dona tot quant ha en sos bens a son fill, o filla, o a altra qualseuol persona, e apres lo donador ha fill de aquella muller que ja hauia, o de altra que apres haura presa, lo fill, o filla que apres naxera, e encara aquell qui era nat quant lo pare feu a altre la donatio, apres la mort del pare pot reuocar de la dita donatio, fins a compliment de la sua legitima, no obstant que aquell al qual lo pare feu la donatio tenga la possessio.

I. FERRANDO segõ en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij.

C p. xxxj.

PER tolre fraus que souint se cometẽ en las donations ques fan, ab consentiment, e approbatio de la present Cort statuim, e ordenam, que qualseuol donations vniuersals, o de la major part del patrimoni, o que excedissen cinc cents florins, ques faran, hajan esser scritas en las corts dels ordinaris, en lo cap de la vegueria hon ditas donations se faran, scriuint lo die que ditas donations se continuaran en dit libre, qui sie intitulat *de donations, e heretaments*, ab vna rubrica continent los noms, e cognoms dels donadors, e donataris, e del notari qui haura testificada la donatio: e sino seran continuadas tals donations deu dies ans del preftic, o contracte, no prẽjudiquen, ne pugan prejudicar a creedors censalistas, ne altres qui tingan lurs credits ab cartas, o albarans, encara que sien posteriors. Empero no sien entesas en la present, donations ques fan per contẽplatio de matrimoni, cõtinueadas en los capitols matrimonials, si aq̄ll sortira son effecte. E si las ditas donatiõs se farã entre vassalls de algũs Barõs, o dẽ ecclesiastics, o dẽ altres hauẽts iurisdiction, e dins los termès de la iurisdiction de aquells, q̄ aq̄llas hajã esser registradas, e continuadas en las scriuanias de las vilas, e locs de hon sera domiciliat lo donador: e si tals donatiõs seran fetas per los dits Barõs, o altres hauẽts iurisdiction, aq̄llas hajã esser registradas, e cõtinueadas en lo cap de la vegueria de la ciutat, vila, o loc ahõ tẽdra lo donador lo principal domicili. E las ditas donations no hajan força, ni valor en prejudici dels dits creedors censalistas, ni

stas, ni altres qui tingan lurs credits ab carta, o ab albara, sino del die de las continuations de aquellas en auant, e que lo notari per continuar la donatio no haja, ne puga ha-uer, ne exigir sino tres sous per son salari, e en los locs dels ecclesiastics, e Barons sie pagat dit salari, a arbitre dels senyors.

DE REVOCAR DONATIONS. TIT. X.

I. ALFONS segõ en la Cort de Montso, Any M. CC. Lxxviiiij. Cap. xxxiiij.

COM nos hajam rebut en nostra jouẽtut nostre Regne, e no hajan haut consellers profitosos a nos, ne a la terra nostra, e hajam molt deguastat, e donat del nostre Regne, en tant que aquellas cosas que hauem donadas fan part del Regne, als vns per violentia, e als altres per frau, als altres per engan, o per jouentut, que nos siam restituits de todas las rendas, axi com castells, vilas, e masos, e villers, e terras, e molins, e forns, e banys, e iurisdiction, e de todas otras cosas que pertangan al nostre Regne, e a la nostra terra, que son immobles, o seents, que hajam donadas, venudas, empenyoradas, stablidas, atorgadas, o enfrãquidas, o permutadas, o en altra manera alienadas, despuy q̄ lo dit senyor Rey en Pere de Alta memoria pare nostre mori, a algu, o alguns, en axi que encontinent todas

aquellas cosas soltament nos sien restituidas: car nos las cosas demuntadas reuocam, e volem que sien casfas, e vanas, nos empero pagants, e retents lo preu que en veritat se pogues monstrar per testimonis leylals, quens sie estat donat, e pagat, e nos restituints los serueys qui en veritat poran esser mõstrats per aquella causa per aquells esser fets, e retre encara lo preu q̄ la scriuania nostra ne hagues haut, e retent encara ço que hajessẽ pres per raho de cãbi. Empero si algu, o alguns porã monstrar al consella nos donat en aquesta Cort per los Aragonesos, e Cathalãs, que allo de nos hajessẽ per justa raho, o per seruey, o per otras cosas, que aquell consell nostre puxa, e deja restituir a ells aquellas cosas quels fossen vijares esser justas dẽ restituir, axi que no partescan de Montso, entro que de aquellas personas que ara hic son, las ditas cosas sien fetas, e espatxadas, e los altres, qui no hic son, q̄ sien citats que vengan, e que determinen dins breu temps, la hon nos siam, seguent ells empero la nostra Cort: empero no entenẽ en aquesta reuocatio nostra ninguna cosa q̄ nos hajam restituida, e la qual lo senyor Rey en Iacme auĩ nostre, e lo senyor Rey en Pere de bona memoria pare nostre hajessẽ presa de negu per força, o atort, car aquella restitutio molt nos plau, e aquella acceptam.

DE LA VNIO DEL
REGNE DE MALLORCAS
AB SAS ILLAS, Y DE LA
CIVTAT DE TORTOSA,
ALA CORONA RE
YAL. TIT. XI.

I. ALFONS segon en la Cort de Mōtō,
Any M. CC. Lxxxviiiij.
Cap. xxxij.

Ordenā, e statuim, que null temps lo Regne, e Illas de Mallorca, d'Yuiça, e de Menorcas siē diuifas, ne puxan esser diuifos, ne alienats, ne dats a feu, ne apropietat, per venda, per cambi, ne per absolutio, ne per fill, ne per filla, ne per alguna altra manera, de la senyoria de Cathalunya, e de Arago, ans per tots temps sien ensemps, e romāgan en senyoria nostra.

II. IACME segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxij.
Cap. xxxij.

Ordenam, e statuim, que null temps lo Regne, e las Illas de Mallorca, de Yuiça, e d' Menorcas, e las otras Illas subjacents al dit Regne no sien departidas, ni alienadas, nis puxan departir, ni alienar, ne donar a feu, ni a propietat, per venda, per cambi, per absolutio, ne per fill, ne per filla, ne per alguna altra raho que dir, ne anomenar se puxa, de la senyoria de Cathalunya, e dels dits Regnes de Arago, e de Valentia, ne del Comtat de

Barcelona: ans prometem per nos, e per tots los successors, e hereus nostres presents, e esdeuenidors, que nos, o aquells hereus, o successors nostres no departirem, ni departir farem, ni consentirem, ni permetrem lo dit Regne de Mallorca, e Illas de Yuiça, e d' Menorcas, e las otras Illas subjacents a aquell Regne, ne en tot, ne en partida, dels Regnes d' Arago, e de Valentia, e del Comtat de Barcelona: ans volem, e atorgā, que per tots temps lo dit Regne de Mallorca, e las Illas demunt ditas sien ensemps conjunctas als dits Regnes de Arago, e de Valētia, e al Comtat de Barcelona, sens mija, e sens algun entreuall: en axi çoesafaber, que alguna persona no puxa lo dit Regne, ne Illas demunt ditas en tot, ne en partida per nos, o hereus, o successors nostres tenir en feu honrat, o en altra manera: ans Rey de Arago, e de Valētia, e Comte de Barcelona per tots tēps tēga corporal mēt, e cors, a cors, e apropiadament a si mateix lo dit Regne de Mallorca, e las Illas subjacents anomenadas.

III. ELEONOR Cōsort, y Lo dñinent general de Pere terç, en la Cort de Tortosa, Any M. CCC.
Lxv. Cap. v.

Derrera ment, com no sie licit los membres departirse del cap, e la ciutat de Tortosa sie mēbre notable, e insigne del Comtat de Barcelona, e del Principat de Cathalunya, perço ab la present nostra constitutio per tots temps valedora statuim, e sancim, que nunca

ca la dita ciutat de aquells Comtat, e Principat puxa esser separada, ans a ells tots temps romanga vniada, ensemps e afixa, loants, aprobants, ratificants, e confirmants a la vniuersitat, ciutadans, e habitants de la ciutat de Tortosa qualseuol priuilegis, e concessions en temps passat de las cosas deuscritas a ells fetas: e encara ordenam, que la dita ciutat de Tortosa, ensemps ab la jurisdicctio, castell, e terme de aquella en negun temps per lo senyor Rey, o successors seus puxa de la Corona Reyal, ne del Comtat de Barcelona, e Principat de Cathalunya esser diuifsa, segregada, o en alguna manera separada, ans de present la dita ciutat, e castells seus, ab tota jurisdicctio de aquella ciutat, e termens seus, ab vincle indissoluble ajustam, affigim, vnim, e incorporam al dit Comtat de Barcelona, e Principat de Cathalunya, prometents en fe del senyor Rey, e nostra, e en virtut del jurament per nos deus prestat, que la dita ciutat ab sos termens, e total jurif-

dicctio sua de aqui auant de la dita Corona, o Comtat nunca sera segregada, separada, o diuifsa, o alienada per qualseuol manera, ne lo señor Rey, o sos successors la puxan segreggar, separar, o diuifir, ni alienar, o per qualseuol altra manera transportar en fill, o en fills, filla, o fillas, o mullers, ne en neguna altra persona ecclesiastica, o seglar, o altra, per manera de donatio, venditio, infeudatio, permutatio, empenyora ment, o per manera de reenas, ne per qualseuol altre titol d' alienatio, lo qual dir, nomenar, o cogitar se puxa, a imperpetuum, o a temps, del dit Comtat de Barcelona, e Principat de Cathalunya, encara que extrema necessitat fos, os digues esser profit, e encara ques digues esser restauratio dels Regnes, e terras del dit senyor Rey, o en altra manera, ans volē, statuim, e sancim, que quisuulla sie Rey de Arago, e Comte de Barcelona, sie, e haja esser senyor de la dita ciutat de Tortosa, e del castell, e termens de aquella.

Ff 4 LIB. 9.

LIBRE NOVE DE LAS CONSTITVTIONS DE CATHALVNYA.

DE ACCVSATIONS,
DENVTIATIONS, INQVI-
SITIONS. Y ORDE DE
IVYS CRIMINALS.
TIT. I.

I. VSATGE. Per scripturam.

PER scriptura ac-
cusatio de negu
no sie presa, mas
ab sa propria veu
accus, si legitti-
ma, o cōdigna es
la persona del ac-
cusador, e present aquell que desija
accusar, car negu absent no pot esser
accusat, ne accusar.

II. VSATGE. De compositione.

DE la compositio de tots ho-
mens qui serā morts, los fills,
o los proïsmes als quals se es-
guarda legitima successio de pēdre
la heretat, podē accusar lo culpable,
o lo homeyer, e indubidamēt ha-
jan poder de perseguirlo, e si ho fa-
ran, hajan la compositio del homici-
di, axi com jutjat los sera, segons las
leys, e segons las costumas de aque-
sta terra.

III. VSATGE. Verè iudex.

VERament denunciador no sera
de altra guisa, si ço que denū-
tiara no trau a ver per sagra-
ment, o per batalla, o per judici de
aygua calda, o freda.

I. ALFONS terç en la Cort de Mont-
blanc, Any M. CCC. xxxij.
Cap. xxviii.

ORDenā, e statuim, que inquisi-
tio no puxa esser feta p nos, o
per la Illustre Reyna muller
nostra, o per lo Inclit Infant en Pere
Primogenit, e general Procurador
nostre, o per oficials nostres, o de
ells, contra algun qui morra, o bens
seus, sino en crims de heretgia, o de
lesa Majestat, o de falsa moneda, e d
aquells qui portan cosas vedadas en
las parts de Egipte: e encara en los
casos de crim de lesa Majestat, o de
falsa moneda no puxa esser feta la
dita inquisitio, si dōcs dins tres anys
cōptadors apres mort de aquell, dels
bens del qual sera feta demanda, no
sera començada.

II. PERE terç en la quarta Cort de Bar-
celona, Any M. CCC. Lxxxij.
Cap. de Cort vj.

COM en molts, e diuersos locs
insignes de Cathalunya, di-
uerfas vegadas als notaris de
aquells

aquells locs, e en offici de notaria, e
per cōseguēt a la cosa publica, per di-
uersos cōmissaris, e oficials nostres,
no per clā, ni per instātia quē hajes-
sen de algūs, ne per zel de be public,
mas per propi mouimēt, e per extor-
sio siē estadas fetas inquisitiōs, e grās
vexations, per raho de la constitutio
de Perpinya, que comēça, a o *orrera la
desidia, &c.* e sen sie seguida grā noui-
tat a la cosa publica en ocupar los
capbreus, e regonexer per commis-
saris, e oficials los dels cōtractes de
las gents, e aço sapia a inquisitio ge-
neral, que placia a vos senyor, decla-
rant en aço lo dit capitol, prouehir
per tolre vexations, e per be public,
que per la dita cōstitutio, si sera ser-
uada, o no sera seruada, de aqui auant
nos puxa fer alguna inquisitio, pro-
ces, ne punitio, sino solamēt a clam,
o instātia de part que pretēgues in-
teres, o dan propi, e per las cartas, o
carta solamēt de aquell, o de aquells
qui farian clam, o instantia, com vos
senyor no hajats acostumat, ni fos
cosa couinent de fer per propi mo-
uiment inquisitio de las altras cōsti-
tutiōs, e capitols de Cort, si son ser-
uadas per quiscun offici, o per quiscū
stament de gents, ne per quiscū
singular. Plau al senyor Rey, q romanēt la constitutio en sa força, no
sen puxa inquirir, ni punir, sino a in-
stātia d part pretenēt propi interes.

III. FERRANDO primer en la Cort
de Barcelona, Any M. CCCC. xij.
Cap. xxvii.

VOlents los nostres sotsmesos
de calumpnias, e de injusti-

tias, e molestias, ab las quals mol-
tas vegadas per las cosas de jus scritas
forment son affligits, segōs se coue
releuar, ab aquest nostre edicte pro-
ueim, q enquesta, o aprisia per pro-
pri offici, o a instantia del procura-
dor fiscal començada, o rebuda per
qualseuol jutge, no sie publicada, en-
troque per lo aduocat fiscal de aqlla
statio hon sera rebuda la dita enque-
sta, si eregoneguda, e plenamēt vista:
la qual regonexença lo dit aduocat
haja fer dins terme competent a ell
statuit per lo jutge, segōs la qualitat
del negoci, e granea del proces, la
qual enquesta vista, si per las cosas
cōtengudas en aquella sera vist al dit
aduocat, que si donadas deffensions,
lo proces romania en lo punct en q
lauors es, seria prouat plenament, o
mig plenament, o que deaquen insur-
gescan indicis de presumptio, o al-
menys argumēts que dejesen mou-
re lo jutge a proceir auant, lauors lo
dit aduocat faça tantost publicar la
enquesta, e forme la demāda contra
lo delat del crim, dins lo temps per
la constitutio de Cathalunya en la
present Cort statuit. Mas si per lo
proces las cosas desusdidas al aduo-
cat fiscal no son vistas insurgir, la-
uors no forme libell, ne soffira quey
sie mes auant proceit, mas reseruada
la enquesta, si lo delat es pres en lo
carcer, o comanat a fermāças, lo jut-
ge faça lo tantost deliurar, e si lo dit
jutge, e lo aduocat fiscal contra aço
faran, e negligents en las ditas cosas
seran, o remissos, aquell qui culpable
sera trobat, per cascuna vegada de
pena de x. liuras sie ferit.

Ff 5 Maria

III. MARIA Confort y Loctinent general de Alfons quart en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xxij. Cap. xxij.

PRouem, ordenam, e statum, q̄ si, e quant a instantia del theforer, o procuradors fiscals, o de qualseuol altra persona, o per propri motiu per lo senyor Rey, o son Primogenit Governador, Portant veus, o per altre qualseuol official ha uent poder, sera scrit, o manat a algu official ordinari, que trameta lo proces de algun delat al dit senyor, o a altres desusdits, e inhibit, que en lo mig no proceesca alguna cosa cõtra lo dit delat, que si dins dos mesos apres dels dits manaments, e inhibitio, o presentatio de la letra, o rescrit peraço emanadas, lo dit senyor, o altre dels desusdits aço manat, o inhibint no haura rescrita sa intentio al dit ordinari a qui es estat scrit, manat, o inhibit, passats los dits dos mesos, lo dit official ordinari puga, e sie tengut proceir en la causa del dit delat per justitia, segons que fer podia, e era tẽgut ans de la presentatio de tal rescrit, manament, e inhibitio, algũ de aquells, o aquella no contrastant, volent la present constitutio comprehendre las causas ara pendants.

V. FERRANDO segõ en la primera Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxj. Cap. v.

MES statum, e ordenam, que si algun delat sera pres per crim que prouat no mereques pena corporal, sie donat a man-

leuta y donea, e si merexera pena corporal, e lo delictẽ sera comes dins Cathalunya, volem, que dins vint y cinc dies apres que sera en la preso, se haja a fortificar, e instruir la enquesta, e passats los vint y cinc dies se haja a publicar al dit delat dins cinc dies, si sera vist ques dega publicar, e si lo delictẽ se pretendra esser comes fora de Cathalunya, es dira esser comes en Arago, o Valentia, Mallorcas, Menorca, o Yuiça, la dita enquesta se haja de instruir dins trẽta dies, e si sera en Sicilia, o Sardenya, o altres parts longincas per mar, o per terra, se haja instruir dins quatre mesos, haguda informatio saltim semiplena, que lo crim es comes per lo delat en las ditas parts: e si dins lo dit temps no sera fortificada, e publicada la dita enquesta, o sera vist no deures publicar, q̄ sie relaxat lo delat, o donat a manleuta.

VI. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xxx.

STatum, e ordenam de approbatio, e consentiment de la present Cort, que en las depositiõs dels delats, si los dits delats ho demanarã, hajan esser los dos jutges de cort, saluat just impediment.

VII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxj.

COM fins aci sie vist, que las depositiõs dels delats son rebudas per joues, e força ni ha de ignorants, e pera tal exercici insuffi-

sufficients, perço prouem, e ordenam, que de aqui auant las deposicions dels delats, e del testimonis en causas criminals axi d'offensas, com de deffensas, sien presas per notaris Reyals, qui hajan almenys edat de vint y quatre anys.

VIII. LO MATEIX en la Cort de Mõtso, Any M. D. x. Cap. de Cort viij.

COM en los vostres Comtats de Rossello, e Cerdanya se serue de algun tẽps ença practica no deguda, ans contraria a dret, e a leys de la patria del vostre Principat de Cathalunya, e dits Comtats, que lo Portant veus de general Governador en los dits Comtats tramet souint a pendre inquisition vn notari, ab vn porter en diuersos locs Reyals, e de Barons dels dits Comtats; e aquellas se rete enuers si, e es vist esser fet contra constitutions de Cathalunya, e aliàs indegudament, perço supplica la present Cort a vostra gran Excellẽtia, li placia ab acte de Cort prouoir, que tollẽt los abusos sobre aço comesos, sie manat, e inhibit al dit Portant veus de Governador qui ara es, e per temps sera en los dits Comtats, que no trameta, ni permeta, que notaris, ni porters sens presentia del dit Portant veus de Governador, o altre official Reyal aqui es permes, façan inquisition de crims. Plau al senyor Rey.

VIII. PHILIP Princep, y Loctinẽt general de Carles en la primera Cort de Mõtso, Any M. D. xxxvij. Cap. xxxvij.

STatum, e ordenam, que de aci auant quant se faran las relatiõs dels processos criminals, axi de regalias, cõ de ordinari per los jutges de cort, si parra al Loctinent general, hi hajan de ser presents tantolament lo scriua qui haura entreuingut en dit proces, e los dos procuradors fiscals, o almanco algu dells, aquell qui haura entreuingut en la instructio del dit proces, y lo aduocat del reo, o altra persona per ell nomenadora, peraque si dit relador se obmetra alguna cosa, la qual a ells sels recordas, ho hajan de dir, e que per aço dit relador ne hoja sententia de excommunicatio.

X. LO MATEIX en dita Cort Cap. L.

STatum, e ordenam, que en causas criminals, axi en offenses, com en deffensas, hauentse de rebre testimonis en lo loc hont residira la Reyal Audiẽtia, se hajã de interrogar per lo jutge de cort, o per altre doctor del Reyal Cõsell al qual sera comes, y present aquell, sino que fos ocupat per altre exercici de son offici, encarregantne sobre aço sa cõscientia, e se haja de scriure lo que testificara lo testimoni, y en la Audiencia dels Portant veus de Governador general en los dits Principat, y Comtats per los assessors: y sis rebran per algutzirs, o cõmissaris fora del loc hont residira dita Reyal Audiencia, o dels dits Portants veus de Governador en son cas, per los dits commissaris, interrogant ells los testimonis, y alsistint a tota la depositio, y en

tio, y en las corts dels ordinarijs Re-
yals, per lo jutge, o assessor: e que del
testimoni qui sera estat pres de jura-
ment per dir la veritat, se haja de cō-
tinuar en escrits la depositio integra,
y qual seuol notari qui altrament pē-
dra depositiōs de testimonis en cri-
minal, os diga ad futuram rei memo-
riam, o aliàs, sie punit de fals a arbi-
tre del judicant, y tals depositiōs no
façan fe.

XI. LO MATEIX en la segona Cort
de Montso, Any M. D. Liiij.
Cap. vij.

STatuim, y ordenam, que tots
temps que per la mateixa en-
questa, o altrament apparra de
la culpa del acusador, que a instan-
tia del fisc, o altra instantia legitima
contra lo primer acusador se pugua,
o haja de proceir, cō si per ell, o per
sa accusatio no fos estada dita causa
preuinguda.

XII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. viiiij.

AXI mateix statuim, e ordenā,
q̄ las causas de qual seuol per-
sonas qui sie impetits d̄ furts,
latrocinis, de ser ruffians, jugadors,
affrōtadors, receptors de furts, y va-
gabundos, o de altres semblants de-
lictes, los merits de las quals no me-
rescan pena de mort natural, o mu-
tilatio d̄ membre, encara que meref-
can leuar las orellas, sien expedidas,
conclofas, e determenadas per lo jut-
ge, o jutges de cort a qui sera come-
sa la causa, feta paraula, e conclusio

seguida en lo Reyat Consell del cri-
minal.

XIII. PHILIP en la Cort de Barcelo-
na, Any M. D. Lxiiij.
Cap. iiiiij.

PER quāt podē occorrer molts
casos, en los quals se haura de
proceir a pendre informatio
del delictē promptament, y tambe
y ha algunas causas criminals ver-
bals, e que sens proces se poden expe-
dir, statuim, e ordenam ab loatio, y
approbatio de la present Cort, que
ditas informatiōs, y enquestas se ha-
jan a rebre per hu dels dos doctōrs
del Consell criminal q̄ derrerament
entraran, y seran admesos en dit Cō-
sell, y apres en lo primer consell quis-
tindra, haja lo dit doctōr a fer rela-
tio del cas, y de la enquesta, y alli ha-
ja de ser comesa à hu dels vuyt do-
ctōrs per lo Vicicanceller, o en son
cas Regent la Cācellaria, o Presidēt
del dit Cōsell criminal, y per lo sem-
blant los dits dos doctōrs mes nous
hajan de coneixer de las causas ver-
bals criminals, que no necessitan de
proces, y son de poc moment, com
vuy fan los jutges de cort.

XIIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xi.

ENcaraque per constitutio feta
per nos en la Cort celebrada
en la vila de Montso en lo any
M. D. xxxvij. capitol sinquāta, co-
mençant. *Statuim, y ordenam que en causas
criminals, &c.* sie statut, y ordenat, q̄
hauēt se de rebre testimonis en cau-
sas cri-

fas criminals, axi en offensa, com en
deffensa, en lo loc hont residira la
Regia Audiētia, se hajan de interro-
gar per lo jutge de cort, o altre do-
ctōr del Reyat Consell al qual sie co-
mes, y present aquell, sino que fos
occupat per altre exercici de son of-
fici, pero per quant de la dita consti-
tutio, segons la mente perque fonc
feta, se ha molt abusat per lo passat,
y attento que nos som estats seruits
ab loatio, y approbatio de la present
Cort de crear, y eregir en aquest no-
stre Principat nou Cōsell Reyat, per
los negocis, y causas criminals, per
hon poran ab major cōmoditat en-
tendre en lo examē dels testimonis,
e interrogatio del reo, de las quals
dos cosas dependeix tota la justitia
del proces, y de comanar ho als no-
tarijs pot succeir grandissim dany, y
prejudici a la justitia, y offuscar se la
veritat, perço ab approbatio, y con-
sentimet de la present Cort statuim,
y ordenam, declarant la dita consti-
tutio, y ajustant a ella, que en ningun
manera lo notari pugua interrogar
al reo, ni als testimonis tāt de offen-
sa, com de deffensa, ni exigir los de-
positiōs algunas, encara que sie ab
absistētia, o presentia del relador de
la causa, ans en tot cas lo dit relador
haja de interrogar axi al reo, com als
testimonis, y lo notari no pugua scriu-
re, sino lo que la part, y los testimo-
nis, precedent interrogatio del rela-
dor, deposaran, y si lo cōtrari era fet,
a tals depositiōs axi de la part, com
dels testimonis, ni a la depositio del
reo, no sie donada fe alguna, y lo no-
tari ipso facto cayga en priuatio, e
inhabilitatio de son offici, y lo rela-

dor qui ho permetra, que lo notari
interrogue, sie punit com a contra-
faent a constitutio, y que los ordina-
ris Reyals, o sos successors hajan de
seruar lo mateix.

DE MALDIENTS, Y
BLASPHEMANTS DE DEV,
DE LA VERGE MARIA,
Y DELS SANCTS.
TIT. II.

I. ALFONS segon en la Cort de Mōtso
Any M. CC. Lxxxviiiij.
Cap. xxx.

ORdenā, e statuim,
que algū hom no
diga mal d̄ Deu,
ne d̄ nostra dona
sancta Maria, ne
d̄ algū altre sanct,
o sancta, e qui ho
fara, si es caualler, o fill de caualler, o
ciutada, o bon hom de vila, pac vint
sous, e si es altre hom, pac deu sous, e
si pagar nols pot, prena deu açots en
la plaça: e la pena demunt dita sie gua-
ñada al senyor del loc hon ho dira,
e de aquells encara, que de aytals pe-
nas, o de semblants han vsat, e a costu-
mat de hauer, o rebre part.

II. PERE terç en la Cort de Mont-
so, Any M. CCC. Lxiiij.
Cap. x.

QVI paraulas nefandissimas,
Deu omnipotent, e la be-
nauenturada verge Maria, e
la sua virginitat tocants, e los sancts,
e las sanctas de deu, dira, si ab propo-
sit ho dira, sens speranza de alguna
venia,

venia, o perdo que muyra, si en joc, baralla, o en altra manera per ira, o per cas ho dira, portant per mig de la lengua vna verga de ferro sie sco bat.

III. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC. xiiij. Cap. j.

ENuers la honor, y reuerētia de nostre senyor Deu, e de nostra dona sancta Maria gloriosa verge mare sua, e de tots los sancts, e sanctas de Paradis humilment, e deuota entenents, e ab sobiran voler, e studi squiuants, e del tot foragitants los illicits, e detestables juraments, ja per lo Rey Alfons en la Cort d̄ Montso, e lo Rey en Pere auí nostre en la sua Cort de la dita vila de Montso, ab ordinatiōs en las ditas Corts fetas dampnats, e reprobats, las propditas ordinations ab la present constitutio, de assentimēt, e approbatio de tota la present Cort de nostra certa scientia confirmam, e de nou fem, e atorgam, volēts, statuints, e manāts, aquellas per tots tēps inuiolablemēt esser obseruadas. Proueit, e encara ordenat en major obseruatio de las ditas cosas, que los officials ordinaris de las ciutats, vilas, e locs de Cathalunya, en lo principi de lur regiment sien tenguts jurar, e juren specialment seruar ab acabament totas, e sengles cosas desus, e de jus contentengudas: sien encara tinguts cascun any, dins vuyt dies ans de la Natiuitat de nostre senyor Deu, las ditas cōstitutions, e la present per tots los locs acostumats de lurs iurisdicciōs,

e districtes ab veu de crida fer publicar, a si q̄ per algu en alguna manera nos puxa ignoratia allegar: proueint encara, q̄ si los dits officials en las cosas sobreditas, o en alguna de aq̄llas exequidoras negligents seran trobats, incorregan sens tota remissio pena de priuatio de lurs officis.

DE SACRILEGI. TIT. III.

I. VSATGE. Quicunq; subdicanum.

QVISQVI ociura subdiaca, tres cents sous compona, qui diaca, quatre cents sous, qui preuere ociura, sis cents sous, qui monge ociura, quatre cents sous compona, e culpable sie jutjat, qui Bisbe, noucents sous.

DE CRIM DE SODOMIA. TIT. IIII.

I. PHILIP en la Cort de Montso, Any M.D.Lxxxv. Cap. Cxiiij.

PER quant lo crim nefando de Sodomia es enormissim deuant Deu, y tots los faels Christians, y per breu particular impetrat per lo Emperador don Carles de immortal memoria pare nostre, esta comesa la conexensa, y castic en los Regnes de la Corona de Arago als Inquisidors de la heretica, y apostatica prauedat,

prauedat, acumulatiue empero ab los jutges ordinaris, o als qui de ells en la causa preuenen, statuum, y ordenam ab loatio, y approbatio dels tres braços, que preuenint en la coneixensa los dits Inquisidors, y sentse lo proces per los dits Inquisidors contra algu pres per ells per lo dit crim, axi en la deffensa, com en la offensa ab interuentio de vn doctor del Rey al Consell, y proceint en dit cas, com se proceix en dits casos ordinaris fora del crim d̄ heretgia, ab publicatio del nom, y cognom dels testimonis, y donantse sententia contra lo tal criminos ab vot, y parer decisiu d̄ aquell doctor, y de altres del dit Rey al Consell que per nos seran nomenats en cōsultors del sanct officio, per lo qual se haja de fer relaxatio al braç secular, sie la tal sententia executada, sens hauerse de fer nou proces, ni recēfir los testimonis, per que lo tal criminos sie punit, y castigat segons sos meritis, y no se faça lo que vuy los Inquisidors fan, que los reos de tāt enorme crim condempnan a galera tantfolament, per no hauer de fer la relaxatio al braç secular, de hon se segueixen molts inconvenients, que per la vilesa, y enormitat del crim nos poden explicar.

DE HOMICIDIS. TIT. V.

I. VSATGE. Si quis de homicidio.

SI algu de homicidi sera prouat, o conuençut, venga en ma dels proïsmes del hō mort, e del señor

dells sino volra fer dret, o no pora, a ferne lur voluntat sens mort.

I. P E R E terç en la Cort de Perpinya, Any M.CCC.Lj. Cap. xv.

PArt aço ordenam, e statuum, que algu qui de homey, diffinitio, o remissio de nos, o de altre daquen hauent potestat rebra, no puxa tornar, o esser, o estar en loc hōllo mort estaua, dins sine anys, del temps de la remissio obtenguda comptadors, si doncs no ha feta cōpositio, o auinença ab los fills, o cofins pus proïsmes del mort. Si empero lo homey en batalla sera perpetrat, lauors lo reebent la diffinitio, o remissio de aytal homey, de entrar en lo dit loc pera dos anys tantfolament volem abstenir, si doncs ans ab la part no sera auengut, o haura composat, segons que demūt es dit: e si lo contrari per algun daquí auāt sera assejat, la diffinitio, o remissio del homey, ab deliberada pensa, o en batalla comes, a ell feta, sie nulla, e va na ipso facto. En aquestas empero cosas no volem esser comprensos, o entesos aquells, que si deffenēt, o en altra manera en casos leguts de dret, homeys se esdeuendra perpetrar.

II. L O M A T E I X en la Cort de Cerueira, Any M.CCC.Lviiiij. Cap. xvj.

PArt aço confirmant la constitutio per nos feta en la Cort d̄ Perpinya, que comença. Part aço ordenam, e statuum, etc. encara en aquella ajustant

ajustant statuum, que la dita constitutio haja loc, e sie seruada en guiatges per nos, o qualque altres de aci auant faedors, com en frau de la dita constitutio aytals guiatges sien vists esser fets.

DE FALSIFICADORS DE MONEDA. TIT. VI.

- I. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap. j.

Primera met statuum, e ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, q falsificadors de moneda no pugan esser composats.

DE CRIM DE FALS. TIT. VII.

- I. VSATGE. Siquis per pecuniam.

SI algu per amor de pecunia, o de amor de son amic, o propinque se perjura, la quarta part de tots sos bes a aquell a qui falsia haura jurada compos, e fer testimoni perda.

- II. VSATGE. Si quis falsum.

SI algu fals testimoni contra son proisme per algun cas haura dit, o fet, aytant de son hauer perda, quant son proisme hajera

perdut, si veritat contra ell testificat hajera dita.

- I. PERE terçen la Cort de Perpinya, Any M. CCC. Lj. Cap. xxxviij.

ATolre materia de falsar safra ordena, e statuum, que qualseuol que de hauer falsat safra sera conuençut, perda lo puny: ajustant, que safra falsat, en poder del falsador, o qualque altre trobat, en tota manera sie cremat.

- II. LOMATEIX en dita Cort Cap. xxxviij.

PER tal que a occasio de perpetrar morts, o nafras sie obuiat, la qual souint dona portament de falsas, efictas barbas, ordenam, que negu no port barba falsa, o ficta, dins, o defora casa, publicamet, o amagada, e qui contrafara, si caualler, o ho de paratge, o ciutada, o ho de vila honrat sera, a exili de deu anys, per sol portament sens speranza de perdo sie condempnat, e si ho de peu sera, perda lo puny: si empero aquell qui aytal barba portara, fara mal a qualseuulla, e de quina conditio se vol sie, de pena de traytio sie punit. Ajustat, que negu barba falsa, o ficta no gos fabricar, e qui contrafara, de pena de perdre lo puny, sens speranza de perdo sie punit.

- III. CARLES en la quarta Cort de Montso, Any M. D. xxxxiij. Cap. xiiij.

PER

PER esser lo crim de fals molt detestable statuum, e ordenam, que los testimonis qui deposaran falsamet en las causas criminalis, axi en offensas, com en deffensas, y en las causas ciuils, axi per lo actor com per lo reo, e qui tals testimonis falsos scientment daran, o produiran actes falsos, si sera en causas criminalis, incorregan en la pena, que incorreria aquell contra qui, o en fauor de qui seran donats dits testimonis falsos, si lo crim fos ver, y prouat, si enpero las causas seran ciuils, incorregan en pena de perdre la causa, e lo testimoni fals de esser li leuat lo puny. E lo qui falsificara actes, sie punit de pena de mort natural.

- III. PHILIP Princep y Loctinent general de Carles, en la primera Cort de Montso, Any M. D. xxxxiij. Cap. xxiiij.

SI algu sera conuençut de hauer fet fals testimoni en informatio de pobretat, sie punit de fals, com per altrs constitutions en los testimonis falsos es statuit.

- V. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. xxvij.

PER quant per la constitutio feta en lo any M. D. xxxxiij. capitol xiiij. començant. Per esser lo crim de fals molt detestable, &c. es imposada pena contra los testimonis falsos qui testificaran axi en causas ciuils, com criminalis, axi tibe en offensa, com deffensa, y contra los qui tals

testimonis falsos scientment daran, statuum, y ordenam ab approbatio, y consentiment de la present Cort, que las penas posadas en dita constitutio se extengan tambe als subornadors, y mediadors dels tals testimonis falsos, encaraque no sien alguna de las parts littigants, ni produint los dits falsos testimonis.

DE ADULTERIS, Y STV PROS, E QVE VILS FEM- BRAS NO ESTIGAN ENTRE BONAS GENTS, NI EN HOSTALS PV BLICS. TIT. VIII.

- I. VSATGE. Si quis virginem.

SI negun violentment corrompra verge, o la prena per muller, si ella, e sos parents ho volen, e li done son axouar, o li don marit de sa valor. Si algu violentment adulterara la fembra qui no es verge, e la empenhara, axi mateix.

- II. VSAGE. Mariti vxores.

LOS marits poden reptar lurs mullers de adulteri, siu saben, o per suspita, e ellas se deuen purgar per lur auagant, per sagrament, e per batalla, si aqui seran manifests indicis, o signes compe-

Gg Mullers

Mullers de ciutadans, e de burgesos, e de nobles balles, per pedō. Mullers de pagefos per caulera, ab lurs proprias más. Si la muller venç, retenga la son marit honradament, e esmenli totas las mesions, que ella, e sos amics hauran fetas en aquell plet, e en aqlla batalla, e lo mal de bataller, e si sera vençuda, vèga en ma de son marit, ab tot quant haura.

I. P E R E terç en la Cort de Montso, Any M.CCC.Lxij.
Cap.xj.

FEmbras vils de lur cors publicament diffamadas, en carrer de alguna ciutat, vila, o loc en lo qual estigan honestas personas, e estar son acostumadas, noy gozen estar en ninguna manera, ans puxan, e dejā esser gitadas de aquen, hoc encara de lurs proprias casas.

II. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xij.
Cap. xxxij.

PEnfants, que de algun temps enfa en lo Principat de Cathalunya enormament, e dāpnada es deduit en costum, que algus hostalers, e hostaleras, en las ciutats, vilas, o locs del dit Principat tenen notoriament, e palesa fembras, tambe francas, com sclauas abandonadas a vs, e a peccat de carnalitat ab los caminants, e altres, dels quals, molts per auinantesa que troban, facilmente se declinā, e cauē en lo dit peccat, qui en altra manera sen abstindrien, de que gran offensa a no-

stre senyor Deu, e diffamatio, e dan a la cosa publica se seguexē, ab aquesta perpetual constitutio, e edicte statuim, ordenam, volem, e manam expresament, que algun hostaler, o hostalera del dit Principat de aqui auant no tenga, ne tenir presumesca en son hostal publicament, o secreta alguna fembra franca, o sclaua abandonada a vs, e peccat de carnalitat, ni aquella en son hostal aculla, sino passant, e caminant per posar en lo dit hostal, ni en aquest cas mes auant de vna nit ab lo die que arribara en lo dit hostal: ni aytal fembra caminant, o passant en lo dit hostal gos romanir, sino lo die que partint de altre loc hi vendra, e per la nit, axi com dit es subseguent, per lo qual temps se abstenga de cometre lo dit peccat: e si la dita fembra fara lo cōtrari, correaga la vila hon lo dit hostal sera publicament ab açots, e si algun amic de la fembra sera ab ella, aquest aytal axi mateix correaga la vila ab la dita fembra, lo hu apres del altre. E lo hostaler qui contra la present cōstitutio fara, o vindra, per cascuna vegada incorrega pena de vint florins de or de Arago, hauedors, e exigidors dell, e de sos bens, per los officials de la ciutat, vila, castell, o loc hō contra la present cōstitutio, e edicte sera fet en alguna manera, d la qual pena la terça part al denunciador, o acusador, y l'altra terça part a la obra dels murs d la ciutat, vila, castell, o loc hon lo dit delicte sera comes, o d alla hō los del loc (si fort no es) se haurā a recullir, e la restāt terça part al official qui fara la executio siē guanyadas, y aplicadas: e de la qual pena

pena algun official Rey al, o altre no puxa fer remissio, ni admetren compositio alguna, sots pena de la doble, applicadora, ço es la tercera part al acusador, e denunciador, e las restants dues parts a la obra dels dits murs, segons que desus en la present constitutio es declarat.

DE FVRTS, Y LATROCINIS. TIT. VIII.

I. CARLES en la quarta Cort de Montso, Any M. D. xxxij.
Cap. x.

Volent prouoir a molts desordes, y abusos fins acifets, sobre cosas furtadas, y robas dels encarcerats, statuim, y ordenam, que si furts seran aportats en las presons, o en las casas dels jutges de cort, axi de robas, or, argent, o pecunias, o otras qualseuol cosas, que aquellas hajan esser posadas en vna caxa per en aço faedora, la qual estiga en la sala d la preso de Barcelona, de la qual haja d tenir las claus, lo qui te carrec de la almoyna dels pobres presos, y sens ell no si puga obrir, y dels dits furts q en dita caxa sera posats, se haja d fer inuetari, o memorial p lo scriua d la causa, y sie ligat ab la roba: e no resmēys los procuradors fiscals, o altre dells haja de scriure la dita roba en vn libre, segons estara designada en dit memorial: e lo mateix sie fet de la roba, diners, armas, y otras cosas que los presos dexan

als carcellers, o los carcellers los leuan, quant entran en la preso. E lo mateix sie seruat en las presons de la vila de Perpinya.

II. PHILIP Princep, y Loçinēt general de Carles en la primera Cort de Montso, Any M. D. xxxvij.
Cap. xxxij.

STatuim, e ordenam, que hauēt confessat los ladres, de qui es la roba furtada en poder dells trobada, o per ells denunciada, sie restituida per los jutges de cort, almenys prestada per aquells y donea cautio de restituirla, a arbitre de la cort, sis mostrara no esser de aquells: de la qual cautio no se haja de pagar salari, ni despesas algunas, y que en la proua d qui es la roba furtada per lo ladre que la hauia robada, o furtada, sien tenguts per ydoneos testimonis los domestics, y familiars de la casa de aquell a qui dita roba sera estada furtada, y que la present constitutio sie extesa per tot lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya.

III. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxij.
Cap. xij.

PER lançar los ladres de Cathalunya, ab loatio, y approbatio de la present Cort statuim, y ordenam, que qualseuol ladre qui sera condemnat a açots, o bandeix, la primera vegada dega esser senyalat en las spatlas, ab lo senyal, y armas de la ciutat, vila, o loc,
Gg 2 hon

hon sera condempnat, a effecte que si apres per altre furt sera pres, vist lo senyal, li puga esser augmetada la pena, juxta la qualitat del furt haura comes, y la confuetut del delinquir.

III. LO MATEIX en la Cort de Mòt-
so, Any M. D. Lxxxv.
Cap. Cx.

SON estats tants los accessos de mals, robos, assésinaments, y altres enormes casos se son fets, y perpetrats per los ladres aquadrillats, y no aquadrillats en lo present Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello y Cerdanya, sens may hauerse pogut donar orde sufficient a la total expulsio de aquells, per molt ques sie procurat ab censuras ecclesiasticas, per virtut del propri motu dit dels bandolers, presumintse per virtut de aquell moltas personas serian caygudas en moltas censuras, en perill de sas conscientias, cosa tan conuenient, y necessaria peral seruey de Deu, y nostre, al be, y vtilitat publica del dit Principat, y Comtats, que moguts de dits excessos, illaqueatio de animas, y del molt d'ay q los dits ladres causan als drets de la Generalitat de Cathalunya statuim, e ordena ab consentiment de la present Cort, q lo aduocat fiscal, y procuradors fiscals nostres en lo present Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya sie obligats, almáco de quatre en quatre mesos, fer relatio per ells, o per tercera, y autentica persona en lo cōsistori dels Deputats de Cathalunya, ab vn memo-

rial authentic, y q per ell conste, dels ladres q en Cathalunya se trobaran en aquella hora, y plenaria informatio dels ladronicis per ells comesos, y junctament del nom, y cognom de cada hu de aquells, pera q constat de cada hu de aquells delictes, nom, y cognom, hajan segons la qualitat de aquells manar fer cridas publicas, ab las quals se faça talla de las personas dels tals ladres, donant per cada hu de aquells que no seran cap de quadrilla, presos, y vius, aportats en los carcers Reyals de Barcelona, lo que aparexera als Deputats fins en cent liuras: y si a cas lo dit ladre, o ladres en la forma demunt dita pres, o presos, y viu, o vius aportats en los carcers de Barcelona, fos, o fossen cap de quadrilla, que per aquell se donen de las peccunias del General fins en doscentes liuras: y si cas sera, que los dits ladres seran morts, y no portats en Barcelona vius, sino lo cap de aquells, si aquell tal cap vindra ab las prouas necessarias del jutge ordinari en lo territori del qual lo tal sera mort, o altra bastant, y real proua, essent en cas lo tal mort fora dels dits Principat, y Comtats, se done per lo tal cap de peccunias del General de Cathalunya si sera de ladre cap de quadrilla, fins en cent liuras, y si a cas no sera, se donen fins en cinquanta liuras: y pera mes corroborar la dita determinatio de Corts, y peraque ab mes prestesa fortesca lo fi, y effecte desijat, statuim, y ordenam, que si cas sera que algun ladre matas, o prengues altre ladre, constant ab plena proua la tal captura, o mort, que lo tal ladre qui haura pres, o

pres, o mort, a mes del premi dalt destinat, sie perdonat de tots los delictes que lo tal haura comes desde el die sera estat cridat per enemic de nostra Regia cort, y processat de regalia per crim de ladronici algu, o de mort feta anant aquadrillat junta ment ab altres ladres: dels altres empero casos, o delaturas que abans de dits delictes haura comesas, no se en tēga perdonat, ni remes, si de aquells hi haura part formada, o instātia de tercera persona, per leuar totas danyosas cautelas, ab tal que lo ladre homicida del altre ladre no fos cap de quadrilla, com en tal cas la nostra voluntat no sie perdonarli ningun delictē, y que la present constitutio sie duradora fins a las primeras Corts.

DE ABATVTS, Y LATITANTS. TIT. X.

I. IACME segon, en la segona Cort de
celona, Any M. CC. Lxxxviiiij.
Cap. v.

QViscū cambiador quis abatra, o qui ja sie estat, o sie abatut, q null tēps tinga taula de cambi, ne algū offici nostre, mes que sie haut, e cridat per infame, e per abatut per la ciutat, e per lo loc hon haura vfat del offici, e que sie detēgut pres fins haja satisfet, e no menje sino pa, y aygua.

II. LO MATEIX en la Cort de
Leyda, Any M. CCC. j.
Cap. iij.

Sobrel capitol faēt mentio dels cambiadors abatuts, o quis abatan, ordenam, que aquell capitol sie seguit, e encara obseruat, axi q si algu, o alguns cambiadors son, qui no pugan, o no vullan pagar tot allo que dejan, be, e planament, axi com pla cambiador ha acostumat, e deu fer, (e aytals entenem esser abatuts) que sie seguida la forma del dit capitol contra ells, no contrastant manera alguna feta, o faedora cōtra la forma del capitol demunt dit: part aço, per lo proces faedor contra los dits cambiadors, no sie fet, ne puxa esser fet negū perjudici als seus creadors, en los deutes que nos, o alguna altra persona als dits cambiadors dejam: ans aquells deutes romāgā en sa força als dits creadors cōtra aquells cambiadors, e lurs bēs, e cōtra altre qualque sie, qui neguna cosa a ells deja, e en aço no entenē, quāt a infamia, en Berēguer de Finestres, e en Barthomeu Cendra, e en Pere Sentpere, si hauran satisfet a lurs creadors, o serā auinguts ab ells de aci a la festa de Nadal d nostre señor primer ynet.

III. LO MATEIX en la Cort de Ge-
rona, Any M. CCC. xxj.
Cap. xiiij.

STatuim, que lo capitol per nos fet en la Cort de Leyda, qui comença, *Sobrel capitol faent mentio dels cambiadors abatuts, &c.* sie tengut, e obseruat. Statuints, e ajustats a aquell

Gg 3 capitol

capitol, que tot cambiador qui se-
ra estat abatut fins en aquest pre-
sent die, o se abatra de aquí auant, lo
qual no paca los creadors be, e pla-
nament, ço que a ells deu, a lur volū-
tat, ço es aqlls qui ja ans del present
die son abatuts, dins vn any primer
vinent, e aquells qui de aquí auant se
abatrā, tātost q̄ serā abatuts, sien pu-
blicats ab veu de crida per infames, e
per abatuts, en los locs en los quals
se abatrā, o serā abatuts, e encara per
totas las veguerias de Cathalunya, e
quels sie tolt lo cap, e quels bēs d̄ ay-
tals abatuts, encōtinent cō serā aba-
tuts, o de aquells qui ja son abatuts,
segons que demūt es dit, sien venuts
per la cort del loc hon aquells bēs
son, o seran, per satisfer a lurs cree-
dors. E q̄ nos, o lo molt Alt Infant
demunt dit, o nostres successors no
dejam fer gratia de las ditas cosas als
dits cābiadors abatuts, o qui se aba-
trā, o a algun de aqlls, si dōcs prime-
ramēt no satisfeyan a lurs creadors.

III. ALFONS terç en la Cort de Mōt-
blanc, Any M. CCC. xxxij.
Cap. xxx.

STatuim part aço, e ordenā, que
qualseuulla mercader, o draper,
o lurs negociadors, o factōrs
qui tindran comāda, o comādas de
altre, o mercaderias, o altres cosas
las quals haurā rebudas en, o per son
offici, es abatrā, fugint, absentātse, o
latitāt, sien punits de la pena posada
cōtra los cābiadors quis abatrā, pus la
quantitat, o valor de las comandas,
mercaderias, o cosas atenyā summa
de cent liuras Barcelonesas. Aço ma-

teix manāts esser obseruat en loscor-
redors, e pellers Christians, Iueus,
e Sarrahins, qui pelles, e robas reben
per vendre, encara si la quātitat, o va-
lor de las cosas que hauran rebudas
no atenyaran la dita summa.

V. PERE terç en la Cort de Cerue-
ra, Any M. CCC. Lviij.
Cap. viij.

PArt aço confirmāts lo capitol
fet en la Cort de Gerona per
lo molt Illustre senyor en Iac-
me de bona memoria auí nostre lo
qual comēça. *Statuim que lo capitol per nos
fet en la Cort de Leyda, &c.* Ajustant a aqll
statuim, q̄ si algū cambiador qui de
aquí auant sera abatut, se recullira en
alguna ciutat, vila, o loc de algū Pre-
lat, Baro, o caualler, o de altre qui sie
acoſtumat de sostenir bādejats, a re-
questa nostra, o de nostres officials,
aqlla psona, en jurisdicció d̄ qual lo
dit cābiador abatut se sera recullit,
sie tēguda aqll pendre, e a aqll tolre
lo cap, e q̄ a aytal cābiador abatut no
puxa esser feta per nos, ne officials
nostres de aço remissio, fins primera-
ment a sos creadors sie en lurs deu-
tes satisfet.

VI. FERRANDO segō en la segona Cort
de Barcelona, Any M. CCCC.
Lxxxij. Cap. Lij.

IAtsie per constitutiōs, e ordina-
tiōs per los Reys de Arago pre-
decessors nostres fetas contra los
cābiadors tenints taula de cābi, qui
se absentaran, abatran, o falliran, sie
proueit, empero per alguns desor-
des ques segueixen a gran dany de la
cosa

cosa publica del present Principat,
confirmant las ditas constitutions, e
en aquellas ajustant, ab approbatio, e
consentiment de la Cort statuim, e
ordenam, que qualseuol q̄ tinga tau-
la de cambi, e altres qualseuol merca-
ders qui serā abatuts, fugits, e absen-
tats, e latitants, ipso facto, & ipsa cō-
stitutiōe sien haguts per gitats de
pau, e de treua, axi que rebuda sum-
maria informatio per lo veguer del
cap de la vegueria hon dit cambia-
dor, o mercader haura fallit, si cōsta-
ra se sie talment absentat, de cōtinēt
sie publicat, e cridat per gitat d̄ pau,
e treua, e per tal sie hagut, e reputat, e
no puga esser en ninguna Baronia d̄
la vegueria hō sera publicat, ne altre
loc, ne p nos, ne successors nostres,
ne Barons, o senyors dels dits locs
guiat, assegurat, ne restituit en pau, e
treua, ne remes, fins haja a tots los
creadors contentat, e satisfet, si dōcs
dit guiatge, e altres cosas preditas,
de volūtat, e cōsentimēt d̄ dits cree-
dors no proceexen, romanēt no res-
mēys en la força, e valor las altres pe-
nas en ditas cōstitutiōs cōtengudas.

VII. LO MATEIX en la tercera Cort de
Montso, Any M. D. x.
Cap. xxviij.

Confirmant las altres consti-
tutions, axi per nos, com per
nostres predecessors fetas cō-
tra los cambiadors, e mercaders aba-
tuts, e latitants, e en aquellas aūadint
statuim, e ordenā ab loatio, y appro-
batio de la present Cort, que los dits
cambiadors, e mercaders qui d̄ aquí
auant se abatran, e latitaran, no puga

fer, nils sie admesa cessio de bēs, ans
sie proceit contra la persona, e bēs
lurs rigurosament, e prompta, com a
ladres publics, e ipso facto siē haguts
per gitats de pau, y treua.

VIII. PHILIP en la Cort de Mont-
so, Any M. D. Lxxxv.
Cap. Lxxxij.

PER quant la experientia ha
mōstrat, que los mercaders, y
botiguers q̄ se abatan per eua-
dir las penas de la cōstitutiō del Rey
dō Ferrādo segō en la segona Cort
d̄ Barcelona capitol sinquāta y tres,
y de altres constitutions, quant de-
terminan dexar de pagar a sos cree-
dors, y abatres, no latitan, ni se ama-
gā, ans estā publics, y ab mōstrar sos
libres, y bēs, y ab altres contēplatiōs
dexan de pagar a dits sos creadors,
perço, per lleuar semblants cautelas,
y malitias de dits mercaders, y boti-
guers statuim, y ordenā ab loatio, y
approbatio d̄ la present Cort, q̄ dits
mercaders, y botiguers, encara q̄ no
latiten, tota hora, y quāt per spay de
sis mesos haurā deixat d̄ pagar a sos
creadors, siē haguts per ja fallits, aba-
tuts, y cō a infames, y q̄ en ningūa ma-
nera pugā esser habilitats, ni dispen-
sats pera cōcorrer a officis de la De-
putatio, casa de la ciutat, y lotja de la
ciutat d̄ Barcelona, y altres officis d̄
las altres ciutats, vilas, y locs d̄ tot lo
present Principat, y Cōtats, y siē ha-
guts p priuats d̄ la matricula dels mer-
cadors, y d̄ todas las bossas, y locs ahō
siē enfaculats, y la dita pena sie irre-
missible, exceptat cas fortuit, o altre
just impedimēt approbat p lo Reyal
Gg 4 Consell

Confell, en lo qual cas puga esser declarat, no esser incidit en las penas del present capitol, y que la present constitutio sie duradora fins a la conclusio de las primeras Corts.

DE FAVORIA.
TIT. XI.

I. MARIA Confort y Loctinent general de Alfons quart en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC. xxij, Cap. xxv.

LA rigor del proces d la fautoria de la pau, e de la treua en las cosas de jus. scritas volents moderar, p foragitar los abusos quen solen exir, de assentiment, e approbatio de la Cort perpetualment ordenam, e statuim, que quant conuindra fer proces de fautoria a instantia de la part querelant, contra los ajudadors, aconselladors, e sostenidors dels gitats de pau, e de treua, sien seruadas las constitucions de pau, e de treua, e lo vs, e la practica de aquellas: si empero los officials a quis pertany fer tal proces, volra proceir per lur offici, o a instantia del procurador fiscal contra los dits fautors, ajudadors, conselladors, o sostenidors, proceescan, e hajan a proceir precedent monitio, la qual sie feta per aquell official qui proceir volra contra aquells, per la qual monitio sie intimat als dits fautors, conselladors, ajudadors, e sostenidors ab letra patet, que dins spay del temps limitador a

arbitre del dit official qui tal proces fer volra, desistescan de fauorir, consellar, ajudar, e sostenir lo gitat d pau, e de treua, en altra manera, que sera proceit contra tals fautors, &c. segos justitia volra. E si feta la dita monitio se trobara per informatio degudamet presa, e appellats los dits pretesos fautors, que lo amonestat per sa duritia no desistex de tal fautoria, si vist sera al dit official qui tal proces fara, proceesca per mer offici, o a sola instantia del fisc, en publicar los dits tals fautors per gitats de pau, e treua, e en altra manera punir aquells, segons trobaran esser punidors, atesa la pensa de las ditas constitucions de pau, e de treua, e la practica, e vs de aquellas.

II. CARLES en la quarta Cort Montso, Any M.D. xxxij. Cap. vj.

Perque las letras d fautoria nos donen de vnas personas, delats gitats de pau, e treua, y no de altres, statuim, e ordenam, que lo aduocat fiscal, y lo relador de las fautorias sien obligats legir lo memorial dels gitats de pau, e treua en lo Reyal Cofell, e sie dells exigit juramet, que non saben mes, y que per ells es estada feta diligencia en posar tots los delats, e gitats de pau, y treua en dit memorial, exceptats que no si posen los morts, o remesos, o guiats per nos, o lo nostre Loctinent general.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. vij.

Per mes

PER mes efectuar la expulsio dels delats statuim, e ordena, que en las letras de fautoria, y en las cridas que per aco se faran, sie posada la clausula, que algu scientment, y voluntaria no puga acullir en sa casa ningun Gasco armat de ballesta, arcabussos, escopetas, lanças, rodellas, e broquers, sots pena d badeix a temps de tres anys dels dits Principat, y Comtats, la qual constitutio volé sie duradora fins a la conclusio d las primeras esdeuenidoras Corts.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. iij.

PER mes facilment expellir la multitut dels delats qui tenen oppresa la terra dels dits Principat, y Comtats, de que es lo principal remey que noy haja receptors, ni fautors de aquells, perco supplica la present Cort a vostra Majestat, que li sie seruey statuir, y ordenar, que las letras d fautoria sie donadas vn mes apres, que finidas las presents Corts, la Reyal Audientia sera ajustada. E perque moltes vegadas nos troba la relatio de las ditas letras de fautoria presentadas, que sie statuit, que los porters, apres quels seran estadas dadas ditas letras, hajan a presentar aquellas, y fer relatio de la presentatio dellas dins vint dies immediamet seguets, sots pena de priuatio de lurs officis, y de esser aotats per lo loc ahon sera la Reyal Audientia, sens remissio alguna. E los scriuans sien tinguts continuar ditas relatiões, sots pena de esser priuats de lur offici de notari, sens remissio alguna. E mes

placia a vostra Majestat statuir, que las penas de las ditas fautorias sie ab molta rigor executadas, e perco sie molt aduertit, a quin relador se cometran las ditas causas. E per quant sens executio las ditas cosas poc aprofitarain, y lo Thezorer qui es la principal part p fer executar las ditas fautorias, nos puga excusar, diem no tenir diners pera donar als porters, o commissaris qui ha d anar a donar ditas letras, y fer las ditas executiões, placia a vostra Majestat statuir, q sempre q lo Thezorer dira no tenir diners per fer executar las ditas fautorias, o altres prouisiões ques faran en lo criminal, los porters, o commissaris que restaran de anar, y fer son offici per axo, ho hajan encontinent denuntiar al Loctinent general, y al Mestre rational d vostra Majestat, los quals hajan compellir, ço es lo Mestre rational sots pena d mil ducats al Thezorer, o regent la thezoreria en donar los comptes dins vuyt dies immediamet seguets. E lo dit Thezorer, o regent la thezoreria los haja de donar sots las ditas penas, e lo Mestre rational los haja de fer examinar encotent, tota dilatio postposada, perque se veja si hi ha diners, o no: e lo mateix que sobre las ditas fautorias es ordenat, haja loc quant seran tramesos algutzirs, o commissaris per executio de cosas criminals, a si q per defecte d executio, lo criminal no reste de executar se. Plau a sa Majestat.

V. PHILIP en la Cort de Montso, Any M.D. Lxxxv. Cap. de Cort iij.

Gg 5 Per quat

PER quāt en lo present Principat de Cathaluña, y Cōtats de Rossello, y Cerdāya, hi ha moltes casas solitarias, y altres locs de molt pocs veyns, q̄ los habitants allí estā subjectes a molts mal tractes de ladres de pas, y altres delats vulgarment nomenats, *bandolers*, que si no fan lo que volen, no sols a las voltas los maltractan, pero los matan, y roban quant tenen, com de molts se es vist, y no considerant lo perill en q̄ estan, y que no poden resistir als dits malfactors, ans son forçats sufrir q̄ menjen ço del seu, de algun temps a esta part se es inuentat que contra estos qui tenen lurs casas solas, o habitan en locs petits, y de poca poblacio se proueix com a fautors de crimiñosos regalats, publicats per foragitats de pau, y treua, y de altra manera criminalment, a instantia del procurador fiscal, yls portan presos a las presons cōmunas de la ciutat de Barcelona, yls cōposan ab diuersas quantitats, demanera que ab estos proceiments se han tret molts diners per la Thezoreria general, lo q̄ es cert contra la sancta intentio de vostra Majestat, y en grā dany de molta pobregent, perço supplicā los tres braços a vostra Majestat, li placia ab lur cōsentiment, y approbatio statuir, y ordenar, que nos puga proceir cōtra alguna persona per proces de fautoria, o altrament per hauer acullit en sa casa, o donat a menjar a bandolers, o saltejadors de camins, y altres facinorosos, essent la tal casa sola, y apartada de altrās, o en loc de manco de vint casas, si ja no cōstas plenament, que en altres casos fossen estats fau-

tors dels dits crimiñosos, reuocant tots abusos per los officials d̄ vostra Majestat acerca de aço fets, y si lo cōtrari se fara no sols lo jutge cayga en las penas imposadas contra los contrafents a constitutions de Cathaluña, pero sie obligat a refer tots los danys, y despesas que patira aquell contra qui sera proceit. Plau a sa Majestat que per hauer donat a menjar a bandolers, ningu sie pres sens prouisio de jutge, y feta en scrits, y q̄ essent a la preso sels publique la enquesta dins lo mateix temps, que se ha de publicar en las enquestas ordinarias.

DE REPTATS DE BAVSIA, E TRAYTIO.
TIT. XII.

I. VSATGE. Si quis in Curia.

SI algū en cort per son señor sera reptat de bauſia deuant lo Princep, purgar se deu per judici, e p loament de aq̄lla cort, e si fer no volra, lo Princep lon deu destrenyer.

II. VSAGE. Et si quis à potestate.

E Si per la Potestat algu sera reptat, deuse metre en sa ma, e per judici de la sua cort redreçar, e esmenar lo dan, e lo mal, e la deshonor que feta li haura, o se deu purgar de bauſia per sagrament, e per batalla

batalla a son par, qui de linatge de honor sie de sa valor, ab dan, o ab prou q̄ d̄ aço deu hauer, per aço diudan, o prou, que tant prena si venç, com perdria si era vençut. Semblamēt sie entrels Magnats, e lurs cauallers, exceptat, que batalla no sie feta en lur ma, mas en ma dels feels elets de cascuna part.

III. VSATGE. Si quis aliquem de bauſia.

SI algu reptara altre de bauſia, e lo reptador no sera senyor del reptat, e a fer batalla en ma de senyor se metra, si lo reptat sera vençut, sie fet dell ço que de bara prouat se deu fer: e lo vēcedor recobre dels bens del vençut totas messions de perduas que per la batalla haura fetas, e si lo reptador sera vēçut, qui la sanc del altre ab injust, e temerari gozar ses esforçat demanar, sie liurat en poder del accusat, perço que en si mateix, e en sas cosas prenga ço que volguera que laltre innocent sofferris.

I. P E R E segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiiij.
Cap. xxj.

STatuim, q̄ null hom reptat de bauſia no sie sostegut per nos, ne per algun altre de Cathaluña, si doncs nos volra purgar segons lo vsatge de Barcelona: e la encara hon purgar se vulla, nos, o fills nostres aquell no sostengam, ne deffenam en penyoras, ne en altrās cosas, com nos cōuenga esser jutges en las ditas cosas.

II. I A M E segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxj.
Cap. xxiiij.

SI algū sera reptat de bauſia, que aquell qui reptara no puxa creixer de riquesa lo par que li volra dar, e si ho fara, que la riquesa sie de aquell, e dels seus per tots temps, en axi que noy puxa renuntiar aq̄ll ans de la donatio, ne despuys.

III. L O M A T E I X en dita Cort
Cap. xxiiij.

SI algu reptara algun caualler, e li dara par, o contrafemble, que no li puxa dar sino era caualler, o fill de caualler per son linatge.

III. L O M A T E I X en la Cort de Geronna, Any M. CCC. xxj.
Cap. j.

A Supplicatio de la dita Cort statuim, e ordenā, q̄ lo capitol fet per lo senyor Rey en Pere en la dita general Cort de Barcelona, lo qual comēça, *Statuim, que null hom reptat de bauſia, &c.* sie tengut, e obseruat. E stablint anyadim, e declarā aquell capitol, que encara sie entes, e seruāt, no tantfolamēt de baras, mas encara de traydors qui lur se no volran escōdir: entenem empero, quels altres fills nostres, saluat dels successors en lo Regne, no estāts en potestat nostra, mas heretats, puxā preftar ajuda, e fauor al reptat, volentse excusar, axi com ho poden fer los altres Barons de Cathaluña.

Lo ma-

V. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxv.

STatuim, e encara ordenam, que si algu fera reptat en la cort de bauſia, o de proditio, o traytio, o de trencament de treuas, que puxa escondir sa fe per batalla. E si aquell qui fera reptat de las ditas cosas, o de alguna de aquellas sera bandejat per nos, os tembra de nos, o dels officials nostres, q̄ puxa venir, estar, e tornar saluament, e segura per los locs nostres, per ay tant de temps com haura mester escondir sa fe, sens dubte, e paor de nos, e de nostres officials, vinent, estant, e tornant. Las ditas cosas empero stablir, e ordenar entenem dels homens de paratge, o de linatge militar, o de hom honrat de ciutat, o de vila.

DE DESAFIUS.
TIT. XIII.

I. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xiiij.
Cap. xv.

COM a molts en tenents a fer mal sie menester exemple de correctio, e sie quaix en tot lo Principat de Cathaluña crescut, o introduit per abus, que si los señors directes las cosas feudals, o emphiteoticarias, per dret de comis, o per delictes per ells comesos, o en altra manera per ley, o dret de senyoria se pendran, o aquellas a lurs mans peruendran, e aquellas pera lur

propria cultura se aturarã, o a altres stabliran, o a instãtia de creadors requirerent justitia, e jutge en aço per lo lenyor qui tals cosas ha jutjar prime ramet assignat, sesdeuedra esser alienadas, per tal que dels preus deaquẽ hauedors se puxa tant com pora faitjsfer als dits creadors, alguns sobre aço drets pretenents, als possaidors de las ditas cosas, de fet, o de paraula no dubtã fer manassas, per las quals, o los fruyts per prouisio celestrial als cãps donats destruir, o aquells cãps en moment dels dits fruyts despollar, o despullar no dubtan, o fossas, creus, o altres señals mort designãts en los dits camps fer, e posar assajan, e aqueſts aytals dejan de capital pena esser punits, per ço a aquesta tant grã audacia, e delicte volents obuïar, ab aquesta perpetual constitutio sancim, e ordenam, que si algu daquest tant foll gozar mogut, al possaidor de las ditas cosas, o generalment a quisuulla sperant guanyar aquellas, per si, de paraula, o en escrits, o per interposada persona, manassar, o per los dits señals al cultiuador dels dits bens, o en altra manera generalment al sperant aquells guanyar, haura dada, o feta paor, o temor en alguna manera, aquest aytal amanassant, o donant, o faent paor, o temor, prouats legittimament los casos desusdits, o algu de aquells deuant lo jutge, o coneixedors del crim, o altres proceimets desus nomenats, per gitat de pau, e de treua sie publicat, e haut, e squiat p los nostres veguers, dins las veguerias dels quals tals cosas, o alguna de aquellas seran attentadas, pus aquells a quis pertanyera ne sien

ne sien instats, o requests legittimamẽt per la part, e no en altra manera: e los dits officials tal publicatio per ells feta hajan, e sie tenguts degudamẽt notificar a las otras veguerias, e ballias, e a Prelats, e Barõs, cauallers, e altres del dit Principat jurisdictho hauents, los quals, pus la dita publicatio los sie intimada, en alguna Baronia, o loc no puxan los dits de linquents en alguna manera soste nir: entenem empero, que lo dit aytal publicat, e haut per gitat de pau, e de treua comparent, e purgant sa contumacia, e satisfent los danyns, e despesas a la part, o fermant li de dret en poder del veguer qui primer per gitat de pau, e de treua lo haura publicat, per lo dit official puxa esser reduit en pau, e treua, punint lo empero del delicte, o crim q̄ comes haura per alguna de las ditas rahons, segons que justitia dictara.

II. FERRANDO segon en la Cort de Montso, Any M. D. x.
Cap. xxvj.

STatuim encara, e ordenam ab loatio, e approbatio de la present Cort, que si algũ Gasco de qualseuol stament, o conditio sie daqui auant desafiara algu, posant cartells de desafius, o en altra manera, q̄ ipso facto sie hagut per gitat de pau, y de treua, y per tal publicat.

III. CARLES en la tercera Cort de Montso, Any M. Dxxxvij.
Cap. x.

PER euitar incõuenients se fegueixen de desafiaments se fan a regidors, o a altres qui tenen carrec de vniuersitats, statuim, e ordenam, que los qui desafiara vniuersitats en nom propri, o ficte, o personas priuadas en nom ficte, incorregan en pena de mort natural, y que alguna persona de qualseuol ley, stat, o conditio sie no puga acullir, ni receptor scientmẽt los tals desafiants, sots pena de cent ducats de or, applicadors a nostres cofrens Reyals.

III. LO MATEIX en la quarta Cort de Montso, Any M. D. xxxxij.
Cap. xx.

AIustant a la constitutio feta per nos en las Corts celebradas en la vila de Montso lo any M. D. xxxvij. capitol x. statuim, que la dita constitutio haja loc contra los qui desafiara vniuersitats, capitols de Esglesias axi, cathedrals, cõcollegiadas, collegis, o monastirs, o qualseuol personas ecclesiasticas, de qualseuol stat, o conditio sien, en sacres ordens constituits, sots pena de seruir tota lur vida en las galeras nostras, y no pugan esser remesos, ni cõposats per alguns officials nostres, ni Barons, pugã empero esser remesos sense compositio per nos, o per nostre Loctinent general.

V. PHILIP Princep y Loctinent general de Carles, en la segona Cort de Montso, Any M. D. Liiij. Cap. de Cort. x.

SVpplica la dita Cort a vostra Alteſa, li placia statuir, y ordenar

nar, ajustant a la constitutio feta per la Majestat en la present vila d' Mòtso, en lo any M. D. xxxxiij. q' tot Frànces, o altre estranger qui defasiara en escrits, o de paraula a alguna persona, vniuersitat, o collegi, o sera trobat ab arcabus, o ballesta parats, o desparats, sie còdempnat, y posat en galera perpetua, e sens remissio alguna: declarant, que estranger sie entes, lo qui no es vassall de la Majestat, y vostra Alteza: y que lo present capitol no comprega los mossos qui anirà juntamēt ab los amos. Plau a la Alteza, pus que no sien mes de dos per quiscun amo.

QVANT SIE LICIT, O
NO A QVISCV, VENIAR
SE SENS IVTGE.
TIT. XIII.

I. VSATGE. Quialienò.

VI ço de altri furtara, o inuasi ra, si en aquella direptio sera na frat, o mort, a quell quil haura nafrat, o mort, no suffira alguna calumpnia.

I. FERRANDO segō en la tercera Cort
de Barcelo na, Any M. D. iij.
Cap. xxx.

COM instigant, e procurant lo enemic de pau en lo Principat de Cathalūya sie intro duit algun abus de maluada consuetut, ço es, q' si algu sera mort, o offes

per algun altre, los parents, o amics del mort, nafrat, o offes, o lo dit offes presumint pēdre de ells vējança, meny spreant en aço la Rey al punitio, o vindicta de iustitia, no tant solament contra la persona del homeyer, nafrador, o offenedor, procuran artificiosament, o maquinosa la mort, nafras, o destructio, mas encara contra los fills, germans, oncles, nebots, cosins germans, o altres parēts, e amics del homeyer, nafrador, o offenedor, encara que no sien culpables en la nafra, o offensa, e algunas vegadas no seran de lur parentela, matan, nafra, o offenen, e sie molt greu, e enorme, e contrari a tot dret natural, e estrany de tot cami de raho, que los innocents per los culpables suffiran algun dampnatge, o injuria, e per amor daço volent la dita consuetut dampnada, e de pernicios exemple a la cosa publica, ene miga de natura, e destructio dels singulars, de tot en tot esquiar, e ab cōgruos, e decents remeys extirpar de aquells qui se dejan la sanc del innocent, e cogitan mal, ab aquesta constitutio, de assentimēt, e approbatio de la present Cort statuim, e ordenam, que algun offes, o pare, fill, germa, oncle, nebot, cosingerma, o altre parent, o amic, seruidor, valedor, o familiar de algu mort, offes, ferit, nafrat, o injuriat, ne lo dit nafrat, o offes, ara, o en esdeuenidor no gos, ne presumesca matar, ferir, nafrar, offendre en persona, o en bens alguns, pare, fill, germa, cosingerma, o altre parēt, amic, o valedor del matador, feridor, nafrador, o offensor, ne dampnajar, fins que aquell haja certificat

certificat nomenadamēt, ço es aqlls qui acostuman dar defeximents, ab letras, e aquells qui no acostumā dar defeximents, ab carta publica, en las quals se cōtenga, que de aquella cosa vol pēdre venjança, ni per sinc dies continuamēt següents, despuys que ab la letra la dita certificatio a aquell personalment sera presentada, o ab carta publica per aquells qui no acostuman dar defeximents, e qui cōtrafara, sie hagut, y punit ipso facto per bara, e per traydor, e per acuydat nostre, e per gitat de pau, e d' treua, e axi com acuydat, e gitat de pau, e de treua sie denuntiat publicamēt, e esquiuat, e los bens sien publicats, e aplicats a la senyoria del senyor del territori hon los bens del malfactor seran trobats: entes empero, e declarat, que los acōpanyants aquells qui pēdran venjança seruada la forma de la present constitutio no sien comprensos en las penas de la present constitutio: saluat empero las otras penas per los altres crims que cometran. E de semblant pena volem, statuim, e ordenam la dita Cort approbāt, que sie ferit, e punit aquell qui ab propri motiu, deliberadament, e acordada sera primer agressor, pus no sie en cas de rixa, encara que per no pendre venjança, matara, nafrara, ferra, o offendra algu en persona, o en bens, fins a tant que primerament aquell haja certificat ab carta publica, o ab letra segons damūt dit es, que aquell volra offendre, e sinc dies continuament subsegüents, apres que la dita certificatio sera presentada ab carta publica, o ab letra, axi com dit es sera passats. Axi q' per batalla, o per algu

linatge, o ajuda de armas, algu dels susdits faents contra la present constitutio nos puga purgar, o ascōdir, ne a aço sie admes en alguna manera. Ans pus que sera prouat, aquell abās de la certificatio feta personalment, o dins los sinc dies apres que aquella sera presentada segons dit es, mort, nafra, ferida, o qualseuulla personal offensa hauer inferida, o feta, sie punit d' la dita pena en qualseuulla dels casos desusdits: hon empero apres los sinc dies lo dit notificant dampnatge, o injuria als parents, valedors, o amics del matador, o offensor, o altre, dara, o fara per son propri motiu segons dit es, sie punit segons de dret, o raho sera faedor, com per la present no entenam a dar facultat d' guerrejar, ni fer dan algu apres la dita intimatio feta ab carta, o ab letra segons dit es, si per vsatges, constitutions, e costums de Cathalunya permes no li es. Anadint encara, e declarant, que los qui cōtrafaran a la present cōstitutio no pugan esser remesos, o guiats per nos, o per nostres Loctinents generals, Governador, Portāt veus daquell, o alguns altres officials nostres, majors, o menors, o per alguns Magnats, Barōs, ecclesiasticas personas, ni de ciutats, villas, o locs Reyals, o altres tenints, o exercints jurisdiction, ans si tals remissions, o guiatges eren fets, sie ipso facto haguts p' nulles, es puga proceir contra los receptadors dels dits delats, segons que contra los receptadors dels foragitats de pau, y de treua es permes, segons las constitutiōs de Cathaluña sobre aço disposants. Entes empero, que los Barons qui tenen

tenē jurisdictio, no caygā en proces de fautoria, sino q̄ requēsts, dins tres dies hajan foragitar los tals malfactors, e si lo contrari era fet, incorregā en pena de doscētes liuras: e mes, que com lo cas fera fet entre vassalls de Barons, ço es que lo offes, e offendent seran sos vassalls, no sie en res leuada la facultat al Baro de guiar, e remetre, haguda per reuocada ab la present cōstitutio la pragmatica per nos feta sobre lo bandolejar, la qual fone dada en Siuilla a xxv. del mes de Ianer. M.D.

II. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M. D. x.
Cap. Lviii.

EXperientia monstra claramēt, que las leys municipals que en vn temps son reputadas necessarias, e saludables, en altre tēps frenturan de limitatio, e correctio. Volents perço en las cosas de jus scriptas limitar, e corregir la cōstitutio per nos feta en la tercera Cort per nos celebrada als Cathalans al monastir dels frares menors de la ciutat d̄ Barcelona, començant. *Com instigant lo enemic de pau, &c.* ab loatio, e approbatio de la present Cort statuim, e ordenam, e de la dita constitutio detraem, que los incidints en las penas de dita cōstitutio, no incorregā pena de publicatio, e confiscatio de bens, ans expressament aquella tolem: e mes auāt abolim, e de la dita constitutio tolē la pena de bara, e traydor, impertinētment posada en la dita constitutio, adherint nos sobre aço a la declaratio feta sobre lo incorriment de ba-

ra, e traydor, per lo Rey en Jaume predecessor nostre de bona memoria, a xiiiiij. de las chalendas de Dezēbre del any M. CCC. xxxv. statuim, que aquell qui en nom ficte desafiara, incorrega en pena de perdre lo puny, sens sperança de venia alguna, e en totas las altras cosas declaram la dita constitutio restar en forca, y valor, sino en quant per la present es limitada, y corregida.

III. GERMANA Cōsort y Loctinent general de Ferrado segon en la Cort de Mōtso, Any M D. xij.
Cap. xvj.

COM experientia haja mostrat, que la prohibitio feta de poder remetre, ni guiar los incidints en las penas imposadas per la cōstitutio feta en la Cort tercera de Barcelona, celebrada per lo senyor Rey en lo monastir dels frares menors de dita ciutat, començant. *Com instigant, &c.* sie estada causa de multiplicar delats, e crimosos en lo Principat de Cathalunya, e Comtats de Rossello, e Cerdanya, car veent se fora de tota sperança de venia, e remissio, se allentian a fer homeys, y altres malefics, a las vegadas majors deis que abans haviā comesos, en axi que lo que era estat constituit, e ordenat a bō fi, e repos dels poblats en los dits Principat, y Comtats, ha redūdat en grādíssims danys de aq̄lls, perço ab loatio, y approbatio de la present Cort statuim, e ordenam, q̄ no obstant la dita cōstitutio, e la dita prohibitio en aq̄lla feta de remetre, e guiar, que d̄ aqui auāt lo senyor Rey, e

Rey, e sos successors, son Loctinent general Governador, Portant veus de aquell, e altres officials aqui abās de la dita cōstitutio pertāyia, els era licit, e permes, pugā remetre, e guiar los dits crimosos, e incidints en las ditas penas imposadas en la dita constitutio, las quals fins aci han incorregudas, y de aqui auāt incorreran, e semblātment las ecclesiasticas personas, Prelats, Magnats, Barons, cauallers, gētilshomēs, ciudadās, burgesos, vniuersitats, e collegis, e totas singulars personas, axi ecclesiasticas, com seculares tenints, e posseints jurisdictions, aquellas empero que fer ho poran, y haurā acostumat ans de la dita constitutio, pogan guiar, e remetre los dits crimosos, o delinquints, segons que podian, o acostumauan remetre, e guiar abans de la dita constitutio. No entenen ab la present donar major facultat, o poder de guiar, o remetre, sino tant cō los ne cōpetia, e o acostumauā abās de la dita cōstitutio: los quals guiatges, e o remissions nos pogan fer per lo senyor Rey, ni per sos successors, ni officials Reys, ne encara per los dits Barons, ne altres desus dits, sino que primerament sie satisfeta en tot cas la part lesa: volem empero que la present constitutio sie duradora fins a la conclusio de las primeras esdeuenidoras Corts generals de Cathalunya, e no mes auant.

III. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx.
Cap. iij.

STatuim, y ordenam ab approbatio de la present Cort, que la constitutio feta en las derrer

Corts de Mōtso cap. xvj. començāt. *Com experientia haja mostrat, &c.* sic porrogada, y obseruada fins a la cōclusio de las primeras Corts esdeuenidoras, celebradoras en Cathalunya.

V. LO MATEIX en la segona Cort de Montso, Any M. D.
xxxiiij. Cap. xij.

PER quant en la cōstitutio del Rey don Ferrando segon, en la tercera Cort de Barcelona, començāt: *Com instigant, &c.* entre las altras cosas fone proueit, q̄ ningū offes, o injuriat p̄gues venjança, ni manas p̄dre dels parēts, ni amics dels offenēts, o injuriāts, sots grans penas, las quals per esser massa greus foren moderadas per altra cōstitutio, restāt la pena de esser publicats per gitats de pau, y d̄ treua, per la qual pena no ha cessat la malitia dels delinquēts, y es raho q̄ tant inica practica sie leuada, y castigada, perço ajustāt a la dita cōstitutio statuim, y ordenā ab loatio, y approbatio de la present Cort, q̄ los qui faran, o faran fer venjança en parents, e amics, o valedors del offendent, trobats fora la companyia de aquells, vltra las penas de dita cōstitutio per altras cōstitutios moderadas, nicorregā ipso facto en pena de dos centes liuras, la meytat aplica dora a la part dampnificada, y l'altra meytat al official qui fara executio, la qual pena, rebuda summaria informatio, sie executada axi com la pena d̄ fer gitat, y publicat d̄ pau, y d̄ treua.

VI. LO MATEIX en la quarta Cort de Mōtso, Any M D. xxxiiij.

Cap. Ij.
Hh Confir

Confirmant la constitutio feta per lo Catholic Rey dō Ferrando auí nostre, en la tercera Cort de Barcelona, començant. *Com instigant, &c.* ab las limitacions de aquella fetas en altrás Corts, statuim, y ordenam, que la dita cōstitutio ab las limitacions de aquella, sie porrogada fins a la conclusio de las primeras Corts.

VII. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiiij. Cap. xy.

PER leuar alguns dubtes q̄ porrien occorrer sobre la cōstitutio del Serenissim, y Catholic Rey don Ferrando segon en las Corts del Any M. D. iij. cap. xxx. comēçat. *Cō instigant, &c.* la qual per altrás cōstitucions es modificada, y senaladament per la constitutio de la Reyna dona Germana en las Corts del any M. D. xij. capitol xvj. començant, *Com experientia haja monstrat, &c.* perque algunas vegadas se ha volgut dubtar, si dita constitutio de la Reyna dona Germana era expirada, o no, encara q̄ en las altrás Corts era estada porrogada, y cō la disposicio de la dita constitutio conuinga al be public, per las causas en aquella exprimidas, ab approbatio, y consentimen de la present Cort statuim, y ordenam, y en quāt menester sie cōfirmam, y perpetuam la dita constitutio de la dita Reyna Germana.

VIII. LO MATEIX en la Cort de Mōtso, Any M. D. Lxxxv. Cap. viij.

PER declaratio de la constitutio del Serenissim, y Catholic Rey don Ferrando segon, en las Corts del any M. D. iij. capitol xxx. començant. *Com instigant, &c.* la qual per altrás cōstitucions es modificada, y senaladament per la cōstitutio de la Reyna dona Germana en las Corts del any M. D. xij. capitol xvj. qui comença. *Com experientia haja monstrat, &c.* ab loatio, y approbatio de la present Cort statuim, y ordenam, que si algu haura comes algun delictē, per lo qual hagues loc la disposicio de dita constitutio, si aquell tal fera pres, ans que fos publicat en virtut de dita constitutio, puga allegar qualseuol exceptio de mala captura, o altra, la qual altrament no se li admetria, exceptats los ladres, assel fins, incendiariis, lacrilegos, y homicidas acordats, y apensats.

DE INIVRIAS, Y DANYS, DONATS. TIT. XV.

I. VSATGE. Hæc sunt vsualia.

Quests son los vsatges de las costumas de Cort, quel señor en Ramon Berenguer vell Comte de Barcelona, e Adalmus sa muller constituiren tots temps tenir en lur terra, per acort, e per ajustament dels Magnats de lur terra, çofo, den Ponç Vescomte de Gerona, e den Ramō Vescomte de Cardona, e den Huladart Vescomte

Vescomte de Barcelona, e den Gōbau de Besora, e den Miro Gilabert, e den Alemany de Ceruello, e den Bernat Amat de Claramont, e den Ramō de Mōcada, e den Amat Eneas, e den Guillē Bernat de Queralt, e den Arnau Miro d Tost, e den Hug Dalmau de Ceruera, e den Arnau Miro de Sanctmarti, e den Guillellem Dapifer, e de Iofre Basto, e den Renart Guillem, e den Gilabert Guibert, e den Ombert de Sefajudes, e de Guillellem Marc, e den Bofry Marc, e den Guillellem Borrell jutge. Que qui occiura Vescomte, o lo nafara, ol deshonnara en alguna cosa, esmen lo axi com a dos Comdors, e Comdor, axi com dos vasueffors.

II. VSATGE. De vasueffore.

DE vasueffor qui ha sine caualers, per mort de aquell, es fine sexanta onças de or cuyt, e per nafra trenta onças. E si ha mes caualers, cresca la compositio segons lo nombre dels caualers.

III. VSATGE. Militem vero.

QVI cauller empero occiura, dō en cōpositio dotze onças de or, quil nafara, axi p vna nafra com per molts esmenli sis onças de or.

III. VSATGE. Si quis se miserit.

SI alguse metra en aguayt, e acordadamēt escometra cauller, el ferra ab fust, ol tirara per los cabells, esmen lo per mort, car grā onta

es. E si en altra guisa indignāt d qual que colp en baralla ferra cauller ab pūy, palmada, o ab pedra, o ab peu, o ab fust, si sens sanc fera, siē li donadas tres onças, e si sanc ne exira del cors, quatre onças de or, del cap finconças, d la cara sis onças, e si li talla mēbre, axi quē apparega debil, sie esmenat per mort. E si es pres, e mes en ferros, o en escassa, sie esmenat per mija mort. Si es escomes, batut, o nafrat, o mes en tauaga, o destret per reēpço, sie esmenat per mort. Si solament es pres, e guardat, e no ne haja soferta calumpnia, ni onta, ni sera estat retin gut lonc temps, sie esmenat per aliscara, e per homenatge, o per talio, si es vist esser son contrasemble. E si es major aquell qui prē, que aquell qui fera pres, don li cauller de sa valor, qui li faça aliscara, y homenatge, o reseba talio. Caualler empero, qui ha dos caualers, o homens allogats de sa honor, en tendra hu de sa cōpanya, tota aquesta cōpositio sie feta a ell, o per ell en doble.

V. VSATGE. Aguayt, e encalç.

AGuayt, y encalç de cauller, y assalt de castell sie esmenat p homenatge, y per aliscara, axi cō fera vist al jutge qui jutjara aquella causa.

VI. VSATGE. Filius militis.

Fill de cauller sie esmenat axi com son pare, fins a trēta anys, daqui auant axi com a pages, sino fera fet cauller.

VII. VSATGE. Miles vero. Hh 2 Caualler

CAualler qui lex fa caualleria, mentre que la puxa tenir, no sie esmenat axi com a caualler. Assats lexa caualleria, qui cauall, e armas no te, ni feu de caualler, ni va en host, ni en caualcada, ni en plets, ni en Corts axi com a caualler, si doncs velca nol ne dete.

VIII. VSATGE. Ciues autem.

Citadans, e burgesos sien entrefi pledejats, e esmenats axi com a cauallers: mas a la Potestat sien esmenats axi cō valuessors.

VIII. VSATGE. Bajulus interfectus.

BAlle occit, o batut, o pres, o debilitat, si es noble, e menja pa de forment tots dies, e caualca, sie esmenat axi cō a caualler. E lo balle qui no es noble, haja la meytat de aquesta compositio.

X. VSATGE. Rusticus interfectus.

Pages occit, o altre home qui altra Dignitat no ha, sino q̄ es Christia, sie esmenat per sis onças de or. La nafra per dues onças de or. Debilitatio, e batiment sie jutjat per la ley, segons sous de diners.

XI. VSATGE. Captio vero.

Apresonament pus que algun haura esmenat a ell lo mal q̄ fet li haura quant lo pendra, sie esmenat axi, que tant li do de son hauer, q̄ faça jurar per hom de sa valor, q̄ per onta, ni per deshonor q̄ fe-

ta li haja, no la deu pus esmenar, si lo die, o lo endema q̄ pres fera, sia lexiat. E si pus fera tēgut, o en escassa, o en ferres mes, o en tauega, o en algu altre ligā, e tengut en guardia, per cascun die, e nit prenga sengles sis sous en compositio, per mans, e per peus ligats deu sous lin sien esmenats.

XII. VSATGE. Siquis aliquē percussit.

SI algu fer altre en la cara, per gautada sinc sous, e per puny, o per peu, o per pedra, o per fust, deu sous. E si ix sanc, vint sous, si tira p los cabells ab vna ma, sinc sous, ab dues, deu sous, si cau en terra, quinze sous, quil tira per la barba vint sous, p descaualcamēt quarāta sous.

XIII. VSATGE. Siquis aliquē quolibetistū.

SI qualque vn indignat de qualque colp ferra algun en lo cors, per sengles feridas que no apparegā, sengles dotze diners, de aquilas que apparegā, per cascuna dos sous. E si sanc nexira, sinc sous, per os trenat en lo cors, sinquanta sous. E si ferint, o tirant iradamēt li fa exir sanc per la boca, o de las narils, vint sous li do en compositio.

XIII. VSATGE. Si quis impulerit.

SI algū empeny altre ab vna ma, dotze diners, ab dues, dos sous, sis cau en terra, tres sous li esmen.

XV. VSATGE. Si quis alicui spuerit.

SI algu escup a degu en la cara, esmenli vint sous, o li estia a talio, ço es a atretal.

Vfatge

XVI. VSATGE. Siquis alicui criminalem.

SI algu dira a altre fellonia criminal, e no la li vol prouar, o no pot, o li jur per sagrament, que per mala voluntat dix aquella follia, e no per veritat quen sabes, o li esmē aytant com ell ne perdera si ver fos.

XVII. VSATGE. Malefacta.

LOS malfets en los Sarrahins catius sien esmenats axi com de esclaus a lurs senyors, e la mort de aquells segons lur valor: per tāt die segōs lur valor, car son molts qui son de gran reemço, e altres artificiosos experts en diuersos linatges de arts.

XVIII. VSATGE. Vnaquæque mulier.

Cascuna fembra sie esmenada segōs valor de son marit, e si no ha marit, nel hague anc, segōs valor del pare, o del frare.

XVIII. VSATGE. Si quis alicui homini.

SI algu gitara a degu hom lāça, o sageta, o altre linatge d'armas, si nafra, o agreuiara en res, esmen lo mal q̄ li haura fet, e si conseguir nol pora, per la sola presumpcio que ha haut, o estial a talio, en aquella mateixa pahor, o li esmē axi com la meytat de vna nafra. E si ab ma armada lo escometra, e nol nafra, mas que solamēt li trencara lo escut, o las vestiduras, o lo fara caher, o deuallar en terra, semblantmēt sie esmenat per mija nafra.

XX. VSATGE. Siquis occiderit equū.

SI algu ociura, o nafra caual, o altra bestia, home siēt dessus, o tenent en la ma la bestia, esmē en doble la deshonor del caualcant ab sagrament.

XXI. VSATGE. Bonum vsaticum.

PER bon vsatge, e ben autoritzat per lurs homens statuiren los souēdits Princesps, que tots homens hauents senyors, per null enginy, ni per nulla raho, ne per desfiament, ne per acuydamēt, ne p feu lexiat no aguaytē lurs personas, ne encalcn, ne escometan, ne nafre, ne prenā, ne presos los tingan. E si se esdeuenia, que negu faes aço a son senyor, venga a sa ma estar pres tant longament, fins li haja esmenat lo mal, e la deshonor que fet li haura, segons lo juy del Princep, e de la sua cort, ço es lo mal que fet haura a sa persona.

XXII. VSATGE. Si quis judeo.

SI algun hom, a jueu, o a sarrahi batejats retraura lur ley, ols appellara renegats, o trassallits, o si algu dins nostres murs, e nostres burcs primer traura coltell cōtra altre, ol appellara cugus, per ban esmē al Princep vint onças de or de Valentia, e si aqui ou mal, ol pren, en alguna guisa no li sie esmenat: e ell estia pus a son aduerfari a dret, e a justitia.

XXIII. VSATGE. De omnibus hominibus.

Gg 3 De

DE tots homés, exceptats cauallers, ço es de burgesos, e de balles, e pagesos, cõstituiren los sobredits Princeps, quels señors dells hajan la terça part en la esmena de aq̄lls qui en lur honor estaran, quant seran morts, o quant algũ mal, o onta en cors, o en honors, o en hauer pẽdrã, si los senyors lus ne haurã forment ajudat: axi empero, q̄ aquells de qui hauran presa cõpositio, sens engan façan a ells diffinitio, per laor, e consell de prohomens, o encara d̄ jutges, o potestats d̄ la terra.

XXIII. VSATGE. Solidos.

LOS sous de esmena, o de cõpositio dels arbres trencats, auengadas manam esser de or, segons la ley mana, auengadas de diners, car axi cõ tots arbres no hã femblãt valor, axi no deuen hauer equal cõpositio, e atorgã que sie en arbitre del jutge, d̄ crexer, o d̄ minuar aq̄sta cõpositio, segõs la valor dels arbres, e segõs lo dã, e de honor d̄ lur senyor.

XXV. VSATGE. Si quis seniorẽ suum.

SI negu m̄ys preara son senyor, e li respondra vilmẽt, e del repatament q̄ ell li fara, lo desmentira, si mal ne pren, en deguna guisa no li sie esmenat, si el senyor de aço diu veritat: e si lo senyor mentia, esmen a son hom lo mal, e la desonor q̄ ell, o los seus per aço li hauran fet.

XXVI. VSATGE. Si quis inficio.

SI algu no sabẽt lo senyor tallara arbre de altre, si es pomifer,

deu pagar tres sous, si es oliuera cinc sous, si glãdifer major dos sous, si menor vn sou: mas si son daltre linatge, e son majors, e prolixes, per cascu deu pagar dos sous, car jatsie no hã fruit, empero son appellats a vs de grã profit. E aquesta compositio sera, si tant solament son tallats, car si presumptiuament tallats, seran en algun loc aportats, o semblants arbres ab aquells serã donats, o lo dit preu en doble sera pagat.

XXVII. VSATGE. Si quis alienum ortũ.

SI algu lo ort de altre haura guastat, segõs lo dampnatge sie forçat de pagar al senyor la estimatio per lo jutge feta, axi que si es esclau aquell qui aço haura fet, vltra la compositio del dampnatge, estes rebã finquanta açots.

XXVIII. VSATGE. Si quis occiderit colũbos

SI algun haura morts colõs sens ball esta, torn aquells axi cõ de abans estauan, e si nou pora fer, don per cascu cinc sous.

I. IACME primer en Leyda, Any M. CC. xxxij. §. j. del Cap. vnic.

STatuim en per tots tẽps, e fermament sots pena pecuniaria a arbitre del jutge imposadora prohibim, que a degu de judaisme, o paganisme cõuertit a la sancta Fe Catholica, ningun de qualque conditio sie no li gos retraure la sua conditio, diẽt, o apellant aquell, *renegat, o trasallit, o semblant* paraula.

Alfons

II. ALFONS segon en la Cort de Montso, Any M. CC. Lxxxviii. Cap. xiiij.

ORdenam, e statuim, que malefics trobats p̄ inquisicions, o per altra manera, e deutes, e injurias primerament sien retudas, e menadas a executio per los dits veguers, balles, e altres officials, abans que nos, o altre per nom nostre rebã alguna cosa de nostre dret.

III. IACME segon, en la primera Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxj. Cap. vij.

NOS, o officials nostres no prenam, o hajam res per cõpositio, o per altra manera de malfaytor, nel gitem de la preso, ne absoluam la manlleuta, si manlleuat era, fins que haja restituit lo malfet, o assegurat couinentment a coneguda de la cort, a aquells a qui sera fet, ço que sera trobat en la enquesta, e encara los dans donats per aq̄lls: ne encara no hajam, ne prenã terç, ne altra part, fins lo deute sie pagat: axi q̄ nos, o veguer, o official nostre no hajam res, fins que sie satisfet a aquells a qui lo dan sera estat donat, e lo deute degut. E si del malfaytor sera feta justitia corporal, q̄ semblãtmẽt a aquells a qui seran fetas las malfeytas, e los dans donats, lus sie feta satisfactio dels bens de aquell, sin ha. E si lo veguer, e lo official feya cõtra aço, que ell ho pac del seu, e encara altre tant per pena a nos. E ques quart lo scriua de la enquesta, que aquella enquesta quart, e tega en bon loc, en guisa que

puxa esser trobada, quant lo veguer, ol official tendra taula: e si no la pot trobar, es perdra, quel scriua per da la scriuania, el offici en per tots temps.

III. LOMATEIX en dita Cort Cap. xxxj.

TOta mala feta que sie feta, o fara de aqui auãt injustament per nostres officials, o per nostres homens, o per altres, a rics homens, a cauallers, ne a clergues, ne a ciutadans, ne a homens de vilas, ne a lurs bens, quels siẽ restituidas per los malfaytors.

V. PERE terç en la Cort de Montso, Any M. CCC. Lxiiij. Cap. iij.

NOS, e lo Primogenit nostre, e tots los officials nostres, sis vol ordinari, o delegats, o encara de casa nostra, de qualseuol seran preeminencia, o stament, siam, e sien tenguts, dejam, e dejan obseruar la cõstitutio feta per lo senyor Rey en Iacme auĩ nostre en la primera Cort de Barcelona que comẽça. *Nos, o officials nostres no prenam, o hajam res per compositio, &c.* la qual per tots los dits officials volem, e manam esser obseruada, sots pena de priuatio de lur offici, e de cent morabatins de or per cascuna vegada que contrafaran cõmetedora.

VI. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xiiij. Cap. xiiij.

Hh 4 Confir-

Confirmants la constitutio feta en la Cort de Montso per lo Rey Namfos de bona memoria, la qual constitutio comença. *Ordenam, e statuim, que maleficiis, &c.* e la constitutio feta en la primera Cort de Barcelona per lo Rey en Iacme de Alta redordatio, la qual constitutio comença. *Nos, o officials nostres, &c.* e tolets lo abus fet contra las ditas constitutions, e a aquellas ajustants statuim, e ordenam, que si per algú official nostre en alguna cosa sera fet lo contrari de las ditas constitutions, o de alguna de aquellas, en aquest cas, e cascuna vegada que se esdeuendra, tal official vltra la pena opposada en la dita constitutio del Rey en Iacme, a la part que haura dampnificada, o agruuiada per la dita raho sie tengut restituir, e pagar de sos bens, totas despesas, dans, e interessos que la dita part haja fetas, e sostengudas, per las quals despesas, dans, e interessos puxa esser conuengut deuant aquell jutge, deuant lo qual per altre deute abans de tenir taula, per, o segons las constitutions de Cathalunya pot esser licitament conuengut: e part aço, com lo dit official tendra taula, per los inquisidors qui hi serā deputats segons lur arbitre sie punit.

VII. FERRANDO segō en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xxxv.

Stauim, y ordenam ab consentiment, e approbatio de la present Cort, que si algu sera pres a instantia de algu, e sera declarat esser sens culpa, que la part quil haura fet

pēdre, sie tingut pagar, y satisfer tots dāys, y despesas al qui sera estat pres, si doncs no hauia justa causa de fer lo pendre, declaradora a coneixensa del jutge.

VIII. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M. D. x. Cap. xxxv.

COM molts criants ramats de porcs, e metent aquells per locs conreats, donen grā dāy a las terras cōreadas, e fruyts de aquellas, pertant statuim, y ordenam, que los qui criaran, y faran criar porcs, façā aquells ben guardar, que no entren en vinyas, cāps, o altres locs cōreats, e si porcs alguns seran trobats en ditas vinyas, camps, o altres locs conreats, vltra lo dan que haurā donat, sie pagat per quiscū cap de porc qui sera trobat cōtra la dita prohibicio, sis diners, aplicadors la meytat a la part leza, e l'altra meytat al official executant, saluat encara dret en la dita tala.

DE IVGADORS, Y TAFURERIA, PROHIBIDA. TIT. XVI.

I. P E R E segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiiij. Cap. xxviiiij.

EN cara atorgam, que tafureria sie toltā en per tots temps, e aquella de tot en tot reuocam.

II. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xiiij. Cap. iij.

PER

PER tal que mal, e occasio de mal siētolts, proueim, statuim, e ordenam, que algu dintre cascas, o habitacions, ortos, vergers, o altres locs separats no gos, o presumezca jugara joc de daus en alguna manera: e qui lo contrari fara, pena de sinccents sous per quiscuna vegada que fet ho haura incorrega, de la qual pena la terça part al senyor de la ciutat, vila, castell, o loc en que aço sera fet, o comes, e l'altra al acusador, y l'altra terça part a la obra dels murs, e valls de las ditas ciutats, vila, castell, o loc hon la dita pena sera comesa, sie aplicada: la qual pena si lo delinquent pagar no pora, estiga pres per trenta dies continuus en lo carcer cōmu de la ciutat, vila, castell, o loc dessus dits: sobre las quals penas per algu no puxa esser dispensat: en la present empero ordinatio, joc de taulas no volem, ni entenem esser cōpres en alguna manera: la dita pena empero volē esser suspesa cascun any, de la vigilia de Nadal, tro a la festa de apparici inclusue.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxvij.

PER obuiar a tota manera de sostenir tafureria, declaram la constitutio ja en la present Cort per esquiuar tafureria per nos feta, e de nou statuim, que si algun official nostre, o de nostre Primogenit. Governador general, o Portāt veus de aquell en Cathalunya, o de Rossello, y Cerdanya, o qualseuol algtzir nostre, o del dit nostre Primoge-

nit, o qualseuol official nostre tendra, o sostendra, o permetra tafureria en ciutat, vila, castell, o loc hon hauran regimēt de son offici, o exercitarā qualseuol offici Reyāl, que tal official sie priuat de son offici, e no resmenys sie exillat per tres anys de la ciutat, vila, castell, o loc hon la dita tafureria sera exercitada, e pac p pena als nostres coffrens applicadora sinquanta liuras Barcelonesas.

III. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. x.

Considerant lo grandissim, e irreparable dany que ha vingut en lo present Principat d̄ Cathalunya, e Comtats de Rossello, y Cerdanya, per causa del joc, q̄ de alguns anys a esta part ab molt gran dissolutio, no sens gran culpa, y ab mal exemple de alguns a qui tocava prohibir semblants excessos, se es vfat, y sie notori q̄ moltes cascas, axi de cauallers, com de altres nerestan destruidas, y arruynadas, y encara q̄ ja per lo Rey don Ferrādo primer en la Cort de Barcelona capitol iij. qui comēça. *Per tal q̄ mal, y occasio de mal, &c.* sie prohibit generalment lo joc de daus, de qualseuol manera, sots pena que qui a dit joc de daus jugara incorrega en pena de sinccets sous per quiscuna vegada, de la qual la tercera part sie aplicada al senyor de la ciutat, vila, loc, o castell en que si jugara, y l'altra part al acusador, y l'altra tercera part a la obra dels murs, o valls d̄ la dita ciutat, vila, castell, o loc ahō se jugara, y en cas que lo qui haura

Hh 5 jugat

jugat no puga pagar los sinccents sous, estiga pres per trenta dies continous en los carcens còmuns, en las quals penas per algu no puga esser dispensat. Pero per la dita cōstitutio no es plenamēt proueit a tants mals com al present, y de algũs anys a esta part lo joc cō dit es ha causat en los dits Principat, y Cōtats, y de la permisio del joc de daus, y de cartas se seguexen blasphemias, perjuris, bregas, questions, y molts altres intolles dany, perço statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio dels tres braços de la present Cort, innouant la dita constitutio, y confirmant, y també ajustant a ella de nou en tot temps del any, encara que sie d̄ la vigilia de Nadal, fins a la epiphania, no sie licit a persona alguna de qualseuol grau, stament, o conditio que sie, jugar en alguna manera, ni en qualseuol joc que sie de daus, ans sie totalment lo dit joc de daus perpetuament prohibit, y reprobat en los dits Principat, y Comtats, y qualseuol que se trobe jugat, o se sapia que haja jugat a daus publicament, o secreta en qualseuol loc, vltra las penas posadas en la dita constitutio, las quals, y las seguets ipso facto incorregan tots los qui a dit joc jugaran, lo qui haura guanyat perda tots los diners q̄ guanyat haja, y lo qui haura perdut, pague altres tants diners com perdut haura, applicadors la tercera part al accusador, y l'altra tercera part al official ordinari d̄ la ciutat, vila, o loc ahō sera comes lo delict, y l'altra tercera part al Hospital, si en aquell loc ni haura, y si noy haura Hospital comu, als consols,

paers, jurats, o procuradors de la tal ciutat, vila, o loc, los quals la hajā de distribuir entre pobres d̄ la mateixa ciutat, vila, o loc, y q̄ la tercera part dels dits sinccents sous, que juxta la forma de la dita constitutio era aplicada p̄ las obras dels murs, y valls se entenga també de aci auāt hauerse de applicar als dits Hospitals, y pobres: las quals penas sien totalment irremissibles, axi empero, que en la present prohibicio no se entega esser compres lo joc de taulas en ninguna manera: y també statuim, y ordenā, q̄ entre lo joc de cartas, o nayps, sie perpetuament prohibit lo joc de la cartilla, y lo de la gresca, y de la dobladilla, o quarenti, sots las mateixas penas axi irremissibles exhibidoras: y que a ningun joc encara q̄ no sie prohibit, puga persona alguna de qualseuol estamēt, grau, o conditio q̄ sie jugar sino ab diners cōptans, y no a fiar, y sie perpetuament prohibit tenir libre d̄ qualseuol joc, encara que no sie dels prohibits, ni jugar ab senyals de papers, o tatos, y altres de qualseuol manera, y si algu jugara a fiar, tot lo que se haura perdut en lo joc sie applicat cō demunt es dit en lo joc de daus, y per lo qui haura guanyat, no puga esser en manera alguna exigit, encara que per lo qui haura perdut se haja feta obligatio de pagar ho ab scriptura de terç, y ab jurament, y qualseuol altre specie de obligatio, ans lo acte del debitori fet per qualseuol notari sobre aço, o albara priuat, no faça fe alguna en juy, ni fora de juy, y en cas que lo qui haura perdut, de fet pague voluntariament la tal quantitat, sie obligat a pa-

gat a pagarne altre tanta, applicadora com demunt es dit: y contra lo qui haura guanyat, se haja de fer per lo jutge ordinari prompta, y rigida executio, per la quantitat que guanyat haura. Y per quāt encara que per altra constitutio del mateix Rey dō Ferrādo primer en la mateixa Cort de Barcelona capitol xxxvij. qui comença. *Per obuiar a tota manera, &c.* sie statuit, que si algun official Rey al, o de Primogenit Governador general, o Portant veus de aquell en Cathaluña, o Comtats de Rossello, y Cerdanya sostindra, o permetra tafureria en la ciutat, vila, castell, o loc a hon tindra regiment de son offici, o exercira qualseuol offici Rey al, sie priuat del offici, y no resmēys sie desterrat per tres anys de la tal ciutat, vila, o loc, e pague per pena als cofres Reys applicadora, sinquata liuras Barcelonesas, pero per quant se es vist per experientia, que per alguns officials nostres en los dits Principat, y Comtats es estat mātengut lo joc en grandissim dany, y perditio de moltas personas, y molts dels officials ordinaris no sols donan licentia de jugar, y sostener tafureria, de tal manera que sostenen moltas cosas, que ja cōmunament se diuen *de vici*, en gran deseruey, y offensa de Deu omnipotent, y escandol, dany, ruina, y perditio dels poblats, axi de personas casadas, com solteras, y alguns dels dits officials ordinaris arrendan lo joc, y prenen diners, no sols dels qui jugā, pero moltas voltas de aquell qui en las casas tenen lo joc, perço statuim, y ordenam, q̄ lo official qui fara algunas cosas de las sobreditas, cayga

en las penas de la dita constitutio, y contra dell no puga esser en manera alguna per nostren Loctinent general dispensat, ni remesa la pena, ans sien rigurosament, y sens alguna remissio las ditas penas contra de ell executadas, restant en sa força, y valor totas las otras penas, axi per cōstitutions com per ordinatios de las ciutats, vilas, o locs contra los jugadors, y tafurers statuidas, vltra de las penas en lo present capitol contenidas, y feta la present constitutio, dins vn mes apres de finidas las ditas Corts, sie publicada en tots los caps de las veguerias del present Principat, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, perque ningun del cōtengut en ella puga ignorantia allegar.

DE SCLAVS FUGITIVS. TIT. XVII.

I. VSATGE. Sarracenis.

Arrahinsquāt fugen, si null hō los troba, ans que hajan passat lobregat, els reten, torn los a son señor, ab guardo que haja de quiscu sengles manques, de Lobregat a Frācoli tres mācufes e mig, e de aqui auāt vna onça de or, els ferros, e las vestiduras.

I. PHILIP Princep y Loctinent general d̄ Carles, en la segona Cort de Montso, Any M.D.Liiij.

Cap. xx.

Stauim,

STatuim, y ordenam, que qualseuol estranger, o altrás qualseuol personas qui attéptaran de traure los catius del present Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdàya, per portar aqlls en Fràça, incorregan en pena de ser cōdempnats en galera tota sa vida.

DE BOMIANS, VAGABVNDOS, Y VALIDOS MENDICANTS.
TIT. XVIII.

I. **GERMANA** Cōfort y Loctinent general de Ferrado segon en la Cort de Mōtso, Any M. D. xij.
Cap. xvij.

COM sie degut al Princep, purgar la prouincia de mals homens, e sien trobadas en lo Principat de Cathalunya, e Comtats de Rossello, y Cerdanya algunas personas ques diriã vulgarment *boemians*, e sots nom de boemiãs grecs, e egiptians van coadunats, e vagabunts, cometent molts ladronicis, e altres mals, dels quals se ignorã los malfactors, per esser molts en nōbre, e coadjuuar, e cobrir los vns als altres lurs malsfets, perço volent en aço degudament proueir, statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que daqui auant las ditas personas anãt axi coadunadas, sien expellidas, e foragitadas, segons nos ab la present aquellã expellim, e foragitã dels dits Principat, e Cōtats, que daqui auant no pogan esser

admesos, o acullits en aquells, ans siẽ haguts totalment per badejats, y foragitats ipso iure, axi que si dins dos mesos apres de la publicatio de la present constitutio ab veu de publica crida faedora, las ditas personas serã trobadas en los dits Principat, e Cōtats, sien, e hajan esser açotats publicamēt per aqlls a quis pertanga, y altramēt proceit cōtra ells a total expulsio lur, per remeys deguts de iustitia: volents, y manants que la present constitutio dins vn mes primer vinent sie, e haja esser publicada per los veguers en quiscun cap de vegueria dels dits Principat, e Comtats.

II. **CARLES** en la quarta Cort de Mōtso, Any M. D. xxxij.
Cap. xviiiij.

Alstant a la constitutio parlant de la expulsio dels boemians statuim, y ordenam, q̄ no obstant qualseuol guiatges donats, o donadors als dits boemians, o altres qui en nō de boemians van per la terra, per nos, o officials nostres, o de Barons ecclesiasticos, o seculares, sie prefigit per nos cert termini als dits boemians per exir del Principat de Cathalunya, e Comtats de Rossello, y Cerdanya, ab comminatio, y pena, que si apres hi seran trobats, sie açotats, y no pogan esser remesos, ni cōposats: e la present cōstitutio haja de esser publicada en lo cap de cascuna vegueria.

III. **PHILIP** Princep, y Loctinēt general de Carles en la primera Cort de Mōtso, Any M. D. xxxvij.
Cap. de Cort xiiij.

Supplica

Spplicas a vostra Alteza, que sie prohibit ab prefixio de cert termini que gent coadunada sots color de anar acaptant, no puga anar acaptar per la terra, en qualseuol nom que vajan, exceptats los qui acaptã per catius Christians detenguts en terra de infels. Mana sa Alteza, que los officials conegan dels abusos ques fan de la gent axi coadunada.

IIII. **LO MATEIX** en la segona Cort de Montso, Any M. D. Lij.
Cap. xiiij.

STatuim, y ordenã, q̄ briuons, e belitres sien bandejats, y expellits del Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, y q̄ si seran apres los tals vists, o trobats estar, o reuenir mes de vna vegada en dit Principat, e Comtats, o en alguna part de aquells incorregan ipso facto en pena de esser açotats, o de estar en galera per tēps de sine anys: declarant mes auant statuim, que los officials no pogan cōposar aquells, sots pena de priuatio de lurs officis.

V. **LO MATEIX** en dita Cort
Cap. xxv.

COM ala expulsio dels boemians, qui van per Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya fent molt mal, e latrocinis, fins lo die present noy hajan bastat las prouisios fetas per la Serenissima Reyna dona Germana, en las Corts de Montso celebradas en lo

any M. D. xij. capitol xvij. ni lo que fone proueit per sa Majestat en la Cort de Montso, en lo any M. D. xxxij. capitol xviiiij. ni lo que fone proueit per nos en la present vila en lo any mil sinccēts quoranta set, capitol de Cort xiiij. perço statuim, e ordenam, que dins spay de vn mes, apres de la fi de las presents Corts, en cada cap de vegueria hajan de publicar ab veu de publica crida, q̄ los dits boemians ab tota sa familia hajã, y sien obligats de exir realmēt, y de fet de tots los dits Principat, y Comtats dins tres mesos prop venidors, y que passats aquells caygã en pena de perdre tots los bens, y de esser açotats, y posats en galera los qui seran de edat de vint anys, fins en sinquantã, y los demes, y menor edat ab las donas sien desterrats, y que los officials Reyals nols pogan guiar, sots pena de cent liuras, la qual pena los puga esser demanada a la taula per lo sindic de la vniuersitat, de la qual pena la tercera part sie del accusador, y l'altra dels jutges de taula, y l'altra dels Deputats, y que en la mateixa pena caygan los veguers, qui en los caps de las veguerias no farã las ditas cridas, e que la dita pena pogan executar tots los altres hauēts jurisdicciōs.

VI. **PHILIP** en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv.
Cap. xxxv.

ENcara que per diuersas constitutions, assenyaladamēt per lo capitol vint y sine de les Corts per nos celebrades en la present vila de Montso lo any M. D. Lij. se haja bastant

bastantment proueit sobre la expulsió dels bomians, abdicant també als oficials la facultat d' poder guiar aquells, ni de poder los donar licentia de anar per lo present Principat, y Còtats, no resmenys se ha vist per experientia, que los bomians, ab motiu que ja tenen casa parada en alguna ciutat, vila, o loc del present Principat, obtenen licentia dels oficials Reyals, per anar negociant per lo present Principat, y Comtats, y vendre, y baratar lurs bestiar, y ab ditas licentias van diuagant com de abans, ab lurs mullers, y fills, y familia per tot lo dit Principat, y Comtats, cometent molts robos, y altres vicis, y delictes enormes, q' ni se pot saber, si seruan los preceptes de Sancta mare Esglesia, axi en oír missa los diumenges, y festas, ni si se confessan en la pascha. Per tant statuim, y ordenam ab consentiment, y approbatio de la present Cort, que ningu de dits bomians, o altres qui tenen nom de bomians, encara que tinga son assento en alguna ciutat, vila, o loc del present Principat, no pogan anar per ell, y los Comtats, ab companyia de lurs mullers, germans, fills, y familia, y si per lur negociis volran anar per algunas siras, y aplecs, vajan sols los homens, y hajan de dexar lur familia, y mullers en las ciutats, vilas, o locs ahon estará repatriats, altramet sien incidits en las penas en dit capitol contengudas, y que lo Loctinent general nostre, y Portat veus de Governador, ni altres oficials, axi Reyals cò de Barons, no pogan guiar, ni dissimular aquells, sots las penas contra los violadors de las constitu-

tions, y altres leys de la patria estadadas, y ordenadas.

DE PROHIBITIO DE ARMAS. TIT. XVIII.

I. FERRANDO segon en la Cort de Montso, Any M. D. x. Cap. xxv.

PER proueir als desordes q' moltes vegadas se son seguits, per portar los Gascos ballestas, caltras armas, statuim, e ordenam, que de aqui auant los Gascons no pogan portar ballestas, ni armas algunas en alguna part del Principat d' Cathalunya, e Comtats de Rossello, e Cerdanya, exceptat q' pogan portar vn basto, e vn ganivet spuntat, e si lo contrari fará, perdan las armas: e la segona, e totes altres vegadas que contrafaran, caygá en pena de deu liuras, o de esser asfotats: aço entes, e declarat, q' se haja entendre dels Gascos qui será pastors, o rebadans, o vagabunts. Inhibim encara ab serie de la present a tots los oficials Reyals, els tollem tot poder de composar en peccunias los dits Gascons pastors, o rebadans, e vagabunts, de qualseuol delictes, e crims per ells, e qualseuol dells cometedors, ans hajan aquells castigar en penas corporals, segons lo delictes per ells comes requerra: saluats empero los priuilegis comuns, e particulars a la ciutat de Barcelona, e altres vniuersitats, e particulars personas ator-

nas atorcats, de fer compositions, e remissions.

II. CARLES en la segona Cort de Montso, Any M. D. xxxiiij. Cap. x.

A iustat a la còstitutio feta per lo dit Catholic Rey dō Ferrando segon, en la de Cort Montso cap. xxv. comecat, *Per proueir als desordes, &c.* statuim, e ordenam de consentimēt de la dita Cort, que los Gascons, Biarnesos, Limosins, Foxencs, Donefans, e altres Francesos qui en los dits Principat, e Comtats portaran ballestas, o escopetas, ni arcabussos, sien açotats, e bandejats de dits Principat, e Comtats, y si las portaran paradas, o parats, perdan lo puny, o hajan de feruir perpetuamet en nostras galeras, e si tiraran contra persona alguna, sien punits de mort natural: las quals penas se pogan moderar, a arbitre dels oficials a qui tocara, considerada la causa, y qualitat del delictes, e delinquent, en la qual còstitutio no sien compresos los qui son, o seran estats casats en los dits Principat, e Comtats.

III. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. Ciiij.

Considerant los grandissims danys que en lo Principat de Cathalunya, Còtats de Rossello, y Cerdanya han causat los arcabussos pedrenyals, y especialment los petits vulgarment dits, *pistolers*, y

que ja per nos son estats, no sols prohibits, pero encara reprobats, y en altres Regnes cò a arma proditoria, falsa, y no vtiosa pera la guerra, maligna, e indigna de nom de arma, foragitats, y ab grauissimas penas prohibits, com la qualitat de arma tant probitoria mereix. Volēt proueir a tants homicidis proditoris, y altres grandissims desastres, que per lo vs dels pedrenyals se son seguits, y poria majors seguirse, statuim, y ordenam ab approbatio, y consentiment de la present Cort, lo vs de tots los arcabussos pedreyals esser a tota persona de qualseuol stament, o conditio que sie prohibit, com arma reprobada, proditoria, y no vtiosa pera la guerra, y falsa, de tal manera, que ningu en lo present Principat, de qualseuol stament, grau, o conditio que sie, y qualseuol exēptio, o priuilegi pretenga, ni pretendre puga, encara que sie comissari, o altre official Reyals, o de la sancta Inquisitio, o familiar de aquell sanct offici, o de la Capitania general, o del General, y Deputats de Cathalunya, o dels Alcaldes, y Seca, o de la Crusada, o qualseuol altre qui pretenga per priuilegis, o altre dret qualseuol poder portar armas prohibidas, y reprobadas, puga portarlo, ni tenir en sa casa ab scientia, y patientia sua, ni en altre loc algu public, o secret, sots las penas següents, ço es, a las personas militars, o q' gofan de priuilegi militar, sots pena de deu anys de desterro en Italia, o alguna Isla nomenadora per nos, y si a cas rompra lo tal militar, o qui gofara d' priuilegi militar lo dit desterro, li sie augmentada, y doblada la pena

pena de dit desterro altres deu anys, y si sera plebeyo natural dels Regnes nostres, a pena de deu anys de galera, y si sera estranger, ço es Frances, o Gasco, a pena de mort natural, las quals penas en ninguna de ditas personas se pogan commutar, compo-
sar, ni remetre per Loctinēt general nostre, o per lo Portant veus de general Governador, ni per altres officials Reyals, ni de Barons, peral qui lo aportara, o tindra en sa casa, ab la modificatio en lo capitol seguēt cō-
tenguda, la qual constitutio sie dura dora fins a la conclusio de las prime-
ras Corts.

III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Cv.

EPER quāt los pedrēyals curts, y que lo cano dells no te tres palms per la deffensio d̄ la terra son del tot inutils, y com dit es, es arma tā proditoria, y mala, q̄ en ninguna manera se deu lo vs dels dits pedrenyals curts suffrir, ni allargar, statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio d̄ la present Cort, que dins vn mes apres de la conclusio de las presents Corts se haja la prohibicio, y reprobatio dels dits arcabussos pedrenyals ab veu de publica crida en totas las ciutats, y vilas que son cap de vegueria publicar, y significar ab tot lo contengut en lo proxim precedent capitol, y en aquest, y los altres ques seguexen, y parlan dels dits pedrenyals, donāt sols temps de dos mesos a tots los qui tenē arcabus pedrenyal curt, y manco de largaria lo cano de ell de tres palms, que com

dit es, passats los dits dos mesos, sots las mateixas penas en lo precedent capitol contengudas nol pugā portar, ni tenir, com en lo precedent capitol es dit, de tal manera, que passat lo dit termini, ipso facto incorregan en ditas penas los quil aportaran, o tindran, en eiraque lo hajā defet, y tret de la caixa, com la intentio de la present Cort sie, que ningū vestigi dels dits pedrenyals curts pugarestar en los dits Principat, y Comtats de Rossello, y Cerdanya.

V. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Cvij.

PER que ninguna excusa de ignorātia pugahauer en los qui tindran los dits arcabussos pedrenyals de tres palms, o mes larcs, y per mes reduirlos a la memoria, que en tota manera los han de dexar, y q̄ sien dins los dits dos anys tots abolits, statuim, y ordenam ab loatio de la present Cort, que vn mes abans q̄ los dits dos anys se acaben, lo Loctinēt general nostre en la ciutat d̄ Barcelona, y en son cas lo Portant veus de general Governador, y en tots los altres caps de veguerias los veguers hajan de fer publicar vna crida, notificant a tot hom generalment, de qualseuol grau, stament, o conditio que sie, que dins vn mes se cumplen los dos anys de poder tenir los dits arcabussos pedrenyals larcs, passat lo qual mes sera proceit contra los quin tindran, y contra los mestres quels adobaran, conforme al statut, y ordenat per los precedents, y seguents capitols.

Lo ma-

VI. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Cvij.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de dits tres braços, que qualseuol mestre qui apres de la publicatio d̄ las ditas cridas fara pedrenyals curts, o larcs de nou, o cano, caixa, o pany per algun arcabus pedrenyal curt, incorrega en la sobredita pena de deu anys de galera cō dalt es dit perals naturals dels Regnes nostres, y si seran estrāges, ço es Frācesos, o Gascōs, d̄ mort natural, y lo qui adobara dits canos, caxas, o panys pera dits arcabussos pedrenyals curts, incorrega en pena de esser posat en galera, y seruir al rē per temps de sis anys, y la mateixa pena de deu anys de galera, y de mort natural respectiue com dalt esta dit, incorregan los mestres qui passats los dits dos anys fabricaran de nou pany, cano, caixa, o elau pera qualseuol arcabus pedrenyal de qualseuol largaria, y respectiuament tambe los qui adobaran cano, caixa, o pany perals dits arcabussos pedrenyals larcs, passats los dits dos anys incorregan en pena de sis anys de galera.

VII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Cvij.

STatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que si algun mestre veura, o sabra que li portan adobar arcabus pedrenyal reprobat, caixa, pany, o cano, tantost que la reprobatio pugatenir executio, es asā-

ber, que sie passat lo temps de dos mesos perals curts, y de dos anys perals de tres palms, o mes, haja de tenirse enuers si lo tal arcabus pedrenyal reprobat, o lo cano, caixa, o pany, y portarlo, y manifestarlo a la ciutat de Barcelona al aduocat fiscal nostre, y en altra ciutat, vila, o loc dels dits Principat, y Comtats al official ordinari, o de Baro, sots pena de galera per cinc anys.

VIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. Cvij.

PER quant aprofitaria poc, que fossen estadas fetas tan sanctas, y justas ordinations, y prohibicions peralbe, y quietut de aquest Principat, y Comtats, si los jutges, y officials ordinaris fossen negligēts en la executio de ellas, per ço statuim, y ordenam ab loatio de la present Cort, que si los officials, axi Reyals, com de Barons seran negligents en executar la reprobatio dels dits arcabussos pedrenyals, y las penas sobreditas, incidescan en pena de desterro del present Principat, y Comtats pera tres anys, y de esser priuats de tots officis, axi Reyals com del General, y de ciutats, y vilas del Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, en la qual incorregan ipso facto, y nols pugahauer en ninguna manera remesa.

VIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. de Cortxxv.

Ii Perq̄

PER que lo gran número dels pedrenyals que al present hi ha en Cathalunya, qui son de tres palms, o mes d'largaria, fins que los poblats en lo dit Principat, y Cōrats se pogan prouoir de arcabussos d' metxa larcs d' quatre palms y mitx, conue per la deffensio dels dits Principat y Cōrats, del incurs dels enemics, supplan los dits tres braços a vostra Majestat, sie statuit, y ordenat ab lur consentiment, y approbatio, que los qui tenen los dits pedrenyals, que lo cano de ells es larc d' tres palms, o mes, los pogan retenir sens incorrer en pena alguna, per temps de dos anys comptadors del die de la conclusio de las presents Corts, y durant los dits dos anys se pugā prouoir com dalt es dit de archabussos de metxa, y passats los dits dos anys portantlos, o tenint los en sa casa en la forma que dalt en los altres capitols esta dit, o altre loc public, o secret, incorregan en las ditas penas, com en altre capitol es ja dit. Plau a sa Majestat, referuantse, que passats dits dos anys pugā prouoir, lo que parexera conuenir al be de la terra.

**QVE NO SIE LICIT A
NINGV MATAR
ANYELL S. TIT. XX.**

- I. PHILIP Princep y Loctinent general d' Carles, en la segona Cort de Montso, Any M. D. Liiij. Cap. xxvij.

PER leuar lo abus que de algū temps en sa se fa, de matar, y tallar los añells, y anyellas, per lo qual se

causa diminutio de moltons, y ouellas, y carestias d' carns, statuum, y ordenam, que de aqui auant nos pogan matar, ni tallar en carnicerías publicas anyells, ni anyellas, qno tingā vn any cōplit, e q sie duradora la presēt cōstitutio fins a las primeras Corts.

- II. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. xxiiij.

COM per constituo feta p nos en la present vila en lo any M. D. Liiij. capitol xxvij. qui cōmēça. *Per lleuar lo abus, &c.* fos proueit ab molt justa causa lo matar, y tallar anyells, y anyellas en carnicerías publicas, que no tinguessen vn any, y encara que aquella constituo fos temporal, sonc prorogada en las vltimas Corts per nos celebradas fins a estas, vist, y considerat quant vtilosa es als poblats de aquest Principat, perço statuum, y ordenā ab loatio de la present Cort, q la dita constituo sie perpetuada, y ajustat a ella, que qualseuol qui fara lo cōtrari, cayga ipso facto en pena de tres liuras per cada vegada, la qual sie irremissible, y executadora per lo ordinari de la ciutat, vila, o loc, y que los Cōfellers, paers, cōsols, jurats, o procuradors de la tal ciutat, vila, o loc, hajan de instar al dit ordinari, que la execute, y lo mateix pugā instar qual seuol particular persona, y en tal cas haja lo accusador lo terç de la pena, y las otras dos parts sien applicadas al dit ordinari, y en cas que de son offici la execute, sie tota a ell aplicada.

De di-

**DE DIVERSOS, Y EXTRAORDINARIS CRIMS,
Y DELICTES.
TIT. XXI.**

- I. FERRANDO segon en la Cort de Montso, Any M. D. x. Cap. xxvij.

BNcara statuum, e ordenam, que algun pastor no gos donar a mējar, ni beure a algun estrange q no sie pastor, e que quiscun pastor haja a tenir albara signat de ma de son amo, ab segell, o certificatio de ma de notari, e si sera trobat sens tal albara, o certificatio, volem que incorrega en pena de açotar, o de deu liuras.

- II. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap. iij.

MES auant statuum, y ordenā, que no sie licit a algu qui no sie official, portar ca vulgarment dit de ajuda, y qui contrafara, incorrega en pena de cinquanta liuras, esino las pora pagar, sie dat a gamera.

- III. LO MATEIX en la segona Cort de Montso, Any M. D. xxxiiij. Cap. de Cort viij.

PER tenir los pastors, y majors bestiar propri apartat del bestiar de sos amos, o mesclat ab aquell, se seguexen molts mals, e

dany als ganaders, y aquells qui tenen bestiar, car los dits pastors majors, no sols donan mal recapte al bestiar de sos amos, per donar recapte al seu, mas encara tenen gran occasio, oportunitat, y auinentesa de furta, com de fet furta, no sols bestiar de sos amos, mas encara de altres, y dits pastors crien mes, y millor bestiar perasi tant pertant, que a sos amos, per hon ne ve gran dany no sols al senyor del bestiar, y ganader, mas encara a la republica. Perço los dits tres stamēts supplan a vostra Majestat, que li placia statuir, y ordenar, que algū pastor amo, o majoral, o rebada no gosen, ni pugā tenir algun cap de bestiar gros, ni menut, de qualseuol linatge, o specie sien, en lo ramat de son amo, o fora de aqll, sots pena de perdre aquell, y pena de deu liuras per cada vegada. E per lo semblant que algu no gose, ni pugā acullir en son ramat, ni cabanas, ni en altre loc ninguna fort d' dit bestiar, axi gros cō menut dels dits pastors, majors, o rebadas, sots pena de deu liuras, en la qual incorrega aquell del dits pastors, amo, o majoral, q hi cōsentira, cada vegada q sera prouat, ells, o cada hu dells hauer fet lo cōtrari, de las quals penas la terça part sie donada al accusador, o denunciador, e las otras dos parts sien del official qui fara la executio, prohibint als officials a qui las sobreditas cosas se denūtiarā, q no diuulgūc a ninguna persona lo denunciador, o accusador, sots pena deu liuras, applicadora la mittat al official, jutge, o senyor qui fara la executio, e laltra al denunciador, o accusador

Li 2 qui

qui haura diuulgat, o descubert.
Plau a sa Majestat.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap.
de Cort. xiiij.

PER prouoir en lo desorde que de quiscun any se fa, en pèdre, e robar los ous dels stors, y traure stors niers del niu, lo q̄ causa que ja pera vuy nos trobā stors en lo Principat de Cathalunya, e Comtats de Rossello, e Cerdanya, per hauer fet destruir, y perdre los agres de aquells, segons feyen en lo temps passat, supplican los dits tres stataments a vostra Majestat, que vulla statuir, y ordenar, que ninguna persona de qualseuol ley, grau, o condicio sie no gos, ni presumisca traure, fendre, ni robar dits ous en ningun temps, ni pèdre del niu stors niers, abans de la festa de sancta Magdalena, que es en lo mes de Iuliol, ni tenir aquells, y qui a la present ordinatio contrafara, si sera domiciliat en los dits Principat, y Comtats, incidisca en pena de cent ducats de or, y fino pora pagar la dita pena, haja estar per temps de quatre mesos a la preso, los quals cent ducats sien applicats, ço es la terça part a vostra Majestat, l'altra al accusador, l'altra al official qui fara executio, e aço si los tals delinquents seran trobats, y presos en terras de vostra Majestat, e si seran trobats, e presos en terra de Barons, cauallers, gentils homens, o Prelats, o personas ecclesiasticas, que la dita pena sie diuidida en tres parts, la vna sie applicada al senyor de la dita terra, y l'altra al

accusador, y l'altra al official qui fara la executio. E si sera lo tal contrafaent estranger dels dits Principat, o Comtats, incorrega ipso facto en pena de esser açotat. E perque millor sie effectuat, e seruat lo present capitol, sie donada facultat a qualseuol persona, o personas, axi ecclesiasticas, com seculars, encara que no tingan juridictio alguna, que pogan pendre aquells qui al present capitol haurian contrafet en qualseuol territori quels tropian, axi de vostra Majestat, com de qualseuol Baro, o Barons, Prelats, o ecclesiasticas personas: e aquell, o aquells presos hajan de metre en ma de son ordinari, e superior dins vn die, si ja per la distantia del loc a hon sera lo ordinari, mes temps noy haura mester, presents testimonis, e requests los dits officials que hajan a feruar, y effectuar lo present capitol, segons que en aquell es cõtengut: e si aquell official recusara, o dissimulara rigurosament executar las penas preditas, ipso facto incidisca en la mateixa pena de dits cent ducats, en los quals haja de esser executat per son superior, sens remissio alguna, la qual pena de dits cent ducats sie partida segons es pedit. E los ous, o stors niers qui seran trobats en aq̄ll tal que sera pres, sie liurats al senyor del territori hon seran trets, ab que no sen puga approfitar pera criar, o tenir aquells, ans haja aquells lançar, e los stors tornar al niu, a si que stor nier en ninguna manera no sie trobat, que algun tinga, e los qui receptoran, aculliran, o fauor, o ajuda daran als sobredits delinquents,

delinquents, incorregan en la mateixa pena, la qual se haja a diuidir segons es dit. E si cas sera, que lo accusador, o aquell qui haura trobat lo malfactor anira, o dexara anar aq̄ll, composantlo en alguna cosa, que aq̄ll tal incidisca en la pena del present capitol, en lo modo pedit partidora. Plau a sa Majestat, dempto que la pena dels officials Reyals si contrafaran, sie reseruada a arbitre de sa Majestat, o de son Loctinent general, o en lur absentia, del Portant veus de general Governador.

V. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap.
de Cort iij.

PER quant molts ladres, anant ab habits de pastors, se recullē alas pletas dels ganaders, y de alli ixē a robar, y saltejar los camins, supplicā los tres braços a vostra Majestat, vulla ab son consentiment, y approbatio statuir, y ordenar, que de aci auant quiscun pastor, rabada, o qualseuol altre mossó qui estiga en las pletas, jassas, hatos, o cabanas dels ganaders, o altres qui tingā bestiar, haja de portar ab si bolleta, o certificacion de son amo, com esta ab ell, o lo amo pedit, o majoral los haja de nomenar, y denuntiar al senyor del terme ahon pasturan, o a son official, o corts, a effecte que conengan los vagabundos. E si algu sera trobat en pletas de pastors, o ganaders, qui no tinga dita bolleta, o certificacion, o no sera denuntiat com dit es, dega esser pres per los officials Reyals, o de Baros hō sera tro-

bat, e incorrega en pena d galera pera cinc anys, ab tal empero, que despedintse lo dit pastor, o altre mossó de son amo, haja de pendre, y ab si portar la jornada que despedeix de ma del dit son amo, o majoral, o del official del terme hon sera lo bestiar, la qual dit official haja d donar sens algun salari, y dins vn mes apres, encara que estiga sens amo, no incidisca en las penas de la present constitutio, y si cas era que algun majoral, o altri dara bolleta a algu que no sie son moço, incidisca en las mateixas penas, y que lo present capitol sie durador tant solament, fins a la conclusio d las primeras Corts esdeuenidoras. Plau a sa Majestat, ab tal que façā cridas per los caps de las veguerias, notificant lo present capitol.

VI. LO MATEIX en la Cort de Mòtso, Any M. D. Lxxxv.
Cap. xj.

COM los hostals en Cathalunya sien sols per receptor, y acullir los passatgers, y caminants, y la experientia haja mostrat, que algūs hostalers abusant del si peraque son instituits, y deputats, fan aquells casas de viciis, que recullen personas viciosas, y golosas, dadas a tota glotoneria, y vici, que dexadas las mullers, fills, y familia, estan en dits hostals dos, y tres dies, sens tornar a las casas, menjant, y beuent, y gastant se alli lo q̄ tenen, y no tenen, sens curarse de dits sos fills, y familia, y se exercitan alli en ditas glotonerias, jugant, fent, y concertant

altres delictes, y lo que pijor es, alli espian, y tenen compte ab lo passatger, y caminant, per poderlo robar, y destroçar axi dins dit hostal, com encara en camins Reyals, y finalmēt son caus de ladres, vellacos, y viciosos, y receptors defurts, y altres maleficijs, perço per euitar semblāts maleficijs statuim, y ordenā ab loatio, y approbatio d̄ la present Cort, q̄ dits hostalers no pugā acullir semblāts personas viciosas, ni donar los a mējar, ni beure, per via directa, ni indirecta, ni a ninguna altra persona que estiga, ni habite en la ciutat, vila, o loc ha hon seran dits hostals, ni mitja leuga al entorn de dit hostal, sots pena d̄ vint y sin liuras per quiscuna vegada al dit hostaler, y al tal vicios de estar a la preso per trenta dies, la qual pena sie irremissiblement executada per lo ordinari jutgede aquell loc, y applicada al dit ordinari, o aqui per priuilegis, o altramēt en las ciutats, vilas, y locs en las quals semblāts excessos se cometrā, se acostuman de aplicar.

VII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxvj.

ENcaraq̄ per dispositio del dret Diuinal sie permes als pobres, que pogan entrar en los cāps, y propietats agenas, per aprofitarse de las spigas dels splets que son caygudas en terra, pero ha vingut a crexer en tanta manera la cobdicia dels qui ab appellido de spigolar robā lo ageno, prenēt no sols las spigas caygudas en terra, mes encara de las garbas, y mudalons, o garberas, en molt

gran dany dels poblats en lo present Principat, y Comtats, y perditio de lurs animas. Desijant perço atant grā abus, que sobre lo spigolar se fa, mājormēt en los Comtats de Rossello, y Cerdāya, proueir, y altres parts del present Principat que son prop de algunas poblacions populosas, perço statuim, y ordenam ab consentimēt, y approbatio d̄ la present Cort, q̄ ningu pugā spigolar, ni posar bestiar d̄ ninguna especie en propietat de altre, fins que las garbas sien fora del camp, encara que tingan licentia del senyor, sots pena de tres liuras Barcelonesas per quiscuna vegada q̄ fera contrafet, y sino tindra de q̄ pagar, haja de estar deu dies en la preso: y en la mateixa pena incorregan los qui posaran bestiar de qualseuol especie, q̄ no sie passats tres dies, cōptadors del die q̄ hauran tret las garbas, en oliuars, vinyas, y sembrats, q̄ los fruyts no siā fora, per seguretat d̄ la qual pena pugā lo senyor del cāp d̄ sa propria authoritat pedre sis caps de bestiar menut, y dos del gros, y aquells aqui mateix haja de deposar en poder del ordinari, fins li sie pagada dita pena, vltra d̄ la qual haja tā be d̄ pagar lo señor del bestiar lodāy q̄ haura donat, segōs per los prohoms fera estimat, saluats los priuilegis a las ciutats, vilas y locs cōcedits.

VIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxxij.

COM en las botigas dels apothecaris, y reuenedors, y altres arribē molts voltas scripturas, y pcessos en publica forma redigits, y no tin

y no tingan compte en la falta que poden fer als qui tenen interes en aquell, statuim, y ordenam ab consentiment, y approbatio de la present Cort, que ninguna persona de qualseuol genero d̄ art mechanica q̄ sie, goze, ni presumesca rōpre alguns processos, ni scripturas en publica forma redigits, sens licentia dels officials ordinaris de la ciutat, vila, o loc ahon habitan, sots pena de deu liuras per quiscuna vegada que contrafaran.

VIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. C.

PER quāt, encara que per dispositio de dret sie prohibit a las personas priuadas, fer congregatiōs, ni actes en nom cōmu de tals congregations, sens licentia, y authoritat de superior qui la pot donar, y las congregations altramēt fetas sien cōuenticulas, y collegis illicitis, y encara que algunas congregations, o confrarias per los priuilegis sie tingudas per collegis aprobats, y se pogan ensens juntar, y fer los actes tocants a son collegi, y congregatio, pero p la mateixa raho per lo dret considerada, los es prohibit juntarse molts congregations, o confrarias juntas, o personas per ellas, en nom dellas destinadas, sens licentia, y authoritat de son superior, perço statuim, y ordenam ab consentimēt, y approbatio de la present Cort, que los dits collegis aprobats, o cōfrarias directament, ni indirecta, conjunctament, ni diuisa, ni per interposadas personas particulars, o nūcios

no pogan entre si tractar, conferir, ni determinar cosa alguna, d̄ qualseuol especie de negoci que sie, ni notaris alguns pugā rebre, ni fer actes de cosas resultants de las tals congregations, y determinations, per molts collegis, o confrarias juntament, o separada, sobre los mateixos negocis fetas, sots pena de priuatio de sos officis, la qual ipso facto incorregan irremissiblement, y tābe de exili perpetuo dels presents Principat, y Cōtats de Rossello, y Cerdanya, en la qual pena de desterro, o major, o menor segons la qualitat del excés a arbitre del judicant incorregā los majors, o aquells qui hauran juntats los dits collegis, o confrarias juntas, o personas particulars dellas, y seran deputedats a tractar entre si, y cōuenir dels negocis que se haurā tractat per las ditas congregations, o cōfrarias, encara que separadament, no entenēt perço leuar la facultat a cada collegi, o confraria dada per nos, o per altres superiors dels dits collegis, o confrarias de tractar, y determinar las cosas respectiuament pertāyents a lurs particulars collegis, officis, o arts, segons per los priuilegis, y licentias los es permes, y no mes auant.

DE SOMETENT, SACRAMENTAL, Y HOSTS.
TIT. XXII.

I. IACME segon, en la primera Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxj. Cap. xviii.

fficials nostres, e homés de ciutats, o de vilas nostras, o algu altre no p- ceelcan contra algun ric hom, caualler, clergue, home d'orde, o ciutada, o altre, sens citatio, sometent, o en altra manera: si doncs no era tal malafeta, de que lo malfaytor dejes esser punit corporalment, o malafeta en cami, o fora cami, de que lo malfaytor no pojes fer esmena: en los quals casos puxa esser proseguit lo malfaytor, metet so, e encara en aquests casos, sin donauan dan injustamet, quen sien tēguts.

II. LO MATEIX en dita Cort,
Cap. xx.

TOT sacramental sie absolt, si doncs no era fet ab voluntat dels senyors dels homés, e ab autoritat de nostres antecessors, o nostra.

III. FERRANDO primer en la Cort de
Barcelona, Any M. CCCC. xiiij.
Cap. xxviiiij.

CAR per forma, e regla de cascun sacramental, ço es vell, e nouell, per la qual axi com la occurètia dels negocis, e qualitat de las cosas faedoras exigexen, molts homens en nombre increible, ab sometent moltes vegadas son congregats, molts dels quals encara que sien de animos agozar, no empero vfan

de la raho que cõue, de hon moltes vegadas se fa, que molts dells per voluntat, e força a raho contrarias, in deliberadament, e massa cuytat, per proces de sacramental, viciada la ley, o regla de aquell, los bens de molts ocupan, arbrestallan, fruyts prenē, ferments arrancan, las casas creman, las messas destruen, e quaix soluts de ley, los innocents prenen, los culpables soltan, a molts nobles, cauallers, e altres hauents jurisdicció, violètia, e injuria en tal manera faets: nos qui la justitia proposam ministrar, e no podem de leys discrepar, no volents que los maluats als innocents oppriman, e que los mals sie solts de la restricció de leys, mas cascuns de la sola dispositio de ley, statut, y regla cõtets, alguna cosa aduersa fer no presumesca, perque de la forma del dit sacramental, lo qual per executio de justitia, per crims punidors, e malfactors prenedors es estat instituit, alguna cosa injusta, o inica no proceesca, a tolra abusos qui en tals cosas moltes vegadas se esdeuenen per folla presumptio dels homens insolents, e perq̄ aquell sacramental, (lo qual en la institutio es just) per alguna preuaricatio no puxa esser judicat inic, axi que sie cohibida la audacia dels peruersos, e aquellas cosas que dissonan a equitat sien corregidas, sobre los abusos del dit sacramental, en la Cort la qual als Cathalās en la ciutat de Barcelona en aq̄st temps celebrā, aquella Cort approbant, sobre la forma, o regla de cascun sacramental, axi nouell, com vell, las prouisions, ordinations, o declaracions sem subsegüents. Perque aq̄lla cosa que

cosa que statuida es a salut de la cosa publica, no sie deduida a noxa dels particulars, com sie proueit per lo capitol del sacramental nouell, q̄ los capitans, e homés del sacramental hajan inseguir, e pendre lo crim fragāt, &c. la intentio nostra sobre aço declarants precipim, e manam, que si aytal malfaytor haura delinquit entre jurisdicció de Esglesya, de Baro, d'caualler, ciutada, o de altre qualque qual, e aqui domiciliat sie, o encara si dintre nostra jurisdicció estiga domiciliat, e en altra manera que per lo dit so preuengut no sera estat, aytal malfaytor a aquell entre la jurisdicció del qual haura delinquit, si la jurisdicció del dit malefici a ell pertanera, per dits capitans tantost sie remes, e no sie posat en poder de veguer, o de altre Rey al official, axi cõ los drets cõmuns en tals casos fer disponen: e si contrast fet sera estat, los capitans de aquell sacramental pena de sinccets sous per aq̄ll. fet incorregā, la meytat de la qual a aq̄ll. dintre la jurisdicció del qual lo dit malfaytor haura delinquit, de tot en tot sie aplicada. Per aço empero no entenē a la jurisdicció a nos, e als officials nostres pertayēt per raho de proces de sometent, en alguna cosa esser derogat. E com moltes vegadas se cõttingesca, q̄ los malfaytors se receptā en fortaleças, o castells, inseguint a ells lo so, e dat scrutini, o escorcoll, los capitans, e altres homens del dit so del dit escorcoll no contents, los bens del malfaytor ab si portarse esforçan, proueim, volem, e ordenam sots aquella mateixa pena, que si la punicio de aquell delictē a nos, o a offi-

cials nostres no se expecta, axi com sobre prop es distinct, los bens dels tals delinquentes per los dits capitans, o altres predits en ninguna manera sien ocupats: mas a rebre scrutini, o escorcoll, vltra las personas en altra manera statuidas per nostra prouision, negun entrar gos, sots pena de vint aureos, de cascu qui cõtra haura fet irremisiblement exigidora. E si aquell qui contrafara, pagar no pora aquella, de misio encarcer, en lo qual per trenta dies sie retingut, pena incorrega. Mas los capitans, qui en prohibir las cosas preditas trobats seran estats negligents, la pena pecuniaria sobredita hajan a pagar. E com no sie decent, que los senyors qui caualcadas, o otras seruituts reals, e personals, axi com jouas, batudas, e altres serueys reebre hā dels homens qui son del sacramental, per lo so pedit de los drets sien defraudats, proueim, que si se esdeuedra tal hom esser, o no esser en lo dit seruey, e mentre lo so sera emes, o ans de la emisio del so, que tal seruey faça, o continu sera estat request, per la prosecutio del dit so no puxa vltra vn die natural del dit seruey cessar, e en aquell cas a ell sie licit per si, o per altre en loc dell lo dit so proseguir, e per si, o per altre satisfer al dit senyor en lo seruey memorat: e si lo contrari haura fet, pena de deu sous, la qual axi per culpa, com per soltret seruey, applicadora a aquell senyor incorrega lo contrafent cascun die, per lo qual lo dit seruey fer haura, e sera estat cessat d' prestatio del dit seruey: mas dels homés propis, e solius no entenem aço esser dit: com en tals

deu esser imputat al senyor, qui lo home seu en lo dit sacramental ha volgut esser reebut, e admes. E car executio de dret fer nos deu ab cuytada festinantia, proueim, que si scrutini, o escoll es demanat de algu, qui es dit senyor de algun castell, o fortalesa, en lo qual se seran recullits, o receptats los malfaytors, requestas per entreualls decents, a arbitre dels capitans, se hajan a fer, axi empero, q̄ almenys per espay de mitg die natural no puxan aquellas requestas esser fetas pus breus. E si altre official nostre a qui present sera estat, a arbitre dell aquellas requestas lauors se façan: ajustats q̄ si los homens del dit sacramental, contra la forma dell dānates hauran donats, aquells en doble restituir de tot en tot sien tenguts. E si official algu nostre present sera estat, com lo damnatge sera donat, lo damnatge que haurā donat sens, o contra voluntat de aquell, refarcir en doble de tot en tot sien estrets: de la qual pena, la meytat al senyor del dit castell en cascu dels dits casos volem esser applicada. E per q̄ per audacia de peruersos lo sacramental insolitament, e inconsultament, o improuisa no sie conuocat, proueim, que si per algun so emetre se conuēdra, en cas que segons capitol del sacramental es permes, los capitans cō primer poran, tota calliditat cessant, juramēt per lo emetent so exigescā, per lo qual, sols, e sens instruidor la causa perque so emes es especificament a aquells capitans, o a algu dells aquell emetent haja declarar: per la qual causa, si als dits capitans vista sera justa, e no per altra per aquell so

emetēt apres exprimidora, lo so cōtinuen, aq̄ll a deguda executio portant: mas si aquesta forma no hauran seruada, vltra la estimatio dels damnatges, e satisfactio a la part, si alguna per aquestas cosas lesa sera estada, faedora, aquells capitans, per cascuna vegada que hauran contrafet, pena de sinccents sous ipso facto incorregan, la qual esser remesa a ells no puxa, sino primeramēt satisfet a la part damnificada, e aquells qui no poran pagar, hajā estar per vn mes en lo carcer. Empero cō sie quax crim de sacrilegi, los officials Reyals no esser temuts, tots los homens del sacramental volem a aquells nostres officials en tal manera obeir, q̄ no trespassen los manaments de ells, acerca las executions per aquell sacramental faedoras, per alguna mutatio, o variatio, que si axi com esser estat fet altrās voltas desplaentment nos recordam, algu en paraulas nephādas, o injuriosas, o de inobedientia contra los dits officials, o algu dells prorumpira, o a ells injuria haura feta, o offensa, segons qualitat de la maluestat perpetrada sie punit, los capitans, e homens altres del dit sacramental ab serie de las presents amonestants, q̄ acerca aço assistesca a aquells Reyals officials, e a iusions dells de tot en tot obeescan, pena de relegatio perpetual a cascu faent lo contrari. Mas ja com per capitol de aquell sacramental sie estat proueit, que los senyors sos drets puxan exigir dels homēs, axi com es just, e que per aço so nos puxa emetre a sacramental, e los homens del sacramental aquestas cosas axi estretament entenen, que
cerca

cerca altrās cosas la juridictio de aquells que alla han en sos territoris es atenuada, e la pena inutil es retuda: doncs aço declarants salubremēt proueim, que los delinquents enfre territori de Esgleya, o de Baro, o de altre qualseuol aqui domiciliats, puxan per lo senyor daquell territori, sens paor del dit so liberamēt, migēfant justitia, esser castigats, si sua sera la juridictio: encara los contraents dintre los territoris dells puxan segons doctrina de dret esser judicats: e si los hauents tal juridictio seran estats requets per officials nostres, o altres de aquells qui dret retre, o aquells destrenyer, o executar poden, axi com per cartas de comanda, per scripturas de terç, o per qualseuulla cōtractes majors, o menors als sobredits, e en altra manera en los casos predits, en quant la juridictio de ells se extē, no gos algu per tals cosas en veus de aço prorumpir, ne los capitans lo so en aq̄ts casos enseguescan, o enseguir permetan, ans a aytal so algu obeir en alguna manera no sie tengut: e si algu del dit sacramental, o capitans de aquell sacramental, o altres contra las cosas premesas alguna cosa hauran feta, vltra la pena que es imposada contra los emetēts so indugadament, pena de sinccents sous incorregan ipso facto, lo damnatge esmenat en doble a la part lesa, si algun donat sera estat per las cosas premesas: las quals cosas totas haja qualseuol official nostre, com sera estat request, degudament menar a executio, e si en aquestas cosas, e casos, o altres qualsquequals so p qualseuulla injustament emes sera estat, e

damnatges dats serā estats sens ordinatio dels capitans, o expres consentimēt, tal temerari per aquells capitans sie pres, e sens requesta de algū, constant a ells de las cosas premesas, tal pres remetre en aquell jutge, al qual se spera, per propri offici sien tenguts. E si en las cosas premesas negligents serā estats, o remissos, a tots los damnatges que per la premesa immissio temeraria de so seran seguits, del propri hi sien tenguts. Per aço empero a la conexença del dit veguer, a qui sespera coneixer, si lo so sie, o no contra forma del sacramental emes, e a qualque altra conexença a ell sperāt, no entenem esser derogat. Mas com poc aprofit ordenar cosas decēts, sino es qui aquellas degudament, e sots regla deffena, la qual cosa profitosament fer nos pot, si dōcs cerca la electio de las personas deguda cautela no es obseruada, pertāt ab aquest statut nostre saludable ordenam, que en temps que la electio dels capitans acostumada esser es celebrada segons los statuts de aquell sacramental, sien nomenats homens al veguer de Barcelona en nombre condecant, axi empero que basten al exercici de aquell so, o executio de aquell, del mes prouectes de edat, e mes abundants en facultats, e en altra manera dels millors de cascu loc, o parrochia en lo qual la electio deu esser celebrada, dels quals axi nomenats aquell veguer, adhibits los sobrepofats de aquell sacramental, haja elegir en capitans en nombre acostumat, injungint a aquells, que circa la executio d la ordinatio present, e de altrās ordinations del sacramental,
qui em-

qui empero a las presents no obuiá, sien axi solícits, e attents, que lo dret feu cascu haja, e a ningu sie inferida injuria, commināt a aquells, com nos ab serie de las presents comminam, que si en las cosas premesas, o circa de ellas seran estats negligents, o remissos, o en altra manera culpables seran estats trobats en aquellas, vltra las penas desus imposadas, aquells en tal manera punirem, que a ells vaja a pena, e a altres seblants cosas volents temptar, a exemple.

III. ALFONS quart en la Cort de Barcelona, Any M.CCCC. xxxij. Cap. iij.

Confirmats, loats, e aprobats la cōstitutio feta p lo molt Illustre señor en Pere besauí nostre de gloriosa memoria en la Cort de Ceruera comēçant, *Primerament confirmans, &c.* e lo vsatge, *Alium namq;* en las paraulas en la dita cōstitutio mencionadas, e encara las constitutions en la dita constitutio confirmadas, tollents tots actes, e abusos fets per nos, e per nostres predecessors, e per officials nostres, e lurs, per los quals al dit vsatge, e constitutions no volem en alguna manera esser estat derogat, declaram, que si, e hon per algun cas se esdeuendra conuocar lo Principat d̄ Cathalūya en virtut del vsatge, *Princeps nāq;* o encara las hosts d̄ las ciutats, vilas, e locs del dit Principat, per altra raho, q̄ per virtut del dit vsatge, *Princeps namq;* o sesdeuenia conuocar los feudataris hauets feus en lo dit Principat, las quals conuocacions fossen fetas en casos en los

quals las ditas cōuocacions haguessen loc, e fer se poguessen, a las quals cōuocacions se esdeuendra, os dira, alguns no hauer obtemperat, e per aço contra los no obtēperats se hauria ha proceir per nos, o successors nostres, a instantia del fisc, o en altra manera, seguints la dita constitutio, e altres drets d̄ la terra en la dita cōstitutio mencionats, hajam, e siam tenguts procehir precedent legitima citatio, e deguda conexensa de causa, en la qual conexensa de causa sien las parts en lurs deffensions oidas, e seguida sententia diffinitiuā, e la hon sien condempnats, puga esser proceit a executio, e no en altra manera. Pero si alguna de las parts sera absent, per contumacia se puga en sa absentia, e contumacia proceir, justitia mijensant. Per la present constitutio empero no entenem, ne volem a nos esser adquisit algun dret de conuocar las hosts, e altres conuocacions sobreditas, en casos, ne de personas, e locs, hon nols hajam, ne a la libertat, e dret de no poder esser trets, o conuocats, e en no esser tēguts anar a aquellas, competēt als staments de la dita Cort, e singulars de aquella, e del dit Principat en alguna cosa esser derogat, e prejudicat, ans a nos, e a ells, quant a las ditas cōuocacions, sie reseruat, e saluat tot nostre, e lur plen dret.

V. CARLES en la quarta Cort de Mōtso, Any M. D. xxxij. Cap. viij.

Continuāt la expulsio dels delats, y mals homens statuim, y ordenam, que si en alguna poblacio

blatio arribaran enemics nostres, y altres delats de crims facinorosos, com son de morts, robatoris, o trencaments de camins, o Gascons, o altres qualseuol Frācesos armats de ballestas, escopetas, arcabufos, lanças, rodellas, y broquers, los poblats en dita poblacio hajan a posar so de viafos, y los qui aquell oiran lo hajā de seguir ab las millors armas que tingan per terras aixi Reyals com de Barons, y fer tot lur poder en pendre aquells, sots pena de sexāta sous, executadora a conexensa del jutge del loc a hon se posara lo so de viafos, y no del official, e si los dits malfactors, o delats seran presos, hajā a posar aq̄lls en ma, y poder del official del terme hon seran presos, lo qual ne haja de fer justitia segons los demerits de aquells, e volem la present cōstitutio esser duradora fins a la cōclusio de las esdeuenidoras primeras Corts tantfolament.

DE CAPTVRAS. TIT. XXIII.

I. FERRANDO segō en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xxxij.

Stauim, y ordenā, que no puga esser algu mes en preso, sino crim fragant, o ab licentia, o prouisio de nos, o Loctinent general nostre, o del Vicicancellor, o en son cas Regent la

Cācellaria, o de jutge de cort. E aço mateix sie seruat p lo Governador, e Portats veus de Governador: e quāt als ordinariis Reyals, proueim, que no puga esser mes algu en preso, sino a consell del assessor, o tenint loc de aquell, sino crim fragant.

II. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M. D. x. Cap. Lij.

Confirmant la constitutio per nos feta en la tercera Cort d̄ Barcelona en lo monastir dels frares menors, comēçāt, *statum, y ordenā q̄ no puga esser algu mes en preso, &c.* y en aquella anadint statuim, y ordenam, que si algū algutzir pendra, o posara algu en preso contra forma de dita constitutio, que sie priuat d̄ son offici, e haja a satisfer los dāys, y despesas al tal pres, e incorrega pena de cinquanta liuras, de la qual sien fetas dos yguals parts, la vna sie de la part agrauada, e l'altra de nos, o nostres successors.

III. CARLES en la quarta Cort de Montso, Any M. D. xxxij. Cap. de Cort viij.

COM la ciutat de Leyda tinga priuilegi, e cōcordia atorgada per lo Rey en Jaume de immortal memoria, Dat en Leyda lo any M. CC. Lxxxij. a xj. de las chalēdas de Juliol, e per vostra Majestat jurat, que si los paers d̄ aquella, o algu de aquells delinquiran, se haja de proceir cōtra aquells per lo señor Rey mateix, o per la cort, y venguer en

guer en nom de sa Alteza, dins la dita ciutat, en la forma en dit privilegi, o concordia contenguda, al qual se farelatio. E com se sien fets alguns abusos per los Loctinets generals de vostra Majestat, faet aportar presos, o arrestats algus de dits paers, en grā dany de dita ciutat, perço la dita Cort supplica a vostra Majestat, que li placia statuir, y ordenar, que lo dit privilegi se confirmat, cō si lo tenor de aquell fos aci continuat de mot a mot. E ajustāt a la força de aquell, li placia statuir, y ordenar, que apres que per part de la dita ciutat de Leyda sera presentat lo dit privilegi al Loctinent general de vostra Majestat qui ara es, y per temps sera, si aqll citara personalment als dits paers, o algu de aquells, que impunne no sie obeit a las ditas citatorias, pus que en dit cas ditas letras son contra lo dit privilegi: e axi mateix, que si per lo dit Loctinent general sera trames algun algutzir, o cōmissari, o altre official, p aportarfen presos los dits paers, o algu de aquells, que sens incurrimment de pena alguna los dits paers, y quiscu dells no haja de obeir als dits officials, ni a las letras Reyals q los seran per dits officials presentadas, ans en dits casos, y cascu dells pugan dits paers comparar en la Reyal Audientia, per allegar, y prouar lo dit privilegi, com axi sie vist plenament esser satisfet a las ditas provisions de citations personals, y captura faedora dels dits paers, com axi sie vist no esser abdicat res a la authoritat Reyal. Plau a sa Majestat se seruat lo privilegi, leuats tots abusos.

III. PHILIP Princep, y Loctinēt general de Carles en la primera Cort de Montfo, Any M. D. xxxvii. Cap. xxx.

COM muchas vegadas las culpas, y negligentias dels officials sostingan los mals homens, essent tan gran interes de la republica de Cathalunya, que aquells sien castigats, y se sie vist, que apres q eran presos per officials Reyals, eran promptamēt soltats, y donats altras vegadas per fugits, y escapats, ab grā presumptio de hauerne presos diners, perço statuum, y ordenam, que algun official Reyal qui pēdra algū inculpat, accusat, denūtiat, o infamat de crim, o delictē, no puga sots pena de priuatio de son offici, y de mil ducats, dexar, ni cōposar al dit pres, que primer nol porte deuant lo jutge, o assessor seu ordinari, ni encara apres de hauer lo aportat dauant dit jutge, o assessor, q no passen primer sis dies, porque si algu volra venir a fer instantia cōtra lo dit pres, ho puga fer dins dits sis dies, y si noy hauia instantia del procurador fiscal, o de part dins dit termini, no haja loc la present constitutio. No perço tinga facultat lo dit official de fer, o dexar de fer de dit pres passat dit termini, lo que no dega conforme a justitia, ni per lo pedit sie donada facultat de pendre, sino en la forma que per constitutions es permes pendre. Entes empero, que lo jutge tenint justa causa de disculpa, essent pres sense instantia de part, puga soltarlo dins los sis dies.

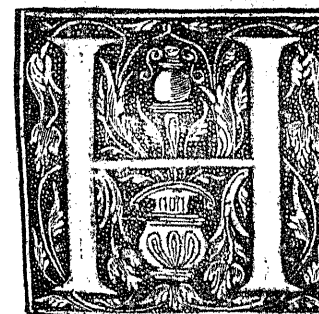
Philip

V. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. xiiij.

AIustāt a la cōstitutio feta pēr lo Catholic Rey don Ferrādo segon en la Cort celebrada en Barcelona en lo any M. D. iij. capitol xxxiiij. començat. Statuum, y ordenam que no puga, &c. statuum, y ordenā ab loatio, y approbatio de la present Cort, que en cas, que algun algutzir ordinari, o extraordinari en crim fragant prēga algu sens prouisio de jutge, haja d dexar lo tal pres en poder del ordinari, en districte del qual lo pendra.

DE CVSTODIA DE PRESOS, DRET, Y CARREC DE CARCELLERS, Y LIBERATIO DE DITS PRESOS, Y ALTRES DESPESAS DE CARCERATS. TIT. XXIII.

I. VSATGE. Captus à curia.

IOM pres p cort, e mes en castell per fer justitia, no isca de aqui sens licētia, e si ufa, si doncs per vettura no temia morir, haura dan de inuasio trenta sous que dara a la cort, e tornat en lo castell, esmen lo dan, e culpa que fet haura, axi com la cort jutjara.

I. IACME segon, en la tercera Cort de Barcelona, Any M. CCC. xj. Cap. iij.

ORdenā, que lo salari dels carcellers, o aquella cosa ques deu donar per guarda de carcer, o presonia sie taxada, e temprada en cascuna vegueria, o ballia, a coneguda del veguer, o balle, e dels prohomens del loc hon lo carcer, o presonia fera: pço car en molts locs de Cathalunya los carcellers demanan, e prenen salaris immoderats. E si los dits carcellers hauran delinquit en alguna cosa, quen siē punits a coneguda dels dits tres inquisidors.

II. LO MATEIX en la Cort de Geronā, Any M. CCC. xxj. Cap. xxij.

STatuim, e encara ordenā, quels carcellers dels veguers, e dels balles, e d altres officials no puxan exigir, o hauer de algu pres entre die, e nit per carcellatge, sino sis diners barcelonesos, o quatre diners jaquesos tant solamēt, en los locs hō corra moneda jaquesa: e en los locs empero hon se vfa, o es vfat de dar, o de pagar menys, o no res per carcellatge, sie fet, e seguit, segons ques vfa, e es estat vfat.

III. PERE terç en la Cort de Perpinya, Any M. CCC. Lj. Cap. xx.

DE aqui auant confirmants lo capitol fet en la Cort de Geronā p lo senyor Rey en Iacme de bona memoria auí nostre celebrada, lo qual comēça. Statuum, e encara ordenā quels carcellers, &c. Ajustā a aqll, que si algu carceller logara draps de lits, o

lits, o cosas algunas a algun pres, que no puxa per salari, o loguer de aytal locatio rebre mes d'aquell pres, q lo official demanament del qual aquell pres sera detengut, o lo ordinari de aquell arbitrara. E si lo carceller alguna cosa encõtrari fara, a perdimet del seu offici en per tots teps sic cõdẽpnat, e no res menys a retre a aytal pres tot so que de aquell pres, vltra las cosas desusdidas conuençut sera hauer exhigit.

III. LO MATEIX en la primera Cort de Barcelona, Any M. CCC. Lxv. Cap. de Cort vij.

LO senyor Rey, o la senyora Reyna, o lo senyor Duc, o lo Portat veus de Governador de Cathalunya, o Almirall, o Vicealmirall, o capita dalguna armada, o altre qualseuol official Reyat, alguna persona de qualque cõditio sic, qui p crim, o p algũ deute cert, o altra cosa, o fet ciuil sera, o estara presa, no puixã per via de acordar, o per altra qualseuol via, manera, o raho gitar, ne fer gitar, o traure d la preso, tro q lo deute cert perque sera presa, realment, e de fet haja pagat ala part: e si era cosa incerta, ciuil, o criminal, tro q couinẽtmẽt haja dada, e feta seguretãt de estar a dret a la part, e que lo veguer, o balle, o altre official Reyat en poder del qual aquella persona estara presa, entretãt, o abãs no sic tengut, ni puxa la dita persona lexar anar, o trer, o lexar trer de la preso: e si ho faya, q ell haja satisfer a la part de ço del seu propri, e a allo mateix sien tenguts Almirall, o Almiralls, o

capita qui aytal persona abans gitas, o fes gitar de la dita preso: e que aço hajan a fer fer, e complir lo senyor Rey, e la senyora Reyna, e lo senyor Duc: la qual encara persona no puxa esser guiada, ne elongada estant presa, per raho de armada, ne per ninguna altra raho: e si era q no valgues, ans ipso facto foscas, va, e nulle, e estiga presa, e contra ella, e sos bens puxa, e deja esser feta executio, lo dit guiatge, o elongament no cõtraftant. Per aquestas cosas empero no sic tolt, que a la dita persona no puxa esser feta remissio del crim perque seria presa, ella empero assegurant couinentment de estar a dret a la part, en cas q tocas part. Plau al senyor Rey.

V. FERRANDO segõ en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij. Cap. xxxiiij.

COM sic justa cosa, que lo qui sera pres sens culpa, no sentãdan algu, perço statuim, e ordenã, que si algu sera pres, e sera trobat sens culpa, nos puga dell rebre res de mesa, ne de carcelatge, ne altres despẽsas, ne hauerias de la preso.

VI. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M. D. x. Cap. xxxv.

COM souint se esdeuença, que alguns delats son presos, e lo proces, o enquesta los es publicat, e assignat teps per donar las deffensas, statuim, y ordenã, que en tal cas, quant lo proces sera en punt de denũ-

de denũtiar diffinitiuament, lo delat haja esser absolt, si doncs per alguna vrgentissima causa no era vist al Reyat Cõsell, q se hagues a relaxar, encarregant ne sobre aço las consciencias de las personas del Reyat Cõsell, e lo tal relaxat en lo dit cas sic franc de totas despẽsas, axi cõ si fos absolt.

VII. LO MATEIX en dita Cort Cap. xxxviiij.

MES auant statuim, e ordenã, q carceller algu, ni guardas d preso, ni familia lur no pugã pendre res, sots nom de estrenas, o altrament, dels que ixen de la preso, sino solament ço que de iustitia los pertany, sots pena de priuatio de sos officis, e pena de cent florins.

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. Liiij.

MES auant statuim, e ordenã, que carceller algu no puga exigir de pres algu, per loguer de la roba que li haura dexada, ço es trespõti, e flassada, mes auãt de dos diners per cascun dia, e per cascuna persona, e si nos seruire de roba de dit carceller, no haja pagar cosa alguna. E q lo dit carceller no pugalogar, ni prestar roba d la almoyna, ans haja a dexar aqlla als pobres qui serã mefos a la almoyna, sens exigir de dits pobres cosa alguna, sots pena de cent sous, de cascuna vegada que sera contrafet.

VIII. CARLES en la Cort de Barcelona, Any M. D. xx. Cap. ij.

PER obuiar a las vexatiõs ques poriẽ fer als presoners, axi per los algutzirs, notaris, carcellers, e altres, en los drets de la mesa, dret d carcellatge, salari, e altres despẽsas, o hauerias, statuim, e ordenã, q sien seruadas las cõstitutions, y priuilegis sobre aço disposants, e si cõtra tenor de aquellas, y aquells alguna cosa se exigira, sic restituit, y executadas las penas en aquellas, y aquells contengudas, en los contrafents, y p lo jutge aqui pertãga sic feta prõpta executio, e no resmenys lo cõtrafet sic punit a arbitre del dit jutge, segõns la qualitat del fet requerra.

X. LO MATEIX en dita Cort Cap. xvij.

COM los deutors contra los quals es estat exposat reclã, e son posats en preso per virtut dels dits reclams, sostengan moltas despẽsas, perço ab loatio, y approbatio de la present Cort statuim, y ordenã, q per lo albara d la treta d la preso, per la persona q per reclã sera posada en preso, no sic res pagat al Governador, veguer, Thezorer general, o son loctinent, o altre qualseuol official, ans lo dit albara sic donat franc de despẽsa.

XI. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort ij.

PER quant molt souint se esdeue, que algunas personas per seguretãt de juy, la qual los es demanada en la cort del consolat de la mar de Barcelona, o altres del Principat de Cathalunya, y Cõtats de Rosse-

de Rossello, y Cerdanya, son mesos, y detenguts en las presons Reyals de la present ciutat, y apres per satisfer a la part, o concordarse ab aquella, conue que sien soltats de ditas presons, empero lo carceller no dexa anar dit presoner de ditas presons, sens albara del Thezorer, o del Portant veus de Governador, no hauet hi Loctinēt. E per quant algunas vegadas nos pot hauer lo albara, o per tarda d'aquell ses seguit, que los dits cōsols ne han hagut dan, per ço supplica la dita cort, placia a vostra Majestat statuir, y ordenar, q̄ tots temps que los consols predits, per los quals dit presoner sera mes a la preso, hauran proueit, que lo dit presoner sie tret de las ditas presons, y per ells sera trames lur verguer ab albara al dit carceller, q̄ lo dit carceller, satisfet, y pagat en tot lo que li sera degut, haja, e sie tengut lexar anar aquell tal presoner, la mateixa hora, sens esperar albara del Governador, o Thezorer, o de altre qualseuol official. E axi mateix sie seruat en los Deputats, Consellers, mostasaph, clauaris, obrers, y alcaldes, y altres officials qui tingan semblant poder. Plau al senyor Rey, si doncs per altre cas no fos recomanat, o detengut.

XII. LO MATEIX en la segona Cort de Montso, Any M. D. xxxiiij. Cap. viij.

DEclarant, y anyadint a la cōstitutio, o capitol de cort p nos atorgat en las Corts celebradas en la ciutat de Barcelona, en lo monastir dels frares menors, dispoñant, q̄ los qui serā mesos en preso

per los Deputats, Cōsellers, cōsols d mar, mostasaph, clauaris, obrers, o alcaldes, o altres officials qui tingan semblāt poder, siē desliurats, tostēps q̄ hauran proueit, que lo presoner sie tret de las presons, per lo carceller, ab albara trames per lur verguer, o altre missatge al dit carceller, satisfet, y pagat aquell en tot lo quel li sera degut, sens sperar altre albara, cō en aquella es cōtengut, statuim, e ordenā, q̄ lo dit pres, o encarcerat sie tret encontinēt per lo dit carceller de las presons ab lo dit sol albara de aq̄ll del sobredits p qui sera estat mes en la preso, sens sperar altre albara d no stre Loctinēt general, o Portāt veus d general Governador, o Thezorer, o altre qualseuol official nostre, si dōcs lo dit pres no fos recomanat, o detēgut per altre cas, de la qual recomēdatio, o detentio haja de constar en lo libre del carceller.

XIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. iij.

PER q̄ moltes voltas ses vist, q̄ apres de esser pueit p lo Reyā Cōsell, que algu q̄ esta pres sie desliurat, relaxat, o dat a māleuta, lo Loctinēt general, o Portant veus de Governador, o regent la thezoreria acostuma dar albara per al carceller, p q̄ aq̄ll tal presoner sie tret dels carcercs, e lo Loctinēt general qui lauors era, o lo Portāt veus d Governador no pmetia esser espedit dit albara, p hō moltes voltas los dits presoners apres de la dita desliberatio son vexats de presons per molt tēps. Per ço p proueir a tals vexatiōs, los dits stataments

mēts supplicā a vostra Majestat vulla statuir, y ordenar, q̄ feta la demūt dita prouisio per lo Reyā Cōsell, sie fet lo dit albara, y encotinent lo presoner sie tret dels carcercs, a si q̄ no sie injustament detingut, y molestat. Plau a sa Majestat, si doncs per nou delictē, o altre de nou peruēgut a notitia de la Regia Cort.

XIII. LO MATEIX en la tercera Cort de Montso, Any M. D. xxxvij. Cap. viij.

MES auant a supplicatio dels dits tres stataments statuim, ordenam, e manam, q̄ la cōstitutio del Rey en Jaume segon, en la segona Cort de Barcelona, cap. primer, sie obseruada, ajustant a aquella, que los carcellers qui ara son, y per temps seran, e lurs loctinents han de jurar, e oir sententia de excōmunicatio, de obseruar las constitutions de Cathalunya, e senyaladament la constitutio, o capitol de Cort per nos fet en la Cort de Barcelona, començāt. Per quant molt souint, &c. e la cōstitutio per nos feta en las segonas Corts de Montso, en lany M. D. xxxiiij. capitol viij. comēçāt. Declarant, y anyadint, &c.

XV. LO MATEIX en la quarta Cort de Montso, Any M. D. xxxiiij. Cap. xxxiiij.

EN cara statuim, y ordenam, q̄ los presos qui seran detēguts, y nōls sera trobada culpa, sien relaxats, sens hauer de prestar cautio alguna, ni hauer d pagar carcellatge.

XVI. PHILIP Princep y Loctinent general d Carles, en la primera Cort d Montso, Any M. D. xxxvij. Cap. xxxiiij.

PER proueir als abusos, y extortions que fan los carcellers en las corts Reyals del Principat de Cathalunya, y Cōtats d Rossello, y Cerdanya, prenent diners de mudar los presos, statuim, y ordenā, que los dits carcellers faent tals abusos, y extortions, siē punits a arbitre de la Regia Audientia, y en son cas de las audientias dels Portants veus d Governador, y en otras corts dels jutges, o assessors ordinaris.

XVII. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. xvij.

A Bloatio, y approbatio de la present Cort statuim, y ordenam, que si lo carceller, o guardas de la preso recusaran traure algun pobre pres, per parlar, e informar a son aduocat, apparēt a dit aduocat esser necessari de parlar ab tal pres, lo dit carceller, o guarda sie posat, y detingut per espay de vint dies en la mateixa instantia de la preso, hon estara lo pres, y a ço dega proueir lo doctor del Reyā Cōsell criminal qui tindra la causa, a sola instantia, o requesta del aduocat dels pobres qui a dit pres venia a parlar, al qual en a ço sie donada plena fe, en tenent a ço publicada la enquesta, e nous actitats si ni haura, reseruant la pena del carceller a nos, o a nostre Loctinent general.

Kk 2 De cau-

DE CAUSA RECOGNOS
CENDI. TIT. XXV.

- I. FERRANDO segon en la Cort de
Montso, Any M. D. x.
Cap. xxx.

STatuim mes auāt, e ordenam, que los officials ordinariis, sots pena d̄ priuatio d̄ lurs officis, no pugā impetrar ni procurar prouisio algu na causa recognoscendi, sobre qualseuol delat que estiga pres en poder seu, volēts, q̄ si sera impetrada, o procurada per tal official ordinari dita prouisio causa recognoscēdi, sie aq̄lla ipso iure nulla, e per no feta, e si lo dit presoner sera pres, o detēgut per tal crim q̄ no merelques pena corporal, q̄ no obstant qualseuol prouisio de causa recognoscēdi en qualseuol manera emanada, sie donat lo pres a manleuta, segons forma de las constitutions.

DE MANLEVTAS.
TIT. XXVI.

- I. FERRANDO segon en la Cort de
Montso, Any M. D. x.
Cap. xxxviii.

Encara statuim, y ordenā, que si los veguers, o sotsueguers, o altres officials ordinariis, anant per lurs veguerias, o lurs districtes, arestarā, o darā a māleuta algunas personas,

segōs q̄ de iustitia los sera permes, q̄ apres tornāt al cap de la vegueria, o alla hon tindrā las scriuanias principals de lurs officis, que dins vn die, apres que serā tornats, hajan fer continuar en los actes, e scriuanias d̄ lurs corts los arrests, y māleutas per ells, o de manament lur fetas, e presas.

- II. PHILIP Princep, y Loāinēt general de Carles en la primera Cort de Montso, Any M. D. xxxviiij.
Cap. xxxxiij.

COM se faça gran abus, en las despesas que se exigexē de vn mateix pres p̄ vn mateix delictē, o delictes, q̄ es tret a māleuta de vna cābra dels carcens, perque puga anar per la preso, y altra māleuta fora la preso, y apres y ha altra cōmuna māleuta, de ques prenē molts actes, y tātas despesas, q̄ de aquella manera es cōposat per los ministres, redundant en vtilitat dels scriuans. Perço statuim, e ordenā, q̄ per vna captura no pugan hauer los scriuans, ni los officials Reyals salari de las manleutas, sino de la primera manleuta, y de las otras no pugan rebre los dits officials, y scriuans mes de tres sous de quiscuna. Entes empero, que de las māleutas que es acostumat de rebre menys. o no res, no sieres innouat, y si lo contrari sera fet, siē inhabils dits officials, y scriuās pera tenir tals officis. E haja loc la present constitutio en totas las corts Reyals del present Principat de Cathalunya, y Cōtats de Rossello, y Cerdanya.

- III. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. de Cort ij.

Per quāt

- III. LOMATEIX en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv.
Cap. de Cort iij.

PER quant es molt justa raho, que las manleutas donadas a la Regia cort, y altres officials Reyals en lo present Principat d̄ Cathalunya, y Cōtats de Rossello, y Cerdanya hajā algun tēps si, y no resten sempre las fermāças obligadas, perço supplica la present Cort a vostra Majestat, que ab lur approbatio, y cōsentiment sie statut, y ordenat, que si algu sera tret dels carcens, o d̄ qualseuol altra detentio a manleuta, ara sie a requesta de dies, ara sie ab reincidentia, o de qualseuol altra manera, encara que en la prouisio hi sie la clausula, *donec aliter sit prouisum*, o qualseuol altra clausula, la dita manleuta, y obligatio tant del principal, com de las fermanças no dure, ni se entenga durar sino vn any, y vn die, de tal manera, que passat dit any, y die, la obligatio, y manleuta, (si la part, o fermanças dins lo mateix termini no serā requests) sie hagdā per cassada, annullada, y extincta, y en cas que dins dit any, y die las fermanças sien requests, tingan deu dies apres de la requesta, pera presentar lo reo', y entretāt no pugan esser executadas, y que lo present capitol se entenga tābe en las māleutas fins al die present fetas, axi que lo die any, y die correaga en las ditas manleutas ja fetas del die de la conclusio de la present Cort. Plau a sa Majestat que sien duradoras las māleutas que de aci enlla se prestaran per temps de dos anys tant solamēt: e que lo present capitol sie durador fins a la conclusio de las primeras Corts.

PER quant vostra Majestat ab loatio, y approbatio dels tres braços, en las Corts prop passadas del any M. D. Lxiiij. en lo capitol de cort ij. qui comença. *Per quant es molt justa raho, etc.* statut, y ordena, que si algu sera tret dels carcens, o de qualseuol altra detentio a manleuta, ara sie a requesta de dies, ara sie ab reincidentia, o de qualseuol altra manera, encara que en la prouisio hi sie la clausula, *donec aliter sit prouisum*, o qualseuol altre, la dita manleuta, y obligatio, tant del principal com de las fermanças no dure, ni se entenga durar, sino per dos anys tant solament, y que aquell capitol fos durador fins a la conclusio de las primeras Corts, perço supplica la present Cort a vostra Majestat, li placia perpetuarlo, peraque per tots temps sie la dispositio del dit capitol de Cort duradora, axi empero, que las ditas manleutas no durē sino per vn any, y vn die, y passat lo dit any, y die, sien extinctas, y annulladas: y per quant cōforme a dret, y a iustitia, si algu sera liurat a manleuta, y donadas fermanças per algun cas, si apres denou comet algun altre delictē, la obligatio, y manleuta per ell, y las fermanças feta nos deu extendre al cas, y delictē apres de la tal māleuta comes, supplicā los tres braços a vostra Majestat, li placia statut, y ordenar, q̄ en tal cas, si lo qui haura prestada la mā-

Kk 3 leuta,

leuta, o las fermãças seran requerits que lo delinquēt se presente, o se representat juxta forma de la obligatio per ell, y las fermanças feta, no pogan caure en la pena a la qual se son obligats, sens q̄ primer se guiat per lo nou cas per ell comes, a fi, y effecte, que la presentatio se haja de entendre, esser feta tant solament per lo cas per lo qual fonc la m̄leuta prestada, la qual no puga esser renouada, y representantse, no se puga conexas del nou delict, no obstant qualsetol vs, o verdaderament abus sobre aço fins al present fet: e q̄ no pogan los manleutats en lo acte de la manleuta renuntiar al benefici de la present cōstitutio, y en cas que renuntiaffen, la tal renūtiatio no valga, y se nulla. Sa Majestat es seruit ques guarde lo acostumat, y que lo capitol segon del any sexanta quatre, se porrogat fins a la cōclusio de las primeras Cortes.

DE COMPOSITIONS,
Y HAVERIAS.
TIT. XXVII.

- I. PERE terç en la Cort de Cerue-
ra, Any M. CCC. Lviij.
Cap. vij.

Rncara statuí, e fãccim, q̄ los officials nostres qui son acostumats dls fets criminals rebre hauerias, no puxan aq̄llas rebre, sino cō lo delat del crim pecuniariament sera condempnat, o

haura rebuda remissio per peccunia de aquell, per las quals hauerias no puxan rebre mes de quatre sous per liura, de la quantitat en la condempnatio, o remissio deduida, d̄ las quals se feta compartio, axi com en cascū loc es acostumat de fer. Aço empero ajustat, que lo official ordinari, o lo scriua, o lo assessor de aquell, o lo procurador fiscal qui cert salari d̄ nos reben, de aquellas hauerias no puxan alguna cosa rebre, ni hauer.

- II. LO MATEIX en la quarta Cort de Barcelona, Any M. CCC. Lxxxij.
Cap. de Cort. ij.

COM per hauer las hauerias quels sauis, e los fiscals speran de hauer dels fets criminals, si venen a composio de diners, (cō en altra manera no hajan, o no dejan res hauer) los sauis, e los fiscals façan als delats qui moltes vegadas son innocents, greus oppressiōs, e injusticias, axi en tenirlos ferrats, com en greujar los de presons, e no volents los dar a manleuta, com en darlos breus dilacions a dar lurs deffensions, com en tormentarlos, com en otras diuersas maneras, a si quels forçan de reembres, e de venir a composio, com altre mal no merefcan, que placia a vos senyor tolre de tot, o almenys temprar las ditas hauerias, o dar altre remey sobre aço, que que la gent no se axi leig menada, car a vostre offici Rey al pertany pro ueir sobre aytals cosas. Lo señor Rey ordena, y pro ueex, que las hauerias sien axi com antigament se prenian, ço es a saber quatre sous per liura, depar-

departidoras en la forma acostumada: empero vollo señor Rey, q̄ nigu saui no puxa hauer mes de cent liuras, per gran composio que se, sis vol se vn jutge, o molts, e per molts que sien los delats, pus que sien tots en vn proces, e que entre tots los altres qui han part en las hauerias, no puxan hauer sino otras cent liuras, per gran composio que se.

- III. FERRANDO segō en la tercera Cort de Barcelona, Any M. D. iij.
Cap. xxxvj.

PER posar en degut orde las causas criminals statuí, e ordenam, que las composicions dels delats q̄ passaran summa de deu liuras, se façan ab interuentio de Vicicancellor, o Regent la Cancellaria en son cas, o del aduocat fiscal. E los processos originals, o traslats autentics dels delats cōposats, o remesos, sien donats en poder del Thezorer, loctinēt, o regēt la Thezoreria. E se continuada a la fi de aq̄lls per lo scriua de manament qui entreindra en la composio, o remissio del delict.

- III. CARLES en la segona Cort de Montso, Any M. D. xxxiiij.
Cap. de Cort vj.

CLaramēt se veu, que per causa que lo Loctinent general per regalias, o altramet en casos a ell permesos, se tira molts presos, q̄ los ordinaris officials Reyals, e de Barōs haurā presos, e apres cōposantlos, la composio es tota de

la Regia cort, e los officials axi Reyals, cō de Barons, qui hā pres lo treball, e sostengudas despesas, no han res de la dita cōposio, de hon se se queix, q̄ los dits officials Reyals ordinaris, y de Barons son fets negligēts en lo exercici de lurs officis, axi en la captura dels delinquents, cō en ferlos las enquestas, perço supplican dits tres staments a vostra Majestat, que li placia statuir, y ordenar, que si algu qui sera estat pres per algun official Rey al ordinari, o per Barons, o lurs officials, e apres en cas permes de regalia sera aportat a la Audiencia, o sera composat, lo official qui aquell haura pres haja la mitat de la dita composio, de la qual haja pagar lo notari, y ministros de la cort, perque per auant sien tostemps mes diligents. Plau a sa Majestat que deduidas las despesas fetas per la cort Rey al se done la terça part de la composio, en lo cas que supplica.

- V. PHILIP Princep, y Loctinēt general de Carles en la primera Cort de Montso, Any M. D. xxxvij.
Cap. xxxvij.

Confirmant, y ampliant lo capitol de cort vj. de la Cort celebrada en la present vila de Montso en lo any M. D. xxxiiij. Com se molt just, y cōvinga pera la administratio d̄ la justitia, car axi se dona occasio, q̄ los ordinaris son diligēts en la captura dels delinquents, statuí, e ordenam, que lo dit capitol comprēga lo Governador general, y Portat veus de Governador en lo

Principat de Catalunya, y Còtats de Rossello, y Cerdanya, que hajan de donar lo terç de las composi- tiõs als officials ordinaris qui haurã presõs los tals delinquents, o fossen estats presos presents dit Governador, e Portant veus de Governador en la vegueria, o absents.

VI. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. vj.

Statuim, y ordenam ab consentiment de la dita Cort, que los doctors del Reyall Consell del criminal, y lo aduocat fiscal, ni los procuradors fiscals no pugã en ningun temps rebre hauerias de las cõposicions ques faran, ni de las penas, ni altres emoluments alguns, ans tota aquellã part que per hauerias, o ã las penas, y altres emoluments que fins ara rebien, y acostumauã de rebre los jutges de cort, aduocat, y procuradors fiscals, las reba de aciuant lo General de Catalunya.

VII. LOMATEIX en la Cort de Mõt- so, Any M. D. Lxxxv. Cap. viiiij.

PERque los qui cometten delictes atroces, y perturban la republica siẽ punits com es raho, y no tingan sperança de facilitat de venia, ab confiança de composarse, y com al die de vuy sie molt gran necessitat, extirpar totalment los mal- factors de Catalunya, y Còtats de Rossello, y Cerdãya, perço statuim, y ordenam ab approbatio, y cõsen-

timet de la present Cort, que ladres, trecadors de camins, incendiaris axi de casas, com de pallers, y altres propietats, matadors ã bestiar, axi gros com menut, assassins, los qui tallã, y destrüexen maliciosament vinyas, y arbres, en ninguna manera pugan esser composats, ans hajã de esser castigats conforme a leys de la terra, y en deffecte de ellas del dret cõmu, y que la present constitutio sie duradora fins a las primeras Corts.

DE TORMENTS. TIT. XXVIII.

I. FERRANDO segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxj. Cap. vij.

Encara proueim, statuim, y ordenã per euitar abusos q̃ en los tormentos per variacions se podrian seguir, q̃ per variacions no sie proceit a tormentos, fins q̃ primer sie vist per la Audientia, o per lo Cõsell Reyall, en que haja hauer almenys sis juristas, vltra lo Vicicanceller, o Regent Cãcellaria, si tãts ni haura en la ciutat, vila, o loc hon la causa se tractara, que las ditas variacions sien tals, per las quals haja hauer loc tormet. E mes volem, que semblãt orde tingan lo Portãt veus de Governador general, veguers, e altres officials inferiors. En los casos empero hon se pretendra hauer loc torment, per altres indicis, e no per variacions, volem, que no puga esser proceit

proceit a tormet, sino seruada la forma desus dita, e dadas deffeniõs, segons es dispost per cõstituciones: per la present empero no volem, ni entenem en res prejudicar, ni derogar a qual sol priuilegis, axi en cõmu, com en particular atorgats als staments ecclesiastic, militar, y reyal, e a qual- seuol ciutats, vilas, e locs del Principat de Catalunya, ans volem que aquells sien seruats.

DE PENAS CORPORALS, Y PECCVNARIAS. TIT. XXVIII.

I. VSATGE. Rusticus si desemparauerit.

Agos qui desemparara ço q̃ dre- tamet li sera em- parat, per la sola presumptio do- ne sinc sous: e si res ne trauran, restituesca ho en doble, saul son dret. Caualler qui desemparara, pac ço q̃ desempara, restituisca ço q̃ tolt haura en simple, ab sacrament.

I. ALFONS segon en la Cort de Mõt- so, Any M. CC. Lxxxviiiij. Cap. xxviiij.

Ordenam, e statuim, q̃ algũ ve- guer, o official nostre no pu- xa posar pena a algũ caualler, o a hõ de orde, sens atorgament del caualler, o del hom ã orde religiosos, saluant la pena apposada en la carta de la pau, e de la treua, e dels vsatges de Barcelona.

II. IACME segõ, en la segona Cort de Bar- celona, Any M. CC. Lxxxviiiij. Cap. xxv.

ALgun hom no sie condemp- nat sens coneguda de jutge: ans en aço sie proceit a coneguda de jutge, axi en punir, com en dar a manleuta, com en absolre.

III. ALFONS terç en la Cort de Mõt- blanc, Any M. CCC. xxxiiij. Cap. xxv.

Ordenam, que negu no sie condempnat a mort, o a mutilatio de membres, o encara posat a tormet per nos, o per la Illu- stre Reyna muller nostra, o per lo In- clit Infant en Pere Primogenit, e ge- neral Procurador nostre, o per Lo- ctenents dells, o per altres officials, o jutges nostres, o de aquells, deffenso deguda no admesa, e que contra la forma demunt escrita, de nostra cort, o de aquells ninguna letra no puxa exir.

III. PERE terç en la Cort de Ley- da, Any M. CCC. Lxxv. Cap. de Cort. j.

COM las penas de terços, e al- tras que se acostumã posar en contractes de censals, e viola- ris se posen en aquells a instãtia, e en fauor de la part, parega rahoable, q̃ aquellas no dejan esser leuadas, sino a instãtia de part, e los fiscals tercets, e altres sen vajan a aquells qui prenẽ censals, e violaris, e façã los fer sagra- ment, dient, jurats si es pagada ayral pensio,

queus fa aytal vniuersitat, o singular en son terme, e si dien no, es proceit de fet cōtra la vniuersitat, o singulars, sens altre reclam, e instantia, a exigir, e leuar las ditas penas, perço com no han pagat die a diat. Perque senyor demana, e supplica la dita Cort, que penas algunas judiciales en los dits contractes posadas, o posadoras, comesas, o cometedoras no puxan esser demanadas, exigidas, e leuadas en ninguna manera, si doncs no era fet clam, o reclam, o requesta a instantia de part, e solament per aquella quantitat, de que sera fet lo clam, o reclam, o requesta. Plau al senyor Rey.

V. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any M. CCC. xiiij. Cap. de Cort vj.

COM lo senyor Rey en Pere de Alta recordatio auí vostre en la Cort q̄ celebra en la ciutat de Leyda lo any 1376. atorgas a la dita Cort yn capitol del tenor següet. Com las penas de terços, &c. Supplica senyor la dita Cort a vostra Senyoria que sie vostra merce confirmar, e nouellament atorgar lo demunt dit capitol, e aquell estendre a tots contractes, compromesos, e obligations judiciales, e extra judiciales q̄ sien fets, o fetas, e daçi auant se faran en lo dit Principat. Lo senyor Rey cōfirma lo dit capitol atorgat per lo senyor Rey en Pere son auí, en la forma que ell lo atorgà, e aquell nouellament atorga en la dita forma quel atorga lo dit son auí.

VI. IOAN Rey de Nauarra Loctinent de Alfons quart son germa en la Cort de Barcelona, Any M. CCC. Lvj. Cap. iiii.

AB assentimēt de la dita Cort statuim, y ordenam, que algū home de qualseuulla conditio sie, no gos, ni li sie permes p causa de dol portar gramalla, o clotxa, o altra vestidura que toc en terra, sots pena de perdre la vestidura, guanyadora, e applicadora al oficial executant.

VII. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxxxv. Cap. Lxxxvij.

PER que lo Regēt la Thezoreria es negligent moltes voltas, en enuiar per los qui son condemnats a galera en las ciutats, vilas, y locs del present Principat d̄ Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, y pateixen de moltes maneres en las personas, statuim, y ordenam ab consentiment de la present Cort, que los ordinaris de las sobreditas ciutats, vilas, y locs ahon y haura presos que sien ja condemnats a galera a seruir al rem per algū temps, que tantost que serà estats cōdempnats hajan de portar al tal pres, o presos a la ciutat d̄ Barcelona, y posar alli en ma, y poder del Regent la Thezoreria, y lo que despendrà sels haja de pēdre en compte per lo Mestre rational, o son loctinent, y si los dits ordinaris seran en aço negligents, passats tres dies, requerits que sien per los consols, cōsellers, paers, jurats,

jurats, o procuradors, pugā esser cōueneguts dauant los jutges de taula, y hajan de pagar de sos propis bens las despesas doblas, que los consols, consellers, paers, jurats, o procuradors hauran sostengudas en alimentar aytals condēpnats, y fer los aportar a lurs costas a la ciutat de Barcelona.

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lxxxvij.

PER que no es raho, que los dits cōdempnats a galera temporalment sien mes agreuiats, y se sapia quant comença a correr lo temps de la sua condempnatio, statuim, y ordenam ab consentimēt de la present Cort, que lo temps al dit condempnat a galera temporalment comence a correr, apres de quinze dies que contra ells sera proferida la dita sentētia, ates que estant ja condempnat, y detingut per aquest effecte, y no esta per ell de seruir, es just lo dit temps li corregga.

VIII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort xx.

PER quant no es raho, que los qui han pagada la pena de lurs delictes, conforme a las sentēcias cōtra ells promulgadas, sie agreuiats en majors, y altres contra dells no proferidas, y se veja d̄ cada die, q̄ quat algu per sos demerits es cōdēpnata seruir d̄ remer p cert tēps en las galeras de vostra Majestat, o altres, es detengut en aquellas p molt tēps, apres de esser passat lo contengut en

la sententia contra ell promulgada, lo que es molt gran dany del dit cōdēpnat, cōtra tota justitia, perço supplica la dita Cort a vostra Majestat, sie seruit statuir, y ordenar ab son cōsentiment, y approbatio, que qualseuol qui sie estat condempnat en los presents Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, per qualseuol jutges, e o officials tāt ecclesiastics, com seculars, y tant Reials, com de Barōs, a seruir en ditas galeras per remer, o altrament per alguns anys, y no per tota sa vida, y haura cumplit lo temps de la condempnatio contengut en la sentētia contra ell promulgada, encontinent que dit temps sera passat, sie tret de ditas galeras, y no sie mes detingut en aquellas, y si lo contrari sera fet, degan qualseuol veguers, balles, algutzirs, y altres qualseuol officials de vostra Majestat, axi majors com menors, instats per part del dit condempnat, o de algun parent, o amic de aquell, requerir al capita de la galera en la qual sera detengut, o al general, o al ministre, o ministres, o officials de ditas galeras, que dins dotze horas tragan, y posen en terra libero, y segur al tal condempnat que haura cūplit son temps, y si dins dotze horas nou hauran fet, degan dits veguers, balles, y altres officials per repressalia pēdre dos, o quatre Moros forçats de ditas galeras, que poran, y si aço no approfita, prengan dels officials, o ministres de ditas galeras, y aquells retingan presos, y custodits, fins a tāt q̄ lo dit condēpnat que haura cumplit son temps, sie tret en terra, y restituit a sa pristina libertat,

tat, y que los Deputats del General de Cathalunya instats, o requestes per qualseuol persona hajan de requerir se cumpla lo contengut en la present cōstitutio, cada volta que se occorrera cas, a despesas empero de la part instant, y que tots los officials de vostra Majestat, y de Barons sien obligats a obeir a ditas requestas, ordinations, y manamets de dits Deputats, del mateix modo, y manera, y sots las obligacions, y penas que son obligats en fer, y executar los manaments, y ordinations, y requestas de dits Deputats en las cosas tocants a la exactio dels drets del General. Plau a sa Majestat q̄ en los casos cōtenguts en lo dit capitol acudan al Lo cōinēt general, lo qual haja de fer executar lo dit capitol.

DE BANDEIAMENTS.
TIT. XXX.

I. ALFONS terç en la Cort de Mōt blanc, Any M. CCC. xxxiiij. Cap. xxj.

PER tolre lo abus que en las cosas de jus scriptas entro aci ses fet, statuim, e ordenā, que sis esdeuendra, bādejats esfer guiat per alguna raho per los veguers, o altres officials, q̄ tolt lo dit guiatge, los dits veguers, o altres officials sien tenguts nouellament bandejar, e lo bandejamēt ab veu de crida publicar en lo cap de quiscuna vegueria, per tres dies de mercat, perço

que als ignorats per la reuocatio del dit guiatge no sie laz preparat d̄ caure en pena.

II. PERE terç en la Cort de Perpinya, Any M. CCC. Lj. Cap. xxviiij.

LOants lo statut fet en la Cort de Montblanc per lo senyor Rey Nāfos de recordable memoria pare nostre celebrada, lo qual comença. *Per tolre lo abus que en las cosas de jus scriptas, &c.* e a aquell ajustants statuim, e manam, que quantquequant per los officials nostres alguna persona per crim esdeuendra esser citada, en aquella citatio sie ajustada cōminatio de bandejamēt, çoesafaber, q̄ si lo citat dins lo terme a ell assignat per los officials nostres no comparen, que sie bandejat, e per bandejat sie haut, la qual citatio ab la cōminatio del bandejamēt se haja ab veu de crida publicar, e aquell encara bandejamēt apres aquell terme de la citatio no res menys ab veu d̄ crida sie publicat.

DE LA PENNA DEL IVT-
GE QVI AB DOL IV-
DICARA, TIT. XXXI.

I. FERRANDO segon en la Cort de Montso, Any M. D. x. Cap. xviiij.

STatuim, y ordenam, que si algun jutge, o relador haura dada alguna sentētia, o feta alguna prouisio, o fet algun pretes greuge, e apparra

apparra als jutges, o reladors d̄ la causa de supplicatio que la dita sentētia prouisio, o pretes greuge se deu reuocar ex eisdem actis, o poder sera ja reuocat, e pretendra la part agreuiada, que lo primitiu relador, o jutge ab dol haura agreuiada la dita part, e perço demanara, e instara q̄ lo dit jutge, o relador primitiu li satisfaga las despesas que perço haura sostengudas, que en tal cas sie appellat lo jutge relador primitiu, e oit aq̄ll summariament, e sens tot plet en lo Reyat Consell, e oida encara la part instant, e vist los actes, si al dit Cōsell apparra que lo dit relador, o jutge primitiu ab dol haja agreuiada la dita part, que li pac encontinent totras las despesas, segos que per lo Reyat Cōsell sera declarat, de la qual de claratio nos puga supplicar, ni hauer recors algu: entes empero, e declarat, que la part agreuiada, o instant haja a instar, e demanar justitia dins trenta dies, apres que sera reuocada la dita sententia, prouisio, o greuge, e fer hi declarar dins altres trenta dies, los quals passats, no puga esser de aqui auant oit, ni res dir contra lo dit jutge, o relador, si estara per la part instant, no prejudicant a las altres penas de la obseruança, e altres constitutions sobre aço disponents.

DE BENS DELS CON-
DEMNATS.
TIT. XXXII.

I. IACME segō, en la segona Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxviiiij. Cap. xxxij.

NOS vfarē en los bens dels homeyers d̄ls locs dels rics homens, de cauallers, de ciutadans, e de homes de vilas, axi com ne vsaua lo senyor Rey en Iacme en cascuna de las veguerias.

II. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any M. CCC. xxj. Cap. xj.

STatuim, que lo capitol per nos fet en la segona Cort de Barcelona, lo qual comēça. *Nos vsarem en los bēs dels homeyers, &c.* sie seruat. Ajustants a aquell, e encara statuim, que si es fet contra, sie reuocat, e haut per no fet.

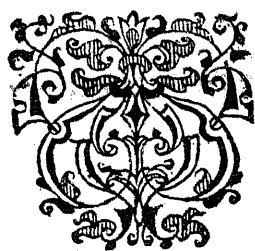
III. FERRANDO segō en la primera Cort de Barcelona, Any M. CCC. Lxxxj. Cap. viiiij.

SI per nos, o per nostres officials sera proceit a aprehensio, o cōfiscatio de bens en cas permes, statuim, y ordenam, que si al temps que lo proces sera començat, aquells bens seran posseits per algū creador, o creadors qui aquells tindran specialmēt obligats per lurs credits, ab missio entre más, e liuramēt de possessio, volem que tals posseidors no sien trets de possessio dels dits bens, fins que sien pagats, o fins sie vist, e conegut, sententiat, e declarat, si los credits de aquells seran valits, e sufficients per impedir la dita aprehensio, e incorporatio, e lo semblāt volē sie ob-

fic obseruat en las donas per causa d' lurs dots, e creix, las quals volē hajan a posseir los dits bens, y esser alimentadas de aquells, encaraque los marits sien vius, fins que siē pagadas de lurs dots, e creix, per veditio dels dits bens faedora per la cort. Entes empero, ques puga proceir p la cort a veditio dels bēs, per pagar als creditors, e en son cas a las donas, seruant orde de prioritat, e potioritat entre aquells, e reseruant a las ditas donas la optio a ellas donada p la pragmatica del Rey en Iacme.

III. LO MATEIX en dita Cort Cap. x.

STatuim, y ordenam, que nos, e successors nostres, e officials nostres, o de aquells, per qualseuol crim, o delict, essent la persona criminosa presa, no pugam, ne pugan inuentariar, ne pendre bens de algu: pero volem en crims de lesa Majestat in primo capite, e de heretgia declarada per jutge ecclesiastic hajan loc confiscacions, aprehensions, e inuentariacions, encaraque sie pres lo delat, e q̄ en altres crims no hajan loc confiscacions, essent pres lo delat, o no: entes empero, que per lo present capitol no sie fet prejuy algu als processos de regalia.

LIBRE DESE DE LAS CONSTITVTIONS DE CATHALVNYA.

DE DRET DEL FISC, Y
DE LAS SVAS REGALIAS.
TIT. I.

I. VSATGE. Similiter & si senior.

SEmblātmet sil señor vol destrenyer a tort son caualler, o tolre sa honor, la Potestat lon deu defendre, e mantenir.

II. VSATGE. Simili modo.

SEmblantmet fermamet sic obseruada treua, e pau, e seguretat quel Princep manara tenir entre ls inimics, jatsie aço q̄ aquells inimics no hajan atorgada aquella treua. Emparment quel Princep haja fet per si, o per son missatge, o per son saig, o per son segell, nol gos negu de-

gu desemparrar, si doñcs primeramet nos fadiga de son dret al Princep, acostuma d' la sua cort. Moneda axi de or, com de argēt axi diligentmet sie seruada, que en ninguna guisa no cresca en aram, ni minue en or, ni en argēt, ni encara en pes. Qui totas aquestas cosas, o vna de aquestas, çoes pau, e treua, emparment, o monedatrencara, corrompra, o falsara, per ço car tant grā mal es, e tal onta que negu nol pot redreçar, o esmenar al Princep, en axi stablint manam, que las personas d' ells, ab tota lur honor, e hauer vengan en ma del Princep a fer sa voluntat, segons consell, e loament de la sua cort: car fe, e justitia, e pau, e veritat del Princep ab q̄ tot Regne es governat, valen Regne, e mes que Regne, e per ço nul hom no pot extimar, ni deu, que per algu altre preu sien esmenadas, ni redreçadas al Princep las sobreditas malfetas, sino axi com dessus hauem statuit venir en la sua ma.

III. VSATGE. Princeps namque.

LO Princep, si per qualque cas fera assetiāt, o ell tendra sos inimics assetiats, o oira algun Rey, o Princep venir contra si a batallar, e amonestara sa terra, q̄ li acorrega, per letras, o per missatges, o per costumias ab las quals sol esser la terra amonestada, ço es ab farons, tots homens, axi cauallers, com pedons qui hajā edat, e poder de combatre, qui aço oirā, ni veuran, com pus tost puxan li vajan socorrer: e si negu li fallira de la ajuda q̄ en aço fer li pora, perdre deu tots temps tot quant

per ell tenga: e cell qui per ell res no tindra, esmenli lo falliment, e la deshonor que feta li haura, ab hauer, e ab sacrament jurant ab las proprias mans: car negun hom no deu fallir al Princep a tant gran ops, o necessitat.

III. VSATGE. Autoritate & rogatu loij.

PER autoritat, e per precs de tots lurs nobles Barons constituir en los demūt dits Princeps Ramon, e na Dalmus, que tots homens, axi nobles, com no nobles, vidents a la Potestat, o estants ab ell, o partint dell, hajan en tots temps, per tots dies, e nits, pau, e treua, e sien segurs de tots lurs inimics, ensemper ab tota lur honor, e hauer, e ab tots aquells qui honor tenē per ells, o en lur honor estan, o en lur seruici treballan, ab tot quāt han, e posseexen, entro q̄ en lurs casas sien tornats, e si algu los noura, o qualque dan, o tala los fara, aquell die se tenga per acuydat de la Potestat, e si per aço algun dan pendra, no li sie esmenat. E cell quil manamet dels Princeps traspasfara, e a aquells qui en aquelta deffen si son posats, ni a lurs cosas malfara per negun enginy, tot quant malfet li haura, e tot quāt tolt li haura, e tot quant portat sen haura, en onze doubles ho restituesca a aq̄lls a qui violentia haura feta, en sie destret per la Potestat, e puys esmen a la Potestat la deshonor que haura feta a la dita Potestat, ab hauer, e ab sacramēt, jurant ab lurs proprias mans.

V. VSATGE. Ex magnatibus.

Dels

DEls Magnats, ço es Vescomtes, Comdors, e Vasuelfors negu presumesca de aci auāt en neguna manera tormetar, ni punir los culpables, ço es a saber penjar per justitia, ne edificar nouellament castell cōtra lo Princep, ne tenir força assediata, ne combatre ab ginys q̄ los pagefos appellan foneuol, gossa, ni gata, car grā onta seria a las Potestats, e cell qui ho fara, mātinent quē fera request per la Potestat, leix lo castell, ol desfaça, e retali la força sens pijorament, si presa la haura, e esmen tots los malfets q̄ fets hi haja, en doble, a aquell aqui fets los haja, per destret del Princep. E si aqui ha presos cauallers, o daltres homens solts, retalos li, apres esmē al Princep la deshonor que en aço feta li haura, ab ha uer, o honor per sagrament, jurāt ab las mans, que pus no deu esmenar, car aquesta força no es atorgada de fer, sino a las Potestats.

VI. VSATGE. Quia iustitiam.

CAR fer justitia dels malfaytors es donat solamēt a las Potestats, ço es dels homeyers, dels adulcers, dels metziners, dels ladres, dels robadors, dels baufadors, e dels altres malfaytors, que la façan a lur semblant, trēcar los peus, e las mans, trer los vlls, tenir presos en tauega long temps, e si metter es penjar lo cors a la perfi, a las fembras tolre lo nas, els labrots, e las orelles, e las mamellas, e si ops es, cremar en foc. E perço car terra no pot viure sens justitia, perço es dat a las Potestats de fer justitia, e axi com los es

dat de fer justitia, axi lus es legut de perdonar, e de jaquir a quis vullan.

VII. VSATGE. Alium namque.

ALtre noble, honest, e profitos vsatge meseren los sobredits Princeps, que ells tēgueren, e a lurs successors manaren tenir per tots temps, ço es, que tenguessen Cort, e gran cōpanya, e fessen condit, e donassen soldadas, e fessen esmenas, e tenguessen justitia, e jutjassen per dret, e mātenguessen lo opremut, e acorreguessē al assediat, e quāt volguessen menjar, q̄ fessen cornar, que tots nobles, e no nobles se venguessen dinar, e aqui partissen los veltimēts que haurian entre los Magnats, e enfre lur compaya, e aqui menassen hosts, ab q̄ anassen a destroir Espanya, e aqui fessen cauallers nouells.

VIII. VSATGE. Cum temporibus.

COM en temps de nostres predecessors, per authoritat, e cōstitutions lurs en aquests casos, los quals nostres leys no abraçā, a la vtilitat cōmuna se proueit, nos seguints las lurs vestigias, tota materia de dissentio tollents, e seguretat a tots los cauallers a la nostra Cort vinents, e ab nos estāts de Reyat benefici donāts, ab aquesta present ley decernim, que algu per gozar temerari, aquells a nos vinents, o tornāts, o ab nos estants, no presumesca pendre, o ferir, statuēts en ell aquella pena, la qual es cōstituida per ley consuetudinaria d̄ nostres predecessors, contra

contra aquells qui treua, e seguretat donada per lo Princep no han obseruada, e contra aquells qui falsadors de moneda seran trobats. E de aquella mateixa pena volem esfer condemnats aquells qui offendran los cauallers appellats per lo Archebisbe, e Bisbes, Comtes, Vescomtes, Comdors, vasuelfors, o per alguns altres qui per commissio nostra conegā de alguna causa dels demunt dits. Ajustam encara a aquesta nostra constitutio, que si en nostra presentia, o dels sobredits, algun caualler desmentira son senyor, (si doncs no es per causa de reptament de traytio, car lauors no sera tengut per aquesta constitutio, pus ques vulla purgar, jatsie que pus cortesament ho faça si sen abstenga) en aquella mateixa pena sie tengut: mas si lo caualler son senyor haura desmentit, (si doncs no era per la dita causa) venga en poder dels jutges, segons arbitre de aquells condemnador.

I. PERE segō en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxij. Cap. xxxj.

SI Barons, o cauallers de Cathalunya seran ab nos en exercit, o host, o ab algu en loc de nos, prouescam a aquells en despesas, e façam esmenas a aq̄lls segōs lo vsatge de Barcelona: saluant empero specials couinēças que fossen entre nos, e algu de aquells.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. Lij.

NVLL caualler, o fill de caualler, e persona generosa no amac caualler, o persona generosa, si aquella haura presa: ans aquella tinga publicament en lo castell, o loc feu, e com nos aquell requerrem segons regalia nostra, que a nos obeesca, e aquell restituesca, e abast ell de aço esser citat en lo loc hon haja son domicili, o hon estiga.

III. IACME segō en la p̄miera Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxij. Cap. xvij.

NOS, o nostres officials no forcem, ni destrengam homens dels rics homens, de ordens, de Esigleyas, de cauallers, de ciutadans, o de homēs de vilas menar en negū loc, sino en aq̄ll cas quel vsatge diu, ne encara puxā aquells metre en fronteras, o en stabliments forçadament: saluat empero a nos lo vsatge de Barcelona, e la forma de la pau, e de la treua, e los homens qui son poblats en termēs d̄ las vilas, e dels locs nostres, e saluant encara tots los homens q̄ nos, e los nostres antecessors hauē acostumat d̄ menar antigamēt.

III. PERE terç en la Cort de Perpinya, Any M. CCC. Lj. Cap. xxxij.

COM per alguns dubtans, la hon dubtar nos deu, de la significatio de la paraula *emparament* posada en lo vsatge, *simili modo fer mament.* &c, fos algun temps dubtat, declaram, la dita paraula *emparament* al dit vsatge posada, allo mateix que

teix que la paraula, *quiatge, e protectio* significa.

V. LOMATEIX en la Cort de Ceruera, Any M. CCC. Lviij. Cap. ij.

P Art aço ordenam, que si per occasio del vsatge, *Princeps nãq;* algũ Baro, caualler, o altre de qualseuol conditio, e stamēt, o preeminentia, contra homens seus, o altres assejara fer qualsque processos, o altres qualsque enantaments, q̄ per aquells negun dret als demunt dits sie guanyat, en possessio, ni en propietat, ans sien hauts de tot en tot per no fets, com los dits casos, no a ells, mas a nos se pertangan.

VI. FERRANDO segõ en la primera Cort de Barcelona, Any M. CCC. Lxxxj. Cap. viij.

M ES volem, e ordenam, que lo vsatge, *Princeps namq;* sie seruat, segõs q̄ parla, e dispon, e si algun abus es estat fet, aquell reuocam, e hauem per cas, e nulle, volent que no pugua esser tret en consequentia.

VII. LOMATEIX en dita Cort Cap. xj.

R euocant, e hauēt per reuocats qualseuol edictes per nos, o per lo senyor Rey dõ Ioan pare nostre de Alta recordatio fins aci generalment fets, statuim, e ordenã, que tals edictes per nos, o successors nostres de aci auant no sien posats,

fino hauen guerra en Cathalunya, que sie tal, en q̄ haja loc. *Princeps nãq;* e que lo dit edicte no pugua mes durar, sino tant quant durara la dita guerra en lo dit Principat, o en conuocatio de Corts, o durant las ditas Corts: e si seran prorogadas mes de dos mesos, que passats aquells cesse lo dit edicte, e axi mateix finidas aquellas, e si nos, o nostres successors tornarem, o tornaran a continuar aquellas, pugam, e pugan fer los dits edictes, segons dit es.

VIII. CARLES en la quarta Cort de Mõtso, Any M. D. xxxij. Cap. xj.

S tatuim, y ordenam, que de aqui al deuat nos pugua fer proces de Regalia, sino feta paraula a nos, o a nostre Loctinent general, la qual constitutio sie duradora fins a la conclusio de las primeras Corts.

VIII. PHILIP en la Cort de Montso, Any M. D. Lxxxv. Cap. de Cort ij.

E N cara que lo vsatge, *Authoritate e rogatu*, lo segon sie per los doctors pratics, y per lo styl commu declarat, attenta la mente, y intentio de dit vsatge, que a persona que es en poder de la Cort nos pot fer laudamentum curia, pero per leuar tota manera de difficultat, y disputa, supplican a vostra Majestat los tres braços de la present Cort, li placia declarar, y posar per constitutio, o capitol de Cort

Cort, que a persona presa nos pugua fer laudamentum curia, y si contra algu que no sera encarcera t sera fet, comparent aquell tal deuant lo Loctinent general, o deuat lo jutge, per que pugua posarlo en preso, no haja loc lo laudamentum curia, ni pugua esser en res executat, tota altra interpretatio leuada. Plau a sa Majestat que tota hora q̄ alguna persona sera en la preso, nos pugua fer laudamentũ curia en sos bens, y que si essent fet dit laudamentum curia contra alguna persona, aq̄lla se presentara dins la preso, y sera escrita en lo libre dels presos, cesse en tot la executio del dit laudamentum curia, contra los bens del qui sera posat en los carcers Reyals de sa Majestat, o de son Loctinent general.

DE MONEDA, VALOR, Y FORMA DE AQUELLA. TIT. II.

I. VSATGE. Solidus aureus.

S OV de or ha vuyt argents. Vnça quatorze. Liura de or vint y vn sous. Lo sou val quatre morabatins. La vnça fet morabatins. La liura val setanta quatre morabatins. Cēt liuras de or de Valētia han ensi dos milia, e cēt sous de or, qui valē vuyt milia, e quatercēt morabatins. Cēt vnças de or de Valētia valen doscents morabatins. E quatre mancusos emig de

aq̄ll or valen vn morabati. E fet mācusos de aquell mateix or fan vna vnça, qui val dos morabatins.

I. IACME segon en la primera Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxj. Cap. viij.

C onfirmam, e atorgã per tots temps la moneda Barcelonesa de tern perpetual, segons la forma del priuilegi d̄ aquella moneda.

II. PERE terç en la Cort de Perpinya, Any M. CCC. Lj. Cap. xxxiiij.

C OM d̄ la valor d̄ las deus scrites monedas, de las quals en los vsatges de Barcelona mētio es feta, souint en juys sie dubtat, declarã, e manifestã a tolre tota materia d̄ dubte, q̄ lo morabati del qual en los dits vsatges mētio es feta, val quatre sous Barcelonesos d̄ tern, e la vnça de or cuyt vint y vuyt sous, e d̄ or de Valētia vuyt sous tãto lamēt: lo sou empero de or val setze sous d̄ la dita moneda, e lo sou de argent, o de plata, q̄ es vna cosa mateixa, val dos sous de la dita moneda. Lo mancus empero d̄ or de Valētia val setze diners de la dita moneda, e no mes. Per aço empero no entenē minuar, o crexer la valor dels morabatins Alfonso, o qui per cēs se fan, o qui encara p̄ promissio, o en altra manera q̄ en los casos en los dits vsatges expressats, siē deguts: ans en aq̄lls, la valor entro sus ara obseruada, volē de aqui auāt esser obseruada: car la valor dels

lor dels morabatins, dels quals en los vfatges de Barcelona metio es fe ta, tantfolament entenē a declarar.

III. ELEONOR Confort, e Loctinent general de Pere terç en la Cort de Tortosa, Any M. CCC. Lxv. Cap. vj.

SAnament, jatse laltre die en la present Cort fos tractat, la moneda de Barcelona de tern, axi de diners menuts, com de argent en ley esser diminuyda, per lo grā emolumēt que a tota la Cort fou donat entenent de la dita diminutio se deuia seguir, del qual emolumēt lo dit senyor Rey, e la dita Cort freyturaua, per los molts grans despesas que ha conuengut, e conue al dit senyor Rey, e General de Cathalunya fer, e sostenir per la guerra que es entre lo dit senyor Rey, e lo Rey d̄ Castella: empero com a aquell tractat los Syndics de la ciutat d̄ Barcelona a la dita Cort tramesos se opposassen, allegants per priuilegis a la dita ciutat p̄ predecessors del senyor Rey Illustres Reys de Arago sobre lo fet de la moneda atorgats, la dita diminutio no poder esser feta, ne encara era expediēt ques fes, per infinits, e intollerables damnatges qui se esperauā seguir, e que lo gran emolumēt de la diminutio, segons se pretenia, non podia exir en alguna manera, ne prouenir. Emperamor de aço aquestas, e altres cosas lo dit senyor Rey, e nos en son nom, e la dita Cort induints, volents axi cō se coue a la vtilitat de la cosa publica donar loc, ab aquesta cōstitutio en per tots temps vale dora reuocants, anulants, cassants, e ir-

ritants lo dit tractat, e algūs capitols deaquen fets, e actitats, e per lo dit senyor Rey, e dita Cort firmats a xxj. die del mes de Febrer proppassat, e de puys altra vegada per lo senyor Rey en lo loc d̄ Onda a tres dies del mes d̄ Mars proppassat, statuim, e sancim, e encara ordenam, que la dita moneda Barcelonesa, axi de diners menuts, com de argent sie perpetua, stable, e incōmutable en ley, e en senyal, axi com per los Illustres Reys de Arago en diuersos dies, e temps, per diuersos priuilegis lurs es estat ordenat: los quals priuilegis tots, e sengles, e qualseuol confirmacions daquen seguidas volem, e disposam valer, la dita general Cort approbant, e en lur perpetua firmitat estar, lo dit acte, o actes contraris nō obstant en alguna manera: prometents en se Reyal, e en virtut del jurament per nos de jus prestat, que la dita moneda, segons q̄ en los dits priuilegis, e confirmacions es contēgut, farem en per tots temps, e fara lo dit senyor Rey fermament, e inuiolable esser obseruada.

III. FERRANDO primer en la Cort d̄ Barcelona, Any M. CCCC. xiiij. Cap. xxxvj.

EXperientia nos ha monstrat clarament, que per algunas monedas estranyas, e signantment per escuts, e blancas, qui en meny spreu de solemnas ordinations fetas per nostres predecessors gloriosos corren dins nostra senyoria en excessiua quantitat, considerada lur valor intrinseca vulgarment dita ley,

dita ley, se esdeue a nostres drets, e a la nostra cosa publica notori dan, e major senporia seguir, si per nostre edicte saludablement no es ab just remey proueit: perço consentint, e approbant la present Cort sancim, ordenam, e statuim, que si algu de qualseuol conditio, o stat, o ley contractara en alguna manera ab la moneda desudita, ço es escuts, o blancas, la qual en temps del contracte fera trobada integra, encontinet haja perduda la terça part de las peças ab que contractara, de la qual terça part, hajam nos si la executio nostres officials faran, o hajan aquells Prelats, Barons, cauallers, homens de paratge, vniuersitats, ciutadans, o altres qui sa jurisdicctio en exequir la dita pena interposaran, la meytat, e altra meytat lo denunciador: volēts, e statuints, que encontinet com la dita moneda sera estada axi trobada, haja en tot cas tota integrament esse portada en alguna de nostras secas, que sera pus prop del loc hon sera la pena comesa, a messio de la moneda susdita, e presa per lo mestre de aquella seca a la valor que valra de ley, haja del preu las partidas de la pena a aquells a quis pertanyera, tota empara, e altre empatxament cessants, encontinet realment deliurar, e lo restant a aquell qui de la dita moneda contractar sera atrobat, deduydas las justas messions desuditas. E la present cōstitutio volem ligar tots cōtrahents, apres sis messos cōtinuament següents, del jorn auant que solemnement sera publicada.

DE CORONATGES, Y MARIDATGES. TIT. III.

I. FERRANDO segō en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxiiij. Cap. Liiij.

ATesa la grā diminutio per las turbatiōs, e mortalitats passadas ha pres lo present nostre Principat, statuim, e ordenam ab la present nostra constitutio perpetualment duradora, que en la exactio de coronatges, e maridatges de las ciutats, vilas, e locs del dit Principat que seran tenguts pagar, de aquellas sien leuats deu focs per calcun centenar de focs, per los pobres, e miserables.

II. LOMATEIX en la Cort de Montso, Any M. D. x. Cap. xxxvij.

STatuim mes auant, y ordenam ab loatio, e approbatio de la present Cort, que en las executions de maridatges, e coronatges, e otras exactions se façan los pagaments, segons lo nombre dels focs del darrer fogajament mes propinque a la exactio que lauors occorrera.

III. CARLES en la segona Cort de Montso, Any M. D. xxxiiij. Cap. de Cort. xj.

PER releuar de aci auât los poblats del Principat de Cathalunya, Comtats de Rossello, y Cerdanya dels danys, y despensas que han sostenguts per la exactio dels coronatges, y maridatges, en la forma de algûs anys ença ses feta, y obseruada, trametentlo Mestre rational de vostra Majestat collectors de Barcelona enfora per las veguerias, los quals feyen pagar diuerlas dietas, y despensas a las vniuersitats, y singulars de aquellas, supplican los dits tres staments a vostra Majestat vulla statuir, y ordenar, que quant se haura fer executio de maridatge, o coronatge, per lo Mestre rational, o per qualseuolqui tindra carrec d' dits maridatge, o coronatge se haja deputar en lo cap d' quiscuna vegueria vn collector, qui culla, exigelca, y reba, y faça la executio del dit maridatge, y coronatge. Plau a sa Majestat, sino en cas que fos necessari per la bona effectuatio de la collecta de dits drets, enuiar porter a arbitre del commissari, remoguts tots abusos de excessiuas, e indebitas despensas.

DE BOVATGE, Y REMISSIO DE AQVELL.
TIT. III.

- I. PERE segõ en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiiij.
Cap. v.

NOS, o successors nostres de aqui auât no reeban bouatge, sino en aqlls locs en q̄ antigamētment per los nostres antecessors es estat acostumat de reebre, e segons la forma antigamēt acostumada: en axi empero, que de aci fins a la festa de Pascha, e de la dita festa fins a vn any prouē la forma, els locs en los quals nostres antecessors han rebut bouatge, e en los locs, e en la forma prouats fins al dit terme, reebā nos, e los successors nostres lo dit bouatge: mas vltra lo dit terme no puxā prouar res de la forma, ne dels locs no prouats: en axi empero, q̄ lo dit bouatge prouē, axi cõ fets antics se poden, es deuē prouar, çoesafaber, per cartas, per libres, per scripturas, o per fama.

- II. IACME segõ, en la segona Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxviiiij.
Cap. xxvj.

LOam, atorgam, e aprobam per nos, e per tots los nostres en pertotstemp la venda, e la remissio, e absolutio del bouatge feta a rics homens, cauallers, e ciutadans, ciutats, e a vilas, e a homens, e a locs nostres, o lurs, axi com pus largament, e pus plena en la carta de aquen feta per autoritat den Steue Despuig notari public de Barcelona lo die, e any deuall scrits es contengut, la qual carta, ab totas cosas, e sengles en aquella contengudas, volem que haja fermetat en totas

totas cosas, e p totas perpetualment. E no resmenys loam, e atorgam als rics homēs, e a cauallers, e a ciutats, e a vilas, e homens de vilas, e de altres locs, e als homens nostres, o de aquells, las franquescas, e priuilegis q̄ hauriā del dit bouatge de nos, e dels nostres antecessors, en axi que algun perjudici per aço nols sie fet, ans la dita venda lus torn a tot be, e a profit, e no en dany, ne en perjudici en res.

- III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxviiij.

NOS, o successors nostres no puxam fer gratia, ne do, ne venda, ne en franquiment, ne en qualque altra manera relaxar lo bouatge a aquellas personas d' qualque cõditio siē, ne a lurs successors, qui en la carta de compra de bouatge no sien entefas, e si nos, o nostres successors ho feyem, q̄ no valgues, ne hajes alguna valor.

- III. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxv.

NOS no puxam fer gratias de priuilegis, ne de franquescas, ne de jurisdictiones, ne de terras, a negunas personas qui no sien entefas en la carta de la compra del bouatge, tro sien tornats en nostres Corts, axi cõ han acostumat de esser antigament: e retenim nos, quant a las personas ecclesiasticas, q̄ si per tot lo primer mes de Abril ells eren tornats a la fraternitat, e a la vfança de Cathalunya, e consentien, e fermaua

los ordenaments de aquesta Cort, e feyē ço que fer de jessen, que nos los puxam fer libertat, e gratia de las ditas cosas contengudas en aquest present capitol.

- V. LO MATEIX en la Cort de Leyda, Any M. CCC. j.
Cap. viiiij.

Sobre lo capitol, qui comença, *Nos o successors nostres no puxam fer gratia, etc.* ordenā, e statuim, aprobant la present Cort, que no obitant lo dit capitol, nos, e nostres successors puxā ferne a nostra voluntat, y que las preditas cosas estigā a nostra prouisio, axi cõ estauā, ans de la cõfectio de dit capitol.

- VI. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xv.

DE certa sciētia loā, atorgam, e confirmam la venda, e la remissio del bouatge, segons q̄ en la carta daquen feta es contēgut.

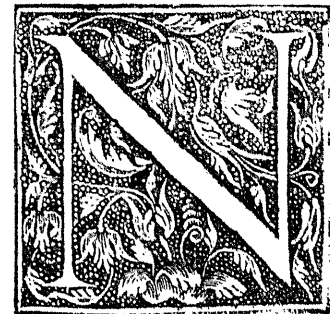
- VII. ALFONS terç en la Cort de Mõt. blanc, Any M. CCC. xxxiiij.
Cap. xxxv.

PArt aço attenents per priuilegis dels predecessors nostres, e assenyaladament del molt clar senyor en Iacme de bona memoria pare nostre per nos de certa scientia aprobats, e ab propri sagramēt renouellats, e encara vna sentētia p los molt amats Cõsellers nostres en Iacme Caluet doctor en leys, en Pere Despes saui en dret d' Leyda p special

delegatio nostra donada, la qual es conegut esser passada en cosa jutjada, dels frares del orde del Hospital de sanct Ioañ d Hierusalē, axi d la Castellania de Amposta, cō del Priorat de Cathalunya, tots locs, homens, e fembras qui ara hi son, o seran en esdeuenidor del Hospital demunt dit, de tota prestatio, e paga de bouatge, de terratge, de carnatge, e de herbatge esser estats, e esser immunes, frācs, e exempts. E per amor de aço, per tal que en aquell materia d ambiguitat, sobre la immunitat, libertat, e exēptio desusditas no puxa daquí auant renexer, ab aquest statut general per tots temps valedor, la present Cort approbant statuim, que tots los frares, locs, homens, e fembras del demunt dit orde de la Castellania, e Priorat demunt dits, de tota solutio, e de tota prestatio d bouatge, terratge, herbatge, e carnatge sien francs, immunes, e exēpts, e aqlls vnim, e ajustam, e incorporā, e compresos, e enclofos volem esser en la carta de la venda, absolutio, e remissio ça en tras feta del bouatge, e altres cosas d sus nomenadas, a rics homens, cauallers, e a ciutadans, e homēs de vilas, per lo desusdit senyor pare nostre, rebuda per Steue Despuig quondā notari de Barcelona lo die abans de las nonas de Febrer lany d nostre senyor M. CC. Lxxxviiiij; e que en las cosas desusditas, e cascuna de aquellas volem ques puxā de aquella mataxa immunitat, e libertat alegrar, de las quals se alegran tots los desus nomenats, axi com si en aquella carta en lo començamēt ab aquells specialment fossen nomenats.

DE REMISSIO DE MONEDATGE, DE SENAS, DE ALBERGAS, DE QVISTIAS, Y DE LEXAS PIAS. TIT. V.

I. PERE segon en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiiij. Cap. vj.

NOS ne successors nostres no reebā monedatge, ne quint dels homēs de las Esigleyas, religiosos, Barons, cauallers, e ciutadās, sino axi cō aquestas cosas, en tēps del senyor en Iacme çaenrera de bona memoria Rey de Arago pare nostre, era acostumat de reebre, saluas las couinenças specials, e priuilegis a cascu.

II. LO MATEIX en dita Cort Cap. x.

STatuim encara, que nos, o fills nostres, procuradors, veguers, o altres qualseuol officials nostres, senas, albergas, e acaptes no exigescam en locs dels Barons, de cauallers, de Prelats, de Templers, de Hospitalers, de Esigleyas, o de locs religiosos, o de altres locs, o de homens de aquells, sino en aquells locs en los quals nostres antecessors antigament aquellas acostumarē reebre, e hauer: ne en aquest cas las reban, si per priuilegis de no dar senas se poden deffendre, los quals priuilegis a aquells quil han, de tot en tot sien seruats illesos.

Pere

III. PERE terç en la tercera Cort de Barcelona, Any M. CCC. Lxxij. Cap. de Cort iij.

VOS senyor, ne la senyora Reyna, ne lo senyor Duc, ne officials vostres, o lurs no puxats res demanar, exigir, ne hauer per ninguna manera, ne per ninguna raho, del residuū dels testaments, ne lexas pias, ara, ne per auant dins Cathalunya, ne paqsta raho puxats trametre, o fer trametre cōmissari algu, o altra qualseuol persona, per be quel Archebisbe d Tarragona, o los Bisbes qui son dins Cathalunya, o altres per nom, o authoritat lur hajan atorgat, o atorgaran a vos senyor, o a la senyora Reyna, o al senyor Duc lo dit residuum, o leixas pias, o certa part de aquell, axi que per via directa, o indirecta, res no puxats demanar, ne hauer, ara ne per auant. Plau al senyor Rey.

DE REMISSIO DE QVINT. TIT. VI.

I. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. de Cort. x.

COM alguns en lo Principat d Cathalunya, y Cōtats de Rossello, y Cerdanya hajā armat vexells cōtra infels, y altres inimics de vostra Majestat, del qual armar de vexells redunda benefici a la Christiādat, y a la republica del present Principat, y temor als inimics, y lo Balle general d vostra Majestat en lo Prin-

cipat de Cathalunya, y lo Procurador Rey al en los Comtats de Rossello, y Cerdanya acostumā de pēdre lo quint de dita presa, sens cōtribuir en gastos, ni despesas, de modo que feta la deductio de ditas despesas, resta molt poca cosa, a aquells qui han fet alguna presa, y han posat lur vida en perill, supplica a vostra Majestat la present Cort li placia, fauorint las tals personas, dar licencia a tots los qui volrā armar vexells, y remetrelos lo quint, y la matexa remissio se entēga esser feta a tots aquells qui pēdrā en las costas, o altres parts de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya sclaus Moros, o roba de cofaris que seran presos en dit Principat, y Comtats, sens derogatio de altres prouisions sobre aço fetas, quāt a la cautio, o cautions per raho de tal armar de vexells prestadoras, per no danyar a vexells, personas, ni bēs de vassalls, subdits, y amics d vostra Majestat. Plau a la Majestat, que sie durador per temps de sis anys, entenēt que no sie dels vexells qui van a sou de la Majestat.

DE REMISSIO DE BANS, Y PENAS EN CORTS. TIT. VII.

I. FERRANDO segō en la segona Cort de Barcelona, Any M. CCCC. Lxxxiiij. Cap. Lxviiij.

EMes a supplicatio de la present Cort remetē de present, e hauem per remesas als braços, e tres tamēts de la present Cort, e a quiscu

Ll 5 dels

dels ecclesiastics, e militars, e altres, ciutats, vilas, e locs del dit Principat, e singulars personas de aquells, e de cascu dells, totas, e sengles penas, e terços comesos, e deguts per cefsals, e violaris, hoc encara cõ hagueffen trencat homenatges, per no tenir hostatges, e totas altres penas de hosts fallidas, e de penas, e bás, encara que los dits bans deuallassen de qualseuol excessos, o crims, de terços, o de quarts, o de quintos, o de obligations, o de compromesos, o de cõtractes, o de clams, o de reclams, o dfermas de dret, o de notaris qui no hajã seruat la constitutio de Perpinya sobre cõtractes, o altres cartas que hajan presas, o de sosteniments de bandejats, o de gitats de pau, e de treua, o de manleutas, o de marcas, e encara totas altres penas pecuniarias, tro al die de vuy: e que las ditas penas, e altres cosas demunt ditas no pugan esser demanadas per nos, ne per officials nostres, e si per las ditas penas, e altres cosas demunt ditas haura plet penjant, e processos, o penyoras per executio presas, volem que sie hagut tot per remes, e las penyoras tornadas.

II. PHILIP en la Cort de Montso, Any M.D.Lxxxv. Cap. de Cort xxvij.

LOS tres stamets de la present Cort que vostra Majestat celebra als Cathalans en la present vila de Montso supplican a vostra Majestat remeta, y per remesos hauer voler, als dits braços, y staments de dita Cort, y a quiscu dels

ecclesiastics, e altres, ciutats, vilas, e locs, del dit Principat, e singulars personas de aquells, o d quiscu dells, totas, e sengles penas, e terços comesos, e deguts per censals, o violaris, hoc encara com hagueffen trencats homenatges, per no tenir hostatges, e totas altres penas de hosts fallidas, y de penas, y bás, encara que los dits bans deuallassen de qualseuol processos, y crims, de terços, o d obligations de compromisos, o de cõtractes, o de clams, o de fermas de dret, o de notaris qui no hajã seruat la cõstitutio de Perpinya sobre cõtractes, o altres cartas que hajan presas, o de sosteniments de bandejats, o de gitats de pau, y treua, o de malleutas, de marcas, y encara totas las altres penas pecuniarias, tro al die de vuy, e que las ditas penas, e altres cosas demunt ditas, no pugan esser demanadas per vostra Majestat, ni officials vostres: e si per las ditas penas, y altres cosas demunt ditas, haura plet penjant, y processos, y penyoras per executio presas, q sie hagut per remes, e las penyoras tornadas. Plau a sa Majestat.

DE PAV, Y TREVA.
TIT. VIII.

I. VSATGE. Statuerunt etiam lo j.

STatuien, que tots los homes nobles, e no nobles, jat sie aço que sien greus, e mortals inimics, tots teps sien segurs, e per tots dies, e per totas nits hajan ferma pau, e veras treuas, de Montgat, entro al castell de Fels, e

Fels, e del coll de finestrelles, entro al coll de çagauarra, e del coll de Serola, e de vall vidrera entro dins la mar dotze leguas. E qui passara aqst manament, lo mal, e la deshonora que fara esmen en doble, e per lo rompiment del ban compona al Princep cent onças de or.

II. VSATGE. Constituerunt etiã lo j.

Constituiren encara los sobredits Princeps, e manaren, que tots los homens estants en lur terra faessen tots temps pau, e treua, e guerra per mar, e per terra als Sarrahins, segons lur manament.

III. VSATGE. Si quis per treugam.

SInegu en treua d nostre señor se sera mes en aguayt, o stablira dins la honor, o terme del castell de son aduersari aguayt, e ab aquell aguayt lo endema per fores treua mal fara, axi lo deu esmenar, cõ faera si en treua de nostre señor ho hauia fet.

III. VSATGE. Omnia malefacta.

TOta malafeta que en treua de nostre señor sie feta, tots temps sie esmenada en doble, exceptats a aquells qui de pau, e de treua de nostre señor son gitats.

V. VSATGE. Treuga data.

Treua donada axi entre amics, com entre inimics, sens engan sie guardada, e obser-

uada: e si (ço que Deu nou vulla) en alguna cosa sera trencada, en simple sie redreçada.

VI. VSATGE. Cunctis pateat.

ATots veents, e oints aquesta scriptura sie manifest, q jo Ramo per la gratia de Deu Conte de Barcelona, e Marques, e lo señor en Pere Bisbe de Elna, ab cõsell, e jusio de tots los Magnats, e cauallers de tot lo Comtat d Cerdanya, e de Conflent metem pau en lo dit Comtat, de bous, e de altres animals arecs, e de tots homens guardants aquells, o laurats, axi que null hom, o fembra d qualche orde sie no gos tolre, o pẽdre aquells per qualseuulla manera, o enginy, e si ho fara, restituesca los bous a qui los haura tolt, e vltra aço pac al dit Comte sexanta sous de la moneda del dit Comte, e tant longament entre tant estiga entredit per lo Bisbe, entro que aço ha ja plenament restituit. Emperamor de aço lo dit Comte ab consell de tots los sobredits met la sua moneda que ab sa propria ma ha fermada en lo dit Comtat, axi com en los altres seus Cõtats ha mesã, axi q null temps, tant com ell viura, la dita moneda no mut, ni minue en ley, ni en pes: e per tal raho, que tots homens, e fembras de tot lo dit Cõtat do per parell de bous dotze diners, e per vn bou sis diners, e per exadas tres diners. Empero lo dit Comte promet a Deu, e a tots los homens del dit Cõtat, que puy que los dits diners seran donats al dit Comte, null tẽps plus los dits diners demanara als dits

dits homens : mas la dita pau estiga tots tēps illibada, e ferma, e per null hom viuient, o fembra sie rompuda, ne per guerra que lo Comte, o los dits Princesps, o cauallers hajā entre ells : empero de la dita justitia, aliās pena de sexāta sous hajala perça part lo dit Bisbe. Fet fo aço dos nonas d' Abril. Any deu d' Luys Rey. Senyal ✠ den Ramon Cōte. Pere Bisbe de Elna. Bernat scriua de la present, die e any defus dits.

VII. VSATGE. Dels Prelats, e Cōte de Rossello.

Aquesta es la treua, e pau confirmada per lo senyor en Iofre Archebisbe de Narbona, e per en Berēguer Bisbe de Gerona, e per en Ramon Bisbe de Elna, e per los Comtes de Rossello, e per lo senyor en Iofre, e Gilabert son fill, e per lo senyor en Pōç Comte de Empurias, e per lo senyor en Guillem Comte d' Besalu. E per lo senyor en Ramon Comte de Cerdanya, e per lo senyor en Gaubert Vescomte de Castellnou ab los altres Magnats del Bisbat de Elna, en lo prat Tuluges, lo qual es del Cōtat d' Rossello, cōstituiren los sobredits Prelats, ab consentiment dels altres nobles, que en lo Comtat de Rossello, e de Cōflent, e de Vallspir, algun hō no trēc Esgleya, ni cimenteris trēta passos ecclesiasticos entorn de cascuna Esgleya, sino lo Bisbe per hom excōmunicat, e per son cens. E si alcun hom en altra manera trencara Esgleya, o lo espay de trenta passos de la dita Esgleya en lo dit Bisbat de Elna, tot

quant hi haura comes esmen, segons que just sera, a aquell hō al qual haura feta la injuria, e a la Esgleya en que ho haura fet satisfaçā lealment, e vltra aço pac al Bisbe de Elna cōpositiō de sacrilegi. Aquellas Esgleyas empero hō haura castells cōstruits, e hon los ladres, e robadors hauran ajustat los furts, o los robatoris, o malafeta, aytant de temps las posarē los dits Bisbes en deffensio de la dita pau, entro que lo clam de las ditas Esgleyas sie peruingut al Bisbe de Elna, e per son juy, o justament sie esmenat ço que en las ditas Esgleyas sera comes, e per lo dit Bisbe las ditas Esgleyas de la deffensio de pau sien separadas.

1. Itē los dits Bisbes cōstituirē, q̄ en lo dit Bisbat d' Elna algu violētmet no trēc las senyories dels canōges, o d' lsmonastirs, ne res no prēga.

2. Lo clergue empero qui no port armas, e lo mōjo, o la monja, e la vidua algu nols prenga, ne lus faça injuria.

3. Lo vila, o la vilana algu no prēga, si doncs no per culpa que aquell vila, o vilana hajan feta, e si los haura presos, nols destrenga sino per dret.

4. E que negu no faça robaria en lo dit Bisbat de eguas, o pollins, o muls de edat de vn any, ne de bous, ne d' vacas, ne de vedells de aquellas, ne de asens, o someras, o pollins de aquellas, ne de ouellas, moltōs, bocs, cabras, e anyells, o cabrits.

5. Los mafos dels vilans negu no crem, ne enderroc.

6. Las terras en cōtesa posadas negu vila laure, depuys que amonestat ne sera per aq̄ll en lo qual la justitia del plet

del plet no romandra, e si tres vega- das amonestat apres hi laurara, e per aço algun damnatge pendra, no sen puga clamar per pau trencada.

7. E si algu sera fermança, e no haura tengut ço que haura promes, del sen propri sie penyorat, e no sie haut per pau trencada.

8. Si algu empero la dita pau, e treua haura trencada, simple compositiō tan solamēt esmen, a aquell a qui la haura trencada, dins los primers quinze dies, e si dins los dits primers quinze dies no haura simplemēt esmenada la compositiō del mal que fet haura, compos endoble, axi que la meytat de aquesta doble de la cōpositiō haja lo querelador, e l'altra meytat haja lo Bisbe, e aquell Cōte qui haura ajudat al dit Bisbe a fer la justitia: e si algun la dita pau, o treua trēcara, e daquen justitia fer no volra, dins quinze dies apres quel querelador la sua querela haura presentada deuant lo Bisbe, e sos clergues, e lo dit Cōte, lo dit malfaytor, e cōfellers, e ajudadors seus esmenar no volran, sien foragitats de treua, e de pau, e lo mal que peraço fet los sera, no sie request per pau, o treua trencada, e si lo malfaytor, e ajudadors seus apres faran algun mal dins treua al querelant, esmen ho per treua, o pau trencada.

9. Item los dits Bisbes fermaren la treua de nostre Senyor, que en tots tēps sie tinguda per tots Christians, del sol post del dimecres, entro al sol ixent del dilluns.

10. Item continuadament sia tenguda, del primer die del Aduēt, entro a las octauas de Epiphania, quant

la festa de sanct Hilari se fa.

11. Item semblantment cōtinuadament sie tēguda, del dilluns qui proceeix lo cap del dejuni, entro al dilluns qui es primer apres lo diumengē de las octauas de Penthecostes, e las tres festiuitats de sancta Maria ab lurs vigiliās, e las festiuitats dels dotze Apostols ab lurs vigiliās, e la Natiuitat de sanct Ioā ab sa vigilia, e las festiuitats d' S. Iust, e d' sanct Pastor, e de Abdō, e Sēnen, e d' sanct Feliu, e de sanct Genis, e de sanct Nazari, e de sanct Lorēç, e de sanct Michel, e la festiuitat de tots Sancts, e de sanct Marti, e las duas festiuitats d' sancta Creu, e la Cadira de sanct Pere, e la festiuitat de sanct Eunefi, qui es dotze chalendas de Setembre, e la Decollatio de sanct Ioā Baptista, ab las vigiliās, e ab totas las nits de las ditas festiuitats, e tots los dies, e nits de las quatre temporas. E si algu dins aquesta dita treua de nostre Senyor fara mal a algu, en doble lo hi esmen, e apres per juy de aygua freds, la treua de nostre Senyor en la Seu de sancta Eulalia esmen. E si algu dins aquesta treua, sens algun cas occiura a negu hom, per cōsentimēt d' tots los Christians es deffinit, que tots los dies de la sua vida sie dānat en exil. Mas si per cas aço haura fet, sie foragitat de la terra, entro al terme que lo Bisbe, e canonges estimaran esser imposador: e si algun dins aquesta treua se metra en aguayt, o aq̄ll aguayt haura stablit per mort, o preniment de algun home, o per preniment de castell daltre, empero aço fer no haura poscut, semblantment esmen aquella treua de nostre Senyor,

senyor, a juy del Bisbe, e de sos canõges, axi com faria, si hajes fet, ço que fer hauia temptat.

12. Item prohibiren, que en aquests termès de aquestas continuadas treuas, ço es en lo temps de Aduët, e de Quaresma, algu no presumesca edificar castell, o força, si doncs quinze dies abàs de las ditas treuas cõtinuadas no ho hauia comēcat. De la dita empero treua, o pau sie fet clã, o fadigatio tots temps al Bisbe, o a sos canonges, e axi com es scrit desus en la pau dels clergues, axi sie fet. E aqlls en los quals lo dit Bisbe, e canonges se fadigarán de trencament de la dita pau, o treua de nostre Senyor, o fermãças de hostatge, per pau, o treua de nostre senyor, e mala fe daquē portants al Bisbe, o canonges de aqlla Seu, sien excommunicats per lo Bisbe, o canonges de la dita Seu, ab lurs protectors, o ajudadors, aytant de temps com se contendran, e axi com infractors, e trencadors de pau, e de treua de nostre Senyor, ells, e las suas cosas no sien hauts en pau ni en treua de nostre Senyor. Yo Iofre Cõte jur a tu Pere Bisbe d'Elna, e fetas a tu hostatge, q̄ p̄ dos tēps del any, ço es a la Dedicatio d' sancta Eulalia, qui es vuyt idus de Octubre, e al cap del dejuni, per cascun any mentre viuas, retornare a aquesta Seu d' sancta Eulalia, e no men separare sens licētia tua, o d' aquells clergues als quals tu ho hauras comanat, si hauer no haure, e si hauer haure, e aqll passat vuyt dies tornare, e nom separare de aci, sens licētia tua, o daquells clergues als quals tu ho hauras comanat, per Deu, e per aquests sancts.

TREVA de nostre Senyor.

EN lany de la Incarnatio de Iesu Christ, M. C. Lxiiij. es feta confirmatio de pau de nostre Senyor per los Bisbes, e Abbats, religiosos, e clergues de diuersos ordens, enuers Barcelona, en la Seu de sancta Creu, e de sancta Eulalia, per manament del senyor en Ramõ Berenguer, e de la dona na Dalmus Príncipe de Barcelona, e per assertio, e acclamatio d' aquells Magnats de la terra, e de tots los altres Christians tements Deu, e ab constitutio de tots los demunt dits es fet, que de aquell die, de aqui auant negū hom, o fembra, o Esgleya, ne casas qui entorn de aquellas son tro a trenta passos, no destrenga, ne euafesca, sino lo Bisbe, o canonges, als quals la dita Esgleya fera sotsmesa per son cens, o per hom excõmunicat daquen foragitor. Aquellas Esgleyas empero en aquesta deffensio no posam, en las quals son construits castells: mas aqllas Esgleyas en las quals los robadors, o ladres la presa, o furt hauran ajustat, o malfactent deaquen exiran, o aqui tornaran, tant longamēt manam esser saluas, entro quels clams, e los malefics primerament al propri Bisbe, o a la Seu peruengan. Si empero aytals robadors, o ladres, per manament del Bisbe, o dels Canõges de aquella Seu justitia fer no volran, o ho dilataran, per autoritat del Bisbe, e dels canonges de aqlla Seu sie hauda aqlla Esgleya sens immunitat, e aquell hom qui en altra manera Esgleya esuasira, o aquellas cosas que enton della son tro a trēta passos

passos trencara, summa de fiscents sous per compositio de sacrilegi esmen, e tant longament sie excõmunicat, entro que ho satisfaca.

TREVA de nostre Senyor.

LA treua de nostre Senyor cõfirmaren encara fortment los dits Bisbes, ço es a saber, que per tots temps fos tenguda de tots Christians, del sol post de la quarta feria, ço es del dimecres tro al sol exit la d' segona feria, ço es d' dillús. Item cõtinuadament sie tenguda del primer die del Aduent de nostre senyor, entro a las octauas de la Epiphania, quant la festa de sanct Hilari es feta. Item semblantment continuāt sie tēguda, del dilluns qui es ans del dimecres de la Cendra, entro al dilluns qui es apres del diumēge de las octauas de Sincogesma. Item las vigílias, e las festas de la Inuentio, e de la Exaltatio de sancta Creu, e en tres vigílias, e otras tantas festas de sancta Maria, e las vigílias, e festas de tots los Apostols, e la vigília, e festa de sanct Lorēç. Las festiuitats sobre tot ab lurs vigílias posaren en aquesta obseruatio d' religio, ço es a saber, de sanct Feliu de Gerona, e de sanct Ioan Baptista, e de sanct Genis, e de sanct Michel Archangel, e de sanct Marti Confessor. Item la vigília, e la festiuitat de Tots sancts, e aytambe las quatre temporas posarē en aytal obseruãtia. E los susdits dies qui son en treua de nostre Senyor, confirmaren los dits Bisbes, ab todas las precdents, e següents nits, ço es a saber, del sol post, com en aquella treua de no-

stre senyor, entro sus al sol exit de aquell die que es exida. E si algu, dins aquesta sobredita treua d' nostre Senyor, algun mala algu fara, en doble lo li compona, e apres per juy de aygua freda la treua de nostre senyor en la Seu de sanct Pere esmē. E si algu dins aquesta treua volūtariamēt home occiura, de cõsell de tots los Christians es diffinit, que en tots los dies de la sua vida sie exilat, si aço fara sens algun cas, siempero ab raho aço fara, isca de la terra, tro al terme quel Bisbe, els canonges estimaran esser imposador. E si algu dins aquesta treua se metra en aguayt, e aquell aguayt stablira per mort d' algū hõ, o per preso de algun castell, empero aço acabar no pora, axi esmen a juy del Bisbe, e dels seus canonges aquella treua de nostre Senyor, axi com faria, si hajes fet aço que allejara. Itē vedaren, que entrants aquestas continuadas treuas, ço es a saber lo Aduent de nostre Senyor, o la Quaresma, negu castell, o força no presumesca edificar, si doncs no hauia començat de quinze dies abans de las ditas treuas continuadas. De la dita empero pau, o d' la escrita treua sie fet clam per tots temps, o fadiga al Bisbe, o als seus canõges, axi com es desus scrit en la pau de las Esgleyas, e aquells en los quals lo Bisbe, e los canonges de la dita Seu se fadigarã de la esmena de la dita pau, o treua de nostre Senyor, o fermãças, o hostatges, per pau, o per treua de nostre Senyor, portants daquen mala fe al Bisbe, o als canonges desusdits, axi mateix sien excommunicats per lo Bisbe, e canõges d' aquella mateixa Seu, ab lurs

ab lurs ajudadors, e deffenedors, si tant longament se contendran, axi com trècadors de pau, y de treua de nostre senyor, e aquells, e las lurs cosas no sien contengudas en la pau, e treua de nostre Senyor.

1. Item stabilit es, que si algun fill de Magnats de la terra, axi dels majors, com dels menors haura fet algun mal, per pau, o treua d' nostre Senyor, ab alguns homens del castell de son pare, o de la sua honor, o ab los seus homens, aquell forc lo fill, e los homens la sua terra tenets, redreçar lo mal q' hauran fet: mas si aço no volra fer aquell fill, o los dits homés, lo dit pare esmē lo mal q' son fill, els seus homens hā fet. E si lo fill nou haura fet del castell, ne de la honor de son pare, empero haura ho fet ab homés tenets terra de son pare, o ab aquells quel dit pare haura en sa cōpanyia, semblantmēt lo dit pare forç los homens seus redreçar lo dit mal: mas si fer nou pora, tolga a aquells lo seu benifet d' tot en tot, e foragit aquells de la sua companyia sens engan. E si lo dit pare fer no ho volra, aytant lōgament estiga excōmunicat, ab tota la sua honor, e lo dit fill, e los dits homens ab ell, entro que de tot en tot redrecen lo mal que hauran comes. E si lo fill, encara de altres locs, e no de la honor paternal, ne del castell, ne ab homens del pare, fara mal a algu, no retorn en lo paternal castell, ne en la honor, ne lo pare, ne la mare donē a ell algun benifet, ne deffenā a ell en alguna cosa, ans si ho faran, o esmenen lo mal que lo fill haura perpetrat, o estigan tant longament excōmunicats, tro susq' la esmena façā.

2. Item stabilit es, que si alcū sera enculpat de alguna cosa q' ell haja manada, o stabilita, o consell donat que sie feta, e aquell dira q' no ho ha fet, de que en veritat sera cosa coneguda, q' aquell per si mateix al desusdit mal no sera estat, ab sa propria majur sobre lo altar consagrat, si no hauer manat, ne stabilit, ne consell donat, e en apres no sie deffenedor, ne ajudador de aquell qui lo mal haura fet per negun enginy, ne per neguna manera. Mas si sera son hom qui sa terra tenga, o haja son benifet, on puga aquell destrenyer, o faça aquell mal fet aquell redreçar, o tolga a ell la terra, el benifet seu de tot en tot, e en apres foragit lo de si, sens algū engan, e no mōstre a ell alguna companyia a son be, ne deffena aquell en alguna cosa. De tots aquells es stabilit, qui seran estats en los malefics, e si diran que noy seran estats, ol mal dō seran inculpats, si no hauer fet, que sen dejā escusar per juy de aygua freda, o calda en la Seu de sanct Pere, e si fer no ho volran, sien excōmunicats, mas todas las prouas, e nedejaments qui seran jutjats als clamaters, e als redreçadors de pau, e de treua de nostre Senyor sie fet per juy de aygua freda, o calda en la Seu d' sanct Pere. Mas la venjança de pau, e de treua de nostre Senyor no sie feta de negu en tot lo Bisbat de Osona, tro sus quel clam sie vengut al Bisbe de Osona, e als seus canōges, e sie separat lo terme de la fadiga per trēta dies, abans quel Bisbe els canōges de la Seu façan al malfaytor, e si dins aquests trenta dies no seran redreçats, o axi fermat en la ma del Bisbe, e dels

e dels canōges, per penyoras que sie redreçat sens engan, aquell malfaytor, o las suas propias cosas no sien en pau, ne en treua d' nostre Senyor, aqll vedat, e la sua honor ab los seus ajudadors.

3. Item Huc Blac Cardenal de Roma en lo Concili de Gerona, ab los Bisbes, e Abbats, e ab los Princesps, e ab los Magnats de tota la terra, per veu, e autoritat del Papa, per legatio del qual vsaua, confirma, e encara loa la pau, e treua de nostre Senyor, axi com era empresa en lo Bisbat de Gerona, e ajusta en aquell la treua de nostre Senyor, axi com era empres en lo Bisbat de Gerona, ab consentiment de tots, e mana per autoritat d' el Papa, que per equal guisa fos tenguda del diumenge de las octauas de Pascha tro a vuyt dies apres Sincogesma, axi cō en temps de Quaresma, e los trencadors de la dita pau, e treua de nostre Senyor sien de anathema excōmunicats, entro que sen repeneden, e a satisfactio de aquen canonicament vengan.

4. Item statut es per consell, e definitio dels Bisbes, e Abbats, e dels altres ecclesiastics ordes, dels clergues, Comtes, e Vescomtes, e dels altres d' tota la terra Magnats, e dels altres tements Deu, que si algu en tot lo Bisbat de Osona caualcara sobre altre ab alguna companyia grā, o poca, per algun mal a fer, o fara alguna robaria, o deuaftatio, de hon pau, e treua sie trècada, aquell qui sera faedor del peccat, çoesaber, aqll qui sera guiador, e cap de aquella cōpanyia, sie forçat esmenar de tot en

tot lo mal q' per ell, e aquells que ab si mena, haura estat fet, e sino ho volia esmenar, o no ho pora, aytant lōgament sie excōmunicat, ab tota sa honor, e ab tots aquells qui ab ell seran estats a perpetrar aquells malefics, entro quel mal sie redreçat, axi cō es escrit en la pau, e treua d' nostre Senyor, çoes en doble, e tots aqlls qui haurā estat en la caualcada ab lo malfaytor, sien tots tēps excōmunicats, e gitats de pau, e de treua de nostre Senyor, entro q' façan redreçar lo dit mal a aquell ab qui seran estats en aquella malafeta, o ells per si mateix ho esmenen: car si dira aquell malfaytor, que aquells, qui ab ell anaren, no foren couidats per ell de fer aquell mal, purg, o deneigsen p juy de aygua freda, e apres, aquells qui hauran estat en la dita deuaftatio, estigan excōmunicats, entro que per ells sie esmenat lo dit mal, e aqll malfaytor estiga aytambe excōmunicat, trosus aquell mal que aqui feren sie esmenat dell, e de aquells que ab si mena.

5. Aquesta es la pau cōfirmada dels Bisbes, e dels Abbats, e dels Cōtes, e encara Vescomtes en lo Bisbat de Osona, çoesaber, que de aquest die, e de aqui auant negu hom Esgleya no trenc, nel spay, ne las casās que entorn de la Esgleya son, o seran tro a trenta ecclesiastics passos. Mas las Esgleyas aquellas no posam en aquesta deffensio, en las quils son fets castells, o seran. Mas aquellas Esgleyas en las quals los robadors, o ladres, la presa, o ladronici ajustaran, o malfaent de aqui exiran, o a qui tornaran, tant longamēt manā

Mm que sien

que sié saluas, tro sus q̄ del mal fet al Bisbe de Osona, e a la Seu, e al conuent dels canonges de aq̄lla Seu primerament lo clā vinga. E si aq̄ll Bisbe, o los dits canōges se fadigarán, o aquell malfaytor dret d̄ aquí no voltra fer, en apres de manament del dit Bisbe, e dels dits canōges, aquell malfaytor, e las cosas suas no sien saluas en aquella Esq̄leya. E aquell hō qui en altra manera Esq̄leya esuafira, o al gun mala aquella fara, exceptats los sobredits malfaytors, o aq̄llas cosas q̄ entorn de aquella Esq̄leya son, tro a sus trēta ecclesiasticos passos trencara, cōpositio de sacrilegi esmen a la dita Seu, e las malfetas al clamant en doble restituesca. Encara plag, quels clergues qui armas no aportaran, ols mōjos, o las monjas, negu hō no inuafesca, nils faça injuria, ne algūa malfeta. Mas las cosas cōmunas dels canōges, o dels monjos, o de las sanctimonials, o los aious ecclesiasticos, o possessions q̄ las Esq̄leyas de nostre Bisbat, els clergues no portants armas, o mōjos, o las sanctimonials tenen, negun hom no trenc, e alguna cosa de aquen prenga, e si ho fara, en doble lo hi esmen.

6. Ay tambe confirmaren, q̄ negun hom en aquest Bisbat d̄ Osona, e ay tambe de Bisuldu, de Peraladas, e d̄ Empurias, no faça presa de eguas ne de lurs pollins, tro amig any, ni d̄ bous, ni de vacas, ni de asens, o d̄ someras, ne de ouellas, ne de moltons, ne de anyells, ne de cabras, o de bocs, o de lurs fills. Mas las cascas dels pagefos, o dels clergues no portants armas, e los colomers, e los pallers, negu hō no y meta foc, ne ho destruesca. Vi-

la, o vilana, e clergues no portats armas, e mōjos, e sanctimonials, negun hō no gos ociure, nafrar, debilitar, ne pedre, o destrenyer, sino ho faça per lur culpa, q̄ los sobredits hajan feta, e nols destrenya, sino per dret tātfolamēt. Empero a ço no sie fet, si dōcs en clamāt primerament nos fadigara, axi cō defus es dit, mas als pagefos no sien toltas las vestiduras, ne las rellas, ne las exadas. En oliueras ne gu no meta foc, ne trēc, ne destruesca lo fruyt d̄ aq̄llas. Encara stablit es, q̄ negu no penyor las cosas de altre per pliu, o per algū altre negoci, q̄ a algu, o ab algu haja fet, jatsie que aq̄ll lon absolga: car aq̄ll qui aquesta pau q̄ deuant hauē dita trencara, e a aq̄ll a qui la trēcara, dins quinze dies simplement no ho esmenara, si quinze dies passara, en doble lo hi esmen, la qual doble haja aquell Bisbe, qui la fara redreçar.

I. ALFONS primer, en Fontdaldara, Any M.C. Lxxiiij.

DE las Diuinals, e humanals cosas la deffensio no pertāy a negu mes q̄ al Princep, e ninguna cosa tāt propria no deu esser d̄ bo, e d̄ dreturer Princep, cō injurias foragitar, batallas pacificar, pau stablir, e informar, e informada als sots mefos seruadora liurar, per ço q̄ no indegudament de aquell puxa esser dit, e preycat, ço que per lo Princep dels Reys es dit. *Per mi los Reys regnan, e los poderosos scriuen iustitia.*

Enperamor de a ço jo Alfons per la gratia de Deu Rey de Arago, Comte de Barcelona, e Marques de Proēça a publica vtilitat d̄ tota la mia terra cō-

ra consellar, e proueir esforçants, e per esguart d̄ la Diuinitat, axi las Esq̄leyas, com las religiosas personas, ab totas lurs cosas, ab adjutori de nostra guarda enfortir, e perpetualment guarnir cobejats, en lany de la Encarnatio de nostre Senyor M. C. Lxxiiij. haut cōsell a Fontdaldara sobre a ço tractament, e delliberatio ab lo Baro Huc Archebisbe de Tarragona, legat de la Seu Apostolical, e ab tots los suffraganis, e ab tots Magnats, e Barōs de la mia terra, als quals ab vn coratge a tots ensems jutta cosa, e egual es vista, e expediet a la cōmuna vtilitat, q̄ la dita terra mia de Salças entro a Tortosa, e Leyda, ab las encōtradas, pau, e treua sie stablida, e la maluada audacia dels ladres, e dels robadors sie foragitada, e de assentiment, e volūtad de tots los demūt dits, axi clergues, cō lecs qui en la dita terra mia estā, treua, e pau, segōs la forma de uall posada, escrita, tenedora, e inuiolablemēt obseruadora, man, e mi encara a obseruar, e en aquells qui aq̄lla trencaran a jutjar oblic, e estrenc. E primerament, seguint los exemples de mos pares, ab ab ajuda del dit Archebisbe, e dels seus suffraganis, e encara ab cōsell d̄ altres honrats homens, totas las Esq̄leyas, e los simiteris d̄ aquellas, per ço car per special cēsura dels homēs en los bens de Deu son entesos, sots perpetual pau, e seguretat cōstituesc: axi q̄ negu aquellas, o los cimiteris d̄ ellas, e sacraris de cascuna Esq̄leya entorn stablits, no presumesca esuair, ni trēc, ni assaig daquen restaure, e encōtinent aquells qui a ço assajarā, sié ferits de pena de sacrilegi,

al Bisbe de aq̄ll loc donadora, e satisfagan en doble lo dānatge q̄ hauran fet, a aquell qui soffert ho haura.

1. Itē stablesc sots deffensio de pau, e de treua las Esq̄leyas encastelladas, en axi empero, que si robadors, o ladres, en aquellas Esq̄leyas robaria, o altres maleficus haurā ajustats, lo clā al Bisbe, en lo Bisbat del qual sera cōmes, e a mi, o a mon balle sie aportat, e de aquí auant a nostre juy ço q̄ comes sera sie esmenat, o de pau la dita Esq̄leya sie separada.

2. Las senyorias dels canōges, e dels monastirs sots aquella seguretat de pau constituesc, e aquells qui aq̄llas assajaran enuafir, sien tenguts a pena de restitutio del doble.

3. Los clergues, monjos, viduas, e sanctimonials, e las cosas lurs, axi mobles, cō immobles, sots aq̄lla mateixa deffensio de pau, per nostra authoritat sien constituits, e negu nols prena, nels faça alguna injuria, o dānatge, sino eren trobats ab armas en maleficus. E si algu en negun de aquests posara las mans violentas, o tolra res a aquells, las cosas toltas en doble restituesca, e satisfaga de la injuria al Bisbe, en lo Bisbat del qual sera fet, e la pena del sacrilegi sie axi mateix del Bisbe.

4. Las immunitas del Tēple, e del Hospital de Hierusalē, e encara dels altres locs venerables, e encara los honorables frares d̄l Tēple, e d̄l Hospital, e dels altres locs venerables, ab totas lurs cosas, sots aquella pau, e deffensio, e interminatio d̄ pena, ensems ab clergues, e Esq̄leyas constituesc.

5. Vilās, e vilanas, e totas las cosas, axi

Mm 2 mobles,

mobles, com simouents çoesafaber bous, ouellas, afens, fomeras, caualls, eguas, e los altres bestians, o siē aptes a laurar, o no, sots seguretats de pau, e de treua axi cōstituefc, q̄ negu aq̄lls prēga, ne en altra manera en lur propri cors, o en cosas mobles damnatge a ells faça, si doncs no seran trobats en maleficis, o en caualcadas ab lurs senyors, o seran anats ab altres, mas com a lur casa propria serā tornats, sots la dita pau romangan.

6. Encara sots interminatio de pena de vet, que negu en la dita terra mia no gos fer presa de eguas, muls, mulas, bous, vacas, afens, fomeras, molts, ouellas, bocs, cabras, porcs, o de nats dells, e qui ho fara, pena del doble restituēca, ne albercs de vilās ne gu no enderroc, o crē, o en altra manera hi meta foc per noure, ne tall oliueres.

7. Terras encontesa posadas negu vila no laure, puys quen sera amonestat per aquell en lo qual justitia de plet no haura romas: si empero tres vegadas amonestat de dret estar no volra, e aquellas laurara, e perço dānatge rebra, no sie request per pau trencada. Salua empero pau de bestias a vs de lauro dedicadas, e de aquells qui las governaran, ab totas aquellas cosas que ab si portaran, car no vull que per contumacia dels pagefos, bestias aregas sien damnificadas, inuasidas, o dispersidas.

8. Rellas, e altres instrumēts de laurar siē en aquella mateixa pau, q̄ aq̄ll, o aquella qui ab las ditas bestias laurara, o aq̄llas governara, e a aquells fugira, o haura refugi, ab totas las cosas q̄ ab si portara, o haura, en aq̄lla

mateixa pau sie posat: e null hō aque llas bestias, per plui, o per altra occasio gos pēdre, o robar. E si algu contra aquesta cōstitutio cometra, lo dā natge esmē a aq̄ll al qual haura malfet, dins quinze dies en simple, apres quinze dies en doble, donadors mes auant sexāta sous al Bisbe, e ami, als quals lo clam de pau, e de treua trēca da es conegut pertanyer: si cauallers serā, o fills d̄ aquells, e nobles, balles, o homens de vila, son tenguts a pau, e treua, si aquella trenca, pagefos, e encara altres homēs paguen per pena vint sous.

9. E si algun fermança no complira sa fe, del seu propri sie penyorat, seruada empero la pau de las bestias a vs de lauro dedicadas, e nou sie haut per pau trēcada. Mas si dins quinze dies primers, lo trēcador de la stablida pau, e treua en simple no esmenara, puys, axi cō dit es, pac lo doble, en axi q̄ la meytat de aq̄sta doble haja lo clamater, e l'altra meytat lo Bisbe, e jo qui a fer aquesta justitia ab lo dit Bisbe sere. E sobre tot si dins los dits dauant tatxats quinze dies, per mi, o per lo Bisbe, o per missatge, o missatges nostres aquell trencador amonestat lo dan no esmenara, de aqui auant aquell malfaytor, e sos cōpanyons, coadjutors, e conselladors de aquell, de la dita pau, e treua sien entesos esser separats, en axi q̄ lo mal que aço a ells sera fet, no sie request per pau, o treua trēcada: seruada empero la pau d̄ las bestias, e dels instrumēts de laurar: mas si lo malfaytor, e los ajudadors de aquell al dit clamater faran algun mal, sie esmenat per pau trencada.

10. Les

10. Las vias publicas, e los camins, o las stradas en aytal seguretats pos, e stablefc, q̄ negu no inuasca los viādants per ellas, o en lur propri cors, o en lurs cosas no faça injuria, ni dānatge, pena de lesa Majestat imminent a aq̄ll qui cōtrafara, apres satisfactio del doble dels maleficis, e de la injuria a aquell qui ha soffert lo dānatge, donada. Aço empero generalment a tots vet, e prohibe fc, que de aqui auant bestias de lauro, per negu na raho, ne encara per delictē del señor, algu no gos robar, o penyorar.

11. Los traydors de lurs señors, qui segons costuma escrita la sua innocētia purgar no volrā, de aquesta pau, e seguretats, axi a ells ab lurs honors, com lurs companyons, e factors foragitam, e exceptā. Las saluetats empero de tota la mia terra demunt dita, axi nouas, com antigament stablidas, sots la dita pau posam, e stablim.

12. Los ladres, e robadors, e los receptors de aq̄lls, si esmenar no volran lo mal que fet hauran, e dret menyfprearan, de la dita pau, e seguretats foragitam.

13. Mas si algu dira, algun altre esser li culpable per qualquer raho, faça clā al Bisbe, o al balle meu, e si p lo Bisbe, o p mō balle esmenar no ho volra, e del Bisbe excōmunicat sera, de aqui auāt d̄ la dita pau, e seguretats sie separat, tro que a satisfactio venga.

14. Encara manā esser stablit, e fermanmēt obseruat, sots aquella treua, e pau esser los diumenges, las festas de tots los Apostols, lo Aduent de nostre Senyor, tro a las vuytauas de Apparici, quant la festa de sant Hilari es celebrada. E la Quaresma tro

a las vuytauas de Pascha, e lo die d̄ la Ascensio de nostre Senyor, e encara la festa de la sancta Penthecoste, ab las suas vuytauas, e tres festiuitats de sancta Maria, e la festa d̄ sanct Ioā Baptista, e de sanct Michel, e d̄ Tots sancts, e de sanct Feliu de Gerona.

Io Alfons Rey de Arago, e Comte de Barcelona, e Marques de Proença, per amor de Deu, e per profit de mos sotsmesos, jur per Deu, e per aquests Sancts quatre Euāgelis, que la sobredita pau, e treua fermament tendre, e obseruare, e vull, e man en totas maneras, de tots los meus esser tenguda, e obseruada, la qual si algū trencara, no haura la mia amor, ans sera sots mon acuydamēt, entro que per la sobredita manera restituēca ço que haura robat, o trenca. Senyal ✕ de Alfons Rey de Arago, e Cōte de Barcelona, e Marques de Proença. Senyal ✕ den Ramon Folc, Señal ✕ den Ramon de Moncada. Señal ✕ den Ponç de Cabrera. Senyal ✕ den Berenguer de Terradell. Señal ✕ den Berenguer de Mauleo. Senyal ✕ den Guillem de Ceruera. Senyal ✕ den Guillem de Iorba. Senyal ✕ den Guillem de la Guardia. Senyal ✕ den Huguet de Mataplana. Senyal ✕ den Huguet de Bas. Senyal ✕ den Albert de Castelluey. Tots demunt dits jurants.

II. L O M A T E I X en Barbastro, Any M.C. Lxxxij.

Alfons p la gratia de Deu Rey de Arago, Comte de Barcelona, e Marques de Proença. Als venerables en Christ Bisbes, Mm 3 Abbats,

Abbat, Priors, e vniuersos Prelats d' las Esgleyas, e monastirs, e a tots homes religiosos, e a tots los Magnats, e cauallers, e encara a tots prohoms, e poble axi de ciutats, cõ de vilas, de las confinas de Leyda, e en lo cors de aqlla ciutat, entro a las confinas d' Salfas cõstituits, molts saluts, ab abũdantia de pau. A negu de vofaltres no creẽ torn en dubte, ja longtẽps ha passat, abas de las cõstitutiõs de las nouas paus, las quals de cõmu cõsentimẽt de nostres prohoms, e Magnats haviã fetas: mas en apres, a gran instantia, e importunitat de aqlls deuers Barcelona, en la celebre Cort, hauẽ reuocadas paus, e treuas de nostre senyor, per los molt Illustres predecessors nostres Cõtes de Barcelona esser constituidas: la qual cosa, la scriptura dels vsatges manifestament declara, la tenor, e forma de las quals antigas en lo article d' la solutio de las nouas paus, en las orellas de tots aquells qui hi erẽ, nos recorda hauer retingut. Las quals, en quina manera dejã esser en per tots tẽps obseruadas, ab la present pagina hauẽ volgut declarar. Abans doncs de totas cosas, perço cõ son proprias cosas de Deu, las venerables Esgleyas, çoesaber, totas las Seus, ab lurs suffraganis, e los monastirs, axi del orde de Siftell, com de altres mõjos de sanct Benet, del Hospital, e encara los locs del Tẽple, e de la militia del Sepulchre de nostre Señor, e de tots los reglars, e de la redemptio dels Christians, nostra nouella plantatio, e encara tots los locs sacraris, e religiosos, ensems ab las personas ecclesiasticas, reglars, e homens religio-

giosos, axi lecs, com literats, ab totas las cosas, e possessions, e homens, e fembras lurs, e nostras senyorias, e aço ques pertay a propietat nostra sots regiment de Deu, e nostre rebẽ generalmẽt, encara axi al cõmu dels demunt dits, com de tots los Magnats de la terra, ensems ab lurs sotmesos, homens, e fembras, e cosas, e possessiõs de aquells, qui dins las ditas confinas estan.

1. Dan de foc, o incẽdi d' tot en tot prohibim esser fet en temps de pau, e de guerra: axi que null hõ noble, o no noble, per alguna raho, occasio, o manera no presumesca metre foc.

2. Sots aqst manament no resmeys constituint, que bous arecs, o altres animals arecs, o la aradre ab sos aparelaments, e al jouer, o al pastor nafrar, o enuafir en neguna manera negu no presumesca: car cascuna de las ditas cosas la Sacrosancta Esgleya Romana, qui es mare, o cap de la vniuersal Christiãdat, quaix de son començament entro al jorn de vuy, ha acostumat seruar, e colt, e tengut, greus penas esdeuenidoras a aquells qui contrafaran: la qual cosa axi mateix es eternalment constituida en leys Romanas, e decretos.

3. Los camins d' la terra, e vias publicas, mercats, e firas, pertayents axi a nostre dret, o profit, cõ d' qualseuol altre, e las franquetas, e saluetats del Hospital d' la militia, e d' ls locs d' ls religiosos, manã esser saluas, e seguras.

4. Item los anants a nos, o a nostra Cort, e deaquẽ tornãts, e encara nostres guiatges, e de nostres veguers, e segells nostres, e penons negu presumesca enuafir.

Qual-

5. Qualque sie doncs, qui en alguna de las ditas cosas haura defallit, (ço que Deu no vulla) encontinent encorregat pena de trenta sous. E si sera tant contumax, que amonestat per lo Bisbe, en lo Bisbat del qual sera fet lo mal, o per nostre veguer, o balle, dins quinze dies no ho haja volgut restituir, de aqui auant sie cõstret restituir la malfeta en doble a aquell qui l'offerta la haura, e sostenir pena de sexanta sous. Lo Bisbe encara aquell contumax apres quinze jorns no tric ligar ab ligam de excommunicatio, o de altre que merecut haura, per sententia pastoral, o ab aquells cominaris de vilas, e de masos, ensems ab lo veguer, o aqll veguer, lo Bisbe defallent, tant longamẽt perseguesca, entro que lo reo haja curat de satisfer plenament, segons que defus es dit. Aço ajustat, q' vltra la pena constituida en los dits capitols, quisque sie tant temerari, q' los venints a nos, axi cõ es sobre dit, o los partints d' nos haura presumit enuafir, o nostre guiatge, o d' nostres veguers, o las cartas nostras, o penõs haura trecats, conexẽt si esser culpable, d' nostra Majestat sie cõstret daquẽ sots jaure a nostra senyoria. Los sobredits axi trenta, cõ sexanta sous, qui per pena serã donats, lo Bisbe, e lo veguer hajã per meytat, empero q' lo Bisbe haja fet copia d' si, o hi haja trames en son loc, algun idoneu executador senglas cosas, segons los sobredits capitols. E si neguna de las ditas cosas no haura fetas, lo veguer qui haura portat lo carrec haja lo emolument.

6. A perseguir lo malfaytor, senyor

de casa, axi de nostres, com de qualseuol Esgleya, monastir, o dominicaturas, isca al manamẽt del Bisbe, o del veguer, lo qual, si tãt justa excusatio haura, q' mes deja romandre, que anar en la host, trameta en loc de ell algun valẽt en armas. E si la vna, e l'altra cosa haura menyfreat fet, e sera meu, encontinent done sis sous al veguer, vltra aço q' haja estar a mõ manamẽt, e si de altre senyor sera, no resmeys sis sous sie tingut de donar, dels quals la vna part sie donada al senyor, e l'altra al veguer, e l'altra al Bisbe, a la volũtat encara, e al manament de son senyor, ab nostre consell empero satisfadõr.

7. Exceptam empero de aquestas constitutions, totas las viduas, e encara las maridadas que no haurã marits podents portar armas, e tots los homens qui molt seran pobres, e freturosos.

8. Item si lo malfaytor sera tãt obstinat, e injurios, que en lo sobredit capitol de simple, ne en scrits del doble haja curat satisfer entro a la exida de las caualcadas, de aqui auant lo dispendi, el greuge que la caualcada, el poble haura daquen sostengut, sie tengut restituir als sostenents (saluas tots temps las penas commemoradas en los sobredits capitols) e sots tẽga tot lo damnatge, e greuge que deaquen hauran pres, sens sperança de restitutio.

9. Constituints encara, q' los sobredits homes nostres, o de Esgleyas, o de altres sobredits no assajen peñar lo hu al altre per raho d' veynatge, o de senyoratge, o p' qualseuol altra occasio, si dõcs aqll q' penyorara

Mm 4 no era

no era deutor, o fermãça: e si nostre fera aquell injuriant, lo veguer nos tarde a cõpellarlo a satisfactio, e aço mateix façan dels lurs los senyors, e governadors de Esgleyas, e de locs de religions, e de altres sobredits. E si no ho volran fer, o no poran, lo veguer haja potestat de aço fer. E cascuna defallent, o malignant lo querelador sofert repulsa en ells, ab testimonis adhibits, per authoritat sua puga de aqui auant francament penorar los veyns del injurios, neguna pena a ell de aquell imminent. Mas qui haura penyorat, tẽga ho per vint dies, e apres empenoraho perço del feu, si pot, o ho vena en bona fe, e lo veguer no loy vet, ni lo injurios no li elcomoga. Es a saber empero, que si lo creador, o querelador sera viandant, no es tengut de tenir lo gatge ab si, vltra deu dies, ans de aqui auant ne faça, axi com en lo sobredit capitoll del gatge es contengut. E si lo creador aquell, estranger, o viandant, o de la terra mateixa fera, e fara contra los dits capitols empenorar, sinc sous encontinent pac al veguer per pena, e la penyora presa reta a son señor, si lo deute que exigira es de cõt sous, e si mes, o menys, la pena segõs la dita manera de sinc sous munt, o de uall.

10. En aquesta cõstitutio de las ditas paus metem totas las fembras viduas, ab totas las lurs cosas. Feta es la carta deuers Barbastre, en lo mes de Nouembre lany M. C. Lxxxij. Señal den Alfons per la gratia de Deu Rey de Arago, Comte de Barcelona, e Marques de Proença. Senyal den Guillẽ de Granada. Senyal den Ra-

mon Galceran. Senyal den Eximẽno Dartufella. Senyal den Saç de las Telas. Son testimonis lo senyor Archebisbe de Tarragona, Bernat de Barcelona, e Pere de Osona, sacrista ab los altres de la Cort, e Guillem d la Bassa notari del senyor Rey, qui aq̃stas cosas ha scritas, e fetas Señal.

III. P E R E primer en la Cort de Barcelona, Any M. C. Lxxxvij.

A Questa es la pau, la qual lo señor en Pere Rey de Arago, Comte de Barcelona, per cõmuna vtilitat, ab consell de sos prohoms confirmãts cõstitui per tota Cathalunya, çoes a saber, de Salçastro a Leyda, jatie que çaenrera dels antecessors nostres fo introduida, e constituïda. Mas com aquell as cosas que a Diuinal honor son estadas deputadas, primerament en los vlls de jam hauer, en la primera constitutio de pau, sots nostra pau, e treua posam totas las Esgleyas ab trenta pafos ecclesiasticos, e ab sos sacraris. Mas aquellas Esgleyas en las quals robadors, o ladres la robaria, o furts ajustarã, o malfaent de aquen exirã, o aqui tornaran, tant longament manam esser saluas, entro quel clam del malfet al Bisbe del loc peruenga. E si lo dit Bisbe amonestat esmenar no ho volra, o los malfactors de las Esgleyas no foragitara, aquellas aytals Esgleyas de pau, e de treua nostra sien gitadas.

1. Clergues empero, canõges, e encara monjas sanctimonials, reglars, o hospitalers, Templers, e frares del sanct Sepulchre, e tots altres homẽs religiosos,

religiosos, ab totas lurs cosas, axi mobles, cõ no mobles, e ab tots lurs homens, e totas cosas lurs mobles, sots nostra pau, e nostre regimẽt cõstituim. E los locs religiosos, e encara las saluetats, sots aquella mateixa pau, e deffensio posam.

2. Ciutadans, e burgesos, e tots los homens de nostras vilas, ab homẽs, e cosas lurs mobles, e no mobles, jueus encara ab totas lurs cosas, pubills, viduas, e orphans, ab totas lurs cosas, sots nostra pau constituim.

3. Camins, e stradas, e vias publicas, e domenges nostres, e totes honors nostres, siras, e mercats nostres, sots aquell mateix regiment, e seguretat nostra posam.

4. Bous empero arecs, e altres bestias aregas, ab instrumẽts arecs, e ab ab sos jouers, e ab aq̃lls qui aquells guardaran, puys que seran exits de casa per raho d laurar, o de sembrar, o de guardar, entro q sien tornats en las casas, sots aquella mateixa deffensio, e pau posam.

5. Axi mateix sots aquella mateixa constitutio de pau posam, tots aq̃lls qui a nostra Cort vindran, despuys que de casa seran exits, e lo cami començaran, o en nostra Cort serã, tro sien tornats a lurs casas, ab totas lurs cosas, e possessiõs, hauda empero dinumeratio de temps que puxan esser tornats a lurs casas: si dõcs, per justa, e rahoable raho, e euident no seran empatxats.

6. Oliueras, el fruyt d aquellas, e colomers, e pellers no sie tallats, ne cremats, ni destruits, e posamlos sots aquesta mateixa pau. Vedã encara, q negu en tota nostra terra no meta

incendi, o foc ences.

7. Constituïnts encara, quels robadors, e ladres manifestos null hom los deffena, nils mantenga, nils reba manifestament, o amagat.

8. Negu Christia, o jueu, ni neguna altra persona no prengan a penyora, ne per altre titol adquiren honor de alguna persona, ni honors de pafos, o pafesias, sens consentiment de lurs senyors, ni encara feu de negun, sens assentiment, e consell de lurs senyors.

9. Guiatges nostres, e penons, e totas regalias fermamẽt esser obseruadas, e guardadas sots aquesta pau, e seguretat manam.

10. Cascun doncs qui aquesta pau demunt scrita trencara, o contrauẽdra, si dins vint dies per nos, o per nostre missatge, o veguer, o per lo Bisbe dels locs aq̃ll trencador amonestat, lo damnatge no esmenara, o en los sobredits capitols no satisfara, segõs que en dret es contengut, de aqui auant aquell malfaytor, o trencador de pau, els coadjutors, e conselladors seus per lo Bisbe sien excõmunicats, e apres d la dita pau, e treua sien gitats, en axi quel mal que a ells per aço sera fet, no sie request p pau, e treua trẽcada: mas si aquest qui sera gitat de pau, e de treua, e los ajudadors dell, e los conselladors faran algun mal al dit clamant, e als ajudadors de aquell, sie esmenat per pau trẽcada. E perque aquestas cosas demunt ditas major fermetat, e seguretat obtengan, a aquests de uall scrits fem las ditas cosas jurar sobre los Sancts quatre Euãgelis de Deu. Fet es aço en lany de nostre Senyor M.

Mm 5 C. Lxxxvij.

C. LXXXVIIJ. en lo mes de Abril, e chalendas de aquell. Senyal den Pere Rey de Arago, e Comte de Barcelona, e Senyal de molts Magnats jurants. Senyal den Ramon de Vilademuls, den Dalmau de Ceruello, den Huguet de Bas, den Arnau de Soler, den Arnau de Seret, den Arnau de Curfau, den Miro d' Stoles, den Pere de Lusa, d' Guillem de Cardona, de Bernat Caportella, d' Guillem de Granada, den Guillem de Timor, den Ramon den Glola, den Pere d' Ceruera, den Pere d' Biarnes, d' Guillem Pere de Castellet, den Ramon de Montcada, den Bernat den Glola, den Galceran, den Huguet de Mataplana, den Bernat de Puigvert, den Ramon de Vilanova, den Pere Ramon, den Pere de Claramont, den Arnau de Ceruera, den Arnau Caguardia, e den Ramon Almany, qui tot aço juram.

III. LO MATEIX en Barcelona,
Any M.CC.

DE las Diuinals, e humanals cosas la deffensio no pertany a negu mes que al Princep, e neguna cosa tant propria no deu esser de bo, e dreturer Princep, cõ injurias foragitar, batallas pacificar, pau stablir, e informar, e informada, als sotsmesos conseruadora liurar, perço que no indegudamēt de aqll puxa esser dit, e preycat, ço que del Princep dels Reys es dit, *Per mi los Reys regnan, e los poderosos scriuen justitia.* Emperamor de aço jo en Pere, per la gratia de Deu Rey de Arago a la publica vtilitat de tota la mia terra consellar,

e prouoir esforçant, en esguardamēt d' la Diuinitat, axi las Esgleyas, com las religiosas personas, ab totas lurs cosas, ab adjutori de nostra guarda enfortir, e perpetualmēt guarnir cobejāt, en lany de la Incarnatio de nostre Senyor M.CC.v. Idus de Juny, haut enuers Barcelona sobre aço tractat, e deliberatio ab lo venerable en Ramon Archebisbe de Tarragona, e dels suffragants seus, e ab tots los Magnats, e Barõs de la mia terra, als quals ab vn coratge a tots ensems justa cosa, e equal es vista, e expedient a la communa vtilitat, que en la dita terra mia, d' Salças, entro a Tortosa, e Leyda, ab las encontradas, pau, e treua sie stablida, e la maluada audacia dels ladres, e dels robadors sie foragitada, de assentiment, e voluntat de tots los demunt dits, a tots, axi clergues, cõ altres qui en la dita terra mia estan, pau, e treua, segons forma de uall posada, escrita, tencedora, e inuiolablement obseruadora man, e oblic, e estrēc mi mateixa a obseruar, e en aquells qui aquella trencaran a venjar.

1. Primerament, seguint los exemples de mos antecessors, ab consell del Archebisbe, e de sos suffragants, e encara de altres nobles Barons, totas las Esgleyas, e lurs cimenteris, perço, car per special cõfuras de homēs en los bens de Deu son entesos, sots perpetual pau, e seguretat stablesc: en axi que negu aquellas, o lurs cimenteris, e sacraris de qualque Esgleya entorn stablits, enuasir, o trēcar no gos, ne res de aquen assaig d' traure. E qui contra aquest stabliment fara, pena de sacrilegi haja a pagar al Bisbe de aqll loc, e sa-

loc, e satisfactio en doble del damnatge que donat haura faça a aquell qui ha soffert lo damnatge. Mas las Esgleyas encastelladas, sots aquella mateixa deffensio de pau, e de treua constituec, axi empero, que si los robadors, o ladres en aquellas Esgleyas robaria, o altres malefics haurā ajustats, e clam ne sie peruingut al Bisbe en lo Bisbat del qual sera comes, e a nos. o al balle nostre, e de aqui auant per nostre juy o ço que sera comes sie esmenat, o la dita Esgleya sie separada de pau.

2. Las senyorias dels canonges, e dels monastirs sots aquella mateixa seguretat de pau constituec, pena de restitutio del doble imminent a aqll qui aquellas inuasir presumira.

3. Los clergues, e monjos, viduas, e sanctimonials, e las lurs cosas, axi mobles, com immobles, sots aquella mateixa deffensio, e seguretat d' pau, per nostra autoritat constituits negu prenga, ne a ells, o a lurs cosas faça injuria, o damnatge, sino que en malefics ab armas sien trobats: car lauors la injuria, el damnatge q̄ aqui hauran soffert, a si mateix ho imputen, e per pau trēcada no sie request. E si algu haura mesas las mans violentas en algu de aquests, o a ells haura tolt alguna cosa: ço que haura pres en doble restituesca, e no resmenys de la injuria a juy del Bisbe en lo Bisbat del qual sera, satisfaca: mas la pena del sacrilegi pac al Bisbe. Las frāquedas del Temple, e del Hospital d' Hierusalem, e dels altres locs venerables, e los venerables frares del Temple, e del Hospital, e dels altres locs venerables ab totas lurs cosas, sots

aquella deffensio de pau, e intermissio de pena ensemps ab los clergues, e Esgleyas constituim.

4. Vilans, e vilanas, e totas lurs cosas, axi mobles, com si mouents, ço es bous, ouellas, e otras bestias menudas, e asens, e someras, rocins, eguas, o sien aptas a laurar, o no, sots legu retat de pau, e de treua en tal manera constituim, que negu aquells prenga, o altrament en propri cors, o en cosas mobles a ells faça damnatge, sino que en malefics fossen trobats, o en caualcadas anassen ab lurs señors, o ab altres: mas quant tornats seran a lurs propias casas en la dita pau romangan, en axi empero, que si algu se complanyera dells, estar a dret sien constrets.

5. Mes auant sots intermissio de pena prohibim, q̄ negu en la dita terra nostra presumisca fer robaria de eguas, muls, mulas, bous, vacas, someras, moltõs, ouellas, bocs, cabras, porcs, o de lurs naximents. Ouellas encara, cabras, bocs, pores, trujas de rustics a cauallers pertanyets de lurs aious, sots aquesta pau posam: e qui ho fara, pena del doble restituesca.

6. Ne los masos dels vilas, sino que sien en aious de cauallers, ne colomers, ne molins, ne casas, o bucs de abellas, ne pallers algu destruesca, o crem, o altrament foc a noure: sots meta, ne oliueras trenc.

7. Terras en cõtentio posadas algu vila no laure, puys quen sera amonestat per aquell en qui la justitia d' plet no sera romasa: mas si tres vegadas amonestat, a dret estar no volra, e aquellas laurara, e peraço rebra damnatge, no sie request p' pau trencada.

Salua

Salua empero la pau de las bestias a vs de lauro dedicadas, e de aqlls qui aquellas governaran, ab todas las cosas que ab si portaran: car no volem, que per contumacia dels rustics, los animals arecs, o lurs instruments siē robats, e esuafits, e dispergits.

8. Las rellas, e altres instruments arecs sien en aquella pau, o aquell, o aquella qui ab los sobredits animals laurara, o aqlls governara, o a aqlls confugiran, ab todas las cosas que ab si portaran, o hauran, de aquella pau sien guarñits, e null hom aquellas bestias, per pliu, o per altra occasio pēdre, o tolre presumesca. Si algu contra aquesta constitutio haura comes damnatge, pac a aquell aqui lo mal haura fet, dins quinze dies lo simple, sens pena, apres quinze dies lo doble, e pac mes auant sexanta sous al Bisbe, e a nos als quals lo clā de pau, e treua trencada sera conegut pertanyer. Si cauallers ferā, o fills de cauallers, o nobles, balles, o homens de vilas son tenguts a pena de pau, e de treua, si aquella haurā trencada. Los rustics empero, e tots los altres homens paguen pena de xx. sous.

9. Si algun fera fermança, si se no haura portada, del seu propri siē peñorat, seruada empero pau de las bestias a vs de lauro dedicadas, ne per pau trencada siē haut.

10. Si dintre quinze dies d la receptio d la letra monitoria primers cōptadors, lo trencador de la cōstituida pau, e treua lo simple no haura esmenat, de aqui auant, axi com dit es, dō lo doble: en axi q la meytat d aquest doble baja lo querelador, e l'altra meytat lo Bisbe, e nos qui a fer aque-

sta justitia al dit Bisbe serem estats coadjutors: e mes auant, si dins los dits quinze dies, per nos, o p lo Bisbe, o per missatge, o missatges nostres, lo dit delinquent amonestat lo damnatge no esmenara, de aqui auant lo dit malfaytor, e complices, coadjutors, o conselladors seus de la dita pau, e treua siē entesos esser separats: axi que lo mal que per aço a ells sera fet, no siē demanat per pau, e per treua trencada, seruada empero la pau de las bestias, e dels instruments de laurar: mas si lo malfaytor, o sos ajudadors al dit querelāt algun mal faran, siē esmenat per pau, e treua trencada.

11. Vias publicas, o camins, e stradas en tal seguretat pos, e constituec, q negu los camināts per aquells inualesca en lur cors propri, e en lurs cosas alguna injuria, o molestia faça, pena de lesa Majestat imminent a aquell qui contrafara, apres la satisfactio del doble del damnatge, e injuria al injuriat feta, exceptats cauallers, e lurs fills qui entre ells manifestamēt hauran guerra, e exceptats homens propis los quals siē legut a lurs senyors pēdre los en cami. Aço empero generalment a tots prohibim, e vedam, que los bestiars arecs, per neguna raho, ne encara per delictē del senyor, o per deute, negun no gos robar, ne penyorar.

12. Los traydors d lurs senyors qui segons la costuma escrita lur ignorātia purgar no volrā, de aquesta pau, y seguretat, axi ells ab lurs honors, com lurs companyons, e fautors excludim, e exceptam.

13. Las saluetats de nostra terra, axi no-

axi nouas, com antigament constituidas, o que per auant se constituirā a cōsell del bisbe, y d nostre veguer, sots la dita pau, e seguretat posam, e constituim.

14. Los robadors, e ladres, e los receptadors de aquells qui no volran redreçar lo mal q fet haurā, o mēyspreparan ferne dret, de la dita pau, e seguretat foragitam: mas si algu per qualque raho dira, algu altre esser li obligat, faça clam al Bisbe, o al balle nostre, e si per lo Bisbe, o balle nostre esmenar nos volra dins trenta dies, e per lo Bisbe sera excōmunicat, de aqui auant de la dita pau, e seguretat siē foragitat ab todas las cosas: seruat empero posament de foc, entro que vega a satisfactio: e aquestas cosas entre senyors, e vassalls siē entesas: entre altres empero no solament incēdi siē remogut que no siē posat, mas encara bestias aregas en todas cosas sien reseruadas, e per negu no sien presas ne sien agraiadas.

15. Sobre tot, las senyorias nostras, e los habitants d aquellas, e lurs cosas mobles, e no mobles, e las penyoras, e los homens nostres, e de las Esigleyas, e dels locs religiosos, sis vol en ciutats, o en vilas, o en altres locs habitants, e todas lurs cosas mobles, e immobles, e penyoras sots la dita pau constituim.

16. Part aço sancçim, que en masos nostres, e de las Esigleyas, o de locs religiosos, o de homens en vilas habitants, quis vulla los tenga, algu sens cōsentimēt dels dits habitants no presumesca exigir procuracions, albergas, o fer acaptas, o algunas exactions, e qui ho fara, axi com trēca-

dor d pau, a pena siē tingut. E tot aço siē entes a bona fe, e a bon enteniment.

17. Volem encara, e fermament manam sots la dita constitutio de pau, que si los homens dels cauallers hauran bestias comunas ab aquells qui sots la dita pau son constituits, jat siē quels cauallers, e lurs senyors entre si hajan guerra, la part de aquells pagesos siē sots pau, e treua per raho d la cōmunio, perço car a la nostra pau se pertanyen, e car reemço daquen hauem haguda. Si empero los Barōs nostres, o cauallers entre si hauran guerra, e a cōbatre castell de sos enemics seran venguts, e combatēt foc en lo cors del castell posarā, no sien tenguts a nos per pau trēcada, e violada.

18. Los trencadors empero de pau sien tenguts de assegurar, e metre penyas en ma d nostre veguer en proprias personas: si empero lo senyor qui aquells a malfer, o a guerra amenara, volra assegurar, e penyoras metre per si, e per los cauallers qui d casa sua seran, siē rebut. Mas si homens de monastirs, o d Esigleyas, o d altres locs religiosos entre ells se daran dānatge en cors, o en bens, e lo clā aqst al veguer del Rey ne peruindra, remeta aquell, o aqlls als senyors propis. E si aquells dins quinze dies en poder de lurs senyors lo dan esmenar no volrā, de aqui auant lo veguer del Rey prēga penyoras en proprias personas, e la causa aquella per deguda si siē termenada, sots son juy.

19. Cauadors, e lauradors, pellers, sastres, texidors, e tots menestrals sots aquesta pau, e seguretat consti-

constituim, y posam. E perço que to-
tas las cosas de sus ditas major ferme-
tat obtengan, juram ab nostras pro-
prias mans, e aquestes sancts quatre
Euangelis, axi com demunt es scrit,
tenir, e inuiolablement obseruar. E
perço que de tots fermament sie cre-
gut, los cauallers de uall scrits en
aquella mateixa manera en presen-
tia nostra juraren. Fet es aço en lo
mes de juny a cinc y dus, en lo any de
nostre Senyor M. CC. Senyal den
Pere per la gratia d' Deu Rey de Ara-
go, e Comte de Barcelona. Senyal
den Dalmau de Crexell qui aço jur.
Senyal d' Guillem de Cabrera. Se-
ñal den Guillem de Cardona. Señal
den Albert de Castell Vey. qui aço
juram. Senyal den Iofre de Rocaber-
ti, qui aço jur. Senyal den Ramon de
Vilademuls qui aço jur. Senyal den
Guillem de Crexell qui aço jur. Se-
ñal d' Pere d' Torroella qui aço jur.
Senyal den Arnau de Lers qui aço
jur. Senyal den Ramon de Murieles
qui aço jur. Senyal den Arnau de Sa-
les qui aço jur. Senyal den Guillem
de Plantons qui aço jur. Senyal den
Iofre Gilabert qui aço jur. Senyal
den Guillem Vmbert qui aço jur.
Senyal den Guillem de Sales qui
aço jur. Senyal den Arnau de Fuxa,
qui aço jur. Senyal den Ramon del
Mas qui aço jur. Senyal den G. de
Santuicens, qui aço jur. Senyal den
Ramõ Alemany qui aço jur. Senyal
d' Guillem de Calders qui aço jur.
Senyal den Ramon Çaguardia qui
aço jur. Senyal d' Bertrã de Auino
qui aço jur. Senyal den Ponç de Bal-
çareny qui aço jur. Senyal den Pere
Dolo, qui aço jur. Senyal den R. de

Geronella, qui aço jur. Senyal d' Ra-
mõ de Lupia, qui aço jur. Senyal d' e
Pere de Queralt qui aço jur. Senyal
den Bernat Manlleu qui aço jur. Se-
ñal de Gilabert de Cêtelles qui aço
jur. Senyal den Berenguer Duluja
qui aço jur. Senyal den Ramon de
Malleu qui aço jur. Señal d' Bertrã
del puig qui aço jur. Señal d' Ramõ
de Vilagelans qui aço jur. Señal den
Bernat Armêgol qui aço jur. Señal
d' Ienuart de Castellterçol qui aço
jur. Senyal d' Ramõ Çauassona qui
aço jur. Senyal d' Bernat de Malau
qui aço jur. Senyal d' Guillem de Riu
deperes, qui aço jur. Senyal den Ber-
nat de Bellfort qui aço jur. Señal d' e
Bernat d' Basella qui aço jur. Senyal
d' Arnau Lardic, qui aço jur. Señal
den Druc de Lugols qui aço jur. Se-
ñal den Ramõ de Ribes qui aço jur.
Senyal den Bernat de Vilafrãca, qui
aço jur. Senyal den Arnau Rajadell
qui aço jur. Senyal den Pere de Sãct
Gili qui aço jur. Senyal den Guillem,
Adaber d' Çarroca qui aço jur. Señal
den Guillem de Riera qui aço jur. Se-
ñal den Bernat de Castellet, qui aço
jur. Senyal den Pere de Vilafranca
qui aço jur. Senyal d' Bernat Dalbi
qui aço jur. Senyal den Bernat Des-
papiol qui aço jur. Seuyal d' Ramõ
de Torrelles qui aço jur. Senyal d' e
Guillê Ceylla qui aço jur. Senyal d' e
Ramon de Pauia qui aço jur. Senyal
den Ramon de Vilamagre qui aço
jur. Senyal den Guillem de Papiol
qui aço jur. Senyal den Bernat Des-
uilar qui aço jur. Senyal den Pere de
Castellet qui aço jur. Senyal d' e
Arnau de Quelar qui aço jur. Senyal
den Vilacorba qui aço jur. Senyal
den

den Ramon de Parella qui aço jur.
Senyal den Albert Rusticas qui aço
jur. Senyal den Corbiac qui aço jur.
Senyal den Ramon de Camima qui
aço jur. Senyal den Ramon de Mon-
tornes qui aço jur. Senyal den Ra-
mon de Sentjulia, qui aço jur. Senyal
d' Arnau de Castellbo qui aço jur.
Senyal den Ramõ Galceran qui aço
jur. Senyal d' Guillem de Ceruera qui
aço jur. Señal d' Huguet d' Matapla-
na qui aço jur. Senyal den Huguet
son fill qui aço jur. Senyal d' Bernat
Portella qui aço jur. Senyal den Ber-
nat son fill qui aço jur. Senyal d' e
Ramon Alemany qui aço jur. Senyal
den Ramon Saguardia qui aço jur.
Senyal den Pere de Claramont qui
aço jur. Senyal den Ramon den Vey
qui aço jur. Senyal den Pere de Mas-
fayn qui aço jur. Senyal den Ramon
de Canet qui aço jur. Senyal den Pe-
re de Manresa qui aço jur. Senyal d' e
Ramon de Termens qui aço jur. Se-
ñal den Ramon Durg qui aço jur. Se-
ñal den Guillem Ramon de Canyet
qui aço jur. Senyal den Põs de Ver-
net qui aço jur. Senyal den Ademar
de Mosses qui aço jur. Senyal den
Guillem de Castellnou qui aço jur.
Senyal den Iaubert Çacirera qui aço
jur. Senyal deu Cosa qui aço jur. Se-
ñal den Ponç Çatorra qui aço jur.
Senyal den Ponç de Campllonc qui
aço jur, e de altres molts jurats.

V. L O M A T E I X en Cernera,
Any M. CC. ij.

EN lany de nostre Senyor M.
CC. ij. en lo mes de Setembre
en la celebre Cort d' Ceruera,

presentes los Archebisbes de Tarragona, e de Narbona, en Guillem de Cardona, Guillem de Ceruello, Albert de Castellvey, Ramon de Ceruera, Guillem de la Guardia, Bernat de Çaportella, Bernat de Tarroja, Ramõ Galceran, e altres molts, axi clerques, com lecs, ab voluntat, e pregarrias de tots aquells qui instantment demanauan, cõstitui, e atorga lo Señor en Pere per la gratia de Deu Rey de Arago, e Cõte de Barcelona, que home d' altre no emparas, o fots propri guiatge seu, sens voluntat, e licẽtia de son senyor en alguna manera no rebes.

1. Aquí mateix encara inuiolablement cõstitui, que si los senyors lurs pagesos maltractaran, o las lurs cosas a ells tolran, axi aquellas cosas que son en pau, e en treua, com las altras, en neguna manera sien tẽguts al senyor Rey en alguna cosa, sino q̄ fossen de feu del senyor Rey, o de religiosos locs, car la doncs als feudataris no sera licit.

2. Ajustã encara, e fermament manã, que negu no gozas metre, e subposar foc en mella, ne en ajustament de fruyts, qui en vulgar es dit *modolo*, o *garbera*, e qui ho fara, sie gitat de pau, e de treua del senyor Rey, ell e las suas cosas en tot loc, e sie destruits los locs seus. E si los homens del señor Rey, o dels loes religiosos fots penyora los dits locs tindran, o las honors de aquells, sien destruits los locs, e las fortalelas dells de tot en tot: mas las planicias, e las honors de aquells als creadors sien saluas, e estigan seguras.

3. Sobre tot encara constitui, que sie le-

si legut a quiscu qui trobara bestias aregas, o algüas altras en son mal fet, qui en vulgar es dit *cala*, que puxa aquellas pedre, e tant longament tenir, entro sie a ell segur, e satisfet per los senyors de las bestias.

4. En aquella mateixa Cort ajustà, q̄ los bous arecs dels cauallers fossen sots pau tant solament, totas las altras cosas empero no fossen sots pau, e treua.

VI. LO MATEIX en Puigcerda.
Any M. CC. vij.

SI algun dels Magnats del Regne, o algü caualler, o altra qual seuol persona cōuengut per lo senyor Rey, o per son veguer sobre restitutio de pau, e d̄ treua, e del bouatge, penyoras posar no volra, si tal persona sera, qui tenga castell, o castells, o fortaleza alguna per lo señor Rey, en continent lin do postat, e lo señor, e son veguer de ço propri del senyor Rey esmē los malfets, e aytāt longament tenga la postat, tro que aquell qui lo mal haura fet, esmen al Rey tot lo malfet, el dānatge, el destric que daquent a ell sesdeuendra. Si empero aytal sera la persona del malfaytor, que no tenga res per lo senyor Rey, e no volra penyoras tornar, encōtinēt cō exira dela Cort del senyor Rey, tingas per acuydat, e totas suas cosas esser gitadas de pau, e de treua, e del bouatge, e negu Baro d̄ la terra no reba aquell en sa honor, ni li don confell, ni ajuda: abās acuyde aquell de continent, eli faça guerra de son poder, ab Rey, o sens Rey, en bona fe, e sens mal engan. Mas si

lo malfaytor haura senyor, lo señor aquell deu destrēyer per empara de aquellas cosas que per ell te, e per totas altras maneras, a bona fe, sens mal engan. E fet lo emparamēt, lo señor del malfaytor esmen las malfeytas, e haja aquellas sobre aço quel malfaytor tēdra per ell. Si empero lo señor no ho volra fer, liure aquells feus al senyor Rey, o a son veguer, e lo señor Rey, e lo veguer esmen aquells malfeyts, e haja los sobrels feus, los quals tant longament tenga, entro lo dit senyor, e lo malfaytor haja esmenat tot lo malfeyt, e destric al señor Rey, o a son veguer. Aço fon fet en lāy de nostre Senyor M. CC. vij, en Puigcerda.

VII. IACME primer en Barcelona.
Any M. CC. xxvij.

EN nom de Iesu Christ, sie manifest a tots, que nos en Iacme p̄ la gratia de Deu Rey de Arago, Comte de Barcelona, e senyor de Montpeller, volent seguir las vestigias, e exemples de nostres antecessors, ab cōfell dels venerables pares nostres, S. Archebisbe de Tarragona, B. de Barcelona, G. de Vic, G. d̄ Gerona Bisbes, e Abbats, e nobles homens, ço es de Nuno Sanç den Huc Comte de Empurias, dē. G. de Montcada Vescomte de Bearn, dē. R. de Montcada, den. G. de Ceruera, den Huc de Mataplana, den Ramon Alemany, den Guerau de Ceruello, den. G. de Claramōt, e de molts altres cauallers, e ciutadans, e probomēs de vilas de Cathalunya, paus, e treuas perdurables, de Sinca entro

entro a Salças stablim en aq̄sta forma: axi que totas Esgleyas, e personas de Esgleyas, de quin orde q̄ sien, ab totas lurs cosas, e drets sots aq̄sta pau sien constituidas.

1. Item cimiteris, sacraris entorn de qual seuol Esgleya constituits negu presumesca enuasir, e trencar, ne asraig alguna cosa de aquē traure. Los trecadors de aquest statut siē punits de pena de sacrilegi, e q̄ a aço per lo Bisbe de aquell loc sien punits, e destrets, e que façan satisfactio del doble del dānatge que fet hauran, a aquell qui soffert lo haura.

2. Las Esgleyas encara encastelladas sots aquella deffensio de pau, e treua cōstituim, en tal manera, que si los robadors, o ladres en aq̄llas Esgleyas robarias, o altres malefics haurā ajustat, que sie fet clā al Bisbe, en lo Bisbat del qual sera comes, e a nos, o a nostre balle, e de aqui auant per nostre juy, o del balle ço que comes sera sie esmenat, o de pau, e treua la dita Esgleya sie separada.

3. Los Domenges, o senyorias dels canonges, e de las Esgleyas, e monastirs sots securitat de pau cōstituim, pena d̄ restitutio del doble imminēt a aq̄lls, qui aq̄llas presumirā enuasir.

4. Clergues, mōjos, pubills, viduas, orphans, sanctimonialis ab totas lurs cosas sots aquella deffensio de pau volem esser constituits, axi que null hom aquells prenga, ne alguna injuria los faça, sino q̄ en malefics fossen trobats. Si algun haura mes las mans violentas en algun de aq̄sts, o alguna cosa aells haura toltā, ço que tolt haura en doble restituësca, e no resmenys satisfaga a ells de la injuria

a juy del Bisbe, en lo Bisbat del qual sera comes: la pena empero del sacrilegi pac al Bisbe.

5. Las franquesas del Temple, e del Hospital d̄ Hierusalem, e dels altres locs venerables, frares del Temple, e del Hospital, e dels altres locs venerables, ab totas lurs cosas, sots aquella pau, e deffensio, e intermilsio de pena, ensemps ab las Esgleyas, e clergues constituim.

6. Vilās, e vilanas d̄ Esgleyas, e d̄ altres locs religiosos, e de canonges, e nostres, e totas lurs cosas axi mobles, cō immobles, com si mouents, ço es bous, ouellas, afens, someras, eguas, rocins, e altras bestias, o sien aptes a laurar, o no, sots seguretat de pau, e treua en axi cōstituim, q̄ negu aq̄lls prenga, o inualesca en propri cors, ne en cosas mobles, o immobles dānatge los done, sino q̄ en malefics fossen trobats, o quant iran ab caualcadas ab lurs señors, o ab altres: mas apres que a lurs casas seran tornats, sots la dita pau romangan.

7. Ciutadans, burgesos, e tots altres homens nostres, e d̄ vilas nostras, ab totas lurs cosas mobles, e immobles, e encara Iueus ab totas lurs cosas sots nostra pau constituim. E aytā be viduas, e pubills, e orphans, vilās, e vilanas de cauallers, e lur companya sots nostra pau constituim, sino que fossen trobats ab armas.

8. Tots animals arecs, e instrumēt arecs, colomers, pellers, abellars, oliuars, e molins en la dita pau cōstituim.

9. Itē que null hom penyor animals arecs, ne instruments de laurar, per plui, o p̄ deute propri, o estrany, ne per delictē, ne p̄ deute de sos señors

Na nelos

ne los prenga, encara q̄ specialment hi fossen obligats.

10. Los rustics, ne lur companyia, per deutes de lurs senyors, ne p̄ propis deutes, ne per fermanças, en ninguna manera personalment sien presos, ne presos sien retinguts.

11. Item las casas algu no crem, o en altrament hi meta foc a noure. Si empero los Barons nostres, o cauallers entre si guerra hauran, e a combatre castell, o forca de lurs enemics vendran, e combatent en lo cors del castell, o de la força hauran mes foc, no sie tengut per pau trencada.

12. Terras en contentio posadas ne gun vila laure, puys que deaquen sera amonestat per aquell, en qui la justitia de plet no sera romana, sino que lo posseidor sie prest dret fer, e cõplir: si empero tres vegadas amonestat, aquellas laurara, e per aço damnatge pendra, no sie request per pau trencada: salua empero la pau de las bestias a vs de lauro dedicadas, e de aquells qui las gouernan, o guardan, ab todas las cosas que ab si duran, car no volem, que per contumacia dels rustics los animals arecs sien presos, inuasits, o dispargits.

13. Vias publicas, camins, stradas en tal seguretad posam, e stablim, que ne gun los deaquen caminants enuafesca, ne en propri cors, o en lurs cosas alguna injuria, o molestia lus faça, sino que sien cauallers, o pedons de guerra, pena de lesa Majestat imminent a aquell qui contrafara, apres la satisfactio del doble dels malefics, e injurias donadas al qui haura sofert lo damnatge.

14. Sots aquesta mateixa pau cõsti-

tuim cauallers, e tots aquells qui irã ab dona muller de caualler, sino que sien bares, o traydors manifests, los quals de aquesta pau, e treua de tot en tot foragitam.

15. Los traydors de lurs senyors qui segons constitutio escrita lur innocentia purgar no volran, de aquesta pau, e seguretad, axi ells ab lurs homens, com lurs companyons, e fautors foragitam, e exceptam.

16. Las saluetats de tota la terra nostra, axi nouellas, cõ antigament cõstituidas, sots la dita pau, e seguretad posam, e constituim.

17. Furs, ladres, e lurs reebedors, sino volran tornar lo mal que fet hauran, o ferne dret menysprearan, de la dita pau, e seguretad foragitam, ab todas lurs cosas mobles, e immobles.

18. Item statuim que algun hom no prenga per si, ne per altre, ne robe, ne robar faça algu de linatge lec, o clergue, sino q̄ lo haja acuydat per sinc dies de auãt, e aço entenem de aq̄lls qui no son de guerra, ne valedors de alguna guerra, e quil haura pres, o matat, sie encontinent traydor.

19. De aquesta pau gitam heretges manifests, e los creets ells, e lurs fautors, e deffenedors, furs, e ladres, e lurs reebedors, e los publicamēt excomunicats, sino que vullan esmenar a manament del Bisbe: statuim fermamēt, e sobre aço manants, que algu aquells no deffena, ans los manifest, e en todas maneras los esquiu.

20. Volem encara mes, e manã, que neguns los trencadors de pau matēgã: ne los robadors, ne algu qui bare sie appellat sie sots pau, sino volra purgar a conexença de nostra Cort.

21. Si

21. Si algun caualler, o ciutada contra aquesta cõstitutio haura comes, esmen lo damnatge a aquell aqui lo mal haura fet, dins quinze dies apres que sien amonestat, en simple, apres quinze dies, en doble, e pac mes auãt cent y vint sous de moneda de doble, e los rustics quaranta sous al Bisbe, e a nos, als quals lo clam de la dita pau, e treua trencada es conegut pertanyer. Mas si dins los quinze dies primers lo trencador de la cõstituida pau, e treua lo simple no haura esmenat, apres, axi com dit es, don lo doble: en axi q̄ la meytat de aq̄ll doble haja lo querelador, e l'altra meytat lo Bisbe, e nos qui en fer aquesta justitia ab lo dit Bisbe serem estats. E sobre aço, si dins los tatzats quinze dies per nos, o per lo Bisbe, o missatge, o missatges nostres aquell trencador de pau, e de treua amonestat no haura esmenat lo damnatge, de aqui auant aquell malfaytor, e los seus companyons, ajudadors, e cõfessadors per lo Bisbe sien excomunicats, e de la dita pau, e treua sien entesos effer separats, ab todas lurs cosas: en axi que lo mal que per aço a ells sera donat, no sie request per pau, e treua trencada. Mas si el malfaytor, e los seus ajudadors al dit querelant algun mal haurã fet, sie esmenat per pau trencada.

22. Ultra aço cõstituidor, e fermament obseruador stablim, sots aquella mateixa pau, e treua effer los Diuines, e las festiuitats de tots los sancts Apostols, e lo Aduent de nostre Senyor, entro a las octauas de Apparici, e la Quaresma, entro a las octauas de Pascha, e lo jorn de la Asc-

ensio de nostre Senyor, e la festa de Pēthecoste ab las octauas, e las quatre festas de sancta Maria, e la festa de sanct Ioã Baptista, e de sanct Michel, e d'Omniũ Sãctorũ, e las festas d' sancta Eulalia d' Barcelona, e d' sanct Feliu de Gerona, e de sanct Marti.

23. Los trencadors empero de la pau sien tēguts de assegurar, e penyoras tinentes metre en la ma de nostre veguer, en proprias personas. Si empero lo senyor qui aquells haura menat a malefici, o a guerra volra assegurar, e penyoras metre per si, e per los cauallers, e homens que de casa, e companya sua seran, sien presas.

24. Si homens de monastirs, o de altres locs religiosos entre si danatge se daran en cors, o en bēs, e aquesta cõplanta al veguer peruindra, remeta aquell, o aquells a lurs senyors propis: e si aquells dins quinze dies en poder de lurs senyors no hauran volgut satisfer, de aqui auant lo veguer nostre prenga penyoras tinentes en personas proprias, e aquella causa per deguda si sie termenada.

25. Item stablim, e manã, q̄ aquestas paus, e treuas sien fermas, e perdurablement duradoras.

26. Item stablim, e manã, q̄ tots cauallers, e ciudadans, e homens de vilas, de quatorze anys en sus, aquestas paus, e treuas juren, e aquellas tengã, e deffenan seelment, sens engan, ne mal enginy: e qui amonestat del Bisbe, o del nostre veguer jurar no volra, de aqui auãt sie excomunicat, e de pau, e treua foragitat. A major seguretad nos en Iacme per la gratia de Deu Rey de Arago, Comte de Barcelona, e senyor de Montpeller

Na 2 totas

totas las cosas desusditas, e fengles juram per Deu, e sobre los sancts quatre Euangelis, tenir, e fermament obseruar, e fer obseruar. Dada en Barcelona a xij. de las chalendas de Ianer, en lany de nostre Senyor M. CC. xxviiiij.

VIII. LO MATEIX en Tarragona,
Any M. CC. xxxiiiij.
Cap. viij.

STablim, que las paus, e treuas fetas, e confirmadas a Barcelona, e tots los statuts aqui mateix fets en lo tēps de la host de Mallorca, inuiolablement sien obseruats.

VIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. viij.

STablim, que las paus, e treuas fetas, e confirmadas en Almudauer sien obseruadas.

X. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxiiij.

PRregam los Bisbes, que cascuns en lurs Bisbats, e per sengles parrochias destrengā per cēsura ecclesiastica los homens lurs, e los estranys de quatorze anys a sus, a jurar la pau, e a seruar, e a deffendre, segōs la forma ques cōte en las cartas de pau, e de treua feta en Barcelona, en lo tēps de la host de Mallorca. Los homens empero de las Esgleyas, e de locs religiosos al manament del Bisbe siē tenguts exir, e anar a deffendre la pau, segons q̄ al Bisbe sera vist expediēt, haut esguart

a la qualitat del negoci, salua la jurisdicció de la Esgleya de Tarragona. E nos, e los Bisbes sobredits, e los Mestres de la militia del Temple, e del Hospital, e los Abbats, e los altres Prelats de Esgleyas d̄ nostra terra, prometem a vos elet de Tarragona las cosas desusditas, e fengles per nostre poder tenir, e complir. E nos en Iacme Rey sobredit prometem, totas las ditas cosas, e fengles tenir, e complir en bona fe, sens engā. Fet es a Tarragona a vij. idus de Febrer en lany de nostre senyor M. CC. xxxiiiij.

XI. LO MATEIX en Tarragona,
Any M. CC. xxxiiiij.
Cap. vnic.

EN nom de Iesu Christ. Manifest sie a tots, q̄ nos en Iacme per la gratia de Deu Rey de Arago, Cōte de Barcelona, e de Urgell, e senyor de Mōtpeller, seguints las vestigias de nostres predecessors a Tarragona en la general Cort cōstituits, haut consell dels Bisbes, e dels altres Prelats de Esgleya, e dels Mestres del Tēple, e del Hospital; e dels nobles de jus scrits, a honor de Deu, e dels nostres sotsmesos, paus e treuas derrerās, las quals en tēps passat fem a Barcelona, quāt anā a Mallorcas, de tot en tot renouāts, e altra vegada cōfirmāts, a aq̄llas cosas q̄ ordenā d̄ nostras regalias, e d̄ las Esgleyas Cathedrals, e d̄ altres per Cathaluña cōstituidas, de clergues, e d̄ locs religiosos, e d̄ las venerables casas d̄ l Hospital, e del Tēple, ab lurs cosas, e d̄ homēs lurs, mobles, e immobles,

axi cō

axi com en las cartas nostras es pus plenament contengut, dignament hauem volgut esser alguns capitols ajustats a aquellas paus, foragitāts de nos tota superfluytat, per tal que ab la ajuda de Deu batallem las infels, y barbaras nacions: saluas en totas cosas los vsatges, y costumas de Barcelona.

1. E primeramēt stablim, q̄ tots los homens de peu, axi rustics, com vilans, o sien nostres, o de Esgleyas, o de locs religiosos, o de cauallers, o de alou, o de feu, ab guerra, e sens guerra, sien sots pau, e treua ferma, e segura, e sots feeltat, e leyltat nostra, ab totas lurs cosas mobles, e immobles, exceptat las personas de aq̄lls qui en caualcadas seran trobats, o seran presos per ventura en combatre algun castell, o força: empero apres que seran tornats de las caualcadas, sien sauls, e sots aquella pau francs, e segurs, ab lurs bestians grossos, e menuts, e orts, camps, vinyas, casas, possessions, arbres de qualque linatge sien, e ab las cosas mobles, e immobles, que dir, o pensar se porian, als dits homens pertanyents: exceptats ladres, e robadors manifests.

2. Item stablim, que negun hom prenga per si, o per altre, ne robe, o robar faça algun hom layc, o clergue, sino quel hajes acuydat per sinc dies abans, e aço entenem de de aquells qui no son en guerra, o valadors de guerra. E quil pēdra, o matara sie encontinent traydor.

3. Item stablim, que negun veguer nostre, o algun hom de vila no penyor algū caualler, o hom de aquell, o d̄ Esgleyas, o de locs religiosos, ne

façan a ell algun mal, per algun malefici, deute, o delictē, sino que primerament troben fadiga de dret en ell, o en son senyor, e si la trobaran, pugan son deute penyorar en totas las cosas, exceptat las personas dels homens, e las bestias aregas, las quals totas sien en pau. Axi mateix los cauallers, ne lurs homens, ne homens de Esgleyas, e de locs religiosos no puxan penyorar nostres homens, o algun mal a ells fer sens fadiga trobada en nostres homens, o en nos, o en lo veguer, sots lo qual nostres homens seran constituits.

4. Item stablim, que negu reptat de bauſia sie sostengut en nostra terra, o en altra part, sino ques vulla purgar de la bauſia, segons vsatge de Barcelona. Aquestas ditas cosas foren fetas a Tarragona a xvj. de las chalendas de Abril, en lany de nostre Senyor M. CC. xxxiiiij ab consell dels sobre dits Prelats, e nobles homens, qui ab nos son constituits en la Cort. Senyal den Iacme per la gratia de Deu Rey de Arago Comte de Barcelona, e senyor de Montpeller, den B. Bisbe de Barcelona, den G. Gisbe de Gerona, den Huc Bisbe de Leyda, den Pere Bisbe de Tortosa, den B. Bisbe de Elna, den R. Patot Mestre de la militia del Temple, den Huc de Fontalquer Mestre del Hospital, den P. Infant senyor de Mallorcas, den Nuno Sanç, den P. Huc Comte de Empurias, e jura saluo dret, e senyoria sua en totas cosas del Cōtat dell, den Ramō Folc Vescōte de Cardona jurāt, den B. de la Portella: den G. de Mediona, den Galcerā de Pinos,

Nn 3 den G.

den G. de Puigvert, den Guillem de Çaguardia, de molts altres nobles homens, nos tots predits qui a ço juram.

PERE Cardinal de Sancta Maria
en Aquino, legat de la Sede
Apostolica.

A Honor de Deu omnipotent, qui author es de pau, e amador de charitat, e d'la Verge Maria mare sua, e de tots los sancts. Nos Pere per la gratia de Deu de sancta Maria en Aquino Diaca Cardinal, e de la Seu Apostolical legat, per authoritat nostra, e del molt car fill nostre en Iacme fill den Pere de clara memoria Rey de Arago, haut consell dels Bisbes, e dels altres Prelats de las Esgleyas de Arago, e de Cathalunya, e de homens religiosos, a reformar la tranquillitat de tota Cathalunya, pau sots aquesta forma hauem volguda statuir, la qual per los Magnats, nobles, Barons; caualers, ciutadans, burgesos, e habitants de castells, e de vilas, e per altres molts de tota Cathalunya, entro a Cinca volem esser jurada, e fermament obseruada, sguardats los instruments de paus en altres tēps passats instituits, sots aquesta pau stablim, e posam totas las Esgleyas Cathedralers per tota Cathalunya constituidas, e los sacraris, e cimenteris de aquellas, e tots los homens, e possessions, e bens dells, e tots los clergues en quina orde que sien constituits, e lurs cosas mobles, e immobles, e simouents.

1. Item sots aquesta pau sien las ve-

nerables casas del Temple, e del Hospital de Hierusalem, e tots los monastirs dells, e tots los locs religiosos, e tots los homens, e possessions dells, e las altras cosas mobles, e immobles, e simouents.

2. Item sots aquesta pau sien las viduas, pubills, orphens, e totas las miserables personas, e totas las cosas dells mobles, e immobles, e simouents.

3. Item sots aquesta pau sien ciutadans, e burgesos, e tots los altres habitants de castells, e d'vilas del Rey de Arago, e de Esgleyas, e de locs religiosos, e totas las cosas dells, e tots los drets, e totas las possessions que per ells son tengudas en hu, o en diuersos locs, e per hu, o en diuersos titols.

4. Item sots aquesta pau sien los camins, e las stradas, e tots los homens, axi domestics, com peregrins, e los mercaders per aquells anants, e tornants, ab totas las cosas que ab si duran, o portaran.

5. Item sots aquesta pau siē totas las bestias aregas qualque siē, e de quifque sien, ab los instruments arecs, e los homens qui ab aquellas laurarā, e qui aquellas guardaran, e qui semē a sembrar portaran: axi que totas cosas, en estant, anant, e tornant, sien en pau.

6. Item sots aquesta pau estigan abellars de abellas, e los colomers, molins, e oliuars de quifque sien, e guiatges del Rey, e penons, e totas regalias manam esser obseruadas fermament, e guardadas, e tots los vinents a la Cort del Senyor Rey, e a la nostra, e del Procurador de Ca-

de Cathalunya, e tots los qui per los Bisbes diocefans per fet de pau, e per be de la terra seran appellats, anāt, estant, e retornant ab totas lurs cosas, mobles, e immobles, e si mouents.

7. Item sots aquesta pau sien las frāquesas, e las saluetats del Temple, e del Hospital de Hierusalem, e dels altres locs religiosos.

8. Los homens empero de alous de caualers, e de castells, en los quals lo Rey no ha sino la postat tātfolamēt, en neguna manera sots aquesta pau sien rebuts, sino que lurs senyors los hajan requests per letras patets, e per alphabet diuifidas, e a ço del Procurador de Cathalunya, o de son veguer, o del Bisbe diocesa, o d'ls paers de aquella ciutat hajan obtengut, e en aquesta manera per lo senyor oferts sien rebuts, sino que per justa causa, e reprobable sien refusats.

9. Apres que los senyors lurs homens hauran mes en pau, nols ne puxan gitar, sino per manifesta, e justa causa, la conexença de la qual causa sie referida al Procurador, o a son veguer, e al Bisbe diocesa, e als paers de aquella ciutat. E si los homens, que per voluntat de lurs senyors seran estats rebuts en pau, a manament, e monitio dels paers, contra los trencadors de pau seran anats en caualcadas, no puxan per a ço los trencadors de pau fer guerra, o mala a qlls homens, o a lurs senyors, e si ho fan, los paers ajuden aquells virilment, els deffenan. Empero si los senyors dels rustics, no pas per fet de altre, mas per son propri, los rustics los quals hauran mes en pau menaran

en caualcadas contra algu, no sien entesos aquells rustics, ne lurs bens esser en pau, entro a lurs propis locs sien retornats, apres empero que tornats seran, en la pristina pau estigan, e romangan.

10. A ço empero es tenedor, que james per algū cas q'imaginar se puxa, los animals arecs, abellars de abellas, colomers, molins, e oliuars sien foragitats de pau.

11. E per tal que aquesta pau de tots sie fermament obseruada, de consell dels sobredits stablim, e manam, que en sengles ciutats los ciutadans, e lo poble ab consell del Bisbe diocesa elegescan dos paers de si, ço es hu dels majors, e altre del poble, e lo Procurador de Cathalunya en sengles ciutats, o Bisbats constituesca vn veguer idoneu Cathala, lo qual segons la forma acostumada deus escrita, per la pau a deffendre prest publicament sacrament, axi mateix los dos paers qui elegits seran en la ciutat juraran. Los ciutadans de cascuna ciutat, e los homens de tots los locs desus dits, per si mateix, e no per altres, ne per nom de alguna companyia, sobre la pau a guardar, e fermament deffendre, façan sacrament, en la qual forma los Magnats, e aquells qui jurar no voltrā, de aquesta pau conegan si de tot en tot esser estranys. Si empero lo veguer constituit per lo Procurador sera vist no idoneu en vfar lo offici de pau, lo Procurador aquell foragit, e ni substituesca altre idoneu.

12. E si algu la sobrescrita pau en algu, o alguns capitols haura pre-

fumit trencar, encōtinent deuant lo Procurador, o veguer querela ne sie posada, lo qual, çoes Procurador, o veguer amonest lo trencador, e si dins quinze jorns apres que amonestat sera, no haura volgut esmenar lo damnatge que haura donat, ne offerir satisfatio de estar a dret, penyoras tinentes en ma del Procurador, o del veguer, de aqui auāt lo Bisbe excōmunic aquell, e apres lo veguer, e los paers de la ciutat ab tota la pau, segons que a ells sera vist, contra aqll malfaytor insurgescan, faedors a ell lo damnatge que poran: saluas empero las bestias aregas, e los abellars de abellas, e colomers, molins, e oliuars. Si empero apres quinze dies q̄ sera amonestat volra satisfacer, no sera escoltat, sino que primerament esmē lo damnatge al dannejat, e las despesas las quals apparra hauer fetas p̄ executio de son dret: e no resmenys aquell trencador de pau per lo trencament de la pau, e per contumacia, en executio del doble sie punit: la qual doble entre lo Bisbe, e lo Procurador egualment sie diuisada, donadors sobre aço per pena sexanta sous al Bisbe, o al Procurador, o a son veguer, si aquells qui la pau hauran trencada serā cauallers, o fills de aquells, o nobles, o homens de vilas: los rustics empero, e tots los altres homens donen pena de vint sous.

13. Stablim encara q̄ negū caualler, o altre p̄ guerra, o p̄ altre fet no meta foc a nourea algu, e qui ho fara, axi cō trencador de pau sie haut, e tēgut.

14. Los inuasors de Esgleyas, de cimiteris, e de sacraris de qualque Esgleya sien, o los presumints de aquen

traure alguna cosa, sien ferits de pena de sacrilegi, al Bisbe de aquell loc donadora, los damnatges que dats seran primer degudament restituits.

15. Item stablim, que si algun cōtra persona algūa haura proposada querela, e lo reo amonestat p̄ lo veguer noy volra respondre, mostre aço lo veguer al Bisbe diocesa, qui amonest aquell, que satisfaca al querelant, e si amonestat no volra obeir, sie excōmunicat per lo Bisbe, e per los veguers, e paers sie gitat de pau, e si respondre no volra, de aqui auant los paers, e lo veguer ab totas maneras q̄ poran destrengan aquell: e si lo Bisbe noy volra, o no pora entendre; lo veguer, e los paers sobredits ho exquescan: exceptat aço que de la excommunicatio es dit. Axi mateix, si lo Procurador, o lo veguer noy volran, o no poran entendre, lo Bisbe, e lo veguer, e los paers complescan las sobreditas cosas: si empero lo veguer, o balle, o altre home de ciutat, o de vila, o qualque altre, per dret d̄ algu abans del fet, en las bestias aregas, o en las otras cosas sobredits (las quals en negun cas son foragitadas pe pau) haura mes las mans a ocupar, o per altre fara ocupar, axi com trencador de pau a las penas sobredits sotsjaga, ne sen puxa escusar per algun priuilegi.

16. De aquesta pau foragitā heretiges manifests, e lurs creents, e fautors, e furs, e ladres publics, e lurs rebedors.

17. Item stablim, que si algu contra la tenor de la pau haura pres algun home en aquesta pau constituït, tantost se tenga per foragitat de pau, e de tre-

d̄ treua, e axi mateix tots los locs qui aquells rebran, e aquells hon tendra lo pres, e qualque damnatge sera fet a ell, o aquells locs james no sie esmenat: e si primer quel mal lus sie fet, haurā restituit lo pres, per la captio sie fet, e don segons q̄ en los vsatges es contengut: per la inuasio empero de la pau don per pena sexanta sous, si haura pres clergue, o caualler, ciutada, o burges: e de altre home sie fet axi mateix, com es contengut en los vsatges, e don p̄ pena vint sous: de la qual pena haja aquell qui pres sera estat la meytat, e l'altra meytat entrel Bisbe, el veguer del Procurador sie diuisada per eguals parts, la pena no resmenys del sacrilegi per lo clergue pres al Bisbe donadora.

18. Item stablim, q̄ negu Christia, ne Iueu, ne neguna altra persona pregan en penyora, o per algu titol adquirā algunas cosas de aquellas ques tenen en feu, sens voluntat, e consentiment dels senyors.

19. Item stablim, que si de homens de Esgleyas, o d̄ monastirs, o de locs religiosos querela per pau trencada sera feta al veguer, si los senyors de aquells dins quinze jorns no ho hauran fet esmenar, presas penyoras per aquell veguer, la causa sots son examen sie termenada.

20. Los trencadors de pau son tenguts assegurar, e metre penyoras en ma del Procurador, o d̄ son veguer, calcū per si: si empero lo senyor qui aquells a malefics menara en guerra, volra assegurar, e penyoras metre per si, e per los cauallers, e altres homens que de casa, o companyia sua seran, sie rebut.

21. Itē stablim, que tots los nouells peatges, e las nouellas leudas, las quals en Pere Rey pare de aquest Infant ab solemne juramēt prestat hauria remesos, sien denūciats de tot en tot relaxats.

22. Item stablim, que si algu moneda Barcelonesa haura falsada, o creada, o portada a algu per fondre, o alguna bozonaylla d̄ Cathaluña traurā, axi com a falsador de moneda sie punit: e si algu aquell pendra, de tot aço que ab ell aportara haja la quinta part, e la persona ab tots los bens aduga, e mostre al Procurador, o a son veguer.

23. Volem empero, q̄ axi los Magnats, e cauallers, com ciutadans, e habitants de castells, e d̄ vilas, de quatorze anys en sus la sobre dita pau juren, e en bona fe obseruen. E si algun noble, Magnat, o caualler, o ciutada, o habitador de castell, o de vila, la forma d̄ aquesta pau dins vuyt dies apres que amonestat sera de nostra part, no haura volgut jurar, sapia, si, ab totas las cosas de aqui auant esser posat fora pau, e cōtra aquell agreujarem nostres mans spiritualment, e temporal, axi com nos sera vist expedient.

24. Ultra aço, de consell dels sobredits, a totas las ciutats de Cathaluña fem aquesta special gratia per part nostra, e del sobredit fill del Rey, que entro a la pubertat de aquell Infant sien quitis de totas quistias, en axi que, nel Procurador d̄ aquell, ne algun per nom de Rey, o de Procurador, entro en aquell temps alguna quistia no faça en alguna ciutat lur, sino que per ventura aqllas ciutats, o

Nn 5 algun

alguna dels per lur volutat volguesen fer collecta, per las penyoras de aquell Infant a reembre. En los castells empero, e vilas, e altres senyorias del Rey, per titol de peñora obligats, vna vegada tots anys sien fetas quistias moderadas, per tal q̄ d̄ aquellas quistias, aquellas terras que donan quistias sien remudas. Aquellas empero quistias sien fetas ab aquella temprança, que en las altras nostras lettras hauem expremut.

25. Itē de consell dels sobredits volem, e manam, que axi los cauallers, com los ciutadans, e los altres qui la sobredita forma de pau guardaran, axi com hauem emprimit, a aquella inuiolablemēt obseruar precisamēt, e sens alguna contradictio sien tinguts, entro a tres anys, e d̄ aqui auāt, entro que per nos, e per lo Papa sie reuocat per lettras specials.

26. Per aço empero no volem en alguna cosa derogar a aquellas cosas, q̄ en temps passat per pau, e treua foren estatuidas, e rebudas, saluant lo manament de la Seu Apostolical. Acaba la pau del Senyor en Pere Cardenal de la seu Apostolical Legat.

XII. PERE segō en la Cort de Barcelona, Any M. CC. Lxxxiiij.
Cap. xxxviij.

DEclaram empero, quels veguers nostres, p̄ raho de pau, e de treua, no enanten contra alguna vniuersitat, o alcū d̄ qualque grau, o conditio sie sens clamador: e si dintre quinze dies, despuys que alcun a clam de altre sera amonestat, satisfara a aquell qui haura

pres lo dan, o haura composat ab ell, lo veguer no puxa demanar, ni demā res per raho de pena, ni despesas, ni per nulla altra raho, per la occasio demunt dita, mas sino satisfara, o nos composa dins los quinze dies demunt dits, de aqui auant lo veguer enāt se-gons la forma de pau, e de treua.

XIII. LOMATEIX en dita Cort,
Cap. xxxviiiij.

LOS veguers nostres no puxan res demanar per raho de baralla, ne de contesa, ne de mala feta, per raho de pau, e de treua, sils homens de aquell loc delinquiran, os faran mal enfre si dintre lo territori, o termens del castell de hon son, cō aquellas cosas que dintre los murs, e las clausuras de algun loc se cometen, es fan per qualque personas priuadas, e estrayas, e aqullas cosas ques forçan, es cometen per los homens de aquell loc, dintre lo terme, e lo territori de hon son, pertanen, e deuē pertanyer per dret, e per vs, e per intentio de la dita constitutio de pau, e de treua al senyor del loc qualque sie.

XIIII. LOMATEIX en dita Cort
Cap. xxxxiij.

COM en la cōstitutio d̄ pau, e treua demunt dita, en lo §. qui comença, *vias publicas*, se contēga, que pena de lesa Majestat es posada a aquells, qui euaxen los anāts per lo cami, stablim, ordenam, e atorgam, que en loc de aquella pena, sie pena del vsatge de Barcelona, com la con-

la cōstitutio de pau, e de treua sie de tot en tot ciuil, e crim de lesa Majestat sie grauissim, e exceptat: mas si homēs dels monastirs, e d̄ las Es-gleyas, e dels locs religiosos entre si se donarā dan, fet lo clā, lo veguer, e lo Bisbe remetan los dits homēs a lurs senyors propis, significant per lurs lettras lo clam posat deuāt ells, perço q̄ dintre lo termini de quinze jorns puxan composar, sis volran, entrels homens demunt dits.

XV. LOMATEIX en dita Cort
Cap. xxxxiij.

LOS veguers, e los Bisbes puxan inquirir, e punir per lur offici, si al estrany anant per cami algunas injurias son fetas, de hon pau, e treua sie dita esser trençada.

XVI. IACME segon en la Cort de Mont blanc, Any M. CCC. vij.
Cap. j.

HAuēt supplicat a nos en nō vostre propri, e en nō dels altres Barons, e cauallers de Cathalunya, que com de poc temps ença nouella forma sie estada comēçada sobre la executio faedora cōtra los castells, honors, e locs los quals son de feu de Es-gleya, de Prelats, e personas ecclesiasticas, o de Barons, o de cauallers, o de ciutadans, e a la demunt dita executio faedora bastē, e bastar dejan las constitutions de pau, e de treua, majorment com en aquella constitutio, la qual es estada ordenada per lo senyor Rey en Iac-

me de benaueturada recordatio auí nostre, cōfirmada per lo senyor Rey en Pere pare nostre en la general Cort de Barcelona, volguessem manar, e prouoir, que contra lo costum acostumat antic, nouella forma fos seruada de aqui auant cōtra los dits castells, honors, e locs los quals son de feu de Es-gleya, de Prelats, de Barons, de cauallers, e encara de ciutadans. Per hōt nos a la supplicatio vostra condescendents, perço que de aqui auant algun dubte sobre las cosas demunt ditas no isca, e los nostres officials hajā certa forma, per la qual proceescan en lo cas precedent, cōtra lo gitat de pau, e de treua, diem, e hauda delliberatio declaram, que ay tantas vegadas com algun feudater, lo qual tinga feu en alou de Es-gleya, de Prelats, e de personas ecclesiasticas, de Barons, de cauallers, e de ciutadans, sera gitat de pau, e de treua, perço car citat legitimamēt, nō haura volgut assegurar, e peñoras en ma del nostre veguer metre, axi cō deura segons las constitutions de pau, e de treua, sie proceit cōtra aquell feudater, e aquell feu, segōs la forma de las constitutiōs de paus, e de treuas, e segons ordinatio del senyor en Iacme, confirmada per lo Inclit senyor Rey en Pere pare nostre, e altras constitutiōs d̄ aquell senyor Rey en Pere, e de las següents Corts. E la dita forma, e no altra en fer la executio contra los dits feudataris, e los feus, en perpetuu sie obseruada. E si contra aquella forma per nos axi cō demunt es dit declarada ere fet, sie de fet irrit, e va: volem empero, que en las cosas demunt ditas sien entesos tots los

tots los feudaters, exceptats aquells feudaters, qui sens algun mija tenen feu per nos.

XVII. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, Any M. CCC. xj. Cap. xvij.

ORdenam, que si nos faré cridar hauer pau, o treua ab algun Sarrahi, e la dita pau, o treua no sera a die cert, que cō la dita pau, o treua deura exir, que nos aço significarem als veguers, e altres officials, e als cōfellers dels locs nostres, dels quals nos sera vijares, en tal manera, que las gents puxā axi proueir, que no incorregan damnatge. E si pau, o treua sera adiada, e sera prorogada, que nos aço farem cridar per los locs nostres, dels quals a nos sera vijares.

XVIII. LO MATEIX en la Cort de Gerona, Any M. CCC. xxj. Cap. xxvij.

STablim, e encara ordenam, que si algu sera bandejat per official nostre, per crim q̄ haja comes, e sera en loc de Prelat, d̄ ric hom, o de caualler, o de ciutada, o de altre qui ha vsat, e vse de sostenir los bādejats nostres en ço del feu, e a clā citat de algu sera citat aq̄ll hō bādejat p̄ pau, e treua, q̄ aq̄ll bandejat sie assegurat per lo official, cō sera citat, per pau, e per treua per dos dies complits, per firmar ab penyoras sufficients en propria persona, segons la forma de la pau, e de la treua, e que lo dit bandejat romanga, e sie bandejat passat lo

temps del dit guiatge, no contrastāt aquell guiatge, sens alguna citatio, e sens altre bandejament, axi com de abans era: sie entes empero, que per aço no sie fet algū prejudici a las cōstitutiōs d̄ las paus, e de las treuas en alguna manera, ans aquellas constitutions sien, e romangan en lur força, e en lur vigor, e en son esser, e authoritat en totes cosas, no contrastāt las demunt ditas cosas. Entenem encara, que lo dit criminos no sie excusat del crim que haura comes, si tal es, per lo qual corporalment deja esser punit, jatsie q̄ ferm, e respona per pau, e per treua, segōs que dit es, que es ciuil. Entenem encara, que per las demunt ditas cosas no sie fet prejudici als priuilegis, ne alas costumas scrites de las ciutats, ne de las vilas, ne dels altres locs: declarants no refmenys, e stablints, que los dits dos dies dels guiatges sie, e esser sien entesos, de aquells quinze dies qui son donats, e donadors son al citat per pau, e treua, segons las constitutions demunt ditas.

XVIII. PERE terç en la Cort de Ceruera, Any M. CCC. Lxviij. Cap. viij.

DE aqui auant ordenam, que si algū clam de pau, e de treua deuant algun veguer, o sotsueguer proposat sera, qui aparega immoderada quantitat contenir, lo veguer, o sotsueguer per son offici, ans que cit aquell contra lo qual lo clam sera proposat, puxan, e dejan temprar aquella quantitat, la conditio de la persona que lo clam dara, e la per-

la persona encara cōtra la qual lo clā sera dat, e la qualitat del negoci en aquell clam contengut, e altres dedudas circumstantias sobre aço diligentment attesas.

XX. LO MATEIX en la Cort de Mōt. so, Any M. CCC. Lxiiij. Cap. xxxiiij.

PER ço que tota occasio de malignar sie tolta, ajustats a la cōstitutio feta en la Cort de Ceruera per nos celebrada, que comēça. *De aqui auant ordenam, que si algun, &c. or nā,* que aquell qui dara clam de pau, e treua, feta tatxatio per jutge deuant lo qual sera donat, abans que sie oit, haja a jurar, que creu las cosas posadas en lo dit clam esser veras, e que no creu deffallir en prouar aquellas.

XXI. LO MATEIX en la quarta Cort de Barcelona, Any M. CCC. Lxxxij. Cap. d̄ Cort. j.

COM algun abus se introduesca en lo proces d̄ pau, e treua, ço es, que cō algu es gitat de pau, e de treua, la cort los fa derrocar las forças, mafos, e altres albercs que tenian sots senyoria, e alou de altre, axi quel senyor per quis te lo feu de aquellas forças, o casās emphiteoticals pert son feu de aq̄llas, e son sens, e altres drets que prē sobre las ditas cosas emphiteoticals, o feudals que derrocan, e no sie cosa rahonable, quels dits senyors qui no han culpa, porten damnatge per for fet, o delictē de sos feuters, pagefos, e emphiteotas, queus placia senyor atorgar

als dits dos braços, quel dit abus de aqui auant cesse, e que las forças, mafos, e altres albercs que tengan per altre, no dejā esser enderrocadas per culpa dels feuters, pagefos, o emphiteotas. Plau al Senyor Rey, si dōcs lo senyor del alou noy era cōsent, o daua sosteniment al gitat de pau, e de treua, apres que request ne fos.

XXII. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cortiij.

DE aqui auāt clam de pau, e de treua no puxa esser dat, sino a instātia de part, e no per procurador fiscal, ne per qualseuol altres officials, o personas, ne encara nos puxa proceir ex officio, sino en aytant com es legut per constitutio de Cathalunya. Plau al Señor Rey.

XXIII. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xij. Cap. xvij.

PER part de la Cort la qual en la ciutat de Barcelona als Cathalans ara en aquest tēps celebram, e dels tres braços de ells en manera de greuges essent estat a nos exposat, e humilment supplicat, com alguns discoles, e homens entenents a deceptions, del public repos enuejosos manifests, e encara continus turbadors, las sanctas leys d̄ la terra, axi cōstitutions de pau, e treua, vsatges de processos de sometent, vsos, formas, e praticas de aquells, e encara pragmaticas sancions, e ordinations, los quals, e las quals enuers aquellas

aqllas los Illustres predecessors no nostres Reys de Arago entenents, e encara vetlals als profits de la cosa publica, a gloria de lurs noms, e dels sotsmesos lurs general presidi, repos, e profit ordenarē: perço que los homes pacifics en amenitat de repos reposassen, e los celerats, ferits del mal de justitia, penas degudas sofferrissen, e fossen foragitats de conforci dels justs, per abusos molt notoris profanar, e en lo camp de justitia, en lo qual la messa de pau molt ampla brota, e amenitat de repos ab molta vbertat creix, nouells brots de turbacions, e de niella, e de maluestat semēt scampar, e plantar se esforçan, e molts altres cosas no poc turbatiuas del public repos, e al profit de nostres sotsmesos nouercants introduescan, e façan, las quals la tenor de aquells greuges conte, e declara: en axi que lo orde de dret girat, e la raho de leys calcada, aquells homes cōtinuamēt entenēts a malas obras, los justs, els innocens oprimir, e vexar, e defenfrenats per lo camp de lasciua puxan a lur voluntat vagar. Per tolre aquests abusos, als quals la facilitat, o negligētia de alguns nostres officials en molt, axi cō dit es, dona causa, de jessem prouoir per remey de deguda prouisio, a la supplicatio de la dita Cort benignamēt inclinats, car segōs deute del offici ā la Reyat dignitat, ala qual presidim p la gratia de nostre Senyor, en lo repos de nostres sotsmesos nos repaulam, e som en pau sostenguts, voluntariament donants loc als lurs profits, en axi que cōprimits, ans be anihilats los esforços de aqlls homes,

e als nostres officials ley, e forma imposadas sobre aquestas cosas, e als dits abusos, e a las altres cosas que en uers aço al progres de justitia cōtraftar, e lo effecte de aquell tolre, o mudar puxan, en tal manera sie socorregut, la forma, e qualitat āls dits greuges regardadas, sobre ellas fem las següents constitutions, las quals per tots nostres officials, e sotsmesos fermament volem esser obseruadas.

La querela de la pau trecada, aqll qui presideix a la jurisdicció lauors admeta, com lo crim, delictē, o quaix del qual sera dita deuallar, sera notori, o manifest, o de aquell esser estat comes per informatio rebuda secretament, per offici, o en altra manera, almenys per fama, o altramet per arbitre del jutjant alguna cosa sie trobada: e si la persona querelant no sera coneguda al jutge, o sera vista suspitosa, aquella aytal persona haja informar lo jutge de la cōditio, e qualitat sua, ans q de aqui auant sie proceit, o almenys ab fermanças, e peñorastenents haja per los damnatges, e despensas ydone ament fermar dret: e si per merits del proces apparra al jutge, aquella querela esser estada ficta, e calumpniosa, e aço sera per lo dit jutge declarat, aquell querelat eo ipso se senta foragitat de pau, e de treua, e per aytal sie ladōcs publicat, a las quals en alguna manera no sie retornat, sino que realment a arbitre de aquell jutge haja satisfet al querelat en tots damnatges, mēssions, e despensas, a nostre arbitre no resmenys, o dels nostres officials per la maluestat punidor: perço empero a las constitutiōs de Cathalunya, que sobre

sobre lo estranger caminant disposan, o a las altres sobre proces d pau, e de treua de nostres predecessors ordenadas, o fetas, o a la obseruatio de aquellas no entenē en alguna cosa derogar.

XXIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xviii.

CAR molts vegadas sesdeue, que los amonestats per pau, e treua, apres la ferma p ells feta, durant lo dubte sobre aço, si degudament hajan fermat, en presons lonc temps son detinguts, perço car per supersticiosas subtilitats de aduocats es morduda lur cōparitio, en la qual peruētura neguna cosa de las pertāyents es lexada, e apres que de dret hauran fermat, es denegat a ells p los jutges la copia del proces, e de la ferma, per tal que si volē, no puxan aquella ferma corregir, o adobar, aquests cosas axi com a molestia inferents desijants corregir, injungim a aquells jutges, que sobre la declaratio si be es fermat, o no, sens triga sien curiosos, e attents, e copia als comparēts de la dita ferma, e dels actes façan liurar, per tal que dintre quinze dies dats a cōparer, hajan poder aquells querelats de corregir, o esmenar lur ferma. E si ja la qualitat del crim, o delictē del qual la querela deualla, o dels altres delictes dels quals serā inculpats, o difamats aço nou requerra, vltra dos dies, dins los quals la confessio dels delats haja esser reebuda, aquells comparants no puxan esser en carcers detēguts, ans sien solts, o sien donats a conuenient

manleuta: en aço empero no entenē las personas de aquells qui pus que no podē penyoras tornar, metē lurs personas en poder del veguer, deuat lo qual lo proces de pau, e de treua se mena, e fou feta la comparitio sobredita.

XXV. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xviii.

CAR molts constituits sots presidi de cōstitutiōs de pau, e de treua, quant per vigor de aquellas seran conuençuts, o per sententia condēnats, e temen esser proceit a executio cōtra ells, o lurs bēs, en escarn, e menyspreu de las ditas cōstitutions, e de la sentētia del jutjant, oposan exceptiō de priuilegi de for, no empero en fauor de ells atorgat, la qual cosa per ells fo primerament cautelosament callada, la instātia judicial perdurat, cobejants en aquesta part a la astutia de aytals prouoir, stablim, e ordenā, q qualque qual en querelas, o processos d paus, e d treuas agēt, o deffenēt, entro a diffinitiuā sententia inclusiuamēt haura proceit, aytal declinatoria d for callada, e apres en la executio aquella proposara, senta si, e tots sos bens de tot presidi de paus, e d treuas ladōcs foragitat, e constituit fora protectio de aquellas, e com no merezca aquell escarnint, sots protectio de tā gran benefici esser deffes, aquell per tal exemple volem ab veu de crida esser publicat.

XXVI. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xx.

Conf-

Confirmants la cōstitutio sobre la moderatio de las quere las faedora, per lo Rey en Pere de gloriosa memoria aui nostre a Ceruera feta, la qual comēça. *De aqui auant ordenam, que si algun clam, &c. statuim, proueim, e volem, que los jutges, assessor, e altres qui la dita constitutio en la dita moderatio faedora hauran omes seruar, e per engan, o cobejàça de salari, o p altres deshonests esguarts haurá peccat en aqlla, lo salari de tota aqlla causa perdan, e de offici de jutjar siē priuats per dos anys, e los aduocats qui las querelas axi immoderadas seran conuençuts hauer ordenadas, e per sententia cōdempnats, de offici de aduocat per dos anys sien suspesos.*

XXVII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxj.

CAR a vegadas sesdeue, segōs que molts aferman, que algūns oficials deuant los quals querela de pau, e de treua per dret ordinar son presentadas, e qui d aquellas querelas podē, e solē jutjar, d lur propria forma deguastadors, e lo basto de nostra correctio oblidats, induexē molts, q fictament affermā, si esser damnificats, per tal que querelas de pau, e de treua donen, e presenten apres deuant ells, e molts vegadas dels verdaderament querelats exigexen sagraments, que ab la part cōtraria no se auendran sens voluntat daquells oficials, e de altres procurā a ells esser prestada seguretat, que de las cosas faedoras, e actitadoras en dits processos de pau, e de treua

deffendran los oficials en aquell temps que tendrā taula, e aquells de aquen seruaran indēnes, ab tots lurs bēs, axi dels dits processos abusants, per las quals cosas la cosa publica es nafrada, e via a dampnatges, e escandols es vberta, com tals cosas merefcan esser agrament castigadas, per vtilitat de tota la cosa publica sancim, stablim, e ordenam, que tots los oficials nostres presents, e encara esdeuenidors tals cosas, o alguna de aquellas cometets, eo ipso per aqlla cosa axi cō indignes siē priuats dels officis a ells comanats, e de aqui auāt per tots tēps sien infames, a las quals aytantbe penas los procuradors fiscals, si aytals cosas hauran comesas, volem esser alligats: mes guardense aquells oficials, que no proceescan per offici, o sens instātia de part priuada, per pau, e trenas trencadas, ne los procuradors fiscals querelas presenten, sino en quāt a ells es licit per constitutions de Cathalunya generals, e si lo cōtrari hauran fet, jutjam allo irrit, e va, e aquells contrafaents resarcir los damnatges, e las despesas a aquells querelats de tot en tot sien estrets.

XXVIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxij.

EN axi cō cōtra los cōtumaces no deu dormir la seueritat, axi als justament empatxats, o no podents eomparer per just remey se deu socorrer, stablim doncs, e perpetualment ordenam, que si lo amonestat per nostre veguer segons la forma de las constitutions de pau, e de treua

treua pres sera detengut per algū no stre official, o d Esgleya, d Baro, o d qualseuulla altre, si la preso preceix la presentatio d la querela, e la causa del presonamēt sera vera, e no procurada, simulada, o ficta, la qual causa se pora, axi per la manera, e distātia de tēps entre la preso, e la querela, cō per la qualitat de la persona, e per altres coniecturas per lo official amonestant arbitrar, e decernir, lo veguer amonestant la dita exceptio de preso deuant ell proposada no simulada, o procurada axi com dit es com d aquella apparra per legitims documents, de consell empero del assessor admetre sic tengut. Mas guart se lo veguer, que no proceesca criminalment contra lo dit comparent en los casos hon a nos, o oficials nostres no pertany la punitio del crim qui per aquell sera dit esser perpetrat.

XXVIII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxvj.

MAS per tal que aquests statuts salubres sien conseruats en perpetua obseruança, statuim, e sancim, que en los locs hon jutge, o assessor ordinari per nos en cascun trienni es deputat, lo official deuant lo qual la querela de pau sera oferta, de consell de aquell tal jutge per nos deputat en la causa de la querela haja proceir, del qual proces, e de las cosas faedoras en aquell aytal jutge, o assident, axi com de las otras cosas tenir taula de tot en tot sic estret: mas en altres locs hon jutge cert, o assessor no es acostumat

de esser deputat per nos, hu, dos, o tres, o quatre sauis en dret de prouada fama, e conscientia, segons que major, o menor sera la copia de sauis en los dits locs, sien nomenats a nos per nostre Vicicancellor en lo principi de cascun triēni, en lo qual per cōstitutions de Cathalunya mudar se han, dels quals algu, o alguns sien statuits per nos, de consell del qual, o dels quals, e no en altra manera tal jutge, o assessor la querela admetre, moderar, o tatxar, e las ditas informations rebre, las penyoras, e los presos a manleuta dar hont just sera vist de tot en tot sien tenguts: e encara tot lo proces de pau, e de treua, de consell de aquells axi elegits se haja a fer, e no en neguna altra manera sens aquell.

XXX. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxx.

ALA honor de la Rey al corona conexem esser couinent, e al profit dels sotsmesos molt expedient, que aquells qui son appellats a juy nostre, o de nostres oficials, vingan, e tornen segurament, no tements offensa, o aguayts de qualseuol priuats, car debades demanaran los sotsmesos ajuda dels altres, si sots nostra guarda se vejan esser offesos, e encara a injuria, e desonor del Rey es reputat, si la temeritat presumptuosa offen aqlls, qui la potentia del braç Rey al deffen, e manats a si venir, guarda. Sabents doncs nos, fama publica recōprant, q alguns moguts p follia, e enganats

Oo per

per audacia, als citats per pau, e per treua per nos, e nostres officials fouint apparellan aguayts, e fan menaças, e contra aquells ab cōpanyia de baccallars se leuā ab armas, perço q̄ en tal manera espātē aquells, e cōstituescā fora pau aquells citats no cōparēts per pahor d̄ aq̄lls aytals, e tots los mals q̄ en axi, e en altra manera podē a aquells apparellan: perço de guisa q̄ la iniquitat sens punitio no excerceca las forças, e a aytals sie per nos donada plena seguretat, axi cō se coue, supplicāts per aq̄stas cosas nos humilmēt los tres braços de la Cort la qual ara celebram als Cathalās en la ciutat de Barcelona, stabilim, sancim, e ordenā, q̄ qualsque sien amonestats, e citats ara, o serā de aci auant per pau, e treua per nos, o successors nostres, o officials nostres, o lurs presents, e esdeuenidors, apres la citatio feta segons la forma de las cōstitutions de paus, e de treuas en poder nostre, o dels successors nostres, e dels nostres, o lurs officials, volrā comparar, e satisfer a las cōstitutions sobre ditas, sien segurs venint a la dita cōparitio faedora, e deaquen retornāts a lurs proprias casas, ab tots los quilts acompanyarā, e ab tots los bēs de ells, e d̄ cascū dells, en axi q̄ qualsquequals moguts p̄ temeritat, o enganats per audacia, enuasira aquells citats, o aq̄lls quels acōpanyaran, o los bens q̄ ab si portarā, o als bens metran aguayt, o al anar, o al tornar per si, o per altre, o altres dānatge faran, o offensa, o injuria, o en altra manera farā de guisa quels dits citats no pugan comparar, e venir al iuy nostre, o dels nostres officials

frācament, e segura, ipso facto sapien si foragitats de pau, e d̄ treua, ab tots lurs bēs, e cōtra aytals axi delinquēts puxa esser proceit per offici, axi cō es proceit contra aq̄lls q̄ fan dānatge al estranger caminant, a las quals paus, e treuas en neguna manera sien retornats, sino q̄ primerament esmenen integrament, e complida, personalmēt a iuy nostre, o dels nostres officials als dits comparants tots los damnatges, e despesas que haurā fetas, e la injuria que a ells hauran feta.

XXXI. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxj.

COM lo fruyt de las leys es la obseruança de aquellas, e debadas aquella es statuida, la obseruança de la qual no es hauda, a cascun de nostres officials presents, y esdeuenidors diem, e manam expressament, e de certa scientia, e sots priuatio dels officis a ells cōmesos, dels quals esser priuats jutjam, e volem, si en aquest nostre manament obedients no seran, ço es, que en los processos de paus, e de treuas los quals sesdeuendra fer deuant ells, o deuant algū dells, axi en admetre los clams qui de aci auant se daran, com en moderar aquells, e los querelats citar, e amonestar, las comparitions, e fermas admetre, e fer totas, e sengles cosas que en aquests processos fer se requiren, e effectualment seruen, e aungla totas, e sengles constitutiōs, pragmaticas sancçiōs, e prouisiōs p̄ los Illustres predecessors nostres Reys de Arago, e per lo Inclit Infant Alfons de solemne memoria

hoc en-

hoc encara per nos sobre tals cosas fetas, e de la intentio, e manera de aquellas en alguna cosa nos partescan, car nos manā fermament a tots, e sengles sotsmefos nostres, qui ara son, o per tēps seran, que no hājā per officials nostres aq̄ll, o aq̄lls qui en aquest nostre manament obediēt no sera, ans per personas priuadas, e que a manament, o manaments de algu dells no obeescan.

XXXII. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxij.

IAtsie per la concordia en temps passat feta entre la Illustre senyora dona Eleonor Regina de Arago auia nostra, e lo Cardenal de Comenge certa forma sobre los processos de pau, e de treua quis fan cōtra clergues simples en sacres ordes constituits sie concordada, alguns empero la forma de aquella a vlls clucstrespasants, cōtra los dits clergues qui citats no comparen, axi cōtra aquells qui veramēt son lecs no dubtā proceir, la qual cosa sens tot dubte es vista en greuge de tota la clerecia de Cathalunya reduādar. Dōcs supplicat a nos per lo braç Ecclesiastic en la Cort q̄ de present en la ciutat de Barcelona als Cathalans benauenturadament celebram, que sobre las cosas desusditas nos plagues cōuenient remey donar, a cascū de nostres officials presents, y esdeuenidors, deuant los quals processos de pau, e de treua son acostumats fer, ab la present districtament inhibim, que contra, e vltra forma de la dita cōcordia alguna cosa cōtra los

dits clergues simples, o en sacres ordes cōstituits, en alguna manera no proceescan, ne aquells per gitats de pau, e de treua façan publicar, cō segons la forma de la dita cōcordia basta, aquells de protectio de pau, e de treua esser exclusos, o foragitats: en axi que si dānatge fet los sera, aquell no puxa demanar a ells esser esmenat en virtut de las constitutions de pau, e de treua, declarants esser nulle, e va tot ço, e quant en contrari sera fet: e aço no tant solament a les cosas esdeuenidoras, mas encara a las presents volem de tot en tot esser entes, e estes, e en aquestras cosas no entem esser cōpresos los clergues, q̄ segons drets canonicos d̄ priuilegis de for, requirēts lurs demerits son despullats.

XXXIII. MARIA Cōfort y Loctinēt general d̄ Alfons quart en la Cort de Barcelona, Any M. CCCC. xxij. Cap. vj.

Ocorrents a la difficultat de fermar, e perill de las personas dels citats per pau, e treua a instantia del procurador fiscal, en cas per constitutions permes, de viduas, pubills, e personas miserables en la Audientia del senyor Rey proueim, volem, e statuim, que com algun a instantia del dit procurador, o per miserabilitat, o papillaritat, o viduitat sera querelat en la Audiētia del dit señor, aquest aytal puxa cōparer, tornar p̄yoras, e fermar, segons las cōstitutiōs d̄ pau, e treua requerren, deuat lo veguer, o altre official al qual es legut d̄ fer tal proces, dins lo territori, o iurisdicció del qual lo malefici, o dāy se dira esser donat, o

Oo 2 comes,

comes, lo qual official prenga la cõparitio, en tal manera, que lo querelant puxa obtenir justitia del querelat, & e contra, e apres tal proces, e actes deuant los dits ordinarijs fets, sien tramesos a la Audientia del dit senyor, a despesas del comparent, en la qual lo dit querelat per si, o per son procurador legitim puxa defendre la dita causa, a la qual Audientia lo dit veguer, o altre official prenent la dita comparitio hajan a trametre, o remetre segurament lo dit comparent, si personalment anar hi volra: aço proueit, que si lo querelat sera miserable, e volra comparen en la dita Audientia, haja intimar ab letra de la cort al querelat, que dins spay de quinze jorns apres la intimatio comparega en la desusdita Audientia, per proceir en la causa, e que durant los dits quinze jorns lo querelat comparent sie detengut en persona, o donat a sufficient capleuta, segons la qualitat del clam, e apres sie proceit en la causa per justitia, segons volen las constitutions de pau, e de treua, e las praticas de aquellas,

XXXIII. LA MATEIXA en dita Cort
Cap. vij.

A Remoure calumniosas accusacions, querelas de pau, e de treua, e denuntiations, encara que fossen per lo procurador fiscal en cas permes per constitutions de Cathalunya fetas, donadas, o procuradas, ara sie, o fos feta comparitio per los accusats, querelats, denuntians, ara no, volem, e declaram per aquesta constitutio, si los querelants,

accusants, o denuntians callarã per vn any, la instantia de las ditas accusacions, querelas, e denuntiations esser perida, axi que de aqui auant los dits accusants, querelants, e denuntians no sien admesos a proffecutio de aquellas: e la hon no callaran, ans proffeguiran aquellas, dins spay de dos anys apres de la comparitio, si sera querela de pau, e de treua, e de clam donat, o denuntiat, encara q̄ fossen fetas, e donadas per lo procurador fiscal, segons dit es, no seran finalment proleguidas perescan ab totas conditions, e fermas, remanent la actio integra, si altra instantia volra comensar, saluat empero dret al querelat, accusat, e denuntiat en las despesas, e dans contra lo accusant, querelat, e denuntiant, e volem que en la present constitutio sien compresas las causas, e negocis ara pendants.

XXXV. FERRANDO segon en la Cort
de Montso, Any M. D. x.
Cap. xxxij.

Proueit als abusos ques porien fer en cas de conuocatio de pau faedora, statuim, e ordenam, que en tots cas de conuocatio de pau faedora per aquell official, o officials qui conuocar la poden, sie prohibida tota manera de compositio directament, o indirecta, abdicats a aquells tota potestat de fer dita compositio, proueit, que en dita conuocatio de pau, per aquells qui conuocar la poden, nos puga, nis dega conuocar, ni aplegar mes vegaria, o vegarias, ni get de aquella, que requerra

requerra la executio per la qual la dita pau sera estada conuocada, e si lo cõtrari se fara, vinga a carrec, perill, y despesas del official qui la dita conuocatio feta haura.

XXXVI. LO MATEIX en dita Cort
Cap. xxxij.

PER quant experientia ha mostrat, que la practica ques serua en la Rey al Audientia, y en la Cort del veguer de Barcelona, e algunas otras corts de Cathalunya, en la comparitio que fan los querelats de pau, y treua, ab vn anell, o ab vna cullera de argent, o ab alguna altra penyora leugera, sent valer la dita penyora totas las quantitats, pera q̄ seria obligat de tornar penyoras tinents, e valents, e perço se obliga lo comparent, e dona ydoneas fermanças, ha leuat las parts littigants de grans dans, e despesas, y es gran expeditio de la justitia, y a la part querelant no es dan algu, pus cõ dit es de las ydoneas fermanças pot esser satisfet. Pertant ab loatio, e approbatio de la present Cort statuim, y ordenam, que de aqui auant totas las comparitions ques farã en clams de pau, y treua en la dita forma sien validas, y fermas, encara q̄ en las corts hon se faran tals cõparitions no fos seruat fins aci tal styl, e practica: e declaram, que los qui comparran ab qualseuol penyora, encara que sie sotil, e de poca valor, pus la faça valer las quantitats per las quals hauia tornar penyoras tinents, e valents, e done ydoneas fermanças, sie hagut axi com si agues tornadas penyoras

tinents, e sufficientes: reseruada empero facultat al querelant, de poder impugnar las fermanças, las quals sino seran trobadas ydoneas, e sufficientes per las quantitats per las quals hauria a tornar penyoras sufficientes, sie hagut lo tal cõparent per mal cõparèt, romanets totas las otras cosas de pau, y treua, en sa força, y valor.

XXXVII. PHILIP Princep, y Lo ãinèt general de Carles en la segona Cort de Montso, Any M.
D. Lij, Cap. xvij.

Stauim, y ordenam, q̄ de aqui auant se pogan donar clams de pau, y de treua deuant los locinets de aquells officials, qui tals processos fer poden, en cas empero de absentia, o legitim impedimèt dels ordinarijs, y no altrament, e q̄ sie donada la querela en lo cap de cascuna vegueria, o ballia, com se acostuma de fer.

DE PROROGATIONS, Y
PERPETVATIONS, DE
CONSTITUTIONS Y
CAPITOLS DE CORT
TIT. VIII.

I. FERRANDO primer en la Cort de
Barcelona, Any M. CCCC. xij.
Cap. de Cort j.

COM lo senyor Rey en Marti de Alta recordatio oncle, e immediat predecesor vostre, en la Cort general de Cathalunya per ell vltimament celebrada en

Oo 3 la ciu-

la ciutat de Barcelona, per descàrrec de la còscientia, e per dar bon orde a la executio de la justitia en la sua Audiètia, e Cort, e en altra manera, per bon stament de la cosa publica del Principat de Cathalunya, per si, e per sos successors ab solemne acte de Cort atorgas, fermas, e juras los capitols de la tenor seguent. *Molt Excellent Princep, e victorios senyor, com la Cort per breugetat de temps no haja encara poguda concordar la forma de la justitia a la vostra senyoria offeridora, &c. Que placia a vos senyor, e a vostre Primogenit, per vos, e ell, e successors vostres, e seus fermar, loar, e aprouar, ratificar, e prometre de tenir, e obseruar los dits Capitols, segons lur forma, serie, e tenor. E mes auant senyor, quels oficials qui han a fer sagramet, o sagramets, e homenatge de feruar aqlls, segons la forma dels dits capitols, haja aqlls a fer, e prestar de present, e los altres axi cò apres vendran, e que sie feta carta publica ensems, o departidament, la qual sie dada als Deputats de Cathalunya. Plau al senyor Rey.*

II. PHILIP Princep y Loatinent general de Carles, en la primera Cort de Montso, Any M.D. xxxvij. Cap. j.

PRimerament statuim, e ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que las constitutions fetas lo any M. D. xxxij. en la present vila de Montso, las quals fonc proueit, fossen duradoras fins a las presents Corts, ço es, lo Capítol v. vij. vij. xj. xij. xxv. xxvij. xxxij. xxxiiij. xxxvij. Lj. e lo tercer Capítol

de los capitols, y actes de dita Cort començant. *Per posar ab major pau, &c. sie prorogadas fins a la conclusio de las primeras esdeuenidoras Corts.*

III. LO MATEIX en la segona Cort de Montso, Any M.D. Lij. Cap. j.

PRimerament statuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la present Cort, que las constitutions fetas lo any M. D. xxxij. en la present vila de Montso, las quals en las Corts apres celebradas en la dita vila, foren prorogadas fins a la conclusio de la present Cort, ço es los capitols v. vij. vij. xj. xij. xxvij. xxxij. xxxiiij. xxxvij. Lj. e lo capítol iij. dels capitols, y actes de dita Cort començant. *Per posar major pau, y lo Capítol Lxv. de las constitutions fetas dit any M.D. xxxvij. en dita vila de Montso, sien confirmats, y perpetuats, cò en aqlls, y en cada hu de aqlls esta disposat, e los Capítols iij. xxvij. y xxxvij. de ditas constitutions fetas dit Any M.D. xxxvij. sien prorogats fins a la conclusio de las primeras esdeuenidoras Corts, e que lo primer Capítol de las constitutions fetas en dit any M.D. xxxvij. lo qual fonc proueit fos durador fins a las Corts de M.D. xxxvij. y en aquellas no fonc mes prorogat, sie de nou statuit, y ordenat, com en aquell se conte, e que sie durador fins a la conclusio de las primeras esdeuenidoras Corts.*

III. PHILIP en la Cort de Barcelona, Any M. D. Lxiiij. Cap. j.

Prime-

PRimerament statuim, e ordenam ab loatio, e approbatio de la present Cort, que la constitutio feta per nos en las Corts del any M. D. Lij. capítol xxvj. començant. *Per lenar loabus, y lo capítol de Cort xj. de las ditas Corts del dit any M. D. Lij. començant. Supplica la dita Cort a vostra Alteza li placia statuir, y ordenar que sie, &c. y la constitutio del dit any M. D. Lij. capítol xxvij. començant. Com lo ordinari collador, sien confirmats, y prorogats fins a la conclusio de las primeras Corts, y que la constitutio de las Corts del any M. D. xxxvij. capítol Lvij. començant. Com per la negligencia, lo qual ha expirat, sie innouat y porrogat fins a la conclusio de las primeras Corts.*

V. LO MATEIX en la Cort de Montso, Any M.D. Lxxxv. Cap. j.

PRimerament ab loatio, y approbatio de la present Cort statuim, y ordenam, que la constitutio feta en las Corts del any M. D. Lij. capítol xxvij. començant. *Com lo ordinari collador, la qual fonc fins a la conclusio de las presents Corts prorogada en las proppassadas del any M.D. Lxiiij. sie prorogada, y confirmada fins a la conclusio de las primeras Corts, y lo capítol de Cort tercer de las ultimas Corts, qui comença. Per quat molts ladres, sie prorogat fins a la conclusio de las primeras Corts, y la constitutio de l'any M.D. xxxvij. cap. Lvij. començant. Com per la negligencia, la qual hauet expirat, fonc innouada, y porrogada fins a la conclusio de*

las presents Corts, sie perpetuada, y se haja de guardar per tots temps, y lo capítol de Cort deze, de las Corts proppassadas, qui comença. *Com alois, lo qual fonc concedit pera sis anys tant solament, sie innouat, y perpetuat, per lo molt be que del contengut en lo dit capítol se espera, tāt en feruey nostre, com en vtilitat, e defensa de aquest Principat, y Comtats de Rossello, y Cerdanya.*

DE CONFIRMATIONS
DE CONSTITUTIONS, Y
PRIVILEGIS.
TIT. X.

I. CARLES en la Cort de Montso, Any M.D. xxxij. Cap. de Cort xiiij.

ENtre las otras immunitats, y libertats atorgadas a las personas ecclesiasticas p los Summos Pontifices, y Princeps Christians, es no poder esser presos, ni encarcerats per los jutges seculares, y axi per lo Catholic Rey don Ferrando segon de immortal recort auí de vostra Majestat, en la Cort per aquell celebrada en la present vila de Montso, consenti al stament ecclesiastic, que si contra algu de las ditas ecclesiasticas personas seria proceit en virtut de proces de regalia, y seria pres, no pugues esser detengut pres sino en alguna casa honesta, e per spay de xxiiij. horas. Per ço per major fauor del stament ecclesiastic

fiastic supplica la dita Cort a vostra Majestat, perque del dit capitol se ha abusat, no seruant aquell en totes cosas, li placia manar obseruar lo dit capitol en tot, y per tot, axi que contra dits ecclesiasticos no se proceit per proces de regalia, sino segons la forma, serie, y tenor del dit capitol. Plau a sa Majestat, que se serue lo capitol.

II. PHILIP Princep, y Lo cinēt general de Carles en la segona Cort de Montso, Any M. D. Liiij. Cap. d Cort xiiij.

SVpplica la dita Cort a vostra Alteza, que li placia statuir, y ordenar, que los priuilegis del Rey en Jaume a xj. de las chalendas de Iuliol M. CC. Lxxxiiij. confirmats en la Cort de Montso del any M. D. xxxxij. capitol de Cort viiiij. sien confirmats, y obseruats, remoguts tots abusos contra dits priuilegis fets, y la tenor de aquells insertat en lo present capitol de Cort. Plau a sa Majestat que se seruat lo dit priuilegi, y lo capitol de Cort fet en la Cort de Montso M. D. xxxxij. remoguts tots abusos.

REPERTORI ALPHABETIC DE TOT LO CONTENGVT, Y DISPOSAT, EN LO PRESENT VOLVM DE LA NOVA COMPILATIO de las constitutions, y altres leys de Cathalunya.

- A.**
- Abatuts cambiadors no poden tenir mes taula de cambi, ni offici Rey al, ans han de ser publicats p infames lib. 9. tit. 10. cōst. 1. pa. 469. e no resmēys incorrē en pena capital, sens poder esser remesos, y ha esser feta aprehēsiō d lurs bēs p la cort, per distribuir entre sos creadors, ibidē cōst. 3. & 5. pag. 470. y lo mateix se entē de qualseuol mercader, draper, factor, o negociador, y los qui tenē comāda d altre, corredors, pellers ibidē cōst. 4. pag. 470. y sis recullē en ningun lo chan de ser presos p los officials de aqll, y punits d. cōst. 5. pag. 470. son tābe gitats de pau, y treua, sens poder esser guiats, ni assegurats, sino de voluntat dels creadors ibi. cōst. 6. pa. 470. ni podē fer cessio de bēs, quels valega, ans se ha de proceir cōtra ells, cō a ladres publicis ibi. cōst. 7. pag. 471. ni podē cōcorrer en algū offici d la Deputatio, causa de la ciutat, y lonja, ans han de ser priuats de la matricula, y de totes las bossas, y locs hon son enfaculats, ibidem cōst. 8. pag. 471.
- Abatuts son reputats no sols los qui latitā, mas en cara tots aqlls qui per spay de sis mesos reccu san pagarā los creadors li. 9. tit. 10. cōst. 8. p. 471.
- Absentias del Cāceller, y doctōrs de la Audiētia, y Cōsell Rey al se hā de cōtinuar en vn libre recōdit a la Cācellaria lib. 1. tit. 26. cōst. 2. pag. 83. y de aqo ne ha de prestar juramēt lo Prothonotari, o son lo cōnient, y oir sententia de excommunicatio ibid. cōst. 3. y de las que pot fer quiscu dels cōst. 1. pag. 82. & cōst. 4. pag. 84. y lo Regēt la Cācellaria lib. 1. tit. 34. cōst. 5. pag. 93.
- Acaptēs no pot rebre lo señor Rey dels homēs d Barōs, cauallers, y de Esglesias li. 10. tit. 5. pag. 536.
- Actēs fets contra constitutions son nulles lib. 1. tit. 16. cōst. 8. pag. 46. & cōst. 11. pag. 49.
- Accusacions se han de fer de paraula, y no en escrits, present lo accusat lib. 9. tit. 1. vfat. 1. pa. 456. y ab jurament vfat. 3. y per quinas personas vfat. 2.
- Accusador qui ab la mateixa enquesta sera trobat culpable, pot esser punit ab la mateixa enquesta cō si no hagues preinguda la causa lib. 9. tit. 1. cōst. 11. pag. 460.
- Adjunct de algun doctōr impedit quin salari reb lib. 1. tit. 30. per totum pag. 87. & 88.
- Adultera per pahor, o per manamēt de son marit no pot esser punida per son marit, ans se pot separar de aquell sis vol sens perdre son dot, ni sponfaliē lib. 9. tit. 29. vfat. 1. pag. 379.
- Adulteras cō hā d ser judicadas li. 9. tit. 3. vfat. 2. p. 465.
- Adulteris violents com se han de punir lib. 9. tit. 8. vfat. 1. pag. 465.
- Aduocats fiscals son tinguts prestar sagrament, y hornenatge de seruar lo contengut en la cōst. 3. tit. 4. lib. 1. pag. 108. disposant en quins casos pot sotascruiure la demanda sobre pre tensio de alguna jurisdicciō, dret, o propietat.
- Aduocat fiscal no pot tenir offici incompatible lib. 1. tit. 41. cōst. 6. pag. 109. ni esser relador en causas criminals cōst. 9. pag. 110. ni aduocar en defensa de algū delat, ni pendre salaris, ni estrenas de causas criminals sino sols lo que rebē los altres votants cōst. 10. pag. 111.
- Aduocat fiscal ha de seguir lo vot del Rey al Cōsell, quant se dubtara si te de fer part, o no cōtra algun delat qui tinga instantia de part priuada lib. 1. tit. 41. cōst. 8. pag. 108.
- Aduocats fiscals han de ser dos en Gerona, y ningun de ells pot esser jurge de appells lib. 1. tit. 63. cōst. 2. pag. 172.
- Aduocat fiscal de la Regia cort es obligat de quatre en quatre mesos donar memorial als Deputats de Cathalunya de tots los ladres q serā vinguts a sa notitia p quels pogan posar sen la litta dels premis lib. 9. tit. 9. cōst. 3. pag. 468.
- Aduocatio Rey al de Perpinyanos pot regir per substitut lib. 1. tit. 59. cōst. 3. pag. 168.
- Aduocats, y procuradors de pobres son dos, y de lur salari lib. 1. tit. 53. cōst. 2. pag. 148. & cōst. 3. pag. 149. & lib. 4. tit. 7. cōst. 2. pag. 281.
- Aduocats, y procuradors dels pobres a qui tenen de patrocinar lib. 1. tit. 53. cōst. 1. pag. 147. & cōstitu. 4. pag. 149.
- Aduocats, y procuradors dels pobres hā de portar memorial de las causas de dits pobres, y esser quiscun die a la preso hora de consell lib. 1. tit. 53. cōst. 4. pag. 149.
- Aduocats quant poden rebre salari per las sententias lib. 4. tit. 8. cōst. 1. pag. 283.
- Aduocats no poden aduocar cōtra la tenor de las constitutions dels censals, y violaris lib. 7. tit. 10. cōst. 16. pag. 433.
- Aduocar qui scientmēt euocara causa inuocable a la Rey al Audiētia, y dit article scientmēt proseguira, y altramēt sera cōuēcut d cauillario, ha d ser multat en despesas li. 2. tit. 4. cōst. 2. pa. 178.
- Aduocar no poden los doctōrs de la Audientia, y consell Rey al lib. 1. tit. 28. cōst. 1. pag. 86.
- Aduocar no podē los juristas que no tingā los llibres dels vsatges, y cōstitutions lib. 2. tit. 4. cōst. 1. pag. 177. y sien primerament examinats, y hajā prestat juramēt lib. 2. tit. 6. cōst. 1. pag. 179.
- Azembliers no poden pendre mes bestias de las necessarias, ni fer reemfons de aquellas, y de lur pena, y per qui poden esser punits lib. 1. tit. 54. cōst. 2. & 4. pag. 130.

Aguayt de caualler com ha de ser esmenat lib. 9. tit. 15. vfat. 5. pag. 483.
Albergar no poden los officials ni altres en masos de esglesias lib. 1. tit. 3. const. 1. & 3. pag. 12.
Albergas nos poden rebre en terras de Barons axi ecclesiasticos cō seculares, ni de homens lurs per lo senyor Rey lib. 10. tit. 5. const. 2. pag. 536.
Alcaldes de la seca en los adtes mercantiuols son tinguts de fer prestar seguretats de juy als litigats lib. 1. tit. 50. const. 2. pag. 139.
Alcaldes de cort no poden vfar de jurisdicció en Cathalunya etiam ab los familiars del senyor Rey, ni seguints la cort li. 1. tit. 60. cōst. 6. pa. 170.
Alcayts de fortaleças, y castells no podē tenir sino cert nombre de bestiar, per los quals son obligats a pagar lo ban, y la tala que faran lib. 1. tit. 51. const. 2. pag. 140. & const. 8. pag. 144. ni pendre lenyas, pallas, adzembras, vituallas ni altres cosas sens pagar const. 3. ni rebre ningū dret del bestiar q̄ passa, o pastura en lo terme de lur castell const. 4. ni de altres mercaderias, o vituallas si nou tenen per priuilegi antic, o consuetut immemorial cōst. 6. pag. 143. & const. 13. pa. 146.
Alcayts de castells, o fortaleças quant tenen obligatio de liurar als officials ordinarijs los delinquents quis recullē en lurs castells, o forças lib. 1. tit. 51. const. 5. pag. 142.
Alcayt del castell de Rosas ha de ser Cathala lib. 1. tit. 51. const. 11. pag. 145. & const. 14. pag. 146. y los altres tambel lib. 1. tit. 58. const. 8. & 9. pag. 163. & 164.
Algutzirs de quins presos poden rebre morabati lib. 1. tit. 42. const. 1. & 2. pag. 111. y altres emolumentes, y de lur jurisdicció ibidem const. 3.
Algutzirs no poden esser mes de dos qui exercefan ahon lo senyor Rey, o son loctinent residit, y hu del Governador, y hā de ser Cathalās, y poden capturar crim fragant, o en brega, y no altrament lib. 1. tit. 42. const. 5. pag. 112.
Algutzir del Governador en quins casos pot rebre salari per guarda dels presos lib. 1. tit. 42. const. 6. pag. 113. y quin salari te per dieta lib. 7. tit. 10. const. 18. pag. 433.
Algutzirs de quina cōdiño han de ser lib. 1. tit. 42. const. 7. pag. 113. y quin salari tenen sobre lo General lib. 4. tit. 7. const. 2. pag. 280.
Algutzirs quin bestiar podē pendre, y per seruey de qui lib. 1. tit. 54. const. 5. pag. 151.
Algutzirs han de ser Cathalans lib. 1. tit. 58. cōst. 11. pag. 165.
Algutzir del mestreecuela del studi de Leyda quin poder te lib. 2. tit. 8. const. 3. pag. 185.
Alienar nos poden los monastirs lib. 1. tit. 3. vfat. 2. pag. 12. ni las cosas emphiteoticas sens licentia del senyor directe lib. 4. tit. 28. const. 1. pag. 374.
Alienacions de possessions se poden fer en fauor de las esglesias, e locs religiosos lib. 1. tit. 3. cōst. 2. pag. 12.
Aliments cō se hā de donar al pobre pres p deute

lib. 7. tit. 10. const. 3. pag. 424. & lib. 3. tit. 27. const. 4. pag. 259. & const. 7. pag. 260.
Aliments se han de donar als Barons, y cauallers quant van ex exercit, o Host ab lo senyor Rey, o ab altre en nom seu lib. 10. tit. 1. const. 1. pag. 529.
Alous situats dins terme de algun castell de algū Baro, o caualler, no poden esser venuts al senyor Rey lib. 4. tit. 19. const. 2. pag. 315.
Alous se han de prouar en los termens de algun castell, altrament es presumptio ques tenē per lo senyor del castell lib. 4. tit. 27. com. 13. pag. 354.
Aloers se podē recollir per lur deffensio en lo castell en lo territori del qual tenen aquells, y tābe son obligats en la guarda de aquell castell lib. 4. tit. 27. com. 16. pag. 356.
Aloers sots examen de qui han de pledejar lib. 4. tit. 27. com. 17. pag. 356.
Altercats incidents en la causa dins quant temps se han de instruir, y decidir axi en causas de primera com de segona instantias lib. 3. tit. 12. cōst. 1. 2. & 3. pag. 230. durāt los quals corre lo temps al qui succumbira ibidem. const. 4.
Altercats sobre de spolis, aliments, attētats, y falsedats com se han de proposar, instruir, y proueir lib. 3. tit. 12. const. 5. pag. 231.
Anants al Princep, estants, y tornants son sots protectio de aquell, demanera ques pot fer regalía contra los qui aquells damnificaran, o injuriaran lib. 10. tit. 1. vfat. 4. pag. 527. e son en pau, y en treua ibidem, & vfar. 8. pag. 528. & tit. 8. const. 2. 5. 4. pag. 550. & const. 3. 5. pag. 553.
Anyells nos poden matar en carnicerías publicas lib. 9. tit. 20. const. 1. & 2. pag. 498.
Appellar quant se pot de las sentencias de tormentes del Governador lib. 1. tit. 37. const. 5. pag. 101.
Appellar nos pot de sententia confirmatoria de alguna sententia arbitral in causa recursus lib. 2. tit. 13. cōst. 5. pag. 189. ni en causas menors de 50. sous lib. 3. tit. 1. const. 2. pag. 192. & lib. 7. tit. 6. cōstitu. 11. pag. 409.
Appellar quant se pot de sententia interlocutoria lib. 7. tit. 6. vfat. 2. pag. 406.
Appellar no pot lo fise, ni supplicar en causas criminals ni distintament, ni en las ciuils sino en certs casos lib. 7. tit. 6. con. 7. pag. 408.
Appellatio interposada de alguna prouisio de intermedi proferida abans de sententia deuāt qui se ha de proposar, y decidir lib. 7. tit. 6. const. 15. pag. 412.
Appellations nos poden declarar contra voluntat del appellat dins los termens fatalis lib. 7. tit. 6. const. 16. pag. 412.
Appellatio de quinas sentencias, y prouisions se pot interposar lib. 7. tit. 6. const. 18. pag. 412. y de quinas no lib. 7. tit. 7. const. 1. pag. 413.
Apostols dins quant temps se han de donar lib. 7. tit. 6. const. 4. pag. 407.

Aposentos

Aposentos de capitans, y soldats ha hont hā de ser lib. 1. tit. 51. const. 12. pag. 145. & cōst. 15. pag. 147.
Aposentador del senyor Rey, y de son Primegenit ha de pendre, donar, y tatxar las posadas ab interuentio dels administradors dels locs, sens poderne hauer ninguna cosa lib. 1. tit. 52. const. 1. pag. 147.
Apothecaris dins quant temps poden demanarla valor de lurs medicinas lib. 7. tit. 2. const. 7. pag. 399.
Arbres trencats com han de ser esmenats lib. 9. tit. 15. vfat. 24. & 26. pag. 486.
Arbitres, y de lurs sentencias vide in verbo sententias.
Arbitres de las contentions se han de nomenar en lo cap de la vegueria lib. 3. tit. 4. const. 3. pag. 211.
Archiuer Rey al es tingut monstrar, y donar traslado de tots actes tocants interes de part a part, en los casos empero que tocan interes del fise ha de preceir manament del Loctinent general, o del Governador lib. 2. tit. 1. const. 2. pag. 174.
Archiuer Rey al quin salari pot rebre de las copias que traure lib. 3. tit. 30. const. 2. pag. 265.
Arrēdadors de las rēdas Reyalis, y particips, o persones son de for dels ordinarijs sens gozar de ningunas exemptions lib. 1. tit. 40. const. 1. pag. 106.
Armas nos poden vendre a Sarrahins per Christians lib. 4. tit. 19. vfat. 1. pag. 314.
Armas prohibidas als Francesos son designadas lib. 9. tit. 19. const. 1. & 2. pag. 494. & 495.
Articles quant se han de donar, y proueir per lo actor, y respondre per lo reo lib. 3. tit. 13. const. 1. & 2. pag. 231. & 232. & const. 12. pag. 234. y del temps se han de donar, y proueir per lo reo ibidem const. 3. y dels objectes, y corroboracions de testimonis const. 4. pag. 233. & const. 15. pag. 234.
Artistas dins quant temps podē demanar lurs deutes lib. 7. tit. 2. const. 4. pag. 398.
Assalt de castell com ha de ser esmenat lib. 9. tit. 15. vfat. 5. pag. 483.
Assassins no poden esser composats lib. 9. tit. 27. const. 7. pag. 520.
Assessor del Governador ha de subir examen ans de ser admes en lo offici lib. 1. tit. 25. const. 6. pag. 77.
Assessor del Governador es president en la audientia del Governador quant va viceregia, y reb lo salari del Regent la Cancellaria lib. 1. tit. 31. cōst. 1. pag. 88.
Assessor del Governador ha prestar sagrament, y homenatge com lo Vicicanceller, y Regent la Cancellaria, y seguir lo Governador lib. 1. tit. 37. const. 5. pag. 101. y lo mateix ha de fer lo subrogat en loc seu const. 10. pag. 103.

Assessor de Governador no pot exercir son offici sino en lo loc ha hont residex lo Governador lib. 1. tit. 37. const. 8. pag. 102. ni esser del numero dels doctores de la Audientia const. 12. pag. 103.
Assessor de Governador reb per dieta 15. sous lib. 7. tit. 10. const. 18. pag. 433.
Assessors de la Ballia general, y procuratio Rey al en quinas causas, y quant tenē obligatio de fer paraula a la Audientia lib. 1. tit. 40. const. 3. pag. 107. y los de la procuratio Rey al en dits casos basta que enuien lo procesal Cancellor, o Regent la Cancellaria ibidem const. 4.
Assessor del veguer, y sotsueguer reb per dieta deu sous lib. 7. tit. 10. const. 18. pag. 433.
Assessor finit son offici no pot tornar en lo exercici de aquell, etiam en nom de canceller, fins haja purgada taula lib. 1. tit. 56. const. 7. pag. 154.
Assessoria no pot esser perpetua, ni prouida en loc ahont no es acostumat lib. 1. tit. 44. const. 1. pag. 118. exceptat en Vilafranca ibidem const. 2. ni en persona menor de 25. anys ibidem cōst. 3. si ja no es graduat de doctor, o bachiller ibidem const. 4. y que lo grau sic de vniuersitat en la qual se lija de ordinan lo dret ciuil, o canonic ibidem const. 5. pag. 119.
Audientia dona lo senyor Rey quiscū mes per los negocis de la corona de Arago lib. 1. tit. 12. cōst. 1. pag. 35.
Audientianos pot tenir en algun loc del qual es absent lo senyor Rey, o son loctinent lib. 1. tit. 24. const. 1. pag. 71. exceptat per deu dies en causas ja comensadas ibidem const. 2. los quals foren porrogats fins en 20. ibidem const. 7. pag. 73. exceptat tambe quant se partex lo loctinent per persecutio de bandolers const. 5. pag. 72.
Audientia se ha de tenir quiscun die no feriat lib. 1. tit. 24. const. 3. pag. 71. y en quinas horas const. 4. pag. 72. y en quin loc const. 6. & 8. pag. 73. y per quinas personas lib. 1. tit. 25. const. 1. pag. 75. & const. 5. pag. 77. & const. 12. pag. 79. & cōst. 15. pag. 81.
Audientia per las causas de tercera instantia quins dies se ha de tenir lib. 1. tit. 24. const. 11. pag. 75. & lib. 1. tit. 25. const. 15. pag. 81.
Audientia se celebra en la primera erecçio per 8. doctores lib. 1. tit. 25. const. 1. pag. 75 y apres se ni ajustaren quatre mes que foren 12. y repartits en duas salas decidian totas las causas ciuils de primera, segona, y tercera instantias const. 5. pag. 77. apres se ha eregida vna tercera sala de sis doctores per las causas de tercer instantia, y per las criminals ab los jutges de cort ibidem const. 15. pag. 81.
Audientia es obligada respondre a las consultas dels ordinarijs Reyalis lib. 1. tit. 29. const. 1. pag. 86.
Audientia te lo Governador vice Regia absent lo Senyor Rey, o son Loctinent general

ab los mateixos doctores de la Reynal Audiencia, y en dit cas en loc del Canceller, Vicicanceller, y Regent la Cancelleria, presideix lo assessor ab lo salari del Regent la Cancelleria lib. 1. tit. 31. const. 1. pag. 88.
Audito de advocats quant se ha de tenir en la Reynal Audiencia per disputar las causas lib. 3. tit. 23. const. 1. pag. 230. y en casa del relador per concordar in facto, o discordar. ibidem const. 2.
Ayguas corrents son de la Porestat per empu de los pobles lib. 4. tit. 3. vfat. 1. pag. 271.

B.

Balle general de Catalunya, y procurador Reynal de Rossello, y Cerdanya no poden impedir la jurisdicció dels ordinaris en los arrendadors, y particeps de las rentas Reyals lib. 1. tit. 40. const. 1. pag. 106.
Balle general ab quins ministres pot executar las penas tocants a son ofici lib. 1. tit. 40. const. 2. pag. 106.
Balle general obligat regonexer com se han de pagar las leudas Reyals en la estano de Gerona lib. 4. tit. 24. const. 19. pag. 333.
Billes en quins casos no poden exigir res del albara de la treta de la preso lib. 1. tit. 39. const. 2. pag. 105.
Balles posan los fotsballes, y son tinguts per ells lib. 1. tit. 43. const. 13. pag. 117.
Balles en causas ciuils son de for del veguer lib. 3. tit. 2. const. 12. pag. 196.
Balles com han de ser esmenats lib. 9. tit. 15. vfat. 9. pag. 484.
Balle de tac conuençut de frau en quina pena incidex lib. 4. tit. 27. vfat. 16. pag. 344.
Ballas Reyals nos poden vendre lib. 4. tit. 19. const. 1. pag. 315.
Ballia empenyorada sens consentiment de son senyor se pot emparar lib. 4. tit. 27. vfat. 17. pag. 344.
Ballia nos pot alienar sens consentiment del señor lib. 4. tit. 27. vfat. 14. pag. 344.
Bandejaments han de ser notificats ab veu de publica crida lib. 9. tit. 30. const. 2. pag. 524.
Bandejats si son citats per clã de pau, y de treua hã de ser assegurats lib. 10. tit. 8. const. 10. pag. 572.
Baatas se poden rebre de Barons, y cauallers lib. 4. tit. 20. const. 3. pag. 317.
Barba falsa es prohibida ab certa pena per als qui la faran, aporaran, o ab ella delinquiran lib. 9. tit. 7. const. 2. pag. 464.
Barcelona pot fer extractio de Consol de Cathalans en los Regnes de Napolis, Sicilia, y Genoua lib. 1. tit. 17. const. 5. pag. 57.
Barons son francs de segell lib. 1. tit. 22. const. 2. pag. 67.
Barons, y cauallers son de for del veguer lib. 3. tit. 2. const. 4. pag. 194.
Barons tenen jurisdicció en homens Reyals, y bẽs

lurs si delinquen en lur baronia lib. 3. tit. 2. const. 5. & const. 7. pag. 194.
Barons en Rossello quina jurisdicció tenen lib. 3. tit. 2. const. 18. pag. 201.
Barons qui son appellats lib. 4. tit. 27. com. 38. pag. 366.
Barons, y cauallers anant en exercit ab lo senyor Rey, o ab altre en nõ seu han de ser alimentats a despesas del Rey lib. 20. tit. 1. const. 1. pag. 529.
Barons no poden fer proces a los vassalls de alguna culpa en que fossen cayguts no obtemperant al vfatge Princeps namq; lib. 10. tit. 1. const. 5. pag. 530.
Batalla com se ha de assegurar lib. 8. tit. 2. vfat. 1. pag. 444.
Batejar se podẽ tots los Iueus, e Sarrahins sens per dre res de sos bens lib. 1. tit. 1. const. 3. pag. 7.
Beneficis ecclesiasticos no poden esser obtinguts per estrangers lib. 1. tit. 5. per totum pag. 18.
Bens dels condemnats en los casos que de dret se pot fer aprehensio no poden esser leuats de alguna tercer possessio, ni de la muller tenint los obligats per son dot, fins siẽ satisfets en lurs credits, o se declarat si son sufficients per impedir la aprehensio lib. 9. tit. 32. const. 1. pag. 525.
Bens de alguna persona preta per algun delict no poden esser confiscats sino per crim de heretgia, o de lesa Majestad prima capite lib. 9. tit. 32. const. 2. pag. 525.
Bestiars passant per algun terme quin dret hã de pagar lib. 4. tit. 24. const. 15. pag. 331.
Bestias aregas son en pau, y en treua lib. 10. tit. 8. const. 3. §. 4. pag. 553. & const. 5. §. 8. pag. 561.
Biblia sagrada nos pot tenir en romanç lib. 1. tit. 1. const. 2. pag. 7.
Bisbes son jutges de sacrilegis, e treuas trencadas a clergues lib. 1. tit. 4. vfat. 1. pag. 18.
Bisbes son francs de segell lib. 1. tit. 22. const. 2. pag. 67.
Bisbe, y Pabordres de Tortosa encara que tingan rentas en Valentia no contribuexen en los serueys de Cort que fa lo Regne de Valentia lib. 1. tit. 4. const. 5. pag. 17.
Blasphemias en quina pena incorren lib. 9. tit. 2. const. 1. & 2. pag. 461.
Blats, y ordis com se poden traure de Sicilia lib. 4. tit. 24. const. 14. pag. 330.
Bomians son bandejats de Catalunya lib. 9. tit. 18. const. 1. pag. 492. y si son trobats incidexen en pena de açots sens poder ser remesos const. 2. y de confiscatio de bens const. 5. pag. 493. encara que tingan lur domicili en algun loc de dit Principat si van coadunats ab lur familia per aquell ibidem const. 6. pag. 493.
Botiguer abatut vide in verbo Abatut.
Bouatge en quins locs, y de quinas personas, o no se pot rebre lib. 10. tit. 4. per totum pag. 534.

Bras

Braç secular ab quina forma se ha de concedir, y en quins casos lib. 7. tit. 12. const. 1. & 2. pag. 438.
Bruons son bandejats de Catalunya, e si seran trobats incidexen en pena de açots, y de galera per sioc anys lib. 9. tit. 18. const. 4. pag. 493.
Burgefos son esmenats, y pledejats com a cauallers lib. 9. tit. 15. vfat. 8. pag. 484.

C.

Camerienc del senyor Rey lo qual te lo seu segell secret quinas letras pot segellar ab aquell, y a quil pot comanar lib. 1. tit. 35. const. 1. pag. 94.
Cambiadors son tinguts per totas las ditas que faran, axi com per los depòsits, y comandas, y tenen aquellas sciure en son capbreu jurat, e no podẽ esser elongats lib. 4. tit. 32. const. 1. pag. 384. y tots lurs bens son obligats tacitament ibidem const. 2.
Cambiadors no podẽ tenir taula ab tapits que no hajan assegurat couinentment lib. 4. tit. 32. const. 3. & 4. pag. 384.
Cambiadors de Gerona quant liuran diners cõptans en lur banca han de fer sotasciure la partida lib. 4. tit. 32. const. 5. pag. 385.
Cambiadors abatuts vide in verbo abatuts.
Camins ab quina forma han esser reparats lib. 4. tit. 4. const. 2. y restants fins a la 10. pag. 273.
Camins, y stradas son de la Porestat, e los anants per ells son en pau, y treua, y fots deffenso sua lib. 4. tit. 22. vfat. 2. & const. 2. & 3. pag. 319. & lib. 10. tit. 8. const. 1. §. 10. pag. 549. & const. 2. §. 3. pag. 550. & const. 3. §. 3. pag. 553. & const. 4. §. 11. pag. 556. & const. 5. §. 13. pag. 562.
Canceller, Vicicanceller, y Regent la Cancelleria quinas qualitats han de tenir lib. 1. tit. 34. const. 2. pag. 91. y dins quant temps han de ser elegits ibidem const. 4. y lo salari que reben lib. 4. tit. 7. const. 1. pag. 280. & const. 7. & 8. pag. 282.
Canceller es obligat en tenir juy verbal als pobres, viudas, y pubills almenys vn die cada semmana lib. 1. tit. 32. const. 4. pag. 90. de causas empero que no excedescan summa de 20. liuras ibidem const. 5. y despedir aquellas dins tres mesos ibidẽ const. 7.
Canceller ha de declarar en sa casa las causas de contentio de jurisdicció lib. 3. tit. 4. const. 5. y publicar las sentencias de ditas causas dauant testimonis const. 4. pag. 211.
Canceller impedit de malaltia si li sera donat adjunç quin salari reb lib. 1. tit. 30. const. 3. pag. 83.
Ca de ajuda ningu pot portar en sa companya que no se oficial lib. 9. tit. 21. const. 2. pag. 492.

Capitans de guerra no podẽ esser posats a despesas dels prouincials, ni exigir de aquells ninguna cosa lib. 1. tit. 51. pag. 140. ni pendre lenyas, pallas, ritualas, adzembles, ni munitions const. 3. pag. 141. ni tenir sino cert nombre de bestiar const. 2. & 8. ni vfar de jurisdicció sino en certs casos const. 7. pag. 144.
Capitans son obligats pagar talas, y bans per los bestiar que tindran lib. 1. tit. 51. const. 2. pag. 140. y tot lo que pendran dels prouincials const. 15. pag. 146.
Capitans, y soldats ahont se poden, y deuen aposentar, y alotjar lib. 1. tit. 51. const. 12. pag. 145. & const. 15. pag. 147.
Capita general no pot exigir ningun veçigal, impositio, o contributio lib. 4. tit. 24. const. 20. pag. 333.
Capturas de ecclesiasticos ab quina forma se poden fer per oficials Reyals lib. 1. tit. 4. const. 6. pag. 17.
Capturas se poden fer tant solament crim fragãt, o ab prouisio de jutge lib. 9. tit. 23. const. 1. pag. 509. altrament los oficials incidexen en pena de cinquãta liuras, y de priuatio de lurs officis const. 2. y quant se fara per algun algutzir crim fragãt se ha de dexar lo pres en poder del ordinari del loc hont se trobara const. 5. pag. 511.
Capturat si ix de la preso sens licentia en quina pena incidex lib. 9. tit. 24. vfat. 1. pag. 511.
Capturat per deutes no pot esser desliurat fins q lo deute se pagat lib. 9. tit. 24. const. 4. pag. 512. ni las horas paga res per lo albara de la treta const. 10. pag. 513.
Capturat sens culpa es franc de carcelatge, y altres despesas lib. 9. tit. 24. const. 5. pag. 512. y ha de ser relaxat sens preitar cautio const. 15. pag. 515.
Capturats per los Consols de mar, Deputats, Cõsellers, Mostafaphs, Clauaris, Alcaldes, ab albara de qui han de ser relaxats lib. 9. tit. 24. const. 11. & 12. pag. 513. & 514.
Capturats si son relaxats son francs de despesas cõ si fossen absolts lib. 9. tit. 24. const. 6. pag. 512.
Capturat ha de ser liberat encontinent ques fera la prouisio per lo Reynal consell lib. 9. tit. 24. const. 13. pag. 514.
Carcellers tenen obligatio de fer inuentari de la roba, diners, armas, y otras cosas que los presos aportan quant entran a la preso lib. 9. tit. 9. const. 1. pag. 467.
Carcellers no poden rebre per carcelatge mes del que esta taxat lib. 9. tit. 24. const. 1. & 2. pag. 511. y per loguer de roba lo que arbitrara lo oficial ibidem const. 3. lo qual arbitre fone apres declarat que fos a dos diners per die ibidẽ const. 8. pag. 513.
Carcellers no poden rebre mes de son dret, encara que se en nom de cistrenas, o altrament lib. 9. tit. 24. const. 7. pag. 513. o per mudar los presos de vna preso en altra const. 16. pag. 515.

P p 3 Carcellers

Carcellers tenen prestar jurament en lo intròit de lurs officis lib.9.tit.24.const.14.pag.515.
Carcellers son tinguts traure los pobres presos quant lar aduocat vol parlar ab ells, si la enquesta es publicada lib.9.tit.24.const.17.pag.515.
Cartas fetas contra constitutions, y otras leys de la terra no deuen ser obeidas lib.1.tit.16.consti.7.pag.47.
Cartas Reyalis sens coneguda de dret nos poden reuocar en perjudici del impetrant lib.1.tit.23.const.1.pag.69.
Carta nos pot concedir contra carta, ni contra privilegi lib.1.tit.23.const.3.& 4.pag.69.ni contra costumas generals, o specials, const.4.ni contra ordinations fetas en cort const.5.6.7.8.9.10.pag.70.
Cartas nubiels se podē fer ab adjectio de penas, las quals se acquirexen al qui serua la promesa lib.5.tit.1.const.1.pag.385.
Cassa de perdius, coloms, fayfans, y francolins en quin temps se pot fer, y de quina manera lib.4.tit.5.const.1.& 2.pag.277.
Castell de sanct Iordi que te lo mestre de Montelica lo terme de Tortosa, quina guarda ha de fer lib.1.tit.51.const.10.pag.145.
Castell com se ha de entendre lib.8.tit.4.vfat.2.pag.445.y de lurs drets const.1.& 2.pag.445.& 446.
Castell anogu es licit affectar, ni fer alguna forsa pera pendrel, o ab algun enginy, contra voluntat del senyor de aquell lib.10.tit.1.vfat.5.pag.528.
Castllans de castells, o alcajts han de fer Cathalans libr.1.titu.58.constitu.8.& 9.pag.163.& 164.
Castllans quant poden metre fots castllans en algu castell lib.4.tit.27.vfat.3.pag.342.
Castllans, o feudataris son tinguts subir juy dauant lo senyor del feu, encara que aquell feu sie estat venut per caualler a ciutada, o home de vila assignats li jutge de paribus curie lib.4.tit.27.cõst.4.pag.345.
Castlla contradiet fer mar dret al senyor immediat cõ se hi de proceir per los altres fots castllans lib.4.tit.27.constuet.3.pag.345.
Castlla en qual manera pot recufar fer homenatge, quant lo senyor ven lo feu a menor de si ma teix lib.4.tit.27.constuet.6.pag.347.
Castlla, o feudater no pot alienar lo feu, o partida d'aquell en lo qual lo senyor reb part en las rendas del castell lib.4.tit.27.com.17.pag.357.
Castlla, o feudater disminuint de senyor que es obligat de fer, y que no lib.4.titu.27.com.19.pag.357.
Castllans quant spoden esser en algun castell, y de quina manera se han de hauer lib.4.tit.27.com.25.pag.360.
Castlla segon no pot vendre la castllania al senyor superior libr.4.titu.27.com.40.pag.368.
Cathalans qui son compresos lib.1.tit.58.const.8.

pag.163.
Caualladura morta, o nafrada home sient defus, o tirant la per la ma cõ se ha de esmenar lib.9.tit.15.vfat.20.pag.485.
Cauallers son de for del veguer lib.3.tit.2.const.4.pag.194. excepto en malafeta de lurs bestiers, car per aquella poden esser conuenguts dauant lo Baro, en lo terme del qual se fara la malafeta ibidem const.20.pag.206.
Cauallers morts, o nafrats com han esser esmenats lib.9.tit.15.vfat.3.pag.483. y si per incidias ferā enuehuts, o ferits, tirats per los cabells son esmenats com a morts, y si en altra manera ab colera seran ferits ab puny, palmada, o ab pedra, o ab peu, o ab fust, o presos, y mesos en ferros son esmenats segons que esta disposat ibidē vfat.4.y lurs fills son esmenats cõ ells matexos ibidem vfat.6.
Caualler dexa la caualleria en los casos designats lib.9.tit.15.vfat.7.pag.484.
Cauallers quant van en algun exercit, o Host ab lo senyor Rey, o ab altre en nom seu, han de ser alimentats a despesas del Rey lib.10.tit.1.const.1.pag.529.
Cauallers, y personas generosas si son presos per algun particular, hā de estar palefos, a si que pugan venir en mans del senyor Rey lib.10.tit.1.const.2.pag.529.
Cauallers qui compartan, y asistiran en Corts per altres cauallers com han de ser satisfets lib.1.tit.13.const.6.pag.39.
Causas se han a decidir en la Audientia, y consell Reyal, ab lo vot de la major part lib.1.tit.27.const.1.pag.85. y ab lo modo, y manera designat ibidem const.2.
Causas fins en cinquanta sous se han expedir verbalment sens escrits, ni figura de juy, tota appellatio remoguda lib.3.tit.1.const.2.pag.192. y sens salari de jutge ibidem cõst.4.pag.193. y las majors tambe de cinquanta sous, si lo reo en la primera comparitio cõfessa lo deute, y sols demana temps per pagar d. const.4.
Causas menors de vint liuras se han de tractar sens fer proces sino sols de la citatio, demanda, articles, testimonis, y sententia lib.3.tit.1.const.3. pag.193.
Causas axi principals com de appellatio, no podē esser tretas de Cathalunya lib.3.tit.2.const.1.pag.194. ni de la vegueria const.12. ni de alguna ballia const.10.pag.195. encara que sien criminals const.13.pag.196. o patrimonials, y fiscals, sino son entre officials Reyalis en cas ques alter cas a qui pertanyē lurs officis cõst.14.pag.196. & const.19.pag.206. o patrimonials de segonas appellations lib.3.tit.6.const.2.pag.213. y de oppressio, o perhorroscencia interposada de offici al preeminent, y ab tot han de ser comesas en Cathalunya d. const.14.pag.196.
Causas de cõtrafactio de cõstitutio no podē esser tretas de Cathalunya lib.3.tit.2.cõst.19.pag.206.
Causas

Causas euocadas en la Audientia Reyal se hā de pedre en lo punct en que estauan quant foren euocadas lib.3.tit.6.const.4.pag.215.
Causas nos poden euocar en la Reyal Audientia ab qualitat de pobresa, o de perhorroscencia que no precesca primer informatio de alguna de ditas qualitats lib.3.tit.6.const.1.pag.213. & const.6.pag.216.
Causas de pubills, viudas, y pobres euocadas a la Audientia Reyal absent lo senyor Rey, o son Loctinent general romanen en poder dels ordinariis lib.3.tit.6.const.2.pag.213.
Causas han de ser sentenciadas segons lorde q son denunciadas lib.3.tit.18.const.1.pag.241. & const.3.pag.242. ver es que dit orde se pot peruertir de voluntat sola de la Majestat del Rey ibidem const.8.pag.243. y tambe quant en vna matexa sala hi ha diuersos processos que tenen connexitat de meris ibidem const.6. y en causas mercantiuols lib.3.tit.26.constitu.2.pag.257.
Causas de fermas de dret interposada sobre alguna empara dins quant temps se han de instruir y finir lib.4.tit.2.const.2.pag.270.
Causa de las Marchas dins quant temps ha de ser despedida lib.4.tit.24.const.18.pag.332. et const.22.pag.334.
Causas de graduatio se han de tractar en las corts dels ordinariis sens poderse euocar a la Reyal Audientia fins a la sententia, y per collegir dits processos tenen vna terca de salari lib.3.tit.2.cõst.15.pag.198.
Causas summarias son las dels forasters lib.3.tit.25.vfat.1.& const.1.pag.255. de alimentos, possessorias, comandas, executiuas, y otras que de sa natura requerexen sumaria cognitio const.2. y las de cautioes que prestan per executio cõst.3. de graduations, y cesions de bens cõst.4. y las dotals const.5. las menors de deu liuras, const.6. pag.256. las mercantiuols lib.3.tit.26.constitu.2.pag.257. y han de ser despedidas sens denuntiatio de proces, y ab quin orde y termini d. tit.25.const.2.& 7.pag.256.
Causas mercantiuols quat son euocadas en la Audientia Reyal se han de tractar segons ordinations de consolar, y las parts han de prestar segurerat de juy, o anar a la preso lib.3.tit.26.cõst.1.pag.257. sumariament, y ab dilations breus a arbitre del relador sens seruar lorde de las denuntiations, feta paraula, e conclusio seguida cõst.2. ni per instauratorias podē ser impedidas cõst.3.pag.258.
Causas mercantiuols quant poden esser euocadas pretertextu viduitatis, vel pupillaritatis lib.3.tit.6.const.3.pag.215. & const.5.pag.216.
Causas feudals han de ser declaradas per jutges de paribus curie, eriam que lo feu sie del patrimoni Reyal libr.4.tit.27.constitu.3.pag.345.
Causas de supplications, e appellations de sen-

sentias diffinitiuas, dins quant temps han de ser justificadas, y decididas lib.7.tit.6.constitu.8.& 9.pag.408. ac constitu.17.pag.417.
Causas de appellatio interposada de sententias donadas per jutges de taula quant son euocadas a la Reyal Audientia com han de ser despedidas libr.1.titu.46.constitu.31.pag.132.
Causas de appellations han de ser comesas a juristas solament libr.7.tit.6.constitu.3.pag.407.
Causas de appellatio de sententias diffinitiuas se han de declarar dins los terminis preffigits en causas de supplications lib.7.tit.7.const.8.pag.408. y si sera de prouisio interlocutoria dins vn mes ibidem.
Causas de appellatio se poden proffeguir per lo appellat en continent passats los deu dies dins los quals se deuen donar los apostols lib.7.tit.6.const.5.pag.407.
Causas de segonas appellations se han decidir ab los actes, y processos primitius sens poderse fer nouas productas lib.7.tit.6.const.2.pag.407. et const.6.pag.408.
Causas de executions de censals, y violaris, y dels obligats ab scriptura de terc si son euocadas a la Reyal Audientia se han de tractar segons la rigor de las constitutions dels censals, y violaris libr.7.titu.10.constitu.18.pag.433.
Causas criminals com han de ser despedidas conclusas, e termenadas en lo consell criminal lib.9.tit.1.const.12.pag.460.
Causas verbals criminals per quins jutges han de ser oidas, y despedidas lib.9.tit.1.constitu.13.pag.460.
Causa recognoscendi nos pot impetrar a instantia de algun ordinari sobre persona que stiga presa en son poder libr.9.titu.25.constitu.1.pag.516.
Cautio prestada per obtenir alguna executio dins quant temps es extincta lib.7.tit.9.constitu.7.pag.417. y si es impugnada, com ha de ser millorada ibidem constitu.11.pag.418. y quant es aprobada per idonea serueix per qualseuol supplicatio ques interpose en aquella causa ibidem const.10.pag.418.
Cesio de drets nos pot fer al Senyor Rey, ni ha officials seus lib.2.tit.9.constitu.1.pag.186. ni adelats, o bandolers, ibidem constitutio.3.
Cesio de bens feta per algu ha de ser publicada ab veu de trompas per los locs acostumats de aquells locs ha hon sera feta, per que ningu pugga esser enganat libr.7.titu.14.constitu.1.pag.440.
Cesio nar nos pot la instantia que a algu compe tex per dany, o injuria rebuda lib.2.tit.9.const.2.pag.186.

Chalendar de totas las scripturas se ha de pendre del die dela Nariuitat de nostre Señor Deu Iesu Christi lib.4. tit.15. const.1. pag. 308.
Chirurgians han de ser examinats. lib.2. tit.6. cõst. 2. pag. 179.
Christians no poden vendre a Sarrahins, armas, y virtualas lib.4. tit.15. vfat.1. pag. 314. ni descubrir a ells cauallada de son renyo; ordits, o alguna cosa de los secrets, o consell ibidem.
Cimiteris son en pau y treua lib. 10. tit.8. const.1.2. 3. & 4. in princ. pag. 547.
Ciudadans son esmenats com a cauallers lib.9. tit. 15. vfat.8. pag. 484.
Ciudadans, e burgesos son en pau y treua lib.10. tit. 8. const.3. §.2. pag. 553. et const.5. §.7. pag. 561.
Citations ab quins terminis se han de fer lib.3. tit. 8. vfat.1. et const.1. pag. 124. y quinas clausulas se han de posar en las letras ibidem const.2. & cõst. 7. pag. 125.
Citaçio noua se ha de fer per mort de algu dels litigants, o de lurs procuradors lib.3. tit.8. const.6. pag. 235.
Clam de pau y treua, quant apat que conte excessiua quantitat pot esser moderat per lo veguer ex officio lib.10. tit.8. const.19. pag. 572. y de la pena del jutge qui haura omes de fer la dita taxaçio, y dels aduocats qui seran conueniuts hauer ordenadas las querelas ab immoderada quantitat ibidem const.26. pag. 570.
Clam de pau y de treua nos pot donar sino a instia de part pruaia lib.10. tit.8. const.12. pag. 570. et const.22. pag. 573. et const. 27. pag. 576. ni per delictes comesos per homens de Baros en lur districto. const.15. si ja lo agrauat no sera estranger qui haja rebut lo dany, o injuria en cami cõst. 15. pag. 571.
Clam de pau y treua quant pot esser admès lib. 10. tit.8. const.20. & 23. pag. 573.
Clams de pau y treua se poden donar dauant lo Lloctinent de veguer, en lur absentia, o legitim im pediment lib.10. tit.8. constitu.37. pag. 581.
Clergues, y religiosos son sots protectio y defensio Reyall lib.1. tit.3. const.4. in princ. pag. 13. y tenen franquesa de leuda, y peatge, y libero comerci de lurs feuyts, e de las cosas a lur propri vs compradas. ibidem §.8. pag. 14. et tit. 4. consti. 1. pag. 16. y son francs de totas questas ibidem const.2.
Clergues no poden esser assessors lib.1. tit.5. const. 1. pag. 23. ni tenir altre ofi a Reyall si no de Canceller, conseller, y almayne, const.2. pag. 29.
Clergues no poden alienar las cosas im nobles lib. 4. tit.19. vfat.2. pag. 315.
Clergues son conuituts en pau y treua lib. 10. tit. 8. const.1. §.3. pag. 547. et const.3. §.1. pag. 552. et const.4. §.3. pag. 555. et const.5. §.4. pag. 561.
Codicals nos poden rebre per substituents de notaris lib.6. tit.1. const.2. pag. 392.
Coloms en quin temps y de quina manera se poden casar lib.4. tit.5. const.2. et 2. pag. 277.

Coloms morts com han de ser esmenats lib.9. tit. 15. vfat.28. pag. 486.
Colomers son en pau y treua lib.10. tit.8. const.3. §.6. pag. 553.
Comandas de la castellania de emposta scituadas dins Cathalunya no poden esser confiscadas sino a Cathalans lib.1. tit.5. cõst.2. pag. 19. et cõst. 5. pag. 22. et const.11. pag. 28.
Comanda com se enten lib. 4. tit.16. constitu. 7. pag. 312.
Comercies libero en Cathalunya axi per mar com per terra, pagant a quis deuē los vestigals y las Regalias al senyor Rey lib.4. tit.22. cõst.1. p. 319. et cõst.5. pag. 320. etiam fins a las terras de Barbaria pus no se de cosas prohibidas cõst. 6. et 7. pag. 320. et const.9. pag. 321. et tit. 24. const.6. pag. 327.
Comissaris de la sancta Cruzada no pot esser inquisidor lib.1. tit.7. const.1. pag. 29.
Comissaris del breu Apostolic cõtra los clergues que cometen crims atroces se pot aconsellar ab los doctores de la Reyall Audientia lib.1. tit.8. const.1. pag. 29. y ha defferir a las appellations tant quant per tenor del breu, y de dret li es permes ibidem.
Comissaris nos poden crear sino ab parer dels doctores del Reyall Consell lib.1. tit.42. const.8. pag. 113.
Comissaris anāt per Cathalunya no podē aportar basto larc lib.1. tit.42. const.9. pag. 113.
Comissions de causas se poden fer al Vicicanceller y Regent la Cancellaria lib.1. tit.34. cõst. 6. pag. 93.
Comissions de causas, axi majors de sinccentes liras com altres com se han de fer en Laudētia Reyall lib.3. tit.7. const.1. et 2. pag. 221.
Comissions de causas ad decidendum quant se han de fer lib.3. tit.7. const.3. pag. 222. et const. 8. pag. 223.
Comissions de causas de supplicatio, y de appellatio com se han de fer lib.3. tit.7. const. 4. 5. 6. 7. et 8. pag. 222.
Comparitio se pot fer en las causas de clam de pau y de treua ab qualseuol penyora etiam leugetera sent valer aquella ab ydoneas fermanças totala quantitat lib. 10. tit. 8. constitu. 36. pag. 581.
Compilatio de las constitutions ses mada fer en las Corts de 1553. 1564. y 1585. tit. De la noua comp. const.2. 3. et 4. pag. 1.2. et 3.
Composicions de delats que passaran deu liras com se han de fer lib.9. tit.27. constitu.3. pag. 519.
Composicions fetas per la Regia Cort de presos per algun official ordinari son lo terç de dit ordinari lib.9. tit.27. constitu. 4. pag. 519. y lo mateix terç ha de haue si lo Portant veus de Governador fa la composicio ibidem constitu. 5.
Composicions son prohibidas en tot cas de conuocatio

uocatio de pau lib.10. tit.3. const.35. pag. 580.
Composar nos poden los ladres, trencadors de camins, incendiaris, matadors de bestians, assafins, ni los qui maliciofament tallan vinyas, o arbres lib.9. tit.27. const.7. pag. 520. ni moneders lib.9. tit.6. const.2. pag. 464.
Comte de Barcelona se ha de nomenar lo senyor Rey en tots actes lib.1. tit.11. const.1. pag. 34.
Comunas, y concordias han de ser obseruadas lib.2. tit.2. vfat.1. pag. 174.
Comunicatio de proces se ha de donar al pobre sens salari lib.3. tit.19. const.1. pag. 244. & const.4. pag. 245. y al ric per dos reys ibidē, y vna vegada tant solament a coneguda del jutge ibid. const.2. pag. 245. sens reueruatio de dret de copia ibidem const.5. pag. 246. y la enquesta del pobre a son aduocat lo mateix die que sera prouet const.6. pag. 246.
Comunicatio de proces nos pot donar abans dela denuntiatio, y per quant temps se pot donar lib.3. tit.19. const.7. pag. 246.
Conceptio immaculada dela sacratissima verge Maria no admet disputa, publica, predicatio, dogmatzatio, o afirmatio en contrari lib.1. tit.2. const.1. pag. 10.
Concordia dela Reyna dona Eleonor ab lo Cardenal de Comenges confirmada lib. 10. tit. 8. const.32. pag. 579.
Concordias rematan los plets lib.2. tit.2. vfat.2. pag. 175.
Condemnats a galera per los ordinaris han de fer aportats a Barcelona y jurats al Regent la Thesoreria lib.9. tit.29. const.6. pag. 522. y si es la condemnatio a cert temps, aquell los corre pasats quinze dias comptadors del die dela promulgatio dela sententia ibidem, const.8. pag. 523. y dels procehiments se poden fer contra lo capita quis dret en galera mes del temps en que son condemnats ibidem, const.9.
Conductor de casus qui porfia estar en la casa que li es estada logada vltra del temps donat per la pragmatica de domibus euacuandis, es obligat pagar triplicat loguer lib. 4. tit.21. const. 1. pag. 318.
Conduccions de aduocats, y procuradors dins quant temps se poden demanar lib.7. tit.2. cõst. 8. pag. 400.
Confirmatio fetā per Papa Innocent quart dela const.3. lib.2. tit.1. en fauor dels iucus quis bartejaran pag. 8.
Confirmatio dels priuilegis concedits a la ciutat de Barcelona sobre la franquesa lib.4. tit.24. const.12. pag. 329.
Confirmatio de libertats y priuilegis concedits a las iglesias y ecclesiasticas personas lib.1. tit.3. const.4. §.9. pag. 14.
Confiscatio de bens nos pot fer sino per crim de heretgia, o de lesa Majestat in primo capite lib.9. tit.32. const.2. pag. 525.
Congregacions de diuersas confrarias, y de parti-

culars de aquellas son prohibidas lib.9. tit.21. const.9. pag. 503.
Consellers de las ciutats, y vilas son defensors de las imunitats ecclesiasticas lib.1. tit.3. const.6. pag. 15.
Consellers poden tatxar lo salari dels scriuans ensem ab los officials lib.1. tit.49. const.2. & 3. pag. 136. y fer ordinations sobre lo loc hi hont se han de vendre las cosas de menjar const. 4. tãbe son conexedors dela bondar, e finor dels draps const.5. & 7. pag. 137. y dels pastells const. 6. pag. 137.
Consell Reyall per las causas criminals se tenia en la primera institutio per los dos jutges de cort qui instruyan los procesos, y per los doctores dela Audientia lib.1. tit.25. const.1. pag. 75. apres fone separat lo criminal del ciuil, y lo consell criminal se forma de 8. doctores ibidem const.12. pag. 79. y ha durat aquest orde fins a las Corts del any 1585. en las quals se ordena que se eregis de nou vna tercera sala per decidir las causas ciuils dela tercera instantia, de sis doctores, los quals tambe decidisen las criminals ensem ab tres jutges de cort ibidem, const.15. pag. 81. y en quinas horas se ha de tenir lib.1. tit.26. const.4. pag. 84.
Consol de mar de Gerona encara que no haja purgada taula pot concorrer en altres officis, pus no tinga demanda lib.1. tit.46. const.34. pag. 133.
Constitutions, y altres leys de Cathalunya promulgadas en Latī foren vertidas en lengua vulgar Cathalana, y collocadas sots congruos titols, y rubricas const.1. dela noua comp. pag. 1.
Constitutions, e costumas fetas, e introduidas cõtra las libertats, e imunitats de las Esglesias, y personas ecclesiasticas, e locs, cosas, y homens lurs son cassas, e vanas lib. 1. tit. 3. const. 1. pag. 15.
Constitutions, o statuts generals se han de fer en Cathalunya ab approbatio, y consentimēt dels tres braços, o dela major part, y mes lana de aquells lib.1. tit.14. const.1. pag. 42.
Constitutions com se han de interpretar quant ocorre sobre dellas algun dubte lib. 1. tit. 15. const.2. & 3. pag. 43.
Constitutio comulgant ab las limitacions y ampliaciones esta posada lib.9. tit.14. pag. 478.
Contentio de iurisdicçio quant se enten esser fermada entre las corts ecclesiastica y secular lib. 3. tit. 4. const.2. pag. 211. los arbitres dela qual se han de nomenar en lo cap dela vegueria ibidem const.3. y las sententias publicar en presen tia de testimonis const. 4. y fer se la causa en casa del Canceller const.5. pag. 212.
Contentions entre ciuil y criminal com se han de declarar lib.3. tit.5. const.1. pag. 212.
Contumacia no se acusa al reo en cara que no comparega lib.3. tit.9. const.4. pag. 224.
Conuocatio de nosts en virtut del vfatge Princeps

namque en quins casos se pot fer lib. 10. tit. 1. vfat. 3. pag. 527.

Co'onatges y maridatges com se han de exigir lib. 10. tit. 3. const. 1. 2. & 3. pag. 533.

Corts generals ab quinas personas se han de celebrar lib. 1. tit. 13. const. 1. pag. 36. y com se poden mudar de vn loc en altre ibidem const. 2.

Corts generals se poden celebrar en contumacia dels Prelats, y altres cridats lib. 1. tit. 13. const. 3. pag. 36. y en ellas poden comparar los impedits per procuradors, y las vniversitats trame tre syndic ab sufficient poder const. 4. pag. 37. la condicio dels quals, y quins impediments son tinguts per legitims const. 7. pag. 39. y de dits impediments no se ha de exprimir lo ver gonyos, perillous, o danyos const. 8. pag. 40.

Corts generals nos poden celebrar sino per lo senyor Rey lib. 1. tit. 13. const. 9. pag. 40. en quina manera han de estar asientats los que assisten en aquellas axi per part del senyor Rey com dela terra const. 10. pag. 40.

Cort general conuocada per quants dies pot es ser prorogada lib. 1. tit. 13. const. 11. pag. 41.

Cort general no pot es ser conuocada en loc menor de dos cents focs lib. 1. tit. 13. const. 12. pag. 42.

Corredor abatut vide in verbo Abatur.

Costuma es vn dret instituit de vfos la qual per ley es rebuda lib. 1. tit. 14. vfat. 1. pag. 42.

Couinenca no la pot tenir lo senyor Rey ab algun subdit seu, ans ha de ser cominal en justitia a tots lib. 2. tit. 3. const. 3. pag. 176.

Cugus nos pot dir a ningun fots la pena imposada lib. 9. tit. 15. vfat. 22. pag. 485.

D.

Decisions se han de fer de las conclusions dela Audientia y consell Rey al, y estampa de des pesas del general lib. 1. tit. 33. const. 1. pag. 91.

Defensar pot quiscu son companyo, si es escomes lib. 8. tit. 3. vfat. 1. pag. 445.

Delmes, y drets dominicals han de pagar los reli giosos per las terras que compraran lib. 4. tit. 30. const. 1. pag. 383. y tambe los qui de nou se fan cauallers, ibidem const. 2. pag. 383.

Demandas se poden fer com se vulla, y en tota part del proces sols aparega clarament dela intentio del demandant lib. 3. tit. 9. const. 1. pag. 226. y deuen se presentar dins sis dies passat lo terme dela citatio ibidem const. 2. altramant la citatio es circundada, ibidem const. 3. y han de ser certas, ibidem const. 4. y en escrits const. 5. pag. 227.

Denunciations de processos se han de fer per lo relador dins tres dies apres que lo proces li sera aportat lib. 3. tit. 18. const. 1. pag. 241. & const. 5. pag. 242. y continuaren lo proces original de ma del mateix relador, y aprenen lo libre delas denunciations qui esta en poder del president

per lo scriua ibidem const. 2. pag. 242. y dit relador tambe las ha de cotinuar en altre libre que estiga en son poder ibidem const. 3. y tambe ha de estar continuadas en altre libre del prothonotari, o de son Loctinent que sie comunicat sens salari ibidem const. 4. y en casa de cada president ha de estar lo libre en la mateixa instantia hahont te la audientia publicament, y ha de borrar la causa que sera sinida ibidem const. 9. pag. 243.

Denunciatio de proces no es necessaria en las causas sumarias lib. 3. tit. 25. const. 2. pag. 255.

Denuncian se las causas fins en 400. liuras com a menors y de 400. liuras en amunt com a majors lib. 3. tit. 38. const. 7. pag. 243.

Depositaris de executions han de ser assignats en quiscun cap de vegueria, si ja no ni ha, y de lur salari lib. 7. tit. 13. const. 1. pag. 439.

Deposits de executions ahont se han de fer lib. 7. tit. 13. const. 2. pag. 445.

Depositions de delats de algun crim com se ha de rebre lib. 9. tit. 1. const. 6. & 7. pag. 458.

Depositions de testimonis en causas criminals com se han de rebre lib. 9. tit. 1. const. 7. pag. 458. & const. 10. pag. 459. & const. 14. pag. 460.

Deputats de Cathalunya se deuen opposar ala deffensa y ala obseruancia de las leys de la patria, y fer hi part formada lib. 1. tit. 16. const. 8. pag. 46. & const. 11. pag. 49. & const. 15. pag. 54.

Deputats de Cathalunya quina jurisdicchio tenen lib. 1. tit. 48. const. 1. & 3. pag. 134.

Deputats nos poden entrametre dela bondat y finor dels draps lib. 1. tit. 49. const. 5. & 7. pag. 137.

Deputats poden suspendre los salaris als doctores dela Audientia quant differexen reuocar los proceymts fets per lo capita general sobre la exactio de alguns veltigals lib. 4. tit. 24. const. 20. pag. 333.

Deputat no pot es ser, ni oidor lo qui ha allegat lo priuilegi clerical en negocis del General lib. 1. tit. 48. const. 2. pag. 134.

Desafiar pot lo vassall ha son senyor, y en quina manera lib. 4. tit. 27. vfat. 15. pag. 344.

Desafiu fer per algun Gasco vide in verbo Gasco.

Desafians los parents de alguna donzella ab pre tentio de voler se casar ab ella en quina pena incidexen lib. 5. tit. 1. const. 4. pag. 388.

Desafiant, o manasant algun possessor de alguna terra, o de paraula, o altramant ab senyals mort designants en quina pena incidenceix lib. 9. tit. 13. const. 1. pag. 476.

Descarregar se pode las mercaderias en qualseuol part de Rosello, pus se pague la leuda Rey al lib. 4. tit. 22. const. 5. pag. 319.

Descualcament com ha de ser esmenat lib. 9. tit. 15. vfat. 12. pag. 484.

Defeximents quins terminis han de tenir lib. 8. tit. 2. vfat. 2. pag. 445.

Defexi

Defeximents han de preceir entre cauallers, abans que algu dells puga damnificar al altre, y quants dies han de passar apres de ser fets lib. 8. tit. 2. const. 1. pag. 445.

Desheretar se poden los fills en los casos exprimits lib. 6. tit. 3. vfat. 1. pag. 393.

Despesas fetas per las guardas del castell lo temps que dura la postat a carrec de qui venen lib. 4. tit. 27. com. 5. pag. 351. & com. 9. pag. 352.

Despesas de plets paga quiscuna part segons que haura deduit, allegat y produit lib. 7. tit. 3. const. 3. encara que sie causa fiscal en la qual hi haja part instant ab lo fise const. 4. pag. 414. y la condemnatio se ha de fer en tots los altercats contra la part qui subcumbiray en causa de supplicatio de intermedis ibidem const. 6. pag. 414. la taxatio de las quals se ha de fer per la part, notari, y jutge, segons que esta disposat in d. const. 6. pag. 415. verificadas que sien primer en lo marge per lo scriua de manament const. 7. y la condemnatio, o absolutio en qualseuol sententia o prouisso ibidem const. 8. pag. 416.

Deutors de alguna vniversitat quant poden concorrer en los officis de aquella lib. 4. tit. 17. const. 1. pag. 313.

Dieta de diuersos officials vide in verbo salaris de dietas, y no sen pot pendre sino vna encara que facan diuersos negocis en vn die lib. 4. tit. 10. const. 2. & 3. pag. 296.

Disfinitio de leys, vs, costuma, y priuilegis vide lib. 1. tit. 14. vfat. 1. pag. 42.

Dilations per prouar articles estan designadas lib. 3. tit. 13. const. 2. pag. 132. y corren ipso facto sens miniteri de jutge, exceptat en alguns casos ibidem const. 7. pag. 233.

Disputar no poden los laycs dela fe Catholica lib. 1. tit. 1. const. 1. pag. 7.

Doctores dela Audientia y consell Rey al han de prestar sagrament y homenatge de seruar constitutions lib. 1. tit. 25. const. 1. & 3. pag. 75. & 76. y de tenir secrets los vots ibidem const. 4. y quants son estats en la puera eleccio y apres const. 1. 5. 12. & 15. Han tambe de subir examen ibidem const. 6. pag. 77. & 8. pag. 78. y per qui han de ser examinats const. 13. pag. 80. Quals poden es ser elegits, o no const. 11. & 14. pag. 79. & 80. Quin salari reben axi impedits apres de ser los donat adjunct lib. 1. tit. 32. const. 1. & 2. pag. 87. com al tramant lib. 4. tit. 7. const. 2. pag. 280. & const. 5. & 8. pag. 281. & 282.

Doctores dela Audientia nos poden ocupar en comissions de causas Apoitolicas, ni de Barons, ni es ser assessors en aquellas lib. 1. tit. 57. const. 20. pag. 160. ni pendre presents de lurs clientos lib. 4. tit. 7. const. 3. pag. 280.

Doctores dela Audientia y consell Rey al no poden es ser impedits de entreuenir en las causas sino per alguna justa causa de suspita contra ells allegada, y prouada lib. 3. tit. 3. const. 5. pag. 207.

Dol comet qui fara dany a qui haura saludat, o be

sat lo mateix die, o dins set dies apres de hauer menjat ab ell, o albergat lib. 2. tit. 10. vfat. 1. & 2. pag. 187.

Dol prouat de algu com se ha de castigar lib. 9. tit. 31. pag. 324.

Domestics del senyor Rey, y altres cortefans son defor del senyor Rey, y poden es ser desarmats crim fragant y quant son trobats en locs suspitosos lib. 3. tit. 2. const. 12. pag. 196.

Donas nos poden obligar en persona per ninguna causa lib. 4. tit. 16. const. 8. pag. 312.

Donatio fera en capitols matrimonials no pot es ser restituida al donador li. 5. tit. 2. const. 1. pa. 388.

Donacions non reuocables, y se poden fer de pare a fill, de auí a net lib. 8. tit. 9. vfat. 1. pag. 451.

Donacions en quina manera poden es ser fetas per lo Princep, Magnats, y cauallers lib. 3. tit. 9. vfat. 2. pag. 452.

Donacions fetas per algu no poden es ser reuocadas per los fills que apres naxeran, sino fins a la valor de la legitima quels competita lib. 8. tit. 9. const. 1. pag. 452.

Donacions quals han de ser insinuadas y quals no lib. 8. tit. 9. const. 1. pag. 452.

Donacions y altres alienations fetas per lo Rey Alfons segonen sajouentut son reuocadas per lo mateix lib. 8. tit. 10. const. 1. pag. 452.

Donacions per causa de mort nos poden rebre per substituents de notaris lib. 6. tit. 1. const. 2. pag. 392.

Draps estrangers quals y quant se poden vendre en Cathalunya lib. 4. tit. 19. const. 4. pag. 315. particularment estamenyas const. 5. exceptats sayas y draps que sien de for de cent sous en auant mercantiuol la cana d. const. 5. & tit. 22. const. 12. pag. 323.

Draps estrangers nos poden vendre en lo Regne de Napols y Sicilia lib. 4. tit. 22. const. 8. pag. 321. encara que sien de Francesos y Genouesos sino pagant 20. per centenar ibidem const. 10. pag. 323.

Dret de General es obligat pagar lo senyor Rey lib. 4. tit. 25. const. 1. pag. 335.

Dret de General nos paga dels diners ques portan a las naus per lurs nolts lib. 4. tit. 25. const. 2. pag. 335.

Dret de General se podia disminuir conforme la facultat concedida per lo senyor Rey y per la Cort lib. 4. tit. 25. const. 3. pag. 335.

Dret de General com se exigia en la Vall daran lib. 4. tit. 25. const. 4. pag. 436.

Drets que lo senyor te en son home son cotinuats lib. 4. tit. 27. com. 27. pag. 371.

Dubtes de las causas se han de donar a las parts ab parer de la sala lib. 3. tit. 22. const. 1. pag. 249. y en escrits, y continuar en lo proces ibidem const. 2. & 3.

E.

Ecclesiastics quant y com poden es ser capturats; y de

y detinguts per oficials Reys lib. i. tit. 4. cõst. 6. pag. 17.
Edictes generals en quins casos podẽ esser fets per lo senyor Rey lib. 10. tit. 1. cõst. 7. pag. 530.
Edifici fet en so de altre sementent no es del edificant sino de aquell de qui es la terra, si empero sera fet per ignorancia pensant edificar en so del seu pot se retenir aquell fins li sien pagadas las obras lib. 7. tit. 1. vfat. 1. pag. 395. y si es conductor de alguna casa en quin cas pert las obras que ha fetas, ibidem.
Elegit per algun loc de la Audientia, o consell Reyal ha de acceptar lo carrec a pena de priuatio de offici de aduocat lib. 1. tit. 25. cõst. 10. pa. 79.
Elongaments de deutes nos podẽ atorgar en prejudici de creditors lib. 1. tit. 21. cõst. 1. & 2. pag. 64. ni en prejudici de algu dels debitors quants son molts los obligats lib. 4. tit. 16. cõst. 5. pag. 310.
Elongaments s'õ sobreseimets nos podẽ cõsentir en executions de censals, e violaris lib. 1. tit. 21. cõst. 3. 4. & 5. pag. 64. ni sobre plet comensat, ibidem cõst. 6. pag. 66.
Elongament de deute se por prouar ab lo soljurement del creador lib. 4. tit. 1. cõst. 3. pag. 269.
Emancipat es lo fill, o net qui cõtracta matrimoni ab consentiment de son pare, o au respectiue, encara que copula carnal no sie subseguida lib. 8. tit. 8. cõst. 1. pag. 451.
Emparas nos poden atorgar per impedir la executio de las pensions dels censals y violaris lib. 1. tit. 21. cõst. 2. & 4. pag. 64. & 65.
Emparas nos poden fer a las scripturas dels notaris sino ab prouisiõ de jurge causa cognita lib. 4. tit. 2. cõst. 2. pag. 270.
Emparas verbals dins vn any son extinctas lib. 4. tit. 2. cõst. 1. pag. 270. y ab ferma de dret ibidem.
Emparas reals posadas per denegatio, o diffugi de ferma de dret quant se han de leuar lib. 4. tit. 27. vfat. 1. pag. 341.
Empara real se pot posar quant lo seu es alienat sens ferma y consentiment del senyor lib. 4. tit. 27. vfat. 4. pag. 342. y en las ballias ibidem vfat. 17. pag. 344. y la possessio presa, en los casos empero que per tal adquisicio es degut algun luyfme, y no altrament li. 4. tit. 23. cõst. 2. pag. 375.
Empara real rompuda per lo vassall com se punex lib. 4. tit. 27. vfat. 16. pag. 344.
Empara real posada per serueys fallits, o denegats pot esser retinguda fins que los serueys son fets, o cõmenats lib. 4. tit. 27. com. 29. pag. 365.
Empara real en quins casos pot esser retinguda lib. 4. tit. 27. pag. 373. ahont se posan nou casos.
Emparament, o sequestre posat per la Potestat ha de ser obseruat lib. 10. tit. 1. vfat. 2. pag. 526
Emparament en lo vfatge simili modo, signi-

fica gnatge, o protectio lib. 10. tit. 1. cõst. 4. pag. 529.
Empatxament fet a la executio dels censals, y violaris com se ha de reprimir lib. 7. tit. 10. cõst. 2. pag. 423.
Empenta com ha de ser esmenada lib. 9. tit. 15. vfat. 14. pag. 484.
Emphiteotas per las cosas emphiteoticarias han de subir juy dauant lo jurge que lo senyor aloua ri elegira, sols sen puga tornar lo mateix die en la casa, altrament han de ser alimentats a despesas del senyor lib. 3. tit. 2. vfat. 1. & cõst. 6. pag. 194.
Emphiteota injuriant son senyor, com se ha de proceir contra ell per los altres quant son dos, o mes hu apres altres lib. 4. tit. 27. com. 11. pag. 333.
Emprius de lenya, pasturas, e ayguas dels termes de algun castell, o loc fe vser com es acostumat lib. 4. tit. 3. vfat. 1. pag. 271.
Encalz de caualler cõ ha de ser esmenat lib. 9. tit. 15. vfat. 5. pag. 483.
Enueliment com se ha de esmenar li. 9. tit. 15. vfat. 19. pag. 485.
Escupiment en la cara com ha de ser esmenat lib. 9. tit. 15. vfat. 15. pag. 484.
Esglesias y locs religiosos son sots diffensio, y protectio Reyal lib. 1. tit. 3. cõst. 4. pag. 12. y constituidas en pau, y treua lib. 10. tit. 8. cõst. 1. in princ. pag. 546. & cõst. 2. in princ. pag. 549. & cõst. 3. in princ. pag. 552. & cõst. 4. §. 1. pag. 554. & cõst. 5. §. 1. & 2. pag. 561.
Esmentas de danys e iniurias fetas a diuersas condicions de personas son statuidas lib. 9. tit. 15. per rotum pag. 483. y dela manera que han de ser distribuïdas algunas dellas vfat. 23. pag. 486.
Estrangers no poden obtenir beneficcis, pensions, ni officis ecclesiasticos en Cathalunya lib. 1. tit. 5. cõst. 1. pagin. 13. ni las comandas de la Castellania de Emposta scituadas dins Cathalunya cõst. 2. pagin. 19. ni otras dignitats post pontificals cõst. 3. pagin. 17.
Estrangers no poden tenir offici de iurisdiccio en Cathalunya, ni en lo Regne de Mallorca, e illas adjacents lib. 1. tit. 58. cõst. 1. pagin. 161. ni poden esser jorges ordinaris, assessors, o consellers de algun official ibidem cõst. 2. & 3. ni secretaris, ni scriuans quant als actes iudicials cõst. 5. pagin. 162. & cõst. 7. pagin. 163. & cõstitu. 10. pag. 165. Ni castlans de fortaleras cõstitu. 8. pagin. 163. & cõstitu. 9. pagin. 164. ni Vicancellers, Prothonotari, lo cõment de aquell, encara que sien Aragonesos sino en cert cas cõst. 10. pag. 165. & cõst. 16. pag. 167. & cõst. 13. pag. 166. ni algutzirs cõst. 11. pag. 165. ni porters, verguers, o missatgers cõst. 14. & 15. pag. 167.

Euocar

Euocar se poden causas mercantiuols pretextu viduitatis vel paupertatis lib. 3. tit. 6. cõst. 3. pag. 215.
Euocar nos poden causas de impossitions lib. 3. tit. 6. pag. 217. ni de extractions de officis de vniuersitats, o administracions de aquells ibidem cõst. 16. pag. 220.
Euocar nos poden las causas en la Audientia ab qualitat si son menors de tresentes luras li. 3. tit. 6. cõst. 14. pa. 210. ni majors si lo proces es ja denustiat, que no sie profferida la sententia per lo jurge ordinari ibidem cõst. 17. pag. 221.
Euocar nos poden en primera instantia ningunas causas en la Audientia menors de 100. luras lib. 3. tit. 6. cõst. 11. pag. 218. exceptar en virtut de la clausula de renuntatio de proprii formajors de 50. luras ibidem cõst. 15. pag. 220. ni las de appellatio interposada de jorges inferiors menors de 10. luras cõst. 12. pag. 219.
Euocacions de causas com se han a demanar lib. 3. tit. 6. cõst. 13. pa. 220. y quinas clausulas se han de posar en las letras euocatorias cõst. 7. pag. 216.
Euocatio de causa no se ha de fer de nou per mutatio de president en causas de appellatio lib. 3. tit. 6. cõst. 10. pag. 218.
Euocatio de causa en la Reyal Audientia pretextu paupertatis vel per horroscentie se ha de fer preceint primeramet informatio dela pobresa o per horroscentia lib. 3. tit. 6. cõst. 1. pag. 213.
Exanes de ayguas represas, y reparos de camins, y motas de rieras ab quina forma han de ser fets per los poblats en Cathalunya lib. 4. tit. 4. cõst. 2. cum reliquis vsque ad 10. inclusiue pag. 273.
Examen se ha de fer quiscun any de medicinas per las personas designadas lib. 2. tit. 7. cõst. 1. pag. 183.
Examinar se tenẽ abans de exercit sos officis los aduocats lib. 2. tit. 6. cõst. 1. Metges y Chirurrians cõst. 2. pag. 179. Notaris cõst. 3. pag. 179. & cõst. 6. & 8. pag. 180. & 181. y Procuradors cõst. 9. pag. 181. & cõst. 10. pag. 182.
Excommunicats no poden esser actors en juy lib. 1. tit. 3. cõst. 4. §. 11. pag. 14. & tit. 9. cõst. 1. §. 3. pag. 30.
Excommunicats perseverant vn any en excommunicatio incidexen en diuersas penas pecuniarias lib. 1. tit. 9. cõst. 1. pag. 30. son infames, e inhabils per tenir officis, y fer contractes, y gñats de pau, y treua ibidem §. 1. Intestables, e incapaces de successio ibid. §. 2. No poden esser jorges, arbitres, testimonis, aduocats, notaris, verguers, ni saigs, ni requerir fidelitat de sos vassalls §. 4. ni pot esser absoit sino per lo Papa, o en lo article dela mort §. 5. ni pot vendre, ni comprar, ni conuersar, e cohabitar sino ab certas personas §. 6.
Excommunicats per contumacias perseverant mes

de vn any en excommunicatio son executats per oficials seculares en lo deute lib. 1. tit. 9. cõst. 7. pag. 34.
Excommunicats en virtut de las constitutions prouincials de Tarragona han de ter expellits per los oficials seculares, o potats en preso dins tres dies apres que seran requests per lo jurge ecclesiastic lib. 1. tit. 9. cõst. 8. pa. 34.
Executio de pensio de censals, e violaris nos pot impedir per algun gñtge, elongament. sol recrement, empara, ni altrament sens voluntat del creador lib. 1. tit. 21. cõst. 2. & 4. pag. 64. & 65.
Executio de pensio de censals y violaris se ha de fer en, y per la forma donada en las primeras 18. constitutions del lib. 7. tit. 10. pag. 420. fins en 432. y a quella no pot esser impedida per cessio de bens ibidem cõst. 3. pag. 424. ni per alguna excepcio sino que fos de paga, satisfacio, trãfãctio, sententia passada en colã iudicada, o pacto de no demanar perpetual feta de aquells se ab carta publica dins deu dies ibid. cõst. 4. pag. 425. encara que sie de faldes, forsa, pahor, nulitat, prescripcio, o compensatio cõst. 5. pag. 420. ni per enpara de algun creador del censalita, que no haja fet deposit en alguna tabla, o en poder de aquella persona que lo official executant ordenara, e intimant dit deposit cõst. 6. pag. 427. ni per oppositio dotal delas mullers que han format en lo censal cõst. 7. pag. 428. ni de altres creadors, o pretenents tenir interes en los bens del executor, sino en los casos declarats ibidem cõst. 8. y tambe no obstant alguna reseruaõ feta per lo Rey en Marti insertada ibidem cõst. 11. pag. 431. appellatio, o recors ibidem cõst. 14. pag. 432.
Executio de pensions de censals, y violaris, com se ha de fer contra la muller del obligat tenint y possent per sondot la heretat, y bens de son marit lib. 7. tit. 10. cõst. 9. pag. 429. o altre qual se vol tercer possedor ibidem cõst. 10.
Executio de pensions de censals y violaris creats per vniuersitats ab syndicat, o sens ell, com se ha de fer contra los singulars de aquella lib. 7. tit. 10. cõst. 12. pag. 431.
Executio de pensions de censals, y dels obligats ab scriptura de terç com se deu prouoir per lo jurge ordinari de Gerona lib. 7. tit. 10. cõst. 22. pag. 435.
Executio de las sententias Reys per quins oficials se poden fer, y per quins no lib. 7. tit. 9. cõst. 8. pag. 417. & cõst. 14. pag. 420.
Executio de sententias Reys dins quant temps se ha de decernir, etiam quant es impugnada la cautio, y feta alguna reserua ab la sententia lib. 7. tit. 9. cõst. 11. pag. 418.
Executio se pot fer de las sententias dels ordinaris fins en 100. luras, prestada cautio, no obstant se haja interposada de aquellas appellatio lib. 7. tit. 9. cõst. 12. & 13. pag. 419.

Execu

Executio se pot fer de todas las sentencias del Governador quant te la viceregia de la mateixa manera ques pot fer de las Reys lib. 7. tit. 9. const. 13. pag. 420.
Executio de sentencias arbitrals com se ha de prouehir lib. 2. tit. 13. const. 5. 6. & 8. pag. 189. & 190.
Executions se han de fer per officials bastoners de todas las prouisions de lurs jutges lib. 7. tit. 9. const. 2. pag. 416. y sino son opposadas algunas exceptions se ha de fer sens altra declaratio, ibidem const. 6. pag. 417.
Executio se pot fer de prouisio feta en causas executiuas, no obstant se haja suplicat de aquellas lib. 7. tit. 9. const. 9. pag. 417. si ja no sera opposada exceptio per algun tercer, del interes del qual aparegués clarament en proces ibidem const. 10.
Executio de deuliuas en auall se ha de fer ab lo sol senya, y missatge lib. 7. tit. 10. const. 21. pag. 435.
Executio, ni penyora ment nos pot fer per deute algu en animals de cauallers, ni en las armas de lur cors, ni en los paraments de lurs casas lib. 7. tit. 9. const. 1. pag. 416. & lib. 4. tit. 16. const. 9. pag. 313. ni tant poc en las bestias aregas, nijonas, e instrumens de laurar d. lib. 7. tit. 9. const. 3. & 4. pag. 416. ni en la eugua abra per laurar ibidem const. 5.
Executio com se ha de fer entre senyor e son vassall lib. 7. tit. 9. vfat. 1. pag. 416.
Executorials de Abadias, comandas de sant Joan, ni de altres beneficis nos poden concedir sino son prouehits en fauor de Cathalans lib. 1. tit. 5. const. 4. pag. 21.
Exceptions impedints lo ingres de la causa se han de proposar dins vuyt dies apres de ser donada la demada li. 3. tit. 11. const. 1. pag. 227. y en scrits ibidem const. 5. pag. 229.
Exceptions impedints lo ingres de la causa qui las ha de proseguir, e instar, y dins quant temps han de ser terminadas lib. 3. tit. 11. const. 1. 3. & 5. pag. 227. & 229.
Exceptio de nullitat ha de ser opposada dins deu dies de alguna sentencia diffiniua lib. 7. tit. 6. const. 1. pag. 407.
Exceptions quinas impedexen la executio de las pensions dels censals, y violaris, y quant se han de oposar y justificar lib. 7. tit. 10. const. 4. pag. 425.

F.

Fadiga de dret trobada en lo vassall com se ha de esmenar lib. 4. tit. 27. vfat. 18. pag. 344.
Falsificadors de moneda no poden esser compoats lib. 9. tit. 6. const. 1. pag. 464.
Falsificadors de fassa incidexen en pena de perdre lo puny lib. 9. tit. 7. const. 1. pag. 464.
Falsificadors de actes incidexen en pena de mort

natural lib. 9. tit. 7. const. 3. pag. 465.
Fals testimoni quina pena merex lib. 9. tit. 7. vfat. 1. & 2. pag. 464. & const. 3. pag. 465. encara que no sie sino en informatio de pobretat ibidem const. 4.
Familiars del sanct offici no poden tenir officis de jurisdiccio, ni scriuanias, ni de administratio de cuitats, vilas, y locs lib. 1. tit. 56. const. 15. & 16. pag. 156.
Familiars del sanct offici, y de la sancta Crusada son defor dels ordinans en delictes comesos, o deutes fets abas de la familiatura lib. 3. tit. 2. const. 21. pag. 206.
Fautors de heretges com han de ser punits lib. 1. tit. 9. const. 5. pag. 33.
Fautorias com se han de castigar, y proceir en dit crim lib. 9. tit. 11. const. 1. & 2. pag. 472. y las letras de aquellas que han de contenir, y dins quant temps se han de presentar, y executar per lo Regent la thesoreria ibidem constitut. 4. pag. 473.
Faysans en quin temps y de quina manera se poden pendre lib. 4. tit. 5. const. 2. pag. 277.
Fe catholica no admet disputa de laics lib. 1. tit. 1. const. 1. pag. 7.
Fellonia comesa per lo vassall en qual manera pot noure a son fill lib. 4. tit. 27. com. 4. pagin. 370.
Fellonia criminal dita a algu com ha de ser esmenada lib. 9. tit. 15. vfat. 16. pag. 485.
Fembra succeiat en algun feu com ha de fer los serueys de aquell lib. 4. tit. 27. com. 22. pag. 338. y prestar lo homenatge ibidem com. 36. pag. 365. e si pot esser vassalla solia ibidem.
Fembra vil de son cors publicament diffamada, deuesser treta del carrer hahont ne estigan de honestas, encara que estigan en lur casa propria lib. 9. tit. 8. const. 1. pag. 466. y del temps que poden aturar en algun hostal quant van cami, ibidem const. 2.
Fembras son esmenadas segons valor de lurs manits, o de lur pares, o germans lib. 9. tit. 15. vfat. 18. pag. 485.
Feriats en la Rteyal Audientia son los dies ordenats lib. 3. tit. 29. const. 1. 2. 3. & 4. pagin. 263. & 264.
Feridas de la cara y del cors com han de ser esmenadas lib. 9. tit. 15. vfat. 12. & 13. pag. 484.
Ferma de dret nos pot excusar per alguna prescriptio lib. 4. tit. 27. com. 1. pag. 350.
Fermanas de algun censal, o violari tenint cessio del que hauran pagat, encara que nois sie feta carta de indemnitat, poden vfat de las mateixas forsas que vfaria lo mateix creedor lib. 7. tit. 10. const. 13. pag. 432.
Fermanas com poden esser executadas, y de la actio tenen contra los principals lib. 8. tit. 7. vfat. 1. pag. 450.
Feu alienat seus ferma y consentiment del senyor pot esser realment emparat lib. 4. tit. 27. vfat. 4. pag.

pag. 342.

Feu que te dos senyors si es alienat a qual per tany lo commis lib. 4. tit. 27. const. 1. pagin. 345.
Feu venut pot esser retingut per lo senyor per lo mateix preulib. 4. tit. 27. const. 5. pag. 347.
Feu com se pot diuidre entre molts fills lib. 4. tit. 27. const. 9. pag. 349.
Feu no pot esser alienat en Esglesia, o persona ecclesiastica, y si es ha de ser venut en persona habil lib. 4. tit. 28. const. 2. pag. 375.
Feus peruenen als mes propinques ab intestat, axi com los altres bens lib. 4. tit. 28. const. 2. pag. 375. y si seran molts fills del vassall deffunct ab intestat, pot lo senyor gratificar del feu al qui li apparra lib. 6. tit. 4. vfat. 1. pag. 394.
Feudataris han de subir juy deuant lo senyor del feu per raho de aquell feu, y hahont ell volra. sols sen pugan tornar lo mateix die en lurs casas, altrament los han de donar a menjar y beure lib. 3. tit. 2. vfat. 1. & const. 6. pag. 194.
Feudataris poden disposar de lurs feus, axi entre vius com en vltimas voluntats lib. 4. tit. 28. const. 2. pag. 375.
Feudataris morints intestats por lo senyor gratificar de son feu aqui li apparra de sos fills lib. 6. tit. 4. vfat. 1. pag. 394. & lib. 4. tit. 28. const. 2. vers. a justants que al vassall pag. 376.
Feudataris si a tort sou defrets per lurs senyors poden recorre a la Potestat lib. 10. tit. 1. vfat. 1. pag. 526.
Fideicommissaris poden jurar ni litem contra lo hereu qui no haura fet inuentari lib. 6. tit. 7. const. 1. pag. 395.
Fills de Cathalans nats fora Cathalunya quant poden tenir officis en Cathalunya lib. 1. tit. 58. const. 12. pag. 166.
Fills constituits en potestat de lurs pares etiam que sien majors de 25. anys, nos poden obligar lib. 2. tit. 11. const. 2. pag. 187.
Fills de algun hom de algun senyor quant se poden dir que son homens de aquell mateix senyor lib. 4. tit. 27. const. 35. pag. 364.
Firmas de dret dauant de qui se han de fer lib. 3. tit. 1. vfat. 1. pag. 191. y en quins casos se han de fer ab penyoras tuncs ibidem const. 1. pag. 192.
Fogatges com han de ser exigits lib. 4. tit. 24. const. 17. pag. 331.
Fonts viuas son de la Potestat lib. 4. tit. 3. vfat. 1. pag. 271.
Francolins en quin temps y de quina manera se poden pendre lib. 4. tit. 5. const. 2. pagin. 277.
Furts, o cosas furtadas han de esser deposadas en vna caxa que estiga en la sala de la preso designadas ab inuentari lib. 9. tit. 9. const. 1. pag. 467. y restituidas al senyor dellas, per lo qual fan sufficient proua los testimonis domesticos, y familiars ibidem const. 2.

G.

Gabella de sal es prohibida en Cathalunya lib. 4. tit. 24. const. 1. pag. 326. & const. 8. pagin. 328. y tambe la de blat, y otras vitualas y mercaderias const. 6. pag. 327. & const. 9. pagin. 328.
Galeras quantas sen hauian de armar en Cathalunya y Valentia per guarda de aquella costa lib. 4. tit. 26. const. 5. pag. 341.
Garrigas son de la Potestat per empu de sos pobles lib. 4. tit. 3. vfat. 1. pag. 271.
Gascons qui defasiraran algu songitars de pau y treua, y per tals deuen esser publicats lib. 9. tit. 13. const. 2. pag. 477. y condenats en galera perpetua axi per dits defasius com per ser trobats ab arcabus, o ballesta.
Gascons quinas armas poden portar, y quinas no, y de la pena dels contafasents lib. 9. tit. 29. const. 1. pag. 494. encara que sien altres Francecos ibidem const. 2. pag. 495.
Gouernador de Cathalunya, o son Portant veus te la Audientia viceregia absent lo senyor Rey, o son lo tinent lib. 1. tit. 32. const. 1. pag. 88.
Gouernador de Cathalunya, o lo Portant veus ans q vfen de lur offici han de prestar jurament de feruar las constitutions de Cathalunya, vfos y costums lib. 1. tit. 37. const. 1. pag. 100. & const. 6. & 7. pag. 102.
Gouernador de Cathalunya, o lo Portant veus de aquell nos pot reseruar ningun negoci de aquella vegueria, o ballia de hont se partex, ans ha de xar a quell als ordinans lib. 1. tit. 37. const. 2. pag. 101. ni constituir lo tinent mentre sie present en Cathalunya ibidem const. 3. ni quant lo senyor Rey, o son lo tinent son presents en dit Principat ibidem const. 4.
Gouernador de Cathalunya no pot tenir Audientia en la ciutat, vila, o loc hont seran lo senyor Rey, o son lo tinent general lib. 1. tit. 24. const. 2. pag. 71.
Residu en materia de Gouernadors vide in verbo portant veus de Gouernador.
Guiatge concedit per lo Rey a tot genero de gent, encara que ab sola la paraula, deu esser guardat, y seruat lib. 1. tit. 18. vfat. 1. pag. 58.
Guiatge si sera allegat ha de ser declarat sobre dita exceptio dins trenta dies apres que sera proposada lib. 1. tit. 19. const. 5. pag. 59.
Guiatges nos poden concedir per impedir la executio de las pensions dels censals, y violaris lib. 1. tit. 21. const. 2. & 4. pag. 64. & 65.
Guiatges donats a algun bandejat si apres seran reuocats, ha de ser notificat la reuocatio ab veu de crida publica lib. 9. tit. 30. const. 1. pag. 524.
Guiatges, e penons Reys son en pau, y treua lib. 10. tit. 8. const. 3. 9. pag. 553.
Guiats son tots aquells qui seran cridats ab cartas del lo tinent general lib. 1. tit. 18. const. 6. pag. 59.

Hauc

Hauerias de las composicions, y de las penas que se aplicá a la Regia cort son del general lib. 9. tit. 27. const. 6. pag. 520.

Hauerias nos poden rebre sino dels delats qui seran composats, ni encara los jutges y scriuans qui reben cert salari lib. 9. tit. 27. constitu. 1. pag. 518. y quant se pot exigir per aquelles ibidem const. 2.

Heretges no poden ser admesos a ningus officis lib. 1. tit. 9. constitu. 2. pag. 33. ni poden esser recullits ni afavorits, ibidem const. 3. son de for del Bisbe diocesa ibidem const. 4. y del modo que han de ser perseguits, ibidem const. 6.

Homenatge per quin deute se pot fer lib. 4. tit. 16. const. 4. & const. 6. pag. 310.

Homenatge se pot demanar als sots castllans no obstant que lo castla lo haja prestat lib. 4. tit. 27. const. 11. pag. 349.

Homenatge per quins feus son tinguts los cauallers a ferlo lib. 4. tit. 27. consuetud. 12. pag. 349.

Homenatge com se ha de fer quant son dos hererers en vn feu lib. 4. tit. 27. consuet. 13. pag. 349.

Homenatge de fidelitat deu esser fet entre dos, o molts pars aloers lib. 4. tit. 27. consuet. 14. pag. 349.

Homenatge se ha de rebre del propietari, o del usufructuari lib. 4. tit. 27. com. 24. pagina. 359.

Homenatge no pot negar ningun vassall a son senyor lib. 4. tit. 27. com. 26. pag. 360.

Homenatge en quins casos, y quant ha de ser renouellat lib. 4. tit. 27. com. 28. pagina. 361.

Homenatge es de moltes maneres lib. 4. tit. 27. com. 30. pag. 361.

Homenatge de hoar estat introduit, y de las cosas que entreenen en aquell lib. 4. tit. 27. com. 33. pag. 362.

Homenatge sis pot prescriure, y en quantas maneres se acquirex lib. 4. tit. 27. com. 34. pag. 363.

Homenatge dins quant temps se deu prestar per lo successor en algun feu lib. 4. tit. 27. com. 41. pag. 369.

Hom franc no pot esser pres per deute lib. 4. tit. 16. constitut. 1. pagina. 310. sino sera per carta de comanda ibidem const. 2. 3. & 7. pagina. 312. o per priuilegi, y costama escrita d. const. 3.

Hom franc com se pot fer hom de altre lib. 4. tit. 27. com. 33. pag. 362.

Hom soliu de algu no pot esser soliu de altre sens voluntat de aquell lib. 4. tit. 27. vfat. 7. pagina. 343.

Hom soliu quant pot fer homenatge a altre senyor lib. 4. tit. 27. com. 31. pag. 362. y de la manera

com se ha de regir quant hi ha guerra entre los dos senyors ibidem com. 32.

Hom soliu ningu pot esser de dos senyors lib. 4. tit. 27. com. 43. pag. 371.

Home propri a que es obligat a son senyor lib. 4. tit. 29. vfat. 2. pag. 379.

Home propri si reb algun dany nol pot venjar, ni diffinit sens voluntat de son senyor lib. 4. tit. 29. vfat. 3. pagina. 379. ni ferle hom de altre sens licentia de son senyor ibidem const. 3. pag. 380. ni pot esser deffes per algu contra son senyor ibidem const. 4. pag. 380. ni retengut ibid. vfat. 4. pag. 379.

Home propri quant vol transferir sa habitatio que ha de fer lib. 4. tit. 28. constitut. 1. pagina. 380. & constitut. 5. pagina. 381. y si desempara lo mas pert los bens seents ibidem const. 2. pag. 380.

Homens de Baro en quinas cosas, y quant son tinguts al Príncep lib. 4. tit. 27. com. 38. pag. 366. & com. 39. pag. 367.

Homicidis com han de ser jutjats li. 9. tit. 5. vfat. 1. pag. 463.

Homicidas encara que tingan remissio quant temps han de estar fora lo loc hon han comes lo crim lib. 9. tit. 5. const. 1. pagina. 463. y no poden esser guiats durant aquell ibidem const. 2.

Hospital general de sancta creu de Barcelona reb quiscun any mil y dos centas liras sobre los emoluments del general lib. 1. tit. 3. const. 7. pag. 15.

Hospitalers ab totas lurs cosas son en pau y en treua lib. 10. tit. 8. const. 1. §. 4. pagina. 547. & const. 4. §. 3. pagina. 555. & const. 5. §. 5. pagina. 561.

Hostalers quant temps poden a collir en lurs hostals donas erradas lib. 9. tit. 8. constitut. 2. pagina. 466.

Hostallers aqui son prohibits donara menjar, y beure lib. 9. tit. 21. const. 6. pag. 501.

Hosts fallidas com se poden executar lib. 9. tit. 22. const. 4. pag. 508.

Hosts fallidas com se deuen esmenar, y per lo contrari lib. 4. tit. 27. vfat. 5. pag. 343.

I.

Immunitats concedidas a las Esglesias, y locs religiosos trobaran lib. 1. tit. 3. per tot, y particularment se prouex en la const. 6. que no sien treçadas, ni si faça força, ni de aquellas se pugã traure cosas comanadas.

Impediment vergonyos, o danyos no se ha de exprimir en la procura del comparat en las Corts lib. 1. tit. 13. const. 8. pag. 39.

Imposicions se poden exigir per las vniuersitats iuxta serie de lurs priuilegis, e lo iudici de las causas de aquellas pertany als admini

administradors lib. 4. tit. 24. const. 11. pagina. 329.

Impubers morints intestats quins successors tenen en lurs bens lib. 6. tit. 2. const. 1. & 2. pag. 392. & 393.

Incendiaris no poden esser composats lib. 9. tit. 27. const. 7. pag. 520.

Inhibitio feta en causas criminals dins quant temps expira lib. 9. tit. 1. constitu. 4. pagina. 458.

Injuria feta al senyor feudal, o emphiticari per hu dels vassalls, com se pot instar per los altres lib. 4. tit. 27. com. 10. 11. & 12. pagina. 353. & 354.

Inquissions en quins casos se poden fer contra defuncts, y dins quant temps lib. 9. tit. 1. const. 1. pag. 456.

Inquissions nos poden fer contra notaris per raho de algunas negligencias per ells comesas lib. 9. tit. 1. const. 2. pag. 456.

Inquisitio quant deu esser publicada lib. 9. tit. 1. constitu. 3. pagina. 458. y fortificada ibidem const. 5.

Inquissions com se poden fer per lo Portats veus de Governador en Rossello lib. 9. tit. 1. const. 8. pag. 459.

Instauratorias nos poden consentir en causas mercantiuols lib. 3. tit. 26. constitut. 3. pagina. 258.

Instructio de processos dins quant temps se ha de fer lib. 3. tit. 13. const. 5. & 8. pag. 233. & const. 14. pag. 234.

Interrogatoris dins quant temps se han de donar lib. 3. tit. 13. const. 2. pag. 232.

Interpretatio de constitutions y otras leys de la terra com se ha de fer lib. 1. tit. 15. const. 2. & 3. pag. 43.

Intimas nos poden fer a algu com a procurador de altre, que no haja dexada la procura en poder del notari lib. 2. tit. 5. constitu. 3. pagina. 179.

Intimas se han de fer en escrits, y fotescrits del nom del scriua lib. 3. tit. 17. const. 2. y ab exprefio dels noms de jutge, y de las parts, o de lurs procuradors const. 3. pag. 241.

Inuentari ha de fer lo hereu si vol guanyar la quarta trebellianica lib. 6. tit. 7. constitu. 1. pagina. 395. y per lo notari que volta ibidem const. 2. pag. 396.

Iocs prohibits estan designats lib. 9. tit. 16. const. 2. & 4. pag. 489.

Iocus se poden batejar liberament sens temor de hauer de perdre res de lurs bens lib. 1. tit. 1. constitu. 3. pag. 7. ni quels sie retrera lur conditio, apellant aquells renegats, o tresallits lib. 9. tit. 15. vfat. 22. pagina. 483. & constitut. 1. pagina. 486.

Iudicar se te primerament segons los vfatges lib. 1. tit. 13. vfat. 2. pag. 36.

Iudicar no poden los juristas que no tingan los li-

bres dels vfatges, y constitucions lib. 2. tit. 4. const. 1. pag. 177. y que sien estats primerament examinats, y hajan prestat jurament lib. 2. tit. 6. const. 1. pag. 169.

Iudicaturas no poden esser perpetuas, ne prouehidas en loc hahont no ni ha acostumat de hauer lib. 1. tit. 44. const. 1. pagina. 118. ni en personas menors de 25. anys ibidem constitu. 3. o que sien graduadas de doctor, o batchiller en dret civil, o canonic ibidem const. 4. y lo grau sie de vniuersitat en la qual se llijan de ordinari los drets drets ibidem const. 5. pag. 119.

Iudicaturas del patrimoni Reyal nos poden regir per substituents lib. 1. tit. 59. constitu. 3. pagina. 168.

Iudici de la taula quins terminis te per ofensas, defensas, y decisio de las causas lib. 1. tit. 46. const. 19. pag. 128. y quinas scedulas admet ibid. const. 25. pag. 131.

Iuraments illicits, y detestables com han de ser punits lib. 1. tit. 12. const. 3. pag. 462.

Iurament que se ha de prestar per los officials Re yals lib. 1. tit. 3. const. 3. §. 3. pag. 13.

Iurament dels veguers que ha de contenir lib. 1. tit. 43. pag. 115. y de la crida se ha de fer lo die abans const. 11. pag. 117.

Iurament in litem se ha de defferir al fideicomissari contra lo hereu que no ha fet inuentari lib. 6. tit. 7. const. 2. pag. 396.

Iurament in litem han de prestar tots homens a lurs senyors, mas los senyors noy son obligats lib. 4. tit. 1. vfat. 3. pag. 267.

Iurament de calumnia se ha de prestar en totas causas axi per lo actor com per lo reo lib. 3. tit. 10. vfat. 1. & const. 1. pag. 227.

Iurament aqui se ha de defferir per lo jutge lib. 3. tit. 14. vfat. 1. pag. 236.

Iurament de fidelitat aqui se ha de prestar lib. 4. tit. 1. vfat. 1. pag. 267.

Iurament com se ha de fer lib. 4. tit. 1. vfat. 2. pag. 267.

Iurament de caualler vell fins a quanta quantitat ha de ser cregut lib. 4. tit. 1. vfat. 4. pagina. 268. y lo dels burgesos axi com dels cauallers vfat. 5.

Iurament com se ha de prestar de major, a menor entre los quals no ha senyoria lib. 4. tit. 1. vfat. 9. pag. 268.

Iurament que ha de prestar lo reptat de treuas treçadas lib. 4. tit. 1. const. 1. pag. 268.

Iurament ha de prestar lo senyor Rey abans que li sie prestada la fidelitat lib. 4. tit. 1. const. 2. pag. 269.

Iurats de las vniuersitats vide in verbo *Conseillers*.

Iurisdicchio de Deputats es confirmada lib. 1. tit. 48. per totum pag. 134.

Iuristas no poden vfar de iudicatura, ni de aduocatio, que no tingan en son poder lo libre dels vfatges, constitucions, y altres drets de la

terra lib. 2. tit. 4. constit. 1. pagin. 177. y fins que sien examinats y hajan prestat jurament lib. 2. tit. 6. constit. 1. pagin. 179. y tingan los testuals de leys y canones, y oit per temps de cinc anys en studi general ibidem constit. 4. pagin. 180.

Juristas quant poden aduocar, o judicar en las ciutats, y vilas de Perpinya, Cervera, Puigcerda, y Vilafrancade Panaders lib. 2. tit. 6. constit. 5. pag. 180.

Juristas qui no son doctorats, o licenciatos en studis generals, no poden aduocar en la Royal Audientia que primer no hajan tinguda vna publica, y firmar de son nom totes las cedulas, y suplicacions lib. 2. tit. 6. constit. 7. pagin. 181.

Iustitia dels mal factors y lo poder de perdonar residex en la Potestat lib. 19. tit. 1. vfat. 6. pagin. 528.

Jutge de cort impedit de malaltia si li es donat adjunct quin salari reb lib. 1. tit. 30. constit. 3. pag. 83.

Jutges en Rossello y Cerdanya no poden donar sententia que lo proces no sic regulat lib. 4. tit. 13. constit. 11. pag. 303.

Jutges qui ab dol haurá fera alguna sententia, o declaratio en que son tinguts lib. 9. tit. 31. constit. 1. pag. 524.

Jutge qui tant solament sera bachiller com ha de declarar las causas criminales lib. 1. tit. 44. constit. 5. pag. 119.

Jutges del veguer axi lo prior com los cõsellers, y semmaners quants anys de practica han de tenir per ser elegits lib. 1. tit. 44. constit. 6. pagin. 119.

Jutges y consellers de algun official han esser Cathalans lib. 1. tit. 58. constit. 2. pag. 161.

Jutges delegats poden elegir los scriuans que volran en las causas quels seran comesas lib. 1. tit. 45. constit. 1. pag. 119.

Jutges de taula han suspendre dels officis los officials que seran querelats lib. 1. tit. 46. constit. 1. & 2. pag. 120. y posar altre official en loc del suspes ibidem constit. 4. in fine.

Jutge de taula qui pot esser elegit lib. 1. tit. 46. constit. 7. pag. 122.

Jutges de taula poden elegir notari lib. 1. tit. 46. constit. 7. pag. 122. & 9. & 11. pag. 126. per la qual electio no poden rebre ninguna cosa ibidem constit. 26. pag. 131.

Jutges de taula poden nomenar altre jutge en loc de algu dells impedit lib. 1. tit. 46. constit. 7. pag. 122.

Jutges de taula de quinas cosas han de inquirir lib. 1. tit. 46. constit. 7. pag. 122. y dins quant temps han hauer declaradas las causas constit. 10. pag. 126.

Jutges de taula no poden esser impeditos en lo exercici de lurs officis lib. 1. tit. 46. constit. 7. pag. 122. & constit. 19. pag. 128.

Jutges de taula quin salari tenen y quil ha de pagar lib. 1. tit. 46. constit. 17. pag. 117. & constit. 19. pag. 128. y los de Camprodon quat lo poden rebre constit. 32. pag. 133.

Jutge de taula no pot esser algunas de las fermansas de aquell official qui ha de purgar taula lib. 1. tit. 46. constit. 32. pag. 130.

Jutges de taula de Camprodon quant poden esser de altra vegueria lib. 1. tit. 46. constit. 27. pag. 131. y lo que han de fer constit. 29. pag. 132.

Jutges de taula poden moderar lo numero dels saigs, y punir aquells lib. 1. tit. 55. constit. 5. pagin. 132.

Jutges de appellacions de las taulas son dos, ço es huen Barcelona, altre en Leyda lib. 1. tit. 46. constit. 4. in fine pag. 120.

Jutges de appellacions quals son obligats a tenir taula, y quals no lib. 1. tit. 46. constit. 23. y han de ser no menats en las cridas quant se publican las taulas ibidem constit. 24.

Jutge de appels de Gerona, no pot esser aduocat fiscal en dita ciutat lib. 1. tit. 36. constit. 2. pagin. 172.

Juy donat en Cort de tots ha de ser rebut sots graves penas lib. 1. tit. 13. vfat. 1. pag. 35.

Juys de la Cor, e los vfatges son estats fets per moderar la rigor de la ley lib. 1. tit. 13. vfat. 2. pagin. 36.

Juy verbal te lo senyor Rey, o son loctinent quiscun die endres lib. 1. tit. 32. constit. 1. & 6. pag. 89. & 90. y lo Cancellor almenys vn die cada semana ibidem constit. 3. pag. 90. y lo Regent la Cancellaria quiscun die lib. 1. tit. 34. constit. 6. pag. 93. de causas empero que no exceden summa de 20. luras ibidem constit. 5. pag. 90.

Juy entre pare y fill com se ha de fer lib. 3. tit. 1. vfat. 4. pag. 192.

Juy en causas menors de 50. sous com se ha de fer lib. 3. tit. 1. constit. 2. pag. 192.

Juy fins en qui na hora se ha de tenir, y sperar los litigants lib. 3. tit. 1. vfat. 3. pag. 192.

L.

Ladres vltra de ser açotats, y bandejats, han de ser marchats en las palas lib. 9. tit. 9. constit. 3. pag. 467.

Ladres han esser denunciats per lo aduocat y procurador fiscals als Deputats, pera que se pogan senyalar premis per la captura, o mort de aquells lib. 9. tit. 9. constit. 3. pagin. 468.

Ladres no poden esser composats lib. 9. tit. 27. constit. 7. pag. 520.

Laics no poden disputar de la fe catholica lib. 1. tit. 1. constit. 1. pag. 7.

Laudamentum curie nos pot fer a home pres lib. 10. tit. 1. constit. 9. pag. 530.

Legit

Legittima en Barcelona es la quarta part dels bens lib. 6. tit. 5. consuet. 1. pag. 394. y per tota Cathalunya ibidem constit. 2. pag. 394. y es en optio del hereu pagar la del mateix cors de la heretat, o ab diners, y los nets son obligats de pendre en compte lo que lurs pares, o mares predefuncts hauran ja rebut ibidem.

Lenyam apte per vexells quant pot esser tret de Cathalunya lib. 4. tit. 24. constit. 16. pagin. 331. y altra fusta constit. 21. pagin. 334.

Letras de iustitia nos poden despatxar, ni firmar per lo senyor Rey, ni son loctinent lib. 1. tit. 34. constit. 1. pagin. 91. ans han de ser fermadas de ma de Cancellor, o Vicerancellor, o del Regent de la Cancellaria ibidem constit. 2.

Letras Reys en fauor de algu concedidas, no poden esser reuocadas sens conexensa de causa lib. 1. tit. 23. constit. 1. pag. 69.

Letras citatorias han esser sotescritas de ma del scriua de la causa lib. 3. tit. 8. constit. 5. pag. 225. y ab quinas clausulas ha esser despatxadas ibidem constit. 4. & 7.

Letras requisitorias ques despedexen de vna cort, a altra per qui ha esser sotescritas, y quin salari se pot exigir de aquellas, axi per lo notari qui las despedex, com per lo nunci qui las presenta lib. 7. tit. 11. constit. 1. pagin. 436. y nos poden despedir sino per deutes de uallants de contractes, en las quals sie la clausula de renuntiatio de propri for, y submissio de qualseuol altre ibidem constit. 3. pag. 437. y en dit cas han de ser obtemperadas, y no altrament ibidem constit. 2.

Letras fetas contra constitutions no deuen esser obeidas lib. 1. tit. 16. constit. 7. pagin. 46.

Leudas, o peatges no poden esser exigidas de Prelats, clergues, o religiosos lib. 1. tit. 3. constit. 4. & 8. pagin. 14. ni de Barons y cauallers lib. 4. tit. 24. constit. 2. pagin. 326. ni de altres que tingan priuilegi, o possessio antiga constit. 4. encara que sie en la ciutat de Leyda constit. 5. pag. 327.

Leudas, peatges, mesurages, e pesos nos poden de nou imposar lib. 4. tit. 24. constit. 2. pag. 326. & constit. 10. pag. 328.

Leudas en la statio de Gerona com se han de pagar lib. 4. tit. 24. constit. 16. pag. 331.

Lexas pias, y residuum de testaments son remesas per lo senyor Rey lib. 10. tit. 5. constit. 1. pagin. 537.

Ley especial dret libr. 1. tit. 14. vfat. 1. pagin. 42.

Liquidacions de sententias dins quant temps se han de fer lib. 7. tit. 4. constit. 1. & 2. pagin. 401.

Listas nos poden concedir sino per la Royal Cancellaria lib. 1. tit. 20. constit. 1. y en la sola extradio de Deputats constit. 2. pagin. 63.

Litigiosas cosas nos poden alienar lib. 8. tit. 6. vfat. 1. pagin. 449. encara que fos en fauor del senyor Rey ibidem constit. 1. pagin. 450. y si son alienadas se poden executar per lo mateix jutge qui haura donada la sententia, encara que lo acquirint tinga alguna exemptio, o priuilegi ibidem constit. 2.

Locs vagants en la Audientia, y consell Royal dins quant temps se han de proueur lib. 1. tit. 25. constit. 2. pag. 76.

Luismes com se diuidexen quant en vn seu son dos, o mes senyors, si lo mija, o lo terç ven son dret lib. 4. tit. 27. consuet. 4. pagin. 347.

Luisme com se pot demanar de vassall qui haura donat lo seu a sos germans per legitima lib. 4. tit. 27. consuet. 8. pag. 348.

Luisme com se ha de pagar de las cosas feudals, y per quinas personas, y com ha de ser diuidit entre molts senyors lib. 4. tit. 28. constit. 2. pagin. 375.

Luisme duplicat es obligat pagar lo qui sens ferma de senyor pendra la possessio de alguna cosa feudal, o emphyteotica que haura comprada lib. 4. tit. 28. constit. 3. pagin. 377.

Luisme ha de ser pagat de la entrada ques rebra, y dels censos que se imposaran en alguns stabliments ques fan de las causas emphyteoticas, en las parts hahont es licit als emphyteotas stablir las cosas emphyteoticas lib. 4. tit. 28. constit. 5. pagin. 378.

M.

Malas fetas han esser redressadas per lo vassall a son senyor, y per lo contrari lib. 4. tit. 27. vfat. 13. pag. 343.

Maleficus han de ser primer esmenats que remesos lib. 9. tit. 15. constit. 2. pagin. 487. y de la pena dels officials qui fan lo contrari ibidem constit. 3. & 6.

Mallorca ab las Illas es vnida ab lo Principat de Cathalunya, y Regnes de Arago, y Valentia sens poder esser en ningun temps separada de dita corona lib. 8. tit. 11. constit. 1. & 2. pagin. 454.

Manleutas no duran mes de dos anys lib. 9. tit. 26. constit. 3. & 4. pagin. 517. y han de donar a coneguda de jutge lib. 9. tit. 29. constit. 3. pagin. 521.

Manleutas presas per officials auant per lur district dins quant dies han esser continuadas en

los registros de lurs corts apres que son tornats al cap de la vegueria, o ballia lib. 9. tit. 26. const. 1. pag. 516.

Manleuats ha de esser qualseuol qui sera inculpat de delict que prouat no merex pena corporal, y tambe quant la enquesta nos pot publicar per no ser ben fortificada lib. 9. tit. 1. const. 3. pag. 438.

Manleuats ab diuersas manleutas sobre de vna mateixa captura quin salari son obligats a pagar als scriuans per raho de ditas manleutas lib. 9. tit. 26. const. 2. pag. 516.

Manutencions no poden esser atorgadas en cosas profanas, sino sols en beneficis ecclesiasticos lib. 1. tit. 19. const. 2. pag. 61. y las causas ques menaran sobre lur reuocatio han esser expedidas dins vn mes seus proces, ni salari const. 1. pag. 60.

Manutencions han esser concedidas als prouehits per los ordinari en los beneficis vacants en lurs mesos sino constas de alguna referaa, y en los que vacaran en mesos Apostolicos, als qui tindran titols legitims, y hauran prela la possessio legitimament lib. 1. tit. 19. const. 3. y tambe als prouehits per dits ordinari en tot temps del any, empero que sie preferit lo presentat per lo patro ibidem const. 4. pag. 63.

Marças, vide in verbo causa de las Marcas.

Marca per fadiga de justitia quant se pot adjudicar, y entre quinas corts lib. 8. tit. 5. constitut. 1. 2. & 4. pagin. 447. & 443. & constitut. 5. pagin. 449. y ab vot de quants iuristas ibidem constit. 6.

Marca concedida en fauor de algu no compren serradors, moliners, pastors, treballadors, y moços de soldada lib. 8. tit. 5. constitut. 7. pagin. 449.

Marits son incapaces de succeir en los bens de las mullers que hauran mortas fora los casos de dret permetsos y exprimits lib. 6. tit. 6. vfat. 1. pag. 395.

Maradors de bestiers no poden esser composats lib. 9. tit. 27. const. 7. pag. 520.

Marimonis ab consentiment de quinas personas han de ser fets per las donzellas, y de la pena dels contrafets lib. 5. tit. 1. const. 2. & 3. pagin. 336.

Marimonis amagats son prohibits, y de la pena dels qui sen menan donzellas per grat, o per forca lib. 5. tit. 1. constitut. 3. & 4. pagin. 386.

Medicinas han de ser regonegudas quiscu any lib. 2. tit. 7. const. 1. pag. 183.

Memoriais dels processos ciuils ha de fer los notaris de las causas lib. 3. tit. 20. const. 1. pag. 247. y tambe dels criminals const. 2. y la mateixa obligatio tenen los scriuans de manament const. 3. y sos substituents const. 4.

Mendicants validos com han de ser expellits, y ca-

stigats lib. 9. tit. 18. const. 2. pag. 493.

Menestrals dins quant temps poden demanar lurs deutes lib. 7. tit. 2. const. 4. pag. 398.

Menors de 25. anys no poden esser jutges sino son graduats en dret lib. 1. tit. 44. constitut. 3. pagin. 118.

Menors de 25. anys que tingan pare, y no sien cassets encara que altrament sien emancipats, nos poden obligar en contractes, ni scripturas priuadas lib. 2. tit. 11. const. 1. pag. 187. ni encara que sien majors, si estan en potestat de pare, etiam que fagan las obligacions fora Cathalunya ibidem const. 2.

Menestrals, e pagefos son en pau y en treua lib. 10. tit. 8. const. 4. §. 19. pag. 557.

Menyspreu fer per vassall a son senyor com ha de ser cimenat lib. 9. tit. 15. vfat. 25. pagin. 436.

Mercader abatut vide supra in verbo Abatut.

Mercaderias se han de vendre per lo mateix preu que son compradas en Cathalunya a quin volra per prouissio de sacasa dins tres dies lib. 4. tit. 22. const. 14. pag. 325.

Mestre Racional ha de oir los comtes dels oficials Reyals triennals dins quatre anys apres que hauran lexats lurs officis lib. 1. tit. 38. const. 1. pag. 105.

Mestre Racional ha de pendre en compte als oficials ordinari lo que despendran en portar a Barcelona los condemnats a galera lib. 9. tit. 29. const. 7. pag. 522.

Mestre Racional quin orde ha de tenir en la excoctio dels coronatges, y maridatges lib. 10. tit. 3. const. 3. pag. 533.

Mestre scuola del studi de Leyda ha de ser creat ab potestat ordinaria ecclesiastica, y secular lib. 2. tit. 8. const. 2. pag. 184.

Mesuras per tota Cathalunya han esser conformes a la de Barcelona lib. 4. tit. 23. constitut. 1. pagin. 325.

Metges han esser examinats lib. 2. tit. 6. constitut. 2. pag. 179.

Midas per tota Cathalunya han esser conformes a las de Barcelona lib. 4. tit. 23. const. 1. pag. 325.

Militars no poden esser obligats en personas per deutes ciuils lib. 4. tit. 16. const. 9. pag. 313.

Mistatges han esser Cathalans lib. 1. tit. 58. const. 14. pag. 167.

Moliners no poden esser marchats lib. 8. tit. 5. const. 7. pag. 449.

Monastirs nos poden alienar lib. 1. tit. 3. vfat. 2. pag. 12.

Moneda axi de or com de argent no pot esser falsada lib. 10. tit. 1. vfat. 2. pag. 526.

Moneda de tern es confirmada lib. 10. tit. 2. const. 2. pagin. 531. y totas las otras axi en diners com de argent ibidem constit. 3. pagin. 532.

Moneda

Moneda de scuts y blancas es prohibida lib. 10. tit. 2. const. 4. pag. 532.

Monedas son en diferentes especies en Cathalunya, del valor de las quals se tracta lib. 10. tit. 2. vfat. 1. & const. 2. pag. 531.

Moneders no poden esser composats lib. 9. tit. 6. const. 1. pag. 464.

Monedatge nos pot exigir en terras de Barons axi ecclesiasticos com seculars, ni de homens lurs lib. 10. tit. 5. const. 1. pag. 536.

Monjos son constituits en pau y treua lib. 10. tit. 8. const. 1. §. 3. pag. 547. & const. 4. §. 3. pag. 555. & const. 5. §. 4. pag. 561.

Moros se poden batejar liberament sens perdre res de sos bens lib. 1. tit. 1. const. 3. pag. 7.

Moros no poden esser expellits de Cathalunya lib. 1. tit. 10. const. 1. pag. 34.

Mossos de soldada no poden esser marcats lib. 8. tit. 5. const. 7. pag. 449.

Muls, o mulas per quant preu se poden vendre, o comprar lib. 4. tit. 19. const. 3. pag. 315.

N.

Naus venints, o partints de Barcelona son en pau y en treua, y lors defensio del Princep, de cap de Creus fins al port de Salou lib. 4. tit. 22. vfat. 1. pag. 318.

Naus de Castella no poden carregar en Cathalunya, sino si en quant las de Cathalunya poden carregar en Castella lib. 4. tit. 22. const. 12. pag. 323.

Naus estrangeras com han de ser tractadas en Cathalunya lib. 4. tit. 26. constitut. 1. pagin. 340.

Naus de 400. botas quants homens y armament han de portar lib. 4. tit. 26. constitut. 2. pagin. 340. y las de 400. fins en 700. botas, ibidem const. 3.

Naus de 700. botas en amont que aportara dos canons de bronso encuberta pot exigir hu percent per dret de artilleria lib. 4. tit. 26. const. 4. pag. 340.

Nets non obligats pendre en compte de lur legitima lo que lurs pares, o mares predeffuncts hauran ja rebut lib. 6. tit. 5. constitut. 1. pagin. 394.

Notaris se han de aturar copia del acte de la presentatio de las letras citatorias lib. 3. tit. 8. constitut. 3. pagin. 224. y fotescriures en lo peu de aquellas, y de las copias ibidem constit. 5. pagin. 225.

Notaris de la Audientia han de scriure en la sala, y quinas horas han de residir en ella lib. 3. tit. 31. const. 2. pag. 266.

Notaris son obligats presentar qualseuol scripturas que sien requests, si ja no son en preju-

dici del general, y posar en lo fi de la protestatio tot lo que lo requerit respondra dins dos dies, si aquells se volra reseruar, dins los quals no pot donar copia de la requesta lib. 4. tit. 13. const. 1. pag. 300.

Notaris han de tenir 24. anys complits, y ser sufficientes en ciencia, y costums lib. 4. tit. 13. const. 2. pag. 300.

Notaris han de notar los actes, y testaments ad longum sens *et cetera*, dins dos mesos apres que hauran fermat tots los contrahents lib. 4. tit. 13. const. 4. pag. 301.

Notaris quant poden rebre actes per substituents, y de quina manera lib. 4. tit. 13. constit. 23. pag. 306.

Notaris rebent vendas de cosas emphyteoticas, o feudals a que son tinguts, y quant poden lurar las actes a las parts lib. 4. tit. 28. constitut. 4. 6. & 7. pagin. 378. & 379.

Notaris no poden testificar actes en fauor de estrangers impetrants beneficis en Cathalunya lib. 1. tit. 5. const. 9. pag. 25.

Notaris poden esser forçats monstrar los actes, e notas lib. 2. tit. 1. const. 1. pag. 174.

Notaris no poden fer intimas a ningu com a procurador de altre que no tinga en son poder la procura lib. 2. tit. 5. constitut. 3. pagin. 179.

Notaris han esser examinats lib. 2. tit. 6. constitut. 6. pagin. 179. y per qui constit. 6. pagin. 180. & constit. 11. pagin. 182. encara que no sien sino substituents de scriuans de manament const. 8. pag. 181.

Notaris han de portar lo proces al relador dins tres dies apres que seran passats los terminis instructoris lib. 3. tit. 18. constit. 1. pagin. 241.

Notaris han de continuar las denunciations dels processos en lo libre que te lo President lib. 3. tit. 18. const. 2. pag. 242.

Notaris del criminal quina edat han de tenir, y del examen se ha de fer de lur linatge, vida, y costums lib. 2. tit. 6. const. 10. pag. 182. y qualshan de ser repellits.

Notarias, e scriuanias poden esser regidas per substituents lib. 8. tit. 1. constitut. 7. pagin. 442.

O.

Obiectes, e corroboracions de testimonis dins quant temps se han de proposar, e prouar lib. 3. tit. 13. const. 4. pag. 232. & const. 4. 10. & 13. pag. 234.

Obras de castell per qui han de ser fetas, y quant lib. 4. tit. 27. constitut. 10. pagin. 344. &

Q q 3 lib.

lib.8.tit.4.conf.3.pag.446.
Obras prohibidas en terme de algun castell quinas son lib.8.tit.4.vfat.1.pag.445.
Obras de las fortalezas de Perpinya y Rosas son remesas lib.8.tit.4.conf.4.pag.446.
Obras fetas en alguna casa logada qui las ha de pagar lib.7.tit.1.vfat.1.pag.396.
Oferuar las constitutions y otras leys de la patria son obligats lo senyor Rey, y son Primogenit y lurs officials lib.1.tit.17.conf.2.pag.44.& conf.5.pag.45.& conf.9.pag.47. no obstant qualseuol vlos, e styls de cort constit.6.pag.46.& conf.10.pag.49.& conf.13.pag.54.& conf.17.pag.55. ab nullitat de actes en contrari fets constit.9.pag.47. Per la qual obseruansa se poden opposar los Deputats de Cathalunya y fer instantia, y crear syndic ab salari constit.8.&9.pag.47.& conf.11.pag.49.& conf.15.pag.54. y dels jutges que ha esser assignats per dita obseruansa constit.1.pag.44.& conf.6.pag.45. E los officials reys ne han prestar sacrament y homenatge, y oir sententia de excommunicatio constit.9.pag.47. y de la forma se ha de tenir per reuocar lo contrafet a constitutions y priuilegis constit.11.pag.49.& conf.12.pag.53. y per raho de dita obseruansa quant se pretencontrafacio se poden presentar supplicacions al lo dñent general, y als altres officials que hauran contra fet constit.16.pag.55.
Occupatio de temporalitats se ha de fer sens salari lib.3.tit.4.conf.1.pag.210.
Officials no poden albergar en masos de Esglesias lib.1.tit.3.conf.1.pag.12.
Officials Reys han de jurar en lo introit de lurs officis en poder del Bisbe Diocesà lib.1.tit.3.conf.4. §.3.pag.13. y oir sententia de excommunicatio, y prestar homenatge sobre la obseruansa de las constit. y otras leys de Cathalunya, y priuilegis generals y particulars lib.1.tit.16.conf.9.pag.47. e los contrafets incidexen en las penas contengudas en la constit.11.pag.49. ençaraque se lo lo dñent general pus no se descendent per recta linea masculina de la casa Reyala constit.14.pag.54. y particularment las constit. de pau y treua, sots pena de priuatio de lurs officis y de ser tinguts ipso iure per personas priuadas lib.10.tit.8.conf.3.pag.528.
Officials durant la taula han esser suspesos del officio lib.1.tit.46.conf.1.&2.pag.120. y quals son obligats assegurar taula, y a coneguda de qui ha esser la iegurta lib.3.pa.120.&13.pa.126. y de la pena incorren si exercexen abans de assegurar constit.8.pag.125.
Oficial condemnat per los jutges de taula nos pot appellar mes de vna vegada tant solament lib.1.tit.46.conf.4.pag.121. y de quina quantitat constit.7.in fine pag.122.
Oficial fins haja purgada taula no pot tenir al-

tre officio lib.1.tit.46.conf.5.pag.121.& tit.56.conf.6.pag.154.& conf.13.pag.156.
Officials de quinas cosas han de purgar taula lib.1.tit.46.conf.16.pag.127.
Officials estrets a tenir taula quant temps han a fer residentia apres definits lurs officis lib.1.tit.46.conf.18.pag.128.
Officials poden esser punts per lo senyor Rey durant lurs officis sens sperar lo temps de la taula lib.1.tit.47.conf.1.pag.133.
Oficial no pot esser algun vsurer li.1.tit.56.conf.5.pag.154. ni lo scriua de la cort constit.11.pag.155. ni los familiars del sant officio constit.15.&16.pag.156. ni algu qui se estat de bando constit.4.pag.154. ni aquell qui es estat condemnat per raho de son officio ibidem constit.3.& tit.46.conf.4.pag.121.
Officials Reys no poden entrar en terme de Barons regularment lib.1.tit.57.conf.1.pag.157. ni pendre seruey sino de cosas de menjar y de aqueix poca cosa ibidem constit.2. ni vnirse ab altre official, ni agabellar, ni ser de casa, o familia de algun noble, ni tenir renda de algu ibidem constit.3. ni adquirir censal durant son officio, ibidem constit.4. ni ser a capte constit.5.pag.158. ni a censar scriuania, o notaria constit.6. ni posar ban en homens y honors de Barons constit.7. ni comprar rendas en son districte constit.8. ni cosa mobile, o immobile constit.10.&11. ni tenir officio de Baro constit.9. ni servirse en vsus propis de cosas en son poder depositadas constit.12.pag.159. ni impetrar alguna assignatio sobre los emolumentos de son officio constit.14. ni ser procurador de algu per exigir deutes de lurs forsmesos constit.15. ni rebre alguna cosa per creatio de sotsballe, o capdegnaytas constit.16. ni aportar sen los originals processos de las corts dels ordinaris constit.19.pag.160. ni compellir algu acceptar remissions constit.18.pag.160.
Officials ordinaris no poden esser commissaris de las causas que poden conixer com ordinaris lib.1.tit.57.conf.17.pag.160.
Officials han esser naturals de Cathalunya lib.1.tit.58.conf.1.2.&3. y domiciliats en dit Principat pag.161. exceptat Cancellor, e Vicerancellor constit.4.pag.162.
Officials han de fer continua residentia en lurs officis lib.1.tit.59.conf.1. altramet perden lo salari ibidem constit.2.pag.163.
Officials nous no poden esser creats lib.1.tit.60.conf.1.pag.163. etiam ab nom de commissaris, ni altre qualseuol ibidem constit.2.pag.169. y fentse lo contrari sels pot contradir impune ibidem constit.3.pag.169.
Officials bastoners nos poden posar ahont no es acostumat lib.1.tit.60.conf.5.pag.130.
Oficial triennal en quin cas pot continuar son officio ltra del triennal lib.1.tit.62.conf.1.&2.

&2.pag.172.
Officials Reys en quins casos entran en districte dels Barons de Rossello lib.3.tit.2.conf.18.pag.202.
Officials recusants executar las cosas contengudas en las constitutions dels censals y violaris son tinguts fer esmenar tots los danys, e missions que haura fosinguts lo censalista lib.7.tit.10.conf.17.pag.433.
Officials son obligats executar las letras subsidiarias de jutges emphiteoticaris y de qualseuol ordinaris lib.7.tit.15.conf.2.pag.437.
Officials son tinguts a portar a Barcelona los condemnats a galera y liuraraquells al regent la thesoreria lib.9.tit.29.conf.7.pag.522.
Officials de la seca han de ser naturals de Cathalunya lib.1.tit.50.conf.3.pag.139. y habils y experts en la art de la moneda ibidem constit.1.pag.138. y son de for dels ordinaris ibidem constit.4.pag.139.
Oficio de confellers &c. se confirma en los locs a hont ni ha acostumat de hauer lib.1.tit.49.conf.1.pag.136.
Oficis de jurisdiccion nos poden adquirir per compra, o prestic, ni apart certa, ni per altra obligatio, o frau lib.1.tit.56.conf.1.&2.pag.153.& conf.13.pag.156. ni ab pregarias del mateix constit.10.pag.155. ab decret de nullitat constit.12.pag.155.
Oficis de jurisdiccion en vn mateix loc son incompatibles en vna mateixa persona lib.1.tit.63.conf.1.pag.172. specialment las dos aduocacions fiscals de Gerona, y la judicatura de appels perque han esser regits per tres doctores ibidem constit.2.pag.172.
Oficio de regent la ballia general es leuat lib.1.tit.60.conf.4.pag.170.
Oficis triennals nos poden atorgar a tots temps ne a violari lib.1.tit.61.conf.1.pag.171. ni per interposadas personas constit.2. ab decret de nullitat constit.3.
Oficis nos poden comanar a ningu dels habitants en los locs de la Cinca qui no pagan los drets del general lib.1.tit.56.conf.14.pag.156.
Oliueras son en pau y en treua lib.10.tit.8.conf.3. §.6.pag.553.
Oppositions dotals deuant quin jutge se han a discutir lib.3.tit.2.conf.11.pag.195.
Oppressos poden recorrer a la Potestat lib.10.tit.1.vfat.7.pag.528.
Orde se ha de seruar en la esmena dels danys vide lib.3.tit.24.vfat.1.2.3.&4.pag.251.
Orde judiciari de la Reyala Audientia se ha de seruar en las corts dels Portants veus de Governador, y otras Reys lib.3.tit.24.conf.2.pag.252. y en los confitons de la Deputatio Ballia

general, y altres ordinaris constit.3. y en las causas feudals, y emphiteoticas constit.4.pag.253. y quant se ha de prodeir v eabalment, o en scrits ibidem constit.7.
Orde del Hospital de Hierusalem y lurs homens es dotat de moltes exemptions y franquetas lib.10.tit.4.conf.7.pag.535.& tit.5.conf.2.pag.536.
Ordis com se poden traure de Sicilia lib.4.tit.24.conf.14.pag.330.
Originals processos han esser scrits per notaris examinats, y que tingan authoritat lib.4.tit.13.conf.22.pag.306.
Ort gastat com ha de ser esmenat lib.9.tit.15.vfat.27.pag.486.
Ous de stors, ni los aucells nos poden traure del niu abans de la festa de sancta Magdalena lib.9.tit.21.conf.4.pag.500.

P.

Pabordres de Tortosa en los serueys de las corts com han de contribuir lib.1.tit.4.conf.4.&5.pag.16.
Paers de las vniuersitats vide in verbo confellers.
Paers de Leyda com poden esser capturats lib.9.tit.23.conf.3.pag.509.
Pagesos, y altres homens de baxa condicio com han de ser esmenats lib.9.tit.15.vfat.10.pag.484.
Pallers son en pau y en treua lib.10.tit.8.conf.3. §.6.pag.553.
Papa Innocent quart confirma la constitutio feta en fauor del jueus, y Sarrañins quis batejarā lib.1.tit.1.pag.8.
Paraula, e bona se Reyala deu esser guardada a tot genero de gents lib.1.tit.18.vfat.1.pag.58.
Pares en quins casos son obligats per los fills lib.4.tit.18.vfat.1.&2.& conf.11.pag.314.
Parlament general conuocat en algun loc y a cert die per quants dies pot esser prorogat lib.1.tit.15.conf.11.pag.41.
Parlament general no pot esser conuocat en loc menor de dos cents foes lib.1.tit.13.conf.12.pag.42.
Pastells han esser regoneguts per los administradors de las vniuersitats, y separada la vna cullita del altra lib.1.tit.49.conf.6.pag.137.
Pastors no poden esser marcats lib.3.tit.5.conf.7.pag.449.
Pastors no poden donar a menjar ni beure a niagu que no se pastor y ha de tenir albara signat de ma de son amo lib.9.tit.21.conf.1.pag.499.& conf.5.pag.501. ni tant poc poden tenir bestiar lur propi ibidem.
Qq 4 conf.

const.3.pag.499.
Pasturas son de la Potestat per empriu de los pobles lib.4.tit.3.vfat.1.pag.271.
Pau y treua es atorgada a tots homens de Montgat entro a castell de Fels, e de coll de Finestrelles, entro al coll de Sagauarra, e del coll de Serola, e de Valluidera entro dins la mar dotze leugas, etiam que sien inimics lib.10.tit.3.vfat.1.pag.338. & constit.11. §.1. pag.565. y als Sarrahins tots temps que lo Princep ho manara ibidem vfat.2. pag.539. exceptats als traydors delurs senyors, robadors, ladres, y a lur recepradors constit.4. §.12. pag.556. & §.14. pag.557. & constit. §.15. & 17. pag.562. Heretges y excommunicats §.19. y aquells qui cautelosament dissimulan lo priuilegi de for fins ala sententia constit.25. pag.575.
Pau y treua son tinguts jurat y seruar tots los qui son de catorze anys en amunt lib.10. tit.8. constit. §.26. pagin.563. & constit.10. pagin.564.
Pau y treua fera ab los Sarrahins se ha de notificar ab veu de publicacrida lo die que exira, e axi matex si sera porrogada lib.10. tit.8. constit.17. pag.572.
Pedreivals son prohibits de portar, y tenir en alguna manera a tot genero de personas lib.9. tit.19. constitut.3.4. & 5. pagin.495. encara que sien lares constitut.9. pagin.498. ni fer adobar constit.6. & 7. pagin.497. y los oficials qui seran negligents executar las penas imposadas incidexen en pena de amissio de officis, y de desterro constit.8. pagin.497.
Pena del trencador de treuas lib.2. tit.3. constit.6. pag.176. y de las enparas lib.9. tit.29. vfat.1. pag.521.
Pena de terc nos pot exigir per los oficials aqui toca fins que lo creador se satisfet lib.7. tit.10. constit.20. pagin.434. ni sens instantia de part constit.4. pagin.6. & constit.5. pag.522.
Penas tocants a la ballia general com se han de executar lib.1. tit.40. constit.2. pagin.106.
Penas nos poden posar als cauallers ne a homens de orde sino aquellas que estan posadas en la carta de la pau y en los vfatges de Barcelona lib.9. tit.29. constit.1. pagin.521.
Penas nos poden donar sens coneguda de jutge lib.9. tit.29. constit.2. pag.521.
Pena del jutge qui ab dol judicara esta statuida lib.9. tit.31. constit.1. pag.524.
Penons, porters ni altre hom en senyal de guiatge no poden esser posats per lo senyor Rey ni los oficials en terra de Barons lib.1. tit.18. constit.2. pag.58.
Penons Reyals son en pau y en treua lib.10. tit.8. constit.3. §.9. pag.553.

Pensons ecclesiasticas sobre beneficis fundats dins Cathalunya no las poden tenir los estrangers lib.1. tit.5. constit.10. pag.26.
Perdius en quin temps, y de quina manera se poden cassar lib.4. tit.5. constit.1. & 2. pagin.277.
Pescas de truytas en quin temps, y ab quins enginystes pot fer lib.4. tit.5. constit.2. & 3. pagin.278.
Pesos han esser per tota Cathalunya com los de Barcelona lib.4. tit.23. constit.1. pagin.325.
Pobres son francs de segell lib.1. tit.22. constit.2. pagin.67. y de salari de jutge, y de scripturas lib.3. tit.6. constit.2. & tit.27. constit.1. pagin.258. y quals poden esser admesos constit.3. pag.259.
Pobres presos per deutes quins aliments han de hauec cada die lib.3. tit.27. constit.4. pag.259. & constit.7. pag.260. & lib.7. tit.10. constit.3. pagin.424.
Pobres presos quals poden esser admesos a la almoyna y no pagā carcelatge lib.3. tit.27. constit.5. pag.259.
Pobresa com se ha de prouar lib.3. tit.6. constit.6. pagin.216. & tit.26. constit.2. pagin.258.
Pont se manara a lobregat a rocha de droc lib.4. tit.3. constit.2. pag.271.
Porcs vius ni morts quant se poden traure de Cathalunya, y ab licentia de qui lib.4. tit.24. constit.13. pag.330.
Porcs qui entran en terra de conreu incidexen en pena de sis diners per quiscu dells vltra lo dany que faran lib.9. tit.15. constit.8. pagin.488.
Portants veus de Governador vide in verbo Governador.
Portants veus de Governador no poden compellir algu acceptar remissions per las quals rebessen alguna cosa lib.1. tit.57. constit.18. pag.160.
Portant veus de governador te per dieta 30. sous lib.7. tit.10. constit.18. pag.433.
Porters no poden fer executions sens consell de jutge lib.1. tit.54. constit.1. pag.149.
Porters no tenen mes de sincous per dieta lib.1. tit.54. constit.3. & 4. pagin.150. & constit.6. pagin.151. & lib.7. tit.10. constit.18. pagin.433.
Porters quin bestiar poden pendre, y per seruey de qui lib.1. tit.54. constit.4. pag.150. & constit.5. pag.151. y quils pot castigar si en ditas cosas delinquiran constit.2. pag.150. y de lur pena d. constit.4.
Porters han esser Cathalans lib.1. tit.58. constit.14. pag.167.
Porters com han de fer las intimas, y relations de aquellas lib.3. tit.17. constit.1. pagin.240.

Porters

Porters han de cobrar los processos comunicats a sola requesta del notari lib.3. tit.19. constit.3. pag.245.
Porters dins quant temps han a fet las relacions de la presentatio de las letras de fautorialib.9. tit.11. constit.4. pag.473.
Possessio de algun feu alienat cō se ha de dar lib.4. tit.27. com.20. pag.358.
Possessio de 80. anys es tinguda per legitim titol de las cosas del patrimoni Rey al li.7. tit.2. constit.3. pag.397.
Possessio de beneficis nos pot pendre ab violencia, y gent armada lib.8. tit.1. constit.9. & 10. pag.444.
Postat de castell presa per denegatio, o diffugi de ferma de dret quant se ha de retre lib.4. tit.27. vfat.1. pag.342. y del modo cō se ha de proceir contra aquell que contradiu a son senyor darli aquella ibidem vfat.2. y de la pena incidexē ibidem vfat.12. pag.344.
Postat de castell presa per defallimēt del seruey quant se ha de retre lib.4. tit.27. constit.2. pag.346.
Postat de castell nos pot excusar per alguna prescripcio de temps lib.4. tit.27. com.1. pag.350. y del modo cō se ha de donar ibidem com.2. etiam quat lo castell es enderrocāt ibid. com.4. pag.351.
Postat si sera impedida que no se sufficientment presa no deu ser retuda lib.4. tit.27. com.3. pag.351.
Postat se pren a despesas del vassall, prenent de las cosas que troban en lo castell tempradament, y si no basta per las guardas queu refassa lo vassall lib.4. tit.27. com.5. pag.351.
Postat quant ha de ser retuda per lo senyor al vassall lib.4. tit.27. com.7. pag.352.
Postat quant se enten no esser ben dada lib.4. tit.27. com.9. pag.352.
Pubills son en pau, y en treua lib.10. tit.8. constit.5. §.4. pag.561.
Publicats son los testimonis ipso facto q son pasadas las dilaciones probatorias lib.3. tit.15. constit.4. pag.232. & constit.9. pag.234.
Pragmatica de domibus euacuandis concedida a la ciutat de Barcelona es estesa per tota Cathalunya y Contats ab constitutio general lib.4. tit.21. constit.1. pag.318.
Prats son de la Potestat per empriu de los pobles lib.4. tit.3. vfat.1. pag.318.
Precedentia dels doctores del Rey al consell se regula conforme lur antiquitat en lo carre lib.1. tit.24. constit.10. pag.75.
Prelats, clergues, y religiosos son constituits sots deffensio, y protectio Rey al lib.1. tit.3. constit.4. pag.13.
Prelats son francs de segell lib.1. tit.22. constit.2. pag.67.
Prescriptio en quinas cosas se loe entre vassall, y senyor, y en quinas no lib.4. tit.27. com.14. pag.354. & com.15. pag.355.

Prescriptio etiam de doscents anys no te loc en las cosas ecclesiasticas, ni de las Potestats, ni en los drets de castells termenats lib.7. tit.2. vfat.1. pag.397.
Prescriptio de 30. anys te loc en tots negocis tant criminals com ciuils lib.7. tit.2. vfat.2. pag.397. encara que sien bens perranyents al fisc de la inquisitio per condemnatio de algu conuençut de heretgia ibid. constit.5. & 6. pag.398.
Prescriptio de 80. anys te loc en las cosas del patrimoni Rey al lib.7. tit.2. constit.3. pagin.397.
President del consell qui no sera de la casa Rey al per recta linea descendente ha de concloure las causas ab vot, y parecer de la major part dels doctores de la Audiencia, y consell Rey al lib.1. tit.27. constit.1. pag.85.
Preionament com ha de ser esmenat a algu vltra lo mal que rebut haura lib.9. tit.15. vfat.11. pag.484.
Presos sens culpa a instantia de algu han esser esmenats en tots danys y despesas que haura los tingudas lib.9. tit.15. constit.7. pag.488.
Presos quant poden esser relaxats per los oficials lib.9. tit.23. constit.4. pag.510.
Presos per algun algarzic sens prouissio de jutge ha de ser posats en poder del ordinari del loc ahont seran capturats lib.9. tit.23. constit.5. pag.511.
Prior de las corts del veguer y balle de Barcelona, consellers, y temmaners, quants anys han de tenir de practica lib.1. tit.44. constit.6. pag.119.
Priuilegis son leys de priuats lib.1. tit.14. vfat.1. pag.42.
Priuilegis concedits a Esglesias, religiosos, personas ecclesiasticas, y niu ersitats, y singulars personas de Cathalunya son confirmats lib.1. tit.17. constit.1. pag.56.
Priuilegi de generositat concedit a algu, no li val si dins vn any nos fa caualler lib.1. tit.17. constit.2. pag.57.
Priuilegi concedit a la vila de Granollers passa en acte de Cort lib.1. tit.17. constit.3. pagin.57.
Priuilegi militar concedit per Comtes palatins son nulles lib.1. tit.17. constit.4. pag.57.
Priuilegis concedits a la ciutat de Barcelona sobre las extractons de Consols de Cathalans en Sicilia, Napolis, y Genoua son confirmats lib.1. tit.17. constit.5. pag.57.
Priuilegi concedit a vnasalumeras del Regne de Sicilia es reuocat lib.1. tit.21. constit.7. pag.66.
Priuilegi concedit als que fan lo any y lo die en lo Regne de Sicilia no aprofita lib.1. tit.21. constit.8. pag.67.
Priuilegis en fauor de algu concedits no poden esser reuocat sens coneguda de dret lib.1. tit.23. constit.1. pag.69.

Qq 5 Proces

Process de regalia se ha de fer conforme esta dispo-
sat en lo privilegi concedit al fta ment ecclesia-
stic any 1510. lib. 1. tit. 4. const. 3. pag. 16. & lib. 10.
tit. 1. const. 8. pag. 530.
Processos familiars de las corts hahont han esser
recondits lib. 1. tit. 13. const. 13. pag. 42.
Processos axi originals com translatats quantas li-
neas han de tenir en cada pagina lib. 7. tit. 8.
const. 7. pag. 415. & lib. 4. tit. 9. const. 11. pag.
295.
Processos originals han esser scrits per notaris exa-
minats, y que tingan autoritat lib. 4. tit. 13. const.
22. pag. 306.
Processos de las causas finidas en la Audientia ha-
hont han esser recondits, y del compartiment
dels emoluments que de aquells resultaran
lib. 3. tit. 31. const. 1. 2. & 3. pag. 265.
Processos de la Audientia Rey al, o del Governador
han de restar en poder dels ordinari de la
vegueria de hont se partira las ditas Audientias
lib. 1. tit. 36. const. 3. pag. 95.
Processos originals nos poden traure fora la ve-
gueria, o ballia lib. 1. tit. 57. const. 20. pag. 160. ni
scrits sino per notaris examinats lib. 4. tit. 13.
const. 22. pag. 306.
Procurador Rey al de Rossello y Cerdanya vide
in verbo Balle general.
Procuradors fiscals de la Regia cort quin salari
reben sobre lo General lib. 4. tit. 7. const. 6. pag.
282.
Procuradors de Corts quals han de esser, e qui
los pot constituir lib. 1. tit. 13. const. 7. pag. 39.
Procuradors fiscals no poden fer executio al-
guna sino sols instarla dauant los ordinari,
ni exercir jurisdiccio lib. 1. tit. 41. const. 1.
pagin. 108. ni fer indegudas exactions con-
stit. 2.
Procuradors fiscals no poden offerir alguna
scriptura que no se firmada de aduocat fiscal
lib. 1. tit. 41. const. 4. pagin. 108. y quant la pot
firmar lo aduocat fiscal si es demanda sobre
alguna jurisdiccio, dret, o propietat, ibidem
const. 5.
Procuradors fiscals no poden esser presents en lo
votar de las causas criminals lib. 1. tit. 41. const.
7. pag. 109.
Procuradors fiscals en lo introit de lurs officis son
tinguts prestar sagrament, y homenatge per las
cosas contengudas lib. 1. tit. 41. const. 5. pag.
109.
Procuradors fiscals de la governatio y dels of-
ficials inferiors dins quant temps han a donar
la demanda als delats lib. 1. tit. 41. const. 3. pag.
108.
Procuradors fiscals de la governatio, y de las ve-
guerias reben per dieta 5. sous lib. 7. tit. 10. const.
23. pag. 433.
Procuradors dels pobres son dos, los quals tenen
de portar memoria de las causas deditos pobres,
y esser demata a la preso quisqun die de consell

lib. 1. tit. 53. const. 2. pag. 148. y demanar al abat las
intimas que son arribadas, y portar las al aduo-
cat, y pendre memoria de los delats ibidem const.
3. pag. 149.
Procuradors dels pobres quinas causas ha de pro-
curar, y de lur salari lib. 1. tit. 53. const. 1. pag. 147.
& const. 4. pag. 149.
Procuradors de causas en la Rey al Audientia no
poden esser los familiars, o domesticos de algun
doctor de aquella lib. 2. tit. 5. const. 1. pag. 178.
Procuradors qui per negligentia, dol, o suborna-
tio dexan fer desertas las causas de appellatio,
quina pena merexen lib. 2. tit. 5. const. 2. pagin.
178.
Procuradors no ha esser admesos en algun judici
que no hajan liurada primerament la procura
en poder del scriua de la causa lib. 2. tit. 5. const.
3. pag. 179.
Procuradors han esser examinats, ans de poder
vsar de lur ofici lib. 2. tit. 6. const. 9. pag. 181. &
const. 12. pag. 183.
Procuradors no poden procurar contra la dispo-
sicio de las constitutions dels censals, y violans
lib. 7. tit. 10. const. 16. pag. 433.
Productas de actes no poden esser generals y com
han de ser insertadas en proces lib. 3. tit. 16. const.
1. pag. 239.
Productas de actes quans se poden fer apres de la
denunciatio de proces, y de la pena del qui fa al-
guna producta que no se al proposit lib. 3. tit.
16. const. 2. pag. 240.
Prohibicio de treta de blat, y otras vituallas quant
expira y de quinas cosas se pot fer lib. 4. tit. 24.
const. 6. pag. 32. & const. 9. pag. 328.
Proua se ha de fer per lo affirmant, e fas per testi-
monis, cartas, arguments, e indicis, e no per jura-
ment lib. 3. tit. 14. vsat. 1. pag. 236.
Prouisions, o letras fetas contra constitutions no
deuen esser obeidas lib. 1. tit. 16. const. 7. pag. 46.
Prothonotari com ha de distribuir lo dret del se-
gell lib. 1. tit. 22. const. 5. pag. 63.
Prothonotari, o son lo dretinent ha de continuar en
vn libre las absentias del Canceller Vican-
celler Regent la Cancellaria, y doctors de la Au-
dientia, y consell Rey al lib. 1. tit. 26. const. 3. pag.
83.
Prothonotari no pot despatxar negocis de justi-
tia sino ab firma de Canceller Vican-
celler, o Regent la Cancellaria lib. 1. tit. 36. const. 1. & 5.
pag. 95. & 96.
Prothonotari, secretaris, scriuans de manament si
reben salaris vltra la taxa, en quina pena incor-
ren lib. 1. tit. 36. const. 4. pag. 96.
Prothonotari, o son lo dretinent son tinguts prestar
jurament, y oir sententia de excommunicatio
sobre la obseruancia de las constitutions lib. 1.
tit. 36. const. 6. & 14. pag. 96. y scriure en vna taula
los noms dels scriuans de manament vius y def-
funts, y aqui han peruingut lurs scripturas ibi-
dem const. 12. pag. 98.

Querela

Q.

Querela de pau, y de treua vide in verbo clam.
Querelas de pau, y de treua prescriue dins vn any,
sino se intentan, e las intentadas dins dos anys
si nos profeguen en lib. 10. tit. 8. const. 34. pag.
580.
Querelat per pau, y treua violadas quant temps
pot esser detingut pres lib. 10. tit. 8. const. 24. pag.
575.
Querelat per pau, y treua si esta detingut en algu-
na preso ab causa vera, e no procurada, simula-
da, o ficta, es excusat sino comparex lib. 10. tit.
8. const. 28. pag. 576.
Querelats per pau, y treua no poden esser emp-
xats per lur comparitio, ans sien segurs ve-
nint, estant, y tornant lib. 10. tit. 8. const. 30. pag.
578.
Querelats en la Audientia per pau, y treua poden
comparexer deuant son ordinari lib. 10. tit. 8.
const. 33. pag. 580. & e contra, los querelats da-
uant los ordinari poden fer la comparitio en
la Audientia.
Questias posadas en terme de algun castell com se
poden exigir dels terratinents en aquell lib. 8.
tit. 4. const. 2. pag. 446.

R.

Reclamar en quins casos es prohibit lib. 7. tit. 7.
const. 1. pag. 413.
Recorsos de sentencias arbitrals dins quants dies
se han de interposar lib. 2. tit. 13. const. 5. pag. 189.
y aqui ibidem const. 7. pag. 190.
Recorsos per denegatio de iustitia, o perhorroscentia
no te loc en las personas Rey als en ninguna
manera, ni en altres lo dretinents quant proce-
xen ab signatura de Canceller, Vican-
celler, o Regent la Cancellaria, ni en los Portants veus
de Governador, y Balle general quant proce-
xen ab consell de lur assessor lib. 3. tit. 2. const.
14. pag. 196.
Recorsos interposats per perhorroscentia aqui se ha
de cometre lib. 3. tit. 6. const. 1. pag. 213.
Recorsos en causas criminals dins quant temps
han esser despedits lib. 7. tit. 6. const. 13. pag.
410.
Recorrer pot lo feudatari a la Potestat, si atort
es agrauiat per son senyor lib. 10. tit. 1. vsat. 1.
pag. 526. y altres opprimits ibidem vsat. 7. pag.
528.
Recorrent pretextu oppressionis ha esser detin-
gut pres de la manera que estaua quant recor-
regue lib. 7. tit. 6. const. 12. pag. 410.
Reconuencions se han de fer en scrits lib. 3. tit. 11.
const. 4. pag. 229 y dins vuyt dies apres que sera
estada intimada la demanda ibidem const. 1.
pag. 227. si ja no eren opposadas exceptios per
impedir lo ingres de la causa, ibidem const. 2.
pag. 228.

Recusar se pot lo jurge, si lo pare, o fill, gendre, o
sogre, oncle, o nebot, germa, o cunyat de a-
quell es aduocat lib. 3. tit. 3. const. 8. pag. 208.
Regent la Cancellaria com ha esser elegit lib. 1. tit.
34. const. 3. pag. 92. y quant temps se pot abien-
tar const. 5. pag. 93.
Regent la Cancellaria ha de tenir juy verbal quis-
cun die lib. 1. tit. 34. const. 6. pag. 93. de causas
empero q no excedexen summa de vint liuras
lib. 1. tit. 32. const. 5. pag. 90.
Regent la Cancellaria impedit quin salari te quat
li es donat adjunct lib. 1. tit. 30. const. 3. pag. 88.
Registres de la Cancellaria han esser portats en lo
Archiu Rey al tots los que son fets fins en lany
1493. y apres de deu en deu anys lib. 3. tit. 30. co-
stit. 1. pag. 264.
Regne de Mallorca ab sas illas adjacents es vnit ab
lo Principat de Catalunya lib. 8. tit. 11. const. 1.
pag. 454. sens poder esser en ningun temps se-
parat de aquell per alguna causa, o raho const.
2. ibidem.
Relacions de intimas com se han de fer lib. 3. tit.
17. const. 1. pag. 241.
Relacions de processos se han de fer en la Audiencia
seruat lorde de las denunciacions lib. 3. tit. 21.
const. 3. pag. 248. y en presencia de las parts si es-
ser hi volran const. 4. regoneguts primer per
lo relador, const. 2. y continuadas per lo scriua
de manament en vn libre const. 6. altramet nos
pot dir en la prouision *falso verbo* const. 5. pag.
249.
Relacions de causas criminals com se han de fer
lib. 9. tit. 1. const. 9. pag. 459.
Relas, y altres instruments de laurar son en pau, y
en treua, de tal manera que per executio, ni al-
tra ment nos poden pendre lib. 10. tit. 8. const. 1.
§. 8. pag. 548.
Religiosos son sots deffensio, y protectio Rey al
lib. 1. tit. 3. const. 4. in principio pag. 13.
Religiosos son obligats pagar delme de las terras
que acquirexen lib. 4. tit. 30. const. 1. pag. 383.
Remissio del quint fa lo senyor Reya tots los qui
volran armar vexells en Catalunya, y dels
sclaus moros que pendran en dit Principat, y de
la roba de aquells lib. 10. tit. 6. const. 1. pag. 537. de
monedatge, senas, albergis, questias, lexas pias, y
restas de testaments lib. 10. tit. 5. per totum pag.
536. y de bans, y penas d. lib. 10. tit. 7. const. 1. & 2.
pag. 537. y del bouatge d. lib. 10. tit. 4. pag. 534.
Reptats de bauzia com se deu purgar lib. 9. tit. 12.
vsat. 1. & 2. pag. 474. y de la pena en que incide-
xen quant nos poden purgar vsat. 3. pag. 475. y
no poden esser mantinguts, ni defesos ibidem
const. 1. sino en cas ques vullá excusar const. 4.
Reptat de bauzia, traytio, o de trencament de tre-
uas si volen excusar sa se per batalla en cas per-
mes, son guiats, y segurs tot lo temps que sera
menester per fer aquella lib. 9. tit. 12. const. 5.
pag. 476.
Reptats de traytio se han de purgar com los de
bauzia

Qq 6

bausia, altrament incidezen en las matexas penas lib 9 tit. 12. const. 4. pag. 475.
Reptador de bausia ha de donar al reptat son contrafemble lib. 9. tit. 12. const. 2. & 3. pag. 475.
Reseruations de fruys de beneficis ecclesiasticos fundats en Cathalunya nos poden concedir a estrangers lib. 1. tit. 7. const. 10. pag. 26.
Residencia que ha de fer los doctores de la Audiencia, y consell Reyat lib. 1. tit. 26. const. 1. pag. 82. & const. 5. pag. 84.
Restitutio in integrum com se ha de demanar lib. 2. tit. 12. const. 1. pag. 183. y en quinas cosas es prohibida lib. 7. tit. 7. const. 1. pag. 413.
Reuocatio de cert dret de Torrofa vulgarmet appellat. *Desfentiment*. vide lib. 4. tit. 22. const. 1. pag. 319.
Reuocatio de certa sententia donada per lo Rey Alfons quart sobre las remensas lib. 4. tit. 29. const. 6. pag. 383.
Reuocatio de guatge donat a algun bandejat ha de ser notificada ab veu de publica cnda lib. 9. tit. 30. const. 1. pag. 524.
Lo senyor Rey en Cathalunya es obligat iudicial segos dispositio de dret, y fer otras cosas segons que estan designadas lib. 10. tit. 1. vfat. 7. pag. 533.
Rocas son de la Potestat per empiu de sos pobles lib. 4. tit. 3. vfat. 1. pag. 271.

S.

Sacramental co se ha de executar, y ab quina forma, y en quins casos lib. 9. tit. 22. const. 2. & 3. pag. 504.
Sacilegi comes en la mort de algun Bisbe, preuere, diaca, subdiaca, y monjo com ha de ser punit lib. 7. tit. 3. vfat. 1. pag. 462.
Saceriles en quinas penas incorrea lib. 1. tit. 10. const. 1. pag. 34.
Safra fals ha de ser cremat lib. 9. tit. 7. const. 1. pag. 464.
Safrans se deuen vendre, y pesar conforme esta disposat per capitols de Cort lib. 4. tit. 19. const. 6. pag. 317.
Saigs no poden esser tramesos ahont no es acostumat, sino missatges en lur loc, los quals sien nomenats correus, o troters, als quals se dona se en presentacions de citacions, y han de portar busia ab lo senyal del cap de la vegueria, y no poden destrenyer, penyorar, ni forfar lib. 1. tit. 55. const. 1. pag. 152. y han se de posar bds, y doneus, y pocs, sols que basten al officio const. 2. y de lurs salaris const. 3. & 4.
Saigs poden esser punits per jutges de taula, y lur nombre limitat lib. 1. tit. 55. const. 5. lo qual nombre no pot esser crescut per algu veguer, o balde const. 3. pag. 133.
Saigs reben per dieta tres sous lib. 7. tit. 10. const. 18. pag. 432.
Sagionias no poden esser venudas, exceptat las de

Vilafranca, y Fontrubia lib. 1. tit. 55. const. 7. pag. 133.
Salari del doctor impedit, y de son adjunct es taxat lib. 1. tit. 30. const. 1. & 2. pag. 87.
Salaris reben los officials Reyals sobre lo General esta taxats li. 4. tit. 7. co es lo del Cancellor, Vicicancellor, y Regent la Cancellaria const. 1. pag. 280. dels doctores de la Audientia const. 2. & constit. 5. pag. 281. & const. 8. pag. 282. del Governador de Cathalunya, y alutzirs d. const. 2. dels aduocats, y procuradors de pobres d. const. 2. pag. 280. & lib. 1. tit. 53. const. 1. 2. 3. & 4. pag. 148. dels procuradors fiscals lib. 4. tit. 7. const. 6. pag. 182. los quals son tant privilegiats com los censals d. lib. 4. const. 3. pag. 280. y corren tolament del die que han eida sententia de excomunicatio.
Salari dels jutges de taula quant es, y de honte ha de pagar, y quant lib. 1. tit. 6. const. 17. pag. 127. & const. 32. pag. 133. y aquell de lurs scriuans se regula conforme constitutions lib. 1. tit. 46. const. 28. pag. 131. y de quina part se han de exigir const. 30. pag. 132.
Salari de las sententias ques donaua en la Audiencia eran de primer del General lib. 4. tit. 8. const. 12. pag. 280. pero apres se prouei fossen dels mateixos doctores, y repartits y gualment entre ells per los Deputats donadas que sien las sententias ibidem const. 16. pag. 284. preccint certificacion de algu dels Presidents de dita publicatio const. 21. & 22. pag. 290. si ja nos reseruaua ab dita sententia major deliberatio, per que las horas nos repartexen sino dos terças const. 23. pag. 290.
Salari de sententias se podeu rebre axi en primera com segona instantias conforme estan taxats lib. 4. tit. 8. const. 10. pag. 286.
Salari de intermedis es vna terça, hu o molts que sien lib. 4. tit. 8. const. 11. pag. 286. y quant se pot diuirtir ibidem const. 22. pag. 290.
Salaris de quantitat incerta per qui ha esser taxats lib. 4. tit. 4. const. 17. & 18. pag. 189.
Salaris en las causas patrimoniales quant se poden exigir de la part tocant al nsc li. 8. tit. 4. const. 19. & 20. pag. 289. & 290.
Salari de la part tocant als pobres com se ha de exigir quant lo pobre obte sententia en fauor lib. 4. tit. 8. const. 24. pag. 291.
Salaris de sententias donadoras per jutges ordinarios Reyals ha hont han esser depofats, y quant poden esser liurats lib. 4. tit. 8. const. 25. pag. 291. dels quals se han de pagar los votants si son aplicats sens instancia de alguna de las parts ibidem const. 26.
Salari de sententias nos exigex en causas menors de 50. sous ni de las majors si lo reo confessa lo deute en la primera comparitio, y sols demana dilatio per pagar lib. 3. tit. 1. const. 4. pag. 193.
Salaris de sententias entran en diuisio sempre que no estiga per lo relador de publicarse la sententia lib. 3. tit. 18. const. 8. pag. 243.

Salaris.

Salaris de sententias nos poden demanar apres de ser publicada la sententia lib. 7. tit. 2. const. 1. pag. 397.
Salari de jutge en las causas de supplicatio de algu altercat ha esser depofat per la part que supplicara dins deu dies altrament la causa es deserta lib. 7. tit. 5. const. 13. pag. 405.
Salaris de las sententias arbitrals dels doctores de la Audientia son dels mateixos, y no del General com abans lib. 4. tit. 7. const. 4. pag. 281.
Salaris en causas criminales no poden rebre los jutges, sino sols las dietas, per los dies haura d' anar fora per rebre testimonis de defenta lib. 4. tit. 8. const. 2. pag. 283. & const. 8. & 9. pag. 285. ni de las causas que son delegadas, sino en quant ne ponen rebre proceint via ordinaria const. 3. pag. 283. ni per acóssellar de metre, o traure de la preso const. 15. pag. 288.
Salaris dels jutges ordinarios, y de lurs ministros se regulan conforme los de la Audientia lib. 4. tit. 6. const. 3. pag. 279.
Salari per decretos quant se pot rebre lib. 4. tit. 8. const. 4. y de partio, o distributio const. 5. & 6. pag. 283.
Salari de graduacions co se ha de comptar lib. 4. tit. 8. const. 10. pag. 286. y si son euocadas a la Audientia de las cortis dels ordinarios ne pertany vn terç al ordinari per lo treball de hauer colligit lo proces lib. 3. tit. 2. const. 15. pag. 198.
Salari de executio de Censals, y Violaris se pot rebre conforme esta taxat lib. 4. tit. 8. const. 7. pag. 285. & const. 13. pag. 288.
Salari de calculacions es dos diners per liura, o del debit, o del credit, y no pot excedir summa de 25 liuras lib. 4. tit. 11. const. 1. pag. 298.
Salaris dels scriuans de las cortis ordinarias hon esser taxats per los consellers, o jurats, de las vniuersitats ensems ab los officials lib. 1. tit. 49. const. 2. & 3. pag. 136. y dels de la Audientia per lo Cancellor, Regent la Cancellaria, y doctores de aquella lib. 7. tit. 8. const. 7. pag. 415.
Salari de original proces de forma major es dos sous per fuilla, y de las copias vn sou, y sis lib. 4. tit. 9. const. 11. pag. 295. y de forma menor sis diners de original, y 3. diners de translata ibidem const. 4. de presentar appellacions, y posar nomenaments en letras no res.
Salari de processos criminales quant se poden rebre lib. 4. tit. 9. const. 3. pag. 293.
Salaris de publicar, o cloure las sententias, y prouisiones ordinarias de justitia co se regulan lib. 4. tit. 9. const. 5. pag. 294.
Salari de scripturas judiciales han esser continuats en vna taula penjada en la sala de la preto lib. 4. tit. 9. const. 6. pag. 294. y en cada corr ordinaria Reyat, y en la casa de la ciutat, o vila lib. 4. tit. 6. const. 2. pag. 277. & lib. 4. tit. 9. const. 10. pag. 295. y en las casas del Cancellor, y Regent la Cancellaria lib. 7. tit. 8. const. 7. pag. 415.
Salaris de enquestas presas per los scriuans de la

gouernario estan taxats lib. 4. tit. 9. const. 7. pag. 294.
Salari dels processos de causas Apostolicas, y de appellacions, y de la custodia de las productas se regula conforme lo de las otras causas lib. 4. tit. 9. const. 9. pag. 295.
Salaris de las copias se traen del Archiu com se han de pagar lib. 3. tit. 30. const. 2. pag. 265.
Salaris de testaments, y otras vltimas voluntats son taxats lib. 4. tit. 12. const. 1. pag. 298. de cartas delspolis, y de vendas de Censals, y Violaris const. 2.
Salaris de scripturas tretas en forma, y liuradas a las parts se han a demanar dins tres anys passats los quals nos poden traure sino son demanats per las parts lib. 4. tit. 12. const. 3. pag. 299.
Salari de dietas es lo seguent, co es lo Portat veus de Governador 30. sous veguers 20. sous procuradors fiscals 5. sous alutzir de Governador 8. sous, porters 5. sous missatges 3. sous 10. 7. tit. 10. const. 18. pag. 433. doctores de la Audientia 24. sous lib. 4. tit. 10. const. 4. pag. 297. allessor de Governador 15. sous ibidem const. 5. & lib. 7. tit. 10. const. 18. pag. 433. Balle general com lo gouernador, los finents de aquell la mitar manco ibidem const. 6. notaris Reyals 10. sous, y porters 6. sous const. 7.
Salaris de conduccions de aduocats, y procuradors dins quant temps se poden demanar lib. 7. tit. 2. const. 8. pag. 400.
Salaris de carcellers, alutzirs, verguetas, y notaris del criminal han esser scrits en vna taula penjada en la sala de la preso lib. 4. tit. 6. const. 3. pag. 279. y dels altres scriuans en altra taula penjada en la cort ordinaria ibidem const. 2.
Salaris nos poden exigir sens ferne apoca, o albarra lib. 1. tit. 57. const. 21. pag. 161.
Saluaguardas specials nos poden atorgar lib. 1. tit. 18. const. 2. pag. 58. & const. 3. pag. 59.
Saluaguardas se ha de publicar d' un en cinc anys en los cap de veguerias ab decret de nullitat lib. 1. tit. 18. const. 4. pag. 59.
Sanctimonials son constituidas en pau, y treua lib. 10. tit. 8. const. 1. §. 3. pag. 547. & const. 4. §. 3. pag. 555. & const. 5. §. 4. pag. 561.
Sarrahins se poden batejar sens recel de perdre res de sos bens lib. 1. tit. 1. const. 3. pag. 7.
Sarrahins no poden esser expellits de Cathalunya lib. 1. tit. 10. const. 1. pag. 34.
Scedulas no son admesas en las Cortes Reyals si no son signadas de ma de aduocat, o de la mateixa part lib. 3. tit. 24. const. 5. pag. 253.
Sclaus com han esser esmenats lib. 9. tit. 15. vfat. 17. pag. 485.
Sclaus fugitiuus si son presos, y liurats a son amo quin premi se ha de donar als quil retenen lib. 9. tit. 17. vfat. 1. pag. 491. y si algun estranger los traue de Cathalunya per menar los en Franca, incidex en pena de galera perpetua. const. 2. pag. 492.

Screx

Serex se dona per la virginitat lib.6. tit.2. const. 1. pag.392.
Scripturas judiciales han esser taxadas per lo Cancellier, Regent la Cancellaria, y doctores de la Audientia, y la taxa estada, y posada en vna taula que estiga pejada en casa de quiscu de dits presidents, senyalant las que no entran en cõp- te lib.7. tit.8. const.7. pag.415.
Scripturas en publica forma redigidas nos poden rompre sens licentia dels officials lib.9. titu.21. const.8. pag.502.
Scripturas de no tavis deffunçts a qui pertanyen, y de lurs emolumentis lib.4. tit. 14. cõst.1. pag.308.
Scriptura de terc continuada en la cort del veguer de Rossello, y Vallspir, te la mateixa força que si fos continuada en la cort del veguer de Barcelona lib.7. tit.10. const.23. pag. 435. y en las otras veguerias axi mateix const.24. pag.436.
Scriuans de manament no podē despatxar negocis de justitia sens firma del Cancellier, o Viciaceller, o Regent la Cancellaria lib.1. tit.36. cõst. 1. & 5. pag.95. & 96.
Scriuans de manament si reben immoderats salaris in quina pena incorren lib.1. tit.36. const.4. pag.96.
Scriuans de manament son tenguts de prestar jurament, y oir sententia de excomunicatio de fer nar las leys de la patria li. 1. tit.36. cõst. 6. pag.96. & 14. pag.98.
Scriua de manament no pot vsar de son offici tant quant exerceix lo offici de Thezorer lib.1. titu. 36. const.7. pag.97.
Scriuans de manament han de donar copia a las parts dels processos ques menaran en lur poder sens consulta de algun official lib.1. tit.36. const.8. pag.97. y presentar qual seuo scripturas que seran requests, al Loctinent general, Cancellier, Viciaceller, Regent la Cancellaria, Doctores de la Audientia, y consell Rey al const. 11. pag.97. y lo mateix los de la governatio, y ballia general, al Governador, y Balle general ibidem.
Scriuans de manament son obligats verificar lo memorial de las despesas lib.7. tit.8. constitu.7. pag.415. posar en libre las conclusiõs de la Audientia, y Consell Rey al, y recondir quiscu any dits libres en lo Archiv Rey al lib.1. tit.36. const. 9. pag.97.
Scriuans de manament quãt decretan alguna supplicatio que sera interposada de alguna prouियो, o sententia, se han de retenir aquella, y liurar la al scriua del proces lib.1. tit.36. cõst.10. pag.97.
Scriuans de manament, y altres no poden exercir en Cathalunya lurs officis sino son Cathalans lib.1. tit.38. const.5. & 6. pag.162.
Scriuans de manament, y de registre son tornats en lurs officis, y locs lib.3. tit.1. cõst.8. pag. 442.
Scriuans de la Cancellaria quantas horas han a fer residentia quiscu die en aquella lib.1. tit.36. cõst. 13. pag.98. y quins poden esser admesos, y

de lur jurament, y de la sententia de excomunicatio que han de oir ibidem const.14.
Scriuans de la taula qui poden esser lib.1. tit. 46. const.21. pag.129.
Scriuans de la taula no poden arrendar dita scriuania ni substituir altre en iur loc, ni pagar alguna cosa per aquella li.1. tit.46. cõst.29. pag.131. ni insertar en proces las prouisions de la creatio de jutges de taula, ni la seguretat prestada en lo introit de lur offici, y quin salari podē rebre de lurs scripturas lib.1. tit.46. const.28. pag.131.
Scriuans de las corts son obligats a tenir taula lib.1. tit.46. const.14. pag.127. y si sera querelata ha de fer suspes del offici ibidem const.15.
Scriua de alguna cort no pot esser official de aquella lib.1. tit.56. const.11. pag.155.
Scriuans de las causas han de afsistir en casa del relador, y quinas horas lib.3. titu.24. const.3. pag. 254.
Scriuans no poden posar preffations ni extentiõs en los processos lib.4. tit.13. const.5. pag.301. & const.13. pag.303. sino al primer testimonio que rebran ibidem constitu.16. pag.304. ni ser procuradors de las causas ques portan en lur scriuania, ni fer parte del salari del proces ab alguna de las parts, ni ab algun aduocat lib.4. tit.13. const.15. pag.304.
Scriua que recusa portar lo proces al jutge dins lo temps que li es preffigit, ha esser remogut lib.4. tit.13. const.8. & const.10. pag.302.
Scriuans de Rossello, y Cerdanya hã a buydar totra las scedulas en proces lib.4. tit.13. constitu.11. pag.303.
Scriuans com han a rebre los testimonis en causas criminalis lib.4. tit.13. const.12. pag.303.
Scriuans del criminal no poden esser conueessos lib.4. tit.13. const.14. pag.303.
Scriuans per qui han esser examinats lib.4. tit.13. const.15. pag.304.
Scriuans son tinguts guardar las enquestas que seran remesas quant no es feta esmena a la part instant lib.9. tit.15. const.3. pag.487.
Scriuans axi de la governatio cõ dels altres ordinariis reben per dicta 8. sous lib.7. tit.10. const.18. pag.433.
Scriuans no poden restituir lo traslat a la part que la scedula no sie buydada lib.4. tit.13. const.17. pag.305. ni tenir taula fora la sala constitu.19. ni scriure sino per vn sol scriua de manament ibidem const.20. ni rebre mes salari del que esta taxat per constitutions const.24. pag.307.
Scriuans son obligats de cõtinuar en lo proces lo que hauran rebut de las parts litigants, y ferne albara lib.4. tit.13. const.22. pag.306.
Scriuans ab quin grau de parentela del jutge son remoguts de las causas lib.4. tit.13. const.18. pag. 305.
Scriuanias de Rossello, y Cerdanya no podē esser regidas sino per notaris examinats lib.4. tit.13. const.9. pag.302.

Secretaris

Secretaris no poden despatxar negocis de justitia, o tocants interes de part a part deduible en iudici lib.1. tit.36. const.2. pag.95. y quant son impedits, o absents han de comanar lurs scripturas, a altre que sie Cathala ibidem const.3. Tãbe son tinguts prestar fagrament y homenatge, y oir sententia de excomunicatio per la obferuancia de las constitutions ibidem const.6. & 14. pag.96.
Secretaris per negocis de Cathalunya han esser Cathalans lib.1. tit.38. const.5. & 6. pag.162.
Secretaris si reben immoderats salaris en quina pena incorren lib.1. tit.36. const.4. pag.95.
Segell Rey al major, o menor nos pot cometre a mingu fora la cort lib.1. tit.22. const.1. pag.67. ni vendre, o alienar const.4. pag.68. y del dret q̄ pot exigir, y de quinas personas const.2. pag.67 y quina pena incorren los qui excedexẽ la taxa const.3. pag.68. quins officis reben quitatio sobre de aquell, y com ha de ser distribuir per lo prothonotari, o son loctinent const.5. pag.68.
Segell secret te lo Camerlenc del senyor Rey, y de las letras que ab ell se poden despatxar, y a quis pot comanar lib.1. tit.35. const.1. pag.94.
Segellar poden los Prelats, religiosos, pobres, y Barõs lurs prouisions sens pagar dret de segell lib.1. tit.22. const.2. pag.67.
Seluas son de la Potestat per empriu de sos pobles lib.4. tit.3. vfat.1. pag.271.
Senas nos poden rebre en loc de Barons, ni de homens lurs lib.10. tit.5. const.1. & 2. pag.536.
Senyors dãnificats, o injuriats per lurs vassalls cõ han esser esmenats lib.9. tit.15. vfat.21. pag.485.
Senyorias dãn canõges, y dels monastirs son en pau, y en treua lib.10. tit.8. constitu.1. §.2. pag.547. & const.4. §.2. pag.555. & const.5. §.3. pag.561.
Sententias arbitrals se han de executar per los officials lib.2. tit.13. const.2. pag.188. encara que sie ja executada la pena del compromis com es la ibidem cõst.3. y encara que en lo compromis noy sie posada pena, ni jurament const.4. pag.189. y encara que de aquella sie interposat recors, pus en lo compromis sie estat renunciat en aquell const.5. exceptat empero quant los arbitres se han referuat en la sententia algun tẽps per re arbitrar cõst.7. pag.190. la qual executio se ha de fer en la forma descrita const.6. & 7. pag.190.
Sententias del cancellier en causas de cõtentio de iurisdicçio se han a publicar en presentia de testimonis, y lo notari ne ha lenar acte lib.3. tit.4. const.4. pag.211.
Sententias en la Audientia Rey al, y del Governador han esser scritas de ma del relador, almenys la dispositiua lib.7. tit.3. const.1. pag.400. y motiuadas const.2. faent en ellas mentio si se ha feta paraula, o no const.3.
Sententias dins quant temps han esser donadas en las causas axi plenarias cõ summarias lib.7. tit.3. const.4. pag.400. y quantas assignatiõs se poden fer cõst.5. pag.401. y las illiquidas dnas quãt

temps se deuen liquidar lib.7. tit.4. const.1. & 2. pag.401.
Sequestres de beneficis ecclesiasticos proueixs en fauor de estrangers, com se han de posar lib.1. tit.3. const.4. pag.21. & lib.4. tit.2. const.5. pag.270. y a qui se han de comanar const.6. pag.271.
Sequestres en las jurisdiccions de Barõs com poden esser pasats lib.4. tit.2. const.3. & 4. pag.270.
Sequestres de vituallas quant poden durar lib.4. tit.2. const.7. pag.271.
Sequia dels molins de Barcelona no pot esser rõpuda lib.4. tit.4. vfat.1. pag.272. ni la de Thuir, y per qui se ha de executar la pena dels delinquentes cõst.1. y del modo com se ha de pendre laygua de aquella, y de la de Leyda, y Puigcerda const.11. pag.277.
Serradors no poden esser marcats lib.8. tit.5. cõst. 7. pag.449.
Seruici de feu no pot esser augmentat que lo benefici no cresca lib.4. tit.27. vfat.6. pag.343. y has de ser segons lo vsatge de Barcelona ibidem const.1. pag.345. y quant son incerts se han a declarar ab igualtat quins han de esser constitu.2. pag.345.
Syndics constituits per algun capitol de Esglesia catredal, o colligiada per afsistir en las Courts ha de ser del mateix capitol, o collegi, y Cathala lib.1. tit.13. const.7. pag.39. y los constituits per las vniuersitats han esser de la mateixa vniuersitat const.14. pag.42.
Sodomitas com han esser judicats per los Inquissidors de la heretica prauitat lib.9. tit.4. const.1. pag.462.
Soldadas de criats dins quant temps se poden demanar lib.7. tit.2. const.2. pag.397.
Soldats ahont deuen, y poden esser alojats lib.1. tit.51. const.12. pag.145. & const.15. pag.147.
Soltas de diners depofats per qui se han a fer lib.4. tit.32. const.6. pag.385.
Sometent en quins casos teloc lib.9. tit.22. const.1. pag.504. y se ha de posar const.5. pag.508.
Sotsuegurs han esser personas de honor lib.1. tit.43. const.14. pag.117.
Sotsballes son elegts per los balles lib.1. titu.43. const.13. pag.117.
Sous de esmenas de arbres trencats com se hã de entendre lib.9. tit.15. vfat.24. pag.486.
Spigolar de quina manera es permes en las proprietats agenas lib.9. tit.21. const.7. pag.502.
Spoli fet ab violentia quina pena merex lib.8. tit.1. vfat.1. pag.441.
Spoliat no pot esser algu de sa possessio, etiã per lo senyor Rey, sens conexẽa de causa lib.8. tit.1. const.4. pag.441. ni agrauiat const.5. pag.442.
Spoliats de la possessio, o quasi del mer, y mixt imperi son restituits lib.8. tit.1. const.1. & 2. pag.441. y de las notarias, o scriuanias de las Esglesias, locs religiosos, Barons, y cauallers const.3. ab deret de nullitat const.6. pag.442.
Substituts de scriuans en las corts ordinarias han esser

esser approbats per los officials ordinaris, o lurs assessors lib. 4. tit. 13. const. 7. pag. 302.
Substituts de notaris no poden rebre testaments lib. 6. tit. 1. const. 1. pag. 391. ni codicils, donacions per causa de mort, ni altres ultimas voluntats const. 2. pag. 392.
Supplications se han a legir en lo consell a coneguda del relador lib. 1. tit. 24. const. 9. pag. 74.
Supplicatio nos pot interposar sino a la matexa sola de prouiso feta sobre excepcions impedints lo ingres de la causa lib. 3. tit. 11. const. 5. pag. 229.
Supplicatio se ha de interposar de sententia definitiva donada en la Royal Audientia dins deu dies, y prestar cautio per las despesas, y del temps que se ha de instruir la causa de aquella, y declarar lib. 7. tit. 5. const. 1. pag. 402. & const. 14. pag. 405. y en ditas causas nos serua lorde de las denunciations const. 5. pag. 403. y del modo com han esser comesas const. 6. & 7. pag. 403.
Supplicatio de alguna prouiso feta en algun intermedi, letra, o prouiso dins quant temps se ha d'interposar, instruir, y terminar lib. 7. tit. 5. const. 2. 3. & 4. pag. 402. & const. 8. & 9. pag. 404. & const. 11. 12. 13. & 15. pag. 405.
Supplicar nos pot del iuy verbal del Canceller, Vicanceller, y Regent la Cancellaria en causas menors de cinquanta sous lib. 1. tit. 32. const. 7. pag. 90. ni de prouiso feta en causa de supplicatio confirmatoria d'la primera lib. 7. tit. 5. const. 10. pa. 404. ni de assignatio p'oir los aduocats, e a sententia, ni d' prouiso portet processus, & ad respondendum ad tertiã, ni de assignatio feta pera publicar los testimonis li. 7. tit. 7. const. 1. pa. 413.
Suspecte es lo pare, y lo sogre en las causas que lo fill, o lo gendre son aduocats lib. 3. tit. 3. const. 4. pag. 407. y tambe lo cunyat const. 7. pag. 208. en caraque no se sino per fer casats ab dos germanas const. 8. y los oncles const. 9. pag. 208. & e contra d. const. 9.
Suspecte nos pot allegar tot lo consell lib. 3. tit. 3. const. 6. pag. 208.
Suspecte nos pot dir lo jutge per dir son parer a las parts lib. 3. tit. 3. const. 11. pag. 210.
Suspitas allegadas contra jutge delegat com se ha de proposar, y declarar lib. 3. tit. 3. const. 1. pag. 206. y contra jutges ordinaris const. 10. pag. 209.
Suspitas allegadas contra doctores de la Audientia com se han de proposar, y declarar lib. 3. tit. 3. const. 2. pag. 206.
Suspitas son ditas justas totas las q' lo dret admet per justas lib. 3. tit. 3. const. 3. pag. 206.
Suspitas se han de allegar ab supplicatio firmada de aduocat, o de la matexa part si sap scriure, sino de altra ma coneguda lib. 3. const. 7. pag. 207.
Suspitas per qui nos poden allegar lib. 3. tit. 3. const. 12. pag. 210.
Stradis son de la Potestat lib. 4. tit. 3. vfat. 1. pa. 271.
Strupos com han esser punits lib. 9. tit. 8. pag. 465.
Studi general de Leyda per qui fou fundat lib. 2. tit. 8. const. 1. pag. 184.

T.

Taffurcia es prohibida li. 9. tit. 16. pag. 488. y lo official qui la sostindra incidex en la pena posada ibidem const. 3. pag. 489.
Talladors de arbres, y vinyas maliciosamet ab animo de damnificar algu no poden esser copofats lib. 9. tit. 27. const. 7. pag. 520.
Taula ha de tenir los officials dels negocis deualants de las querelas de pau, y treua lib. 1. tit. 46. const. 20. pag. 120. y de otras cosas designadas ibidem const. 6. pag. 121. & const. 16. pag. 127. y quins officials hi son obligats const. 3. pag. 120. y en quins temps const. 6. pag. 121. y quant ha esser finida, y de lur terminis axi en donar las querelas, y deffensas, com en ser decididas const. 7. pag. 122.
Taula dels cambis de la ciutat de Barcelona, es decorada de molts priuilegis confirmats lib. 4. tit. 31. const. 1. pag. 383.
Tercers opposants dins quant temps han de mostrar de lur dret lib. 3. tit. 28. const. 1. pag. 260.
Tercers opposants no poden euocar en la Audientia la causa en la qual se seran opposats lib. 3. tit. 28. const. 2. pag. 260. y entenẽ se venir en lo pũt que esta la causa quant son opposats, ibidem const. 3.
Tercers possidors co han esser executats, y quant per pensions de censals, y violaris lib. 7. tit. 10. const. 10. pag. 430.
Testamets ha esser rebuts p' notaris publicos, y no per substituts lib. 6. tit. 1. const. 1. pag. 391.
Testaments son valits encaraque en aquells nos faça mentio del pare, e altres ascendents lib. 6. tit. 3. const. 1. pag. 394.
Testament vell, ni nou nos poden tenir en romãç lib. 1. tit. 1. const. 2. pag. 7.
Testimonis com se han a rebre, y examinar li. 3. tit. 15. vfat. 1. pag. 237. y quals se ha de admetre, o repellar ibidem & vfat. 3. pag. 237. & vfat. 7. & 9. pag. 238. y la edat que han de tenir vfat. 6. pag. 238. y quãts sen podẽ rebre sobre vn matex article ibidem const. 1. pag. 239.
Testimonis nomenats per alguna de las parts poden esser copellits per lo jutge lib. 3. tit. 15. vfat. 5. pag. 238.
Testimonis han esser amonestats que digan la veritat, y los qui la callan son tinguts per falsaris lib. 3. tit. 15. vfat. 8. pag. 238.
Testimoni de hu no es valido lib. 3. tit. 15. vfat. 2. & 3. pag. 237.
Testimonis quis ministraran en las causas ha esser rebuts per notaris habils, y sufficients lib. 4. tit. 13. const. 6. pag. 302.
Testimonis domesticos, y familiars son tinguts per idoneos per verificar alguna roba furtada de qui es lib. 9. tit. 9. const. 2. pag. 467.
Testimoni fals quina pena merex lib. 4. tit. 15. vfat. 4. pagin. 237. & lib. 9. tit. 7. vfat. 1. & 2. pagin. 465. & const. 3. & 4. pagin. 465. y lo quil

quil produex scientment, o suborna, y es medianer perque testific falsament ibidem const. 5.
Theforer ha de prestar sacrament, y homenatge, y oir sententia de excomunicatio per la obseruãça de las constitutions, y no pot esser scriua de manament en vn mateix temps lib. 1. tit. 39. const. 1. pag. 105.
Theforer no pot exigir ninguna cosa per lo albara dels qui son mesos a la preso per los Deputats, consellers, consols de mar, o alcaldes, o per scriptura de terc lib. 1. tit. 39. const. 2. pag. 105. y deis altres sols per la primera vegada que sera mes en preso ibidem.
Theforer ha de anniar a despesas de la theforeria citar los testimonis que sera nomenats per defentia dels pobres presos lib. 3. tit. 27. const. 6. pag. 259.
Tirament de cabells, axi del cap com de la barba com ha de fer esmenat lib. 9. tit. 15. vfat. 12. pag. 484.
Tirament de lança, sageta, o altre genero de armas com se ha de esmenar lib. 9. tit. 15. vfat. 19. pag. 485.
Torment quant se pot donar per variations, y altrament lib. 9. tit. 28. const. 1. pag. 520.
Tortosa es vnida ab lo Comtat de Barcelona, de manera que en ningun temps pot esser separada de aquell lib. 8. tit. 11. const. 3. pag. 454.
Triballadors no poden esser marcats lib. 8. tit. 5. const. 7. pag. 449.
Trencadors de treuas quina pena merexen lib. 2. tit. 3. const. 6. pag. 176.
Trencadors de camins no poden esser compofats lib. 9. tit. 27. const. 7. pag. 520.
Treuas entre alguns fermadas que obrã entre las parts lib. 2. tit. 3. const. 1. pag. 175. & const. 4. pag. 176.
Treuas fermadas a cert temps nos poden retre dins aquell temps ni fer mal al altre lib. 2. tit. 3. const. 1. pag. 175.
Treuas trencadas se poden demanar per los hereus, o per lo senyor del damnificat lib. 2. tit. 3. const. 6. pag. 176.
Treuas posadas per officials Reysals no poden esser reiteradas per commissaris si ab ellas estan las parts ab seguretã lib. 2. tit. 3. const. 7. & 8. pag. 176. & 177.
Treuas han esser fermadas per las parts rixants encontinent seguida la rixa lib. 2. tit. 3. const. 8. pag. 177.
Treuas donadas axi entre amics, com inimics han esser guardadas lib. 10. tit. 8. vfat. 5. pag. 539.
Treua exa establida per lo Princep ha esser guardada lib. 10. tit. 1. vfat. 2. pag. 526.
Treua de nostre Senyor com ha esser esmenada quantes trencada, y quant se enten esser trencada lib. 10. tit. 8. vfat. 3. & 4. pag. 539. y quins dies son en treua de nostre Senyor ibidem pag. 542.
Tudors a que son obligats, lib. 5. tit. 4. vfat. 1. pag. 390.

Tudors testamentaris poden pendre la heretat del pubill, y fer inventari sens decret de jutge prestar empero primer jurament en poder del jutge ordinari lib. 5. tit. 4. const. 1. pag. 390.
Tudors ab assistentia de quinas personas han a rebre las diffinitions de lur administratio lib. 5. tit. 4. const. 2. pag. 390.

V.

Vall de Ameres del districte dels officials de Gerona lib. 3. tit. 2. const. 16. pag. 198. y la de Aran es del districte de la ballia de Sant Felu de Guixols const. 17. pag. 201.
Vassalls de Barons, o bens lurs en quins casos poden esser presos, detinguts, o emparats en locs Reysals lib. 3. tit. 2. const. 3. pag. 194. ni posats en fronteras, o stabliments lib. 10. tit. 1. const. 3. pag. 529.
Vassall qui son senyor dexa en batalla mẽtre que ajudar li pot, o ab dol li falta en batalla per lo feu lib. 4. tit. 27. vfat. 8. pag. 343.
Vassall qui de la sia son senyor, o per ira li dexa son feu pot se li emparar lo feu, e retener aquell fins que torn fer li homenatge lib. 4. tit. 27. vfat. 9. pag. 343.
Vassall qui mata son senyor de ma, o de lengua, o son fill se desme, o li adultera sa muller, o li leua son castell, o li fa mal q' no li pot esmenar quina pena merex lib. 4. tit. 27. vfat. 11. pag. 343. y til menysprea, o per argull lo desafia per lo feu ibidem vfat. 10.
Vassall contradient fermar dret al senyor immediat co se ha de proceir per los altres sots castells lib. 4. tit. 27. const. 3. pag. 346.
Vassall en quina manera pot dexar lo feu a son senyor lib. 4. tit. 27. const. 7. pag. 348.
Vassall injuriant son senyor com se ha de proceir contra ell per los altres quãt son molts hu a pres altre lib. 4. tit. 27. com. 10. pag. 353.
Vassall quinas cosas preterriu contra son senyor quinas no lib. 4. tit. 27. com. 14. pag. 354.
Vassall apres ha d' hauer prestat homenatge si pot dexar lo feu lo senyor no volent lib. 4. tit. 27. com. 23. pag. 359.
Vassall si pot esser dit bausador abans de hauer prestat homenatge lib. 4. tit. 27. com. 27. pag. 360.
Vassall quãt es obligat seguir a son senyor, y quãt no lib. 4. tit. 27. com. 37. pag. 366.
Vassall agrauat de son senyor feudal pot recorrer al senyor Rey lib. 10. tit. 1. vfat. 1. pag. 526.
Vassueffors son esmenats segons mes, o menys cauallers que tindran lib. 9. tit. 15. vfat. 2. pag. 483.
Veguers en quins casos no poden refexigir per lo albara de la treta de la preso lib. 1. tit. 39. const. 2. pag. 105.
Veguers han a jurar en presentia del Bisbe, y del poble la forma de la pau lib. 1. tit. 43. const. 1. pag. 114.

Veguers

- Veguers en quin cas poden fer caualcada en honor de Esglesia, o de castells lib. 1. tit. 43. cõst. 2. pag. 114.
- Veguers quant poden fer fotsueguers lib. 1. tit. 43. const. 3. pag. 114.
- Veguers no poden acompanyarse de ladres lib. 1. tit. 43. const. 4. ni rebre res per cosas tocants a justitia const. 5. ni comensar a tortura const. 6. pag. 114. ni esser creats per diners cõst. 7. ni crexer lo nombre dels missatges moderat per los jutges de taula lib. 1. tit. 55. const. 6. pag. 152. ni poden esser naturals, o domiciliats de la matexa vegueria lib. 1. tit. 56. const. 8. pag. 155.
- Veguers que han de jurar en lo introit de lur offici lib. 1. tit. 43. const. 9. pag. 116. y de la crida se ha de fer lo dicabans del jurament const. 11. pag. 117.
- Veguers hã de anar quiscun die no feriat a la cort lib. 1. tit. 43. const. 15. pag. 117.
- Veguers han esser Cathalans lib. 1. tit. 58. const. 14. pag. 167.
- Veguers, y altres officials han a fer continua residentia en sos officis lib. 1. tit. 59. const. 1. pag. 168. a pena de priuatio de officis const. 2.
- Veguers son tinguts retre dret dels compromissos lib. 2. tit. 13. const. 1. pag. 188. y executar lurs sententias const. 2. encara que sie executada la pena comesa const. 3. y en lo cõpromis noy sie posat juramēt, ni pena alguna const. 4. y encara que de la sententia arbitral sie interposat recors, pus en lo cõpromis sie estat renuntiat a recors const. 5. pag. 189.
- Veguers en causas cuius son de for dels balles lib. 3. tit. 2. const. 12. pag. 196.
- Veguers reben per diera 20. sous lib. 7. tit. 10. const. 18. pag. 433.
- Veguers poden portar en sa companyia dos missatges lib. 7. tit. 19. const. 18. pag. 433.
- Veguers en clams de pau, y treua hã de proceir ab consell del jutge ordinari, si te jutge cert, sino a consell de aquell que per lo Rey li sera senyallat lib. 10. tit. 8. const. 29. pag. 577.
- Veguer de Ribagorça contra los poblats en Cathalunya ha de proceir conforme las constitutions de Cathalunya, y contra los Aragonesos conforme als furs de Arago, a instantia de part priuada lib. 3. tit. 2. const. 8. o per son mer offici const. 9. pag. 195.
- Veguerias han esser distinctes lib. 1. tit. 43. const. 8. y vn loc no pot esser sino de vna vegueria cõst. 10. & 12. pag. 116. & 117. y no poden esser venudas lib. 4. tit. 19. const. 1. pag. 315.
- Venjança quãt es licita a algu de sa propria authoritat lib. 9. tit. 14. vfat. 1. pag. 478.
- Venjança dels parents, y amics de algun offensor es prohibida ab grauisimas penas lib. 9. tit. 14. const. 1. pag. 478. las quals foren apres li-
- mitadas ibidem const. 2. pag. 486.
- Vescomtes morts, nafrats, o deshonrats com han esser esmenats lib. 9. tit. 15. vfat. 1. pag. 482.
- Vias publicas son de la Potestat lib. 4. tit. 3. vfat. 1. pag. 271.
- Vias publicas vide in verbo camins.
- Vicari general del Archebisbe de Tarragona no pot esser estranger, lib. 1. tit. 5. const. 8. pag. 24.
- Vilans, y vilanas ab totas lurs cosas son constituits en pau, y treua lib. 10. tit. 8. const. 1. §. 5. pag. 547. & const. 4. §. 4. pag. 555.
- Vista de la preso se ha de fer vn die cada semmana lib. 1. tit. 24. const. 3. pag. 71.
- Vituallas quant temps poden esser sequesdradas lib. 4. tit. 2. const. 7. pag. 271.
- Vituallas nos poden vendre per Christians a Sarrahins lib. 4. tit. 19. vfat. 1. pag. 314.
- Vituallas se hã de pagar al preu comu encara que venan per manament de la cort lib. 4. tit. 19. cõstit. 7. pag. 317.
- Viudas si honestament, e casta volran viure en casa lurs marits, nodrint be sos fills han esser alimentadas dels bens de aquell, e si cometran adulteri perdẽ sa honor, e tot lo hauer de son marit lib. 5. tit. 3. vfat. 1. pag. 389.
- Viudas son vsufrutuarias dels bens de lurs marits fins sien integrament satisfetas en lur dot, e passat lo any del plor fan los fruyts seus sent inuentari dins lo temps prefigit lib. 3. tit. 3. const. 1. pag. 389. y es vista posseir los bens de aquell etiam sens ministeri de persona alguna, y apres dels fills de aquella encara que li sobreuisca segona muller, o fills de aquella ibidem const. 2.
- Viudas son constituidas en pau, y treua lib. 10. tit. 8. const. 1. §. 3. pag. 547. & const. 4. §. 3. pag. 555. & const. 5. §. 4. pag. 561.
- Vltimas voluntats nos poden rebre per substituats de notaris lib. 6. tit. 1. const. 2. pag. 592.
- Volar se tenen las causas en la Audientia, y consell Rey al, en la forma contenguda lib. 1. tit. 27. const. 2. pag. 85.
- Vs longa costuma solament treta de vsos lib. 1. tit. 14. vfat. 1. pag. 42.
- Vs contra constitutions nos pot allegar lib. 1. tit. 16. const. 17. pag. 55.
- Vfatge Princeps namq. es confirmat per cõstitutio lib. 10. tit. 1. const. 6. pag. 530.
- Vsfrutuari de algũ feu es obligat fer los serueys de aquell lib. 4. tit. 27. com. 24. pag. 359.
- Vsuras remesas als jueus quis batejaran lib. 1. tit. 1. const. 4. pag. 9.
- Vsuras nos poden demanar en juy a instantia de Christians lib. 4. tit. 20. const. 2. pag. 317.
- Vsuraris contra ctes son nulles lib. 4. tit. 20. const. 1. pag. 317.
- Vsurers no poden esser officials lib. 1. tit. 56. const. 5. pag. 154.

Foren estampadas las presents Constitutions, en la ciutat de Barcelona, en casa de Hubert Gotart, Any de nostre Senyor. 1588.